BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
14 A
22

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

13-1.6.7

39
C
39

TRACTATVS
DE NVLLITATIBVS
PROCESSVVM, AC
SENTENTIARVM,

D. SEBASTIANO VANTIO
IVRISCON. CLARISS.
AVTHORE.

Nunc hac editione purgatus, cum rerum & verborum Indice locupletiſsimo.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS, M. D. LXXIII.
Apud Georgium Angelerium.

ILLVSTRISSIMO
AC REVERENDISS.
FVLVIO CORNEO
EPISCOP. PERVSINO.

SEBASTIANVS VANTIVS. S.

CVM ſuperioribus diebus (Patrone ampliſsime) inter cętera, quę domeſticè plerunque habere ſoles, ſuauiſsima illa tua colloquia, de ciuilium cauſarum patrocinijs ſermo obtigiſſet, illos iamdiu non modicè tibi ſtomachum mouiſſe affirmabas, qui pro litibus inuoluendis (veritate poſtpoſita) nil aliud quàm (ut ipſi vocant) nullitates promouent, illas omni ſtudio perquirunt, & totis eorum ulnis amplexantur, ac ueluti retia pro iudicibus & litigatoribus illaqueandis tendunt, & paſsim illorum pedibus annectere procurant: quos litium fautores tanquam ueritatis & publicæ quietis hoſtes, & inimicos abhorrebas, ac omni proborum uirorum conſortio indignos arbitrabaris. Et cum tibi (modeſtè tamen & ratiocinandi cauſa) reſponſum fuiſſet nullitates (ſi modò non per calumniam proponerentur) non ita à iudiciorum limine protinus expellendas, fugandasq́;: cùm per eaſdem earumque remedium leges ſacratiſsimæ, & publica iura tueantur, reprimantur temerarij, & non uocati, non auditi, non defen-

defenſati uocentur, audiantur, & defenſentur: tu taq; propterea remaneat inter improbos innocentia. Idcircò ſi eſt iuris remedium, legum tutamē pœna temerariorum, auxilium commune, & defenſio oppreſſorum, quod ob cauſam publicam introductum, & in commune utile ſit, dici conueniet: neq; odio habendæ ſunt. Cumq; (interloquēdum) quid eēt Nullitas ipſa, vndeq; originem traxerit, ac de eius multiplici ſpecie, & quis litigatorum coram quo iudice, qualiter, quoties, & intra quod tempus eadem in iudicio proponere, qualiterq; ſententiæ, quæ nullitatum uitio ſuppoſitæ dicuntur, defendi ac reparari poſſent; aliquantiſper fuiſſet diſputatum: tu cui ſermones huiuſmodi non uidebātur omninò iniucundi, poſtquàm præmiſſa, ac pro ſolerti & acerrimo iudicio tuo, rerumq; agendarum experientia multoties ſubtiliter & accuratè reſpondiſti: poſtremò in me cōuerſus, qui nullitates aliquantulum defenſaueram, quòd ſi pro litium immortalitate diſpendijsq; & laboribus euitandis ſubleuandisq; quiſpiam ſeriatim & compendiosè quid hæc eſſet nullitas hodię vſque adeò decantata, undeq; proueniret, & qualiter illi obuiam iri poſſet, & reliqua eandem concernentia, ex antiquorum iuriſprudentum ſententia perſtringeret: ut res præ manibus & quaſi ad oculum, & in aperto magis eſſet, utiq; poſteritati non modicè profuturum opinabaris. Cumq; me ad id munus obeundum ſæpius adhortatus fuiſ- ſes, inflammaſſesq; ſępiusq; ueluti opus egregiū

futurum

ſuturum quamuis laborioſum, laudaſſem: affirmaſſemq́; illud idem aliquando cogitaſſe: ſed ad tale munus prouinciamq́; capeſſendam ex pluribus inhabilem, & impotẽtem me exiſtere reſpondiſſem. Tu iterum atq; iterum, quaſi quod me de illis ex propoſito loquentem audiuiſſes, ad illud idem peragendum magis atq; magis impellere non deſtitiſti, & poſtremo loco iuſsiſti. Quibus tandem iuſsionibus cùm ulteriùs reſiſtere nec vellem, nec poſſem: ignorantiæ potiùs quàm inobedientiæ & ingratitudinis uitio culpari uolui. Abs te igitur primo omniq́; poſteritate (ſi unquam tales vigilias ad poſteros uenire contigerit) de erroribus ac mei imperfectione uenia impetrata, cũ niſi abs te coactus & iuſſus talia auſus fuiſſem, hiſce proximis diebus dum per Fe. Re. Paul. III. Pont. Max. obitum, alienis negotijs vacuus domi cõſiſterem, tuarũ iuſsionum memor, priuato quodam ſtudio mihi ipſi (quia pro aliis dignum non putarem) opuſculum hoc perfeci, tibiq́ue qualecunq; ſit, quaſi illius pręcipuo authori, & cauſæ impellenti: æternitatiq́; nominis tui tranſmitto, conſecro, & uoueo: ac a te ſolo quod poſteritas, ſi quid fortè boni dictum fuerit, uel ex eo cõmodum aliquod ſenſerit; acceptum ferat, rogo atq; obteſtor. Te autẽ (Patrone humaniſsimè) ne cùm primũ ad has ineptias noſtras oculos ſeu manus appoſueris ſtatim irrideas, quæſo: de quo ſi benignitatẽ tuam, & quod tu mandaſti non agnouiſſem, non modicè vererer: cùm nõ me lateat aures

 tuas

tuas purgatiſsimas his non parum offenſum iri, utpote quæ eloquētiſsimorum uirorum lectioni, ac uerborum elegantiæ & candori aſſuetæ ſint, quodq; tu ab ineunte ætate grauiſsimorum uirorum ſententias audire, legere, & amplecti ſolitus fuerit, præſertim illius celeberrimi legum interpretis, & conſultoris præcipui PHILIPPI CORNEI progenitoris tui, cuius ac uniuerſæ domus & familiæ tuæ ſplendor, & gloria ubiq; gentium innoteſcit. Vel potius, & hoc magis ſuſpicandi cauſam præbuit, quòd in auunculi tu ſacratiſsimorum Canonum & legum defenſoris parentis, & patroni necnon eloquentiæ fontis uberrimi conſortio educatus fueris; qui nuper ſummæ ipſius erga omnes pietatis admirabilisq; rerum gerendarum experientiæ, doctrinę incōparabilis, ac prudentiæ & ſanctiſsimorum uitæ ac morum intuitu ad ſummi tandem Apoſtolatus apicem diuino quodam Numine, ac pari omnium Chriſti fidelium cōſenſu uocari, & aſſumi promeruit. Hic eſt Iul. III. Pont. Max. idemq; optimus Princeps ſub cuius ſalutari umbra, ac felici regimine quiete uiuimus, & Chriſtiani nominis ſalus, decus, & religio conquieſcunt. Quem ut ibi diutius nobiſque, ac uniuerſo terrarum orbi incolumē ſeruet, Deum Opt. Max. ſuppliciter exoramus. Vale, & has noſtras primitias, meq; ipſum ea qua ſoles humanitate, cōplectere. Datum Romæ. Anno Iubilei milleſimo quingenteſimo quinquageſimo.

EIUSDEM D. SEBASTIANI VANTII AD LECTOREM PRAEFATIO.

POſtquam eo decurſum eſt, ut noſtris hiſce tẽporibus uniuerſa pene orbis & urbis tribunalia, illorũq; ſubſellia Nullitates undiq; reſonent: uixq; aliud quam nullitatum cognitio in foro audiri poſſit, innumeræq; ſuper his quotidie dubietates oriuntur: in infinitumq; protrahũtur iurgia, & ſententiarum effectus impediuntur: adeo quod plerunq, litigatores poſtpoſita rei, de qua agebatur cognitione, quaſi inextricabili quodam proceſſuum Labirynthο inuoluti, confuſioneq; ac metu perterriti, litem ipſam & ſententias maximis impendio & laboribus quæſitas, ac iura propria taliter adumbrata deſerere coguntur Qua de re, (ſi aliunde nõ eſt ſuccurſum) ut ſimili morbo aliqua adhiberetur medella, non modicę utilitatis futurum arbitrabar, ſi quiſpiam materiam hanc nullitatũ, per uaria legum uolumina diſperſam, in unum quaſi corpus perſtringeret, aliiquoq; breui & facili cõpendio quid ſuper unaquaq; nullitate, ex his potiſſime quæ frequentius accidunt, ex antiquorũ iuriſprudentũ ſententia tenendum foret, ſummatim nobis oſtenderet: quo fieret, ut & cauſarum promotores defectus ac nullitates facilius cognoſcẽdo, ab illis præcauerent, pulſati uero & fugientes per calumniam illarum prætextu non diutius fugerent. Ius autem dicentes quid ſuper illis coram ſe propoſitis ſtatuendum eſſet, modico labore & celeri ſtudio cognoſcerent. Cum igitur hoc inter meipſum aliquando cogitaſſem, prouinciamq; huiuſmodi pro quadam animi mei ſatiſfactione, & priuato ſtudio his paucis horis, quibus datur occaſio, aggredi uellem: in limine ipſo uaſtitate, & confuſione negotii, ingeniiq; & doctrinę modicitate, ac temporis inopia perterritus, opus omnino deſperans retroceſſi. Dumq; diebus proxime elapſis eccleſia Romana per obitum Fe. Me. Pauli III. paſtore carentẽ

te, a cæteris negotiis non diſtractus, me Romæ quaſi otioſum domi continerem: hoc iterum in mentem uenit. Cumq; ad id maximopere etiam unius patroni mei ſuaſionibus impelleret, iterumq; de me ipſo non confidens, humiliter diuinum numen inuocaſſem; per quod res ſępius deſperatæ ad finem perducuntur optatum, ita dubius & hæſitans, quaſi per ſomnium audire uiſus, Intellectum tibi dabo, & inſtruam te in uia hac qua gradieris. Perge, & ego ero in ore tuo, doceboque quid loquaris: ſtatimque ſub ſpe ſancti Numinis aſſumpto calamo, has quaſi Symplegadas & chaos confuſum ingreſſus, triginta dierum curſu, citra, indefeſſo & currenti calamo opuſculum hoc qualecunq; ſit peregi, in quo ſi quid boni forte repertum fuerit, id totum diuinæ ſapientiæ, a qua uenit omne bonum. Si quid uero (quod magis uereor) perperam & male dictum offendens, imbecillitati & imperfectioni meæ adſcribas, & pie corrigas uelim, & rogo, Et quoniam non me latet, quod is qui ſcribit, multos (inquit Hieronymus) ſumit iudices, dum facile alter in alterius ingenium inuehitur: & quod is ſolus malignantium linguas euitat, qui nihil ſcribit: propterea ſcio non defuturos, qui has noſtras lucubrationes carpent, quaſi imperfectum & defectuoſum opus, eo quod multa materiam ſubiectam concernentia præterierim: quos rogatos uelim ut naturam eiuſdem ſubiecti, quod nullis pene finibus clauditur, conſiderent: ſciantque minus intentionis noſtrę fuiſſe (cum & ſi uoluiſſem non potuiſſem) omnes & ſingulos nullitatum articulos & quæſtiones: quæ tot ſunt, quot negotia eſſe poſſunt ob caſuũ uarietatem, & multiplicitatem; ſigillatim receſeri. Sed inſtituti noſtri fuit aliqua uſu magis quotidiana: & in iudiciis frequẽtiora ordine aliquo ſeruato (ut facilius quærenti obuiam eſſent) ſummatim & quaſi per iudicem oſtendere ac legentibus ſuper his inueſtigandę uberius ueritatis & altius ſcribendi inter & aditum præbere. Illos uero, qui non ſenſum, ſed uana hominum uocabula amplecti deſiderant, ſi eaſdem uigilias noſtras quaſi obſole-

tis

tis uocibus refertas,& parum diſertas irridebunt, cogitent,rogo naturam eiuſdem ſubiectæ materiæ omnis penitus facundiæ incapacem, impoſſibileque fore, ob crebras, quas citare neceſſe fuit, authoritates;ac cum his quos ſequor, authoribus nõ balbutire. Inſuperq; legum profeſſoribus parum conuenire,quod in ſermonum foliis glorientur,cum longe ſatius fuerit bonas horas in rerum quam uerborum cognitione conſumere. Aliis uero aliter mordentibus ſatis ſit illud eiuſdem Hieronymi,dũ inquit,Sæpe rodentes in publico detrahunt,quod in angulis libenter legunt.Sed de his hactenus, ne longior ſit prologus,quam fabula.

Curandum eſt ſemper placeas,doctisq;, bonisq;:
Summa quidem laus eſt,diſplicuiſſe malis.

Ordinem igitur præſentis tractatus,& in quo loco defectus ſeu nullitates contingentes reperire poſſis,legendo ſequentes titulos & rubricas,quibus totus diſtinguitur tractatus, per teipſum facile cognoſces. Vale ergo (benigne Lector)& lege ſi pius es,ac boni conſule.

RVBRICAE SEV TITVLI *præſentis Tractatus.*

1 Quid ſit nullitas,unde dicatur,ac originẽ traxerit:& nunquid ſit odioſa,uel fauorabilis. fol. 1

2 De mõ & ordine uidẽdi proceſſus, & cognoſcẽdi,nunquid ſentẽtiæ ſint aliquo defectu nullæ. 7

3 Corã quo poſsit& debeat nullitas proponi:& qs dicatur iudex cõpetens in cauſa nullitatis. 13.

4 Quis poſsit dicere de nullitate. 20.

5 An quælibet ſententia:& a quocunq; etiam maximo magiſtratu prolata per remedium nullitatis impugnari poſsit. 33

6 Quot,& quib.mod.nullĩ iudi.prop.ac ſuper ca libellus & ſentẽtia concipi & formari poſsit. 40

7 A quo,& quib.mod.poſſ.& debeat null.ꝓb. 55 [61]

8 Quoties & intra ꝙ tẽpus de nul.agi poſsit:& nũ qd ipſa aliquos iuris effectus pariat,& quos. 62

9 De null.ex defect.iuriſd.& vñ:ac quib.mod.ꝓueniat tã in iudice ordinario quàm delegato. 77

10 De nullit.ex defectu iuriſdictiõis delegatę. 121

11 De nullitate ex defectu inhabilitatis,ſeu mandati comparentium:& unde, ac quibus modis regulariter proueniat. 145

12 De nullitate ex defectu citationis & unde, ac quibus modis regulariter proueniat. 185

13 De nullitate ex defectu proceſſus, ac ſolennitatis & formæ ipſius ſententiæ. 218

14 Qualiter & quib.mod.ſentẽtiæ & proceſſus qui dicũtur nulli, defendi ſeu reparari poſsint. 255

TRA-

TRACTATVS
DE NVLLITATIBVS
PROCESSVVM, AC SENTENTIARVM,

D.Sebaſtiano Vantio Iuriſconſ. Clariſs.

AVTHORE.

Quid ſit Nullitas, unde dicatur, ac originem traxerit, et nunquid ſit odioſa, vel fauorabilis.

QVONIAM (ut inquit Cicero) Omnis quæ a ratione ſuſcipitur inſtitutio, à definitione proficiſci debet, ut intelligatur qd ſit id, de quo diſputatur. Propterea, cũ in præſenti Tractatu de Nullitatibus agere propoſuerimus, quid ſit ipſa Nullitas, de qua acturi ſumus, hic ante omnia, quærere & diffinire oportet. Et quia omnis diffinitio in iure ciuili periculoſa eſt, ex quo per eam ſubſtantia, & quidditas rei per ſua propria eſſentialia poni debet, ideo Nullitatem deſcribendo potius, quàm diffiniendo omiſſis pluribus quę diſputationis cauſa dici poſſent, & capiendo eam prout quid in concreto, poteſt dici quòd ſit uitium, ſeu defectus rei geſtæ, ob legis tranſgreſſionem prouenienſ, ut de ſe ſatis patet. Sed ſi conſiderabimus nullitatem ipſam prout quid in abſtracto, ac facultate agendi, iuriſque remedio,
1 & legali ſubiecto, ita deſcribi poſſe uidetur. Quòd eſt ius, & cõe auxilium, ad irritandum; ſeu irritum nunciandum actũ de quo quæritur cõpetens. Et quamuis hanc deſcriptionem ab aliquibus noſtris antiquis uel modernis doctoribus tactam non repererim. Nihilominus quòd nullitas hoc modo ſumpta, ſit ius ad inſtar appellationis, poſ-
2 ſeſſionis, uſusfructus, ſeruitutum & rel. quorum quæ in iure conſiſtunt, quæ tanquam iura, ab eiſdem antiquis patribus diffinita ſunt, non uidetur incongruum.

Quale

2 Quale autem ius ſit, uidelicet nunquid actio, exceptio ſiue iudicis officium, breuiter, ſi agetur de nullitatibus in iudicio factis, pro illis declarandis ſeu reuocandis, officium iudicis nobile, competet: ut uoluit Inno. in c. fin. circa finem & ibi Ioan. Andr. & cæteri ſequuntur extrà de off. iud. & idem Inno. in c. ſępe. col. 3. de appel. & Spe. de off. om. iud. §. iudicis officium, uerſ. item cum petitur ſententia 2. col. & Bald. in addit. ad eundem. ſub titul. de ſenten. uerſic. an poſſit declarari. col. 6. Idem uoluit Bar. in l. 1. uerſic. Quæro ergo quo iure. col. 4. C. quand. prouo. non eſt neceſ. & in l. ſi expreſſim. uerſic. quæro ergo quo iure. col. 7. de appel. & Franc. in c. dilecto. q. 4. extra eod. tit. & Bal. in l. tale pactum. §. qui prouocantur q. 12. ff. de pac. Anch. & Imol. in cle. 1. in 3 no. de re iud. & idē Anch. conſ. 73. uiſis omnibus, col. 1. & Alex. conſ. 225. Ponderatis, uerſ. pro hoc etiam facit col. 5. uol. 6.

3 Licetque iudicis officium nullam præſupponat obligationem, ut in l. qui per colluſionem, §. fin. ff. de actio. empti. & l. Quintus Mutius, ff. de ann. leg. adeo ꝙ declare, uel non declarare nullitatem, in arbitrio ipſius iudicis reſidere uideatur: tamen ex quo officium iſtud, quod

4 imploratur, ex iure partibus competenti inſurgit, & tanquam auxilium legale, & proprium ipſorum litigatorum in iudicio actionis loco proponitur, quod iudex illud impartiatur, & illi deſeruiat neceſſe eſt: ut declarat idem Spec. de offi. om. iud. §. poteſt, uerſic. ſed quæ uis eſt allega. l. 4. C. de poſtu. & l. metum, §. ex hoc edicto, ff. quod met. cau. & ponit Inn. in d. c. fi. in prin. extra de offi. iud.

5 Et ſi iudex denegaret, id eſt ꝙ iudicium nullitatis coram ſe propoſitum cognoſcere, abſque legitima cauſa recuſaret, faceret iniuriam, proponenti, iuxta ea quæ ponit. Bar. in l. 1. §. permittitur. ff. de aqu. quot. & æſti. ac eſſet locus appellationi, per tex. & ibi not. in l. 1. C. ſi ſæp. in integ. reſt. ſu. poſt. cum aliis poſitis per Dom. Fel. in c. exceptionem col. 2. de excep. & ipſe tanquam negligens in adminiſtrando iuſtitiam ad partis damna & intereſſe in ſyndicatu teneretur, iuxta ea quæ uoluit Bart. Bald. & alii

alii in l.mancipia.C.de ſer.fug.& idem Barto.in l.4.§.in eum,ff.de dam.infec.& in l.1.C.quomodo & quando, & in l.non quicquid,§.1.ff.de iud.& l.fi.ff.de extraord. cogni.& Angel.per illum tex.in authen.ut iud.ſi. quo.ſuffra.§.uolumus,cum ſimil.de quibus per Alex.conſil.11. circa.prin.lib.1.& Ang.in conſil.186.uiſis,col.fin. Tho. Gram.conſi.54.

6 Si autem ageretur de nullitate actus extraiudicialis, ueluti contractus ſi nullitas dolo contrahentium præten deretur tunc propoſita de dolo actione agi deberet.l.ele ganter in princ.ff.de dol.l.ſi dolo. & ibi per gl. C. de rei uend. & ponit Alex. conſ.122.quoniam,1.col.lib.6.Si nullitas ex contractu & partium conuentione proueniret,actione ex eodem contractu deſcendente, agendum foret,l.exem pto,§.is qui uiam, ff.de actio. emptio. l. ſed Celſus,§.ſi fundus annua. ff. de contrah. empt. & docet utrunque Bar.in l.quæ ſub conditione,§.de hoc iure, ff. de cond.inſt.& in l.1.C.de theſau. & ſeq. Anch.in d.cle. 1.col.3.de re iud. Nullitas igiť eſt ius,qńq; iudicis offm̄, & quandoque actionem, ſeu exceptionem tribuens.

7 Quod autem remedium iſtud ſit etiam commune auxilium,patet ex ſe,& probat tex.in l.in cauſæ,in prin.ff. de mino.& non ſolum auxilium,quinimo nullitas & remedium hoc uocatur,& eſt mera defenſio : ut uoluit Io. And.in nouel.in c.1.de reſcrip. in 6. quem ſequutus eſt Bald.in c.1.§.iudices,col.3.uer.quędam ſententię.de pace iuramen.firman.& in l.ſcire oportet,§.fin. ff.de excu. tu. & in l.1.col.2.C de iur.& fac.igno.& Fel.in c.ex parte,col.penult.in princ.extra de off.deleg. & Franc. in c. dilecto.q.42.col.3.de appel.& Bald.in l.ſi quidem, in 3. not.C.de except.& in l.peremptoria,col.5.uerſic.quæro quid ſi ſtatim,&c.C.ſent.reſc.non poſ.dum uoluit elapſo termino ad excipiendum, opponi poſſe nullitatē,ex quo eſt defenſio, ut ibi per eū,& ſequitur Parii.in tracta.de ſind. in §.an ſi ſn̄ia eſt lata, uerſ.nā quidam, cum ſimil.

8 Et quoniam appellatio dicitur etiam commune auxilium:ut eſt tex.in l.3.§. falſus,ff.rem rat.hab.& l.1.& 2.

C.quan

C.quando prouoc. non eſt nec. Idcirco loco differentiæ poſita ſunt ſupraſcripta uerba (ad irritandum ſeu irritum nuntiandum actum de quo queritur.) Hęc enim eſt propria qualitas & effectus ipſius nullitatis, per quem iſtud ius & remedium ab aliis differt appellatio namque non principaliter ad irritandum, ſed ad iniquitatem, & imperitiam iudicis corrigẽdam, ac pronunciatum ſuſpẽdendum, ſeu (attento præſenti ſtatu) extinguendum, competit, ut l.1.in princ.ff.de appel.iunct.l.1.§.fin.ff.ad Turpil.l.cum apud, ff.iud.ſol.l.furti.in prin.ff.de his qui no. infa. Sic eam diffiniunt communiter ſcriben. ut aſſerit Felyn.in rub.de appel.& Alex.conſil.189.uiſo. col.4.in fi lib.2.Et quoniam incidit ſermo de Alexandro,& Felino, non mireris (lector) ſi ſæpius in pręſenti opuſculo ipſos citatos reperias: quia cum ſint doctores copioſiſſimi, eoſdẽ multoties ſolos, uidelicet Alexandrum in conſil.& Fel.in lectura (breuitati conſulendo) adducere uolui, ut de Alexandro fecit ac faciendum conſuluit deciſ. Neap.cap.in cauſa.

10 Ad propoſitum redeundo quod remedium nullitatis etiam pro utroque competat, uidelicet pro irritando, actum, qui non eſt ipſo iure nullus, ſed ope exceptionis annullandus, ac etiam pro declarando & enuntiãdo actũ ipſo iure nullum, habes exempla toto tit.C.ſi à non cõp. iud.iunct.tit.C.quando prouoc. non eſt neceſ. & ff. quæ ſent.ſine app.reſcind.& probatur in l.ſi mater.C.de contrah.empt.& §.alio autẽ, cum §.ſeq.inſti.quib.mod.teſt. infir.& in cle.paſtoralis, in fi.de re iud.cap.1.de iur.calu. in 6.cap.primates.2.quæſt.1.& in capitulo, cum dilecta. de reſcriptis, & ponit Franc.in c.dilecto.q.4.& q.14. de appellat. & ſæpius in fine Decretalium reperies huiuſmodi uerba (irritandum duximus) ut in c.in noſtra.in fi. de procur.c fi.in fine, ſed uac.c.ut noſtrum, c.ex parte, in fi.de app prout etiam reperies (irritum nuncietis, &c.) ut in c.cum contingat, de off.dele.c.ad audientiam, cap. conſtitutus, c.dilecti, in prin.c.cum cauſam, de app.cum ſimili.ex quibus manifeſte colligitur remedium hoc ad utrum-

utrumque competere.

1 NVLLITAS autem deriuatur a ſuo primitiuo nullus nulla nullum, ſicuti falſitas à falſo, ueritas à uero, & ſic de ſimil. Nullus uerò deſcendit a non dictione tamen corrupta, & ullus, dictione integra, quaſi non ullus. Vllus autem idem ſignificat quod aliquis: ut Cic. in oratione pro reditu ſuo, quis enim uliam ullius boni ſpem haberet in eo, cuius primum tempus ætatis palàm fuiſſet ad omnes libidines diuulgatum, &c. & tex. in l. 1. §. hæc autem uerba. ibi, nec eſt ulla ſentẽtia &c. ff. quod quiſque iuris &c. & in l. ſi mulier, §. ſi dos, ibi. quia ibi eſt uerißimum, nec talem promiſſionis obligationem ullam eſſe &c. ff. de dol. & alibi ſæpe, ac ſæpius, etiam præſertim apud comicos, reperies hoc uerbum nullus ſum, quaſi dicat perii, & factus ſum nihil. nullum igitur eſſe & nihil eſſe æquiparantur in iure. l. 1. §. 2. & ibi Dec. in 4. not. ff. quod quiſque fur. prout etiam refert & ſequitur Aym. conſ. 15. nobilis, col. 2. num. 7. & uidebimus infra.

Eſt tamen aduertendum quia nuſquam reperi quod de iure digeſtorum aut. c. legum conditores, hac editione & uocabulo, nullitatis uſi fuerint, ſed per alia uerba & elocutiones, quod actus non ualeret exprimebant, ut puta nullum irritum, inane, inutile, uel nullius roboris aut momenti exiſtere, non ualere, non tenere, nullas habere uires, uiribuſque non ſubſiſtere, non iure, non ritè, uel rectè, aut malè uel perperam & inefficaciter factum, infirmum eſſe firmitatem non habere, & pro non iudicato, infecto, caſſo, irrito, nullo, & non rato haberi, & ſimilibus, prout patet infra ſub rub. quot & quib. mod. nullitas propo. poſt. ubi iura de his loquentia adducta ſunt. Sed moderniores noſtri utriuſque iuris interpretes, ac etiam Decretalium conditores hac dictione (prout etiã aliis recentioribus uocabulis) indifferenter uſi ſunt, ut ex eorum codicibus ubique patet, & cle. ad compeſcendas, in fi. de ſeq. poſſ. & fruct. & cle. ut calumniis, poſt prin. & cle. paſtoralis, uerſ. nos circa. de re iud. ego itaq; ſciens iuri operam dantes artem boni & æqui illiusque notitia,

non

non artem,& fucos uerborum profiteri,ab illisq́ue uerio
res potius,quàm diſertores ſermones deſiderari, ut in-
quit tex.in c.ſedulo.38.diſt.prout de infirmo dicebat Se
neca,qui non quærit medicum eloquentem, ſed curare
ſcientem,ideò abſit (ut dixit Io.And.in reg. infamibus
de reg.iu.) ꝙ per ſophiſmata uerborum naturam immu
temus,quia non artem bene loquendi diſcimus, nec fa-
cundiæ oratorum rhetorumq́ue opera damus, quorum
officium eſt falſatis ſermonibus figmentare mendacia,
prout hæc ſunt uerba eiuſdem Io. And.ex mente Didi-
mi ad Alex.in c.1.de conf.in 6.& facit tex.in l.quoniam
indignum, C.de teſtib.& l.2.C.commu.de leg.l.2.C.de
conſt.pec.c.quamuis,c.indignum,& d.c.ſedulò 38.diſt,
tex.& gl.in c.morior.1.q.1. uſui igitur uerborum dicto-
rum prudentum noſtri temporis adhærens, & nullitatē
dixi,& ſententias quaſi per os illorum ac naturaliter pro
ut ipſi ſcriptas nobis reliquerunt, ſimpliciter in toto præ
ſenti opuſculo recitaui: dicant quid uelint elegantes,
iuuat enim me cum tantis patribus errare,ſi uerbis præ-
ſentibus:ac communi lingua uti,errare eſt,in hoc (quia
peto ueniam)excuſandus ſum cum non ad pompam,ſed
pro communi praxim exercentium utilitate duntaxat la
borauerim,aggregando authoritates, & loca, & materiā
ſparſam in ordinem redigendo.

14 Ex præmiſſis (ad propoſitum redeundo) quid ſit &
unde dicatur Nullitas colligi poteſt, traxit autem origi
nem eadem nullitas ab ipſa lege, & cum ea ſimul orta
eſt:nam cum primū ciuitates cond.& magiſtratus creari
cœpiſſent ad humanam audaciam coercendam,& nocen
di facultatem reprimendam leges & ſacri canones in me
dio poſiti ſunt negotiis peragendis certas formas inducē
tes, ad illasq́ue obſeruandas uitas hominum adſtrinxe-
runt: ut habetur in l.2.§.quia diuinæ,C.de ue.iu.enucl.
l.leges ſacratiſſimę,& l.humanum,C.de leg.c.1. & c. 1.
l.4.diſt.ac perpetuo edicto iuſſum eſt ab omnibus eaſdē
leges obſeruari debere,ut d.l.2.§.has itaque leges & ado
rare & obſeruare &c.& §.fi.in auth.de iu.c. iudicem 3.
q.7.

q. 7. in odiumq; ac pœnam tranſgreſſorum, aliter geſta & lege interdicente facta, pro infectis, caſſis & inutilibus haberi, ac nullius roboris & momenti fore eadem lex uoluit, & ſtatuendo decreuit ex tuncq; remedium iſtud in lucem proditum eſt, ut l. in dubium. C. de leg. l. unica. C. qui pro ſua iuriſd. l. pacta quæ contra. C. de pac. l. ex precio. C. ſi cer. pe. c. quæ contra ius: de re. iur. c. imperiali 25. q. 2. & in auth. ut iis med. l. b non fier. ſacr. iuſ. circa fi. eſt bonus text. in c. ſi religioſus, ibi conſenſus ſic præſtitus non teneat, & in pœnam præſumptionis illius, electio ea

15 dem ipſo facto uiribus euacuatur & c. de ele. in 6. & hinc dici conſueuit, quod annullatio actus eſt pœna, ut l. ſenatus. ff. de cōt. emp. per Bar. in l. Turpia. ff. de leg. 1. & in l. prætor ait. ff. de no. op. nunc. l. 1. ff. de his quę pro non ſcrip. Bal. l. nemo martires. C. de ſacroſ. eccl. & in d. l. non dubium. cum aliis de quibus per Fel. in c. 2. col. 1. de teſt. poſt Ab. in c. cognoſcentes. col 2. de conſt. quod ut dixi eſt intelligendum, quando annullatio prouenit ratione prohibitionis; ſecus ſi prouenıat ratione defectus ſolemnitatis, ut declarat Alex. conſ. 90. omiſsis. col. 1. li. 7. Et Nicolaus Boer. in dec. parlamenti dec. 1. nu. 16. poſt Soc. in conſ. 112. in princ. uol. 3.

Igitur ꝑ poſitionē legis inſurrexit cognitio & remediū nullitatis; qa ubi nō fuiſſet lex nec pręuaricatio, ꝑ legē namq; cognitio eſt peccati, inqt diuus Pau. ad Ro c. 3. & 4. ex tranſgreſsione itaq; & pręuaricatione legis naſcitur & prouenit uitium & defectus nullitatis,

16 Et equidē lex fruſtra fuiſſet poſita, ſi contra illius trāſgreſſores, ac in fauorē publici iuris & oppreſſorū aliqđ ſalubre remediū nō adinueniſſet, potuiſſet nāq; unuſquiſq; inauditus, ac nulla ꝑcedēte cauſa & cognitione ēt ꝑ nō iudicē rebus ac proprio patrimonio priuari & ſpoliari, cōtra naturalē iuſtitiā ac propriā ſubſtantiā legis, ſcđm ea quæ poſuit Inn. in c. quæ in eccleſiarū, extra de conſt. cū aliis de quibus per Alex. conſ. 77. in cauſa. col 4. uerſi. nam ratio. li. 2. & Zabarella in cle. 1. §. fi. col. fi. de ſequ. poſſ. & fru. & Philip. dec. conſ. 410. col. 4. libr. 5. Taliter.

literq; priuatus & ſpoliatus quaſi nudus & inermis ſine auxilio & legis adminiculo remanſiſſet, ad hoc igitur lex ipſa introduxit remedium & ius iſtud, per quod nil aliud quam ꝙ leges & iura fuerunt contẽpta & non ſeruata in præiudicium alicuius prætenditur, petiturq; ex integro canonicè & legitimè procedi, & perperam factum, in ir-
17 ritum reuocari, ac de facto factum de facto tolli, & in priſtinum reſtitui debere, iuxta tex. in cle. Paſtoralis, in fi. de re iud. c. primates. q. 1. c. frater noſter 16. q. 1. c. 1. & per tot. 2. q. 2. quòd iudex facere debet nam ſicuti fuit facilis ad faciendum, ita facilis eſſe debet ad perperam factum reuocandum: ut uult tex. in l. 1. §. hoc edictum. ff. ſimul. uent. no. quem pro ſingulari ad hoc ponit Roma. ſingu. 766. poſſeſſio. & conſi. 320. hæc iſtarũ col. 1. in fi. & conſ. 69. uiſo col. fi. eſt gl. in l. ſi procuratores. in uerbo manumitti ff. de iu. fiſ. & i l. ſi minor, in prin. ff. de euict. fuit celebre dictum Inn. in c. dilecti. & c. querelam. col. 2. extra de elec. qđ magni facit Fran. in c. 1. in prin. de relig. do. in 6. cũ aliis de qbus ꝑ Alex. ad propoſitũ. conſ. 5. in cauſſa. col. 2. uer. nã primo li. 2. & cõſ. 52. in cauſſa, col 2. li. 7. & cõſ. 179. in cauſſa in fi. li. 6. plura cumulat Fel. in c. quã liter. 1. col. 7. uerſ. 3. limita de accu. cum ſi.

Per hoc igitur remedium uocabuntur, audientur, & defenſabuntur non uocati, non auditi, nõ defenſati, merita cauſarum diſcutientur, ueritas patefiet, ac leges & iura publica tenebunt, omniſq; dolus, fraus & machinatio excludetur, & tuta remanebit inter improbos innocẽtia; & propterea nõ immerito lex uocat remedium iſtud auxilium cõe, & meram eſſe defenſionẽ dixerũt Io. And. Bal. & alii legum uertices, ut diximus ſuprà.

18 Si eſt ergo iuris remedium, legum tu tamen, pœna temerariorum, auxilium cõmune, & uera defenſio oppreſſorum, & ob publicã cauſſam introductum, ꝙ ſit fauorabile & benignè recipiendum dici cõuenit, cum in commune utile ſit, ut in ſimili dixit tex. in l. ſi qs in graui. §. hi quoque ibi: quia in commune utile eſt, & c. ff. de Sena. Sil. le l. de pupillo. §. publicam cauſſam. ff. de op. no. nun. l. 1. & §. ſi.

§.fi.C.de cad.toll.l.prouinciarum,in fi.C.de feri.l.actio, ne.§.Labeo.ff.pro ſocio cum aliis,de quib.per Pau. de Caſ.conſ.23.uiſo puncto,col.2. relato & comprobato p Dec.conſ.669.uiſo & perlecto, nu.5.li.5.& de quo per eundem in conſ.10.uiſo col.1.in fin.& conſi.660. reuocatur,nu.6.& faciunt ea quę poſuit Alex. cōſ.113.uiſo, col.1.li.5.dum loquitur de remedio appellationis quod eſt fauorabile: qa eſt defenſio,quod etiam ponit Roter. deciſ.364.cum iura in no.

Et ſi ex hoc lites protrahuntur, & litigatores in expē ſis ac longitudine cauſæ defatigantur, ibi ipſis:qa magis canonicè procedere debuerant,non alteri imputandum eſt:qa damnum quod quis ſua culpa ſentit ſibi & nō alteri imputare debet ex quo uitii cauſſa & occaſio ab ipſo proceſſit.argu.l.fi.C.de adul.& in ſimili ponit Spe. in tit.de aduoc.§.conſequēter.col.1.uer.nā tela nocet Alex. conſ.105.prope fi.li.5.Aym.de Antiq.temp.ſuper q.ſtatut.fere.nu.33.uerſ.duodecimo conſidero, an ubi quod præbēs cauſſam nullitati etiam opponer.non poſſit glo. prag.in tit.de ele.§.licet dudum in 5.canonica.Illorum igit temeritas & nullus alius ſibi ipſis impedimento eſt, arg. tex.in l.ueteres,in fi.ff.de itin.actuq; pri.& l.ſiue manifeſti.§.tandiu.ff.de cond.fur.& eorum quę ponit Rot. 102.fatalia,in fi.in no.fauere itaq; nullitati & huic remedio,eſt fauere legibus iuſtitię,& publicę utilitati ac inſolētes & temerarios reprimere,ut facit Papa in c.qua frōte & ibi doc.extrà de app.& d.c ſi religioſus,de ele.i 6.

19 Nulla etenim maior eſt in iuſtitia quā nullitas, inquit Aegi in cōcl.342.appellans:poſt Inn.i c.dilecto,de app. ibidem relatum. Et ideò Bal. non indecēdēter monebat

20 iudices,ne per malitiā fingerent ſententiam eſſe ualidā, cum nulla eſſet:quia ultra damna & intereſſe partis,tan

21 quam falſi iudices ſimilitudine iudicii punirētur.ut per eundem in l.1.col.3.uer.caueant tamen iudices,&c.C.ſi a non cōp,iud.& Tho. Faſt.cauſ.4. dub.14.ſuper deciſio. dominorum de Ro. & facit tex. in c. ſi quis dixerit iuſtum iniuſtum abhominabilis eſt apud Deum, &c.

uæh qui dicitis bonum malum,&c.11 q.3.

22 Quandocunq; igitur nullitas allegata apparebit, præſertim ex actis & proceſſo prout plerunq; prætendit, ex quo tunc dr̃ euidens & notoria, ac oẽm calumniã excludens,oĩno per iudicẽ reuocanda eſt,ut docet Bar. & doc. in l.3.§.condemnatũ.ff. de re iu. & Canoniſtæ in cle.ut calumniis,eo tit.cum aliis de quibus per Alex.conſ.282. col.1.nu.3.li.6.conſ.69.nu.17.li.4.& conſ.77.nu.2.lib. 2.& per Dec.conſ.8.nu.7.li.1.

23 Si uerò nullitas propoſita non ita appareret;ſed altiorem requireret indaginẽ, qm̃(ut experientia docuit)nullitas ſæpe in iudicio proponit, ut lis in longũ protrahat, idcirco tunc non ratione ipſius remedii intentati,qđ legitimum & fauorabile eſt ex ſui natura: ſed ratione dubietatis & calumniæ præſumptę ac conceptæ in proponẽte,ſuper qua lex diſponit,remediũ & cognitio huiuſmodi parum fauorabiliter & benignè in iudicio recipietur,arg.tex.in l. qui exceptionem.ff.de cõd.indeb.Et ſentit Bal.in l.ſi qs in cõſcriben.col.3.uerſ. Tertio caſu. C.de pact.& faciunt ea quæ in ſimili congerit Aym.cõſ. 115.in hac cauſa,col.3.in 1.

24 Nam ratione dubietatis fauendũ eſt ualiditati,& pro ea aduerſus nullitatem capienda interpretatio.l. ſi pars. ff.de inof.teſt.l.ſi inter.in fi.l.quotiẽs.ff. de reb.dub.l. Si quando.ff.de leg.1.eſt deciſio.Rot.568. utrum ſi contra uerũ,in antiq. hinc udemus ꝙ pro ea, uidelicet ꝙ actus ſit ſolemnis & ualidus,quouſq; de contrario non cõſtiterit,præſumitur.ut in gl.in l.ſi poſt diuiſionem,in uer.nõ poſſe.C.de iur. & fact. ign.& ponit Bal.in l.2.in fi.C.de edict.diu.Adr.tol.& in l.ſcriniarios.C.de teſt.mili.Abb. poſt gl.& alios in c.ſicuti.col.3.uerſ.ſed quia ſupra,de re iud.cum aliis de quibus per Dec.conſ.11.diuino igitur. col.5.uerſ.uiſis li.1.

25 Prout etiam quando actus habet debitam formam ut ſuſtineatur habilitas perſonarum præſumitur. c.in præſentia,ubi Abb. de prob.Idem Abb.in c.cum uirum,in 4 not.de reg.iur.notat.Bal.in l.cum te.col.1.C.de prob.

&l.

& l. 1. circa.fi. C.de prec.imp.off.eſt deciſ. Rot.343.No. ꝙ non ꝓſumitur in antiq. & deciſ.6.in no. Aegid.concl. 134.habilitates ponit. Dec.d.conſ.11.col.5.uerſ.uiſis igitur.uol.1. & conſ.682.col.2.lib.5.

Et regulariter in dubio(ut dixi)capienda eſt interpretatio ꝙ actus potius ualeat quam pereat.l.quotiens.ff.de uer.obl. hinc eſt quod ex duobus factis illud ſemper fingitur præcedere, quod facit actũ ualere, ut eſt doc. Bar. in l.nõ ſolũ.§.ſed ut probari.ff.de op.no.nun.& Bal.in l. cum in teſtã.§. hæc uerba.ff.de her. inſt. ponit Alexã. conſ.81.lecto. col.4.uerſ.& cũ fuerit.lib.3.& conſ. 112. ſuper col.1.li.5.utputa ſi eadem die conſtet appellatum, & deſuper præſentatam commiſſionem ſeu reſcriptum, etiam ꝙ non conſtet,ꝙ appellatio præceſſerit.nihilominus ex quo ſuper futura appellatione reſcriptum impetratum non ualeret.c.fi.de reſcr.c.2.de appel.ut ſuſtineatur commiſſio, præſumitur appellationem præceſſiſſe, & commiſſionem ſubſecutam : ut tenet Rot. dec.210. ſi immediatè in no, & faciunt ea quæ ponit deci. Neapol. 386. Si uno. 3. per totam egrè, concluſ. 100. commiſſio.

Sicuti contrà ad ſuſtinendam ſententiam excõmunicationis non præſumitur, ꝙ appellatio ſententiam præceſſerit;ſed aſſerenti illã ꝓceſſiſſe incumbit onus probandi.ut not.Io.And.ſuꝑ gl.pen.in c.uenerabilibus,de ſent. excom.in 6.& tenet Rot.317. Not.ꝙ ubi aliquis. i ant. cum aliis de quib.per Feli. in c.apoſtolicæ.col.7.uerſ.ad de etiam,de excep.& in c.paſtoralis,col.3.de reſcr.& ca. cum tu,col.3.de teſt.

Item excuſatio unius ex condelegatis in dubio præſumitur preceſsiſſe,ad hoc ut geſta ꝑ alios ſine eo,ſint ualida,ut ponit Biſſignet.deciſ.1. ſub ti.de Præſum.ex eadẽ regula expeditio literarũ ad beneficia,ad euitandam nullitatẽ ꝓceſſus tꝑe debito facta ꝓſumiť, docet Caſſad. ſuper regu.deci.3.cum duabus ſeq.& Gomez. ſuper eiſdem regulis in compendio utriuſque ſignaturæ. fol. 82.uerſ. & eſt aduertendum . Sicuti etiam præſumitur

quod mors impetrationem Beneficii præceſſerit, etiam quòd ſub eadem die utrumq; reperiatur, ut per Caſſad. dec. 21. de præb. & eũdem Gomez. ſuper reg. de uériſimi li noti. in 6. q. & ꝙ quis acceptauerit benefi. intra menſem datum ad acceptandum, ut inquit Rot. deciſ. 525. No. ꝙ ſufficit in anti. & 629. ſi aliquis, eo. lib. cum ſi. In dubio itaq; preſumimus quòd actus ualeat, & præſumptio iſta ualiditas ſuperat oẽs alios præſumptiones, ut ſcrip. Dec. in c. quã abb. col. 6. de offi. deleg. & in conſi. 448. uis tota col. 3. nu. 17. & latius, conſi. 77. col. pen. li. 1. & conſ. 344. applaudent, in fi. li. 3. & facit tex. in c. niſi, de præb. quem in not. caſu alleg. Rom. ſing. 15. quòd ſi
27 delegatur, quinimo ut actus ualeat relatio ad aliud fieri debet, ſi cõgruè fieri poteſt ut docet Bal. in l. pactũ quod dotale. q. 15. C. de colla. licet ad effectum quòd actus nõ ualeat, relatio ipſa fieri non poſſit, ut per Bar. in l. cũ uulgari. ff. de do. præleg. not. in l. talis ſcriptura. ff. de leg. 1. Card. in conſ. 68. in q. cum aliis de quibus per Dec. conſ. 11. dimino igitur, col. 7. uer. comprobatur, hoc li. 1. & d. conſ. 77. nu. 3. & 5. & latius ponit Aym. conſ. 52. quietatio, & conſ. 70. in contractu. nu. 4.

28 Inſuper quia annullare & deſtruere actum, dicitur pœna, ut ſupra diximus, & conſtitutio annullans cenſetur pœnalis, proptereà in dubio materia hæc non uidetur extendenda, per text. in c. eccleſia noſtra, uerſi. deniq; ſtatutum, extrà de elect. & per regulam Odioſa reſtringi, & fauores conuenit ampliari, & in terminis uoluit gl. in c. decet. §. ordinarii. in uerb. proceſſus, de immu. eccl. in 6. quã declarat & multũ cõmendat. Abb. in c. qua fronte, col. 2. de appel. & c. cognoſcẽtes. col. 1. de conſti. & Fel. in c. 3. extra de teſt. & Caſſad. deciſ. 6. de præb. in fi. Anch. conſi. 295. pro clariori, col. 2.

29 Si ergo (concludendo) nullitas propoſita ſufficienter apparebit, remedium illud ac ius dicendi nullum benignè ac fauorabiliter recipi conueniet, per ea quæ primo loco diximus, maximè quando nullitates propoſitæ non ſimpliciter figuram ac ſolemnitatem iudiciorum, ſed de-

ſenſio-

fenſionem partis,& cauſæ cognitionem,ac naturalē iuſti ſtitiam concernent, prout eſt defectus citationis,iuriſdi ctionis mandati,& cauſæ cognitionis,ut ſimili diſtinxit.
30 gl.in uerb.defenſiónes.in cle.Sæpe.de uerb.ſig.& latius dicam dum ponam de eiſdem ſed ſi fuerint aliæ nullita tes non ita releuantes, uel quòd de his parum conſtite-rit, tunc ob præſumptionem ualiditatis actus,præſum-ptamq; calumniam proponentis, ac pœnalitatem, non
31 ita fauorabiliter & benignè recipiẽter, & propterea bo nus iudex ex meritis cauſæ animi ſui motum informabit. atomnibus maturè conſideratis & circumſpectis, quid agere expediat, ſecum deliberabit, & in dubio ueritatē ipſam ſequi,& cauſæ expeditioni fauere,ac litibus finem imponere debebit.arg.tex.ī cle.ut calumniis,de ſenten. & de re iud.l. 2.C.de fal.aut quę ſupplicatio.C.de preci. imp.offe.c.ſuſcitata,extrà de in integ.reſt.& facit glo.in c.ſuper eo.in uerb.tenebit,de offi.deleg.& l.fi.C.de ord. cogn.ad illius namq; officium principaliter ſpectat lites diminuere.l.quidam æſtimauerunt, in fi.ff.ſi cer.pet.l.2. in prin.ff.de aqu.plu.arc.l. properandum,in princ.C.de iud.pro quo ſumma ope,antiqui legum conditores nixi ſunt eaſdem lites nūc antiquorum declaratione,nūc ue rò nouorum iurium editione,prout poſſibile fuit,repri-mentes,& coarctantes,ut habetur in proœ.6.Decr. & pa tet toto tit. C.ut inf.cer. tem.& de temp.app. per totū. & d.l.properandum,cum ſi.Ita tamen ad expeditionem properet iudex,ne legitimas defenſiones partium abri-piat,neve præcipiti perſuaſionem condemnet,quem cul pa non grauat,aut erubeſcenda uarietate immmutet po ſtea quàm iuſſerit:ut inquit tex.in l.fi.C.de modo mulc. Màturè igitur & deliberatè ad ſententiam properet, & cauſam expediat his modo & forma quibus docet tex. aureus in c. Deos omnipotens 2.q.1.c.quæro.6.q.1.c.iu dicantem.30.q.ult.c.ſumma ope. 11.q.3. iudices. C.de iud.cum ſi.de quibus ad propoſitū per d.Parid.in tract. ſynd.in §.an ſi iudex ex forma, col.2.ubi plura & nota-bilia dicta poſuit.

Ex his breuiter habes q̃d ſit nullitas, ſiue ius dicendi nullũ, unde dicatur ac originem traxerit, & quando pro fauorabili ſeu odioſa habenda ſit.

Et quamuis hic ex antiquorum ordine quotuplex ſit nullitas poni deberet, nihilominus etiam ꝙ ipſa ex uariis & multiplicibus cauſis oriri poſſit (ut infra uidebimus) quia eadem nullitas quoad ſe unica eſt & ſimplex, neq; ullam, ratione ſui patitur ſectionem propterea hanc rubricam dimittendo, proſequendo utiliora, dicamus primò de modo uidendi proceſſus & cognoſcendi nunquid ſententiæ ſint ex aliquo defectu nullę, quod erit pro iuuenibus ſpeculũ, quo nullitates ipſas ſpeculari, & facile illas cognoſcere poterunt.

IN RVB. SEV TITVL. De modo & ordine, &c.

SVMMARIA.

1 *Iuriſdictionis defectus primo loco quærendi ſunt, quia eſt ponere falcem ad radicem.*

2 *Iuriſdictionis ordinariæ defectus & nullitates quæ eſſe poſsint.*

3 *Iuriſdictionis delegatæ defectus & nullitates qualiter conſiderabuntur.*

4 *Nullitates ex defectu & inhabilitate principaliũ litigatorum.*

5 *Nullitates ex defectu mandati & poteſtatis comparentium.*

6 *Citationis defectus & nullitates.*

7 *Nullitates ex defectu proceſſus.*

8 *Nullitates ex defectu ſolẽnitatis, ac formæ ipſarũ ſententiarũ.*

De modo & ordine videndi proceſſus, & cognoſcendi nunquid ſententiæ ſint ex aliquo defectu nullæ.

Poſtquam primò loco uidimus quid ſit nullitas, ac unde dicatur & proueniat, & nunquid ſit odioſa uel fauorabilis, conſequens eſt, ut antequam ad ulteriora progrediamur, aliquid circa modũ reperiendi & cognoſcendi nullitates

ipſas

ipſas, de quibus agere intendimus, ac etiam pro faciliori cognitione & memoria eorum, quæ ſparſim & latiori ma nu inferius dicturi ſumus, hic ſub breui compendio, etiam omiſsis ſcribentium autoritatibus, ſummatim præmittamus, ut euidentius pateat quot & quales ſint defectus quibus ſententiæ & proceſſus impugnari poſſunt, de quibus principaliter in præſenti libello tractabimus, illiſque ſit breuiter decurſis, ut ſciant litigatóres & ſe defendere, & ab illis, priuſquàm fiant præcauere.

1 Dico igitur eum, qui de uiribus proceſſus ac ſentẽtię diſputare, & defectus ſi qui interfuerũt detegere contẽ dit, in uidendo proceſſum, cautum eſſe debere, ut in pri mis pọnat falcẽ ad radicẽ, id eſt, diligenter quęrat primò de iuriſdictione & poteſtate iudicantis: quia cum illa ſit baſis & lapis angularis ac pręcipuum fundamentum iudicii, eo ſublato cætera corruent.

2 Videatur itaque primò: ubi & qualiter ex proceſſu cõ ſtet de poteſtate, qua uſus eſt in procedendo is, qui ius dixit, ſiue uti ordinarius ſiue tanquàm iudex ab alio delegatus proceſſerit: nam ſi formiter de poteſtate huiuſmodi non conſtiterit: ſententia & proceſſus regulariter non ualebunt.

Et ſi tãquàm ordinarius iudex proceſſerit, & ſatis cõ ſtet quòd tẽpore proceſſus fuerit ſeu haberetur pro tali, erit uidendũ nunquid fuerit iudex competens, ratione rei ſeu cauſę, litigatorum, temporis, & loci.

Ratione namq; rei ſeu cauſæ, etiam ordinarius poteſt eſſe iudex incõpetens, puta ꝙ cauſa eſſe meri uel mixti Imperii, & iudex pedaneus, uel ex municipalibus magiſtratibus, extiterit, aut cauſa ſit ciuilis & ciuiliter mota, & iudex qui cognouit fuerit latrunculator, & ad maleficia deputatus, uel econtrà quod iudex ciuilis cognouerit cauſam criminaliter motam, uel fuerit iudex ſecularis, & cauſa eccleſiaſtica & ſpiritualis, aut iudex ad certã ſpeciem iuriſdictionis, ac ad determinatas cauſas, puta executiuas breuiores, uſurarũ, cauſas fiſcales, cauſas edi-

Eciorum

ficiorum, cauſas ripales, ſeu mercantiles, uel ſimiles, iuriſdictionem illius limitantes deputatus: & ipſe cognouerit, cauſam ſub ſpecie ſuæ iuriſdictionis non comprehenſam, aut cognouerit & ſententiam protulerit in cauſa ad eius curiam non deuoluta, puta quòd non data negligentia domini feudi, ordinarius cognouerit cauſam feudalē, uel Metropolitanus, cauſas ſubditorum ſuorum ſuffraganeorum, antequam appellaretur ad ipſum, aut iudex Romanæ curiæ cognouerit cauſā ad eādē Romanā curiā legitimè nō deuolutā ſiue ꝙ iudex ſe intromiſerit in cauſa ꝑpria, aut ſedi Apoſtolicę ſpecialiter reſeruata: uel ſimilibus ſub poteſtate ſua non cadentibus.

Ratione litigatorum iudex etiam ordinarius poterit eſſe incompetens, puta quòd ſit iudex ſecularium, & litigatores ſint Eccleſiaſtici uel alias ratione domicilii, rei de qua agitur, cōtractus ſeu delicti uel quaſi notoriè nō ſubditi, aut uigore priuilegii à lege uel ab hoīe cōceſſi, & iudici notificati, exempti: aut per mortē ab omni uiuētium iuriſdictione ſubſtracti & ſeparati.

Ratione loci erit incompetens, ſi extra territorium ſuum, uel in territorio: ſed in loco exempto, ut in eccleſia cum eſſet ſecularis iudex aut extra locum ſolitum maiorum in quo ius dici conſueuerat, iudicauerit, maximè quando eſſet locus inhoneſtus, uel partibus non tutus: quia iuriſdictio contentioſa ſuis territorio & loco deſignatis circunſcribitur.

Ratione temporis iudex erit incompetens, ſi tempore quo non erat amplius iudex, ut quia finierat, uel aliter expirauerat magiſtratus, uel extra tempus inſtantiæ ipſius cauſæ, ius dixerit, aut tempore quo iuriſdictio, ſeu officium ſuum erat ſuſpenſum, & conquieſcebat, puta tempore noctis feriarum uel tempore quo ad erat. Ibidē maior magiſtratus, uel quando iudex aliquo impedimento naturali, ſeu accidentali iuriſdictionis impeditiuo detinebatur, ut quia erat effectus mente captus, ſurdus, mutus, uel notorius hæreticus, aut à ſuperiore publicè excommunicatus.

Siue

Siue iudicaſſet tempore quo iuriſdictio facto partium ſuſpenſa fuerat, ueluti pendente dilatione, aut propoſita formiter legitima recuſatione, ſeu appellatione, uel relatione, aut remiſſione facta ipſius cauſæ ad ſuperiorē (licet hoc caſu potius ſit finita quàm ſuſpenſa iuriſdictio) uel conſultatione ſeu quauis alia dilatione à iure, uel ab homine conceſſa pendente, uel ꝙ proceſſiſſet in cauſa ſimiliter lege permittente, putà in cauſa petitorum, poſſeſſorio pendente, ſuſpenſa, aut poſt allegatum iuſtum & rationabile ex parte litigatorum ut infirmitatis, carceris obſidionis, uel cuſtodiæ, ſeu uinculorum, aut loci, ſeu itineris propter bella, hoſtilitates, capitales inimicitias, peſtem notoriè non tuti impedimentum, aut coram alio pari, uel maiori magiſtratu ſuper eadem re præuentionem & litiſpendentiam: his etenim caſibus ſuſpenditur adeò, & impeditur iuriſdictio, ut efficaciter & ualidè exerceri non poſſit.

Conſiderabitur etiam, ſi is qui ius dixit, erat iudex ſolus uel aſſociatus: & ſi fuerint plures, nunquid maior pars iudicauerit, & nunquid tempore ſententiæ, ſe ſimul congregarint, & ſimul ſententiam tulerint. Item ſi tempore latę ſententię erant certi de illorum iuriſdictione, uel potius ex proceſſu conſtaret, ꝙ dubitabant, uel errabāt circa eam puta cùm eſſent iudices ordinarii, tanquàm iudices delegati pronunciauerint, uel econtrà, aut dixerint quatenus nobis cōpetat iuriſdictio, &c. aut uſi fuerint aliquibus uerbis dubitationem circa fundamentum iuriſdictionis demonſtrantibus, quod etiam procedet, ſi unus duntaxat foret iudex.

3 Et præmiſſa quæ diximus de iuriſdictione iudicis ordinarii, à fortiori in delegata, quæ longe debilior eſt locum ſibi uendicabunt, circa quam, ultra ſuperius dicta, erit etiam diligenter aduertendum primò, ubi, & qualiter cōſtet de huiuſmodi delegatione: quia pro ea regulariter non præſumitur. Et poſito quòd legitime de ea cōſtet, aduertendum erit nunquid per ſimilem delegationem competierit illa poteſtas, qua uſus eſt delegatus in tali

tali cauſa conſiderando poteſtatem, & uoluntatem delegantis, capacitatem ipſius delegati, & rem ſeu cauſam delegatam.

11 Delegantis poteſtas conſiderabitur circa hoc, uideli cet nunquid fuerit talis, quod alteri potuerit iuriſdictio nem ſeu cognitionem demandare, puta ſi erat iudex ordinarius, ſeu delegatus à principe. Item ſi delegationis tempore eã, quam alteri dedit, habebat ipſe iuriſdõnem habitu, & potentiã tunc ad actũ reducibili: nã ſi præſes antequàm ingrederetur prouinciam ſibi decretã, uel priuſquàm fuiſſent ſibi literæ ſuæ iuriſdictionis præſentatæ, aut priuſquàm confirmaretur (caſu quo in officio ſeu dignitate ſua eſſet quis confirmandus) & poſſeſſionem officii actualiter nãciſcetur, uel priuſquàm conſtaret de impedimento collegę, quando fuiſſent dati cum clauſula, ꝙ ſi non omnes, &c. Alii cauſam ſubdelegaſſet, nihil faceret, cum eo tempore haberet ſolùm iuriſdictionem habitu, & non actu. i. ſibi non competeret adhuc illius liberum exercitium, licetq; ex poſt illud ſibi superueniret, puta quod prouinciam ingrederetur, uel præſentarẽtur literę, &c. Tamen delegatio intempeſtiuè, & nulliter prout ex tunc facta, non conualeſceret, fruſtra ergo alteri daret, quod ipſe non haberet: propterea ſi iuriſdictio delegãtis quouiſmodo foret ſuſpenſa, uel impedita, aut ceſſaret tempore delegationis uel ratione loci in quo fieret, puta quòd delegans mandaſſet, ut ipſe ſubdelegatus in alieno territorio, uel ultra duas dietas, aut quod in loco minus inſigni, cauſam cognoſceret, non ualeret cum effectu talis delegatio.

Voluntas etiam eiuſdem delegantis erit admodum conſideranda, quę ex facie delegationis apparebit, uideli cet nunquid delegatio ſub aliqua conditione, uel modo emanauerit, aut ſi cognitio, uel diffinitio totius negotii, uel ſolius partis, aut cognitio tantum commiſſa extiterit. uoluntas etenim delegantis, & mandati forma ad unguem ſeruanda ſunt.

Erit inſuper animaduertendũ, nunquid uoluntas prima

tha delegantis, ex poſt tacitè, uel expreſsè ceſſauerit, puta ſi delegans eandem cauſam alteri ex certa ſcientia cōmiſiſſet, uel illam ad ſe aduocaſſet, aut expreſsè, ne ulterius in eadem procederetur, delegato inhibuiſſet, uel ſi conſtitiſſet de ſubreptione aut obreptione ipſarum literarum delegationis, maximè quando ab alio iudice cauſa euocata fuiſſet, aut morte naturali, uel ciuili ipſius delegātis, re integrâ contingente iuriſdictio ipſa expiraſſet.

Capacitas delegati in hoc conſiderabitur, uidelicet nunquid tempore delegationis fuerit capax iuriſdictionis: nam aliqui natura, aliqui lege, aliqui moribus, ne iudices fiant prohibentur. Natura, ut mutus, cęcus, ſurdus, perpetuò furioſus, mentecaptus, impubes, & alii qui animi iudicio & intellectu carent uel ſaltem illum habent impeditum. Lege ut ſint à ſenatu & cœtu proborum ob obliquam illorum notam & culpam ſemoti, prout ſunt excommunicati, id eſt à cętu fidelium ſegregati deportati ſeu relegati uel banniti, notoriè inceſtuoſi, raptores, malefici, hæretici, ſchiſmatici, iudęi, & alii, quos eccleſiaſticæ & ſæculares leges infames pronunciant.

Moribus, ut ſerui, religioſi, monachi, fœminæ, & ſimiles qui regulariter (ſi ex certa principis ſcientia aliter nō diſponatur) iudices fieri non poſſunt, licet quando ciuili ratione ſunt incapaces, ſi uitiū ſeu defectus non ſit totaliter notorius, contra illos eſſet excipiendum, quia aliter geſta per illos ipſo iure ualerent.

Cauſa etiam quæ delegatur conſiderari debet, puta ſi tempore delegationis pertinebat ad forum delegantis, & ad illius curiam fuerat legitime deuoluta, & nunquid fuerit talis, quæ de iure ciuili potuerit delegari, & hoc ſi fuerit in loco ubi ciuile ius Romanorum principaliter obſeruetur, quia canones de hoc parum curarunt. Et præmiſſa tam de iudice ordinario, quàm delegato latius ponuntur & declarantur infrà, dum ponitur de nullitate ex defectu iuriſdictionis, ubi caſu occurrente uidere poteris.

POSTQVAM patronus cauſę ſedulò ac diligenter circa

ea iuriſdictionem animaduerterit, & comperto quod is qui ſententiam dixit, fuerit iudex competens, conſequenter uidebit de perſonis litigatorum, uidelicet nunquid fuerint iudicii capaces, & tales quales ſe in iudicio geſſerunt.

4 Et ſi iudicium fuerit per ipſomet litigatores principales agitatum, uidebit nunquid aliquis ex eis fuerit ex illis, qui ob naturale impedimentum, iudicii funditus incapaces exiſtunt, quales ſunt infans, mutus, ſurdus, mente captus, aut perpetuò furioſus: quia cum in talibus iudicium non poſſit radicari nec pedem figere, ſententia etiam in illorum fauorem lata non ualebit, prout etiam ſi ciuili ratione eſſet omnino incapax, ut ſeruus. Sed ſi fuerint abſque illorum culpa, ſed ipſius naturę uitio, aut aliter inhabiles, non tamē penitus incapaces prout ſunt minores uigintiquinque, filiusfamiliàs, prodigus cui bonis eſt interdictum, uel monachi aut religioſi fiſcus, aut eccleſia quæ funguntur iure minorum, tales quoad illorum commodum & utile habiles, quo uerò ad incommodum & præiudicium inhabiles reputantur: ideo ſententia pro illis legitimè non comparentibus lata, erit ualida; ſed contra illos non tenebit.

Econtra ſi fuerint ob aliquam illorum culpam aut delictum inhabiles & à iudicio remoti, puta excommunicati, banniti, aut tales quòd pretor illis denegaſſet audiētiam, uel ſimiles quibus culpā & delictum patrocinari non debet ſententia pro eis dicta non ualebit; ſed cōtra ipſos manebit firma, hic odio, ibi fauore, iudicio claudicāte, prout plenius præmiſſa declarantī infrà, dum ponitē de nullitate ex defectu inhabilitatis comparentium.

5 Si uerò comparentes alieno nomine in iudicio interfuerint, uidendum erit qualiter de eorum poteſtate conſtet: nam ſi non apparebit, nullitas de plano procedet, ſi conſtabit diligenter inſpiciatur, & conſideretur tenor, & continentia eiuſdem poteſtatis & mādati, & nunquid cauſam illam legitimè comprehendat, & ſub ſe complectatur: quia ſępenumero mandata huiuſmodi defectuo-

ſa,& ad cauſam impertinentia reperiuntur. Item aducatur,ſi ille talis comparens tempore quo comparuit,habebat notitiam huiuſmodi poteſtatis ab illo ſibi traditę: quia priuſquàm hoc cognouerit,ſe pro tali genere,& poteſtatem illam,quam ignorabat,exercere nequiuit.

Conſiderabit inſuper ſi madatũ,& poteſtatis datio ex aliquo fuerit inualida, & inefficax ratione cõſtituentis, uel conſtituti,aut formæ ipſius conſtitutionis.

Ratione conſtituentis inefficax eſſe poterit, ſi ex aliqua cauſa præfatus conſtituens,aut ſubſtituens adminiſtrationem illius rei,ſeu cauſæ,in qua conſtituit nõ haberet,uel tũc eſſet aliquo modo à iure,uel ab homine ſuſpenſa aut impedita: quia ſi ipſe non habet alteri non dabit poteſtatem rem in iudicio deducendi.

Ratione conſtituti, puta ſi ipſe conſtitutus talis officii eſſet incapax,ut ſunt illi,qui neque pro ſe neque pro aliis poſſunt in iudicio intereſſe:ſed omnino ſunt incapaces,prout de naturaliter impeditis diximus,ac ſerui,monachi,religioſi,minores,excõicati, & alii qui nõ habent legitimam perſonam, ſaltim pro aliis in iudicio ſtandi.

Ratione formæ ipſius,conſiderabitur mandatum,qm̃ ſi careret aliquo ſubſtantiali,uel non eſſet in forma ſolita & probante,uel ex eo reſultaret aliquod uitium uiſibile ſibi fidem derogans,non prodeſſet,uidebitur ẽt nunquid habuerit debitas iuris ſolẽnitates putà,ſi emanauit cum decreto prætoris,uel conſenſu ſuperioris uel rectoris,qñ conſtituens foret de his qui aliorum auxilio & poteſtate reguntur,& fari pñt,ac ſit ſub ſolitis hypothecis, & ꝙ præſens,& uolens,ac præſenti,& petenti,& ex rõnabili cauſa fuerit conſtitutus: uel ſi ipſe principalis eſſet qui non poſſet,uel foret abſens, nunquid ipſe iudex ad inſtantiam adminiſtratorum,uel ipſi adminiſtratores cũ decreto ipſius iudicis,conſtituerint,& ſimilia.

Prętereà ſi conſtituens fuiſſet vniuerſitas aut collegiũ conſiderabitur,nunquid tpe conſtitutionis fuerint legitimè congregati,& expreſſa(quando poſſibile eſt) in ipſa conſtitutione noĩa conſtituentium, & ſi ſaltim à duabus

bus partibus ex tribus eiuſdẽ, & ad cauſas duntaxat pręſentes, fuerit conſtitutus. In ſumma erit conſiderandum, nunquid conſtitutio peccet in materia, uel forma.

Vtile etiam fuerit uidere nunquid mandatum ſeu poteſtas huiuſmodi, ante actus confectionem, tacitè, uel expreſsè expirauerit. Expreſsè ut ſi conſtituens eundem cõſtitutum reuocaſſet: & ſuper hoc iudicem, ſeu partem certioraſſet, tacitè, & pręſumptiuè, putà alterum procuratorem in eadem cauſa conſtituendo, uel eandem per ſemetipſum ſimpliciter & abſque proteſtatione pertractando, ſeu liti & cauſſæ huiuſmodi cedendo, aut (exempli cauſſa) eccleſiam cuius occaſione fuerat datum, naturaliter ideſt per obitum; aut ciuiliter ut per reſignationem, tranſlationem, religionis ingreſſum, priuationem, ſeu quamuis aliam amiſſionem, uel dimiſſionem, perdendo: nam ceſſante finali cauſſa, propter quam fuit conſtitutus, ceſſare uidetur & ipſa conſtitutio: quia ob præſumptam eiuſdem conſtituentis mutatam uoluntatem, reſolui & reuocari cenſet, put latius declarant pmiſſa infra ſub rub. de nullit. ex defect. in hab. ſen. mand. comp.

6 Et si principalium litigatorum, ac pro eis cõparentium perſonæ repertæ fuerint habiles & legitimæ, tunc ad citationes recurrendum fuerit. perquirendo, ex proceſſu, nunquid debita citatio actuũ de quo quęrit pręceſſerit: & ſi nulla apparebit, clarũ erit, quia abſens nõ uocatus damnari nõ potuit: ſi citatio pceſſerit, uideat an fuerit legitima, & legitimè executa attendendo perſonã citãtis, uidelicet nunquid fuerit iudex cõpetens uel an pateretur tunc aliquem ſuæ poteſtatis defectum. prout ſuprà diximus. Item ad perſonam citati, putà, ſi fuerit citãtis ſubditus. Item ad locum in quo decernitur citatio, putà ſi extrà territorium exiſtens decreuit, & ad locum ad quem citatur, uti ſi ultra duas dietas diſtaret; aut notoriè non eſſet tutus, & ad tempus pro quo quis citatur, putà ſi tempore feriato in honorem Dei, ac ſub minus breui termino, ac etiam ad formam ipſius citationis putà, nunquid fuerit per iudicem, & ad partis inſtantiam decreta,

& in

& in ea maxime quando iudex citans eſt delegatus, & erat prima citatio, quæ fiebat de perſona in longinquis partibus exiſtenti, ſi exprimebatur & inſerebatur illius poteſtas, ac nomen iudicis citantis, partis inſtantis, perſonæ citandæ, titulus cauſæ, & illud ad quod quis in ſpecie citabatur, & locus ad quem, ac terminus pro quo citabatur, & an fuerit concepta in forma ſolita, & per uerba cõſueta: nã ſi in aliquo deficeret, uel quouiſmodo eſſet æquiuoca, generalis, uel obſcura, non redderet citatũ contumacem, & actus illius uigore factus non ualeret: erit ẽt perquirendum nunquid actus ad quem quis citabatur fuerit loco & tempore in citatione expreſsis celebratus: quia ſi alio loco, uel alio tempore fieret, actus nõ eſſet ualidus tanquam abſque citatione factus.

Item diligenter aduertendum erit ad formam decreti ipſius citationis, & qualiter iudex citationẽ exequi mãdauerit: quoniam ſi nuncius, ſeu executor in aliquo defecerit & formã illam ad unguem non ſeruarit, non ualebit executio. Itẽ ſi citatio fuerit facta domi, uel in eccleſia, aut alias præterquàm in perſonam citandi, uidendũ erit nunquid præceſſerit debita diligentia de perſonam reperiendo & ſi, putà illa domus erat tunc ſolita habitatio. Item ſi nuncius talem citationẽ alta & intelligibili uoce notificarit & affixerit, aut copiã in manibus familiariũ dimiſerit uel potius oretenus & uoce ſubmiſſa illã fuerit executus. Item nunquid ad ſñiam præceſſerit citatio peremptoria (caſu quo cauſa requirat perẽptoriũ) id eſt nũquid præceſſerint trinæ denũtiationes, una poſt aliam cũ dilationibus congruis, aut una pro omnibus cũ expreſſione peremptorii, ſeu comminatione de procedendo ad ulteriora. Itẽ nũquid ad ſingulos actus ſpecialiter quis citatus fuerit, quando citandus erat præſens in loco iudicii, aut etiam quãdo abſens generaliter ad omnes actus citatus, poſt generalem citationem ſemel in iudicio comparuerit: quia etiam iſto caſu ipſe citandus eſt ad reliquos actus: cum prima generalis citatio per comparitionem fuerit circunducta & reſoluta.

C Et ſi

Et ſi fuerit proceſſum contra abſentē citatū per edi-ſta, aduertendum erit quis iudex, & qua authoritate hu iuſmodi citationem per edictum publicum decreuerit, cùm talis modus citandi ſpecialiter Papæ conueniat, & uideatur nunquid tunc præceſſerit ſaltim ſummaria cognitio de loco non tuto,& impedimentis:ne citatio ad partem citandam perueniret:& ſi debitè,id eſt, ſi in omnibus locis,uel ſaltim in duobus ex tribus in citatione appoſitis ac in locis uicinioribus domicilio citādi,fuerit ipſa citatio publicata,affixa, & copia petētibus tradita. Itē aduertatur nunquid citatio illa quæ emanauit,fuerit generalis cōtra oēs ſua intereſſe putantes:quia talis citatio fieri nō debet,neque arctat,ubicūque certus & legitimus adeſt cōtradictor. Vltimò uideatur ſi de huiuſmodi citatione executa,cōſtitit iudici,antequā ſententiā promulgauerit:quia ſi non fuiſſet de citatione executa, per relationem executoris,uel aliàs legitimè certificatus,nō debuiſſet, neque potuiſſet ad actum alicuius præiudicii contra abſentem procedere prout hæc,& multa alia declaratur infrà ſub titu.de nullit.ex defe.cita.

7 Postremo ſi præmiſſa omnia legitimè & rectè facta repererit,ad proceſſum recurrendum erit,& uidendum nunquid ordo iudicii fuerit legitimè ſeruatus,uel aliquid ex ſubſtantialibus omiſſum,aut ordo prępoſteratus,puta circa libellū,id eſt, modum agendi intentatū, litiſconteſtationē,iuramentum de calumnia(quando petitur)cauſæ cognitionē,& factā cōcluſionem (ſi erit cauſa prophana)quæ dicuntur palmites & ſubſtātialia ordinis iudicialis,& illis,uel aliquo ipſorum omiſſis,uel prępoſteratis,ſentētia nō tenet,uidebit ēt ſi fuerint ſeruati reliqui termini,& ordo ſubſtātialis,qui ex ſtylo ipſius curiæ in qua cauſa agitabatur,ſeruari cōſueuit:quod apprimè erit obſeruandum, habita ſemper diligenti cōſideratione ad qualitatem cauſæ,& iuris communis diſpoſitionem ac fori illius ſtylum & obſeruantiam.

8 Et si tela iudicii ritè obſeruata reperietur, aduertatur nūquid in ſententia diffinitiua proferenda,ſolennitates

tes iuris, adhibitæ fuerunt: uidelicet nunquid ſnīa fuerit ſcripta & in loco ſolito iudiciorū, publicè & corā ſuis officialibus, per ipſummet iudicē, lecta & recitata. Et ſi talia legitimè fuerint adimpleta, uideat ipſam ſnīam nunquid peccet in materia, uel forma extrinſeca uel intrinſeca putà nūquid fuerit expreſsè lata cōtra ius alicuius cōſtitutionis, adeò ꝙ ex ſui facie iuris error manifeſtè deprehendatur uel contra ſtatutum, aut conſuetudinem eiuſdem curiæ, uel aliam ſententiā in eadem cauſa latā, quæ in rē transiens iudicatam inter partes fecerat ius, & de qua fuerat exceptum, & iudici facta fides, uel ſi fuerit lata cōtra notoriū facti, aut iuris, uel ex falſa & erronea cauſa aut a iure reprobata, uel ſi euidenter conſtet de illius iniquitate, aut lata fuerit per falſas probationes contra abſentē dolo aduerſarii inductas, uel per iudicem precio corruptū, aut per ſordes.i.gratiam, ambitionē, amicitias, odium metum, colluſionem (iſtis tamen caſibus non irrita, ſed irritanda foret) ſed in aliis caſibus eſſet irrita, ſicuti ēt irrita eſſet ſi fuiſſet lata extra deducta & petita per litigatores adeò ꝙ non fuiſſet cōformis petitioni, uel ꝙ non diffiniuiſſet totum negotium & cōtrouerſiam in iudicio deductam (uidelicet quando res aut iudicium erat indiuiſibile) aut omiſiſſet reconuentionem licet hoc caſu magis ſit appellandum, quia ſententia nō eſſet ipſo iure nulla.

Aduertatur etiam, nunquid ſententia diffiniuit negotium, putà ꝙ non ſit abſolutoria neque condemnatoria in negotio principaliter deducto, uel quia ſit obſcura, generalis non continens certam ſummam in ſe neque per relationem ad acta, aut fundata ſit ſuper incerto & futuro euentu, putà ꝙ lata ſit ſub aliqua conditione extrinſeca, uel intrinſeca de futuro, & non ſtatim adimplebili, aut ſub conditione falſa, uel omnino impoſſibili: quia his & ſimilibus caſibus ſententia ex defectu ſolennitatis ac formæ ipſiuſmet inualida, & inſufficiens iudicabitur: prout de his uidere poteris infra ſub Rub. de null. ex defect. proceſſ. ac ſolen. & for. ipſ. ſent. ubi talia declarātur.

Si pręmiſſa igit̃,patronus cauſę (uidẽdo proceſſum) diligenter conſiderabit, de facili, ſi q adfuerint defectus, ſeu nullitates reperiet. Et qm̃ comperta nullitate, neceſſe eſt ꝙ corã iudice competenti pro illius cognitione & reuocatiòne proponatur: idcirco ex inſtituto ordine uideamus, quis ſit iudex competens in cauſa nullitatis.

IN RVB. SEV TITVL. Coram quo, &c.

SVMMARIA.

1 *Nullitas eorum quæ fiunt extra iudicium coram quo iudice ſit proponenda.*

2 *Nullitas eorum quæ fiunt in iudicio, ante diffinitiuam ſententiam coram quo proponi debeat.*

3 *Iudex tam ordinarius quàm delegatus in omnibus præterquàm in diffinitiuis poteſt iterum facere quod minus ritè fecerit.*

4 *Appellari poteſt ab actu ſeu decreto nullo, & tunc quis ſit iudex appellationis competens.*

5 *Nullum dicitur iniquum.*

6 *Appellans ſeu de nullitate, dicens uel aliàs grauatus ad iudicem grauantem remitti non debet.*

7 *Nullitas per appellationem ab interlocutoria, tacitè non deuoluitur, ſecus per appellationem à diffinitiua & nu. 12.*

8 *Nullitas poſt diffinitiuam ſententiam coram quo iudice proponi debeat.*

9 *Iudex ordinarius ſuam diffinitiuam ſententiam nouiter prolatam reformare, ſeu de nouo pronunciare poteſt.*

10 *Nullitas coram ſuperiore proponi & deduci poteſt.*

11 *Iudex et cognitor ſuæ propriæ iniquitatis nullus cõſtitui debet.*

13 *Nullitas ex actis reſultans dicitur notoria, & poteſt à quocunque etiam inferiori iudice cognoſci, quia dicitur incidenter deducta, ac ſuper ea neceſſario non eſt pronunciandum.*

14 *Iudicis delegati iuriſdictio per pronunciationem nulliter factam expirat, & qualiter intelligatur.*

15 *Auditores Rotæ in cognoſcendo ordinarij, in diffiniendo delegati*

legati habentur, ideo eorum ſententias nullas reuocare non poſſunt.

16 *Auditores Rotæ habent iuriſdictionem habitu & non actu, & magis ſtrictam quàm cæteri delegati.*

17 *Delegati ad uniuerſitatem cauſarum habentur pro ordinarijs, ideo illorum ſententias nullas emendare poterunt.*

18 *Iudices Romanæ curiæ an & qui habeantur pro iudicibus ordinarijs.*

19 *Iuriſdictio generalis ac generaliter conceſſa per literas ſpeciales quoad expreſſa eneruatur & extinguitur.*

20 *Iudex ſuperior qui per uiam nullitatis ſeu quærimoniæ adiri poteſt, quis ſit intelligẽdus tã in ordinario quàm delegato.*

21 *Iudici delegatio nõ ritè procedẽti, ordinarius loci reſiſtere põt.*

22 *Nullitas an poſsit opponi, & deduci coram executore.*

Coram quo poſsit & debeat nullitas proponi, & quis dicatur iudex competens in cauſa nullitatis.

HAEC eſt antiqua quæſtio, uariis & diuerſis locis, uario & diuerſo modo, ab antiquis & modernis doctoribus pertractata, ut patet ex his quæ ponit Dyn. in regul. quod ſemel, in prin. extra de regu. iur. & Bar. in l. ſi expreſſim, col. pen. uerſi. Quæro coram quo iudice. ff. de appel. & idem Bartol. in l. ſi ut proponis. la 1. ubi etiam Bald. colũ. pen. in fin. C. quo. & quan. & in l. ſi præſes. ubi Ang. C. eo. tit. Bald. in l. 4. & l. abſentem. uerſi. 3. oppono & ibi Sal. C. de accuſ. & in l. iudex poſtquàm. ubi Imol. & Alexan. & in l. cum quærebatur. ff. de re iudi. Bald. in l. Si aduerſus. C. ſi aduer. rem iud. & in addi. ad Specu. in tit. de ſenten. col. 1. uerſi. ſententiarum & in l. tale pactum. §. qui prouocauit. q. 12. ff. de pact. Inno. in c. de cætero. in fi. de re iud. & c. dilecto, ubi latiſſimè ponũt Doctores maximè Phil. Frãc. q. 26. extra de appel. & Inno. Pan. Fel. & alii in c. in literis, de offi. dele. & idem Feli. in c. per tuas, circa ħ.

de ſent.excom.Card. Anch.Imo.& alii in cle.1. de re iu di.Lanf.de Ori.in c.qm contra.§.interlocutorie.uer.Eſt tamen notandum.nu.22.de probation.& alibi ſæpe.

1 Ex quorum dictis ſimul. iūctis ſic dici poſſe uī, ꝙ aut agimus de nullitate eorum quæ fiunt extra iudiciū, putà contractum teſtamentorum,& ſimilium:& tunc nullitas huiuſmodi proponenda eſt coram iudice loci ordinario:quia declarare nullitatē eſt ſimplicius iuriſdictionis: iō quilibet ordinarius inter illos qui de ſua ſunt iuriſdictione,cenſetur iudex cōpetens:ut uoluit Bal. in l. Si ut proponis.la 1.ſuper glo.fi. quam ibi uocat ordinariā.C. quō.& quand.iud.& Franc.in d.c.dilect. q.38. in princ. de app.& uideē probari in l.ſi dolo,& l.1.C.de reſc.uēd. & l.ſi his.C.de præd.mi.l.ſi pater.C.quan.prouo. nō eſt neceſ.in quibus patet ꝙ in ſimili materia iudex ſeu rector loci adeundus eſt:& hoc non habet dubium.

2 Aut agimus de nullitate eorū quæ in iudicio agūtur, & tūc ſubdiſtingue.aut uolumus agere de nullitate ante ſententiam diffinitiuā putà alicuius decreti ſeu interlocutoriæ,aut agere,& proponere nullitatē intendimus ſeparatim,& abſque appellatione,aut ſimul cū ipſa appellatione, ſi ſolam nullitatē proponere uelimus, tunc quia iudicandū eſt ex eiſdē actis, nec continentia cauſæ diuidatur: nullitas coram eodem iudice proponēda eſt, coram quo cœpta fuit,& pendet controuerſia per reg.l. ubi cœptum.ff.de iud. iunct. l. nulli prorſus.C. de iudi. auth. & conſequenter,cum ibi not.C.de ſenten.l.3.ff.de quib.reb. ad eund.iud.ea. Cùm aliis de quibus per Inno.in c.cum M.in fi. de conſti.

Et ꝙ iſto caſu nullitas ſit ꝓponenda corā eodē iudice,& nō alio ēt ſuperiore,tenuit Inn.in c. dilecto,de appel.quē ſequitur Bal.in l.ſi aduerſus.C.ſi aduer. rem iu. & l.1.col.5.uer.denuò quæro.C.quan.prouo. nō eſt neceſ. Ang.in l.pſes.C.eo.tit.& Lanf.in c.qm contra.in §. interloc.nu.21.de prob.cū aliis,de quib. per Fel. in c.in literis,col.pe.uer.primò tñ declarat,de off. deleg. & Frā. in d.c.dilecto.q.27.uer.2.limita.& c.de appel.

In omnibus etenim, præterquã in ſententiis diffinitiuis pōt & debet tã ordinarius,q̃ delegatus iterum facere quod minus ritè fecit,inquit Spec.in tit. de prol.ſen. ten.§.qualiter.col.4.uer.hoc quoque notandũ,& Bal.in addi.eiuſdē tit.col.2.uer.proceſſus non ritè factus,& facit deci.dominorũ.341.dubitatur in no.& ponũt ſcrib. in l.quod iu ſſit,& l.iudex poſtquã.ff de re iud.c. ſignificantibus c.cũ ceſſante.extra de appel.c.ſi à iudice.eo ti. in 6.cap.in literis & c.conſuluit.de offi. deleg. cũ uulg. quæ ponit Iaſ.in l.qui per ſalutem ff.de iur.iur.

6 Si nullitas deducitur ſimul cũ appellatione ab aliquo grauamine ante diffinitiuã interpoſita (pōt nãque à decreto etiã nullo appellari,iuxta tex.in c.exhibita,in fin. de iud.c.ſignificauerunt,de excep.ponit. Ant. & Franc. in d.c.dilecto.q.7.cũ aliis de quibus per Alex. cõſi 130. ponderatis,circa fi.lib.6.& ponit Bar.in cõſi.97 in qõne prędicta in fi.)tũc ſi nullitas deducitur in iudicio tan quã grauamē pro iuſtificatione appellationis interpoſitæ, & hoc ſit expreſſum in eadē appellatione iuxta deciſionē dñorum decil.7.uer.ex hoc inſurgit, in no. & cle. appellati.de appel. Iudex appellationis erit iudex cõpetēs nullitatis,hoc etenim caſu nullitas eſt annexa & inſeparabilis ab ipſa appellatione, prout ſolet notari in c. 1.& c.accedēs cle.2.ut lit. non cõſtet.'quinimo appellatio hoc caſu fundata eſt ſuper ipſamet nullitate tanquã iniuſtitia & grauamine,quia omne nullũ eſt iniquum l. ſcire oportet.§ ſi,& l.q teſtamēto.ubi Bal.ff.de excu.tuto.& idem Bal.in l.1.col 3.uer.4.oppono.C.de fruct. & lite expen.& in addi.Spec.de ſen.col.18.uer.ſtatu dicit. & ponit Aegid.conc.343. appellans.ubi dixit ꝙ nulla eſt maior iniuſtitia quàm nullitas:quod nulliter fit,male fit,& propterea pars grauatur,inquit Bald.poſt glo.in l.ſi ut proponis in fi.C.quo.& quand.iud.

6 Et graue eſſet ꝙ taliter grauatus & appellans, ſeu per uiã nullitatis aut querimoniæ ad ſuperiorē recurrēs(iuxta tex.in l.4.in uerb.querimoniæ.C.de accuſatio. & gl. in uerb.debitũ.in c.cõcertationi.de appel. in 6, ubi per

Arch.&Io. And. & Bal.in d.l.ſi aduerſus rē iud.)remit
terēt ad iudicē grauantē,q̃a hoc fieri nō debet l.eos. C.
de appel.c.per tuas,de ſent.excom. c. accepta,de appel.
ponit Aeg.concl.24.Camerarius.niſi aliter ex aliqua iu
ſta cā ſuperiori uideretr, ut not.glo. in uer. deciſ. in d.l.
eos & eſt tex.in c.qualiter & q̃n.de accu. & facit tex.in
c.olim.de excep. & c.graue,de off.ord.cū ſi.Si uerò nul-
litas nō foret expreſſa in appellatione, neq; ꝑ modū in-
iuſtitiæ,& iuſtificationes appellationis in iudicio dedu-
cerent,iudex appellationis à grauamine nō poſſet de nul
litate cognoſcere,ex quo non pōt ſe intromittere neque
cognoſcere de cauſis nominatim in appellatione nō ex-
preſſis,iuxta tex.in d.cle.appel.Per ſimplicē igit appel-
lationē ab interlocutoria nō deuoluitur nullitas,ſed gra
uamē dūtaxat expreſſum,ut no.in c.ut debit.& c.Roma
na.de app.& ponit Rot.389.appelletur in no. poſt Inn.
in d.c.dilecto,& tenuit Guid. Pap. in tract. de appel.q.
67.quāuis ſecus ſit q̃n appellatur à diffinitiua.q̃a tūc ēt
nullitas ad iudicē appellationis tacitè deuoluitur,& ſu-
per utroq; idē iudex cognoſcere pōt,iuxta tex.in l.quę-
dā mulier.ff.fa. erciſ.&l. Carmelia pia. ff. de iurepa. &
ita tenet Inn.in d.c.dilecto.& ibi Bal.col.2.in fi. & Frā.
q.19.qui hoc declarat,extra de app. & ponit idē Guid.
in loco,de quo ſupra q.46.& Dec.cōſi.275.uiſo. col.3.
uer.nec ob.lib.2.Aegid.conclu.97.iudex.

7 Si tractabimus de nullitate poſt diffinitiuam ſenten-
tiam,tunc ſecundum cōem ſententiā doctorū diſtingui
conſueuit,ꝗ aut proceſſum fuit corā delegato , aut corā
iudice ordinario.ſi corā iudice ordinario, & prætenden-
tes ſententiā,nullam petat principaliter eam ex eiſdem
actis reformari,habita prima pro nulla,ex quo principa
liter de reformatione & incidenter de nullitate agitur,
ratione huiuſmodi incidentis quæſtionis nullitas corā
eodem primo iudice proponetur.& de ea cognoſcetur,
arg.tex.in l.quoties.C.de iud. tenet glo. in d.l.4.C. de
accū.& l.præſes.C.quo.& quan.& l.1.C.de ſen.c.uene-
rabilibus.poſt prin.de ſent.excom.lib.6.

Sed

8 Sed ſi nullitas principaliter deduceť,ac petatur ſnĩam declarari nullã, tũc erit in optione ipſius grauati coram quo uelit nullitatẽ oſtẽdere,uidelicet nũquid corã iudĩce primo,uel iudice appellationis:& hęc eſt cõis diſtinctio doctorũ ꝓut atteſtať Fel.in c.ꝑ tuas. col. fi. de ſent. excom.poſt Im.in l.ſi iudex,de re iu.& idẽ Fel.in d.c.in literis.col.pe.uer. qs dicatur ẽt cõpetens.ff. de off.dele.

9 Poteſt nãq; iudex ordinarius reformare ſuã ſnĩam diffinitiuã nulliter prolatam:ex quo ꝑ prolationẽ ſnĩę quæ nulla eſt,eius officiũ & iuriſdictio nõ expirat, ut eſt gl. ordinaria,& ibi Bald.& alii in d.l.ſi ut proponis,la 1.C. quo.& quan.& d.l.præſes.C.eo.ti.l.1.iuncta glo.in uer. profertur.C.de adu.diuer.iud.& d.l.i.C.de ſent.l. ſi accuſatoribus.C.de accuſ.l.fi.Bal.& Ang.C.de ſentẽ.quę ſine cer.quan.prof.eſt gl.in c.loci, 35.q.9. & facit text. in c.Diabertum,ibi reiterari oportet, ꝙ male actum eſt, &c.7.q.1.& tex.in l.quid tamen. & l.quia.ff. de arb. & ponunt Doc.omnes in d.c.dilect.& Felin. in c. qualiter & quãdo el 1.col.21.uer.octauo fallit extra de accu. qđ procedet ẽt ſi iuriſdictio talis iudicis fuiſſet prorogata, & uigore hmõi ꝓrogatio ꝓnunciaſſet: qa nihilominus ſi ſententia fuerit nulla, poterit iteratò pronunciare. ita. Paul.de Ca.in l.1.in §.1.ff.de iu.& in terminis Gu.Pap. q.462.utrum iuriſdictio prætermittitur. ponit etiã Capitius in 1.deciſ.Neap.col.7.nu.26.cum ſeq.

10 Et ꝙ iudex appellationis,uel ſuperior ſuper cã nullitatis hmõi ẽt adiri poſſit,ꝓbat tex.in l.abſentem.C. de accu.l.1.§.1.iunct.gl.in uer.iudex q.ff.quę ſen.ſi.appel. reſcin.c.fraternitatis.de frigi.& male ponit.Bart.& oẽs alii in d.l.ſi expreſſim.col.pe.cũ aliis locis,de quibus ſupra in prin.& facit qđ ponit Alex.conſi.73.nu.11.& cõſil.77.lib.6.& hoc maxime ꝓcedit,uidelicet qđ nullitas ſit corã iudice ſuperiore ꝓponẽda,qñ nullitas ꝑ iniuriã ac malitiã ſeu ſordes ipſius iudicis primi prouenıret: qa tunc ulterius coram ipſo non eſſet procedendum:cũ nõ ſit ueriſimile,ꝙ pronunciet ac declaret id,in quo uerſať ſua turpitudo,& propterea non debet ſuę iniquitatis co

gnitor

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

11 gnitor fieri,ſed iri ad ſuperiorem.ut in d.l. abſentem.C. de accuſ. & Iacob.de Aret.in l.eos.C.de app.quem ſeq. Bal.in l.1.col 4.uer.quinto.quæro.C.quan. prouo. non eſt n ceſ.Ang.in l.ſi expreſſum.col.fi.Franc.in d.c. dile-cto.q.27.Bal.in d.l.ſi ut proponis col.pe.in h.C. quo. & quã.& Fel.in d c in literis.col.fin.de off.deleg. Paris de put.in tract.ſind.in uer.corruptiõ.col. 1.uer.licet ſenten tia iudicis, & tenet Lap.alleg.1.col.fi.

12 Et hoc caſu nullitas corã ſuperiore iudice deducta,to tã cãm ac principale negotium deuoluit,prout deuoluit appellatio ã diffinitiua:unde talis iudex nedũ ſuper nullitate quinimo ẽt ſuper principali negotio ꝓnũciare poterit,ut uoluit idẽ Bar.in d.l.ſi expreſſum col.pen. & d.l. ſi ut proponis.& l.1.C.quand.prouo.Salicet.in d.l.ſi preſ ſes.C.quo.& quan.& Doct.in d.l.4.C.de accuſ.Abb.in c.cum Ioannes,in fin. de fid.inſtru. cum aliis de quibus per Alex.conſi.179.proſpectis.lib.2.Bal.in l.2.q.14.C. de reſcin uend.Franc in d.c.dilectio.q.10. & q. 32. ubi not.loquitur.& Lap.alleg.2.cum ſimi. Abb in d.cap. in literis.in fin.

13 Et eſt aduertendũ, ꝙ ſi nullitas reſultat ex eiſdẽ actis & proceſſu,ex quo tunc dicitur patens & notoria arg. l.ſiquis legatũ.ff. de fal.cũ aliis,de quibus per Alex.con ſil.282.col.1.in 3.lib.6. cõſi.59.nu.17. lib.4. Tali caſu nullitas ſemper cẽſetur incidẽter in iudicio deducta, ut uoluit Old.cõſi.205.& Bar.in d.l.Si expreſſum,cõl. antep.& firmat deciſ.Neap.283.diu eſt,&c. Idcirco de ea taliter deducta & apparẽte nedum idem iudex primus, quinimo quilibet alius etiam inferior cognoſcere poterit. cùm nulla ſuper ea ſit ferenda ſententia, ſed habita prima pro nulla de nouo ſuper negotio cognoſcendum ſit.ut in c.fraternitatis.de fri. & malè. & c. cum Bertoldus.& ibi.Inno.in fin. de re iud.ubi Papa habita prima ſententia pro nulla de nouo pronũciat ſuper principali negotio:& ꝙ de hmõi nullitate ex actis reſultante quilibet ẽt inferior cognoſcere poſſit,tenet Bal. in l. ſi aduer. C.ſi aduerſ.rem iud.& Peruſ. in d.c.dilecto. q.28.uerſi.

ſed

ſed limita primò de appel.cum ibidem adductis.

14. Si aũt iudex qui proceſſit & diffinitiuè pronũciauit, fuerit delegatus,ex quo officiũ & iuriſdictio ipſius p pronunciationẽ ẽt nullã,expirat, ulterius ſe in cauſa huiuſmodi intromittere nequibit, ſed ad delegantẽ uel alium ſuperiorẽ iudicẽ eundũ erit:ut probatur in ſæpe alleg.l. ſi ut proponis.la prima.& ibi gl.ſi.Bald.& alii.C.quo. & quã.iud.l.qualẽ ff.de arb.l.ſi de proprietate. C. ſi à non competen.iud.l.cum non eo.C.quan.prouo.non eſt neceſ.c.in literis & ibi hoc poſuit Innoc.& alii poſt eũ de off.deleg.Spe.in tit.de ſent.in §.qualiter in 4. col.Et tenet Rot.deciſ.341.dubitatur utrum aud.in no.

Quod intellige,dummodo delegatus uſus fuerit man dato,ac ſeruauerit in procedẽdo illius formã,& ſup toto principali negotio,nõ aũt ſuper illius parte aut inſtãtia, proceſſu pronunciaſſet: quia tunc eius officium adhuc duraret,& poſſet de nouo pronũtiare:ut dictum fuit de iudice ordinario. arg.c.examinata.& cap.pen. de iud.& quod ponit Rot. 86.Si à pronnnciatione. & 69.actorẽ. & 84. Si auditor.in no.& facit text. in l.quid tamen.ff. de arb.Ita declarat & etiam quædam alia ponit Bald. in addi.ad Specu.de ſen.col.1.poſt princ. Salic. in d.l. ſi ut proponi.Doctores maximè Fran.in d.c dilecto.q 27.& q.36.Abb.& Felin.qui ſuper hoc ponit octo limitationes,in d.c.in literis.de offi.deleg. Latiſſimè ponit idem Fel.in c.qualit. & quand.elect.prin.col.21 uer. ſed hac ultimam.extra de accuſ.ad quos poteris caſu occurrẽte conuolare.Et ad Nicol. Boer.in deciſ.6.Parlam.ubi examinat articulum,& aſſerit iudicatur fuiſſe hoc non procedere in delegato principis,qui in hoc æquiparatur ordinario:& ſi nulliter pronunciauit,iterum pronunciare poteſt ſecundum ipſum.

15 Eſt ẽt aduertendũ,ꝙ ſacri palatii apoſtolici cauſarum auditores quoad præmiſſa habebunt pro iudicibus delegatis,qm̃ etſi habeant ordinariã poteſtatẽ in cognoſcendo,habent tñ delegatum in pronunciando & diffiniendo:& ideo eorum diffinitiuas ſententias etiam nulliter

pro-

prolatas nō poterunt reuocare, neq; reformare ad inſtar delegatorum ut ſupra dictum fuit: prout tenent ipſimet. 1.p.d. Auditores deciſione 341. dubitatur utrum auditores, &c. Inno. & ſentit Spec. in tit. de offi. ord. §.1. col. 2. & tit. de iud. deleg. §. fi. in prin. & tit. de audit. poſt prin. & per Bar. in l. pręcipimus. §.1. C. de appel. latè per Feli. in rub. de off. deleg. col. 3. uerſ. quæro utrum audit. & in rubr. de reſcr. col. 2. uerſ. ex quo fortè. Caſſad. deci. 5. nu. 3. eo. tit. quinimò auditores præfati habent iuriſdictionē habitu duntaxat, & nō actu: & ideo quotidie in Ro. cu. fiunt commiſſiones & reſcripta, per quæ datur illis exercitium iuriſdictionis habitu competentis. ut docent ipſimet deciſ. 429. in cauſa beneficiali & deci. ſeq. circa fi. in no. ac etiam ipſi diſtrictionem in multis habēt iuriſdictionem q̃ cæteri delegati: ut dicit deci. 306. Si acta. in no. & patet dec. 699. licet iudex & 818. Sciēdum eſt. & 692. in antiq. in quibus dicitur præteritos dominos auditores non poſſe abſoluere ad cautelam, neque pronunciare ſuper deſertione appellationis abſque ſpeciali mandato Papę, quamuis alii iudices hoc facere poſſunt: ut ibi per eos.

17 Cęteri autem delegati ad uniuerſitatem cauſarum ordinario ęquiparantur, ideo ad inſtar illorum poterunt ſententias ſuas nulliter prolatas emendare, & corrigere: uoluit Ang. in l. iudex. ff. de re iu. & Fel. in c. qualiter & quan. el primo col. 21. uerſi. ſecundus caſus, de accuſa. per Bal. in l. ſi ut proponis. C. quom. & quand. & multa cumulat idem Felin. in c. cauſſam, col. 4. uer. gl. in uerb. unius, de off. deleg. poſt Abb. in c. cū Bertoldus, col. 6. uerſ. quia delegatus. de re iud. & Spec. in tit. de off. ord. §.1. uerſi. Item ordinarius. & ibi Bal. cum aliis, de q̄bus per Alex. conſi. 12. uiſo, col. 2. in prin. lib. 6.

18 Idcirco Reuerēd. Camerarius, auditor generalis ipſius camerę apoſtolicæ, urbis gubernator, uicarius, ſenator, mareſcallus, & auditor contradictarū, q. in dicta Ro. cu. pro iudicibus ordinariis reputanē ut uoluit glo. in cle. ſi auditor. de reſt. & cle. ne Romani. in uerb. camerariū, de elect.

elect.poſt Hoſt.in ſumma de off.ord.in prin. & Spec.eo. tit.in prin.etiam ꝙ eſſet,uerum quod(propriè loquẽdo) nullus præter Papam in dicta Romana curia dici poſſet iudex ordinarius, ſed oẽs ſupra ſcripti ex generali delegatione procederunt:ut uoluit Archid.in c.experientia. 11.q.1.nihilominus ex quo ſunt ad uniuerſitatem cauſarum delegati, ad inſtar ordinariorum, illorum ſententias nullas reuocare,& ex integro pronunciare poterũt, ꝓ ea q̃ ſupradicta ſunt:quod intellige procedere ĩ cauſis,quas ipſi tanquam ordinarii,ac uirtute generalis illorum delegationis & facultatis cognoſcunt: ſecus ſi ex ſpeciali reſcripto cõmiſſio alicuius cauſæ illis demandaretur: quia ſtãte huiuſmodi ſpeciali reſcripto,illa prima generalis cõmiſſio ceſſare uideret per tex.in c.paſtoralis.ibi iuriſdictio per generalis literas attributa, per ſpeciales,quantũ ad ea quæ ſpecialiter exprimunt, penitus eneruatur, &c. & c.1.de reſcri.& c.ſtuduiſti,de off.leg.Nam mandatũ ſpeciale generali derogat.ut in terminis dixit Ang.in l. cum prætor,in prin.ff. de iud.& latius per eum in conſ. 375.prætenſis, late per Corn.in conſ.76.licet, col.pen. & fi.li.1.& Deci. conſ.664.uiſo legali,prope fi.lib.5.& eſt deciſ.Bal.in c.unico.§. ad hæc col.5.uer. ex præmiſ. de pact.iur.fir. quãuis ſi talia reſcripta uero ordinario dirigerent non mutata:ſed ex citata potius diceret iuriſdictio,iuxta text.& notata in l.fi.§. Dato.ff.à quibus app. non licet & in c.licet in corrigendis, &c.de off.ordi.ponit Feli.in cap.cum ex officii col.13.uerſi.primus eſt,de præſcrip.ubi not.loquitur.

20 Inſuper ꝓ iudice ſuperiore quoad præmiſſa,intelligere poteſt ipſum Papã,ad quẽ omiſſis mediis poteſt unuſquiſque habere recurſum.c. Si quis.c.ad Romanum. 2. quæſt.6.c. Antiquæ.& ibi glo.fi.de priui.c. ſi duobus,in fi.cum ibi not. de app.c.ex tenore,de for. comp.de quo late ponit Gozad.conſ.101.audio per col.Et quod dicit de Papa, intelligitur etiam de alio ſupremo principe, q inter ſubditos ſuos ſemper iudex competens intelligitur.l. ſi cuius.§. ſi uero. ff. de app. recip. aut ſi adeſſent

gradus iuriſdictionis diſtincti, & prrogatiua ſeruari debe rent,iuxta tex.in l. præcipimus, & l.in offerendis. C.de appel.& trad.Bal.in d.l.ſi ut proponis, col.4. per not.in c.Romana,de fo.comp. lib.6.& in c. paſtoralis, in prin. de off.ord.ponit Bart.in l.oẽs pop.in 3.quæſt.princ.uerſ. iuxta pręmiſſa.ff.de iuſt.& iur.ponit Fran.in d.c.dilecto, q.27.& c.ſi duobus col.pen. ubi illud quod dicit de Papa,intelligit etiã de ſuo legato extrà de app.. Et ꝑ Abb. Fel.& alios in d.c.in literis,pen.col.in fi.de oſt.dele.& ꝑ eundem Fel.in c.per tuas, col.fin.de ſenten. excom.ubi etiam reperies nũquid nullitas abſque appellatione poſſit ab ordinario ad Metropolitanum deuolui: & concluditur magis communiter quod non,per tex. in d.c. Romana,in prin.de fo. comp.in 6.quicquid dixerit Abb.in d.c.in literis,qui ab aliis reprobatur,ut per Feli.ibi,in fi. & Franc.in d.c.dilecto, quęſt.27. prout & contra licet à uicario Epiſcopi ad eundem Epiſcopum appellari non poſſit nullitate tamen dici poterit prout declarat Franci. poſt alios in c.2.de conſue,lib.6.prope fi.

21 In delegatis uerò ſeruabatur modus & ordo datus in c.ſuper quęſtionum.in §.porrò.de off.deleg.in c.ſi delegatus.eo.tit.in 6.Ideo ſi delegatus principis cognouerit, ſolus princeps,uel is cui ipſe delegauerit nullitates & geſta ipſius reuocabit.l.ſi aduerſus.C. aduer. rẽ iud.l.1.C. ubi & quan. l.minor.in fi.ff.de minor.cũ aliis q̃ adducit Aym.conſi.48.nobilis,col.2.uerſi.& ſi dicatur,quamuis ẽt ordinarius loci delegato huiuſmodi non ritè procedẽti poſſet reſiſtere:ut uoluit Domi. in c. ſtatutũ, in §.fi.& ibi,Io.And.de reſc.in 6.Butr.in ultimo not.& Card.in c. ſtuduiſti,de off.leg.Franc.in d.c.dilecto,col.24.uerſic.limita primò,de app.Rom.conſi.335.col.3.uerſi.2.quia, & ſentit Bald.in d.l.ſi aduerſus: quia iudici etiam ſuperiori quando officium & poteſtatem ſuam egreditur, parendum non eſt.l. non uidetur. §. qui iuſſu. & ibi gloſ. ff.de reg. iur. ponit Abb.in cap.ſi quando, in fin.de reſcrip. cum aliis de quibus ad propoſitum; ponit Deci. conſi.72.in prin..

tore,

22 Nunquid autem nullitas opponi poſſit coram executore, conſueuit dici q̀ ſic, non q̀ ſuper illa executor poſſit, aut debeat pronunciare; ſed huiuſmodi incidentem queſtionem ad ſuperiorem remittere, & interim (ſi de exceptione conſtabit) in exequendo ſuperſedere poterit, prout per ſcribentes in c. de cætero, ubi Panor. poſt Innoc. de ſent. & re iud. & idem Panor. in c. paſtoralis. §. qa uero, col. 2. in prin. de offi deleg. Anch. in cle. 1. col. fi. de re iud. & Inno. in l. c. cum in iure, de off. deleg. Bar. in l. ſi ptor. ff. de iud. & in l. à Diuo Pio, in prin. in 3. col. & l. 4. §. condemnatũ. ff. de re iud. & l. fi. C. ſi ex fal. inſtru. ponit Bal. in add. Spec. tit. de ſent. col. 6. uerſi. an corã iudice & executore. & Lap. alleg. 2. diſputat. col fi. ubi inter alia dixit, quod licet executor exceptiones contra ſententias non admittat, exceptiones tamẽ defectus poteſtatis ſuæ, aut committentis concludentes, admittere debet: ut ibi per eundem, & latius per Guid. Pap. q. 574. an iudex, ubi uide poſt Innoc. in cap. dudum, col. 2. in princ. de præſum.

Ex his igitur colligi poteſt, quis iudex ſit competens futurus in cauſa nullitatis. Et uiſo de iudice, neceſſe eſt uidere de litigatoribus, uidelicet quis poſſit dicere de nullitate, &c.

IN RVB. SEV TITVL. Quis poſsit dicere de Nullitate.

SVMMARIA.

1 *Nullitatem proponere poteſt quilibet, qui non reperitur prohibitus, & nu. 5.*

2 *Nullitatem obijcere poteſt etiam is, qui reportauit ſententiam in fauorem.*

3 *Nullitatem obijcere poteſt tam neceſſarius quam uoluntarius defenſor.*

4 *Appellare poteſt quilibet ratione ſui præiudicij & intereſſe.*

6 *Nullitatem quis proponere poteſt, nedum ratione ſui, uel um etiam ratione publici iuris & intereſſe.*

Sta-

7 *Statutum quod bannitus impunè offendi poſſit, publicam utili tatem concernit.*

8 *Cauſæ publici iuris humani & diuini in quibus quiſque de po pulo auditur, quæ ſint.*

9 *Nullitatem contractus alienationis rerum eccleſiæ quilibet op ponere poteſt.*

10 *Nullitates quæ publicam utilitatem concernunt, maximè quan do ſunt notoriæ etiam ex officio iudicis ſuppleri debent, & poſſunt, & nu. 57.*

11 *Probatio ex actis reſultans dicitur probatio, liquida, & reijci non debet.*

12 *Defenſiones abſentis quilibet poteſt proponere: quia publice intereſt.*

13 *Defenſio nunquid deneganda, quinimo ex officio iudicis inue ſtiganda eſt.*

14 *Iuris publici quod eſt principaliter, etiam priuati iuris ſecun dario exiſtit.*

15 *Nullitatem opponere poteris tertius pro intereſſe ſuo compa rens, etiam quod cauſa eſſet commiſſa cum clauſula nullitati bus reiectis.*

16 *Ius tertij in quacunque diſpoſitione ſemper intelligitur præſer uatum.*

17 *Obligatio quantūcunque guarentigiata non habet ſolitum fauo rem, nec exequi poteſt contra tertium, prout contra ipſos cō trahentes exequeretur.*

18 *Tertius poteſt de nullitate excipere etiā quòd litigatores prin cipales non poſſent.*

19 *Tertio nullitatem proponenti non obſtat exceptio trium confor mium ſententiarum.*

20 *Tertio ad cauſam uenienti non obſtant renunciatio neque con feſsio rei principalis, uel ſuſpenſio petitorij nec exceptio ſpo lij & attentatorij; ſed quomodocunque in iudicio poteſt op poni prout hic.*

21 *Tertius poteſt nullitatem obijcere etiam quòd principalis liti gator recuſet & prohibeat.*

22 *Tertius ad cauſam ueniens in primis debet docere de ſuo intereſ ſe ſaltim ſummariè, ut nu. 24.*

Tertius

Tertius non impedit appoſitionem ſequeſtri, neque miſsionem poſſeſsionis ſi ſua non interſit.

25 Tertius ad cauſam ueniēs admittendus eſt in ſtatu & terminis in quibus cauſa reperitur: ideo præcluſa uia principali litigatori cenſetur etiam ipſi tertio illi adhærenti præcluſa.

26 Appellationi ab alio interpoſitæ adhærere uolens, debet intrà decem dies adhærere.

27 Tertius quando militat præſumptio malitiæ, & quòd uenit ad impediendum, & ut faueat reo non eſt audiendus.

28 Calumnia ceſſat ſi nullitas allegata reſultat ex actis.

29 Tertius ſi fuerit inhabilis & incapax iudicij non eſt audiendus in cauſa nullitatis, & nu. 31.

30 Excōicatus tanquam actor non poteſt obijcere nullitati.

32 Procurator falſus qui ſententiam contra ſe obtinuit hæres factus ab eo cuius nomine egerat, non poteſt ſentētiam huiuſmodi dicere nullam ex defectu mandati.

33 Appellare prohibitus non eſt prohibitus dicere de nullitate: quia remoto uno remedio remanet aliud ſecūdum communē opinionem doctorum declara ut nu. 36.

34 Appellatore non licet de iure ciuili in cauſa momentaneæ poſſeſsionis, ſed de nullitate dici poteſt.

35 Renunciatio eſt ſtricti iuris, & non comprehenditur in quod non fuit expreſſum.

37 Nullitate per ſtatutum uel aliàs remota non includitur nullitas ex defectu iuriſdictionis, etiam quod eſſent latæ tres conformes ſententiæ, uel iuratum non dicere de nullitate.

38 Iuriſdictio & poteſtas pro conſtanti in quolibet actu præſupponitur à lege qualitercunque diſponente, ideo ſemper opponi poteſt quod non eſt ſententia ex quo talis non erat iudex, & nu. 40.

39 Nullitas quando per modum negationis proponitur, ut nego talem fuiſſe iudicem, uel procuratorem, nunquam cenſetur excluſa.

41 Nullitate remota non includitur illa quæ ex inhabilitate perſonarum prouenit, quæ ſemper opponi poteſt.

42 Nullitas quod proponi non poſsit, uel quòd actus ualeat, paria ſunt.

43 *Diſpenſatio & rehabilitatio perſonarum non præſumitur.*
44 *Perſonarum inhabilitas eſt defectus releuans, & de eo in primis in quocunque iudicio etiã ſummario querendum eſt.*
45 *Iudex ex officio aſſerium procuratorem ad exhibendum mandatum cogere poteſt.*
46 *Iudex ex officio perſonas inhabiles comparentes, uel etiam teſtes repellere poteſt.*
47 *Clauſula omnes & ſingulos defectus ſupplendo, &c. non ſupplet inhabilitates à iuregentium prouenientes.*
48 *Clauſula motus proprij non inducit diſpenſationem neque habilitatem perſonarum.*
49 *Nullitate remota non includitur nullitas ex defectu citationis, quia eſt iuris naturalis.*
50 *Nullitate remota non includitur illa quæ ex capite alterius ſtatuti prouenit, neque notoria, id eſt ex facie actorum reſultans.*
51 *Quia talis non indiget propoſitione, nu. 52. & ex officio iudicis ſuppleri debet, nu. 57.*
53 *Notorium regulariter allegari debet, præterquàm ſi ſit notorium ex actis reſultans.*
54 *Nullitas notoria id eſt ex facie actorum uel publici inſtrumenti reſultans, etiam termino & inſtantia decurſis opponi poteſt maximè per uiam exceptionis.*
55 *Nullitate remota non includitur nullitas ineptitudinis libelli, quia etiam iſta dicitur notoria & irreparabilis prout non includitur etiam nullitas ex perplexitate & contrarietate inſurgens, & nu. 56.*
57 *Statutum ac diſpoſitio generaliter loquens ad ueriſimile & rationabile reduci debent.*

Quis poſsit dicere de Nullitate.

DE NVLLITATE dicere ac excipere põt omnis, qui ex ea ſenſerit ſe grauatũ, qa eſt remedium iuris: & ſolum quærendũ eſt, quis ab eo prohibeat. arg. tex. in l. mutus. §. cũ quęritur. ff. de procu. l. ab ea parte. ff. de proc. l. 1. in prin. ff. de teſt. l. ſo-

l.ſolemnis,ff.de iud.l.nec non.§.quod eis.ubi glo.ord.ff. ex quib.cauſis maior.c.fin.30.q.2. c. inter incorporalia. col.3.& ibi gl.in uerb.non inuenitur.de tranſ.epiſ.cũ ſi.

Et nempe quò ad perſonas in actu ſeu iudicio principaliter comprehenſas & nominatas,non eſt dubiũ,quia non ſolum is,cõtra quem actus & ſentẽtia formati ſunt, uerumetiam is qui ſententiam ſeu aliũ actum in eius fauorem cõfecit,uel reparauit,põt uenire contra, & dicere de illius nullitate,ut probatur in l.i.C.de lib. cauſ. & in l.ſi tibi.C.de euict.& l.1.C.ſi aduerſ.rẽ iud.l. quemadmodũ.C.de agric.& cenſi.l.iubemus.§.ſanè C. de ſacro ſan.eccl.inſt.quibus alie.lic.poſt prin.c.Si quis presbiterorum,de reb.eccl.non alie.not.in c.diuerſis fallaciis, de cle.coniug.ponit Abb.in c.tranſmiſſæ,in 3.not. de iurepa.& Alex. conſi.123.diſcuſſis,col.4 lib.1. & conſi.93. Viſis,in prin.& conſi.103.uiſis,col.4.uer. Non obſtat ſecundum,lib.2.& conſi.109.uiſo,col.2. uerſi. nec obſtat, lib.4.Tangit Dec.conſi.185.col.3.in fin. lib.1.& conſi. 445.in caſu,col.7.uer.& applicando,lib.4. Rom. conſi. 402.in propoſita.

Si uerò fuerit perſona in actu ſeu iudicio de quo agitur,principaliter non comprehenſa,nũc nunquid & ipſa poſſit ſe hoc iuris remedio adiuuare,& dicere de nullitate actorũ,quæ inter alios facta ſunt dici põt ꝙ ſi ne perſona huiuſmodi fuerit neceſſarius defenſor, putà ꝙ ab aliquo ex litigatoribus in iudicio nominatus extiterit, iuxta materiam legis.2.C.ubi in rem actio,& c. quoniã frequenter.§.in aliis,extra ut lite non conteſt.& ꝑ Bald. in authẽ. nunc ſi hæres.col.1.C.de litig. Siue non fuerit uocatus,ſed pro ſuo intereſſe ad cãm uolũtariè ad executionẽ impediendã acceſſerit ratione ſui intereſſe ac proprii præiudicii nullitatẽ proponere,uel eam iam propoſitam proſequi poterit.arg.l.ille à quo iuncta.l.ita tamẽ. §.quoties.ff.ad Tre.& ibi Bar. & in l. ſi quis libertatem. ff.de pet.hære. & l. Titia.ff.ſol.mat. prout talis perſona poſſet ratione ſui præiudicii appellare:ut habetur in l. ſuſpecta.ff.de inof.teſta. & in l.à ſententia. & l. ſi perluſorio.

ſorio.& l.ſi à creditore. & ubique Doct.ff.de app.l.ſupe ratus.ff.de pigno.l.à Diuo pio.§.ſi ſuper rebus. ff. de re iud.l.parẽtes.C.de euict.c.2.in fi.ut lit.pend.in 6.c. cũ ſuper,de re iud.c.ueniẽs,el 2.ubi latiſsimè ſcribẽtes. de reſti.ponit Rot.deciſ.282.not.qualiter in antiq.& Alexan.cõſi.101.in prin.lib.5.Et qm̃ materia hęc tertii pro ſuo intereſſe cõparentis eſt ualde utilis & frequẽs, ideo aliqua hic magis utilia repetere non erit incongruũ. Et expediemus(quoad materiam noſtram) articulum, ponẽdo regulã,& quatuor illius declarationes,ſeu ampliationes,totidẽque reſtrictiones ſeu limitationes ad eãdẽ.

5 Regula igitur ſit,quilibet ratione ſui pleni, uel talis qualis præiudicii,de nullitate dicere poteſt, & hoc per iura ſuperius allegata.

6 Hanc regulã primo(ampliando) declara nedum ratione ſui priuati iuris,uerumetiã reſpectu iuris publici ac publicę utilitatis procedere:& propterea ſi extaret ſtatutum ꝙ relegatus ſeu bannitus pro homicidio, impunè offendi poſſet,cum ſtatutũ huiuſmodi publicam utilitatẽ concernat,iuxta no.in l.1.& 2. C. quand.lic. unicui. ſi iud.ſe uindi.cũ aliis,de quibus per Dec.in conſi.327. col.2.nu.3.in fi.poſſet unuſquiſq; de populo in iudicio cõparere,& homicidã taliter bãniti,ẽt per remediũ nullitatis defendere ac rueri:illique taliter comparenti obiici nõ poſſet,ꝙ ſua nõ intereſſet per do. Bart. quã ibi ſequuntur Ang.Salic.Fulg.& Pau.de Caſt.in l.ubi pactũ. col.pe.uer.ſtatuto cauetur ꝙ eſt bannitus ubi per d.Alexã.C.de tranſ.& Bal.in l.decurionum.C. de infa. Abb. in c.illa.de accuſa.cũ aliis de quib.per Fel. in c. Cũ ſuper col.5.uer.non ſolũ pro intereſſe,de ſent.& re iud. & Hip.de Mar.in l.ſi quis.5.reperio etiam, nu.141.ff. de quæſt.max.ꝙ iudex in irritandis proceſſibus potius quã extinctione corporis humani promptior eſſe debet ſecũdum Bal.in conſi.347.ecce formata,in fin. lib.3. quem retulit & ſecutus eſt Aym.conſi.2.in fi.

8 Prout etiã quilibet poſſet comparare in qualibet cauſã publici iuris,ut ſunt cauſæ populares: uidelicet ne qd

in loco

in locopublico fiat,uel ut in flumine publico nauigare li ceat &c. Itē ut uia publica liceat uti,& de ſimilibus quæ iuris publici humani exiſtunt,ut l.2.poſt prin.& l.2.§. 1.ff.de interd.uel ne quid in loc.ſacro fiat,& quod factū eſt reſtituatur,aut de mortuo inferendo, uel ſepulchro ædificando,aut ad defenſionem & tutelam magiſtratuū & ſacerdotū:quia quod tales defendantur, publici iuris eſt l.2.§.1.ff.de iuſt.& iur.l.ſi quis in hoc.C. de epiſ. & cle.iunct.d.l.2.ff.de interd.Quod enim in religionē cōmittitur,in omniū fertur iniuriā, inquit tex.in l. Manichæos.C.de hære.& Manich.& ponit Anch. conſi. 15. ſpiritualis,nu.4.Et ideo prælato defenſionem rerū eccleſię negligente quilibet poſſet de nullitate cōtractus alienationis rerum ipſius eccleſiæ opponere:ut ſentit Rot. dec.159.not.qualiter, in aut. & tenet Alex.in l.quod dicitur poſt Ioan.de Imol.ff.de uerb.oblig. quos ſequitur Matth.de Affl.decif.107.in cauſa domini, nu.3. & pro quo uidetur glo.in uerb. œconomos,in l.iubemus, in §. ſanè,de ſacroſ.eccl. & glo.magna,in ult.parte,in c. cum eccleſiaſticę:de excep. & in c. ſi quis præsbyterorum, in uer.perſonis,de reb.eccl.non alie. cum aliis ad propoſitū congeſtis per Fel.in c.cū olim,col.2.de teſt.& in c.dilecti,col.3.de maio.& obe.& Ang.inſt.quib.alie.non licet.col.3.in prin.& ponit Lap.alle.11.trac.7.& Hip. in d.l.Si quis.uer.item eſt caſus, nu.131.ff. de quæſtione. Cum enim talia ſunt publici iuris diuini,ac utilitas religionis & eccleſiæ procuretur,idcirco quilibet audiēdus
10 erit.cap.cum in cunctis de his quæ ſi.à ma. par.cap.c. Nicena.31.diſt.quinimo nemine comparente nullitas hoc caſu ratione dictæ publicæ utilitatis ex officio à iudice ſuppleri poſſet:ut uolu. Bald.in l. ſi unus.§. pactus ne peteret.colum.13.ff.de pact.in l.planè.in fi.ff.de pet. hær.cum aliis,de quibus per Alexan. in conſi.77. Viſis dubitationibus,col.pen. uerſi.ſecundò reſpōdeo.lib.3. Maximè quando nullitas ex facie actus reſultat: quia tunc iudex ne ſe fundet in actu nullo, poteſt & debet ex proprio officio ſupplere: ut uolu. Cardina. in

cle.1.q.19.de re iud. Et idem Alex. in conſi.228. ponderatis,col.1.uer tertio,lib.6.Anch.conſi.6.uiſo, col.3. uerſi.cõtrarium credo. Talis enim dicitur probatio pro bata & liquida ex lege inſurgens:ut uoluit glo.in l.ſi tutor.C.de peric.tut. & Bar.in l.neceſſariis.C.de acqui.hæ re.idcirco reiici non debet,ut per Bal. in l.unica, col.2. uer.ex hoc.C.ne lic.ter.prouoc.facit text. in l. Mercalē. C.de condi.ob tur.cau,& gl.in l.i.C.ubi & apud quos,&
12 not.cauſam quæſt. de iud. Poterit itaque unuſquiſque comparere,& officium iudicis implorare, ut recipiat de fenſiones abſentis criminaliter inquiſiti,& ad hoc opponere nullitatem proceſſus ſeu banni: hoc enim publicè intereſt.l. ſeruum.§.publicè. ff.de procur.l.pe. §. ad ermē.ff.de pub.iud.& per Angel.in l.quos prohibet.ff. de poſtul.& in l.ſicut.§.ſi procurator.ff.quib.mo. pign. uel hip.ſol. prout refert & ſequitur.Curt. in tract. de teſtib. conclu.29 in fi. Defenſio namque & innocentia nunquā excludi debent cle.paſtoralis.de re iud.cum aliis de quibus per Alex.cōſi.123.Viſo,col.2.lib.5.& Deci. cōſi.7. nu.8. quinimo ex officio boni iudicis inueſtiganda eſt. l.& ſi nō defendatur.ff.de pœn.l.1.§.fi.ff.de quæſt. Bar. in conſi.84.in cauſa ſtatii,in fi. Vbi aūt iudex poteſt ex officio ſupplere,pōt quemlibet etiam ad id comparentē audire.ut arg.tex.in l.ſeruus bonorum.ff.de bo. poſſ. & latius firmat Dec. conſi.429.licet,col.2. in princi.lib.3. poſt Imol.& Franc.in c.cum parati,in prin.de app.quia etiam nullitas eſt ac dici conſueuit defenſio ut per Ioā. And.in c.1.de reſcrip.in 6. in Nouel. cum aliis, de quibus ſupra ſub rub.ſen.q.1.præſentis tract.
14 His igitur ac ſimilibus caſibus dici non pōt,quod aliqualiter non interſit comparētis:ex quo ea quæ publici iuris ſunt principaliter,ſunt etiam iuris ſingulorum ſecundariò,ut uol.gl.in l.popularis in uerb. non poteſt.ff. de popul. actio. & not.in l.i.§. huius autem ſtudii.ff. de iuſt.& iur. Vnde non ſumus extra regulā omnino.& qa inhabilis ſemper reputat habilis quādo actus tendit in bonū public.arg.tex. in l.ſi quis in graui. §. hi quoque

& ibi

& ibi Bal.ff.ad Sylle.de quibus meminit idem Hip.in d. l.ſi quis.v.& ultra prædictos nu.142.de q. Aym. conſi. 332.homines.col.13.uer.2.reſpondeo,& 195.in fin.
15 SECVNDO principaliter (ampliando) declara regulam, ſupradictam, uidelicet, tertiam perſonam pro ſuo intereſſe comparentē de nullitate excipere poſſe, etiam ꝙ cauſa expreſsè commiſſa foret, cum clauſula uidelicet nullitatibus & quauis app.remotis, &c. Talis namque clauſula ad tertii præiudicium non ſe extendit: & propterea illa non obſtante, taliter comparens nullitatis remediū intētare poterit.per tex.& glo.in uerb.intentionis in c.ſuper eo.de offi.del.ponit Bar. in l 1.§.interdū. uer.quæro,&c.ff.à quibus appel.nō licet.& Feli. in c.ueniens. el 2.uer.prima conclu.de teſt ponit Iaſ.in l. à Diuo pio.§.ſi ſuper rebus.col.fin. uerſi.ad idem facit. ff. de re iud.& Bal.in l.cū filius.per illum tex.ff.de mili.teſt. cū aliis de quibus per Dec.conſi.664.uiſo.nu.7.ubi hoc te-
16 net.lib.5.& ponit Ant.Corſ.in ſing.in uerb.clauſula.& idem Dec. conſi.198. col.4.in prin. per nullam etenim uerborum plenitudinem, quæ in reſcriptis: an alibi ponatur, nunquam ius tertii intelligitur ſublatum: ut ibi per eos,& facit text. uul.in l.iii.§.ſi quis à principe.ff. ne qd in loco publ. & l.ſi reſcripta.C.de prec.imp.off. canoniſata in c.reſcripta ubi glo.magiſtratus 25. q.2. hinc ui-
17 demus obligationes ac inſtrumenta quantumuis prægnantia & guarētigiata, contra tertias perſonas in eiſdē non comprehenſas, non habere ſolitum fauorem nec eo modo exequi poſſe, quo in perſonas obligatas & contrahentes exequeretur: ut magiſtraliter uoluit Innoc.in c. quia.v.de iud.& Bal.in l.1.col.2.C.comm. deleg. Alex. in l.1.§.fi.in prin.ff.ad Treb.Franc.in c.ex ratione. col. 26.q.5.de app.Imol.in cle.1.col.3.de re iud.Fel.in c.cū ſuper, col.6.uer.amplius dixit, de re iud.cū aliis, de quib. per Alex.conſi.95.uiſis.col.3.uer.unum eſt,& cōſi.188. uiſo proceſſu.col.1.in prin.lib.2. & Deci. in conſil.198. nu.5.lib.1. & ponit Alex.conſi.86. lætatur, in fin. lib.7. & optimè in conſi.83.uiſo, colū.fin.lib.3.& conſi. ſeq.

col.2.in fi.cum ſi.ſicuti etiam de ſententia dici conſueuit,quæ non eſt contra tertium exequenda ſine cauſæ cognitione,ac nouo proceſſu:ut docet Rot. 482. ſi ſententia in no. & deciſ. Neap. ut per Capi. deciſ. 128. in cauſ.dom.in fi.Si modo iſte tertius non eſſet hæres condemnati uel obligati.iuxta doct.Bar.& Ang. in l.poſtulaſti.ff.ad Treb.cum aliis,de quibus per Iaſ.in §.fuerat ſuper glo. in uerb.Tranſtulimus,nu.60.inſtit. de actio. Et plenius ponit & declarat Boer.deciſ.10.& 52.in prima parte loquens de hærede & ceſſionario: contra quos antequam fiat exequutio,ꝙ ſint tales,cõſtare debet, aut fideiuſſor iudicii,ut plenè ꝑ Guid. Pap.26. fuit in q.3. & Anch.conſi.35.apud intelligentes & conſil. 133. ſatis,col. 1. Aret.conſi.132.diligenter, in princ. ita intellige Roman.conſi.38. Goza.conſi.95.colum.pen.nu.8. ubi limitat. & uide Rot.338.in antiq.facit 552. oblig. in fin.eod.lib.8.

18 Tertio(ampliando)declara regulam prædictã procedere etiam ꝙ exceptio nullitatis ipſi reo in cauſa principaliter exiſtenti non competeret,putà quod eſſet hæres inſtitutus, qui contra legatarios uel fideicommiſſarios nullitatem teſtamenti obiicere non poteſt:Filius tamen præteritus , uel quilibet alius ad cãm, forſan inter eoſdẽ hæredẽ & legatarios motã pro ſuo intereſſe ueniẽs,nullitatẽ eiuſdẽ teſtamenti proponere poterit, per tex.in l.Ita tamen.§.quoties.& ibi Bar.in prin. cũ aliis iuribus per eum alle.ff.ad Treb.& ſequitur deciſ.Neap. 235. An tertius in ult.col.prout uidemus quod licet cedens non poſſit de nullitate aut ſimilatione ceſſionis opponere,illud tamen poteſt tertius,prout dicit Bart. in l. per diuerſas. 5.præſumitur,&c.C.mand. quem ſequitur Alex.conſi.36.uiſo, in prin.lib.2.

19 Quinimo eidem tertio pro ſuo intereſſe nullitatẽ opponenti non obſtaret exceptio trium conformium iuxta terminos cle. 1.de re iud.ut uoluit Car.poſt Ioan. de Lig.quos refert & ſequit idẽ Fel.in d.c.ueniẽs.col.6. in prin.& uĩ deciſ.dominorum deciſ.3.ſub rub.de ſenten.

& re

& re iud.ī antiq.de Biſſig.& dec.165. nota ꝙ ubi ſunt. eo.tit.in antiq. ꝙ intellige prout ibi, & tenet Alex. d. conſi.83.uiſo,col.fi.lib.3.& conſi.84.in cauſa,col.3.in prin.eod.lib.

20 Prout etiã non obſtaret eidem tertio confeſſio,ſeu renunciatio ipſius rei principaliter conueti: ut docet Bal. in aut.nũc ſi hæres.col.2.de lit.& canoniſtæ in d.c.cũ ſu per.& ſentit Alex. conſ.188.uiſo proceſſu, col.fi.lib.2. Minus obſtaret ſibi ſuſpẽſio petitorii:quia hic tertius ſu ſpenſionem huiuſmodi nõ obſtante in petitorio audiri deberet,ſecundũ Rot.deciſ.185.nota ꝙ ubi quis in antiq.& deciſ.149.ſi inter.in no.prout etiã dicit qđ exceptio ſpolii & attentorum ipſi tertio non obſtant,quo mĩnus illis nõ purgatis etiam in cauſa poſſeſſionis, ſeu proprietatis audiri poſſit,iuxta notata ꝑ glo.in c.non ſolũ, & c.Romana.§.in alium,de ap.lib.6. Io.Mona.in c.Cupientes,de elec.eo.lib. & tenet Rot.deciſ.438.fuit dubĩtatum pone ꝙ,& 149.ſi inter Titium.in no. & Abb. in c.in literis,in ult.col.de reſtit.ſpol.& in c. ſuper ſpoliatione,in 3.not.de ord.co.Io. Mil.in uerb.exceptio ſpoliationis.Feli.in d.c.ueniens,in 4.col. Et intellige dummodo taliter comparẽs ab ipſo ſpoliante uel attentante cauſam non habeat, ut declarat deciſ.Neap.354.in cauſa,nu.21.Et in ſumma iſte tertius quaſcũque exceptiones ex perſona ſua ſibi competentes allegare poterit,puta iudicem ſuſpectum. ut in c.cum ſuper, de offi. deleg. Abb.& Fran.in c.ſpeciali,in 10.q.de ap. Corſet. ĩ ſing. in uerb.recuſatio.Vel ẽt ſi iſte comparẽs foret defenſor neceſſarius,priuilegiũ fori opponere poſſet:ut in c.Clericum nullus 11. q.1.& ponit Abb.in c.quoniã frequenter.col.11.nu.28.ut lit.non conteſt.Quamuis legiſtæ cõtrarium teneant, per text.in l.uenditor.ff. de iud.prout etiam poſſet ex eius perſona etiam poſt publicationem & cauſæ concluſionem,reſtitutionem petere:ut per Bal. in d.auth.nunc ſi hæres:C.de lit.& deci. Neap.15.Vtrũ ſi author & deciſ.235. ac teſtes examinare, ut ibidem.& per Bar.in l.ſi perluſorio.ff.de ap.cum multis ſimili.

mili.quæ ad iſtud propoſitũ congerit.Feli.in c.qualiter & quando,el primo.col.7.uerſ.Secundò limita niſi tertius.ubi uidere poteris.extrà de accu.

21 QVARTO & ultimò(etiam ampliando)ſupradictam regulam declara unumquemque pro ſuo intereſſe audiri debere,ac nullitatẽ obiicere poſſe, etiam ꝙ rebus principalis hoc recuſaret & expreſſè,prohiberet:ut in l.principaliter.la 2.C.de lib.cauſ.& in l ſcientia,& d.l.ſi perluſorio.ff.de ap.& doc.in d.c.ueniens,& c.cum ſuper,& declarat Bal.in l. unica. C.ſi unus ex pluribus. Spec.de ap.§.1.col.fi.uerſi.ſed qđ ſi ille,& Bal in d.auth.nunc ſi hæres.2.col.& Alex.ad Bar in d.l.ſi perluſorio.in uerb. ad teſtes,in fi.& facit tex.in l.ſæpe.§. ſcientibus.ff.de re iud.Quinimo ſi principalis cauſæ defenſio ad ipſum cõparentem ſpectaret, & de colluſione inter litigatores ueriſimiliter dubitaretur, poſſet eundem à cauſa remoueri facere:ut in c.2.de proc.in 6.l.ab executore.§.alio & d. l.ſi pluſorio, ff.de ap. & declarat Bal. in d.auth. nunc ſi hæres.2.col.& doct.in d.c.cũ ſuper. ubi uidere poteris.

22 MODO limitãdo,& reſtringendo regulam ſuprà ſcriptam,declara ꝙ tertia perſona in iudicio comparens,ac nullitatem proponere uolens audienda erit, dummodo in primis conſtet iudici, de intereſſe taliter comparẽtis, quando non uocatus neque ab alio nominatus uoluntariè ad cauſam accedit,& hoc p l.1.de app.recip.in prin. c.nõ ſolet.2.q.6.c.cum inter,de elect.c.de his,de accuſ. cũ aliis,de quibus per Dec.in conſ.302.nu.4.& Aegid. concl. 29.in fi. Audiri etenim non debent hi, quorum

23 non intereſt,ut in præall.iurib.& propterea tertius non poſſeſſor. audiri nõ debet ad effectum impediendum ſequeſtrum beneficii ab altero poſſeſſi etiam ꝙ ius ad beneficium huiuſmodi prætẽdat: Nam ꝙ illius fructus ſub ſequeſtro & in loco tuto ponantur,eſt ſibi potius utile, quam damnum, & propterea ad ſequeſtrum impediendum nõ auditur,ut declarat Rot.deciſ.394.Nota quod ſi feratur,in antiq.& 390.Si feratur,in no.Prout non deberet audiri etiam quo ad impediendam miſſionem rei

non

nõ uacantis;ſed ab alio occupatę. Ex quo eo modo quo poſſeſſionem à primo auocare potuiſſet, poterit eãdem auocare à ſecundo poſſeſſore. ideo ſua non intereſt, ut declarat Inno. ab omnibus approbatus. in. d. c. ueniẽs, de teſti. & Bar. in l. a Diuo pio. §. ſi ſuper rebus. col. 2. de re iudic. & l. penul. ff. de petitio. hære. & l. ita tamẽ. §. quoties. ff. ad Treb. & ꝙ nullitas nõ poſſit proponi per eum cuius non intereſt, tenet Rot. deciſ. 845. patronus, in col. pen. prope fi. Paul. de Caſt. conſ. 160. ad primum, in fi. quos refert & ſeq. Aym. conſi. 177. ſcripſi, in fi. ubi uide & conſi. 179. in cauſa, col. 2. uerſi. 2. reſpondeo, & conſi. 182. uidetur, col. 2.

24 Satis autem fuerit docere de intereſſe cõparentis ſummariè uidelicet per iuramentum, uel unũ teſtẽ, aut aliàs ſaltim apparenter, quamuis probatio oĩno non concludat: quia talis probatio præãbula & præparatoria, non autem deciſoria exiſtit, ideo ſatis fiet ſummaria. ut d. l. à Diuo pio. §. ſi ſuper rebus, de re iu. & l. 3. §. cauſa. ff. de Carbo. edict. ponit Bar. in l. 1. §. ꝙ ſi ſit aliqua. ff. de prętio. ſtipul. & l. ſi quis alibi. §. ſi quis ex his. ff. de lib. agnoſ. & Bal. in l. eum quem. col. 3. uerſ. dic, pro ſolutione C. de fideicom. & Rot. deciſ. 53. Nota quod ubi ſunt in auth. cum aliis, de quibus per Canoniſtas in d. c. ueniens. Vbi Felin. poſt alios col. 4. uerſi. quinta concluſio, & c. cùm ſuper, col. 6. de re iud.

25 SECVNDO (limitando) dictam regulam declara & intellige, ꝙ taliter comparens admittendus erit, & recipietur in ſtatu & terminis, quibus tunc cauſa reperitur, ut in c. fi. in fi. ut lit. pend. lib. 6. Bal. in l. ſi eo tempore. in fi. C. de remiſſ. pigno. ubi uoluit ꝙ tertius pro ſuo intereſſe ad cauſam ueniens, eiſdem terminis arctetur, quibus arctantur ipſimet litigatores. p c. ut circa de ele. in 6. & ſequitur deciſ. Neap. 235. An tertius, col. fi. Anch. conſ. 87. omiſſio. col. 1. in prin. Aym. conſi. 14. ꝓcurator fiſci, col. 2. Et propterea ſi ex ſtatuto uel alias inſtãtia ad nullitates proponendum tunc temporis eſſet perempta, & tertius comparẽs litem huiuſmodi agitari ſciuiſſet am-

plius

plius ſuper nullitatibus non audirent: quia prçcluſa uia principali litigatori cenſetur etiam tertio eidẽ principali adhærenti præcluſa, ut not. Pet. de Anch. in cle. cõſtitutionem. de elec. & in d. c. 2. in fi. ut lit. pend. li. 6. & trad.
25 Alex. poſt Bart. in l. ſi perluſorio, in uerb. teſtes. ff. de appell. & in conſ. 82. in cauſa inter Petrũ, col. fi. li. 1. prout idẽ ſeruari uidemus in adhçrẽtibus appellationi ab alio interpoſitç: quia intra tẽpus ſtatutum ad appellandum, uidelicet, decẽ dierum adhçrere debet. ut gl. in c. ut circa, in uerb. adhçrẽtes, in fi. de elect. & in c. cõcertationi. in uerb. grauatũ. in fi. de ap. li. 6. Tenet Bal. in auth. hodie. in fi. C. de ap. & Rot. deciſ. 225. adhærentes, in no. cum aliis de quib. per Fel. in d. c. ſuper, in fi. de re iud. & Alex. in conſ. 101. uiſo, col. 1. & conſ. 135. põderatis col. 2. uer. & eõ magis. lib. 2. & Gui. Pap. q. 13. ego retuli.

26 Et intelligẽ (ut dixi) quãdo taliter comparens habuit notitiã litis motæ, ſecus ſi eam ignoraſſet: quia tunc ſibi nõ imputaretur. argumẽt. c. quamuis, cum materia, de re iud. & l. ſçpe. ff. eo. tit. Card. in cle. 1. q. 4. eo. tit. & Fel. in d. c. ueniens, col. 4. uerſi. ſecundò fallit. de teſti. & nota bis unum in hac materia, ꝙ in caſibus in quibus ſententia nocet tertio, nõ nocebit, ſi lata fuerit contra abſentẽ, aut non defenſum: ut tenet & latè cõprobat Alex. conſ. 84. in cauſa, col. 1. & 2. lib. 3. Et Hypp. ſing. 4. incipiẽte, Quamuis aliquo caſu, &c. & Matheſi. ſingu. 26. Nota regulam &c. Et Boer. deciſ. 79. col. 2. nu. 4. prout etiam eidem tertio non conſueuit nocere ſi ſententia nulla per reſcriptum principis cõfirmaretur ſecundũ Ang. conſ. 85. in cauſa quæ uertitur, col. 4. lib. 3. quem etiam refert & ſeq. Curt. ſenior. conſi. 62. magnifice uir, col. 3. uerſic. cõfirmo ult.

27 Tertio (limitando) ſupra ſcriptam regulam declarat, tertium comparentem ac nullitates proponere uolẽtem audiendum fore: dummodo non abſit preſumptio malitię ſeu calumnię, ꝙ talis ueniat ad cauſam ut faueat ipſi reo conuento, & cauſam impediat & differat expeditionem: tunc enim audiri nõ deberet ad effectum impediendi.

pediendi.arg.c.ſuſcitata,extrà de reſtit.in integ.& gl.in c.ſuper eo.in uerb.tenebat, de off.deleg.ponit Fel. poſt alios in d.c.ueniens,col.3.uerſ. Fallit primo.de teſti.&
28 dec. Neap.225.col.3.nu.5. Debet namq; quis pro ſuo iure ac præiudicio, non autem ad utilitatẽ & commodũ ei conuenti principaliter ad cauſam accedere:ut declarat Bal.in d.auth.nunc ſi hæres,2.col.uerſi.quartum corollarium.C.de litig.poſt Inno.& alios in d.c.cũ ſuper, & Anch.conſi.104.pro declaratione, in fi.calumniæ tamẽ & malitiæ præſumptio ceſſaret,ſi nullitas ex aduerſo allegata,ſeu intereſſe cõparentis appareret uel reſultaret ex actis:quia tunc dicit euidens & notoriam,ac omnem malitiam & calumniã excludit: ut per Alex.conſi.232. col.1.nu.17.lib.4.& conſ.77.nu.2.lib.2.& Deci.conſ. 8.nu.7.lib.1.
29 QVARTO & ultimò (limitando) ſupra ſcriptam regulam declara & intellige,dummodo perſona ipſius cõparentis ſit habilis & capax ad huiuſmodi remedium in iudicio proponendũ,quia aliàs non eſſet audiendus: puta ſi eſſet excõmunicatus.per c.pia,in fi.de excep.li.6.quoniam ex quo uenit ad cauſam,ueluti actor,ſi fuerit excõmunicatus, non poterit dicere de nullitate: ut uol.But. Imol.& Abb.in c.ſignificauerũt, ubi etiam Fel.ibi,col. 6.in fi.& in c.fi.col.3.16.Fal.extra de excep.poſt Anch. in conſ.329.ad dubia,per.c.1. de reſc.in 6. Secus ſi in cauſa eſſet reus: nam excipiendo & ad defenſionem ſup. nullitate ẽt excommunicatus audiretur: ut per Bald.in c.intelleximus,de iu. & Alex.in l.de pupillo.§.ſi procu-
31 rator.circa.fi.ff.de op.no.nũc.Et quod dicimus de excõmunicato, intelligimus ẽt de quocunque alio inhabili & incapaci in iudicio ſtandi,ut puta ſeruus,religioſus, filiusfamiliàs,& alii,qui ſine conſenſu ſuperiorum regulariter in iudiciis ſtare nõ poſſunt.Materia etenim & remedium illud nullitatis ſine iudicio expediri nõ poteſt: ut inquit Bald.in rub.C.quo ap.non reci. Idcirco incapaces iudicii.poterunt & debebunt ab huiuſmodi obiectu & exceptione repelli.

Quid

32 Quid autem ſi de illo falſo procuratore, qui ſub nomi ne ueri ꝓcuratoris egerit & ſuccubuerit, ac poſteà hæres ab eo, cuius nomine egerat, inſtitutus, uult agere de nul litate ſententiæ contra ſe procuratoris nomine iatæ, nũ quid ſit audiendus, fuit antiqua quæſtio Pilei: & cõclu di conſueuit quod talis non ſit audiendus: cum ſentẽtia huiuſmodi quoad ipſum falſum procuratorem lata, ua-luerit, licet reſpectu domini non fuerit ualida: ut tenuit glo. in l. ſi expreſſum, in fi. de appel. quam ſequitur Rot. ut per Aegi. conclu. 29. ſententia. per l. 3. §. falſus. ff. rem rat. hab. & c. 51. ff. de ſuperfi. Vnde talis, in exceptione huiuſmodi ſummoueri debebit prout concludebat ille antiquus doctor, quem ſecutus eſt Spec. in tit. de ſent. §. quoniam. col. 4. uerſi. quid ſi procurator, ubi latè ponit. Io. And. qui etiam ponit quæſtionem de iudice ſucce-dente illi, contra quem ſententiam tulerat, nũquid poſ-ſit proſequi cauſam nullitatis eiuſdemmet ſuæ ſenten-tiæ: ibi uide per eum, & Rom. qui pręmiſſa ſequitur in l. ſtipulationem. la prima. q. 21. de uer. obl. ſenſit Anch. conſi. 333. ad dubia, col. 2. nu. 6. Bal. in l. modeſtinus. ff. de ſol. & melius in l. ſi creditoribus, ubi etiam Fulg. C. de ſer. pig. manudati. & Ruy. conſi. 53. col. 6. uerſi. alia etiam ratione lib. 2.

33 NVNQVID autem (aliquo modo) ſimpliciter appella re prohibitus, intelligatur etiam prohibitus dicere & ex cipere de nullitate? Breuiter omiſſis pluribus, dicẽdum eſt ꝙ non: quia cum appellatio, & nullitatis dictio, ſint duo iuris remedia adinuicem ſeparata, ac ex diuerſa cau ſa oriẽtia, remoto ſimpliciter uno, remanet aliud, & pro hibitio & remotio huiuſmodi ad aliud extẽdi nõ debet, tanquã a iure communi exorbitans & odioſa: ut uidetur deciſ. Bal. in l. eos. §. ne temere in prin. per illum text. C. de appel. dum inquit, ꝙ lex pœnalis ac prohibitiua ap pellationis ad nullitatem, quæ ſeorſum à ipſa appella-tione examinatur, non extenditur, per illum text. in l. cõ tra maiores. C. de inof. teſt. Secus ſi nullitas eſſet permi-ſta appellationi ſecundum eum. & idem Bald. in l. cum

lege.

lege.in princ.C.de epiſ.& cle. aſſerens ꝙ licet ex forma ſtatuti teſtamentum inſinuatum reprobari nõ poſſit po terit tñ dici nullũ ex defectu ſolemnitatis. Idem etiã ſen tit add.ad Spec.col.18.uerſi.ſtatutum dicit,& in tale pa ctum.§.qui prouocauit.q.13.ff.de pact. & ponit Franc. in c.dilecto,q.57.cum ſeq. extrà de ap. Et ꝙ remota ap pellatione reliqua iuris remedia non ſint ſublata,eſt com munis ſententia doctorum,ut inquit Deci.in conſi 533. iuridicas.col.2.in prin.per tex.in l.domus. in prin.ff.de ſerui.ruſ.prẹd.& l.planè ubi Bart. & alii.ff. quod ui aut clam.tenet Guid.Pap.quæſt.38. uerum quia. & eſt bo- nus in c.ut concertationi. ubi ĩ terminis noſtris hoc no tant Philip.Franc. & alii de ap.lib. 6.& text. in c. inter cæteras.de re iud.& c. licet in fi.de ſent. excom.in 6. & in l.ſi expreſſum.ff. de ap.cum ſimil. in quibus patet ꝙ remota, ſeu deſerta appellatione, quis non prohibetur uti remedio nullitatis:ex quo appellationis prohibitio, uel illius remotio,aut omiſſio nullitatis defectus & uitiũ non purgãt:ut inquit Alexand. in conſi.123. diſcuſſis. col.5.lib.1.& conſi.47.in fi.lib.5.& deciſ.Neap.354.in cã.nu.18.& Lap.alleg.1.uerſ. ſecundo prẹſuppoſito 3.cũ ſimil.& tenet.Ang. in conſ.107.Iacobelius in prin.

34 Et propterea uidemus ꝙ licet in cauſa momentaneę poſſeſſioni de iure ciuili appellari non poſſit,ut l.uni.C. ſi de momentanea poſ. & trad. Deci. aſſerens commu- nem eſſe opinionem doctorum.in conſi.28. diuinũ.col. 3. Poterit tamen per uiam nullitatis ſententia in cauſa huiuſmodi lata, impugnari:ut uol u. Bal in l.uni.col.2. C.ne in una.ea.cauſ. & in d.l.uni. col.3.in prin. C.ſi de momen.poſ.cum aliis de quibus per dominũ Alex. cõſ. 2. conſideratis.col.3. uerſi.quantum autem ad dubium lib.3.& Ial.l.1.in prin.col.4.uerſi.ulti. Anch.de iuſtitia & iure & in l Titię textores.§.1.de leg.2. Aret.conſ.75. diligenter,col.pen.in fin.

Siue igitur quis renunciauerit appellationi,ſiue ab ea per ſtatutum,uel aliàs prohibeatur, quominus nullita-
35 tis remedium intentare poſſit,prohibitus non uidet: ex quo

quo renunciatio & prohibitio huiuſmodi (ut dictũ eſt) ſunt ſtricti iuris:nec comprehenditur id,quod nõ fuit expreſſum: ut uoluit Bald.in l. prima in ultimo not. C.de edic.diui Adr. toll. cũ aliis, de qbus per Alex. in conſ.
36 56.Aldronandus,lib.5.& conſ.188.Viſo.col.fi.lib.2.& Dec.conſ.377.& 379.reqſitus.ſecunda col.lib.3.Aret. conſi.75.diligenter col.pen. Et intellige ꝙ remota, ſeu deſerta, uel aliàs prohibita appellatione quis non eſt remotus,neque prohibitus dicere de nullitate,ſeorſum,& principaliter ab ipſa appellatione:quoniam nullitas illa quæ acceſſoriè ac uirtualiter ineſt ap. & incidenter cum ea deduci uidetur,iuxta text.in l.Carm.pia.ff.de iurep. & l.quæd.mul.ff.famil.erc.per remotionem principalis, uidelicet ipſiuſmet app. ipſa etiam nullitas tanquam acceſſoria remota intelligitur:ut decl. Bal.& aliiĩ locis de quibus ſupra.& idem Bald.ſeu Tancred. in ſumma ſua, in tit.de ap.quæſt. fin. & in l.prima, in prin. C.de ſent. ex peric. recit. & in d. §. qui prouocauit. quæſt.13. & Franc.in d.c.dilectio quæſt.49.& in c.interpoſita. §.fi. uerſi.quartò quæritur.extrà de appel.& declarat Bar.in l.1.col.4.uerſi.Nec obſtat.C.quand.prouoc.nõ eſt nec. & Anch.in cle.1.in prin.de re iud. Et Fel.in c.Si autẽ. col.4.uerſi.per illum textum dicit Inno.de reſc.

Et non tantùm ſimpliciter appellare prohibitum, nõ cenſetur prohibitus de nullitate excipere:quinimo etiã ꝙ quis expreſsè prohiberetur dicere de nullitate, ſeu ꝙ ipſa nullitas per ſtatutum, uel aliàs eſſet remota, adhuc tamen ſuper ea in multis caſibus audiendus foret:ut puta ſuper nullitate ex defectu poteſtatis & iuriſdictionis
37 proueniente : quia quantumcunque per ſtatutum , ſeu reſcriptum, prohibeatur ſeu remouetur nullitas, in tali prohibitione ſeu remotione non includitur nullitas ac defectus iuriſdictionis:ut uoluit gloſ. quam ibi communiter ſequuntur doctores,in cle.1.in fi.de ſequeſt. poſ.& fruct.Baldus in l.generaliter.2. col.de epi.& cle. Paulus Caſtrenſis in l.fi.C.de arbi.Corſet.in ſingul.in uerb.ſtatuto cauetur. Abb.conſi.82. conditor.col.penul.lib.1.

Deci.

Deci.conſi.520.in cauſa,in fin.& conſi.360.Perſcrutatis,in prin.& Io.Bapt.Peruſin.in tract.de arb.lib.7.c.1.uer.prima regula eſt communis opinio doctorum: ut aſſerit Alexan.in conſi.79.in cauſa,& lite, in fin. lib.7. Etiam ꝙ eſſent latè tres conformes ſententiæ, & ulterius quis ſuper nullitate audiri non poſſet iuxta terminos cle.1.de re iud.quia nihilominus ſuper hac nullitate iuriſdictioni audietur: ut ponunt Doct. in ſupraſcriptis locis.& Idem Alexã. in conſi.77.in cauſa, colum.4. lib.2.& Fran.in c.dilecto,quæſt.53.& quæſt.56. de ap. & Dec.in conſi.38.c.1.col.pen.nu.7.lib.1. & conſi.81. nu.8.eo.lib.etiam ſi quis iuraſſet non dicere de nullitate,quia adhuc ſuper iſta erit audiendus: ut declarat idẽ Franc.in d.c.dilecto.q.52.uerſi.limita ſexto. & Feli.in c.ex parte.col.5.in 17.fallen.de offi.deleg.poſt Ang. in conſi.184.ibidem relatum & ponit idem Feli.in rub.de fo.comp. & in c.paſtoralis,col.3.uerſi. amplia etiam, de excep.& Dec.conſi.434.placet,in fi.ubi loquitur de nullitate laudi ex iſto defectu.lib.3.& Card.Pariſ.cõſi. 45. ſatis col.5.nu.29.lib.1.Soc.conſi.95.nu.18.lib.3.& facit quod ponit Paul.de Caſt.in conſi.17. lib. 1. cum ſi. late per Arct.d.conſi.75.diligenter,col.pen. & fin.Goza.conſi.72.in cauſa,nu.6.cum ſeq.

39 Poteſtas etenim ac iuriſdictio in omni actu pro conſtãti à lege ex mẽte ſtatuentiũ continuò præſupponitur, ut declarat Bar.in l.2.§.prætor ait.ff.qui ſatiſ.cog. cum aliis,de quibus per Dec.conſi.490. in cauſa quæ, col.4. uerſi.ſecundo reſpondetur, & conſi. 360.nu.2. Idcirco cum deficiat poteſtas iudicantis, nõ poteſt dici ꝙ ſit ſententia,uel quiuis alius actus iuridicus, prout à lege ſeu ſtatuto præſupponitur: & propterea in primis conſtare debet,ꝙ lex ſeu ſtatutum prohibens dicere de nullitate ſententiæ,uendicet ſibi locum:uidelicet quòd illa ſit ſententia,ſeu inſtrumentum,& ſimilia:quia deficiente poteſtate non merentur tali nomine nuncupari, per text. in l.2.§.iudicatũ.ff. de re iud.l.1.§.fi.ff.ad Tert.l.1.§.fi. ff.de pœn.Clem.paſtoralis,circa fi.de re iudi.ideo ſi qua

litas à lege uel ſtatuto præſuppoſita non uerificatur,lex & ſtatutũ non procedunt:ut uoluit Bar.in l.1.§.ait prętor.ff.ne quid in flu.pub.& Bald.in l.ſi quis non dicam rapere.col.2.C.de epiſ.& cle.cum aliis add.per eundem Dec.conſi.540.poſt prin.lib.4.& ſic per ſimilem prohibitionem non tollitur, quominus quis poſſit opponere ꝙ non ſit ſententia,puta ex eo ꝙ is qui eam tulit, nulli præerat poteſtati: quia ſimilis negatio nullitatem actus includens,ſub aliquo ſtatuto qualitercunque prohibente,non includitur:ut docet Bal.in l.ſi quidem,in 3. not. C.de excep.& in l.peremptorias,col.6.uer. quæro quid ſit ſtatutum dicit.C.ſenten.reſcin.nõ poſ.& Car. in cle. §.fi.col.fi.uer.ſecundò quæro,de ſequeſt.poſſ.& fruct.

40 Et ꝙ non obſtante tali prohibitione,opponi & negari poſſit non eſſe,neque dici poſſe inſtrumentum,uel ſententiam quæ impugnatur. tenuit Bar. in l.1.§.& parui. col.2.ff.quod ui aut clam, & in l. non putauit.§. nunc quæuis.ff.de cont.tab.& in l.diuus Traianus.ff. de teſt. mi. & l.fideiuſ.§.prætor.ff.qui ſatiſ.cog. cũ aliis de quibus per Fel.in c.ex parte.col.3.uer.Sublatis,&c. de off. deleg.Alex.cõſi.33.uiſo themate,nu.2.lib.1.& cõſ.60. uiſa,col.5.ubi dicit ꝙ iſtam doctrinam Bar. ſequuntur ubique Doctores lib.2.ſeq.deciſ. Neap. 21. dubitabat, col.fi.& Dec.conſi.38.diuino,col.7.nu.7.& conſi.458. diuino,col.1.Ruyn.conſi.14.nu.17.uol.2. & conſi. 78. nu.8.uolu.4.Tiraq.in tract.de retract.fol. mihi 17. ſub nu.8.cũ ſi.quæ poſuit etiam d.Anch.conſi.6.uiſo,col.3.

41 Prout etiã ſub ſimili prohibitione ac generali remotione nullitatum,non uideretur incluſa nullitas ex inhabilitate cõparentium,uel contrahentiũ inſurgẽs: quinimo talis ex coniecturata mente ipſorum ſtatuentiũ excluſa, & excepta uideri debet: & ideo quandocunque ét de ipſa opponi poterit:ut declarat Bar. in d.l.1 §. & parui & ibi Alexan.& alii per tex. in l.filio.§. contra tabulas.ff. de inoffi.teſt.ſequitur Anch.in Clem.1. in x.not. de re iud.& conſi. 177.uiſis,conſi.2.uer.præterea Aym. conſi.104.cauſa magiſtri in primo.& Feli.in d.c. ex parte, in

te,in 3.col.uer.quartò limita,de offi. delega.& Rom. in conſi.42.cùm ſimi.de quibus per Hip.in l.ſi quis. quæſtio.5.poteſt etiam alio modo nu.10.ff.de quæſt. Nã aliter dicendo.per huiuſmodi generalem nullitatis reiectionem uideretur inducta diſpenſatio, & data facultas incapacibus & inhabilibus ualidè contrahendi, ſeu in in iudicio ſtandi cum paria ſint diſponere quòd actus ua
42 leat,uel quod de illius nullitate dici non poſſit: ut notatur per glo.fin.in l.qui habeat.§.1.ff. de manumiſſ.ex teſta.& trad.Deci.conſi.456.nu.1.& conſil.557. colũ. fina.nume.13.

43 Diſpenſatio autem, & perſonarum habilitatio præſumi non debet, niſi quatenus expreſsè & legitimè de ea conſtiterit.per tex.in c.fi.de ſimo.& in cle.fi.ubi glo.in uerb.approbare.de ſenten.excom.& in c. cùm in iure, de offi.deleg.Spec.in tit.de diſpen.§.qualiter.uer. nunquid,&c.& ponit Alex.in eo,quem ſemel conſtitit eſſe furioſum,ꝙ non præſumitur effectus ſanæ mentis, in cõſi.147.uiſo themate.col.3.lib.7.ſtatutum igitur & diſpoſitio loquens ſimpliciter de perſonis debet intelligi de habilibus non aũt de inhabilibus & à iure reprobatis.l.ut gradatim.§.& ſi lege. ff. de mu. & hon. not.per Bar.in l.habeat. C.de ſac.eccl. prout refert & ſeq. Ancha.conſi.416.plures,col.1.nu.2.& conſi.207. in q̃one col.fi.ubi uide conſi.202. de iur. communi col. 1. defectus etenim inhabilitatis eſt multùm releuans,& reddit
44 actum retro nullũ.l.ſeruus,& ibi no.C.de iud. licet. C. de procur.c.in noſtra eo.tit.& propterea lex inſtruit primò quærendum de perſonis,nũquid ſint legitimæ & habiles,ut in l.ſi quæramus.ff.de teſta.l.nõ ignorat.C. qui accuſ.non poſ.l.quidam referunt in uerb. eſſe enim debet &c. de iure cod.ponit Dec.conſi.471.Iuridicam, in prin.lib.4.quod procedit in quocunque iudicio quantumuis ſummario,ut per Bar.in l.2.C.de edic. di. Adr. tol.& in conſti.ad reprimendum, in uerſi. figura. col.2. Bal.in l.3.§.ibidem.ff.ad exhib.cũ aliis de quib.per Iaſ.
45 in rub. C. qui admit.& latius per eundem Hip.in d.l.ſi

quis.nume.6.de quæſtio. Et hinc eſt quòd iudex (maximè in cauſa ſpirituali) ex officio alieno nomine comparentem ad exhibendum poteſtatem ac mandatum cogere poterit, ſecundũ glo. in uerb. abſentia, in c. 1. de elect.
46 lib. 6. latè declaratam per Feli. in c. Cauſam quæ. de iudi. ac etiam ex eodem proprio officio poterit inhabiles comparentes repellere, iuxta not. in l. filius. §. ueterani. ff. de procur. & in l. quos prohibet. ff. de poſtul. etiam ꝙ eſſent teſtes à partibus inducti, qui ſi inhabiles fuerint ex officio poſſunt à iudice repelli: ut declarat idem Feli. in c. cum i. & a. col. 3. uerſi. poteſt colligi. de re iudi. & in c. intimauit. col. pen. uerſi. ulterius dicit in de teſt. & Ro. conſi. 67. uiſo circa fi. idcirco niſi (ut dictum fuit) expreſsè conſtiterit de habilitate ſeu diſpenſatione, inhabilitatis exceptio, ac nullitas ex ea proueniens in dubio uon dicetur per ſimilem prohibitionem ſublata, maximè quando talis inhabilitas à iure naturali proueniret: quia tunc, etiam quòd à principe apponeretur clau-
47 ſula, omnes & quoſcunque defectus ſupplendo, &c. per hoc non uideretur ſatis factum, per text. in cle. paſtoralis. §. cæterum. ubi Car. Anchar. & alii de re iud. & ponit Aym. conſi. 104. in cauſa mag. in princ. Clauſula & etenim ſupplentes, &c. ad ſolennitates iuris poſitiui tantummodo refertur: ut inquit Spec. in tit. de leg. §. nunc oſtendendum. uerſi. 18. ſupplet. & Abb. in c. illa. nu. 3. de elect. Aret. conſi. 8. abundè. col. 2. uerſi. 3. hoc confirmatur. Alexã. in conſi. 79. col. 5. lib. 1. & conſi. 111. perſpectis. col. 2. uer. tamen iſtis. lib. 6. & Deci. conſi. 602. pen.
48 & conſi. 410. col. 4. & Soc. conſi. 164. uiſa bulla, col. fin. lib. 2. ſiue etiam quod eſſet appoſita clauſula motus proprii: quoniam per eam non tollitur inhabilitas, neque inducitur diſpenſatio ut uoluit glo. in cle. ſi Romanus. in uerb. ualidam. de conceſ. præb. Feli. in c. cauſam, q. 2. col. de teſt. & Rot. dec. 112. dicebãt domini. & 445. not. licet proprius motus. in no. & plenius ponit Dec. conſi. 402. uiſis. col. fin. lib. 3.

49 Minus etiam per huiuſmodi generalem nullitatis prohibitio-

hibitionem ac remotionem cenſetur remota nullitas ex defectu citationis proueniens: quia cum talis ſit iuris naturalis defectus, à principe uel ſtatuto tolli non poteſt cle. paſtoralis, uer. cæterum, de re iud. 1. & ibi Abb. de cauſ. poſſ. & propr. & in c. cũ olim. col. pen. de re iud. ponũt legiſtę in l. 1. C. de legi. & l. fi. C. ſi cõtra ius uel util. pub. & ꝙ talis nullitas à ſtatuto qualitercunque loquente & prohibente cenſeatur excluſa tenet Innoc. in c. tua nos, de cohabi. cle. & mul. Bald. in l. i. col. 3. C. quom. & quand. iud. Cald. in conſi. 8. in fi. de re iud. Anch. in conſil. 202. alias 211. incip. de iure cõi. Ang. in conſi. 221. per dominũ Obicinũ, & in conſi. 145. in facto proponitur, cum aliis, quos refert & ſeq. Alex. conſi. 225. in prin. lib. 6. & Deci. conſi. 38. col. pen. nu. 7. & cõſi. 410. col. 4. nu. 17. & conſi. 603. uiſo puncto, nu. 11. & conſi. 681. colum. fi. lib. 5. & Abb. in conſi. xcii. Chriſti, uol. 1.

50 Prout ẽt ab hmõi ſimplici & generali prohibitione nõ intelligit̃ cõprehenſa nullitas ex capite alterius ſtatuti ſeu reſcripti inſurgẽs: ne ſtatuẽtes ſeu reſcribẽtes ſeipſos incõtinẽti correxiſſe uideant̃. arg. l. præcipimus. in fi. C. de ap. & l fi. C. de teſta. tenet Bart. in l. 1. §. & parui. ff. qđ ui aut clam. & Io. And. in add. Spec. in tit. de execu. ſen. §. fi. uer. 16. Bal. in l. 1. in ult. col. de cond. inde. ponũt Doct. in d. c. ex parte, de off. deleg. & firmat Alex. in cõſi. 87. uiſis, col. 4. lib. 3. & cõſi. 145. uiſo ꝓceſſu, in fi. lib. 5. & cõſi. 64. circa col. fi. lib. 4. & Anch. conſi. 73. uiſis omnibus, col. 2. & cõſ. 147. uiſis, in fi. & 271. de titulis, in fi.

51 Inſuper neque reiecta intelligeretur uel excluſa nullitas ex facie actorũ reſultãs, cum talis dicatur euidens & notoria ut docet Alex. in conſi. 59. nu. 17. lib. 4. (& diximus ſupra) remota etenim exceptione ſeu nullitate non intelligit̃ de notoria & manifeſta. c. inter cęteras. c. quã frõte. c. paſtoralis, de ap. c. ueniẽs. el 2. de teſtib. & glo. in c. excom. quæſtio. in uerb. appellationem, de reſt. ſpol. & glo. in cap. ſuſcitata, in uerb. ſententiæ, de reſti. in integ, fecit tex. in l. 2. & ibi glo. de edic. diui Adr. toll. & glo. in uerſic. imperfectam, in l. 1. in §. ſiue autem. ff. de tab.

exhib.& in l.ſi in alterius,in fi.C. ſi mi.ſe maior. dix. cũ aliis,de quibus per Abb.in c.ſuper eodem, de offi. dele. & Anto.Corſet.ſingu.90. alias in uerb. exceptio uerſi. ſi ſtatutum tollat exceptionem,&c.Aret.d. conſi.75.diligenter in fin.

Et quòd nullitas notoria & manifeſta ſtatuto ſeu diſpoſitioni nullitates reiicienti non includatur, ſed illo non obſtante proponi poſſit,tenuit Bald.in l.1.C. ne liter.prouo.& in l.ſi unus.§.pactus ne peteret.colum.14. ff.de pact.Imol.& Alexan.in l.de pupillo.§.qui opus.colum.pen.ff.de no.oper.nunc.Io.Bapt.Peruſin. (qui fuit Bar.gener) in tract.de arb.lib.7.cap.11. col.1. uerſi. ſecunda regula.& Abb.in conſi.55.in cauſa,lib.2.& conſil.44.in præſenti,lib.1.& Ancha. in conſi.207. de iure communi. Alex.in conſi.77.uiſis,col.3.in fin.lib.3. ubi poſt Imol. refert domi.de Rota ita tenere. & etiã idem tenet in conſi.86.nume.13.lib.2.& in conſi.105.col.2. in fin. lib.5. & Deci. conſil.8. nume. 8. & in conſi. 49. lib.1. & conſi.404.nume. 6. lib. 3. latiſſimè examinat Franc.in cap.dilecto,quæſtio.52.in 8.limita.de app. & Feli.in c.inter cæteras.col.5.uerſi. ſexta declaratio, de re iud. etiam ꝙ eſſent latè tres conformes,prout latè cõprobat d.Pariſ.conſi.99. aſſenta.col.1.nume.23. lib.3. poſt Oldra.in conſi.107. & alios, de quibus ibi. & uide Goza.conſi.103.col.3. uer.9.& ſi ſententia Aym. conſil.3.nume.4.

Talis etenim ex actis reſultans & notoria nullitas nõ
52 indiget aliqua propoſitione ſeu allegatione: ut trad. Angel.in l.fina.ff.de pet. hæred. & Alexan. in l.1.C. ut quæ deſ.aduo.& Feli.in cap.cùm ordinem,col.8. uerſi. prima declaratio,de reſcrip.& Deci.in l. lecta, col. 9.ff. ſi cert.peta.Ita enim limitari conſueuit illud, quòd licet notorium releuet ab onere probandi,non tamen releuat ab onere proponendi: iuxta glo. notab. in clem. appellanti in uerb. iudex,de appel.& Anch.conſi. 383. in caſu, colum.2.nu.6. Nam debet intelligi de alio no
53 torio quàm ex actis reſultante: ut per eundem Feli. in

cap.1.

cap.1.colum.7.uerſi.quarta declaratio,de re iudi.& Go
me. in reg.de annali. in 4. quæſtio. in fin. prout etiam
hoc caſu non requirere ut quòd iudex per ſuam interlo
cutoriam declararet huiuſmodi notorium : quamuis in
aliis caſibus ſi iudex hoc faceret, eſſet optima cautela:
ut docet Abb. in cap. ad noſtram,lo 2. col.fin.de iureiu
rando. & ſequitur Dec. conſi. 544. ſereniſ. colum. 4.
uerſi. non obſtat,lib.4. hæc igitur nullitas opponi pote-
54 rit, etiam quòd terminus ſeu inſtãtia ad nullitates pro
ponendum foret elapſus, maximè per uiam exceptio-
nis & defenſionis: ut declarat Alexan. in conſi. 225. co-
lum.3. nu.11.lib. 6. & melius conſi. 82. uiſo colum.4.
uerſi. non obſtant. lib.3. & ita intellige eundem in con
ſil.105. ponderatis, colum.2. in fin. lib.5. & Abb.in d.
conſi.55. Iaſo. conſi.44.lib.3.in princ. declarat. Franc.
in d.cap.dilecto. quæſt.54. colum. ſi ubi format ſimi-
lem quæſtionem: Quicquid in contrarium dixerit Paul.
de Caſt. conſi.287.ad princ. in 2. dubio.& conſec.303.
ſuper colum.2. uerſi. concludo ergo lib.1. & Aym. qui
illum refert conſi.279. in cauſa. app.colum.2.nu.4.& fa
cit quòd uoluit Bald.in l.1.circa fin.ff.de hæred.inſti. &
in l.ſcire oportet.§.fi. & in l.1.2.& 3. colum. C. de iur.
& fact. igno. Alex. poſt Bar.in l. facultas, in prin.C. de
iur. fiſ.lib.10.& quod ponit Fe in in cap.ex parte, col.
pen.in princ. de offi. deleg. dum uoluit quòd terminus
ad excipiendum non comprehendat nullitatem: & quòd
ſi ſtatutum prohibeat alicui ne fiat ius:non uideatur de
negata defenſio,ut per eoſdem.

Intellige præmiſſa etiam ſi de nullitate conſtaret per
inſtrumentũ publicũ:quia & tunc diceretur notoria, ſe-
cundũ Abb.in c.cum olim.in ult.not.de cenſi. probatio
nanque facta per publicum inſtrumentum dicitur eui-
dens,ut docet idem Abb.per illum tex.in cap. cùm dile
cti.in 1.not.de dona.& manifeſta:ut uoluit Bart. in l.1.
in prin.col.2.uerſi.uenio ad quæſtiones.ff.de ope.no.nũ
ciat.ac probatio probata,ut per Bar.in l.intereſt, in ult.
not.C. de ſolut.& in l.quoties,in fin.C. de iud. quos re-

fert & ſequitur Dec.in conſi.424.negari col.2.lib.3.habens igitur inſtrumentum in manibus, ac illud abſque alia dilatione offendens diceretur incontinenti probare:& ſic ceſſaret ratio malitiæ & fraudis à ſtatuentibus præſumptæ:ut uoluit Bald. in l.2.C.de edicto diui Adr. tollen.quem adducit in propoſito idem Philip.Deci. cõ 424. proponitur,colum.2.circa medium,& conſi.477. bene colum.2.in princ.lib.4.& conſi.488.in cauſa,poſt princi.& conſil.446. in cauſa,colum.2.uerſi. tertio concurrit.eo.lib.ac etiam ponit in conſi. 682. in cauſa, in princ.lib.5.

55 Et ratione eiuſdem euidentiæ & notorietatis,ſtatuto ſeu prohibitione præfatis non obſtantibus poterit opponi de inepto libello:quia & iſta nullitas dicitur notoria ex actis inſurgens,ſecundum Bar.in l.1.C. de error. cal. & nunquàm intelligitur ſublata per ſtatutum:ut noluerit Bal.& Ang.in l.tale pactum.§.qui prouocauit, & Canoniſtæ in cap.cum dilecti, de emptio. & uendi. Lanfr. in cap.quoniam contra.in uerb.exceptio nu.8. de probat.& ponit Felin.in d.cap.ex parte,colum.5. uerſi. decimo ſexto,de offic. deleg. ad quod pertinet illud quod ponit Alexand. in conſi.79.nu.1.lib.2. dum uoluit nullitatem ineptitudinis libel i eſſe irreparabilem, & reformari non poſſe.

56 Idem foret ſi nullitas ex perplexitate ſeu contrarietate proueniret : quia & hæc nõ cẽſeretur à ſtatuto excluſa:ut declarant Doct. in ſupraſcriptis locis, maxime Fran.in d.c.dilecto,q.52.& Feli.in d.c. ex parte, in nona fallen.& Dec.in conſi.8.nu.8.lib.1.& conſi. 644. uiſo circa fi.lib.5.& in l.ubi repugnantia.ff.de reg.iur.

57 Et nedũ nullitates ex actis reſultãtes & notoriæ à litigatoribus propoſitę reiici non debent,quinimo etiã ipſis litigatoribus tacentibus, iudex ex officio ſuo eaſdem quandocunque tollere,& reuocare debet:hoc etenim ad eius officium ſpectat,ne fruſtra litigari contingat. argu. tex.in cap.1.extra de procur.& ic.cauſam quæ. de Iud. & c.indẽnitati.§.ſanè ubi Dominicus hoc idẽ uoluit de

elect.

ſelect.in 6.& Bal.in d.l.ſi unus.§. pactus ne peteret,& in d.l.planè.ff.de pet.hæred. & Car. in clem.1.q.19. de re iudic.& firmat Alex.in d.conſ.225.nu.3.li.6. conſ.77. num.20.lib.3.& Felin.in d.c. ex parte, col.penult.ff.de officio deleg.& diximus ſuprà,& facit quod ponit Guid. Pap. quæſtion. 292. ſi alicui & Anchar. conſilio ſexto, uiſo, columna 3.uerſic.contrarium credo,& conſil.211. de iure communi,in fi.Rom.conſi.42.& conſi.51.attentis & 69.nu.2.

Et nempe interpretatio huiuſmodi & declaratio q̃ ſupraſcriptæ nullitates & ſimiles ſub generali diſpoſitione incluſæ non uideantur,eſt multũ æqua,iuſta, & rationabilis,ut per eundẽ Anch.conſi.227.in quæſtione,col. fin.ubi dixit quod ſimilia ſtatuta ac prohibitiones non cẽſeri reiecta nullitate quæ tangit poteſtatem agentiũ, uel quę habet in ſe dolum tangentem ſubſtantiã negotii de quo agitur: puta quod quis corruperit iudicẽ uel falſum ſugeſſerit, & quod ita interpretari eſt ſanctum & æquum ne quis diſpendium patiatur. & idem tenet d. conſi.211.de iur.col.1.& Ang.conſi.187. A.&.6.col.fi. nu.1.& in fi.ubi uide de hoc:aliàs uideretur præcluſa uia quibuſuis defenſionibus: ac ſequerentur mille abſurditates & incõuenientia: & talis diſpoſitio in ſe magnã cõtineret iniquitatẽ contra ſubſtantiã legis c. erit autem lex.4.diſt. & l.fi.ubi Bal. alii.& l.quoties.& l. reſcripta. C.ſi contra ius & no.Inno.in c.quæ eccleſiarũ, ubi Bal. col.4.extrà.de conſtit.cum aliis, de quibus per Dec. in conſil.410. col.4. num.19.libr.4. & propterea non eſt admittenda talis interpretatio: ut docet Alexan.conſi. 83. uiſa, colum. 2. uerſicu. & ſtatuta non ſunt. libr. 2. quia præſumi non debet quod ſtatuentes uoluerint
58 iniquitates fouere, & tollere defenſiones, ac ius unius, & dare alteri: ut inquit Abbas in dicto conſi.55.in cauſa,col.2.lib.2. Talia igitur ſtatuta ac ſimplices & generales nullitatum prohibitiones ad id quod eſt ueriſſimũ & rationabile reſtringi debent. argum. cap. in generali de reg.iur.in 6.cap.fin.de offi.uic.cap.2.de pœn. eo.lib.

not,

not.glo.in c.licet,in uerb. exceptione, de elect. & tex. in c. ad noſtram, el 3. de iureiur. cum aliis, de quibus (in terminis ſtatuti loquendo) tradit Alexan. in conſi.3. uiſis, colum.2. libr. 2. & Dec. in conſi. 64. in fi. libri primi, & conſi. 432.colum.2.lib.5.Aym.conſi. 3. col.1.cum ſeq.

Verba etenim generaliter & indefinitè prolata, generaliter & indefinitè intelligi debent, ubicunque ſubeſt eadem ratio, quia moti ſunt ſtatuentes ad id faciendum: ſecus ſi non ſubſit ſed potius diuerſa, quia tunc ne inſurgat abſonus intellectus, & quis indebitè patiatur, uel cum iactura aliena locupleretur, reſtringuntur, declarantur, & limitantur.l.ut gradatim.ff. de mun. & hono.libr.2. C. de noxal. per Bart. in l. talis ſcriptura, de leg. 1. cum aliis, de quibus per Abb. in conſil. 97.uiſo inſtrumento, in fin.lib.2.& per Alexan. conſi. 50. uiſis & oportunè. colum. pen. uerſic. ſecundo reſpondeo, & conſil.52.colum.1.libr.1. Talis maximè in materia noſtra capienda eſt interpretatio: quia nullitatis defectus facto, culpa, & temeritate ipſius aduerſæ partis prouenit: & exceptio ex facto aduerſarii proueniens non uidetur incluſa ſub generali exceptionum remotione uel renunciatione.ar.l. qui officii.ff.de contrah. emp.l.pe. C.de nau. fœ. & ponit Rom. cõſil. 472. in eo quod quæritur. colum.fina. & Deci. conſil. 27. colum.1.uerſicu. Tertia eſt, libr. 1. cum ſimil. & quicquid ſit ſtatutum ſeu diſpoſitio tollens actionem ſeu exceptione nullitatis officium Iudicis nunquam tollit, & propterea ex nullitate grauatus, & per ſimilia ſtatuta excluſus ſemper ad Iudicis officium recurrere poterit in 10.not.in l.planè,uerſi.benignius,& in l.fi.in fi.ubi Bart. & alii. ff. de peti. hæred. & in l.1.§. & parui.ff. quod ui aut clam.habetur inter conſi. Anch.conſi.208. Iudex, col.3. uerſic. de nul. autem. Cum aliis add. per Felin.in c.ex parte,& 2. col.pen.uerſic.ſed pone,de offi.deleg.

IN RVB. SEV TITVL.
An quælibet ſententia, &c.

SVMMARIA.

1 *Sententia qualibet poteſt dici nulla.*
2 *Iudices quicunque ſiue maiores ſiue minores in iudicando generales leges obſeruare debent: aliàs eorum geſta non ualēt.*
3 *Sententia etiam præfectorum prætorio poſſunt ex uitio nullitatis impugnari.*
4 *Exceptio firmat regulam in non exceptis.*
5 *Cardinales in Rom. cu. præſentes præfectis prætorio, abſentes uerò proconſulibus adæquantur: ideo illorum ſententiæ nullitatibus ſubijciuntur.*
6 *Legatus de latere non poteſt iuris ordinem remittere. Princeps eſt legibus ſolutus ac ſupra omne ius poſitiuum: ideo nullitas in eius auditorio nō attenditur; ſed ueritas rei geſtæ. nu. 8. uide de princ. poteſt. hic.*
9 *Fatalia non currunt in auditorio principis & noue dantur induciæ.*
10 *Princeps nigrum in candida uertit, nec eſt qui dicat illi cur ita facis?*
11 *Sententia ſupremi principis an & quibus nullitatibus ſubijciatur.*
12 *Princeps quandoq; ſe declarat in procedēdo nolle à ſuis legibus declinare, & tunc ſolennitates iuris ſeruandæ ſunt.*
13 *Sententia & diſpoſitio principis ſubijcitur nullitatibus à iure duntaxat naturali prouenientibus non autem a iure poſitiuo, & nu. 19.*
14 *Citationis defectus eſt de iure naturali, ideo uitiat ſententiam principis.*
15 *Nullitas proueniens ex omiſſione cauſæ cognitionis, ac defectus mandati, contra ſententiam principis opponi poteſt, nu. 16.*
17 *Clauſula ſupplente, &c. trahitur ad defectus iuris poſitiui tantùm.*
18 *Clauſula ex certa ſcientia, ac de poteſtatis plenitudine, operatur quando cauſa cognita proceſſum fuit, & ſuper his quæ neri-*

uериſimiliter non præſumitur quòd princeps ignorauit.

20 *Princeps in dubio non præſumitur quòd uti uoluerit poteſtatis plenitudine neque certa ſcientia: aut quòd uoluerit legum aut iudiciorum ſolennitates & iuris ordinem ſubuertere num. 21. & 22.*

23 *Princeps conſueuit cauſas coram ſe uertentes diligentiſsimè tam reſpectu iuſtitiæ quàm rectitudinis proceſſus examinare, & perperam factum reuocare.*

24 *Cauſæ in conſiſtorio principis cõmiſſæ, ſi in illis iuris ordo omittitur faciliùs impugnantur, quàm aliæ.*

25 *Sententia principis ac etiam Romanæ ſedis quandoq; in melius conuercitur, & corrigitur & emendatur.*

26 *Princeps præſumitur quòd uti uoluerit poteſtatis plenitudine, quando actus ab eo factus in totum quoad formam iuris peccaret, & hoc ui actus ſuſtineatur.*

An quælibet ſententia, & a quocunque etiam maximo magiſtratu prolata per remedium nullitatis impugnari poſsit.

VIDIMVS quis poſſit dicere de nullitate: conſequens eſt ut etiam uideamus quæ ſẽtẽtia poſſit ex defectu nullitatis impugnari, & dici nulla. Et breuiter pro regula eſt ponendũ, ꝙ quælibet ſententia ex uitio nullitatis impugnari poteſt, prout hanc regulam poſuit Alex. in conſi. 2. conſideratis. col. 3. uerſi. quantum autem ad dubium, libr. 3. per iura ibidem allegata: ſiue igitur in poſſeſſorio, ſiue in petitorio uel aliàs lata fuerit ſententia, de eius inualiditate quæri poterit: prout loquitur ibidem Alex. & uidimus ſuprà in præcedenti ti. Nec habet dubium, prout neque dubitandum eſt, quin eadem ſententia à quocunque etiam maximo magiſtratu proferatur per remediũ iſtud poſſit tractari, cùm uniuerſalis lex indiſtinctè præcipiat iudices quoſcunqne maiores ſiue minores, in procedendo, ac ſententias proferendo, generales leges obſer-

obſeruare debere, etiam quocũque principali reſcripto nun obſtante.ut in authen.de iudi.§.fi.& ſub Rubri.in me d.lit.non fie.ſac.iuſſ.& ibi,omnes iudices qualitercũ que iudicent,ſiue ex non ſcripto, generales leges cuſtodire debent.& ſecundum illas ſententias proferre,& ali ter latas ita infirmas eſſe iubet,ut appellatione non indi geant:neque ex compromiſſo inferatur pœna,&c.& l.fi. in fi.C.de uete.iure enucl.& inſtit.de offi.iudi. in prin. ibi,& quidem in primis illud obſeruare debet iudex,ne aliter iudice,quàm quod legibus aut moribus proditum eſt.& l.fi.C.ſi cont.ius uel util.pub.canonizata.in c.dicenti.uer.oẽs iudices.25.q.2.& in c.iudicet.3.q.ſeptima.Si qd ergo cõtra uniuerſalis legis ꝓhibentis edictũ, & formã,expreſsè factũ fuerit pro nullo,infecto,ac inuti li habendũ eſt.leg.nõ dubiũ. C.de legib.l. pacta q̃ cõtra. C.de pactis.l.ex precio.C.ſi cer.pet.c.imperiali.25.q.2. c.iudex.10.diſt.c.2.in fi.de teſt.c.prouida.uerſi.uerum, de elect.in 6.& ponit glo.ord in clem.1.in uerb.inhibẽ tes,de iurep.quam ſingularem dicit Abb.in c. ex parte, in fin.de conſtit.

5 Poterunt igitur ſententiæ & decreta etiam ampliſſimorum præfectorum prætorio,ſi non fuerint ſecundum iuris tramites, & aliàs rite latæ,ex uitio nullitatis impugnari:ut eſt tex.in l.nemo. C.de ſent.ti.generali,& in l. fi.circà fi. C.de temptor.appe.& in auth. quæ ſupplicatio,in fin.iunct.gloſſ.in uerb.retractationis.C.de precib. Impe.offer.eſt glo.in uerb. contra ius,in l.uni.C.de ſen ten.præfect. præt.quod etiam probatur per locum à ſpeciali in leg.hac lege,cum ſequen.C.de ſenten.ex peric. recit.& in authen.breuiores.eod.tit. & l.ne quicquam. §.de pleno,de off.proconſ.& c.fi.de re iud.lib.6.in quibus locis patet,ꝙ præfecti prætorio,& alii illuſtrẽ admĩ niſtrationem gerentes, quoad facultatem procedẽdi de plano,& proferendi ſententias, ſolummodo diſpenſantur quoad certas cauſas ibidem expreſſas, & ꝙ poſſint duntaxat illorum ſententias iam ſcriptas,per os alterius proferre, in reliquis itaque ſeruabunt ius commune

cum

cum exceptio firmet regulam in non exceptis: ut dicit textus in lege, Iu ia. in uerb. apparet. ff. ad leg. Iuli. repetit. leg. prætor. in prin. ff. de de iudic. §. hæc autem lex. in authentica, de non alienan. aut permut. cũ ſimilibus. de quibus per Alexand. conſi. 36. uiſo. in princip. lib. 6. & conſilio 64. circa. in princ. libr. 4. & Dec. conſil. 542. uiſo column. 1. libr. 4. & præmiſſa tenet Guid. Pap. quęſt. l. quia.

5 Cum itaque Cardinales in Rom. cu. præſentis præfectis prætorio adæquantur: ut eſt gloſ. ab omnibus approbata, in l. unic. in uerb. iudicaturus. ff. de offi. pręfect. prę to. & abſentes à dicta Rom. cu. (puta in aliqua ꝓuincia legationis munere fungentes) pro conſulibus æquiparẽtur: ut ex text. in c. 2. & ibi ſcriben. de officio delegat. ad inſtar præfectorum pretorio & proconſulum, ipſorum ſententiæ ex defectu ſolennitatis, ac iuris ordinis nõ ſeruati, corrigi, & emendari poterunt: prout eſt text. in c. ad petitionem, iuncta gl. 1. extra de accuſ. ubi geſta per Cardinalem etiam ſedis apoſtolicæ legatum ob iuris ordinem non ſeruatum, irritantur: & ad idem text. in capitulo per uenerabilem, ibi, cuius ſententia: quia caſſata, fuit ſolummodo propter iuris ordinem non ſeruatum, & c. loquens de legato. extrà qui filii ſint legitim. & c. licet trãſeũtes & c. niſi ſpecialis. ubi Paul. & alii notant ꝙ legatus de latere non poteſt iuris ordinem remittere, de offi. legat. de quo eſt glo. in uerbo. figura. in c. fi. de hære. in 6. & ponit Iaſ. in leg. nemo poteſt, col. 1. de legatis primo & Guid. Pap. q. 198. Sed & ꝙ legatus de latere ad iuris communis obſeruantiam teneatur, prout alii, probat Alex. conſi. 34. uiſis. col. 1. in fi. libri 6. & conſil. 17. uiſo inſtrumento, col. pen. lib. 4. cum ibi add. Vnde Bal. in auth. ſed & ſi quis. col. pen. uerſi. quidam dicunt. C. de teſtib. relatus ab Alexan. ad Bart. in l. fi. C. de leg. dicebat ꝙ teſtes inordinatè etiam a Cardinalibus recepi non probant: & ponunt Canoniſtæ in c. ſecundo, extrà de teſt. tenet Anch. cõſi. 439. ex prædicta col. 3. uerſ. deſcendo ad ſecũdum, ac præmiſſa (ut arbitror) ſine difficultate

ficultate procedunt, ac etiam habebunt locum in iſtis uicariis Papæ, in terris eccleſiæ poſitis: quia & ipſi loco præfecti prætorio ſunt: ut uoluit Pau. de Caſt. conſ. 150. uiſis & ponderatis, prout eum refert & ſequitur deciſ. Neap. uti per Capicium deciſ. 130. i. dubium. nu. 46. Sed dubium eſt, nunquid proceſſus uel ſententia ſupremi principis, uel ab eo ſumma cũ poteſtate delegati ex defectu ſo ẽnitatis, ac iudiciarii ordinis omiſſi, uel aliàs poſſit dici nulla.

7 Et dubium facit: quia ſcimus quòd princeps eſt ſolutus legibus, ut l. princeps. ff. de legib. quinimo ſupra leges, ut in authen. ut præponatur nomen Imperatoris, circa medium. & c. propoſuit de conceſ. prçben. diciturque lex animata in terris, ut in auth. de conſulibus. §. fi. ac inſtar ſacrilegii ſit de facto illius uelle iudicare. ut leg. 2. C. de cri. ſacrileg. neminique liceat de eo quod factum eſt à ſummo Pontifice iudicium dare, cùm iudicet ipſe, & à nemine iudicetur, ut in dicta auth. in medio litis non fie. ſacr. iuſ. col. 2. c. nemo. c. cuncta per mundũ. 9. quçſt. 3. ca. in apibus. 7. q. 1. c. per uenerabilem qui fil. ſint legi. cum aliis de quibus per Dec. conſ. 603. uiſo pũcto, in prin. & Anch. conſ. 30. dubitari ſolet, col. 1. & propterea idem princeps eſt, qui proceſſus & reliqua minus rite facta, confirmat & purgat nullitates, ut in d. c. ad petitionem, de accuſ. cap. 1. de tranſac. cap. 1. & 2. de confirm. util. uel inutil. gl. in c. nullus. 9. q. 2. ponit Abb. in c. cùm olim, in pe. col. de re iud. Bal. in l. reſcripta. 2. col. in fi. de precib. Inper. offer. & in prælud. feud. col. 9. uerſ. ſed pauca de principe dicamus, &c. & Ro. deci. 230. Papa in not. & Paul. de Caſtr. in conſil. 178. donatio, in prima parte Socin. in conſil. 164. 2. parte, & in ſumma quicquid principi placuit legis habet uigorem: ſiue cognoſcens decernat, uel de plano interloquatur, ſiue edicto præcipiat, ut l. 1. C. de conſtit. princi. in ſit. de iure natu. gen. & ciuil. §. ſed & quod principi placuit. & l. fi. C. de legi. & propterea cum nullitatis regulariter ex tranſgreſſu, & legis inobſeruãtia proueniat, ut diximus ſupra.

ſupra.& princeps ſit ſupra ius,ut per multa comprobat Fel.ad propoſitum,in c.canonum ſtatuta,col.2.de conſtit.& Paris de put.in tract.Sindicat.in §.an dictum capitulum.col.4.in fi.uerſi.& inquantum.Non uideť poſſe dici, quod ſententiæ ſeu geſta principis nullitatibus ſuppoſitæ ſint,ex quo aliter agendo cenſeatur uelle diſpenſare,propoſuit,de conceſſione præb. per quem tex. plures notabiles concluſiones facit Feli.in c.cùm olim. col.8. & c.in cauſis,in fi.de re iudic.& Alex. poſt Bart. & alios in d.l.fi.C.de legib.idcirco dici conſueuit, quod in auditorio principis, & cauſis coram eo uertentibus non attenditur nullitas ſed ueritas rei geſtæ: quia amplecti debet ſolam ueritatem,& non ire per ambages,ex quo iudicat tanquam Deus,qui non fallit,nec fallitur.argum.not.in d.c.ad petitionem,de accuſat.per quē text. ita uoluit Bal.in leg. Aemilius.ubi eſt bonus text.ff.de mino.& idem uoluit in c.1. de no. for.fid. in uerſi.ſi de inueſtitura. in fi. in uſibus feud. facit tex. in c.magnæ, ibi,dum tamen non recedamus à tramite ueritatis 3.extra de uoto.& in c.per uenerabilem.ibi,ſacerdotes Leui
9 tici generis,qui indicabunt tibi iudicii ueritatem, & c. qui filii ſint legit.& ponit Aym.conſi.198. uidetur col. 3.uer.conſidero etiam,& Decius conſi.200. In caſu,in fi.hinc eſt,quòd in dicto ipſius auditorio fatalia nō currunt.auth.ſed lis.& leg.fi.§.ſi tamen. C.de temp.appel. & l.fi.& glo.in uerb.fatalium.C.ubi ſenat. & nouę dilationes dantur eiuſdē arbitrio.l.in offerendis. & ibi Bar. C.de appel.Specu.in tit.de appel.§.nunc breuiter.uerſ. Item iuſta cauſa eſt.& Archi.in c.anteriorum.§.ad hæc. 2.q.6.cum aliis,de quibus per Alex.conſi.19.col.2.lib. 1.& deciſ.Neapol.79.in cauſa Firmani,num.4.hinc eſt etiam ꝙ idem princeps in foro ſuo quotidie iuris rigorem relaxat,& cauſas de plano & ſine figura iudicii cognoſcendas committit,clemen. ſæpe.de uerb.ſigni.clemen.diſpendioſam,de iudic.& ibi gl.in uerb.uſuris,quę dicit hoc poſſe in foro ſuo,ſecus in alieno:ut etiam uoluit Bal.in l.eos.in fi.C.de uſur.& Panorm.in c.quod clericis

ricis.nu.6.de for.cõpe.& in effectu princeps mutat ſubſtantiam legis,& nigrũ in cãdida uertit. ut in l. unic. in prin.C.de rei uxor.act.inſtit.de act.§.fuerat.nec eſt qui dicat illi,cur ita facis.c.in memoriam.19. diſt. & ponit Spec.in tit.de legat.§.nũc tractemus.uer.89.& Paul.de Caſt.cõſi.317.circa fi.in 1.parte.& cõſ.287.primũ dub. eo.lib.& plura ponit Ang.in l.princeps.ff.de leg.& Ro. in l. ſi quis arbitratur,in 3.col.ff. de uerb.obl. cum aliis de quibus per Dec.in conſi 11.in fi.libri. & cõſi. 655. col.pe.lib.5.& conſi.498.uiſo.col.fin.&conſi.588.uiſo puncto.in prin.libri quarti,& conſi.631.caſus poſt principium & 699. accepi.in fine libri qninti, & 341. uiſo. col.4. nu.8.lib. 13. Et quod dicitur de principe ſupremo põt etiam in materia noſtra intelligi de ciuitate, ſeu principe non cognoſcente ſuperiorem in terris ſuis: ut uoluit Bar.in l.relegati.ff.de pœn.cum aliis, de quibus per Alex.in conſi.1.nu.26.& conſi.15.uis. col.2. lib.5. & Dec.conſi.534.nu.2.lib.4. ubi aſſerit ꝙ ita eſt communis concluſio.& idem tenet in conſi.271.diuino.colum.2.uer.& ſublata.lib.2.& cõſi.390.quoniam. col.5. uer.ex dicto priuilegio.lib.3.& conſi.43.col.1.eo.lib.

11 Pro quorũ reſolutione,ne hic diutius morã faciamus, & inſtitutę breuitatis terminos egrediamur, cõſiderãdũ eſt,ꝙ aut cõſtat,ꝙ aut princeps in procedendo,& ſentẽtiam ferendo à iuris communis diſpoſitione recedere nõ intellexit: Aut cõſtat de contrario, uidelicet ꝙ uti uoluerit poteſtatis plenitudine, aut ſumus in dubio.

12 Primo caſu qñ ex actis ſeu aliunde cõſtat principẽ poteſtatis plenitudine uti noluiſſe,ſed tanq̃ uniuerſalẽ ordinariũ proceſſiſſe & à legibus noluiſſe declinare , prout ipſemet princeps multoties hoc declarat:ut patet, in c. cũ dilecti,ibi, uolentes tñ iuris ordinem obſeruare, &c. & ibi quantũ de iure poſſemus, procedemus & c. de dolo.& cõt.& c.licet cãm.ibi,quia tñ nõ uolumus à iuris tramite declinare & c.de ꝓba.& c.cũ olim.in fi.ibi uolẽtes tã rõnes q̃ canones obſeruare & c.de elect.& c. cordi,de app.in 6.cũ ſi. & hoc ultra generalem declaratio-

nē,qua profiteť ſe uelle ſecundū ſuas leges uiuere,ut in l.digna uox.C.de legi.inſt.quib.mod.teſta.infir.§. fin.l. ex imperfecto.de leg.3.cū igiť princeps declaret ſe uelle iuris ordinē ſeruare,ac in uerbis,nulla ſit ambiguitas,nō debet admitti uolūtatis q.l.ille aut ille.§.cū in uerb. de leg.3.& ꝓpterea dicemus ꝙ ordo iudiciarius,& reliquæ ēt iuris poſitiui ſolēnitates corā ipſo Papa, & ſupremo principe ſeruari debebunt:ut eſt tex.in c. ex cauſis ſi nō uioletur litera,de re iud.& c.de cætero,eo.tit.

13 Quando aūt conſtat,ꝙ princeps in procedendo poteſtatis plenitudine uti uoluerit:ut quia hoc expreſſit: tūc proceſſus ac ſnīa eiuſdē,ex defectu dūtaxat à iure naturali prouenīēte,& tollēte defenſiones, & cauſæ cognitionem,ac naturalē iuſtitiā eradicante, non aūt ex defectu iuris poſitiui,impugnari poterunt:qm̄ ciuilis ratio ciuilia corrumpere pōt,naturalia uerò,nequaquā: iſta nāque immutabilia ſunt, & tanꝗ ęquum & bonum decet illibatū permanere.§.ſed & naturalia,inſti.de iur.nat. gen. & ciuil.§.fi.de legi.agn.tut.eo.lib.l. pen. in princ.ff. de iuſti.& iur.l.2.in fi.ff.de uſufr.ea.re.&c.prout arguit in terminis noſtris Paul.de Caſt.in conſi.317. in fin. in 1. parte.& Abb.conſi.93.col.4.lib.2.& Dec.conſi.689.dū uoluit ꝙ princeps obligetur ex his quæ ſunt de iuregentium:quia de huiuſmodi iure procedit illud,Semel locutus eſt Deus,&c. & quod ſcripſi,ſcripſi,&c. & quæ procedunt de labiis meis,non faciam irrita, &c. cum ſimi. de quibus per Bal. in conſi.279.pridie, col.10. lib.3.& eundem Dec. conſil.58.quæritur, col.2. nu.5. & conſi. 583.uiſo.col.fi.lib.4.

14 Idcirco cùm defectus citationis cenſeatur ob defenſioné à iuregentiū & diuino procedere,iuxta tex.in c.3. in lib.Gen.ibi, Adā ubi es? &c.Deus omnipotēs.2. q.1. qualiter & qñ,de accuſ.l.2.§.ſi ad diē.de re mi i. & Bal. in l.ſi executorē.col.19.C.de execu.& re iudi.& Bar. in l.filiusfamilias.ff.de dona.cū aliis de quibus per Feli. in c.cùm olim.col.8.in prin.de re iud. ſi citatio omitteret, ſnīa principis redderet inualida:ut eſt tex.in clem.paſtoralis,

ralis,uer.nec prædicta ſuppletio.de re iudi.& l.fi.iuncta glo.2.& ibi Bald.& alii.C.de legib.c.1. & ibi Abb. de cauſ.poſ.& prop.c.nos quéquam.2.q.1.& eſt cõis ſenté tia Doctorum:prout aſſerit Fel.in d.c.cũ olim,col.9.nu. 12.de re iud.& Cel.ad Lanf.in cle.Sepe,in uerb. omiſſa citatio de uerb.ſig.quicquid alii dicant, quos refert do. Alex.qui cõem opin.comprobat,in conſi.11. nu.5.li.7. & tenet Dec.in conſi.513.uiſo puncto,col.pen.in fin.& conſi.544.col.pe.nu.27.lib.4.& Ro.in ſingu.664. Tu ſcis. Anch.conſi.270.in primo,col.2.in princ.& conſi. 277.ex prædicta,col.3.Idem foret ſm aliquos,ſi a principe cauſæ cognitio omitteretur : quia ſententia ipſius principis abſque cauſæ cognitione lata, reputet̃ iniuſta & inualida,prout uoluit Alex.d.conſi.11. aliàs cõſului, lib.7.& Deci.in d.conſi.544. Sereniſſimus, col.3. uer. ſecũdò principaliter,lib.4.& Capicius dec.Neap.69. in cauſa Ioã.nu.35.Anch.cõſi.167.uiſis,prope fui. Aym. conſi.5. tria ſunt,col.2.ubi præmiſſa declarat : & conſi. 153.ultra iã ſcripta,col.1.uel ẽt idẽ foret, ſi nullitas pro ueniret ex defectu mãdati & conſenſu partiũ, ex quo talia ab ipſo principe ſuppleri nõ poſſunt, ut uoluit Ioan. And.& alii in c.ꝑ uenerabilẽ,qui fil.ſint legit. facit c.1. in prin.de ſpon.in 6.& c.in noſtra,cum ſua materia. de
17 procu.ponit d.Abb.poſt Inno.in c.1.in fi. confir. util. uel inuti.cum ſi.Nã ẽt ꝙ princeps appoſuiſſet clauſulã, uidelicet ſupplẽtes oẽs & ſingulos defectus ſi qui interfuerint, &c. huiuſmodi ſuppletio reſtringit̃ ad defectus iuris poſitiui duntaxat,nec ſe ad defectus iuris naturalis extendit.ut declarat Archid. in c. Cenomanenſem.56. diſt.& Abb.poſt Hoſt.in c.1.de tranſact.Card.& alii. in d.cle.paſtoralis,in 3.no.Spec.in tit.de leg.§. nunc oſtendendum,uer.18.cum aliis,de quibus per Alex. cõſi.79. circa prin.colũ.5.lib. 1.& Deci. conſi.620. diuino.col.
18 pen.lib.5.prout dici conſueuit de clauſula ex certa ſciẽtia,& de poteſtatis plenitudine:quoniam per huiuſmodi clauſula ſubſtantialia ſupplentur & ſanantur , quãdo proceſſum fuit parte uocata, & cum cauſæ cognitione,

aliàs huiuſmodi clauſulæ parũ operantur:ut docet Rot. deciſ.230.Papa cõfirmãdo,in no.& ſequitur Soci.cõſi. 164.uiſa bulla,col.3.uer.ſed ad oĩa,lib.2.& Dec. conſi. 544.nu.28.& 36.lib.4.prout ẽt ſimilis clauſula nõ operatur niſi circa ea,de quibus princeps præſumitur habere ſcientiã ut ſunt illa quæ in iure:ſecus in his,quæ in facto cõſiſtũt:quia talia præſumitur ignorare:ut uol.Bal.in l.fi.C.ſentẽ.reſcin.nõ poſſ.quẽ ſeq.Alex. cõſi. 125. uiſo titulo.in fi.lib.2.& conſi.215.non obſtat,in fi. lib. 7. & de iſtis ponit ẽt in conſi.92.perſpectis,col.7.uer.modò uidendũ,lib.6.& cõſi.111. ꝑfectis,eo.lib. & conſi. 122. uiſo puncto,in fi.lib.4.& conſi.ſeq.col.8.uer.præmitto, ubi ponit quando dicendum ſit,quòd princeps ex certa ſcientia aliquid fecerit:& uide Philip.Dec.qui etiã pręmiſſa ponit in conſi.198.diuino.lib.1.& 407.uiſis, col. fi.in fi.& 410.in cauſa mota, col.4.

19 Et ꝙ principis ſententia & diſpoſitio ex defectu iuris naturalis impugnari poſſit,non autem iuris poſitiui.tenuit Inno.in c.quæ in Eccleſiarum,ubi per Feli. in uer. limita ſextò,de conſti.& per eundem poſt Panor.& alios in d.c.Cum olim,ubi multa cõgerit de re iudi. & deciſ. Neap.390.fuit.& Alex.in d.conſi.11.poſt Bart.in uerb. figura iudicii.in cõſtitutione,ad reprimendum. & Rot. ut per Caſſad.deciſ.8.nu.6.de reſcrip.

20 Si vero fuerimus in dubio nunquid princeps poteſtatis plenitudine uti uoluerit : quia in dubio nunquàm intelligiť uti uelle poteſtatis plenitudine, niſi quatenus exprimat,iuxta not.per Inno.in c.innotuit , de elect. & latius ꝑ Fel.in c.1.col.8.uer.& hinc eſt,de cõſti.& in c. cãm quæ,el 2.in 3.not.de teſt.poſt Panor. in c. ad hæc, de reſcri.& Bal.in l.ſi teſtm̃.C.de teſt. cũ aliis, de quib. ꝑ Alex.in cõſ.37.uiſo.nu.2.lib.1.& cõſi.11. aliàs cõſului,col.2.lib.7.& cõſi.60.nu.20.lib.2.Paul.de Caſt. cõſil.317.col.1.in 1.parte.& Ro.ſing.757.dixi alias ſicuti ẽt dicimus de certa ſciẽtia,quæ in ipſo principe nõ pręſumiť,ſi ex tenore literarũ.uel. aliàs de ea legitimè nõ cõſtiterit,ut per gl.in c.ſtatutũ, in uerb.literarũ de reſcr.in

ſexto,

ſexto, & cle.principalis,in gl.fi.de reſcri. Imol. in l. qdã cõſulebat,cũ aliis de quibus per Alex.d.cõſi. 11. col.1. lib.7.hoc igitur caſu qñ ſumus in dubio.nõ eſt credẽdũ
22 principẽ,qui iura tuẽt,ſolẽnia ac obſeruationẽ iudicio rũ à ſe tot uigiliis excogitatã & adinuentã ita de facili ſubuertere uoluiſſe,arg.ſi qñ.C.de inof.teſt. c. Eccleſia ueſtra.il 2.de elect.& no.gl.in c.cãm,de reſcr. cũ potius uideamus ipſum principẽ diligẽtiſſimè cãs corã ſe uertẽ
23 tes examinare,tũ reſpectu iuſtitiæ ac ueritati s,tũ ẽt rõne rectitudinis ꝓceſſus,& ordinis iudiciorũ,& qcquid ꝑ perã factũ reperit, caſſare & annullare, ut in c. ueritatis, ibi nos igiẽ uidentes ordinẽ iudiciorũ in hoc facto fuiſſe ſeruatũ & c.de dolo & cont.c.cũ ad ſedẽ.de reſt. ſpol.c.
24 ad petitionẽ.§.fi.de accu.& propterea Rot decif. 670. not.ꝙ qñ,in antiq.notanter dixit,ꝙ cauſæ cõmiſſæ Car dinalibus,uel aliis in cõſiſtorio Papæ ſunt magis pericu loſæ,quàm aliæ:ſi in eis ordo iuris debitus nõ ſeruetur.
25 Idcirco cũ princeps ſe legibus alligatũ, & poteſtatis ſuæ plenitudine(niſi id exprimat)uti nolle profiteaẽ(ut ſupra uidimus)uẽ dici poſſe ſentẽtias ꝓceſſus, & reliqua ab eo iudicialiter geſta,ex ꝑſumpta eius mẽte (qm non cõſtat de cõtraria)legibus uniuerſalibus ac poſitiuo iuri ſubiacere,ex illisq; impugnari corrigi,& reformari poſſe,uoluiſſe ꝑ ſupradicta,eritq; pia,æqua, & rõnabilis interpretatio,& digna maieſtate regẽtis:neq; abſurdũ aut nouũ uideri debet,ꝙ ſnĩa ẽt Romanæ ſedis poſſit retractari,aut in melius cõmutari iuxta tex.in c. ſententiã.c. Apoſtolicæ.& c.ueniã.35.q.9.c.cum olim, de re iud. c. alma,in prin.de ſent.excom.in 6.c.fi. & ibi glo.in uerb. emẽdare.de reſcr.eo.lib.cũ aliis.de quibus per Spec. in ti.de excep.§.Viſo col.10.uer.nã & Papa.& Dec.conſi. 603.in prin.lib.5.hæc igitur fuit uetus ac ſolita modeſtia,& ſacrorum Canonũ prouida doctrina,& ſapiẽtia.
26 In ꝑmiſſis tñ aduertẽdũ erit: qa ſi actus per principẽ factus in totum, quoad formã iuris peccaret, ad effectũ ꝙ,actus huiuſmodi ſuſtineretur, & ualeret,in dubio præ ſumeretur, ꝙ princeps (actum huiuſmodi conficiendo)

plenitudine poteſtatis ſuæ uti uoluerit, ac iuri cōtrario derogare,ſm Fel.c.1.col.8.nu.26.de conſti.& c.cū dilecta.col.16.uer.limita regulā.de reſcrip.& in c. in cauſis. col.2.uer.obſtat.1.de re iudi. poſt Paul.de Caſt. in l.ex imperfect.C.de teſt.& ī l.quanq̄.C.de mil.teſt.& Alex. in l.Cēturio.col.12.de uul.& pup.& Hip.de Marſ.in l. 1.§.ſi ſeruus.v. itē pro p̄dictis.nu.19.ff. quæſt. quod cogitandi relinquo:quia eſt maxima præmiſſorum limitatio,& quamplurium iurium reſtrictio & declaratio.

Viſo igitur quæ ſententia ex defectu nullitatis impugnari poſſit,reliquum eſt ut uideamus per quem modū talia impugnatio fiat:id eſt qualiter, & quot modis nullitas ipſa in iudicio deducatur.

IN RVB. SEV TITVL.
Quot, & quibus modis,&c.

SVMMARIA.

1 *Nullitas duobus modis in iudicio proponitur,principaliter uidelicet aut incidenter.*

2 *Nullitas quando in iudicio cenſeatur principaliter deducta, plura exempla uide hic,& nu.3.4.5 6.*

7 *Nullitas poteſt eodem libello cum remedio reſtitutionis in integrum proponi & cumulari.*

8 *Libellus in quo aliquid petitur declarari nullum, uel quatenus aliquod reſcindi,ſuſtinetur.*

9 *Nullitas & appellatio poſſunt eodem libello intētari, & utrumque cenſetur principaliter deductum.*

10 *Appellatio quando interponitur à ſententia,reſeruato iure dicendi de nullitate cenſetur conditionaliter interpoſita, uide licet quatenus ſententia ſit aliqua.*

11 *Libellus dico ſententiam nullam,& ſi qua eſt,appello,à communi iure,& praxi receptus eſt:& tali caſu nullitas in iudicio principaliter deducitur,& nu. 12.*

13 *Libellus poteſt declarari per actorem.*

14 *Nullitas & iniuſtitia poſſunt ſimul & ſemel deduci, cognoſci & ter-*

& terminari, dummodo contrarietas non reſultet.

15 *Nullitatis cognitio, cognitionem negotij principalis parte petente præcedere debet.*

16 *Nullitate oppoſita ſi iudex illa non cognita ad ulteriora procedat, proceſſus eſt nullus.*

17 *Nullitas qualiter & quando dicatur incidenter deducta, & nu. 18. & 20.*

18 *Iudex appellationis poteſt incidenter ſuper nullitate cognoſcere.*

19 *Arbiter ſuper iniuſtitia laudi aditus poterit nullitatem illius declarare.*

20 *Nullitas per modum exceptionis propoſita dicitur incidenter deducta, & uide exempla.*

21 *Nullitas ex actis & proceſſu inſurgens cenſetur incidenter propoſita.*

22 *Nullitas ex actis inſurgẽs ẽt poſt cõcluſionẽ reuocari poteſt.*

23 *Attentata etiam ex mero iudicis officio uſque ad concluſionẽ cauſæ reuocari poſſunt.*

24 *Nullitas quòd fuerit principaliter aut incidenter deducta, eſt magni effectus: quia unus modus multum differt ab alio.*

25 *Nullitate ſeorſum ac principaliter in iudicio deducta iuris ordo ac tela iudiciaria ſeruanda eſt: ſecus quando incidenter, & nu. 27.*

26 *Sententia lata ſuper nullitate principaliter intentata habet uim diffinitiuæ.*

28 *Attentata abſque aliquo iuris ordine reuocari poſſunt.*

29 *Nullitas ſeorſum & principaliter deducta regulariter executionem non impedit: & intellige prout. nu. 31.*

30 *Reſcripta quæ ſuper nullitatibus ſententiarum principaliter petuntur non conſueuerunt concedi in Rom. cu. abſque clauſula ſine præiudicio legitimæ executionis, uel ſi quid exequendum fuerit, &c.*

31 *Nullitas incidenter puta per modum exceptionis propoſita regulariter ſi fuerit in promptu executionem impedire conſueuit.*

33 *Nullitas ex defectu iuriſdictionis proueniens, etiam quod in promptu non ſit executionem retardat.*

34 Nullitas deducta in ſimul cũ appellatione dicitur potentior, & tunc ſuſpendit & deuoluit.

35 Appellationis cauſa deſerta, quamuis nullitatis cauſa non cenſeatur deſerta, ut nu.38. nihilominus executio non retardabitur, & nu.36.

36 Nullitas incidenter deducta & cognita poteſt iterum principaliter in iudicio deduci & cognoſci, & nu.38.

37 Sententia lata ſuper principali non praeiudicat incidenti, de quo non fuit plenè cognitum.

39 Libellus quando nullitas incidenter deducitur non uidetur neceſſarius.

40 Sententia regulariter ſuper incidenti non proferetur.

41 Nullitas per modum exceptionis propoſita, ſi fuerit manifeſta ſtatim perimit, & non indiget pronuntiatione.

42 Nullitas quando incidenter deducitur poteſt in libello cõcludi, ut habita prima ſentẽtia pro nulla, ſeu illa nõ obſtante uel caſſata ex integro ſuper principali negotio pronuncietur.

43 Caſſatio habet uim ſententiae.

44 Clauſula non obſtante, &c. habet uim caſſationis.

45 Sententia ſuper principali negotio lata uidetur nullitatẽ reprobare quando de ea fuit exceptum & cognitum.

46 Nullitas quando principaliter deducitur, quomodo in libello debeat concludi, & quid in primis ſit conſiderandum.

47 Nullum eſſe aut caſſandum fore longe differunt ſicuti liberatum uel remiſſum, aut liberandum uel remittendum.

48 Nullum quòd aliquid ſit uel per ſententiam annullandũ qualiter & quomodo cognoſci poſſit, & nu.52.

49 Clauſula nullius momenti ſit, &c. importat ipſo iure.

50 Clauſula uiribus careat, &c. intelligitur ipſo iure prout etiam quando lex iubet aliquid non ualere.

51 Verba denotantia actum ipſo iure non ualere quae ſint, remiſſiue.

52 Forma quae dicatur ſubſtantialis & uitians, & quae accidentalis & non uitians.

53 Lex aliquid prohibens etiam quod ulterius non procedat, actus in contrarium factus eſt nullus, ſecus ſi ulterius procederet.

Pre-

54 Prohibentur multa fieri, quæ tamen facta tenent, & quomodo intelligatur.
55 Forma uel ſolonnitas actui iam facto adhibita non cenſetur ſubſtantialis ſed accidentalis dicitur, & non uitiat.
56 Libellus quibus uerbis concipi, & in eo concludi poſſit quãdo actus eſt ipſo iure nullus. & nu. 57. & uſque ad 58.
86 Libellus quibus uerbis concipi & in eo concludi poſſit, quando actus eſt ipſo iure nullus ſed per ſententiam annullandus, & nu. 87. &c. uſque ad 100.
101 Verborum proprietas non ſemper obſeruatur; ſed unum pro alio ſæpe numero ponitur, & tunc qualiter interpretanda ſint.
102 Libellus quomodo & quibus uerbis formandus ſit. quando dubitatur nunquid actus ſit ipſo iure nullus uel annullandus.
103 Libellus etiam quòd non ſit ſpecificata cauſa nullitatis ſi non opponitur, tenet: & ſatis eſt quod in proceſſu ſpecificetur & declaretur.
104 Libellus nullitatis adæquatur libello appellationis, ideo totũ deuoluit & deducit.
105 Nullitatem proponens poterit ſuum libellum quibuſcunque modis defendere & finita ſeu reiecta uia cauſa nullitatis aliam proſequi, & hoc quando proſecutio & ſententia non fuerit generalis, & agitur de nullitate, actus iudicialis ut hic.
106 Nullitatem alicuius contractus uel actus extraiudicialis proponens non poteſt aliam nullitatem quàm in libello expreſſam in illo iudicio proſequi.
107 Iudex nullitates ſeu appellationis antequam ſententiam proferat quid agere debeat: & qualiter ac ſuper quo pronunciare poſſit per diſcurſum, &c.
108 Sententia in cauſa nullitatis iuxta formam libelli dictanda eſt: & qualiter formanda ſit tam ex parte rei quam actoris, & quod iudex nullitatis poteſt etiam ſuper negotio principali pronunciare, Vide nu. 109. 110. cum pluribus ſequen.
110 Sententia confirmatoria, uel infirmatoria, ſi de iure partium non conſtiterit dari non poteſt; ſed tunc danda eſt abſolutoria

luſoria ab inſtantia iudicij.

114 *Sententia qualiter formari poſsit quam in libello dictum fuit, dico ſententiam nullam. & ſi qua eſt, appello.*
115 *Sententia qualiter ſit formanda quādo a ſententia quæ erat nulla fuit appellatum, & 118. 119. & 120.*
122 *Sententia in cauſa nullitatis lata quando alijs etiam litiſconſortibus proſit, & quando non. & nu 125.*
126 *Sententia in cauſa nullitatis principaliter intentata ferri non poteſt ſine partis citatione: quia habet uim diffinitiuæ.*
128 *Iudex nullitatis quando ſuper antiquis actis poſsit dare ſententiam & quando non.*

Quot, & quibus modis nullitas in iudicio proponi ac ſuper ea libellus & ſententia concipi, & formari poſsit.

NVLLITAS altero ex duobus modis in iudicio proponi conſueuit, principaliter. ſ. aut incidēter: ut declarat Bar. in l. ſi expreſſim, col. 6. uerſi. nunc aliqua uideamus. ff. de appel. & in l. 1. col. pen. C. quan. prouo. non eſt neceſſ. in l. 1. §. 1. ubi gl. in uerb. quæſtionis. ff. quę ſent. ſine appel. reſc. & in l. cum quærebatur. ff. de re iud. & in l. de pupillo. §. ſi qs riuos. ff. de no. oper. nunciat. Canoniſtę in c. dilecto. ubi Fran. q. 3. & q. 54. de appellationibus & alibi ſæpe.

Principaliter autē diceretur nullitas intentata, quando remedium iſtud, ac ius dicendi nullū ſolum, & à quouis alio remedio ſeparatum, per modum agendi (ad id nobili iudicis officio implorato) in iudicio deducetur, iuxta ea quæ ponit Bar. in l. quę ſub conditione. §. fi. ff. de condi. inſtit. ut puta ſi filius præteritus petierit teſtamentum patris pronunciari nullum, ut in l. filio præterito. & ibi Bar. col. 11. uerſi. Quæro ergo qualiter. ff. de in-
3 iuſt. rup. & in l. ſuus hæres, ubi Bal. col. 1. uerſi. nota hic duplicem modum agendi, &c. C. de repud. hæredi. & idem Bar. ī l. 2. C. de ord. iud. Idem ſi quilibet alius principaliter & directò ageret ſuper declaratione inualiditatis alicuius cōtractus, uel quaſi, ut in l. ſi mater tua, cum

ibi

ibi nota.C.de cōtra.emp.& l.1.& l.ſi dolo. C.de reſcin. uend.l.ſi is.C.de pręd.mi.l.ſi poſt diuiſionem.C.de iur. & fac.ign.l.pater. C.ad ſenatuſ. Velleia.l. Imperatores. ff.de priuil.cred.

4 Siue ꝙ ageretur principaliter & directò pro declaranda nullitate alicuius ſententiæ,uel alterius actus iudicialis.ut in l.1.& l.ſi pater. C.quand.prouo. non eſt neceſ. l.cum ſentētiā. C.de ſent.l. ſi ut proponis. C.quom. & quando & l.1.& l.ſi ferialis.ff.de feri.c.cum contingat. de offi.dele.c.ad audientiam,de reb.eccle. nō alie.c.per tuas,de ſent.excom.clem.1.de re iud.cum ſi. ex quibus iuribus patet ꝙ litigatores ſuper nullitatibus ac inualiditate actorū & ſententiæ contendebāt,ex quo princeps per modum legis condendę,in huiuſmodi materia principaliter propoſita reſcribit.

5 Principaliter dicetur nullitas deducta, etiam ſi in iudicio cum alio remedio reſcindente propoſita fuerit, dū modo æquè principaliter cum altero remedio deduceretur,ut putà ſi per aliquem ex modis infraſcriptis,deduceretur,uidelicet.'Dico teſtamentum patris mei nullū, ex ꝙ non fuit ritè & ſolenniter factum': & quatenus aliquod apparuerit,dico illud tanquam in officioſum debere reſcindi: quo caſu principaliter cognoſcendum eſt de uiribus teſtamenti: & remedium nullitatis reputabitur principaliter in iudicio deductum:ut probat tex.in l.cō

6 tra maiores,& l.eum qui.c. de inoffi. teſt. ut diceretur. pono ꝙ tale inſtrumentum ex defectu talis ſolennitatis eſt nullum & inualidum,& quatenus conſiſtat, dico me ex eo ultra dimidiam iuſti precii fuiſſe deceptum,& circumuentum:ac propterea illud reſcindi, & rem meam mihi reſtitui,aut iuſtum illius precium ſuppleri debere. ut in l.2.C.de reſcind.uend.& c.dilecti. extrà de empt.

7 & uendi.quam ſpeciem libellandi ponit Ang. & Imol. in d.l.ſi expreſſum.col.29.& commendat Franc.in d.c. dilecto.q.21.de appellationibus ſiue ꝙ eodem reſcripto ſeu libello poneretur & cumularetur nullitas & integrū reſtitutio:quod fieri poteſt,ut in c.conſtitutus.de reſtitutione

tutione in integrũ ponit Guid. Pap.143.an prætendẽs. Aegidius,deciſ.298.

8 Suſtinetur namq; libellus,dũ petitur inſtrumentum declarari inualidũ,uel quatenus aliqđ,aduerſus illud reſtitui. Nã utrunq; remediũ cẽſetur conditionaliter & diſiunctiue propoſitum,& pp incertitudinem: & qa nulla inſurgit perplexitas aut repugnãtia,tolerat:ut in iſtis terminis declarat Inno.in c.in literis.de reſtitu.in integ.& Bar.in d.l.ſi expreſſim.col.6.uer.quæro quid. & Bal.in republica.l.edicta.col.15.q.7.C.de edendis. Eſt deciſio dominorũ de Rota,ut per Aegid.conſi.298.de conſuet. & Rota deciſ.116.licet cauſa nullitatis. in not.& Dec. conſ.411.diuino in fi.lib.3.

9 Idem foret ſi nullitas intentaretur ſimul cum appellatione aut remedio attentatorũ,prout fieri põt: ut notat idem Inn.in d.c.dilecto. & Bal.in d.l.edita col.14.q.6. & eſt deciſio Rotæ.145.not.ꝙ intentãs. in anti. ubi.n. nullitas & appellatio tanquã diuerſa,propoſita ſeu commiſſa reperiuntur,utraque principaliter. expreſſa & deducta intelligi debet, per id quod legitur in l.ſicut.ff.de fund. & inſtr. leg.& l.1.in fi.cum.l. ſeq.& ibi Bart.ff.de pecul.leg.& idem Bart.in l. Titiæ textores.ff.de leg.primo. cũ aliis de quibus in terminis noſtris ponit Alex. conſi.2.col.penul.lib.tertio. Et propterea quando dicimus, Appello à tali ſententia,reſeruato mihi iure dicendi de nullitate,&c. prout quotidie in curia practicatur. Appellatio huiuſmodi cenſetur qualificata & conditionalis, uidelicet quatenus ſentẽtia ſit aliqua:ut probatur ex notatis per gl.in leg.Item Labeo.§.1.in uerbo purè. ff.famil.erciſc.& in leg.obligationum.§.fi.ff.de action. & obligation.& Specu.Io.Andr.in tit.de ſenten.§.ſpecies.uerſic.quid ſi iudex. cum aliis de quibus per Alex. in conſi.59.uiſo titu.colum. quinta.uerſic. cum probatur.&c.libr.4.

11 Prout etiã idem dicimus ſi eſſet dictũ:dico ſententiã nullum, & ſi qua eſt appellatio: ꝗ modus appellandi ſeu libellandi à communi iure & practica exceptus eſt:ut eſt

glo.

glo.ord. & ibi ſcribentes in l.1. C.quan. pruoc.non eſt neceſ.& Bar.in d l.ſi expreſſim. col.3.de appellat. & de communi ſtylo & opinione atteſtatur Franc.in d.c.dilecto quæſt.21.Abb. conſi.97. ſaluatoris.in princ.l.1. & Lap.alleg.107.factum.uer. Tamen ſub iſto ordine,&c. Nullitas nanque accumulata & taliter propoſita,intelligitur (ut eſt dictum) conditionaliter & diſiunctiuè,non autem ſimpliciter & copulatiuè,& æque principaliter cum altero remedio cui accumulatur, in iudicidio uenit & deducitur, non autem incidenter & ſecundario cum res ſub genere contenta, poſt illius expreſſionem, amplius non contineatur ſub eodẽ, aliàs expreſſio nihil
12 operaretur:ut declarat Aegid.concluſ.337. in cauſa,in fin. Et ꝙ nullitas,ut præmittitur,accumulate intelligatur principaliter in iudicio deducta, tenuit Iacob. Butrig.in d.l.1.C.quand.prouoc.non eſt nec. & ibidẽ Io. de Imol.col.6. qui opinionem Iacobi comprobat & defendit:& Anch.in clemen.1.col.4.de ap.& Dec. col.fi. & Fran.q. 42.uerſi. tu aduerte:ubi dicit hanc opinionẽ de iure ueriorem & in q.60.ſuper d.c.dilecto.de appellatio. & Iaſ.in l.Titiæ textores.§.1.de leg.1. & idẽ Iaſ.in l.1.in prin.ff.de iuſt.& iur. Eandẽ partẽ acriter defendit & tuetẽ d.Alex.dicens eandẽ eſſe de iure ueriorẽ & communiorẽ opinionẽ,in conſ.2.conſideratis.col.pen.uerſ. ſed in hoc lib.3.& in conſ.225.ponderatis.col.6. uerſi.
13 præterea,libr.6.& ꝙ ſit communis atteſtatur etiam idẽ Dec.in d.c.dilecto.col.3.nu.7.& Gra.ĩ conſ.ult.nu.41. uol.2.quicquid alii in contrariũ ſenſerint. Quamuis pro opinionibus uitandis actor poſſet libellũ ad ſuã intẽtionẽ declarare,an uoluerit nullitatẽ principaliter uel incidẽter deducere,per tex.in l.ſi quis intẽtione.ff.de iud.& leg. Pomp.ſcrib.§.fi.ff. de rei uend. & c.literę.extra de dila.docet. Alex.d.conſi.2.col.pen.in fi.
14 Et nedum remedia hmõi adinuicẽ non repugnãtia in iudicio cumulatẽ: quinimo eodẽ tempore, ac ſimul & ſemel utraq; cauſa,uidelicet nullitatis & iniuſtitiæ inſtrui & ſuꝑ utraq; probationes admitti pñt:ut docet Bar.ĩ l.1. col.

col.3.uer.circa ſecundũ. C.quand. prouo.non eſt nec. ubi dicit ꝙ communis conſuetudo ita obſeruat. & in leg.ſi expreſſim col.5.& ibi Imo.col.32.aſſerens hoc cõmuniter teneri.de ap.ponit Abb.in d.c.dile.col.2.uerſ. & hæc faciunt.& ibi Fran.q.24.de ap.& Bald.in l.edita in rep.col.15.q.6.dum ponit ꝙ nullitas poteſt examinari una cum grauamine.

Quod intellige(ut dixi)quando contrarietas uel repugnantia non reſultat alia cumulatio huiuſmodi reciperetur,prout eſſet, ſi proponeretur interdictum unde ui, cum remedio l.2.C.de reſc.uend.uel ſi diceremus, dico ſententiam nullam, quia lata cum falſo procuratore & dico eandem iniuſtam,per ea quæ ab ipſo falſo procuratore probata ſunt: quoniam eodem tempore eſſet approbare, & reprobare geſta ipſius procuratoris: quod ſtare non poteſt,per regulam.l.1.C.de furt.leg. per ſeruũ.§. deniq; ff.de uſu. & hab.leg.ſi fuerit.ff.de reb.dub.l. ubi repugnãtia.ff.de reg.iur.& declarat Rot.d.deciſ.116.licet in no.& Anch.conſ.223.ſubtiliter.col.1.

Intellige inſuper ꝙ eodem tempore ſuper utraq; cauſa uidelicet nullitatis & iniuſtitiç procedi poteſt: dummodo is qui nullitatem proponit non contradicat: ipſo nanque inſtante ac petente in primis ſuper nullitatibus cognoſci,ac illas reuocari debere,priuſquam de iuſtitia, aut negotio principali cognoſceretur, audiendus eſſet: ex quo de nullitate prius cognoſci cõſueuit ſecundum
15 ea quæ poſuit Bar.in l.Cum quærebatur,de re iu.& in l. ſi ut proponis.2.col.& Ang.in l.præſes.C.quo.& quan. & Fran. in d.c. dilecto. q.10. uerſi. ulterius aduerte. & Lanf.in c.quoniam contra.uerſi. interlocutoriæ.nu. 22. de prob.& facit tex.in d.l.contra maiores.C.de inof.te-
16 ſta. & ſi iudex oppoſitione ac proteſtatione huiuſmodi non obſtante ad ulteriora in principali negotio,de nullitatibus aliter non cognito procederet, proceſſus eſſet nullus ſecundum aliquos:ut per Bal. in §.qui prouocauit.q.12.circa fi.ff.de pac.& tenet idem Fran.in d.c.dilecto.q.10.uerſi.ſecundò dubitatur.Quod intellige dũ-

modo

modo ab huiuſmodi ulteriori proceſſu & tacita exceptionis legitimæ deiectione, appellaretur: alias cum ſit peruerſio cognitionis cauſæ, ad cauſam, uel repulſio exceptionis, nō crederem proceſſum ipſo iure nullum, per ea quæ dicam in q. fin. & facit text. in l. 1. C. de ap. c. ex parte. extra eo. ti. c. exhibita. de iud. cum ſimi. in ſupraſcriptis itaque caſibus & exemptis nullitas dicitur principaliter in iudicio deducta.

17 INCIDENTER autem dicitur nullitas in iudicio propoſita, ac de ea tanquam incidenti & ſecundario cogno gnoſcetur, ſi petitum fuerit quod (caſſata ſeu habita prima ſentētia pro nulla) ex integro ſuper negotio principali pronuncietur ac ſententia prædicta reformetur: tūc etenim principaliter cognoſcendū eſt de cā & principali negotio, & incidenter de nullitate ipſius ſententię: ut habes exemplum in c. ad probandum, & c. Cum Io. & A. ibi, irritantes proceſſum eōrū, in negotio procedatis. extrà de re iu. & in l. 4. leg. abſentem. C. de accuſatio. & l. 1. C. de ſent. ex pericul. reci. l. fi. de ſent. quæ ſine cer. quant. prof. l. ſi de proprietate. C. ſi à non comp. iud. leg. cum non ea. C. quand. prouo. nō eſt neceſ. cum ſi. in quibus patet, ꝙ habita prima ſentētia pro nulla, de nouo pronunciatur ſuper principali negotio, & ponit, Bar. in l. ſi expreſſim. col. pen. de appel.

18 Dicetur inſuper nullitas incidenter deducta, ſi ſimpliciter commiſſa cauſa appellationis. idem iudex examinando eandem appellationem, cognouerit etiam nullitatem proceſſus, & ſentētiā ipſam tam reſpectu iniquitatis quàm nullitatis reformauerit, prout poteſt: tali caſu dicetur de nullitate incidenter, principaliter autem de ipſa appellatione & negotio principali cognouiſſe, iuxta tex. in l. Carmelia pia. ff. de iurep. & leg. quædam mulier. ff. fa. erc. leg. ſi is quem. C. de libe. cauſ. ponit Bar. in d. l. ſi expreſſim. col. 3. & Arch. in c. 2. in uerſic. de partium. de app. in 6. & Fran. in d. c. dilecto. q. 29. de appel. & ponit Rot. 109. nota ꝙ ubi, in antiq. & Alex. conſ. 59. uiſo, nu. 9. lib. 4. & conſi. 225. ponderatis. nu. 23. libr. 6.

Prout

19 Prout dicimus de arbitrio ſeu iudice ad quem reclamatum eſt & petita reductio ad arbitrium boni uiri qui & ſi uideat, ſuper iniuſtitia principaliter aditus: nihilominus ſi repererit laudũ nulliter prolatũ, poterit etiã eandẽ nullitatẽ declarare: ut ponit Franc. in d. c. dilecto. q. 15. & q. 21. & Dec. poſt plures conſulentes, quos adducit in conſi. 39. in fi li. 1.

20 Cognoſcitur etiam incidenter de nullitate quando per uiam exceptionis ſeu replicationis in iudicio deducitur, qui modus eſt frequens, & ualde utilis. Nam finge ꝙ conuenias me, ueluti fideiuſſorem mulieris, quæ pro alio interceſſit: excipiam de nullitate huiuſmodi obligationis ob ſenat. Velleya. per quod tales. obligationes irritæ fiunt; ut dicit tex. in l. quam, in fi. & in l. 1. cum ſequen. ff. ad ſenatuſconſul. Velleya. & l. mulierem. & l. ſi uxor. C. eod. tit. Vel pone quòd filio hæreditatem patris petenti opponatur de teſtamento condito: is etenim de nullitate illius replicare poterit, iuxta tex. in leg. filio præterito. & ibi Bar. qui hanc praxim plurimum cõmendat. ff. de iniuſt. & rup. teſt. l. Papinianus. §. ſi quis irritũ. cum §. ſeq. ff. de inoffic. teſt. & docet idem Bar. in l. quæ ſub conditione. §. fi. ff. de cond. inſt. & Bal. in l. ſuus hæres. C. de repud. hæredit. & iterum Bar. in conſi. 91. in q. uertente in cu. c. ubi allegat pro caſu tex. in l. fi. C. de ord. iud. Idem foret, ſi petenti reſtitui ſibi domum uel quid aliud iure dominii, uel quaſi ad ſe ſpectans, & exciperetur de illius uenditione, uel alio contractu, nã poterit replicare de illarum nullitate. ut l. 2. l. non ſolum. l. minorum. l. ſi quidem l. ſi prædium cum pluribus aliis. C. de præd. mi. & eod. titu. C. plus ualde. quod agitur. & quotidie uidemus in Ro. cu. reſcripta ſeu literas beneficiales, & reliqua huiuſmodi per exceptiones ac replicationes ſubreptionis & obreptionis, ſeu defectus intentionis concedentis, ac nullitatis, impugnari: prout latè per doctor. in c. ad aures. in c. ad audientiam. & c. conſtitutus. extrà de reſcript.

21 Nullitas etiam quæ ex eiſdẽ actis & proceſſu reſultat, ac de ſe patet, intelligitur inciden-

ter in iudicio deducta: ut docet. deciſ. Neap. 283. Diu
22 eſt, col. 1. allegãdo Bar. in d. l. ſi expreſſim, & Oldr. in cõſ.
205. cum aliis de quibus ibi: Talis etenim nullitas põt
allegari, ſeu de ea excipi etiam poſt concluſionem in cau
23 ſa, per tex. in c. cũ olim Abb. & ibi Bald. col. 2. in fi. de
offi. deleg. Sicuti dicitur de attentatis, quæ etiã ex offi-
cio uſque ad concluſionẽ cauſæ reuocari poſſunt: ut do-
cet Rot. dec. 518. not. ꝙ attentata. in antiq. & facit illud
quod ponit Franc. in d. c. dilecto. q. 14. de appel.
24 Et pro maiori præmiſſorũ cognitione ſcire debes, ꝙ
maximi eſt effectus, & nõ modici momẽti cognoſcere an
quid nullitas fuerit incidẽter uel principaliter deducta:
hi etenim modi adinuicẽ longe differunt, quoniã ſi nul-
litas fuerit ſeorſum & ſeparatim principaliter in iudicio
deducta, neceſſe eſt ꝙ ſuper cognitione huiuſmodi iuris
ordo, ac tela iudiciaria ſeruetur, de quã per glo. & Doct.
in l. prolatam. C. de ſent. & Spec. in tit. de offi. om. iud. §.
poſtremo. col. 2. uer. ſecundo ſciendum. & Ro. deciſ. 33.
ſi quando. in no. Aegid. deciſ. 27. termini. Caſſad. deciſ.
8. de reſcrip. Officium namque, quod in tali iudicio im-
26 ploratur eſt nobile: ut ſupra dictũ fuit: ac ſententia quæ
ſuper nullitate principaliter intentata fertur, habet uim
diffinitiuæ: quinimo cũm cauſam in iudicio principali-
ter deductam diffiniat, uerè diffinitiua eſt: ſecus ſi incidẽ
ter, quia tunc haberetur pro interlocutoria: ut declarat
Bal. in l. præſes. col. 1. C. quomo. & quando. & ita intelli
ge Rot. deci. 13. ſi iudex. & 85. ſi à prouincia. in nouis.
& Guid. Papa, q. 220. locũtenens. & q. 16. iudex. ac Io.
And. ſuper glo. in cle. ſi. de ap. & Ro. deciſ. 340. fuit du-
bitatum. col. 1. 341. circa fi. in no. Io. mill. in uerb. ſentẽ
tia lata ſuper nullitate, declarat Imol. in l. quod iuſſit. ff.
de re iud. & Franc. in c. cum ceſſante. col. pen. uer. 23. de
app. & Rot. q ita debet intelligi. 215. no. ꝙ ſnia in antiq.
idcirco ſm regulas iuris ad ſententiã huiuſmodi iuris or
dine omiſſo deueniri non poteſt, per text. in l. i. ibi adi
præſidem, ſi quis, ut cauſa agatur ſm ordinem iuris & c.
loquẽs, de nullitate cõtractus. C. de lib. cauſ. iũcta l. 1. &

l.fin.C.de re iud.& l.ſi pacto quo pœnam.C. de pact. & d.l.prolatam,cum ſimi.
27 Quando autem nullitas in iudicio incidenter deduci tur per aliquē ex modis ſupraſcriptis nulla tela uel iuris ordo requiritur,ſed de ea tanquam incidenti ac notorio abſque iudiciorū ſolēnitate cognoſcit:prout in terminis declarat Aegid.deciſ.317.in cauſa.deci.502.& 319.& Rot.dec.340.fuit dubitatū,in no.& deciſ.821.in antiq. Spec.de libel.cōcep.§.nūc dicendū,in fi.& Bal.in addi. ad eūdē,in tit.de ſent.col.4.uer.in cā nullitatis.& col.7. uer.an poſſit declarari.& idē Bal.in l.tale pactum.§. qui prouocauit.ff.de pact.Card.in clem.1.q.16.& ibi Anch. col.3.de re iud.Abb.in c.dilecto.circa fi.& ibi Frā.q.11.
28 & in c.inter cæteras,in fi.de re iudi.Idē Abb.in c. tua. in fi.& in c.bonæ memoriæ.ubi loquiť de attētatis abſq; ordine iudicii reuocādis.de app. de quo remedio attentatorum etiā ponit idem Abb.in c.ex parte,col.pen. de reſcri.& Franc.in c.conſuluit.2.de app.& Rot.765.ſciē dum eſt ꝙ ſi in antiq.& Bal.in l.appellatione.col.2.C.de app.doct.in c.non ſolum de appel.in 6.cum uulg.
29 Secundo qñ nullitas ſeorſum & ſeparatim principaliter in iudicio ꝓponiť,executionē nō impedit:Nā ſi propono teſtm̄ nullum, nō impeditur aditio hæreditatis ex eo.leg.cū quidā,in fi.l.cum falſum.l. Panthonius.§. rei. ff.de acqui.hæred.& tradunt Bar.& Bal.in l. ſuus hęres. C.de repud.hæred.prout per ſimile iudicium principaliter(ut præfertur)intētatū executio ſn̄iæ nō retardatur, ut uoluit Inno.in c.cūm in iure.de offic. dele. quem ſequitur & declarat Bal.in l.1. in princ.C. ne lic.tert.prouoc.& Bal.in l.fi.in fi.de ord.cogni.& in l. appellatione. in fin.C.de appella.Franc. in c.dilecto.q.10. uerſi. circa tertium.& ponit.Rot.280.licet per uiā exceptionis, in no.quæ eſt clauis in materia.& meminit Io. Staſi. in tracta.de lite.grat.& iuſt.fol.151.2.fal.& tenet Alex.conſi. 83.interrogat.in fi.libri quinti.& Fran.in c.nō ſolum in fi.de appel.lib.6.& Ant.à Cauario in tract. de execut. inſti.q.52.& ratio eſt:quia cū nullitas in iudicio ordina-

rio principaliter ꝓpoſita deſideret ſniam,quæ effectualiter nil aliud faciet q̃ actũ euacuare, & executionẽ impedire, ſi incõtinẽti per ſimplicẽ nullitatis propoſitionem executio impediret,eſſet dare executionẽ ſententiæ nõdũ latæ cõtra regulas iuris cõis.l.1.C.de exe.rei iudi.cũ ſimi.Ideo,fit executio ſalua remanente qõne nullitatis. arg.c.ſciſcitata.de reſti.in integ.l.2.C.ad l. Corn. de fal.
30 auth.quæ ſupplicatio.C.de precib.imp.offe. Et quãuis præmiſſa procedãt ẽt ſubſecuta inhibitione à iudice nullitatis ſm Roter.& Doct.ſupradictos: Nihilominus ꝑ formã cõmiſſionũ & reſcriptorũ,& ob generales clauſulas illorum in Rom.cu.practicatur, ꝙ in reſcriptis ſeu cõmiſſionibus ſuper nullitatibus hmõi impetratis,addi cõſueuit clauſula,ſine præiudicio legitimæ executionis,uel triũ cõformiũ,aut cũ clauſula. Si quid exequẽdũ fuerit, exequat̃:uel parito iudicato iuxta caſuum cõtingẽtias,ꝑ quas clauſulas,ẽt ꝙ ſubſequat̃ inhibitio ꝑ iudicẽ ad quẽ executio nihilominus nõ impedit̃:quãuis forſan impediretur,ſi inhibitio emanaſſet ſimpliciter, & abſque clauſulis & declarationibus prædictis,ꝑ tex.& ibi not. ꝑ Do-
31 ctor.in c.non ſolũ.de app.in 6.maximè ob clauſulas ꝑgnãtes,quæ ex ſtylo in hmõi cõmiſſionibus poni cõſueuerunt(ut dixi)& intellige ꝙ qõ nullitatis principaliter deductæ non impedit executionẽ qñ executio eſt retractabilis,aliàs ſi eſſet irretractabilis, impediret: ut declarat Bal.in l.ab executione.C.quorũ ap.nõ rec. & in l. 1. col.fi.C.qui accuſ.& in l.eũ q duas,ubi Salic.C.de adul. & Frã.ĩ d.c.dile.q.10.uer.2.limita,niſi executio, & c.cũ aliis.de quib.per Auguſtinũ cõciuem meũ poſt Ang. in tract.malefi.in uerb. præſente Cayo,&c.uer. ſi aũt nõ appellauit.fol.304. & latiſſimè ponũt Doct.maximè Paul. de Caſt.in d.l.3.§.cõdemnatũ,col.fi.& ibi Alex. col. 4. & d.Iaſ.col.4.de re iud.& Dec.cõſi.73.præſtant.per totũ lib.1.poſt Paul. de Leaz.& alios in cle.1.de re iud.
32 Sed ſi nullitas incidẽter puta ꝑ modũ exceptionis in iudicio ꝓpoſita fuerit: cũ talis exceptio dicat̃ ſummaria ac perẽptoria,& ꝑiudicialis,ſi altiorẽ indaginẽ nõ exponit

ſcit,executionẽ impedire conſueuit:ut ponit Rot.107. Nota ꝙ ubi aliquis.& 115.not.ꝙ cauſa nullitatis.in antiq.& d.Deciſ.280.licet in no.ponunt Doct.poſt Bar.in d.l.3.§.condemnatũ.& l.à diuo pio.in prin.ff.de re iu.& l.1.ff.nil.nou.ap.pe.& l.3.§.ibidẽ.ff.ad exhibendũ.Bal. in l.ab executore. nu.7. ubi dicit, quod talis nullitas & taliter propoſita ſtatim perimit.quor.ap,no.reci.& in l. 5.ne iic.3.prouo.in 1.Lanf.in c.qm̃ contra,in uerb. exceptiones.nu.8.de proba.Fran.in c.dilecto.q.10. de appel.deciſ.Neap.233.diu eſt.Rom.conſi.51.attentis.Eſt cõis ſnĩa doctorũ,ut aſſerit Alex.in conſi.33. uiſo in fi. lib.1.& de quo per eundẽ in cõſi.95.nu.8.lib.2.& cõſi. 181.in cã,col.2.lib.6.quinimo ſi nullitas taliter propoſita ex defectu iuriſdictionis prouenirret, ẽt ꝙ altiorẽ inda

33 ginẽ expoſceret,retardanda eſſet executio ſm̃ Ang.in l. fi.& ibi Alex.& Iaſ.C.ſi ex fal.inſtr.& in d.l.4.§. iudicatum,ubi Iaſ.col.4.uer.ſecundo limita.de re iud.

34 Prout ẽt impediret executio,ſi nullitas adiungeret ut cumularetur cũ ipſa appellatione:quia tunc nullitas dr̃ potentiorũ,quaſi ab ipſa appellatione uires acquirẽs, & ob ſimilẽ immixtionẽ pendente hmõi iudicio nihil eſſe innouandum.c.exhibita.& ibi per Imol.in fi. de iudi.c. ſuper q.in fi.de offi.dele.ita uoluit Cu.in l.ſi expreſſim. col.11.quẽ ſequitur Fran.in d.c.dilecto.q.9.in fin. & q. 54.prout dicimus ꝙ etiam tunc totum negotium ad iu dicẽ ad quẽ deuoluit ut per Rom.356.fuit dubitatum. in no.& 109.not.quòd ubi eſt in antiq.& Bal.in l.1.in prin.C.de ſent.ex peric.reci.Iſto tamen caſu ſi articulus

35 appellationis dereſeret,& remaneret ſola nullitatis cognitio,executio ulterius nõ impediretur.c.licet de ſent. excom.in 6.Bar.in l.ſi expreſſim, col.6. declarat Franc. in d.c.dilectus.q.61.ex his igitur patet longè utilius eſſe nullitatem appellationi cumulare, & ita cumulatam proponere,quàm ſimpliciter eandem ſolam deducere,& ita obſeruant practici,quando poſſunt.

36 Tertiò nullitas incidẽter deducta etiã ꝙ de ea fuerit ſummarie cognitũ,non impedit quominus iterũ in iudi

37 cio ordinario ac principaliter, & p modū agēdi deduci poſſit: qm̄ ſnia lata ſuper principali nó præiudicat incidēti, de quo nó fuit plenè cognitū. l. à diuo Pio. §. ſi ſup rebus. ff. de re iu. l. pen. ff. de his qui ſunt ſui uel alie. iur. l. Si qs à liberis. §. meminiſſe. ff. de lib. agno. & trad. Bar. in l. 1. col. pe. C. quand. prouo. & in l. ſi expreſſim, col. 3. & Canoniſtæ in d. c. dilecto. ubi Panor. col. 4. & Frãc. q. 46. & 48. poſt Roter. Dec. 118. not. q ubi ſnia. in antiq. & Fel. in c. ea quæ, in 1. col. de re iud. & Alex. conſi. 79.
38 perſpectis. nu. 4. lib. 2. & Dec. conſi. 97. col. 2. lib. 1. ubi hoc declarat cum ſi. Idcirco deſerta cauſa appellationis, uel illi renunciato, ēt q nullitas, quæ tacitè eidem appellationi inerat, & incidēter uidebatur deducta, deſerta, & illi renunciatum eſſe uideatur: ut per Frãc. in d. c. dilec. q. 48. Nihilominus non obſtabit quominus eadem nullitas principaliter & directò in iudicio deduci poſſit: ut declarat idē Franc. in d. c. q. 10. uer. ſed aduerte. Et tradit Bar. in d. l. 1. col. 3. uerſi. ne obſtat. C. quan. prouo. & Anch. in cle. 1. in prin. de re iud. & Fel. in c. ſi aūt. col. 4. in uerb. tēporalia, de reſcri. maximè ſi nullitas ad alium finē deduceret, & per alium modum agendi: quia tūc geſta in primo iudicio non obſtarent in ſecundo, per leg. & an eandē, in prin. ff. de excep. rei iudi. leg. Iulianus uerum debitum, & ibi ponunt ſcrib. ff. de condi. inde. l. qđ in diem. §. 1. ff. de comp. & l. 2. C. eo. ti. cum aliis de quibus ad propoſitum per Alex. in cōſi. 66. col. 1. in fi. lib. 5. Paul. de Caſt. conſi. 308. uiſa col. 1. lib. 2. & Canoniſtæ in c. ueniens. extra de teſti. el 2. cum ſimi.
39 Differunt ēt abinuicē ſuprafcripti modi agēdi & proponēdi nullitatē in formãdo libellū, & ſnīam ſuper eiſdē: qm̄ ſi nullitas incidēter fuerit deducta, non uidetur neceſſarius libellus, neque ſnia, cùm ſuper incidenti regulariter non pronuncietur. c. ex par. el 2. & ibi Fran. de appel. c. 1. de ord. cog. l. 1. & ibi declarat Bar. C. de ordi. iu. ponit Fel in c. ſuborta. col. 4. uer. Ang. & quando. de re
41 iud. poſt Bar. leg. Si à procedente. C. de dilata. igitur nullitas incidenter putà per modum exceptionis propoſi-

ta,ſi fuerit manifeſta,ſtatim perimit:nec aliqua pronunciatione opus eſt.ſm Bal.in l.ab executione.col.2.C.de re iudica. Aut ſi exceptio fuerit dubia, per proceſſum, aut non proceſſum iudicis ad ulteriora. apparebit ſuper ea ſaltim tacitè facta pronunciatio:ut declarant doctores in d.c.ex parte M.de app.cũ aliis,de quibus per Alex.in
42 conſi.37.uiſo nu.19.lib.2. Vel ſi (habita prima ſententia pro nulla)petitum fuiſſet ex integro pronuntiari: ſatisfuerit quò iudex in ſententia dicat hoc modo cancellata prius ſeu circunducta,&c.uel non obſtante tali ſnia tanq̃ ipſo iure nulla, &c.dicimus & pronũciamus præfectum.M.Z.debere reſtitui.&c.Tales etenim cancellatio
43 ſeu ceſſatio eo modo facta habet uim ſententiæ,per tex. & ibi declarat Bal.in l.ſi præſes.C. quõ & quando & facit tex. in cap.ex inſinuatione.ibi, ſententia cõtra eum lata nequaquam obſtante, &c. de procur. & in c. Raynald.in uerbo pronunciauit. non obſtante præmiſſo arbitrio ꝙ ne legatũ teneret,&c.de teſta. & ſentit Inno.in c.Bertoldus,circa fi.de re iudicata.dum approbat talem
44 modum libellandi,uidelicet peto decem non obſtante tali ſententia cõtra me lata:quia nulla ex tali capite,&c. Talis etenim clauſula non obſtante,&c.in ſimilibus caſibus uidetur habere uim caſſationis ſeu renuntiationis:
45 ut dicit Bal.in l.ſi diuerſa.ad fin.C.de tranſ.de quo meminit Felin.in cap. inter monaſterium. colum. 7. uerſi, regulariter ſentẽtia,&c.de re iudicata. Quinimo ſi fuiſſet allegata nullitas primæ ſententiæ & ſuper ea cognitum:ſecunda ſententia ſuper negotio principali lata, ualeret,quamuis expreſſè de nullitate non faceret mentionem:quia uideretur tacitè pronunciare illam nullam & inualidam,& in nihilo obſtare:ut uoluit Paul. de Ca. in l.1.C.quan.prouo.quem refert Fel.in d. c. inter monaſterium.in ſextò limita, ubi tamen aſſerit ſecurius fore pronuntiare,ut ſupra.

46 Sed ſi nullitas principaliter & ꝑ modũ agendi in iudicio deducẽda fuerit,neceſſarius erit libellus, in quo cauſa nullitas exprimi debebit,ut ponit Roterod.145. Nota ꝙ

ta ꝙ intentas.in anti.& diximus ſupra. Et propterea ad effectũ ut legitimè concludat, in primis aduertẽdũ erit, nunquid actus uel ſnĩa ſuper cuius inualiditate agere intendimus ſit ipſo iure nullus,uel ope exceptionis ac per ſnĩam annullãdus & reſcindẽdus:quia his caſibus diuerſo modo cõcludẽdũ eſt:prout dicimus de filio ritè exhe-
47 redato,q debet petere teſtamentũ per querelam inofficioſi caſſari,nõ aũt petere illud declarari nullum per l.2. & ibi Doct.ff.de inoffi.teſt.& l.Papinianus.§. ſi quis irritũ.eo.ti.& l.eum qui.l.cõtra maiores.C.eo. Longè.n. differt quẽ liberatum eſſe, uel eſſe liberandum. l. qui ſe dicit.ff.de iudi.prout aliud eſt eſſe remiſſum uel remittendũ eſſe.l.quæ ſub cõditione.§.fi.ff.de condi.inſti. Ita ẽt differt aliquid eſſe nullũ uel annullandũ: quia qđ nullũ eſt ulterius annullari nõ põt.l.nã etſi.§. poſt defectũ. & ibi glo.ff.de iniuſt. rup.& docet Bal. in terminis noſtris in l.hi qui ad ciuilia.col.2.uer.& hoc facit ad quæſtionẽ.C.de appellatione dum ponit modum libellandi in materia nullitas:& facit tex.in c.dilecta.de reſcrip. & in c.dudum,uerſi.licet autem. de elect. dum ibi ponitur ꝙ proceſſus factus per literas ſubreptitias irritatur ſed factus contra formam reſcripti, irritus nunciatur. ſentit Rom.conſi.67.uiſo,nu.1.
48 Et ut cognoſcas tu iuuenis qñ actus ſit ipſo iure nullus, uel p ſnĩam annullãdus,diligẽter cõſiderandũ erit, primò qualiter & qbus uerbis uſa fuerit lex uel ſtatutũ,
49 ſeu reſcriptũ circa actũ,quẽ per nĩã nullitatis impugnare cõtendis.Nã(exempli gratia)pone ꝙ lex dictet aliqđ certo modo fieri,aliàs quod nullius momẽti ſit: talia uerba importãt ꝙ actus ipſo iure nõ ualeat: ut habes gl. pe. in uerb. querimoniã.de pac. tenen.in uſibus feud. uel ſi
50 dixiſſet ꝙ actus aliter factus uiribus careat: quia intelligitur ipſo iure:ut eſt glo. in l.prouidendum.C. de poſtul.aut ꝙ ſit caſſum & irritum iuxta text.in auth. caſſa. C.de ſacroſan.eccle.nam intelligitur ipſo iure: ut ponit Lud.Rom.in 1.& 2. ſingu.uel ꝙ lex ſimpliciter diceret ꝙ actus non ualeat: quoniam intelligetur ipſo iure,iuxta tex,

51 ta tex.& ibi notata per Bart. in l.2.C.de cano. frumen. lib.11.cum multis aliis ſimi.quæ per teipſum uidere poteris per eleganter allegata & cumulata per Alexan. ad Bar.in l.Imperator.ff.de iure fiſ.& And.Sic.in c. ſi diligenti.col.37.de foro cõpetẽ.& Feli.in c.Rodulphus. uer.ulti.quia tex.&c. de reſcrip.in quibus locis reperies quæ uerba ſignificent actum ipſo iure nullum, uel per ſententiam annullandum.

52 Et ſi præmiſſa tibi nõ ſatisfaciant, conſiderabis nunquid lex det formã actui faciendo ut putà diſponẽdo, ꝙ certa ſolennitas,uel certus modus,ante uel tẽpore celebrationis ipſius actus, adhibeatur: tunc quia hæc forma quæ actũ in eſſe producit, dr̃ ſubſtãtialis illa non ſeruata actus reputat̃ ipſo iure nullus:& de hac loquit̃ text. in l. cũ hi.§.prætor.ff de tranſ.l.hac cõſultiſſima. circa principiũ.C.de teſtam.auth.porrectũ.C. de ſacroſan. eccl.c. cum dilecta.de reſcriptione.c. Piſanis.de reſti.ſpol. cap. uenerabili.de offic.delegatorum cum ſimi.de hac etiam forma intelligitur regula ꝙ quælibet forma tradita lege cenſetur ſubſtantialis:ut per Bal.in l.comparationes,in 3.oppo.C.de fide inſtr. & in l.ceſſante.col.C. quomodo & quan.& Alex.conſi.50.in cauſa.col.2.lib.5. Idẽ foret etiam ſi lex ſimpliciter aliquid fieri prohiberet: quamuis lex ipſa ulterius annullando non procederet: quia ſi cauſa prohibendi fuerit perpetua, etiam ꝙ lex ulterius non procedat ob reſiſtentiã ipſius legis à principio actus in contrarium factus erit ipſo iure nullus,& ita procedit tex.in l.non dubium.C.de legib.& cap.quæ contra ius fiunt,& cap.non præſtat.de reg.iur.c.uides.10.diſt.cap. Imperiali.25.quæſt.2.cum aliis,de quibus per Alex. d. conſi.50.col.2.lib.5.& conſi.24.inſpecto col.1.lib.4.& conſi.126.uiſis.col.1.eo.lib.5.

54 Si uerò lex poſt ꝓhibitionẽ ſuper actu hm̃oi diſponendo,ulterius ꝓcederet,puta pœnã irrogãdo: actus in contrariũ factus non eſſet ipſo iure nullus,ſed eo caſu procederet regula; qđ multa prohibentur fieri, quæ tñ facta tenẽt,ut i l.relegatorũ.§.ad tẽpus.ff.de interdi.& releg. & l.1.

& l.1.§.biduum.ff.quand.appel.ſit.c. ad Apoſtolicã. de regular.& ita tenet Alex. conſ.24. Viſo themate.lib.6. & d.conſi.24.lib.4.& per Vital.in tractatus clauſula.in
55 5.clauſula ſi cõtra factũ fuerit,ubi uide.Siue qđ lex daret certam formam, uel mandaret adhiberi aliquam ſolennitatem poſt actum iam factum: ut puta quod donatio intra certum tempus inſinuari deberet:uel ꝙ cautio pręſtaretur, aut deſcriberetur in cathaſtro ciuitatis: uel ſolueretur gabella, & de ſimili.his namque caſibus ſi lex non expreſſerit ꝙ actus aliter factus non ualeat, ex quo forma & ſolennitas huiuſmodi actui iam facto ſuperueniens dicitĩ accidentalis, non fuerit adhibita actus in eſſe productus ſtabit, donec fuerit per ſententiã irritatus.prout theoricam ſupradictam poſuit Bar.in l.uniuerſa.ubi tex.iuncta glo.C.de precibus Imperat. offerend. & idem Bart.in l.ſi ita.§.ea leg.ff. de uerborum obligationib.& in lege,cum lex.ff.de fideiuſſ. & in l.prętor ait. ff.de oper.noui nunciatione.& in l.filio prӕterito. in fi. ff.de iniuſt.rupto.& in d.l.nõ dubium. C.de legibus ponit Bal.in l.hi qui ad ciuilia,col.fi.ubi aſſerit fuiſſet theoricam Dini,& loquitur in terminis noſtris,uidelicet formando libellum in cauſa nullitatis. C.de appellatio. & in l. certa ratione. C.quando prouoc. non eſt neceſſe, ubi etiam inquit, quòd ſi lex non procedit annullando; ſed tradit modũ annullandi, actus non cenſet ipſo iure nullus:ſed debet ille modus a lege inductus intentari, & peti ꝙ annulletur: ac prӕmiſſa etiam & plura alia cógerit. Felin.in cap.2. in prima & ſecunda col. de teſtibus. & in capitulo quoniam frequenter.colum.2. ut lit.non conteſta. & uidetur ſenſiſſe Rot. deciſione 466. confeſſio.in fin.in no.quando autem lex ſeu ſtatutum poſt datam formam,haberet clauſulam annullatiuam,tunc ſine dubio actus eſſet nullus:q.a modus ille & forma tali caſu ſpecifice & non per ӕquipolens ſeruari debet, per nota. per gl.in l.hac conſultiſſima.in uerbo,iudicio. C.qui teſta.face.poſſ.cum aliis ad propoſitum adduc. per Alex. conſil.212. ponderatis lib.6.& Dec.conſil.612.concluſio.

ſio.nu.1.li.5.& in præmiſſis uide Ang.magiſtraliter loquentem in conſi.26.pro deciſione.

Et nota in præmiſſis, ꝙ ſi duæ reperirentur leges uel ſtatuta, unum permiſſiuum, & aliud prohibitiuũ, & annullatiuum, ſi aliàs non cõſtaret de mente ſtatuentium, attenditur illud quòd prohiberet.arg.l.ſi Ruffinus.C.de mil.teſtam.ponit Paulus de Caſtro in l.non eſt nouum. ff.de legibus & Bar.in l.2.§.liberti.per illum text.ff. de ſuſp.tu.quos etiam refert & ſequitur Dec.conſ.44. col. pen.uerſi.moneor.lib.1.& uide eundem conſi.229.diuino.per totum ubi latè loquitur, & dicit hanc fuiſſe doctrinam Bart.in l.omnes populi col.7.uerſi.circa ſecundum.ff. de iuſti.& iur. & illam communiter teneri: ut ibi dicit in 2 col.uerſi. non obſtat.lib.2.& eâdem tenet in conſ.617.adeò,col.1.nu.3.lib.5.

56 Ad propoſitum itaque redeũdo is qui nullitatẽ principaliter intentare uoluerit, ſi repererit actum, uel ſentẽtiam ipſo iure nullam, poterit in libello ſeu articulis conclusiuis per aliquod ex infraſcriptis uerbis concludere uidelicet, peto teſtamentum uel ſententiam declarari ſeu pronunciari nullam: nam his uerbis utitur text. in l.eleganter §.1.ff de dol.l.Carmelia.ff.de iurepat.l.quædam. ff.famil.erciſc.l.1.C.de ſent.ex peric.recit. auth.caſſa & irrita, uerſi.& de cætero C.de ſacroſ.eccl.c. innotuit, in

58 fi.de arbit, uel dicat, Peto declarari idem teſtamentum ſeu eandem ſententiam ex tali cauſa non ualere.l.2.ff.ꝗ ſent.ſine appell.reſcind.l. ſi cum nulla.ff. de re iudic.c. quia propter, de electio. uel non eſſe ualidam.l. unic.C.

59 de contra.iud.aut nullo iure ſubſtinere.l.1.C.de peda.

60 iud.l. non firmatur. de reg. iur. ſeu declarari nullo iu-

61 re id eum feciſſe, d.l.Carmelia pia.de iurepat. & l. quæ-

62 dam famil.erciſc. aut declarari uiribus non ſubſiſtere.l.

63 ea quæ fiunt.ff.de reg.iur.uel dici poterit, Peto declarari nullius fore roboris uel momenti.l. qui in carcerem. ff.quod met. cauſ.l.1.ff. de fer.l.1.§. ꝙ ſi de iure. l.fi.ff. quæ ſenten.ſine ap.reſcin.l.non dubium, in fi. C.de leg. l.3.§.condemnatum.& l.cõtra pupillum.ff. de re iud.l.

cum-

cum hi.§.prætor.ff. de tranſact.c.fi.de re iud.libr. 6.ſeu
64 declarari ullam non eſſe.l.ſi mulier.§.ſi dos.ff.qđ met.
65 cauſ. l.1.§. hęc autem uerba.ff.quod quiſque iur. Siue
66 ſententiam huiuſmodi ſeu teſtamentum non eſſe ad-
67 mittendum.l.fin. in fin.C.de pactis. clementina prima.
68 de re iu.uel non tenere.l.3.§. condemnatum.l.de uno
quoque.de re iudic.l.cùm magiſtratus. C.quando pro-
uocare.l.2.in fin.ff. de pœnis.c.examinata. de iudic.uel
nullas uires habere.d.l.1.C.quand. prouo.non eſt neceſ
ſe.l.2.ff. quæ ſententia ſine app. reſcind. Aut effectu &
uiribus carere.l.quicquid.C.de uectigali. & commiſ.l.ſi
ut proponis.C.quomo.& quand. Clem.paſtoralis.§. ut
igitur de re iud.uel non iure factum.l.1.in prin. ff.de in
69 iuſt.rup. inſt.co.§. hoc autem caſu. Aut declarari fore
irritum & inane.l.cum poſteaquàm.C.de pact.l.cùm hi.
§.prætor.ff.de tranſact.l.2. C.de feriis.l.cùm ſententiã.
70 C.de ſent.l.1.ff.de reſcin.uend.l.pretii cauſa.l. ea con-
ditione.C.eo.tit. Vel in irritum reuocari.cle.paſtoralis,
71 in fi.de re iud.l.falſum.C.ſi ex fal.inſtr. Siue caſſum &
irritum nunciari auth.caſſa & irrita.C.de ſacroſ. eccl.l.
omnium.C.de uecti.& commiſ.c.priuilegia. in prin.de
pace Conſtant.c.accedens ibi.caſſauimus prædictas ſen-
tentias.immò caſſas denunciauimus & inanes. ut lit.nõ
cont.l.non dubium.C.de legib.l.fi.poſt prin.C.de dona
72 tio.ante nup.auth.auferatur.C. de litiſcont. uel ratum
non haberi.l.1.in prin.ff.quod met. cauſ.l.ſi uoluntate.
73 l.ratas.l.non idcirco.C.de reſc.uend.l.2.C.de ſent.quę
ſine cer.quant.ſeu per illam ſeu illud nihil eſſet actum.l.
ſi mulier.§.ſi metu.ff. quod met.cauſ. Vel nihil eſſe tran
74 ſlatum.l.ſi pater tuus.C.de act.emp. nullumq; præſta-
75 re iuris impedimentum.l.non præſtat. de reg.iuris.cle.
76 paſtoralis.in fi.de re iudic. Siue dicatur declarari debe
re non ritè & rectè pronunciatum.l. non putant.§. non
quæuis.ff.de cont.tab.l.in ſumma.ff. de re iud.ſeu malè
& perperam iudicatum. l. cum quærebatur.ff. eo.tit.c.
77 2.de arbitri. Nomenq; ſeu authoritatem uires, & effe-
78 ctum rei iudicatę non obtinere.Cle.paſtoralis.§.ut igi-
tur.

tur.de re iudi.l.prima.C.quan.prou.l.fi.C.de ſent.ex pe ric.recit.l.ſi ut proponis.C.de execut. rei iudic.l. rei.l. iudex.l. programma.C.comminationes & epiſto.3.l.ſi perluſorio.ff. de appellationibus.l.2.l. prolatam.l. poſt ſententiam.l.cum iudex.C. de ſent.l. priuatorum. C.de iuriſd.om.iudi.c.fi.de re iud.in 6. ac infirmam eſſe l.uenales.C. quando prouo. uel firmitatem non habere l.2. C. ſi à non competenti iudice.l.ab eod.l.ea quæ. C.quo modo & quando.l.ſi tutor. C.in quibus cauſis in integ. reſtitutio.neceſ.l.2.in fin.ff.de feriis. Aut pro iudicato
79 non haberi.l.ſi feriatis.ff.de feriis.l.poſt rem iudic.ff.de
80 re iud.ff.uel non uideri iudic.l.quęſitum.eod. titu.l.1.
81 & l.certum.in princ.ff.de confeſ.Seu tanquam nullum reuocari debere.l. ſi deſerta. C.ſi propter public. penſi-
82 tat.c.ſacro.poſt prin.de ſenten.excommunicat.nulloſque debuiſſe aut debere ſortiri effectus.l. unica. C.ſi de
83 momen. poſſeſſ. Clement. paſtoralis.in fin.de re iudic. aut inefficaciter condemnatum l.2.ff. quæ ſent.ſine appel.reſcind.

Per hęc igitur aut ſimilia uerba & modos legitimè q̃ſi actus fuerit ipſo iure nullus concludere poteris, unũ uel duos, aut tres ex ſupradictis modis ad inuicẽ ſe cõpatientes,& caſui tuo conueniẽtes aſſumẽdo:ut putà peto ꝑ of
84 ficiũ ueſtrũ nobile(qđ humiliter imploro)ueſtraq; diffinitiuã ſententiã pronunciari, & declarari ſententiã per talẽ iudicẽ in cauſa huiuſmodi latam, de qua in actis,ex defectu citationis,mãdati,uel iuriſdictionis(ꝑut caſu cõtigerit)fuiſſe & eſſe nullã,inualidam,irritã, & inanẽ,nullaſq; uires habuiſſe aut habere:ſed cõtinuò fuiſſe & eſſe nullius roboris & momenti,ac nomine, effectu & authoritate ſententiæ caruiſſe,& carere:& pro caſſa, irrita & inutili habendã:& quatenus de facto ꝓceſſerit,tollendã
85 & amouendã:omniaq; in priſtinũ ſtatũ reducenda, &c. uel ſit,peto per R.P.V.in tali cauſa inter me & talẽ de & ſuper tali re coram eadẽ R.P.V.in ſecunda inſtantia uertẽte,declarari ꝑ N. aſſertum iudicẽ ad inſtantiã dicti talis aduerſarii mei cõtra me fuiſſe male,nulliter & perpera

pera proceſſum,ſententiā, & diffinitiuū dictosq; proceſſus ſententiā & diffinitionē cum oībus inde ſecutis fuiſſe & eſſe nullos ac nullius roboris & momenti,uitioque nullitatis ſubiacuiſſe & ſubiacere:& illas cū oībus inde ſecutis,quatenus de facto proceſſerunt,reuocādos,caſſandos & irritādos,ipſumq; N.ex aduerſo principalē in expenſis in cauſa huiuſmodi legitimè factis condemnari: omni meliori modo,&c.Et iſto modo concludendi quoti die utimur.

86 Sed ſi actus & ſnīa non fuerint ipſo iure nulli,ſed ope exceptionis ac per ſnīam annullandi, in libello cōcludi poterit per hæc aut ſimilia uerba,uidelicet Peto,&c.talem ſnīam,&c.ex tali capite debere irritari c.dudum.2.
87 uerbo nos igitur.c. congregatio de elec. c. cum ſuper, de cauſ.poſſ. & propri. & in fi.quàm plurium Decretalium reperies,irritandum duximus,&c.uel irritetis,&c. Aut peti poterit reſcindi debere:ut toto tit.C.de reſcin. uendit.& in rubric.quæ ſentent,ſine appellatio.reſcind.
88 l.certa ratione.C.quando prouo.non eſt neceſſe.l.Paulus.ff.de re iudic.l.fi.C.quom.& quand.uel debere rumpi & infirmari.l.nam & ſi.ff.de iniuſt.& rup. inſtit.qui-
89 bus modis teſt.infir.§. alio autem modo, & l.1.§.1.ff.
90 de feriis.l.duo iudic.ff.de re iud.c.congregatio.Ibi confirmata uel infirmata &c. de elect. uel infringi. l.quemquam.C.de.fide inſtr.& iur.haſt.fiſc.lib.10.uel improba
91 ri.l.à pcedente.C.de dilat.aut retractari.l.1. in fi.C. de
92 ſta.defunct.c.primates,& ibi gl.in uerb.retractāda. prima q.2. Aut tolli & remitti.l.quod iuſſu.ff. de re iud.l.
93 quæ ſub conditione.§.fi.ff.de cond.inſtitu.ſeu reſol.l.1.
94 & 2.C.quan.licet ab empti. diſce.l.ſi dolo.in fi.C de reſcin.uen.uel corrigi.l.1.§.1. ff.q ſent.ſine appel.l. iudex
95 poſtquā.de re iud.aut reformari.l. 1.ff.de appel.in prin. l.abſentē.C.de accuſ.c.uel caſſari cū c.dudum.circa me
96 dium.c.eccleſia ueſtra.de elect. & d.c.accedens. ut lit.
97 non conte.aut circunduci & cancellari debere.l. ſi præ
98 ſes.C.quomo. & quand.l.acta.ff.de re iud.& tot.tit.de
99 his quæ in teſtam. delen. Aut confirmari uel infirmari. debere.

debere.c.Raynaldus.& c.Raynutius.de teſtam.c.ex literis.in fi.de reſtit.in integr.& d.c.congregatio.de elect.

100 Per hæc igitur aut ſimilia uerba quæ præſupponant actum ſeu ſententiam aliquam, concludi poterit, ut puta peto talem ſententiam, per talem iudicem (ut prætenditur) tanquam in libro ſolito non regiſtratam (caſu quo ſuper hoc extaret ſtatutum iuxta tradita per Alex.conſ. 119.quoniam.lib.6.ſeu ex falſa cauſa, aut prętextu falſorum teſtium, uel aliàs, prout contigerit) latam per ſententiam ueſtram irritari, ac reſcindi, rumpi, infirmari infringi, tolli, caſſari, reſolui, ac retractari debere: aut prout iuſtum uidebitur corrigi & reformari omniaque in priſtinum reponi, ac partem aduerſam in expenſis legitimè factis condemnari, officium ueſtrum, &c. deſuper implorando.

101 Et tamen in præmiſſis aduertẽdum, ꝙ proprietas ſu praſcriptorum uerborum non ſemper ſeruatur: ſed multoties reperies unum pro alio poſitum: ut puta uerbum caſſabimus etiam q; actus ſit ipſo iure caſſus & nullus, & tunc exponitur id eſt caſſum eſſe oſtendimus: ut in c. eccleſia ueſtra de elect.in c. ad probandum in uerb. caſſata, de re iud.c.2.ut lit. non conteſt. c. cum dilecta. de reſcrip.c. auditis. ubi gloſ.de elect. uel expone caſſabimus, quatenus de facto proceſſit: ut in cle. Paſtoralis in fi.de re iudic.c. primates.2. q.1.l.ſi dolo. C.de reſcind. uend.& aliàs diximus.

102 Si uero dubium foret, nunquid actus uel ſentẽtia forent ipſo iure nulli, uel per ſententiam annullandi, rõne talis incertitudinis utroq; modo in libello concludi poſſet: ut putà, Peto declarari talem ſententiam contra me ex iuſta cauſa abſentem & legitimè excuſatum latã ipſo iure nullã inualidã, & quatenus aliquam, peto eandẽ per ſententiam ueſtram reſcindi, & annullari, ueſtrum de ſuper benignum officium implorando, &c. ut probatur in c.conſtitutus, de reſt.in integ. quia ratione talis incertitudinis remedium reſcindens & reſciſſorium tolerantur ut diximus ſuprà.

103 Eſt inſuper aduertendum ꝙ nullitas poterit à principio in genere deduci:& ſi pars non contradicet,ſuſtinebitur libellus quamuis non fuerit expreſſa & ſpecificata cauſa nullitatis, dummodo in proceſſu poſtea ſpecificetur & probetur. Ita intellige tex.in l.ſi mater tua. C.de cõtrah.emp. & l.ſi cùm pater.C. ad Velle.l. Imperatoris.ff.de priui.cred.& Inn.in c.cum Bertoldus,circa fin. de re iud.& Rot.145.nota ꝙ in anti.& Bal.in l.in teſtamento.in prin.de execu.tut. & in c.quæ in eccleſiarum. col.2.de conſt. cum aliis de quibus per Franc.in c.dilecto.q.13.de appel.

104 Et quoniam libellus nullitatis adæquatur libello appellationis:& in eo conſideratur idem fauori: idcirco ſi in libello fuerit deducta nullitas in genere, uel etiam in ſpecie:ſuperior aditus poterit ex cauſa etiam non ſpecificata ſententiam annullare: cùm totum ad ſe deuolutũ fuerit ut uidetur tex.in d.c.cùm Bertoldus.de re iud.

105 Poterit itaque nullitatem proponens libellum ac intentionem ſuam quibuſcunque modis defendere.l.3.in fi.ff. de appellatio. & ſi fuerit unam cauſam nullitatis, putà defectum citationis proſecutus: non obſtabit ſibi quominus ex alio capite non deducto, putà iuriſdictionis impugnare poſſit:prout de appellatione inquit Bar. in d.l.3.§. fi.de appellatio.& tenet Alex. in conſil.147. col.2.lib.6.nam ſuccumbens in uno non prohibetur ex alio diſſimili capite eandem rem petere. l. hæreditas infra de pet.hær.l.ſi mater.§. eandem.ff.de excep. rei iud. c.fi.de cauſ.poſſ.& prop.c. examinata, de iudic. c.inter dilectos.in prin.extra de dona.Sed ſi libellus, & proſecutio nullitatis fuiſſet generalis,ſententia generalis ſubſecuta obſtaret uolenti nullitatem etiam non ſpecificatam in iudicio deducere.l.licet. C.de iud.uoluit But. in ult. cart. & Imol.col.8.& Franc.q.14.in d.c.dilecto. de appell.poſt Inno.in c.cum contingat.de off.dele.& Raph. Cum.in l.ſi expreſſim,reprobando Bar.ibidem. circa fi. aliter loquentem:Nam etſi plures ſint nullitatis ſpecies, omnes tamen ueræ & propriæ ſub ſuo genere comprehendun-

henduntur ut docet in fi. Bal.in l.2.C.de iure aure an-nul.& de quo meminit Deci. conſil.344.applaudent in prin.lib.3.Et quamuis (ut dixi) propoponens nullitatẽ contra ſententiam ex una cauſa, poſſit omnem aliã cauſam nullitatis proſequi: ne ſententia ipſa confirmetur: ut declarat Abbas in conſi.97.col.2.lib.1.ſecus tamen erit in eo qui proponet nullitatem alicuius contractus, ſeu actus extraiudicialis: quia non poterit proſequi niſi cauſam duntaxat nullitatis expreſſam, & in libello dedu-
106 ctã, per tex.in c.dilecti de empt.& uend. & tenet Bal. in additione. ad Specul. de libel. concepti. poſt princ. uerſi.ille qui dixit.& in titu.de ſenten. in prin.& in tit. de appel.col.18.uerſic.an qui dicit actum nullum, &c. cum ibi adduct.

107 Ex praemissis etiam poterit ſatis deprehendi qualiter & quomodo in cauſa nullitatis ſententia formãda ſit: Bonus etenim iudex in primis poteſtatem ſibi attributam conſiderabit, & limites mandati & facultatis ſuæ diligenter cuſtodiet, deinde quæret libellum ac partis propoſitam intentionem, conſiderans ad quid, & qualiter actum fuerit: ut magiſtraliter docet gloſ. in c. hæc quippe: in prima glo. in fi.3.q.6.& Bald.in l.cum Papinianus.col.3: C.de ſent. & ſi aptè propoſitam intentionem, & ordinem iudicii ſeruatum, actoremq; iuſtas partes fouere repererit ſententiam ipſi libello ac petitioni
108 conformem dictabit, cùm ſententia ad libellum, ſit tanquam reſponſio ad interrogationem: & propterea ſicuti quis extra interrogata reſpondere.l.1.§.ſi quis ſimpliciter ff. de uerbo. obliga. ita iudex (niſi fatuus ſit) ſuper eo quod in proceſſu deductum non fuerit pronunciare non debet; ſed ſecundum formam iudicii ſententiam ſuam proferre.l.ut fundus.ff.Com.diuid.l.de qua re. ff. de iudic.cap.licet Hely. de ſimon.c.cum ſuper, de cauſ. poſſ.& prop.& magiſtrati docet Anch. conſi.396. in lite.col.1.Ideo ſi coram iudice nullitas ſeorſum & ſeparatim principaliter deducta fuerit: & pars petat ſẽtetiã. uel quemuis alium actum declarari nullum idem iudex (ſi ſibi

(ſi ſibi de nullitate cõſtiterit) actum de quo quæriť fuiſſe & eſſe nullũ pronunciabit, confirmando uerba ſententiæ cũ uerbis ipſius libelli, & petitionis litigatorũ, &c.

109 Si uerò iudex præfatus actorum ineptè egiſſe ſeu prætenſam nullitatẽ ac intentionẽ coram ſe deductã nõ probaſſe repererit, partẽ conuentã ab inſtantia & obſeruatione iudicii, & ipſum actorẽ, tanquam temere litigantẽ in expenſis, abſoluere, & cõdemnare reſpectiue debebit, etiam quod ipſe reus nil præſtet, iuxta tex. in l. qui accuſ. C. de eden. l. actor. C. de proba. c. examinata, de iudic. c. fin. de iureiur. ponit Rot. deci. 15. in cauſa beneficiali. & deci. 202. actore. & 261. licet actor. in no. & 419. not. an reus & poſſeſſor. in antiq. Et facit bonus text. in l. Bebius Marcellus. in fin. ff. de pactis dotalibus. per quem text. ita iudicauit Curia Neapolitana: ut per Afflict. deciſ. 60. Notarius Goffredus.

110 Dixit ꝙ iudex (actore non probante) reum ab obſeruatione iudicii abſoluere debet, quoniam id tutius eſt, quàm ſñiam confirmationis uel infirmationis proferre, q̃a hmõi ſñia cõfirmatoria uel infirmatoria, ſi de iure litigatorũ non conſtiterit, dari non põt: ut docet Inno. in c. cũ contingat. col. 2. de offi. dele. & c. 1. in fi. de confirmatione utilitatis uel inutilitatis. Si aũt eidẽ iudici, qui ſimpliciter ſuper nullitate aditus fuerit ſufficienter de iure, propter quod ſententia ſeu actus qui impugnatur, confirmari poſſit, liqueret ſuper ualiditate & confirmatione actus impugnari etiã pronunciare poterit, ſecundũ Innocen. ut ſupra. & in cap. ex conqueſtione. de reſtitutione ſpol. declarat Franciſ. in cap. dilecto. quæſtio. 18. de appellatione, quoniam iudex nullitatis primam ſententiam reſpectu negotii principalis, (prout ſi fuiſſet cauſa ad ipſum per appellationem deuoluta) corrigere & reformare poteſt l. 4. C. de accuſationib. & ponit Bart. in l. 1. colum. fin. C. quando prouoc. non eſt neceſſe. ubi notabiliter dicit quod ſi nullitas intentata non probatur, iudex nullitatis ſententiam etiam ex noua cauſa cõfirmare põt l. cũ apud, in prin. ff. de iud. ſolui. & in l. ſi ut.

proponas.la 1.C.quomodo & quan.& in l.ſi expreſſim. colum.pen.de appella.Abb.in cap.cum Ioannes, de fide inſtrum. Franc.in d.c.dilecto.col.18.de appella.cum aliis, de quibus per Felin. in cap. inter monaſterium colum.12.uerſi. limita ſexto, de re iudi. Iudex nanque ſuperior dicitur confirmator uel reformator: ut dixit Alex.in cõſi.164.circa col.2.uer.Tertiò pro hoc. lib.6.
111 & propterea non ſolum ſuper nullitate, uerumetiam ſuper iuſtitia uel iniuſtitia ipſius ſententia pronunciare poteſt, eo modo quo iudex primus pronunciare debebat:ut inquit Aegid. conclu.295. in cauſa, quoniam
112 talis iudex ad duo tenetur, uidelicet corrigere perperam factum à primo iudice, & illud facere quod facere debuerat idem iudex:primus:ut docet idem Aegid. concluſio. 523. Concluſio quòd ſi auditor. & concluſio. 481. ſi auditor. & ponit Bald. in cap. in cauſis, in prima glo.de pace conſtit. in uſibus feudorum. Poterit igitur præfatus iudex declarare ſententiam nullam,& partem in expenſis condemnare, ac in eadem ſententia eandem partem quæ in articulo nullitatis obtinuit in negotio principali iuxta tenorem ſententiæ primæ, quæ fuit declarata nulla, condemnare, per ſupradictas deciſiones,& tex.in c.Raynaldus.& cap. Raynutius, de teſtamen.& c. cum Bertoldus in fin. de re iudic. & cap. cum Ioannes,de fide inſtrumen. & docet Bald. in addit. ad Specul.colum.7.uerſi.ſi appellatur à ſententia nulla. in tit.de ſent.& Fran.in rub.de appellatio.col. 7. uerſi. quintò eſt præmittendum, &c. & idem Bald. in l. eos. colum.3. uerſic. quærunt Doctores. C. de appellation.
113 ubi dicit quòd iudex nullitatis pronunciare poterit ſuper nullitate tantum, uel iniquitate duntaxat aut etiã ſuper utroque, uel partim ſuper uno, & partim ſuper alio, putà confirmando ſententiam in uno cap. & in alio infirmando. de quo per Bartol. in l. Carmelia pia. ff.de iurepat. & l. quædam.ff.famil. erciſcun. & in l. in hoc iudicio.cod. tit. Lanfran. in cap. quoniam contra. in §. interlocutoriæ, uerſi. circa prædicta, nu.27. extra de pro-

de probat. & dicam infrà, in fin. præſentis tractat. ubi plenius tangam.

114 Præmiſſæ itaque procedunt, quando (ut dictum eſt) nullitas ſeorſum et ſeparatim à quouis alio remedio principaliter in iudicio deducitur: uel etiam idem dicendũ fuerit, ſi eadem nullitas conditionaliter & diſiunctiuè unà cum ipſa appellatione deducetur: prout quando dicimus, dico ſententiam nullam, & ſi qua eſt, appello, ut uidimus ſupra, quoniam uerificata nullitate circunducitur appellatio, quæ interpoſita fuit in euentum quòd ſententia ſubſiſteret. Comperto igitur quòd fuerit nulla, fingitur non appellatum: & ſola remanet nullitas in iudicio, ſuper qua idem iudex duntaxat pronunciare debet, eo modo quo pronunciaſſet, ſi nullitas fuiſſet ſola, & abſque appellatione coram eo deducta: ut docet Bartol. in l. ſi expreſſim, uerſi. Quartò uidendum eſt de appellatio. & Abb. poſt alios in d. cap. dilecto, in 3. colum. & Alexan. conſi. 49. in cauſa, colum. 2. lib. 7. & conſi. 230. ponderatis, circa fin. lib. 7. Poterit ergo iudex pronunciando dicere, ſuperuacuò fuiſſe appellatum, uel non intelligi appellatum, ex quo ſententia erat nulla: ut declarant Doct. in locis ſupra ſcriptis, & Imol. in l. cum quærebatur. in fi. de re iudi.

115 Si uerò à ſententia nulla fuiſſet ſimpliciter appellatum abſque expreſſione iuris dicendi de nullitate: tunc comperto per ſecundum iudicem quod ſententia ipſa in effectu nulla ſit, qualiter hoc caſu iudex appellationis pronunciari debeat, modi ſunt uarii: ac uariæ fuerunt antiquorum opiniones.

Etenim gloſ. in l. 1. C. quando prouoca. non eſt neceſſe, dixit tunc pronunciari debere appellationem iniuſtam adiecta cauſa, quia ſententia fuerat nulla: quam glo. aliqui Doctores ibidem ſequuntur: & ſequitur Specul. in titu. de ſententiis. §. ut autem. colum. 8. uerſi. ubi autem eſt appellatum, &c. & Rot. deciſ. 109. Nota quod ubi eſt appellatum. in antiq. & debet (ut dixit)
116 adiungi cauſa, uidelicet quia ſententia erat nulla: alias

ſi quis ſimpliciter pronunciaret appellationem iniuſtam, uel abſolueret appellatum à libello appellationis, ſi in proceſſu fuiſſet cognitum de iniuſtitia, ac nullitate, ſuper utroque pronunciat ac ſentētia ratione utriuſque confirmata uideretur: ut declarat Bar. eandem glo. recitando in d.l.1.uerſi.circa tertium. & Bald.ibi col.3. uer.ſed ſtatim quarto.C.quand.prouo.non eſt neceſ.& idem Bar.in l.ſi expreſſim, col.5.in fi. & Fran. in d.c. dilecto.q.45.& q.48.de appellatione.

117 Hic modus pronunciandi ab ipſa glo. repertus aliquibus diſplicuit: quoniam ſi à ſententia nulla appellari poteſt, prout cum effectu poteſt, per d.l. ſi expreſſim, & c. exhibita. de iudi. & c.cum olim Abb. & c. ſignificantibus, de offic. deleg. & ponunt Doct. in d.c. dilecto. ubi Franc.q.7.& Aegid. conclu. 18. Oneratio.circa fi. Leges nanque non excludunt poteſtatem appellandi à ſententia nulla, ſed neceſſitatem duntaxat remittunt: ut in l.ſi conſtat. ff.de appellatio. & in rub. & nigro. C. quando prouo.non eſt neceſſe.& ff.quæ ſenten. ſine appellatio. reſcin. propterea ſi propter grauamen ex nullitate inſurgens licuit appellare, declarari non debet appellatio iniuſta: Ideo hunc modum pronunciandi non immeritò reprobat Bald.in d.l.1.col.3.uer. ex parte dictis quem multi ſequuntur.

118 Alii dixerunt in caſu prædicto pronunciandum eſſe ſuperuacuò & fruſtratoriè fuiſſe appellatū, cū ſentētia nō tenuerit: arg. in d.l.ſi conſtet, & l. ex conſenſu.§.1.ff. de appellatione.& hæc fuit praxis Bart.in d.l. ſi expreſſim. col.5.uer.Quartò uidendum, & ſentit Bal. poſt Cyn. & alios in l.eos, in prin.col.fi.C.de appel.& Imol.in l.cum quærebatur.ff. de re iudic. & in d. cap. dilecto. col. pen. uer. qualiter autem pronunciabitur. & ibi Abb. col. 3. cum aliis, de quibus per Alex.in conſi.59.uiſo tit.col.4. in prin.lib.4.

119 Alii uerò dicunt pronunciandum eſſe primam ſentētiam nullam, & propterea ab ea ex ſuperabundanti appellatū, aduerſariū in expenſis condemnando: qui modus

dus ſatis concordat cum proximo. Hoc uoluit Iacob. de Arena in l. eos. C. de app. quem ſeq. Ioan. And. in addit. Spec. in tit. de ſenten. in §. ut autem. uerſi. ubi eſt appellatũ, &c. & Bal. in d. l. eos. in prin. col. 3. uer. quærũt Doctor. & Alex. poſt Bar. in d. l. 1. in uerſi. circa tertium. C. quando prouo. non eſt neceſ.

120 Vel (inhærendo ſtylo curiæ) idem iudex pronunciando declarare poterit per iudicem à quo fuiſſet nulliter & perperam proceſſum ſententiarum & definitum, ab illiusque proceſſu, ſententia & diffinitione propterea bene appellatum, prouocatum, & reclamatum, dictosq; proceſſum, ſententiam, & diffinitionem nullos, & inualidos, ac nullius roboris & momenti extitiſſe & exiſtere, ac uitio nullitatis ſubiacuiſſe & ſubiacere & quatenus de facto proceſſerunt, cum omnibus inde ſecutis reuocandos, caſſandos, & amouendos, appellatum in expenſis legitimè factis condemnando.

121 Nec uideatur incõgruum ꝙ dicatur bene appellatũ: quia etiam ꝙ ſententia fuerit nulla, ut ſupradictum fuit, ab illa iuſtè potuit appellari: & intelligetur appellatum ratione grauaminis ex nullitate actus inſurgentis: quia omne nullum eſt iniquum (ut dixi) operabiturque talis appellatio effectum deuolutiuum, ut inquit Abb. in d. c. dilecto. col. 3. & Rote. 361. fuit dubitatum. Aegid. conclu. 18. in fi. & 520. cum ſimi.

122 Et in præmiſſis erit aduertẽdum, quia ſẽtẽtia in cauſa nullitatis in fauorem unius prolata, proderit etiam aliis litiſconſortibus uel conſociis: ut uoluit Bald. poſt Cyn. in l. 1. in fi. C. ſi unus ex plurib. & Franc. in c. una ſenten. in fin. de appel.

123 Quod intellige, dũmodo ſit omniũ par cã defenſionis, ac eodẽ iure utãtur, iuxta text. in d. c. pen. de appel. & d. l. 1. & 2. C. ſi unus ex pluribus. & l. qui ſeparatim. ff. de appella. Nam ſi unus obtineret ſententiam irritari ex eo quòd non fuiſſet citatus: uel quia minor & indefenſus. aut ex alio iure ſpeciali & ſibi ſoli competenti ſẽtẽtia ipſa quoad alios, quorum reſpectu ceſſaret cau-

ſa annullationis, remaneret ualida. l. unic. C. ſi in com. ead. cauſ. & d. l. fi. C. ſi unus ex plurib. Nec eſt nouum ꝙ in eodem iudicio contra unum obtineam, & ab alio ſuperatus ſim: quando militat diſpar cauſa defenſionis: ut in l. Nam & ſi. §. filius. & l. circa. ff. de inoffi. teſta. & l. hac conſultiſſima. §. ex imperfecto. C. de teſta. cum aliis, de quibus per Alexã. in conſi. 36. col. pen. in fin. lib. 4. poſt Bart. in auth. ſed cum teſtator. C. ad l. Falcid. & Bald. in
124 l. ſi omnes. in fi. C. ſi ut ſe ab hære. abſtin. & leg. nõ idcirco. ff. de iudicib. Prout uidemus ꝙ ſtante ſtatuto ꝙ gabella non ſoluta contractus, ſit irritus. emptore ſoluente gabellam, & non ſoluente uenditore: cùm reſpectu ſoluentis ceſſiſſet cauſa annullationis, ex eodem inſtrumẽto contra eundem uenditorem ad rem tradẽdam agi poterit l. fin. & ibi hoc declarat Bal. C. de peric. & commod. rei uend. & per Abbatem in c. quoniam frequẽter. col. 6. uerſi. & faciunt ad prædicta: ut lit. non conteſt. & per Bart. in l. bona fides. ff. de actio. emptio. Nemine autem ſoluente ratione communis culpæ nullus uigore talis contractus agere poteſt, neque nullitatem illius allegare: ut declarat Bart. in l. ex hoc edicto. §. ſed & ſi ſtipulator. ff. de eo per quem facta erit. & in l. mulier. ſol. mat.
125 & per Bal. in l. accepta. q. 22. C. de uſur. & facit tex. in l. tranſactiones. C. de tranſ. declarat Aret. conſi 128. clariſſimè. col. 2. uer. 2. eſt aduertendum, &c. Nunquid autem ſententia lata ſuper nullitate teſtamenti, uel cõtractus noceat, uel proſit aliis, cũ dicatur principalis & prima ſentẽtia. ponit Imol. in l. ſæpe, colum. 12. uerſi. Tertio caſu quando eſt declaratoria. ubi latè ponit Alex. ff. de re iud. & glo. in l. 1. & ibi Bart. ff. de excep. rei iudi. & Franc. in d. cap. dilecto. in ult. q. in quibus locis occurrente caſu uidere poteris.

126 Notabis etiam circa præmiſſa, ꝙ ubicunque nullitas (ut diximus) principaliter in iudicio proponitur: & ſuper ea ferẽda eſt ſentẽtia declaratoria, ad illam audiendã pars citari debebit, aliàs non ualeret per reg. l. de uno quoque. ff. de re iud. Talis etenim declaratoria in caſu ſimili

mili habet uim diffinitiuę, & propterea abſque cauſę co gnitione ac partis citatione ferri nõ põt:ut uoluit Inn. in c.auditis.& glo.fi.in c.in noſtra.de procur. & in c. ad noſtrã.elect.3.in uerbis obſeruãdis.de iureiu.ponit Fel. poſt alios in c.cauſam quæ.col.1.de reſcrip.& Franc. in d.c.dilecto.q.33.& ſentit Rot.341. fuit dubitatum. in not.& ita(quicquid alii dicant)ſeruatur in praxi.

127 Nec eſt ẽt prętereundũ q̃d ubicunque corã alio iudice,nullitas alicuius ſnĩæ,uel proceſſus corã altero iudice facti,intentatur,acta hmõi antiqua,quę per uiã nullitatis impugnãtur,corã eodẽ iudice reproducẽda ac repetenda ſunt c. cum ad ſedem.ibi, nos iudicii primi acta recẽſentes,&c.de reſt.ſpol.c.fi.extra de ꝓba.c.cauſamq́;. & ibi gl.1.de teſt. facit quod ponit Rom. conſi.156.ho norando.nu.3.eſt doc.Bar. in l. naturaliter.§. nihil cõc, col.mihi 11.uer.2.quære.ff.de acqui.poſ.& ponit Bald. poſt Bar. & alios in l.2.col.2.C.de eden. & idem Bal. in l.fi.col.11.in h.C.de edict diui Adr.toll. Rom. in conſi. 100.Alex.cõſ.82.in cã.col.2.in fi.lib.1.Paul.de Caſt.cõ ſi.12.tota diſputatio.col.2.lib.1.& facta hmõi reprodu

128 ctione,idẽ iudex,ſi nullitaş allegata ſnĩam dũtaxat concernet,poterit eandẽ corrigere, ſeu ẽt ex eiſdẽ antiquis actis reformare:iuxta ea q̃ ponit Aegid.in concl.440. ſi proceſſus.& l.Carmelia pia.ff.de iurepa. cum ſi. Si uerò nullitas hmõi uniformiter ſnĩam ac proceſſum reſpexerit ut puta defectũ libelli. citationis,mãdati,iuriſdictionis aut conſimilium:tunc ex integro formabitur nouus proceſſus,& noua acta inchoari & fieri debebunt:ut uol. Inno.in c.in literis de offic.deleg.& Bar.poſt gl.in l.con quęrebatur.ff.dę re iud.& in l.ſi ut proponis.C.quomo. & quan. & in l.ſi expreſſim.poſt prin.ff.de appel. Card. Anch.& Imol.in cle.1.de re iud. Lap. alleg.107. factũ. uer.nam iudex cum aliis,de quib.per Alexan.conſi.53. col.pen.lib.5.& cõſi.89.perſpectis lib.2.

Et quia uidimus qualiter nullitas in iudicio deduci debeat,conſequeñs eſt, ut uideamus qualiter, & à quo, eadem nullitas in iudicio deducta,probanda ſit.

A quo & quibus modis,&c.

SVMMARIA.

1 *Actor intentionem, & reus ſuam exceptionem etiam quòd eſſet fundata in negatiua probare debet.*

2 *Nullitatem ad ſui commodum proponens illam probare debet, & nu.4.& 5.*

3 *Nullitas actus in dubio non præſumitur, ſed ualidus reputatur donec de contrario conſtet, cum ſeq.*

6 *Nullitas contractus qualiter & quomodo probari poſſit, uide per diſcurſum.*

7 *Sententia quæ non tranſiuerit in iudicatum, non præſumitur quòd fuerit ritè lata: ſecus quãdo tranſiuit in iudicatũ: quia tunc præſumitur omnia iuris ſolemnia interueniſſe, & tunc ſola ſententia ſeipſam abſque proceſſu iuſtificat* 10.

8 *Sententia narratiua quoad ſolemnia iudicij probet, quando ſententia in iudicatum tranſiuit prout dicitur de decreto ſolennitates enunciante nu.9.*

12 *Nullitas per inſpectionem actorum probatur quia quod ibi non reperitur factum non præſumitur, & nu.18.*

13 *Legata quòd non fuerint facta probatur ex facie teſtamenti.*

14 *Beneficij collatio quòd non fuerit facta probatur per inſpectionem libri, in quo talia regiſtrantur.*

15 *Gabella ſeu collecta quod non fuerit ſoluta probatur, per inſpectionem librorum, in quibus talia deſcribuntur.*

16 *Hæreditas quòd non ſit ſoluendo probatur ex inuentario.*

17 *Teſtamentum quod quis non fecerit probatur ex inſpectione prothocollorum notarij.*

19 *Nullitas poterit etiam per teſtes probari, ut hic, uel per confeſſionem partis. nu.20.*

20 *Appellatio à quo ſit iuſtificanda, uidelicet nunquid ab appellante, uel appellato: & quis illorum producere, & quid probare debeat ad finem uictoriæ.*

21 *Acta & proceſſus in cauſa appellationis integraliter producenda ſunt neque producere partem ſufficeret.*

A quo,

A quo, & quibus modis poſsit & debeat nullitas probari.

PRo reſolutione primæ partis rubricę pſupponendũ ꝑ regula, ꝙ unuſquiſque, illud qđ eſt cã intentionis ſuæ, probare dēt. Actor uidelicet id qđ eſt cã ſuæ actionis, & reus id qđ eſt cauſa exceptionis ſuæ: ut probatur in l. nimis graue. C. de teſti. l. qui accuſare. C. de eden. l. ſi minorē. C. de in in te. reſt. l. 2. l. ab ea parte. l. uerius. l. in excep. ff. de probat. l. 1. ff. de excep. c. accuſat. 6. q. ult. cum aliis de quibus ꝑ Bar. in l. 1. C. ſi aduerſus cred.

Quæ regula procedit, etiã ꝙ talis intẽtio eſſet ſuper negatiua fundata: qa nihilominus ꝑ negantẽ ꝓbari dēt. l. pen. §. docere, & ibi doctores. ff. ne quis per eũ qui ĩ ius uo. l. ſi uerò. §. qui pro rei, ubi gl. ff. qui ſatiſd. cog. c. 1. de confeſſ. in 6. ponit Inno. in c. ſuper his. de accuſ. Abb. & alii in c. Bonæ. el 2. de elect. & latius per Bart. in l. hoc iu re. ff. de uer. ob. Spec. in tit. de prob. §. probare. Iaſ. in l. 4. §. condẽnatum. col. 2. uerſi. ego ultra. ff. de re iud. cũ aliis de quibus ꝑ Alex. in conſi. 39. in prin. & conſ. 83. col. 1. & cõſ. 392. uol. 1. & conſ. 175. in fi. & conſ. 24. animaduerſis in prin. lib. 2. Matt. de affl. deciſ. 377. princeps. in fi. cum ſi. quæ ponit Aym. conſi. 1. col. fi.

2 Proponens igitur nullitatem ad intentionẽ ſuã, uel exceptionẽ, aut replicationẽ fundandã, illã probare dēt, ex regula ſupradicta, maximè qđ in dubio ꝑ actus ualiditate pſumi l. quoties. & l. ubi. ff. de reb. dub. l. quoties. de uerbo. obl. l. 3. ff. de teſtib. ponit Dec. in c. qm Abb. col. 6. de off. dele. & in conſ. 449. uiſis. nu. 17. lib. 4. ut ſupra uidimus ſub rubr. 1. iſtius tractatus.

4 Hinc uidemus ꝙ aſſerenti contractum ſeu teſtamentum nullũ incumbit onus probandi. l. ſi ſcriptũ hæredẽ. & ibi Bal. C. de prob. l. imperatores. ff. de priui. cred. l. liberi. C. de inoffic. teſtam. ponit gloſ. in l. ſi poſt diuiſionem. C. de iure. & fact. ign. quoniã (ut diximus) pro illlis prima facie præſumitur. l. ſi pars. ff. de inoffi. teſt. glo. in

uerſi.omnimodo,in §.itē uerborum.inſt. de inutii.ſtip. ponit Bal.ī l.2.in fi.C.de edict.diui Adria.tol.& in l.ſcri niarios.C.de teſt.mil.cū aliis,de quibus per Dec.in cōſ. 11.diuino,col.5.uer.uiſis igitur.lib.1.Et ideò qualitercunque proponatur nullitas,ab ipſo proponente proban
5 da eſt:ut uoluit Guil.de Suzaria,quem referendo ſequutus eſt Io.Andr.in addi.Spec.in tit.de execu.ſent. in §. poſtremo,ſuper uerb.(§.ſeq.)& Ang.in conſi.247. Are ſtatio.quem ſequitur Fran.in c.dilecto.q.leg.in fi.de ap pel.& Aegid.conc.135.Si epiſcopus. & facit tex.in c.cū ſuper ibi, cum ex parte monaſterii nihil rationabile fue rit propoſitum,& oſtenſum,quare ſententia pro Epiſco po promulgata, debuerat irritari,&c.de re iudi.& c. in pręſentia.ibi ſtandū ſententiæ fuerat, niſi aduerſarius eā oſtenderet irritandam.de renunc.cum uulgari.

6 Probabitur aūt nullitas eo modo quo reliquę exceptiones probari conſueuerunt, quando uidelicet habebit in ſe affirmatiuam,ſeu factum explicitum, uel implicitum: nam eo ipſo quod negatur aliquid rectè,uel ritè factum, uř affirmari illud idē iniuſtè,& perperam factum.l.ab ea parte.ff.de probat.Ideoq; dicenti ſententiam nullam ex eo ꝙ lata fuerit à publicè excommunicato,mentecapto, aut lata cōtra defunctum,uel minorem indefenſum,aut abſentem legitimè excuſatum , & ſimilia. illi incumbet onus probandi,id quod aſſerit cum ſua ſit intentio.

Si uerò pro nullitate ſimplex negatiua facti,ſeu negatiua qualitatis accidentalis,& extrinſecę, adduceretur,ut puta propono ſententiam nullam, quia nego me unquā fuiſſe in cauſa,uel ad ſententiam huiuſmodi audiendam citatum: uel nego aliquem libellum mihi deſuper porrectum aut litem conteſt.uel ordinem iudicii ſeruatum,& conſimilia, quę per modum obtegationis(ſi de contrario non conſtabit) pro legitimè probatis habebuntur. arg.l.ſuper ſeruis.C.qui milit.non poſſ.lib.12.l. ſi cum §.1.ff.de accuſa. & notabitur in leg. hi qui ad ciuilia. C. de appel. & in l.errores. C. de erro. aduoca. & ponit gl.in c.in præſentia,extrà de proba.uel ſaltim negatiua

tiua huiuſmodi ex actis proceſſu probabitur, prout inferius annnotabimus.

Idem fuerit, ſi ad oſtendendā nullitatem proponetur negatiua alicuius qualitatis extrinſecæ quæ ita competat uni, & non alteri, ut pntà nego eum qui ſententiā dixit, iudicem fuiſſe: uel eum, qui alieno nomine in iudicio interfuit fuiſſe talē, uidelicet tutorem procuratorem, ſyndicum, & ſimilia: his nāque caſibus, ex quo qualitas iuriſdictionis, ac mandati: ſeu procurationis pro alio, cum ipſo homine non naſcitur: ſed per miſterium alterius hominis alteri attribuitur: ideo cùm in facto conſiſtāt, quatenus de his legitimè non conſtiterit, præſumi non debent: prout de iuriſdictione probat tex. in c. cùm in iure. de offi. deleg. c. nobiliſſimus. 97. diſt. l. 1. C. de mandatis principum, de reliquis probat tex. l. non ignorat. C. qui accuſare non poſſunt. l. fi. C. de profeſſ. & med. l. quæcunque. ff. de public. actionib. §. eos autē. in auth. de collatoribus. Idcirco cùm talis negatiua uideatur improbabilis, iuxta text. in l. actor. C. de probationibus, c. bonæ. elect. 2. de electioni. c. ſuper eo, de renunciat. ſi affirmatiua nō probabit, habebitur pro legitimè ꝓbata: ut uoluit Inno. in d. c. cùm contingat. col. 2. de offi. deleg.

7 Quæ omnia procedunt de plano, quando ſentētia quę dicitur nulla non tranſiuit in rem iudicatā: quoniā tunc non præſumitur quod talis ſententia fuerit ritè & legitimè lata, niſi quatenus ex aduerſo expreſſe doceatur. c. quoniam contra. in fi. de probat. §. ſi uerò. in auth. de his qui ingred. ad appel. ibi & ità potientur uictores ſententiis, ſi eas rectè habere monſtrauerit, & l. non putauit. §. nō quæuis. ff. de cont. tabu. ponit Bal. in l. 1. col. 3. uerſi. Item poteſt ſupplere. C. quom. & quan. loquens de ſent. relegationis. & quod pro ea ſi abſq; ſuo proceſſu producatur, pręſumi non debeat. cum ibi adductis.

Si uerò ſententia huiuſmodi quæ impugnatur, dicta fuiſſet præſente parte, & non reclamante, quinimo patiēte tranſire in iudicatum: quoniam tunc dicitur facto partium comprobata: ut l. fi. C. de ſent. quę ſine cert. quantitate.

tate.l.1.C.ſi ſæpe in integrũ reſtit.Idcirco illi,qualiſcun que ſit parendũ erit.l.1.C.de poſtul.l.ab eod. C.quom. & quan.l.1.C.de iuriſd.omnium iudicum:quia ſciẽtia, & patientia huiuſmodi pſumi faciunt, ꝙ ſi ſentẽtia fuiſ ſet minus ſolemnis,& non ritè lata,pars illi non acquie-uiſſet,nec in iudicatũ tranſire permiſiſſet: Ideo ꝙ omnia iuris ſolemnia interuenerint,abſq; eo ꝙ de his aliter con ſtet ob authoritatem iudicari præſumitur:ut eſt theori ca.d.Inn.ab omnibus approbata in d.c.bonæ memorię, el 2. de elect. & in c. cùm in iure.col.fi. ubi Ioannes de Imol.col.12.dicit eſſe communem opinionem,de offi. deleg. & illam ſeq.Compoſtel.in c.in præſentia ubi Ioã. And.dixit ita ſeruari in curia de renunc. prout idẽ atte-ſtatur Spec.in tit.de proba.§. probari.col.1. in fin.& in tit.de ſenten.§.fi.circa fi.& ſequitur Bar. in l.1.C.de re latio.eandem opin.aſſerit communem Feli.in c.quoniã contra col.15.uerſi.quarta concluſ. de probationibus & idem dicit Alex.conſi.22.

Viſo proceſſu, lib.2.& conſil.136.in cauſa col.4.uer. nec obſtat, eadem libr. & conſil. 25. uiſo proceſſu. co-lumna. 2. libr. 6. ubi aſſerit hoc procedere etiam quòd ſententia eſſet per contumaciam lata, ut ibi per eum: ac etiam de communi atteſtatur. Aegi.concl.89. Sentẽtia & Caſſad. deciſ. 1. in fin. de pręſum. & ponit Rote r 301. ſi petatur, in no. & hoc caſu procedit regula quod pro ſententia præſumendum ſit, de qua in l.Herennius. §.1. ff. de euictio.l. ſi bonum. C. de admini. tuto. cap. ſicuti,de re iudi. dicto capitul. in præſentia. & c. bonæ memoriæ, cum ſimil. & maximè locum habent, ſi ſub-

8 ſtantialia iudiciorum in prolatione ſententiæ fuerunt re citata: ut communiter fieri conſueuit quando dicitur, uiſo libello, uiſa litiſconteſtatione, &c. quia ſi pars hu-iuſmodi recitationi præſens eſt, audit & acquieſcit, ſibi imputatur, quoniam ſi quid quod diſplicebat enuncia-batur,reclamare debebat. Tali itaque enunciationi pro ualiditate ſententiæ plenè creditur:ut dicit Bart. in d.l. 1.C.de relat.poſt Specu.in tit.de inſtr.edit.§.reſtat.col. fin.

fin.& ponit Dec.conſi.42.col.6.in princ. Gozad.conſi. *96* .col.pen.& fin.
9 Prout uidemus ſeruari ẽt decreto iudice interpoſito, in quo ſolemnitates requiſitę enunciantur: quia pro illis q̃ tunc interuenire poterunt creditur,& decretum ualet etiam ꝙ de huiuſmodi ſolẽnitatum interuentu aliter non conſtet:ut late ponit Felin.in d.c.Sicuti.col.12. uerſic fallit primò.de re iudicat.& in cap. quoniam contra. colum.17.uerſi.fallit quarto. & col.18.uerſ. ſeptima cõcluſio,de probat.Et ponit Alex. conſil.125.uiſis. col.4. libr.1. & conſi.179.uiſis num. 8.libr.7.declarat conſil. 179.col.1.lib.*6*.& Dec.conſi. 209.Diuino,in prin.libr. 2.& conſi.222.col.pen.eo.lib.& conſi. 351.uiſo. col.5. in fi.li.3.& conſi.341.uiſo.col.5.& fi.li.3.& conſ.489. in controuerſia.col.2.nu.*6*.& conſi.558.in cauſa.col.2. uerſi.non obſtat.lib.4.
10 Satis ergo fuerit habenti ſententiam, quæ in iudicatum tranſierit, de illa etiam abſque proceſſu, putà per inſtrumentum ipſius ſententiæ, docere: quoniam attenta legitima præſumptione, de qua diximus, quòd fuerit ritè & legitimè lata, ac omnia ſecundum ordinẽ iuris interuenerint, taliter(puta coram aliquo ordinario iudice ſeu executore) exhibita, ſuæ debitæ executioni demandabitur:ut inquit Ro. ſupraſcripta deciſ. 301.& Bal.in l.fin.de ord.iudic. Bart.& Alex. ad eum in l.fin. ff. quand.app.ſit & doct.in locis ſupraſcriptis etiã quod iudex qui eam tulerit, fuerit uir nequam & magnus ribaldus:ut inquit Bal.in d.c.ſicut. col.2.de re iu. de quo meminit Iaſ.in l.pacta nouiſſima.in 3.not. C.de pact.& facit deciſ.Neap.240.nu.3.
11 Fauore igiť ſniæ & rei iudicatæ opponens nullitatẽ, ẽt ex mera negatiua facti,ſeu accidentalis qualitatis. de qua ſuprà reſultantẽ debebit eandem aliàs q̃ per abnegationẽ probare:ut uoluit Ang.d.cõſ.24.areſtatio.relatus per Franc.d.c. dilecto.q.5.in fi. ubi dicit ꝙ quoties ſententia fuerit præſentibus partibus,& nõ reclamantibus lata,ſemper incumbet onus probandi allegãti nullitatem

litatem etiam ex defectu iudiſdictionis.& uide Bar. con ſil.95.apparet.

12 Eandem tamen nullitatem probare poterit per eiuſdē cauſæ regeſti ſeu actorum reproductionem:hoc modo, dico ſententiam uullam: quia nunquam fui in cauſa citatus:uel quia is qui protulit eam nō erat iudex, uel qui meo nomine comparuit, non erat procurator : prout .ecce in regiſtro ac proceſſu, in quibus de is nihil cōſtat, eritq; concludens & legitima probatio : quia negatiua coarctata ad certam ſcripturam eſt probabilis per inſpectionem oculorum:nam illud quod nō reperitur in actis neque in proceſſu , præſumitur ac fingitur non factum. c.cum ad ſedem.ibi,prioris acta iudicii recenſentes: qa nec per dicta teſtium,nec cōfeſſiones partium cùm nullæ penitus in iudicio factæ fuerint, nobis conſtitit, &c. de reſtitu ſpol.c.1.de litiſcon.l.fi. C.de reb.cre.ubi ꝙ le

13 gata non fuerint facta, probatur ex facie teſtamenti, & ibi per ſcribentes declarat Dec.conſi.424. proponitur. col.fi.lib.3. & melius cōſi. 483. pro reſolutione, col.2. in princ.lib.4.& Alex.conſi.123.ſcripſit.col.9.uerſ.prę

14 terea, lib.4. Sicuti ꝙ collatio beneficii alicui facta non fuerit per inſpectionē librorū in quibus talia regiſtrari ſolēt,probatur:Nā ſi ibi regiſtrata non reperitur,nō præſumitur facta ut tradit Felin.in c. illud in fi.de præſum. & c.ſicuti.col.15.uer.& ita putaui.de re iud.Ponit Caſſad.deciſ.8.nu.2.ſuper regulis.

15 Prout etiam probari cōſueuit aliquem non per ſoluiſſe collectam ſeu gabellam , uel non eſſe excommunicatum,uel ſimilia.Si enim nō reperitur deſcriptum in lib. ubi talia decribi conſueuerunt,factum eſſe nō creditur: ut inquit Bar.in l.Titiæ textores.ff.de leg.1.& Bal.in d. l.fin.in 4.oppoſitione.C.de reb creditis.& in l.iuſtum . C.de edendo,cum aliis de quibus per Deci.conſi. 496. Diuino.in 2.col.

16 Sicut etiam probari conſueuit amplius in hæreditate non eſſe quàm quod in inuentario deſcriptum reperitur:ut dicit gl.ordinaria in l.cum de l.ff.de probatio. & in

in l.fi.§.licentiam,ubi Bart.per illum tex.C.de iure deliberandi.& Bar.in l.decẽ.de uer. obl.& in l. conficiuntur.§.Codicilli.ff.de iure codicill.facit tex. in l.1. C. de exac.tribut.cũ aliis,de quibus per Alex.conſi.55.cõſideratis.col.pen.l.1.& Dec.conſi.519. uiſis in fin.lib.4. & Afflict.deciſ.324.Agitur nu.13.

17 Eodem modò probatur aliquem nõ feciſſe teſtamentũ,uidelicet per inſpectione protocolli notariorũ loci in quo degebat:ut uoluit Bar.in l.is pôt,circa fin.ff.de acq. hære.Et Ang.in §.itẽ ſi quis in iudicio.col.17.uerſi.nota ergo tu cauſidicæ,inſti.de exceptioni.cum ſimi. Cor. conſi.191.licet in hac cauſa in fi.libr.1.

18 Sic ergo aliquem non fuiſſe citatum, neque conſtitutum procuratorem,uel non fuiſſe datam poteſtatem iudicandi,minuſq; iuris ordinem ſeruatum, per inſpectionem actorum & proceſſus eiuſdem cauſæ probabitur:ut uoluit Bart.in l.2.C.de erro.aduo.& in l.hi qui ad ciuilia.C.de appel.& in l.1.ff.ſi tut.uel cura.app.Bald.in l.ſi contra.C.de appe.Iaſ.in l.4.§.condemnatum. col.2.ff. de re iud.& domi.Abb.poſt Io.And.circa fin.d.c.ad ſedem.de reſtit.ſpol.& in c.quoniam contra,ſuper ult. gl. ubi Felin.col.15.uerſi. limita uno modo & Ioan. And. poſt Spec.in tit.de ſent.§.ut autem.in uerb. & nota ſecundum quoſdam, quia quod non apparet dicitur nõ eſſe.l.in lege,ff.de contrah.emp.c.ſolennitates,in fin. de conſe.diſt.1.ponit. Affli.dec.43.nu.5.& præmiſſa tenet Alex.conſ.59.Viſo titulo.col.5.nu.17.lib.4.& conſ.55. quoniam.2.col.& conſi.105. Ponderatis.col. 2.libr.5. Abb.conſ.92.Chriſti nomine,uolumi.primo,cum aliis, de quibus per Dec. d.conſi.483. pro reſolutione nu. 6. & Bar.in cõſi.98.apparet.in fi.& Mar. de Fano in tract. de probanda negatiua,tomo.13.Cor.conſi.pen.li.1.

19 Negatiua etiam huiſmodi ac nullitas ex ea inſurgens probari poterit per teſtes literatos, qui proceſſui ac prolationi ſententiæ præſentes fuerint, ſeu uiderint ac examinauerint acta, & proceſſum, in quibus talia non fuerint reperta.Cum etenim huiuſmodi negatiua ſit certis

loco

loco & tempore coarctata, erit probabilis ut inquit Bar. in d.l.2.de error.aduo.& Io.And.in locis de quibus ſuprà,& Bal.in l.geſta,in 3.col.ubi ponit qualiter ſu p hoc teſtes interrogari & deponere debeant. C.de re iud. & facit text.in d.c.ſicuti de re iud.& in c. Albericus. in fi. de teſtib.& id quod ponit Rot.409.fuit dubitatum. in

20 no.& quod notatur in l.ne in arbitris.C.de arb.& tenet Alex.d. conſi.123.col.9.nu.23.lib.4.per tex. in l.1.C. de exac.tribut.li.10.cum ibi add.& per Anch.cõſ.276. uiſa,col.1.nu.3.

Vel probari poterit nullitas proceſſus, ut putà litem non fuiſſe conteſtatam,uel quid aliud ſimile per confeſſionem ipſius partis aduerſæ:prout eſt tex. & ibi hoc notat Pan.in 3.nota.in c.fi.extra de prob.& in c.in pręſentia.in illius tex.de renunc.facit tex.in l.pacta nouiſſima C.de pact.in l.cum te.C.de tranſact. & ponit Ioan.mil. in uerb.ſentẽtia à qua non eſt appellatum.& Felin.in c. de cauſis.col.3.uerſi.tertia concluſio de offi.delega.& in c.unic.in prin de litiſconteſt.

21 Et quod diximus de nullitate probanda,& iuſtificanda idem fere dicendum uidetur de appellatione interpoſita. Cum appellatio ſit cauſa & intentio appellantis: qa per eam appellans in ſe ſuſcipit onus probandi ſententiam iniquam, petitq; illam propterea retractari: ut l.1. & l.ſcio.ff.de appellationi.l.perfecti.ff.de minor.l. minoribus.C.de his quib.ut indig.Si igitur appellans in iudicio obtinere uoluerit, huiuſmodi ſuam propoſitam intẽtionem probare debebit.c.cum eccleſia,de appellatio.c. interpoſita.in prin.& gl.fi.in c.dilectis.eo.tit. & in l. ad ciuilia.in fi.C.de appell.l.1.in princ.ſi pendente appellatio.mors.inter.l.2.cum duabus ſeq.C.ſi ex fal.inſtru.Et propterea lex mãdat exhiberi copiam omnium actorũ & proceſſus ipſi appellanti: ut ex illis coram iudice ad quem ſuam intentionem iuſtificet.l.eos.§.ſuper his.l.à proconſulibus.& præcipimus. uerſi.in his autem. C.de appell.& tex.in c. cupientes. uerſi. cum omnibus actis iuribus, & monumentis ſuis,&c.& in uerſi.electos uero.

& uerſi.

& uer.ſi uero in diſcordia.de elect.in 6.eidemq; appellāti ad appel.hmōi iuſtifican ā,proſequendā, & finiēdā certū ꝑfinitū tēpus,uidelicet annū,& ex cauſa bienniū, ſtatuit c.Cū ſit Romana.& c.ex rōne,extra de appel. & toto tit. C.de tēporū appell. quo termino elapſo ſi acta & ꝓceſſus idē appellās non repreſentauerit,ex illiſque aut nouiter deductis,dictā ſuā appellationē nō iuſtificauerit,ſentētia prima manebit firma, ac ſuæ executioni demādabitur l.ſi cōtra minorē, & l. qm̄ nonnulli. iūcta l.in offerēdis.& l.ampliorē,in prin.C.de appel. & l.fin. col.fi.ubi bonus tex.& auth.ei q.C.de tēpo.appel. Debet itaq; appellator ſi uult in cauſa appellationis obtinere,docere imprimis ꝙ ritè & ſolēniter appellauerit, id eſt ꝙ formiter,uidelicet in ſcriptis,& intra decē dies:ut uoluit Io.And.in nouel.in uer.ſi cōſtiterit.in d.c. ſicut Romana,& c.Romana.§.ſi uerò.& ibi gl.d.& Doc.eo. tit.in 6.ponit Dec.cōſi.295.in cā.col.1.lib.2.poſt Bar. ĩ d.l.hi q.C.de ap.& Rot.cōſi.190.quoad reuocationē, in no. Et poſtmodū eandē appellationē quoad ſnīę iniquitatem & iniuſtitiam (ut diximus) iuſtificare, aliàs etiam ꝙ conſtaret de nullitate ſeu grauamine, & iniuſtitia,ipſe appellans non obtineret ſecundum Francum in c.dile.col.4.in fi.de appel.cum ibi add.

Et præmiſſa intellige(ut dixi)quandó appellans uúlt cauſam appellationis ſuæ proſequi.& illam iuſtificare. Si aūt appellatus appellationē hmōi ex aduerſo interpoſitā ꝓſequi,& petere declarari ꝑ iudicē ad quē, bene ſnīatū,& malè appellatū, eandēq; ſnīam cōfirmari uellet(qđ facere pōt)ut in d.l.ampliorē,in prin.& l.in exercēdis.C.eo.ti.& ponit Rot.365.ſi à diffinitiua.ĩ not.cū ipſe ſit q̀ hoc caſu promouet,& cām proſequitur, & bene iudicatū & male appellatū aſſerit, ſi uult effectu ſnīæ ſuę potiri,& expreſſam cōfirmatio..ē habere,cū cenſeat actor,id qđ aſſerit,oſtēdere debet. Et ꝑ cōſequens acta & ꝓceſſus corā iudice ad quē exhibere & producere cōuenit. Ita ꝓcedit tex.in d.authen. eos autem,de his qui ingred.ad appel.& ponit inno.in c.1. de cōfir.util. uel

inutil. & Abb.in c.ea quæ.in fi.& ibi Feli.ponens etiā quid operetur iſta expreſſa cōfirmatio.de re iud.l.idem Abb.in c.in p̄ſentia.col.fi.de renū.gl.Bar. & Bal.in d.l. hi q ad ciuilia.C.de appel.& in d.l.i.ubi Alex. ad Bart. ff.ſi tutor appel.& idē Alex.in l.Nam & poſteà.§.ſi minor.col.pe.ff.de iureiur.& Spec.in ti.de ſent. §. fi. in fi. & plenius Guid.Pap.in tract.de appel.q.10.& in deciſ. 20.nunquid & 436. cum materia.7.conclu. & q. 294. quæro utrum.& Fran.in c.cū eccleſia,de appel.cū aliis, de quibus per Dec.in conſi.513. nu.10. Nec ſufficeret aliquo caſu partem actorū & proceſſus,ut puta actus & geſta pro parte duntaxat ipſius inſtantis facta, producere: niſi & ea quæ pro parte appellantis facta ſunt, & ſic integer proceſſus,produceretur:qa aliàs ueritas rei geſtæ cognoſci non poſſet,per text. in l.nec cauſas. & in l. iudicibus. &l.eos.§.ſuper his.C.de appel.quod optimè in Ro.cu.quotidie uidemus & experimur.

Et poſtq̄ hęc pauca uidimus circa modū nullitates p̄bandi, & ad quē ſpectet:nō erit extra propoſitū uidere ēt,quoties,& intra qđ tēpus eadē nullitas in iudicio deduci poſſit,ac de effectu ipſius quouiſmodo deductæ.

IN RVB. SEV TITVL.
Quoties & intra quod tempus,&c.

SVMMARIA.

1 *Nullitas quoties fit, toties proponi poteſt: quia oritur cum ipſo actu nullo.*

2 *Exceptio reddens actum retro nullum regulariter non opponitur niſi poſt actum.*

3 *Appellare quamuis tertio non liceat: licebit tamen pluries dicere de nullitate: & in infinitum lis protrahetur, ſecundum praxim de qua hic.*

4 *Sententiæ ac res iudicatæ quomodo illudantur.*

5 *Nullitatem non poteſt proponere is, qui reportauit tres ſenten*

tiat contra, antequàm exequantur.

6 Reſcripta ſuper nullitatibus poſt tres conformes non conceduntur in Rom. cu. niſi cum clauſula ſine præiudicio triũ conformium.

7 Nullitates ne impediant prouideri conſueuit in Rom. cu. per uiam reſcripti prout hic.

8 Nullitatis remedium quanto tempore duret: & intra quod tempus agi poſsit de nullitate.

9 Nullitatis effectus qui ſint tam ante quàm poſt illius declarationem: nam deuoluit, nume. 10. ſuſpendit, & proceſſus principalis negotij retardat, nu. 11. executionem impedit, nu. 15. perimit, nu. 16.

12 Nullitatis cognitione pendente conquieſcit negotium principale: & fatalia non currunt: quod intellige prout hic nume. 13.

14 Attentatorum cauſa pendente fatalia cauſæ principalis non currunt: intellige prout hic.

16 Nullitas facit quòd actus nullus habeatur, perinde ac ſi non fuiſſet factus, ideo de actu nullo nõ eſt mẽtio faciẽda, nu. 16. uide hic multa exempla, nu. 19. 20. 21. uſque ad nu. 25.

17 Reſcriptum ut ualeat, de proceſſu, litiſpendentia ac ſententia mentionem debet.

26 Actus nullus nullum operatur iuris effectum.

27 Citatio nulla non inducit litiſpendentiam neque iuriſdictionem perpetuat nu. 28. præſcriptionem non interrumpit 29. & 31. neque malam fidem inducit 30.

32 Acceptatio ſeu nominatio nulliter facta non conſumit poteſtatem iterum nominandi & acceptandi.

33 Nullitas actus non conſumit poteſtatem quominus nulliter factum poſsit iterum bene fieri, & uide exempla.

34 Stipulatio nulliter facta non obſtat quominus iterum poſsit rectè ſtipulari.

35 Electio nulliter facta non obſtat quominus poſsit iterum canonice fieri.

36 Matrimonium nulliter contractum, non impedit ſecundum.

37 Teſtamentum nulliter factum non tollit primum ualidum: idem eſt de contractu & nu. 43.

38 *Teſtium examen nulliter factum non derogat primis depoſitionibus.*

39 *Teſtium publicatio nulliter facta non impedit ulterius examen.*

40 *Sententia nulla non tollit remedium ſpolij.*

41 *Sententia nulla non impedit teſtes prius publicatos iterum examinari.*

42 *Conditionis inualidæ defectus non tollit legata.*

44 *Bannitus nulliter ſi uigore ſtatuti occidatur, occidens non excuſantur, ſed punitur prout hic.*

45 *Diſpoſitio loquens de actu intelligitur de ualido.*

46 *Clauſula non obſtante conceſſione alteri facta, intelligitur de inualida.*

48 *Appellatione pendente nihil innouandum, intelligitur de ualida: ideo illa declarata nulla uel deſerta attentata eo interim non reuocante ſileat per uiam attentatorum, ut hic 49. cum ſeq.*

49 *Attentata appellatione pendente ſi appellatio deſeritur non reuocatur per remedium attentatorum, ſed per remedium nullitatis, aut ex officio.*

50 *Appellatio nulliter interpoſita non deuoluit.*

51 *Confeſſio nulliter emanata, uel ex actu nulla inſurgens, licet declaret mentem, nihilominus tanquam erronea non operatur.*

52 *Facto proprio contrauenire quod quis non poſſit, intelligitur de ualido quia ſecus ſi fuerit nulliter factum.*

53 *Actus nullus habetur pro non facto quoad præiudicium tertij, ſeu commodum gerentis: ſecus quoad præiudiciũ illius.*

54 *Nullitas actus non excuſat à pœna & nume. 66. & uide hic nu. 53. & 54. 55. 56. 57 uſque ad nu. 66. ubi habes plurima & ad praxim exempla.*

68 *Gabellæ ſi uigore ſtatuti de omni contractu ſolui debeat, intelligitur de contractu ualido: quia ſi fuerit nullus, nil ſoluendum eſt.*

69 *Sermones noſtri ueriores redduntur: cum uniuerſalibus cognitis ad particularia deſcendimus.*

Quoties, & intra quod tempus de nullita. agi poſsit:& nunquid pariat aliquos iuris effectus, & quos.

1 TOTIES de nullitate agitur, quoties actus nullus cõcipitur. Ius etenim dicendi nullium, ac exceptio huiuſcemodi oritur cũ ipſo actu qui perperã fit, ac poſt ipſius natiuitatem ſolummodo cõpetit: prout patet ad ſenſum, quia non entiũ nullæ ſunt qualitates. l. eius qui in pronuncian. §. qđ ſi ſtipulatus. ff. ſi cer. pet. l. ſi ſeruum. §. 1. ff. de act. emp. prout arguit Dec. conſi. 583. iuridicam. circa fin. lib. 4. non poterit igitur ſententia, niſi poſtquàm fuerit promulgata, per uiã nullitatis impugnari, ut in iſtis terminis tradit Bal. in l. poſt ſententiam, in 1. col. circa fin. C. de ſen. & ſentit in l. 1. C. de re iud. quẽ refert & ſequitur Fe'i. in c. inter monaſterium. col. 8. uerſi. ſed aduerte. de
2 re iudi. & hinc eſt ꝙ omnis exceptio, per quam iudicium ac ſententia contenditur retro nulla regulariter opponi cõſueuit poſt ſententiã latam: quia antè quàm proferretur, ſeu actus conciperetur, nullitatis exceptio nõ erat not neque cõpetebat, prout eſt glo. ord. in l. tametſi. ff. ad ſenatuſc. Maced. & gl. in uerbo momenti. & ibi ſcrib. in c. noſtra. extrà de procu. & l. licet. C. eo. tit.

3 Et propterea quamuis ab eadẽ ſententia non liceat tertiò prouocare. c. ſua nobis. de appella. & C. ne in una ead. cauſ. &c. iterum tamen de nullitate dici poterit. Nã ſi opponetur de tribus conformibus & re iudicata & ꝙ ulterius, non ſim audiendus, nec ulterior quæſtio refricanda exceptione rei iudicatæ obſtante. l. fin. C. de fid. inſtru. l. 2. C. ſi ex fal. inſtru. & per Bar. in l. ſi expreſſim. in 3. col. in princ. ff. de appel. & l. 1. col. pen. C. quando prouoc. non eſt neceſ. & Ancha. in cle. 1. col. 1. in fin. & ibi Ioan. de Imol. in prin. de re iudic.

Talia opponẽti replicare potero nõ poſſe dici iudicatũ neque ſententias, cùm oẽs, uel ſaltim aliqua ipſarum uitio nullitatis manifeſtè ſubiaceant: ideoque nõ poſ-

ſtylus:prout etiam atteſtatur Caſſan.deciſ.4.in fi.ſub ti tu.de dilat.pro quo facit tex.in l.Titia.ff.de accuſ.& in l. diffamari.C.de inge. & manu.l.ſi ea. & ibi glo.C. qui accuſ.nõ poſ.l.ſi quis libertatẽ.uer.planè.ff.de pet. hæred.l.ſi tibi,in prin.& l.mancipiorũ.ff.de opti. leg.l.iuſtas.C.de iure fiſ.lib.x.c.lator.in fi.q fil.ſint legi.c. frequẽs.§.fi.de reſt.ſpol.in 6.cũ aliis de qbus p gl. in c.licet cãm.in prin.de pba.& ponit Rot.305.no. qualiter dicẽti & c.in antiq.& Alex.conſi.108.uiſo in fi.lib.1.
8 Quod remedium inſeruiet ẽt quoad ſecundã partẽ rubricæ noſtræ:uidelicet ne perpetuò de nullitate cõqueri poſſit,qm̃ per huiuſmodi termini præfixionẽ ſatis ſuc curſum fuerit:aliàs enim ſi eſſemus in actu qui prætenderetur ipſo iure nullus:remediũ iſtud nullitatis abſque ulla tẽporis præfinitione competeret:ex quo ea quæ ab initio nulla ſunt,tractu tẽporis nõ conualeſcãt.l.quæ ab initio.ff.de reg.iur.c.nõ firmatur, extra eo.ti.c.auditis. de elec.Maximè ſi ex defectu iuriſdictionis nullitas prætẽderetur,ut uoluit Ang.in l.1.C.quan.prouo. non eſt nece.uel ex defectu mandati:qm̃ ſi de eo non conſtabit, ẽt uſque ad mille annos ſuper nullitate actus agi poterit:ut uoluit Bal.in l.1.C.de reb.alie.nõ alien.& l.2. C. ſi ex falſ.inſtr.declarat Cur.Iunior.conſi.77.quẽ ſequutus eſt Rot.ut per Caſſad. dec.3. de procu. & Saruien. ſuper regu.de nõ iudicando,in cõpen.fol.85.nu.73. ſiue ꝙ ageret̃ de nullitate in cauſa in qua animæ periculũ uerteretur.iuxta ea quæ ponũtur in c.quia ergo.cũ ſeq. 35.q.9.uel in cauſis,in quibus de iure nõ currit præſcriptio:de quibus in c.uigillãti.& c.fin.de præſ.& c. qđ de eo,33.q.5.Aut ꝙ nullitas per modum exceptionis in iudicio deduceretur. Ex quo temporalia ad agendũ ad excipiẽdum ſunt perpetua.l.pure.in fi.ff.de dol. excep. l.ſi pactus.C.de exceptio ponit Alex.conſi.82.uiſo.colum.4.lib.3.Canoniſtæ in c.ſi autem de teſt.Bal.in l.fi. col.11.infra de præſc.longi temporis.

Si uerò nullitas in iudicio ad irritãdũ ſeu annullãdũ per modũ agẽdi directò, & principaliter deduceret̃. Cũ

pro

pro huiuſmodi remedio officium iudicis nobile compe-
tat:ut diximus ſuprà, facultas tale officium implorandi eatenus durabit,quatenus durant reliquæ pſonales actio nes uidelicet triginta annis,ut dicit glo.in l.querelã. C. de falſ.inſt.de perpet.& tempor.actio.in prin.l.omnes l. ſicuti.C.de præſcrip.30.uel.40.annor. & ſic intra iſtud tempus triginta anno.remedium nullitatis proponi debebit,prout præmiſſa ſentit Spec. in §.quoniam.uerſ.in ſumma.& §.iuſta.in fi.ſub.tit.de ſent.poſt gl.in c.1.in fi. 35.q.9.& Bal.in l.ſcire oportet.§.fi.de execu.tut.in l.data opera.col.29. C.qui acc.non poſſ.& in ca. ſæpe. col. pen.de appel. ubi dicit ꝙ quærela nullitatis non habet tempus præfixum à iure, niſi prout alię actiones, & per Salicet. in l.præſes.uerſi.ulterius quis poteſt.C.quom. & quand.Card.in clem.1.quæſtio.14.& ibi Imol.col.4. uerſi.quo autem iure.de re iudi.& Fran.in c. dilecto.q. 5.de appel.& Lanfr.in c.quoniam contra.iſi prin.uerſi. unum reſtat uidere.num.23.& in §.interlocutoriæ.nu. 37.extra de probat.cum aliis de quibus per Alex.conſ. 59. uiſo tit.col.4. nu.15.lib.4.& Dec.conſi.8.Diuino. col.pen.in fin.lib.1.Aym.conſi.108. in iſta cauſa,prope fin.& conſi.153.ultra col.2.Bal.in tract.præſcr. in q.21. quartæ principalis partis. & latius. quæſt.32. eiuſdem partis.tomo 16.

Quicquid tamen ex l.cõi,ſit regulariter per ſtatuta terrarũ de nullitate agere uolẽti certum tẽpus, ſeu certa inſtantia aſsignari & ƥfigi conſueuit.Quibus termino & inſtantia perẽptis,ſuper eiſdẽ nullitatibus audiendus non erit,ƥterquàm in caſibus ſuprà ſub tit.quis poſſit dicere de nullitate adnotatis. Et aduerte quoniã præmiſſa qđ ius & facultatẽ ſuper nullitatibus agẽdi duntaxat nõ autem quoad iuſtitiam cauſæ nullitatis intelligi debent:nã ubi nullitas ĩ iudicio deducta fuerit,inſtãtiã cauſæ illius tantũ durat quantũ reliquæ inſtãtiæ aliarũ cauſarũ,uidelicet triennio: qa quod cauſa nullitatis habeat determinata fatalia,ſeu aliam inſtantiam ꝙ legis properandum, C.de iud.nuſquã reperiẽ.Idcirco ſi nullitas incidẽter ac-

ceſſoriè cum ipſa appellatione fuerit deducta deſerta cauſa principa i ipſius app. etiam cauſa nullitatis, quæ il li tacitè inerat deſerta reputabiẽ, per ea quæ ponit Bal. in l. tale pactũ. §. qui prouoca it. q. 13. ff. de pact. & Fran. in c. dilecto, q. 48. & q. 58. de appel. ut aliàs dixi. Si uerò nullitas ſeparatim uel principaliter deducta fuerit eius inſtantiam triennio finietur. per d. l. properandum. ut do cet Bal. in d. §. qui prouocauit eadem q. 14. in prin. & in c. ſæpe. ubi poſuit Innoc. de appel. & ponit idem Franc. in c dilecto. q. 5. cum aliis de quibus per Alex. in conſi. 59. uiſo. tit. col. 2. lib. 4. Dummodo nullitas ex defecto iuriſdictionis non prætendatur, quia fatalia non habent locum in cauſa nullitatis, quæ ex defectu poteſtatis iudi cantis procedit, ſecundum eundem Bal. in l. 1. in 3. not. C. qui pro ſua iuriſd. &c.

9 His ita præcurſis, aſſumendo ultimam partem rubricę noſtræ, dico quod ius dicendi nullũ ſed nullitas ipſa q̃ plures iuris effectus parit, & producit, ac diuerſimodè operatur, & quandoq; incontinenti, & quamprimum in iudicio fuerit propoſita, & aliquãdo (& magis propriè) poſt illius cognitionem & declarationem.

10 Incontinenti & quamprimùm proponiẽ ius ac reme diũ iſtud operatur: quia deuoluit negotium ad cognitio nem iudicis ſuperioris ad inſtar appellationis. ut l. abſen tẽ. C. de appe. l. 1. §. 1. ff. quæ ſent. ſine appel. reſcin. trad. Bart. in l. ſi expreſſim. colum. penul. de appel. Imol. in l. iudex poſtquàm. de re iud. Fran. in c. dilecto. q. 10. & q. 30. de appel. cum aliis, de quibus per Alex. conſi. 79. nu. 2. lib. 2. & diximus ſuprà.

11 Inſuper operatur; quia ſi ſaltẽ per modũ exceptionis in iudicio proponatur incontinẽti cognitionem negotiĩ principalis ſuſpendit & proceſſum retardat, & impedit litiſconteſtationem: ut tenent domini Rot. deciſ. 115. nota ꝙ cauſa nullitatis. in antiq. Quoniam quaſi quod ſit exceptio præiudicialis & peremptoria, de ea prius q̃ de principali negotio cognoſcendum eſt: iuxta per not. Bart. in l. Cum quærebatur. ff. de re iud. & in l. ſi ut pro- ponis.

ponis.col.2.C.quom.& quan. Et Lanfranc.in c.quoniã contra.num.22.de prob.& Fran.in c.dilecto.q.10.uerſi. ulterius aduerte.de app.ut ſupra diximus & ſētit Aym. conſi.79. quædã Catarina col.3.in uer.3. redit idcirco
12 nullitatis cognitione pendente conquieſcit ac dormit cauſa negotii principalis ſeu appellationis: nec illarum fatalia labuntur,per tex. in l.contra maiores.C.de inoff. teſt.l.Papinianus.§.ſi quis & irritum.ff.eo.tit.peto quę iura.ita uoluit Bar.in d.l.expreſſim.col.6.& in l.1.col.3. uerſi.circa ſecundum.C.quand.prouo.non eſt nec.& in l.quandiu.C.qui admitti.
13 Quod intellige,dũmodo probabiliter dubitari poſſit, nunquid actus de quo diſputatur ſit nullus qa aliàs temeritas,& nullitas calumnioſa propoſitio nõ prodeſſet: nec fatalia principalis cauſæ retardares,argu l. ſed & ad eos.cum l.ſeq.& l.ſed & ſi.§.proinde.ff.ex quibus cauſ. maior.& l negotiorum.ff.de appel.
Prout formaliter declarat Bal.in d.l. contra maiores. circa fi.& in auth. ei qui poſt prin.C.de appe.& in l.qui teſtamento.in fi ff.de excuſ.tut.Quē ſequutus eſt Ang. in l.Paulus.§.hæres rogatus.col.1.in fi.ff.de uſur.& Io. Mil.in uerſi.Appellandi tēpus.& Fran.in d.c.dilecto.q. 6.& q.63.de appel,& Marſi.ſingul.152.ſuccumbens,in cauſa cum aliis,de quibus per Alex.conſi.62.in cauſa &
14 lite.col.fin. lib.7. prout conſueuit etiam dici & diſtingui de cauſa attentatorũ,uidelicet ꝙ illa pendente non currant fatalia,ſi modò calumnioſa reperta non fuerint: c.quandiu.de appel.in cle.declarant Abb. Feli.& alii in c.ex ratione.de appel.& eſt deciſ.domi.de Ro.ita formaliter diſtinguens.deciſ.102.fatalia, in no.labitur itaque inſtantia culpa illius qui temere & calũnioſè ſuper nullitatibus pertinaciter diſputare uoluit: ut dixit in ſim. Alex.poſt multos per eũ relatos conſi.42.in cauſa. col. 4.uerſi.eſt iſtud.lib.3.
15 Nullitas etiã prędicta ſi fuerit liquida,uel ſaltim de facili,aut incontinenti liquidari potuerit, cõſueuit ſtatim perimere,uel ſaltim executionē ſuſpēdere,iuxta ea quæ
ponit

ponit Bal.in l.ab executione.col.2. C.de execu.rei iud. Imol.in clem.1.col.2.eo.tit.iatè per Bar.& alios in l.3. §.condemnatum.ff.de iu.ponit Alex.conſi.181.in cauſa.col.2.lib.6.& Rot.280.licet.in no.& diximus ſuprà. Nullitas itaque quàm primum fuerit propoſita,& antequam declaratur,regulariter deuoluit & ſuſpendit. Poſt
16 illius autem declarationem uerè & naturaliter perimit, & facit quod actus per eam impugnabatur,ſit & habeatur perinde ac ſi factus non fuiſſet.l.1. in fin. cum l.ſeq. ff.de aut.tut.l.quoties.ff.quis ſatiſd.cog.l.de ætate.§.qđ ait prætor.ff.de interrog.actio.c.2.de tranſlatio. prælat. Clem.1.de immu.eccle.& l.non dub.C.de legi.c.imperiali.25.q.2.cum ſimil. in quibus patet paria eſſe, non eſſe,uel eſſe nulliter:ut inquit And.de Iſer. in c.1.§.pro pterea quæ ſit prima cauſa beneficii amittendi in uſib.
17 feu.Actus igitur nullus quando de illius nullitate conſtiterit,nullum de iure præſtabit impedimentum.c.quæ contra ius.& c.non præſtat de regu.iur.idcirco etiam ꝙ proceſſu ſeu pendentia litis, ac de ſententia in reſcripto pro illius ualiditate,mentio fieri debeat.c. inter monaſterium de re iud.c.Coram.de offi.delegat.c. inter dilectos.de fide inſtrum.& ponit Rot. deciſ.673. dicit ꝙ ſi aliquis in antiq.& Faſtol.cau.35.dub.64.poſt glo.ordinariam ia uerbo literas.in cap.ſuper literis de reſcri.An-
18 chara.conſi.16. uiſo proceſſu per totum,nihilominus ſi ſententia ac proceſſus uel pendētia litis huiuſmodi fuerint nullæ etiam quod de eis nulla ſit facta mentio,reſcriptum ſeu alius actus non dicetur obreptitiũ ſeu ſubreptitium,nec ex eo uitiabitur:ut uoluit Rot.dec.357.Nota quod attenta in antiq. & Aegid.concl.240.in cauſa domi.Robert.& eſt gl.ordin.in c.in noſtra in uerb.mētionem.& in c.ex tenore.in fi.gl.magn. de reſcrip. & in c. ſuggeſtum.& in uerb.Poſterius de iure patr.& in c.cum noſtris.in uer.de facto. de conceſ.præb.ponit Abb.poſt alios in c.per ueſtras.col.3.uer.Nota bene hoc dictũ,de donat.inter uirũ & uxorē.deciſ. Neap.366.in pleno.nume.11.& Alex.conſi.42.col.2.lib.4.

19 Et quamuis glo.ſupraſcriptæ loquantur de reſcriptis
ad beneficia: Doctores nihilominus ex doctrina earundẽ
concludunt de actu nullo uel elidibili (exceptione elidẽ
te propoſita) neceſſariò quòd mentio fiat, non requiri:
prout loquens de priuilegio nullo uoluit Dominic.in c.
quoniam. 18. diſtinctione . ac de unione nulliter facta.
20 idem uoluit Cald. conſil. 29. ſub titulo de præben.
de noua prouiſione ſeu gratiã nulliter facta tenet Rot.
deciſ.179.not. quòd de gratia.in auth. & Rom. conſi.
21 483. col.1.prout de elect. nulla. dicit idem Cald. cõſi.
22 14. de reſcrip.ac de appel.nulla ſeu deſerta tenuerit Bu
23 tri. & Imo.in c.ex parte.de reſcri. & c.bonæ.de confir.
util.uel inut. De trãſactione nulla poſuit Soci. cõſi.120.
24 circa prin.col.1.in fin. uolum.4.prout de compromiſ-
25 ſo nullo concludit Card. in conſil.94. Nobiles uiri uer
ſic.4. obiicitur. cum aliis de quibus per Felin. in cap.
ex tenore. col.3. uerſi. de reſcripto nullo.& in dicto. c.
in noſtra.colum.4. uerſi. de primis inualidis.de reſcrip.
& in c. illud de præſcript. & Deci. conſil. 126. diuino
col.fi.lib.1.

26 Actus itaq; nullũ operatur poſitiui iuris effectum:&
27 proptereà dici ſolet ꝙ citatio nulla non inducit litiſpẽ
28 dentiam c.fi.ut lit.penden.in Clem.ponit Deci. conſil.
460.nu.28. nec perpetuat iuriſdictionem ſecundũ Ar-
29 chid.in c.non ita.in prin.2.q.6. & Paul.de Caſt.in l.1.
§.1.ff.de feri.Minuſq; præſcriptionẽ interrumpit.l.ſi pa
ter.C.ne de ſtat.defunct.& ponit Bar.in l.accuſare.ff.de
adult. & gl.in c.ut debitus.de appel.Neque malam fidẽ
inducit, qñ ex tali actu nulliter geſto quis plenè inſtrui
non potuit:ut per Bal.in auth.offeratur.col.pen. & in l.
30 1.poſt prin.C.ex delict.defunct.ubi dicit ꝙ citatio & li
tiſconteſtatio ſi nulliter fiũt,nihil operantur uide eundẽ
Bal.in c.1.col.3.de nul.uaſ.q cõtra:eſt & mod.in tract.
de mora.col.6.uerſi.2.tẽpora tomo 16.ubi ꝙ proceſſus
nullus habet uim interpellationis extraiudicialis.

Minus tribuit cauſam præſcribendi, quando nullitas
præſcribẽti erat nota:ut ſentit gl. magna circa medium
in c.

& l.cum tale.§.arbitratum.ff.de cond.& demonſt. prout neque contractus ualidus tollitur aut innouatur per
43 contractum nullum,aut ſimulatũ.l.ex precio. C.ſi cert. pet.l.ſi id quod.§.1.ff.de reſcin.uend.& toto tit.C.plus ualere quod agit. Prout etiam ex dicto contractu nullo (ſi fieret à pupillo, uel eccleſia)nulla poſſeſſio transferetur ſecundum communem opinionem Doctorum:ut aſſerit Alex.conſi.81.lecto.col.4.in fi.lib.3.& ponit conſi. 69.circa.col.3.lib.5.Neque per ſimilem cõtractum nullum quis incideret in pęnam puta caducitatis rei emphyteuticæ ob illius alienationem nulliter factam: ut tenet Alex.in conſi. 99. uiſis in fin. lib.5.Guid. Pap.q. 515. quidam. & Hipp.in l. fi.ut dicit Bal. nu.20.ff.de quæſt. Bald. in l.ſi clericus. col.1. uerſi. ex præd. infra de emptione. Andreas.
44 Videmus etiam ꝙ ſtante ſtatuto ꝙ bannitus impunè offendi poſſit occidens eum qui fuerat nulliter bannitus non accuſabitur quominus puniatur ordinariè,uidelicet ſi taliter occidens habuiſſet notitiam nullitatis huiuſmodi,alias cum diligenter perquirere,& ſe informare antequã ad actũ cui naturaliter ineſt dolus, deuenire debuiſſet, tanquam , culpabilis iudicantis arbitrio plectendus erit,iuxta communem theoricã ſcribentium.de qua per Alex.in conſi.77.uiſis.col.1.lib.3.poſt Bar.Bal.& alios in l. non putauit.§. non quęuis. ff.de cont. tab. & in l. penult. aliàs fin. ff. de adult. & Bald. in l. ex morte.C. ad leg.Aquil.Doct.maxime Iaſ.in d.l.4. §. condemnatum.colum.fina.ff.de re iudi. cum aliis , de quibus per Dec.conſi.327.quod eſt primum conſi. tertiæ partis. & cõſi.482.pio nu.10. & de quo per Bal.in l. 1.C.de pœ.& Saly.in l.cum qui duas. C.de adult.& idem Bald.in addi.Specul.in tit.de cita.col.4.uerſi.non ualet citatio. & Alex.conſi.114.nu.4.lib.1.& cõſi.160.uiſis.lib.7.& Felin.in c. quę in eccleſiarũ.col.2.uerſic. Tertius caſus.de conſtit.poſt Bald.in auth. quę ſupplicatio.circa fi. c. de precib.imp.off. ubi etiam ponit nunquid pendente cauſa ſuper nullitate banni licitum ſit bannitum occidere:
de quo

de quo uide Bar. in l. 3. §. ſi ſeruus. ff. de acq. poſſ. Statutum etenim, de quo ſuprà, & quæuis alia diſpoſitio de actu loquẽs, intelligẽda eſt de ualido ac ritè & rectè facto: ut trad. Bal. in l. fi. §. computatione, in fi. C. de iure deliber. tenet do. Iaſ. in d. l. 4. §. condemnatũ, in primo not. de re iud. & do. Alex. in d. conſi. 77. nu. 15. lib. 3. & Dec. conſi. 360. nu. 2. Cum aliis, de quibus per Fel. in c. ex tenore. in uerb. reg. de reſcr.

46 Et ꝑpterea dici cõſueuit, ꝙ clauſula in priuilegio uel aliàs apponi ſolita, uidelicet, nõ obſtãte quauis cõceſſione alteri facta &c. intelligi debet de cõceſſione inualida & nulliter facta, nõ aũt de ualida: ut ꝑ Alex. in conſi. 3. ex his. nu. 4. & conſ. 23. Viſo. nu. 11. lib. 5. & conſ. 35. uiſo. col. 2. li. 4. & ponunt moderni in tractatu de beneficio. q. 13. nu. 3. parte & Dec. cõſi. 33. col. fi. in prin. li. 1. & fuit originale dictũ Cõpoſtellani in c. cãm quæ de reſcr. ut in ſupradictis locis habeẽ. & ponit idem Dec. Conſi. 580. quæritur circa fi. lib. 4. Gozad. conſi. 14. nu. 18.

48 Videmus ẽt ꝙ quãuis regula ſit ꝙ appellatione à diffinitiua pẽdẽte, nihil innouãdũ ſit: ut ff. nil no. ap. pẽd. & ſi ſecus fiat, ꝑ remediũ attẽtatorũ ĩ primis & ante oĩa reuocari debeat. c. nõ ſolum. de ap. in 6. Rot. dec. 195. ſi pars. in not. nihilominus ſi appellatio ex poſt declareẽ nulla attẽtata reuocari non deberẽt, cũ intelligi debeãt de appellatione lẽa: ut ꝑ Rot. dec. 357. No. ꝙ attẽtata. ĩ ant. & Aeg. 239. in cã d. Gul. ꝓut nec reuocarenẽ ipſa

49 appellatione deſerta, ſi mõ ex actis de deſertione cõſtaret: ut ꝑ Rot. dec. 1. in no. & ꝑ Aeg. dec. 420. Quãuis attẽtata hmõi ꝑ uiã ordinariã nullitatis, ſi nõ ꝑ uiã attẽtatorũ reuocari poſſent, ſm̃ Fran. in c. cõſ. el. 2. de ap. & c. ſępe. col. x. eo. ti & ponit Saruẽ. in reg. de trien. q. 54. uel

50 poſsẽt reuocari ex mero iudicis officio, ſm̃ Rot. dec. 13. in no. de quo ꝑ Aeg. 623. ꝓceſſus cum ſeq. appellatio itaq; informis & nulla in ꝑmiſſis parũ uel nihil reuelabit, ſicuti ẽt nõ deuoluet: ut ꝑ Rot. dec. 385. ſi appelleẽ. in no. & dicemus infrà. & interim ꝙ non deuoluat ẽt nullitatem, uide Are. conſi. 75. col. 4. in fi.

loco & tempore coarctata, erit probabilis ut inquit Bar. in d.l.2.de error.aduo.& Io.And.in locis de quibus ſuprà,& Bal.in l.geſta,in 3.col.ubi ponit qualiter ſup hoc teſtes interrogari & deponere debeant. C.de re iud. & facit text.in d.c.ſicuti de re iud.& in c.Albericus. in fi. de teſtib.& id quod ponit Rot.409.fuit dubitatum. in
20 no.& quod notatur in l.ne in arbitris.C.de arb.& tenet Alex.d.conſi.123.col.9.nu.23.lib.4.per tex. in l.1.C. de exac.tribut.li.10.cum ibi add.& per Anch.cōſ.276. uiſa,col.1.nu.3.

Vel probari poterit nullitas proceſſus, ut puta litem non fuiſſe conteſtatam,uel quid aliud ſimile per confeſſionem ipſius partis aduerſæ:prout eſt tex. & ibi hoc notat Pan.in 3.nota.in c.fi.extra de prob.& in c.in pręſentia.in illius tex.de renunc.facit tex.in l.pacta nouiſſima C.de pact.in l.cum te.C.de tranſact. & ponit Ioan.mil. in uerb.ſentētia à qua non eſt appellatum.& Felin.in c. de cauſis.col.3.uerſi.tertia concluſio de offi.delega.& in c.unic.in prin de litiſconteſt.

21 Et quod diximus de nullitate probanda,& iuſtificanda idem fere dicendum uidetur de appellatione interpoſita.Cum appellatio ſit cauſa & intentio appellantis: qa per eam appellans in ſe ſuſcipit onus probandi ſententiam iniquam, petitq; illam propterea retractari: ut l.1. & l.ſcio.ff.de appellationi.l.perfecti.ff.de minor.l. minoribus.C.de his quib.ut indig.Si igitur appellans in iudicio obtinere uoluerit, huiuſmodi ſuam propoſitam intētionem probare debebit.c.cum eccleſia,de appellatio.c. interpoſita.in prin.& gl.fi.in c.dilectis.eo.tit. & in l. ad ciuilia.in fi.C.de appell.l.1.in princ.ſi pendente appellatio.mors.inter.l.2.cum duabus ſeq.C.ſi ex fal.inſtru.Et propterea lex mādat exhiberi copiam omnium actorū & proceſſus ipſi appellanti : ut ex illis coram iudice ad quem ſuam intentionem iuſtificet.l.eos.§.ſuper his.l.à proconſulibus.& præcipimus. uerſi.in his autem. C.de appell.& tex.in c. cupientes. uerſi. cum omnibus actis iuribus, & monumentis ſuis,&c.& in uerſi.electos uero. & uerſi.

& uer.ſi uerò in diſcordia.de elect.in 6.eidemq; appellãti ad appel.hmõi iuſtifican ã,proſequendã, & finiẽdã certũ p̃finitũ tẽpus,uidelicet annũ, & ex cauſa bienniũ, ſtatuit c.Cũ ſit Romana.& c.ex rõne,extra de appel. & toto tit. C.de tẽporũ appell. quo termino elapſo ſi acta & ꝓceſſus idẽ appellãs non repreſentauerit,ex illiſque aut nouiter deductis,dictã ſuã appellationẽ nõ iuſtificauerit,ſentẽtia prima manebit firma, ac ſuæ executioni demãdabitur l.ſi cõtra minorẽ, & l. qm̃ nonnulli. iũcta l.in offerẽdis.& l.ampliorẽ,in prin.C.de appel. & l.fin. col.ſi.ubi bonus tex.& auth.ei q.C.de tẽpo.appel. Debet itaq; appellator ſi uult in cauſa appellationis obtinere,docere imprimis ꝙ ritè & ſolẽniter appellauerit, id eſt ꝙ formiter,uidelicet in ſcriptis,& intra decẽ dies:ut uoluit Io.And.in nouel.in uer.ſi cõſtiterit.in d.c. ſicut Romana,& c.Romana.§.ſi uerò.& ibi gl.d.& Doc.eo. tit.in 6.ponit Dec.cõſi.295.in cã.col.1.lib.2.poſt Bar. ĩ d.l.hi q.C.de ap.& Rot.cõſi.190.quoad reuocationẽ, in no.Et poſtmodũ eandẽ appellationẽ quoad ſnię iniquitatem & iniuſtitiam (ut diximus) iuſtificare, aliàs etiam ꝙ conſtaret de nullitate ſeu grauamine, & iniuſtitia,ipſe appellans non obtineret ſecundum Francum in c.dile.col.4.in fi.de appel.cum ibi add.

Et præmiſſa intellige(ut dixi)quãdo appellans uult cauſam appellationis ſuæ proſequi,& illam iuſtificare. Si aũt appellatus appellationẽ hmõi ex aduerſo interpoſitã ꝓſequi,& petere declarari ꝑ iudicẽ ad quẽ, bene ſnĩatũ,& malè appellatũ, eandẽq; ſnĩam cõfirmari uellet(qđ facere põt ,ut in d.l.ampliorẽ,in prin.& l.in exercẽdis.C.eo.ti.& ponit Rot.365.ſi à diffinitiua.ĩ not.cũ ipſe ſit q̀ hoc caſu promouet,& cãm proſequitur, & bene iudicatũ & male appellatũ aſſerit, ſi uult effectu ſnĩæ ſuę potiri,& expreſſam cõfirmatio..ẽ habere,cũ cenſeať actor,id qđ aſſerit,oſtẽdere debet. Et ꝑ cõſequens acta & ꝓceſſus corã iudice ad quẽ exhibere & producere cõuenit.Ita ꝓcedit tex.in d.authen. eos autem,de his qui ingred.ad appel.& ponit Inno.in c.1. de cõfir.util. uel

inutil. & Abb.in c.ea quæ.in fi.& ibi Feli.ponens etiã quid operetur iſta expreſſa cõfirmatio.de re iud.l.idem Abb.in c.in pſentia.col.fi.de renũ.gl.Bar. & Bal.in d.l. hi q ad ciuilia.C.de appel.& in d.l.i.ubi Alex. ad Bart. ff.ſi tutor appel.& idẽ Alex.in l.Nam & poſteà.§.ſi minor.col.pe.ff.de iureiur.& Spec.in ti.de ſent. §. fi. in fi. & plenius Guid.Pap.in tract.de appel.q.10.& in deciſ. 20. nunquid & 436. cum materia.7.conclu. & q. 294. quæro utrum.& Fran.in c.cũ eccleſia,de appel.cũ aliis, de quibus per Dec.in conſi.513. nu.10. Nec ſufficeret aliquo caſu partem actorũ & proceſſus,ut putà actus & geſta pro parte duntaxat ipſius inſtantis facta, producere: niſi & ea quæ pro parte appellantis facta ſunt, & ſic integer proceſſus,produceretur:qa aliàs ueritas rei geſtæ cognoſci non poſſet,per text. in l.nec cauſas. & in l. iudicibus. & l.eos.§.ſuper his.C.de appel.quod optimè in Ro.cu.quotidie uidemus & experimur.

Et poſtq̃ hęc pauca uidimus circa modũ nullitates ꝓbandi, & ad quẽ ſpectet:nõ erit extra propoſitũ uidere ẽt,quoties,& intra qđ tẽpus eadẽ nullitas in iudicio deduci poſſit,ac de effectu ipſius quouiſmodo deductæ.

IN RVB. SEV TITVL.
Quoties & intra quod tempus,&c.

SVMMARIA.

1 *Nullitas quoties fit, toties proponi poteſt: quia oritur cum ipſo actu nullo.*

2 *Exceptio reddens actum retro nullum regulàriter non opponitur niſi poſt actum.*

3 *Appellare quamuis tertio non liceat: licebit tamen pluries dicere de nullitate: & in infinitum lis protrahetur,ſecundum praxim de qua ſitc.*

4 *Sententiæ ac res iudicatæ quomodo illudantur.*

5 *Nullitatem non poteſt proponere is,qui reportauit tres ſententias*

tiat contra, antequàm exequantur.

6 *Reſcripta ſuper nullitatibus poſt tres conformes non conceduntur in Rom. cu. niſi cum clauſula ſine praeiudicio triũ conformium.*

7 *Nullitates ne impediant prouideri conſueuit in Rom. cu. per uiam reſcripti prout hic.*

8 *Nullitatis remedium quanto tempore duret: & intra quod tempus agi poſsit de nullitate.*

9 *Nullitatis effectus qui ſint tam ante quàm poſt illius declarationem: nam deuoluit, nume. 10. ſuſpendit, & proceſſus principalis negotij retardat, nu. 11. executionem impedit, nu. 15. perimit, nu. 16.*

12 *Nullitatis cognitione pendente conquieſcit negotium principale: & fatalia non currunt: quod intellige prout hic nume. 13.*

14 *Attentatorum cauſa pendente fatalia cauſæ principalis non currunt: intellige prout hic.*

16 *Nullitas facit quòd actus nullus habeatur, perinde ac ſi non fuiſſet factus, ideo de actu nullo nõ eſt mẽtio faciẽda, nu. 16. uide hic multa exempla, nu. 19. 20. 21. uſque ad nu. 25.*

17 *Reſcriptum ut ualeat, de proceſſu, litiſpendentia ac ſententia mentionem debet.*

26 *Actus nullus nullum operatur iuris effectum.*

27 *Citatio nulla non inducit litiſpendentiam neque iuriſdictionem perpetuat nu. 28. præſcriptionem non interrumpit 29. & 31. neque malam fidem inducit 30.*

32 *Acceptatio ſeu nominatio nulliter facta non conſumit poteſtatem iterum nominandi & acceptandi.*

33 *Nullitas actus non conſumit poteſtatem quominus nulliter factum poſsit iterum bene fieri, & uide exempla.*

34 *Stipulatio nulliter facta non obſtat quominus iterum poſsit rectè ſtipulari.*

35 *Electio nulliter facta non obſtat quominus poſsit iterum canonice fieri.*

36 *Matrimonium nulliter contractum, non impedit ſecundum.*

37 *Teſtamentum nulliter factum non tollit primum ualidum: idem eſt de contractu & nu. 43.*

38 *Teſtium examen nulliter factum non derogat primis depoſitionibus.*

39 *Teſtium publicatio nulliter facta non impedit ulterius examen.*

40 *Sententia nulla non tollit remedium ſpolij.*

41 *Sententia nulla non impedit teſtes prius publicatos iterum examinari.*

42 *Conditionis invalidæ defectus non tollit legata.*

44 *Bannitus nulliter ſi uigore ſtatuti occidatur, occidens non excuſantur, ſed punitur prout hic.*

45 *Diſpoſitio loquens de actu intelligitur de ualido.*

46 *Clauſula non obſtante conceſsione alteri facta, intelligitur de inualida.*

48 *Appellatione pendente nihil innouandum, intelligitur de ualida: ideo illa declarata nulla uel deſerta attentata eo interim non reuocante ſileat per uiam attentatorum, ut hic 49. cum ſeq.*

49 *Attentata appellatione pendente ſi appellatio deſeritur non reuocatur per remedium attentatorum, ſed per remedium nullitatis, aut ex officio.*

50 *Appellatio nulliter interpoſita non deuoluit.*

51 *Confeſsio nulliter emanata, uel ex actu nulla inſurgens, licet declaret mentem, nihilominus tanquam erronea non operatur.*

52 *Facto proprio contrauenire quod quis non poſsit, intelligitur de ualido quia ſecus ſi fuerit nulliter factum.*

53 *Actus nullus habetur pro non facto quoad præiudicium tertij, ſeu commodum gerentis: ſecus quoad præiudiciũ illius.*

54 *Nullitas actus non excuſat à pœna & nume. 66. & uide hic nu. 53. & 54. 55. 56. 57 uſque ad nu. 66. ubi habes plurima & ad praxim exempla.*

68 *Gabellæ ſi uigore ſtatuti de omni contractu ſolui debeat, intelligitur de contractu ualido: quia ſi fuerit nullus, nil ſoluendum eſt.*

69 *Sermones noſtri ueriores redduntur: cum uniuerſalibus cognitis ad particularia deſcendimus.*

Quoties, & intra quod tempus de nullita. agi poſsit: & nunquid pariat aliquos iuris effectus, & quos.

1 QUOTIES de nullitate agitur, quoties actus nullus cõcipitur. Ius etenim dicendi nullium, ac exceptio huiuſcemodi oritur cũ ipſo actu qui perperã fit, ac poſt ipſius natiuitatem ſolummodo cõpetit: prout patet ad ſenſum, quia non entiũ nullæ ſunt qualitates. l. eius qui in pronuncian. §. qđ ſi ſtipulatus. ff. ſi cer. pet. l. ſi ſeruum. §. 1. ff. de act. emp. prout arguit Dec. conſi. 583. iuridicam. circa fin. lib. 4. non poterit igitur ſententia, niſi poſtquàm fuerit promulgata, per uiã nullitatis impugnari, ut in iſtis terminis tradit Bal. in l. poſt ſententiam, in 1. col. circa fin. C. de ſen. & ſentit in l. 1. C. de re iud. quẽ refert & ſequitur Fe i. in c. inter monaſterium. col. 8. uerſi. ſed aduerte. de
2 re iudi. & hinc eſt ꝙ omnis exceptio, per quam iudicium ac ſententia contenditur retro nulla regulariter opponi cõſueuit poſt ſententiã latam: quia antè quàm proferretur, ſeu actus conciperetur, nullitatis exceptio nõ erat not neque cõpetebat, prout eſt glo. ord. in l. tametſi. ff. ad ſenatuſc. Maced. & gl. in uerbo momenti. & ibi ſcrib. in c. noſtra. extrà de procu. & l. licet. C. eo. tit.
3 Et proptereà quamuis ab eadẽ ſententia non liceat tertiò prouocare. c. ſua nobis. de appella. & C. ne in una ead. cauſ. & c. iterum tamen de nullitate dici poterit. Nã ſi opponetur de tribus conformibus & re iudicata & ꝙ ulterius, non ſim audiendus, nec ulterior quæſtio refricanda exceptione rei iudicatæ obſtante. l. fin. C. de fid. inſtru. l. 2. C. ſi ex fal. inſtru. & per Bar. in l. ſi expreſſim. in 3. col. in princ. ff. de appel. & l. 1. col. pen. C. quando prouoc. non eſt neceſ. & Ancha. in cle. 1. col. 1. in fin. & ibi Ioan. de Imol. in prin. de re iudic.

Talia oppon ẽti replicare potero nõ poſſe dici iudicatũ neque ſententias, cùm oẽs, uel ſaltim aliqua ipſarum uitio nullitatis manifeſtè ſubiaceant: ideoque nõ poſ-

ſe nec debere tali nomine nuncupari.l.3.§.cōdemnatū. ff de re iud.& l.1.§.fi.ff.ad Tertul.l. nō putauit.§. non quæuis.ff.de cōt.tab.l.1.§.hæc aūt uerba. ff. qđ quiſq; iuris,&c.& ꝓptereà quāuis de nullitate primæ ſententiæ fuiſſet dictum, ac ſubinde per tres alias conformes ſnīas declaratū,ſnīam quæ ex uitio nullitatis impugnabatur,ualidam:licetque de uiribus primæ ſententię ulterius,ſtantibus dictis tribus conformibus,hæſitari non poſſit,poterit tñ de uiribus primæ,uel ſecundæ, aut tertiæ ſententiæ confirmantis ad huc quæri, & diſputari: Et ſi per alias ſententias huiuſmodi confirmatoriæ declaratæ fuerint ualidæ,iterum de uiribus ac inual. ultimæ cōfirmātis quæri poterit,& hoc modo nullus erit finis nullitatibus proponēdis: cùm (ut dixi) ſimul atque cū ipſo actu & ſnīa nullitas oriat̃.Et hęc eſt illa uetus & antiqua praxis quā docebat Hubertus de Bobio, & Io. de deo ad hoc relati per d.Specu.in tit.de ap.in §.quoties.col.1.& in ti.de excep.§.uiſo.col.fi.in prin.de qua meminit Imol.in c.ſua nobis.de app.& Fran.in c.directè.col.pen.uer.nona concluſio.eo.ti.& per modū iſtius praxis quidā inſtruebant cautum litigatorē,qui ſententias contra ſe reportauerat:ut nullitatem aliquarum ex eis proponeret:quod ut eſt præmiſſum impediri nō poteſt eademque nullitatis cognitione pendente. pedetentim corā eodē iudice nullitatis,doceret de iniuſtitia earundē ſententiarū:qm̄ ſi per diſputationē partium conſtaret de ueritate rei,ét quod nullitas deducta non probaretur,eædem ſnīæ,quæ iudicatū faciebant, per uiam notoriæ iniuſtitiæ reuocari poſſent:& tali modo ſnię ac res iudicatæ fierent illuſoriæ,hoc ponit Fel.in d.c. inter monaſterium.per illum tex.col.12.uer.limita ſextò. de re iu & in c.qualiter & quando col.19. nu.33. de accuſ. poſt glo.in cle.fin.in uerb.competente.ut lit.pend. cum aliis ibidem per eum adductis.& quod ponit Aret.con ſi.128.clariſ.col.2.uer.2.eſt aduertendum.

Idcirco eum qui ſententias tot expenſis & laboribus quæſitas obtinuit,ne fiāt quaſi ludibrio, & immortali lite ia-

te inuoluantur, cautū eſſe oportebit: ac malitiæ & cautelis aduerſarii occurrere, imprimiſque animaduertere, quia lex ſimili morbo medelam aliquam adhibere uolēs ſtatuit, ꝙ habēs tres ſentētias conformes contra non audiatur ſuper nullitate illarum, uel alicuius ex eis, donec plenariè executioni fuerint demādatæ, ut diſponit cle. ut calumniis, de re iud. & quāuis illius diſpoſitio nō procedat, qñ ſententiæ ex defectu iuriſdictionis impugnantur: ut uoluit glo. fi. cōiter approbata. in clem. 1. de ſeq. poſ. & fru. hmōi tamen exceptio non ita indiſtinctè ac reſupinè recipiēda eſt: nec per quamlibet ſimplicē propoſitionem aſſertæ nullitatis ex defectu iuriſdictionis, tot conformiū ſentētiarum retardanda executio, neque calūniis indulgēdū, per tex. & rōnem d. cle. Sed eo duntaxat caſu qui eſſet audiendus, qñ ſaltim ſummariè de exceptione, ac nō calumnia ꝓponentis conſtare cœpiſ-
6 ſet, prout ſæpius in Ro. cu. in ſignatura ſanct. do. Pa. ſeruari uidi: in qua reſcripta ſuper nullit. poſt tres conformes, rariſſimè cōcedūtur abſq; appoſitione clauſulæ (ſine præiudicio triū conformiū, aut priuſquam de prætēſis nullitatibus aliquid guſtauerint: & hoc ne prætextu dictarū nullitatum, debitæ executiones impediantur.
7 In eadē curia aliud ēt cōſueuit adhiberi remediū: uidelicet ꝙ cā pro parte illius, qui ſnīas contra reportauit, ſuper aſſertis nullitatibus attētatis, ſeu in integrum reſtitutione cōmiſſa (prout ēt ſæpius ad impediēdā executionē fieri uidi) pro parte obtinētis ſnīas ſolet obtineri aliud reſcriptū: ut iudex nullitatis præfixo aliquo breui & perēptorio termino eius arbitrio moderando, ipſi aduerſario ad prætēſas nullitates, attētata, uel ꝙ ſibi de iure cōpetat reſtitutio, probandum & deducendum, dictoque termino elapſo, & quòd releuet, non probato, ad ulteriorē ac finalem dict. ſent. ac rei iudicatæ executionē, partibus iuſtitiā miniſtrādo, procedat, &c. in uim huiuſmodi reſcripti præfixo ipſi aduerſario termino, ſi de aſſertis nullitatibus nō cōſtiterit, idē iudex pōt ac debet ſententias & iudicatū exequi, & talis eſt Romanę curię

ſtylus:prout etiam atteſtatur Caſſan.deciſ.4.in fi.ſub ti-tu.de dilat.pro quo facit tex.in l.Titia.ff.de accuſ.& in l. diffamari.C.de inge. & manu.l.ſi ea. & ibi glo.Ç. qui accuſ.nõ poſ.l.ſi quis libertatẽ.uer.planè.ff.de pet. hæred.l.ſi tibi,in prin.& l.mancipiorũ.ff.de opti. leg. l.iuſtas.C.de iure fiſ.lib.x.c.lator.in fi.q fil.ſint legi.c. frequẽs.§.fi.de reſt.ſpol.in 6.cũ aliis de qbus ꝑ gl. in c. licet cãm.in prin.de ꝓba.& ponit Rot.305.no. qualiter dicẽti & c.in antiq.& Alex.conſi.108.uiſo in fi. lib.1.

8 Quod remedium inſeruiet ẽt quoad ſecundã partẽ rubricæ noſtræ:uidelicet ne perpetuò de nullitate cõqueri poſſit,qm̃ per huiuſmodi termini præfixionẽ ſatis ſuccurſum fuerit:aliàs enim ſi eſſemus in actu qui prætenderetur ipſo iure nullus:remediũ iſtud nullitatis abſque ulla tẽporis præfinitione competeret:ex quo ea quæ ab initio nulla ſunt,tractu tẽporis nõ conualeſcãt.l.quæ ab initio.ff.de reg.iur.c.nõ firmatur, extra eo.ti.c.auditis. de elec.Maximè ſi ex defectu iuriſdictionis nullitas prætẽderetur,ut uoluit Ang.in l.1.C.quan.prouo. non eſt nece.uel ex defectu mandati:qm̃ ſi de eo non conſtabit, ẽt uſque ad mille annos ſuper nullitate actus agi poterit:ut uoluit Bal.in l.1.C.de reb.alie.nõ alien.& l.2. C. ſi ex falſ.inſtr.declarat Cur.Iunior.conſi.77.quẽ ſequutus eſt Rot.ut per Caſſad. dec.3. de procu. & Saruien. ſuper regu.de nõ iudicando,in cõpen.fol.85.nu.73. ſiue ꝙ ageret de nullitate in cauſa in qua animæ periculũ uerteretur.iuxta ea quæ ponũtur in c.quia ergo.cũ ſeq. 35.q.9.uel in cauſis,in quibus de iure nõ currit præſcriptio:de quibus in c.uigillãti.& c.fin.de præſ.& c. qđ de eo,33.q.5.Aut ꝙ nullitas per modum exceptionis in iudicio deduceretur. Ex quo temporalia ad agendũ ad excipiẽdum ſunt perpetua.l.pure.in fi.ff.de dol. excep. l.ſi pactus.C.de exceptio ponit Alex.conſi.82.uiſo.columm.4.lib.3.Canoniſtæ in c.ſi autem de teſt.Bal.in l.fi. col.11.infra de præſc.longi temporis.

Si uerò nullitas in iudicio ad irritãdũ ſeu annullãdũ per modũ agẽdi directò, & principaliter deduceret. Cũ

pro huiuſmodi remedio officium iudicis nobile compe-
tat:ut diximus ſuprà, facultas tale officium implorandi
eatenus durabit, quatenus durant reliquæ pſonales actio
nes uidelicet triginta annis, ut dicit glo. in l. querelã. C.
de falſ. inſt. de perpet. & tempor. actio. in prin. l. omnes l.
ſicuti. C. de præſcrip. 30. uel. 40. annor. & ſic intra iſtud
tempus triginta anno. remedium nullitatis proponi de-
bebit, prout præmiſſa ſentit Spec. in §. quoniam. uerſ. in
ſumma. & §. iuſta. in fi. ſub. tit. de ſent. poſt gl. in c. 1. in fi.
35. q. 9. & Bal. in l. ſcire oportet. §. fi. de execu. tut. in l. da
ta opera. col. 29. C. qui acc. non poſſ. & in ca. ſæpe. col.
pen. de appel. ubi dicit ꝙ quærela nullitatis non habet
tempus præfixum à iure, niſi prout aliæ actiones, & per
Salicet. in l. præſes. uerſi. ulterius quis poteſt. C. quom.
& quand. Card. in clem. 1. quæſtio. 14. & ibi Imol. col. 4.
uerſi. quo autem iure. de re iudi. & Fran. in c. dilecto. q.
5. de appel. & Lanfr. in c. quoniam contra. iſi prin. uerſi.
unum reſtat uidere. num. 23. & in §. interlocutoriæ. nu.
37. extra de probat. cum aliis de quibus per Alex. conſ.
59. uiſo tit. col. 4. nu. 15. lib. 4. & Dec. conſi. 8. Diuino.
col. pen. in fin. lib. 1. Aym. conſi. 108. in iſta cauſa, prope
fin. & conſi. 153. ultra col. 2. Bal. in tract. præſcr. in q. 21.
quartæ principalis partis. & latius. quæſt. 32. eiuſdem
partis. tomo 16.

Quicquid tamen ex l. cõi, ſit regulariter per ſtatuta ter
rarũ de nullitate agere uolẽti certum tẽpus, ſeu certa in
ſtantia aſſignari & õfigi conſueuit. Quibus termino & in
ſtantia perẽptis, ſuper eiſdẽ nullitatibus audiendus non
erit, ꝑterquàm in caſibus ſuprà ſub tit. quis poſſit dicere
de nullitate adnotatis. Et aduerte quoniã præmiſſa q̃d
ius & facultatẽ ſuper nullitatibus agẽdi duntaxat nõ au
tem quoad iuſtitiam cauſæ nullitatis intelligi debent: nã
ubi nullitas ĩ iudicio deducta fuerit, inſtãtiã cauſæ illius
tantũ durat quantũ reliquæ inſtãtiæ aliarũ cauſarũ, uide
licet triennio: q̃a quod cauſa nullitatis habeat determi-
nata fatalia, ſeu aliam inſtantiam q̃ legis properandum,
C. de iud. nuſquã reperit. Idcirco ſi nullitas incidẽter ac-

ceſſori ẽ

ceſſoriè cum ipſa appellatione fuerit deducta deſerta cauſa principa i ipſius app.etiam cauſa nullitatis,quæ il li tacitè inerat deſerta reputabiť, per ea quæ ponit Bal. in l.tale pactũ.§.qui prouocauit.q.13.ff.de pact.& Fran. in c.dilecto,q.48.& q.58.de appel.ut aliàs dixi.Si uerò nullitas ſeparatim uel principaliter deducta fuerit eius inſtantiam triennio finietur.per d.l.properandum.ut do cet Bal.in d.§.qui prouocauit eadem q.14.in prin.& in c.ſæpe.ubi poſuit Innoc.de appel.& ponit idem Franc. in c dilecto.q.5.cum aliis de quibus per Alex. in conſi. 59.uiſo.tit.col. 2.lib.4. Dummodo nullitas ex defecto iuriſdictionis non prætendatur,quia fatália non habent locum in cauſa nullitatis,quæ ex defectu poteſtatis iudi cantis procedit,ſecundum eundem Bal.in l.1.in 3.not. C.qui pro ſua iuriſd.&c.

9 His ita præcurſis,aſſumendo ultimam partem rubricę noſtræ, dico quod ius dicendi nullũ ſed nullitas ipſa q̃ plures iuris effectus parit, & producit, ac diuerſimodè operatur,& quandoq; incontinenti, & quamprimum in iudicio fuerit propoſita,& aliquãdo (& magis propriè) poſt illius cognitionem & declarationem.

10 Incontinenti & quamprimùm proponiť ius ac reme diũ iſtud operatur:quia deuoluit negotium ad cognitio nem iudicis ſuperioris ad inſtar appellationis. ut l.abſen tẽ.C.de appe.l.1.§.1.ff.quæ ſent.ſine appel.reſcin.trad. Bart.in l.ſi expreſſim.colum.penul.de appel. Imol. in l. iudex poſtquàm.de re iud.Fran.in c.dilecto.q.10. & q. 30.de appel.cum aliis,de quibus per Alex.conſi.79.nu. 2.lib.2.& diximus ſuprà.

11 Inſuper operatur; quia ſi ſaltẽ per modũ exceptionis in iudicio proponatur incontinẽti cognitionem negotiĩ principalis ſuſpendit & proceſſum retardat, & impedit litiſconteſtationem: ut tenent domini Rot. deciſ.115. nota ꝙ cauſa nullitatis . in antiq. Quoniam quaſi quod ſit exceptio præiudicialis & peremptoria, de ea prius q̃ de principali negotio cognoſcendum eſt: iuxta per not. Bart.in l.Cum quærebatur.ff.de re iud.& in l.ſi ut pro-

ponis.

ponis.col.2.C.quom.& quan.Et Lanfranc.in c.quoniã contra.num.22.de prob.& Fran.in c.dilecto.q.10.uerſi. ulterius aduerte.de app.ut ſupra diximus & ſẽtit Aym. conſi.79. quædã Catarina col.3.in uer.3. redit idcirco
12 nullitatis cognitione pendente conquieſcit ac dormit cauſa negotii principalis ſeu appellationis: nec illarum fatalia labuntur,per tex. in l.contra maiores.C.de inoff. teſt.l.Papinianus.§.ſi quis & irritum.ff.eo.tit.peto quę iura.ita uoluit Bar.in d.l.expreſſim.col.6.& in l.1.col.3. uerſi.circa ſecundum.C.quand.prouo.non eſt nec.& in l.quandiu.C.qui admitti.

13 Quod intellige,dũmodo probabiliter dubitari poſſit, nunquid actus de quo diſputatur ſit nullus qa aliàs temeritas,& nullitas calumnioſa propoſitio nõ prodeſſet: nec fatalia principalis cauſæ retardares,argu l. ſed & ad eos.cum l.ſeq.& l.ſed & ſi.§.proinde.ff.ex quibus cauſ. maior.& l negotiorum.ff.de appel.

Prout formaliter declarat Bal.in d.l. contra maiores. circa fi.& in auth. ei qui poſt prin.C.de appe.& in l.qui teſtamento.in fi ff.de excuſ.tut.Quẽ ſequutus eſt Ang. in l.Paulus.§.hæres rogatus.col.1.in fi.ff.de uſur.& lo. Mil.in uerſi.Appellandi tẽpus.& Fran.in d.c.dilecto.q. 6.& q.63.de appel,& Marſi.ſingul.152.ſuccumbens,in cauſa cum aliis,de quibus per Alex.conſi.62.in cauſa &
14 lite.col.fin. lib.7. prout conſueuit etiam dici & diſtingui de cauſa attentatorũ,uidelicet ꝙ illa pendente non currant fatalia,ſi modò calumnioſa reperta non fuerint: c.quandiu.de appel.in cle.declarant Abb. Feli.& alii in c.ex ratione.de appel.& eſt deciſ.domi.de Ro.ita formaliter diſtinguens.deciſ.102.fatalia, in no.labitur itaque inſtantia culpa illius qui temere & calũnioſè ſuper nullitatibus pertinaciter diſputare uoluit: ut dixit in fin. Alex.poſt multos per eũ relatos conſi.42.in cauſa. col. 4.uerſi.eſt iſtud.lib.3.

15 Nullitas etiã prędicta ſi fuerit liquida,uel ſaltim de facili,aut incontinenti liquidari potuerit, cõſueuit ſtatim perimere,uel ſaltim executionẽ ſuſpẽdere,iuxta ea quæ

ponit

ponit Bal.in l.ab executione.col.2. C.de execu.rei iud. Imol.in clem.1.col.2.eo.tit.latè per Bar.& alios in l.3. §.condemnatum.ff.de iu.ponit Alex.conſi.181.in cauſa.col.2.lib.6.& Rot.280.licet.in no.& diximus ſuprà. Nullitas itaque quàm primum fuerit propoſita,& antequam declaratur,regulariter deuoluit & ſuſpendit. Poſt
16 illius autem declarationem uerè & naturaliter perimit, & facit quod actus per eam impugnabatur,ſit & habeatur perinde ac ſi factus non fuiſſet.l.1. in fin. cum l.ſeq. ff.de aut.tut.l.quoties.ff.quis ſatiſd.cog.l.de ætate.§.qđ ait prætor.ff.de interrog.actio.c.2.de tranſlatio. prælat. Clem.1.de immu.eccle.& l.non dub.C.de legi.c.imperiali.25.q.2.cum ſimil. in quibus patet paria eſſe, non eſſe,uel eſſe nulliter:ut inquit And.de Ier. in c.1.§.pro pterea quæ ſit prima cauſa beneficii amittendi in uſib.
17 feu.Actus igitur nullus quando de illius nullitate conſtiterit,nullum de iure præſtabit impedimentum.c.quæ contra ius.& c.non præſtat de regu.iur.idcirco etiam ꝙ proceſſu ſeu pendentia litis, ac de ſententia in reſcripto pro illius ualiditate,mentio fieri debeat.c. inter monaſterium de re iud.c.Coram.de offi.delegat.c. inter dilectos.de fide inſtrum.& ponit Rot. deciſ.673. dicit ꝙ ſi aliquis in antiq.& Faſtol.cau.35.dub.64.poſt glo.ordinariam ia uerbo literas.in cap.ſuper literis de reſcri.An
18 chara.conſi.16. uiſo proceſſu per totum,nihilominus ſi ſententia ac proceſſus uel pendētia litis huiuſmodi fuerint nullæ etiam quod de eis nulla ſit facta mentio,reſcriptum ſeu alius actus non dicetur obreptitiū ſeu ſubreptitium,nec ex eo uitiabitur:ut uoluit Rot.dec.357.Nota quod attenta in antiq. & Aegid.concl.240.in cauſa domi.Robert.& eſt gl.ordin.in c.in noſtra in uerb.mētionem.& in c.ex tenore.in fi.gl.magn. de reſcrip. & in c. ſuggeſtum.& in uerb.Poſterius de iurepatr.& in c.cum noſtris.in uer.de facto. de conceſ.præb.ponit Abb.poſt alios in c.per ueſtras.col.3.uer.Nota bene hoc dictū,de donat.inter uirū & uxorē.deciſ. Neap.366.in pleno.nume.11. & Alex.conſi.42,col.2.lib.4.

19 Et quamuis glo.ſuprаſcriptæ loquantur de reſcriptis
ad beneficia: Doctores nihilominus ex doctrina earundẽ
concludunt de actu nullo uel elidibili (exceptione elidẽ
te propoſita) neceſſariò quòd mentio fiat, non requiri:
prout loquens de priuilegio nullo uoluit Dominic.in c.
quoniam. 18. diſtinctione. ac de unione nulliter facta.
20 idem uoluit Cald. conſil. 29. ſub titulo de præben.
de noua prouiſione ſeu gratia nulliter facta tenet Rot.
deciſ.179.not. quòd de gratia.in auth. & Rom. conſi.
21 483. col.1.prout de elect. nulla. dicit idem Cald. cõſi.
22 14. de reſcrip.ac de appel.nulla ſeu deſerta tenuerit Bu
23 tri. & Imo.in c.ex parte.de reſcri. & c.bonæ.de confir.
util.uel inut. De trãſactione nulla poſuit Soci. cõſi.120.
24 circa prin.col.1.in fin. uolum.4.prout de compromiſ-
25 ſo nullo concludit Card. in conſil.94. Nobiles uiri uer
ſic.4. obiicitur. cum aliis de quibus per Felin. in cap.
ex tenore. col.3. uerſi. de reſcripto nullo.& in dicto. c.
in noſtra.colum.4. uerſi. de primis inualidis.de reſcrip.
& in c. illud de præſcript. & Deci. conſil. 126. diuino
col.fi.lib.1.

26 Actus itaq; nullũ operatur poſitiui iuris effectum:&
27 propterea dici ſolet ꝙ citatio nulla non inducit litiſpẽ
28 dentiam c.fi.ut lit.penden.in Clem.ponit Deci. conſil.
460.nu.28. nec perpetuat iuriſdictionem ſecundũ Ar-
29 chid.in c.non ita.in prin.2.q.6. & Paul.de Caſt.in l.1.
§.1.ff.de feri.Minusq; præſcriptionẽ interrumpit.l.ſi pa
ter.C.ne de ſtat.defunct.& ponit Bar.in l.accuſare.ff.de
adult. & gl.in c.ut debitus.de appel. Neque malam fidẽ
inducit, qñ ex tali actu nulliter geſto quis plenè inſtrui
non potuit:ut per Bal.in auth.offeratur.col.pen. & in l.
30 1.poſt prin.C.ex delict.defunct.ubi dicit ꝙ citatio & li
tiſconteſtatio ſi nulliter fiũt, nihil operantur uide eundẽ
Bal.in c.1.col.3.de nul.uaſ.q cõtra:eſt & mod.in tract.
de mora.col.6.uerſi.2.tẽpora tomo 16.ubi ꝙ proceſſus
nullus habet uim interpellationis extraiudicialis.

Minus tribuit cauſam præſcribendi, quando nullitas
præſcribẽti erat nota:ut ſentit gl. magna circa medium
in c.

in c.ſacerdotes.16.q.3.& ponit Bal.in trac. præſcrip.q. 11.tertię partis principalis poſt Bal.in l. 1.C.de pſcript. 30.uel 40.anno.& Guid.Pap.q.159. duodecima qui in caſu ſuo tenet contrarium.

31 Prout nec pacificā poſſeſſionē interrūpit:ut latè proſequitur Gomez.ſuper regula de annali q.45.& pręmiſſa ponit. Fel.in d.c.illud col.2. & 3.de præſcriptionib. & deciſ.Neap.461.in fi.cum ſimilibus.

32 Prout etiā uidemus, ꝙ optio ſeu nominatio,uel acceptatio nulliter facta nō cōſumit gratiā, ſeu poteſtatē,iterū acceptādi,optandi,ſeu nominandi:ut eſt tex.in l.2.& ibi Bar.ff.de opt.l.& tenet Rot. dec.428. Si habens,in no.& Cal.dec.9.in fi.de cōce.præb.Rom.conſ.319.aliàs 326.præſens conſultatio.& Fel.in d.c.ex tenore.ī uerb. regula de reſcrip.Aym.conſi.63.in fi.

33 In actibus etenim extraiudicialibus, & in facto conſiſtētibus per actum nullū poteſtas nō expirat,quominus malè & nulliter factum poſſit iterum bene fieri: ut per Inn.& alios in c.in literis.ubi Felin.col.3.uerſi.8.limita.& c.de offi.delegat.& Abb.in c.gratum.nu.17. de poſtul.præla.& Bal.in l.ſi ut proponis.la prima.uer.& hæc faciunt.C. quomodo & quando.& in l. quod quis. prope fi. C. de procur.quamuis in ſententiis diffinitiuis ſecus ſit:ut diximus ſuprà.

34 Stipulatio ſimiliter nulla nō obſtat quominus poſſit iterū ualidè ſtipulari l.ſi dari ſtipulet.ff.de uerb.obl.Sicu

35 ti electio nulla non obſtat quominus poſſit iterū canonicè eligi.c.Bonæ.in fi.c.congregatio.& c. aditis. de electioni.c.conſtitut.de apellat.latè Feli.in c.in literis.col. 3.uerſ.ſed quo iure.ubi etiam paulo ſupra ponis de ſubſtitutione inualida,quod non conſumit mandatum extra de offi.dele.prout nec matrimonium nulliter contractum impedit ſecundum matrimonium,legitimū ne

36 que reliquis actibus impedimento.eſt.l.ſicut §.1. ff.de ope.lib.c.ueniens.&c.Cum in apoſtolica de ſpon.

37 Prout nec teſtamenū nullū impedit primū ualidum. l.2.ff. de iniuſt.rup.§.ex eo aūt.in ſti.quibus mod teſta.

infir.

Infir.Super quo tamen uide Alex.conſi.104.Paucis lib. 2.& Gui.Pap.q.200.Eymardus.Rom.conſi.306. Item examen teſtium nulliter factum non derogat primis depoſitionibus etiam eorundem teſtium ualidè receptis: ut per gl.in c.Cùm cauſam.in ult.gl.de teſtib.& Panor. in c.cùm in tua.in fi.eo.tit.Nec publicatio dictorum te-
39 ſtium non ritè facta impedit: ut probatur in clem.2.in princi.& ibi per gl. de teſtib.& tenet Roter.deciſ.391. ſi ad inſtantiam.in no. & Rom. ſing.31. Viſio exempli. poſt Bar.in l.fi.ff.queadm.teſt.aper. & in l.qui per ſalutem.in fi.de iureiur.facit quod ponit Guid. Pap.q.124. ſi iudex,cum ſeq.& Soci.in c.fraternitatis.col.10 de teſti.quem in propoſito refert & ſequi.Hipp.in l.1.§.cùm quis latrones.nu.51.ff.de q.& c.deci. 35.in fi. nec ſen-
40 tentia nulla impedit teſtes prius publicatos iterum produci & examinari,ſecundum Rot. deciſ.42.nota ꝙ ubi teſtes.ubi uide in antiq.& quod ponit Guid.Pap.q.72. quomodo. prout etiam ſententia nulla non obſtat quominus quis uirtute talis ſententiæ rebus ſui priuatus poſſit ad illas recuperandum etiam remedio ſpolii agere:ut in c. conquerente. de reſtit. ſpoli. ponit Aegid. concl. 105.authoritas. Abb. in c.110. inſinuatione. nu.4. de proc. Alex.in l.non uidetur.ff.de acq. poſſ.& in l. iuſtè
41 poſſidet.in fi.eod.tit. & conſi.140.uiſis.2.col.lib.7.ubi tamen uidetur ſentire contrarium. cum aliis de quibus per Fel.in c.dilecto.el 1.de reſcript. &c. cum cauſam in prin. de offi.deleg.Et deci.conſ.125. in cauſa ſpoliationis.col.1.& fi.& conſi.449.col.3. & Boeri. plura cumulantem in deciſ.238.col.2.Aym.conſ.17.And.col.2.& conſi.124.Ioan.col.1.prout ſentētia arbitralis quæ nulla eſt,non meretur obſeruantiam,nec propterea quis incidit in pœnam compromiſſam inquit Rom. in conſil. 167.uiſo.nu. 1.neque ſoluens prætextu ſententiæ nullę liberatur.Are.conſi.35. uiſo.col. 2.in prin. de quo per
42 Affl.deci.150.Rex abſenſus.& 191. Abb. col.2. Item defectus conditionis inualidæ non impedit, quominus legatum præſtari debeat,ut l.Turpia.§.ſi Titiæ, de l.1. & l.

& l.cum tale.§.arbitratum.ff.de cond.& demonſt. prout neque contractus ualidus tollitur aut innouatur per
43 contractum nullum,aut ſimulatũ.l.ex precio. C.ſi cert. pet.l.ſi id quod.§.1.ff.de reſcin.uend.& toto tit.C.plus ualere quod agit. Prout etiam ex dicto contractu nullo (ſi fieret à pupillo, uel eccleſia)nulla poſſeſſio transferetur ſecundum communem opinionem Doctorum:ut aſſerit Alex.conſi.81.lecto.col.4.in fi.lib.3.& ponit conſi. 69.circa.col.3.lib.5.Neque per ſimilem cõtractum nullum quis incideret in pęnam puta caducitatis rei emphyteuticæ ob illius alienationem nulliter factam: ut tenet Alex.in conſi.99. uiſis in fin. lib.5.Guid. Pap.q. 515. quidam. & Hipp.in l. fi.ut dicit Bal. nu.20.ff.de quæſt. Bald. in l.ſi clericus. col.1. uerſi. ex præd. infra de emptione. Andreas.
44 Videmus etiam ꝙ ſtante ſtatuto ꝙ bannitus impunè offendi poſſit occidens eum qui fuerat nulliter bannitus non accuſabitur quominus puniatur ordinariè,uidelicet ſi taliter occidens habuiſſet notitiam nullitatis huiuſmodi,alias cum diligenter perquirere,& ſe informare antequã ad actũ cui naturaliter ineſt dolus, deuenire debuiſſet, tanquam, culpabilis iudicantis arbitrio plectendus erit,iuxta communem theoricã ſcribentium.de qua per Alex.in conſi.77.uiſis.col.1.lib.3.poſt Bar.Bal.& alios in l. non putauit.§. non quęuis. ff.de cont. tab. & in l. penult. aliàs fin. ff. de adult. & Bald. in l. ex morte.C. ad leg.Aquil.Doct.maxime Iaſ.in d.l.4.§. condemnatum.colum.fina.ff.de re iudi. cum aliis, de quibus pe. Dec.conſi.327.quod eſt primum conſi. tertiæ partis. & cõſi.482.pio nu.10. & de quo per Bal.in l. 1.C.de pœ.& Saly.in l.cum qui duas. C.de adult.& idem Bald.in addi.Specul.in tit.de cita.col.4.uerſi.non ualet citatio. & Alex.conſi.114.nu.4.lib.1.& cõſi.160.uiſis.lib.7.& Felin.in c. quę in eccleſiarũ.col.2.uerſic. Tertius caſus.de conſtit.poſt Bald.in auth. quę ſupplicatio.circa fi. c. de precib.imp.off. ubi etiam ponit nunquid pendente cauſa ſuper nullitate banni licitum ſit bannitum occidere:
de quo

de quo uide Bar.in l.3.§.ſi ſeruus.ff.de acq.poſſ.Statutum etenim, de quo ſuprà, & quæuis alia diſpoſitio de actu loquēs,intelligēda eſt de ualido ac ritè & rectè facto:ut trad.Bal.in l.fi.§.computatione, in fi. C.de iure deliber.tenet do.Iaſ.in d.l.4.§. condemnatū, in primo not.de re iud.& do.Alex.in d. conſi.77.nu.15.lib.3.& Dec.conſi.360.nu.2.Cum aliis,de quibus per Fel.in c. ex tenore.in uerb.reg.de reſcr.

46 Et ꝓptereà dici cōſueuit,ꝙ clauſula in priuilegio uel aliàs apponi ſolita,uidelicet,nō obſtāte quauis cōceſſione alteri facta &c.intelligi debet de cōceſſione inualida & nulliter facta,nō aūt de ualida:ut ꝑ Alex. in conſi.3. ex his.nu.4.& conſ.23.Viſo.nu.11.lib.5. & conſ.35.uiſo.col.2.li.4. & ponunt moderni in tractatu de beneficio.q.13.nu.3.parte & Dec.cōſi.33.col.fi.in prin.li.1.& fuit originale dictū Cōpoſtellani in c.cām quæ de reſcr. ut in ſupradictis locis habeť.& ponit idem Dec. Conſi. 580.quæritur circa fi.lib.4.Gozad.conſi.14.nu.18.

48 Videmus ēt ꝙ quāuis regula ſit ꝙ appellatione à diffinitiua pēdēte,nihil innouādū ſit:ut ff. nil no.ap. pēd. & ſi ſecus fiat,ꝑ remediū attētatorū ī primis & ante oīa reuocari debeat.c.nō ſolum.de ap.in 6.Rot.dec.195.ſi pars.in not. nihilominus ſi appellatio ex poſt declareť nulla attētata reuocari non deberēt, cū intelligi debeāt de appellatione lr̃ia:ut ꝑ Rot.dec.357.No.ꝙ attētata. ī ant. & Aeg.239.in cā d.Gul.ꝓut nec reuocarenť ipſa

49 appellatione deſerta,ſi mō ex actis de deſertione cōſtaret:ut ꝑ Rot.dec.1.in no.& ꝑ Aeg.dec.420.Quāuis attētata hmōi ꝑ uiā ordinariā nullitatis,ſi nō ꝑ uiā attētatorū reuocari poſſent,ſm̄ Fran.in c.cōſ.el.2.de ap.& c. ſępe.col.x.eo.ti & ponit Saruē.in reg.de trien.q.54.uel

50 poſsēt reuocari ex mero iudicis officio,ſm̄ Rot.dec.13. in no.de quo ꝑ Aeg. 623. ꝓceſſus cum ſeq.appellatio itaq; informis & nulla in ꝓmiſſis parū uel nihil reuelabit,ſicuti ēt nō deuoluet:ut ꝑ Rot.dec.385.ſi appelleť. in no. & dicemus infrà. & interim ꝙ non deuoluat ēt nullitatem,uide Are.conſi.75.col.4.in fi.

51 Tu audiuiſti ēt ꝙ confeſſio tacita,uel expreſſa,q̃ nul liter emanauit,ſeu ex actu nullo reſultat,q̃uis mentem confitētis declaret,ut in l.legatū ſub cōditione.§.fi.ff.de alim.l.2.C.de fideicō.l.in teſtamēto.ff.de fideicō.lib. & no.Bar.ī l.fi.ff.de reb.eo.cū aliis,de q̄bus p Dec. in cōſ. 176.Viſo.col.1.& 407.in fi.lib.3.& conſi.172.in cauſa col.1.lib.1.Aym.conſi.113.Anc.nu.6.Nihilominus cū reperiaẽ contra legis ꝓhibitionem emanata, non hẽ pro ueritate,ſed pro erronea reputatur,ſi aliud non interue niat ut no.Bal.in l.alia.col.2.C.de his quib.ut indig.& deciſ.Neap.25.in fi.& Alex.conſ.30.ex allegatis col.1. lib.7.& Ro.ut p Caſſad.dec.5.de iurepat.& facit tex.ī c.at ſi clerici.de iud.& l.mater decedens.ff.de inoffi te-ſta.ubi agens ex teſtamēto licet uideatur illud fateri ua lidum,ſi tñ declaretur nullum non obſtabit quominus poſſit ēt agere ab inteſtato:prout iudicauit Cu.Neap.ut p eundē Afflic.deciſ.52.q̄dā.uide Ro.conſi.69.nu.10.

52 pro quo facit ēt ꝙ licet regulariter q̄s contra proprium factum uenire prohibeaẽ:ut not.Bar.in l. poſt mortē.ff. de adopt.& in l.qui ea mēte.ff.de furt.& not.in c. ſi q̄s præsbyterorum.de reb.eccl.non alie. Nihilominus ſi ta le factum fuerit nullum,poteſt illi ad ſui libitum contra uenire.c.Cū laici.& c.fi.& ibi Abb.de iurepa.& p eūdē Ab.in c.noſti.de elec.& in c.diuerſis fallaciis ī fi.de cle. cōiug.cū aliis,de q̄bus p Ale.ī cōſ.123.Diſcurſis.col.4. li.1.& diximus ſupra ſub rub.q̄s poſ dice.đ nul.ī prin.

53 Et ne in p̄miſſis decipiaris,aduertēdū eſt, q̄a actus nul lus habeẽ pro inutili & non facto,quatenus p̄iudiciū ter tii concernit,non aũt quoad fauorē & commodū eiuſ-dē gerentis:q̄m ſi culpa aut dolus in eo, qui actum nul-liter & perperam fecerit, deprehendetur, non obſtante ꝙ actus que geſſit non ualeat punietur,ne ex improbita te ſua gaudeat,uel locupletetur l. Dolum.C. de peri. & cōmo.rei uēd.l.itaq; fullo.ff.de fur. & l.nemo ex ſuo de licto.ff.de reg.iur.l.ita demū.in prin.ff.de arb. & no.gl. in l.2.in uerb.tribuimus.ff.de orig.iur.Ideo co prelatus obligās eccleſiā ſuā pro alicuius debitis, licet contractus

& obli-

& obligatio huiuſmodi non teneat, idẽ tamen prælatus
54 puniri debet ut eſt tex.& ibi Abb. & alii in c.quorundã extra de ſol.& facit c.2.& c.ſi quis præsbytero ũ. de reb.ecc'.non alie.ubi etiam uoluerunt doctores ꝙ eccleſia non teneat̃ ad reſtitutionẽ precii emptori,qñ contractus uenditionis rei eccleſiaſticæ nõ ualuit in pœnã contrahentiũ (ſi modò nõ fuerit probatum preciũ hmõi in utilitatẽ eccleſię uerſum fuiſſe)qđ tenuit Alc.poſt alios per ipſum relatos,in conſ.4.Viſo.col.1.in fi.lib.2.
55 Prout dr̃ de eo ꝗ iudicem incompetentem adiit:qm̃ & ſi nihil egerit, & tali tñ additione quamuis nulla & inutili puniendus eſt l.2.& ibi Bal.C.de don.c.ſi diligẽti de foro comp.Prout etiam uidemus idẽ in uendente
56 ædificia ad effectũ demoliendi: quia licet cõtractus irritus ſit,contrahentes nihilominus pœnam ſoluunt: ut l. ſenatus.de contrahenda emp. & l.fi.de dam.infe. ponit gl.& ibi Bal.in l.martyres.C de ſacroſ. eccl. Dans ete-
57 nim cauſam cõtractui nulli, etiam per dolum,licet cõtractus non teneat tamẽ dolo faciens ex eo cõueniri poteſt,quia reſpectu ipſius ac in eius pœnam reputatur ualidus.l.eleganter.& ibi gl.in uerb. nullam.ff.de dolo.facit tex.cum ſua gl.in l.tranſactione.C. de trãſ. & ponit Bar.in l. bona fides.ff.de act.emp. Et propterea ſi unus
58 ex contrahẽtibus non ſolueret gabellam: & ſi quoad illũ contractus eſſet inualidus (caſu quo uigeret ſtatutũ de ſoluendo gabellam pro quolibet contractu , aliàs ꝙ eſſet nullus) ꝓut de ſimili ſtatuto meminit Bar.i l. Vniuerſa.in fin.C.de prec. imp.offe.& in l.cũ mulier.ff.ſol. mat.nihilominus ꝑꝑ cu'pam ipſius gabellam nõ ſoluẽtis ex eodem cõtractu conueniri poſſet.ne dolus & culpa ꝓpria ſibi patrocinaret̃:ut uol.Bal.in l.fi.C.de peri. & cõmo.rei ued.& Bar.in d.l.bona fides.ff.de act.emp. Dolũ itaq; aut culpam cõmittens ẽt nulliter gerat: uel
59 actus aliqua rõne ſit inualidus, pęnas non euitabit: ut dicimus de eo ꝗ uiolauit ſequeſtrũ appoſitum ꝑ fructibus beneficii uigore ſnĩæ nullæ, ꝗ nihilominus incidit in pęnas cle.ad cõpeſcẽdas.de ſequeſt.poſ.& fruc.ut cõ

 cludit

cludit Rot.510.Nota utrū pœna.ī antiq.& ſæpius iudicauit Rota, ꝑut refert Saruē.ſuꝑ regula de annali.q.5.ī
60 fi.Sicut dici cõſueuit ēt de clerico ī ſacris exiſtēte & matrimoniū cõtrahēte:qa & ſi matrimoniū nõ teneat,nec effectū ſortiat̃, nihilominus ob culpā ipſius pęnā incurrit,ac ꝑdit beneficia:ut uoluit Rot.dec.103.nota ꝙ ubi clericus.in antiq. & ponit Card.in cle.1.q.8.de cõſang. & affin.facit tex.in l.quod ergo.§.cū aūt.ff.de his ꝗ no. inf.In talibus nāq; nõ iuris effectu, ſe animi deſtinatio cogitat̃ & hęc pęnā ſuſtinet:ut uoluit tex.ī l.Eū ꝗ duas. C.de adult.& d.l.nemo martyres iuncta gl.C.de ſacroſ. eccl.ſenſit.Bar.in l.ubi pactū.prope fi.C.de tranſ.tenet Card.Imo.& Ab.ī c.1. de cle.cõiug.tãgit Dec.cõſ.166. Ego Philippus.ubi tñ conſulit contrariū, ut ibi per eū, ac ꝑmiſſa etiam ſequitur Aym.conſ.191.in cauſa egregiis.col.3. uerſ.2.reſpõdeo,&c.Idē dicimus de cõdenti
61 bus ſtatuta:qa & ſi non habuerint poteſtatē,ac illa nõ ualuerint, nihilominus ſi animo occupandi iuriſdictionē talia fecerint,incidunt in pęnā.l.Iul.maieſt.l.3. in fi. ff.de l.Iul.maieſtatis.& ponit Bar.ī l.omnes populi. in
62 8.q.princi. ff. de iuſti.& iur.Sicuti ſeruari uidemus in corrumpente ſeu falſificante inſtrumentum nullū qa & ſi talis corruptio,& falſitas non ſit apta alicui nocere: ex quo tamē actus eſt de ſe illicitus, culpa & dolus corrumpentis ſeu falſificantis punit̃:& nullitas nõ excuſat, quo minus ſaltem pœna extraordinaria iudicis arbitrio plectatur:ut ponit Bal.in l.1.C.de ſepulch.uio. & Bar.in l. ſi quis legatū.& in l.1.§.ſi ꝗs in rationib.ff.ad l. Cor.de falſ.& ide Bar.in l.quid ergo.§.cum autē. infam.& ponit Ang.& Aug.poſt eū in lib.maleficiorū in §.falſario uerſ.q̃ro quot modis dicatur falſum.& Fel.in c.ex teno
63 re.col.6.de reſcr.& hoc modo intellige Alex. in conſi. 70.Viſo ꝓceſſu.circa fi.lib.1. & latius conſ.145.Viſis.
64 li.6. ꝑ totum cõſ.74.uiſo.eo.lib.1.Idē dicit de falſific. literas Papæ,q̃ erant nullæ,quia nihilo.punietur: ut per But.Pan.& alios in c.olim.de reſcr.& in c.cùm ad falſariorum.de crim.fal.Prout etiā dicitur idem de teſte falſum

ſum(quamuis nulliter)deponēte.ſecundum Bal.in l.Iu riſiurandi.C.de teſt.& l.fi.C.ſi eſt falſ.inſtru.
65 Et ponit Fel.in d.c.ex tenore,& alii doctores in locis de quibus ſupra.Idem pariter dici conſueuit de iudice, qui nulliter pronūciauit,& fecit litē ſuā:quia eatenus te nebit parti læſę,quatenus ſua intererit:q a ꝑtextu officii publici de facto partē grauauit:ut uol.Bal.in l. ſi ut ꝓpo nis.in fi.C.qūo & quan.& in l.obſeruare.§.proficiſci.q. 12.ff.de off.ꝓconſ.& cōſueuit notari in l. fi.ff. de uari. & extraor.cogn.& in l.fi.C.de pœn. iud.q maie iud. eſt dec. Rot.ut per Faſtol.dubio.14.cau. 4. tenet Paris de put in trac.Sind.in §.an ſi ſentētia eſt lata.in prin.& ita intellige eundē in ꝑcedenti.§.in fi.ubi dixit ꝙ quis nō tenetur in ſindicatu pro ſnia nulla: Intellige niſi quate- nus interſit partis:prout uoluit Bar. in q.9. quæ incipit Iudex per imperitiam.ī ſolutione arg.Et facit tex. in l. 1.§.1.ibi,ſed ſi iudex cōſtitutiones principiū neglexerit, punit.ff.de falſ. & declarat Ang. in l.filius.ff. de iud. & Bald. in l. Venales. C. qūo & qn.& magis clarè tenet
66 idē Paris ī uerb.corruptio.ibi,Iudex corruptus.&c.eo. trac.Tho.grāma. conſ.54.uerſ.ꝑterea dato qđ decretū Aegi.concl.149.ſi ille. Vbicunq; igit lex notat factū tā tū ac ſuper eo ſe fundat : quāuis factū hmōi de iure non cōſiſtat,nec ualidū ſit non euitabit pœna, quæ,non qđ nullitas pariat in ſimilibus caſibus aliquē iuris effectū , ſed ob dolū & culpā cōmittētis,iniungit.Et propterea à regulariter cōc'udi pōt ꝙ ex actu ipſo iure nullo nullus
67 orit poſitiui iuris effectus,ſed pro inuiili ac nō facto ha
68 bēdus eſt: Ideoq; ſtante ſtatuto ꝙ de omni cōtractu ga bella ſoluat:de contractu ipſo iure nullo & inualido q͂c- quam ſolui nō debet: cū ſtatutū intelligi debeat de con tractu,ꝑ quā ius trāsferat,non aūt de inutili:ut declarat Bar.in l.unum ex familia, in prin.de leg.1.& in l. cū Ti tio.ff.ad l.Falc.& in l.nō putauit.§.non q̄uis.ff.de con tra.tab.& Bal.in l.2.in fi.C. de enuch.& in l.nō dubiū. C.de l.& Ang.in l. Marcellus.§.res quæ. ff. ad Trebel. cum aliis,de quibus per Alex.in conſ.104.col.2.li.1.&

cõſ.36.uiſo.col.2.in prin.lib.4.poſt Ro. cõſi.77.licet. Et qm̃ ueriores redduntur ſermones noſtri,cum uniuerſalibus cognitis,ad particularia deſcẽdimus:ut proba.in l.1.de iuſt.& iur.& inſti.eo.in prin.& l.1.ff.ſi cer.pe.cũ multis ſim. nã opinamur tunc unũquodq; cognoſcere, cum cãs cognoſcimus primas & prima principia uſque ad elemẽta,ut inqt Philoſophus:& ponit Bar.in l.pupillus in prin.ff.de acqui.hęre.quẽ retulit Ang. in l.q Bonę.§.duo fratres.in 1.q.ff.de uer.ob.& Iaſ.in l. in ſuis.ĩ 5.col.in fi.de lib.& p9 ſt.& Idẽ Ang.conſ.356.doct.in priu.Ordo igiĩ fuit à generalibus inchoaſſe, cum ad cognitionẽ ſpecierum p̃cedere debeat cognitio generum: ut dixit Bal.in d.l.1.ff.ſi cer.pe.Idcirco his ita generaliter p̃curſis.q̃ nullitatis materiã cõcernebãt:reliquũ eſt, ut ad particularium cognitionem deueniãmus: ac defectus & nullitates undecunque prouenientes,de quib. in iudiciis ſæpius dubitari contingit,ſummatim & concluſiuè,eo quo poterimus ordine,pertractemus.

Quoniam quæ iudex potiſſima pars,duxque, & Imperator iudicii exiſtit:ideò,ut de nullitatibus ex defectu poteſtatis iudicantis prouenientibus,præmittamus, eſt inſtituto ordine neceſſe eſt.

IN RVB. SEV TITVL.

De nullitate ex defectu. &c.

SVMMARIA.

1 *Iuriſdictiones defectus maxima eſt nullitas.*

2 *Iudex eſt potiſſima pars,duxq; & imperator iudicij.*

3 *Iudicatum dici non poteſt ab eo, qui ius dicendi non habuit.*

4 *Nullitas ex defectu iuriſdictionis ſtatuto nullitates reijciente non comprehenditur.*

5 *Iuriſdictionis nullitas ſi eſt euidens poteſt à iudice declarari parte non citata.*

6 *Iuriſdictionis nullitas pro defectu inſanabili habetur.*

Iuriſdi-

7 *Iuriſdictionis defectus omnes ob illorum multiplicitatem recenſeri non poſſunt.*

8 *Iuriſdictionis ex defectu qualiter proceſſus & ſententiæ regulariter impugnari conſueuerunt.*

9 *Iudicis poteſtas imp. inis eſt quærenda: quia iuriſdictio ſolùm reſidet apud principem.*

10 *Iuriſdictio à principe fluit, & ad illum refluit, prout flumina ad mare.*

11 *Præſumitur quod nullus habeat officium publicum, neque priuatum.*

12 *Iuriſdictio etiam ordinaria non præſumitur, niſi de ea appareat publica ſcriptura.*

13 *Iudex nemo præſumitur.*

14 *Iudicum creatio hodie ad principem ſpectat.*

15 *Iudex quicunque ſaltim à principio oſtendere debet literas ſuæ poteſtatis.*

16 *Iudex delegatus de ſua delegatione etiam in ſcriptis fidem facere debet.*

17 *Cardinali uel alij magno officiali quoad ſuam iuriſdictionem credendum eſt: ſecus quoad alia.*

18 *Iudex qui non eſt, ſi aliquem per ſuam ſententiam diffamaſſet, uel condemnaſſet, debet ipſe eadem pœna puniri.*

19 *Iudices ſeu terrarum ac prouinciarum præſides tempore quo officia uel prouincias ingrediuntur publicant literas illorum poteſtatis.*

20 *Iuriſdictio ordinaria poſtquam fuerit ſemel publicata tanquam notoria in p. r ibus illis non eſt ulter. u probanda.*

21 *Iuriſdictio ordinaria ſi negetur, & notoria non ſit, eſt probanda per publicam reputationem & famam.*

22 *Iudex quòd quis fuerit præſumitur, quando ſententia tranſiuit in rem iudicatam: et contrarium aſſerens probare debet.*

23 *Iudicis ordinarij intentio uidetur de iure fundata: ideo non ſufficit negare ipſum iudicem.*

24 *Iudex quod quis fuerit præſumitur, quando partes habuerint eum pro tali, & coram eo litem conteſtata fuerunt, & qui contrarium dicit probare debet.*

25 *Iuriſdictio ordinaria dicitur quaſi naturalis amica legibus, & fa-*

& fauorabiliter interpretanda.

26 Iuriſdictio alicui ſpecialiter data accumulatiuè cum ordinario, non priuatiuè cenſetur data.

27 Iudex ut ordinarius non ut delegatus in dubio uidetur aſſumptus.

28 Iuriſdictio delegata tanquam odioſa ſtrictè interpretatur, neque pro ea eſt præſumendum.

29 Iuriſdictio delegata probari debet per ſcripturam: uel ſi eſt deperdita, per teſtes, aut eſt recurrendum ad delegantem.

30 Iudex ordinarius quouſque toleratur in officio, ad eius geſta inualidandum nulla iuris uel facti exceptione repelli pōt.

31 Iudex ordinarius quis dicatur.

32 Iudex ordinarius regulariter de omnibus cauſis ſui territorij cognoſcit.

33 Iudex ordinarius poteſt eſſe incompetens ratione cauſæ perſonarum, loci, & temporis.

34 Iudex pedaneus uel aliàs de minimis dicitur incompetens in cauſis meri aut mixti imperij, uel ſummam ſuæ iuriſdictionis excedentibus.

35 Sententia quæ eſt indiuiſibilis non ualet etiam quoad partem ſub iuriſdictione comprehenſam, ſecus ſi diuiſibilis.

36 Ciuitates ſingulares in pleriſque locis habent hodie diſtincta regimina, prout olim habebant prouinciæ.

37 Ciuitates Lombardiæ per pacem Conſtantiæ conſecutæ ſunt iuriſdictionem in illarum territorio.

38 Ciuitates hodie multa ex priuilegio & permiſsione principis faciunt.

39 Ciuitates Italiæ merum imperium ſibi præſcripſerunt ac pleraque uſurpant.

40 Iudices & magiſtratus terrarum hodie ex illorum ſtatutis & conſuetudinibus poteſtatem capiunt, & in cauſis procedunt.

41 Iudices ordinarij antiquitus in urbe qui & quod erant.

42 Auditores Rotæ in locum antiquorum iudicum qui ſedebant in aula lateranenſi ſucceſſerunt.

43 Iudices ordinarij licet olim eodem tempore plures eſſent in urbe tamen quilibet ſuis partibus fungebatur, & de cauſis ad

ſis ad officium alterius ſpectantibus non cognoſcebant.

44 Iudex vnus non debet vſurpare quæ ſunt iuriſdictionis alterius.

45 Iudicis ordinarij geſta ſi ad ſuam iuriſdictionem non pertineant, nihil valent.

46 Procuratoris Cæſaris poteſtas erat limitata.

47 Iudex criminalium de cauſis ciuilibus principaliter cognoſcere non poteſt, incidenter uerò poteſt.

48 Iudex ad ciuilia deputatus de cauſis criminalibus ac meri imperij principaliter non cognoſcit.

49 Iudex ciuilis teſtem coram ſe falſum deponentem puniri pōt.

50 Clericus teſtis coram iudice ſeculari ſalſum deponens, nūquid ab eo poſsit puniri.

51 Iudices ex forma ſtatuti vel alias ad certam ſpeciem cauſarū deputati non cognoſcunt cauſas alterius ſpeciei etiam ex tacita vel expreſſa partium prorogatione.

52 Prorogatio non poteſt fieri niſi de cauſa ad cauſam eiuſdem ſpeciei.

53 Iuriſdictio ſi fundatur ratione alicuius qualitatis: qualitas legitimè debet in libello deduci: & ſi fuerit negata imprimis ſaltim ſummariè debet probari.

54 Iudex ſecularis ſpirituales cauſas quouiſmodo cognoſcere non poteſt, ſiue ſit criminalis, ſiue ciuilis, ſiue realis, ſiue perſonalis, ſiue poſſeſſoria, ſiue petitoria.

55 Iudex ſecularis procedit in cauſa ciuili coram ſe mota, donec coram ſe excipiatur, et fiat fides de litiſpēdentia corā iudice eccleſiaſtico ſuper aliquo articulo præiudiciali ipſi cauſæ.

Deuolutionem cauſarum quære ſub uerbo (Cauſa)

56 Iudex non procedit in cauſa ad ſe legitimè non deuoluta.

57 Cauſa ciuilis inter laicos ob defectum iudicum ſecularium deuoluitur ad cognitionem eccleſiaſticam.

58 Moſes habuit utrunque gladium.

59 Cauſa feudalis non deuoluitur ad ordinarium, niſi ob negligentiam domini feudi.

60 Cauſa ſuffraganeorum non deuoluitur ad Metropolitanum, niſi per viam appellationis.

61 Cauſa appellationis a grauamine non deuoluitur ad iudicem

ad

ad quem, niſi in euentum legitimæ appellationis.

62 Cauſa de partium conſenſu poteſt deuolui ad iudicem ſuperiorem, quando iuriſdictio eſt prodigabilis, & non alias.

63 C. vt debitus loquitur de iudice ordinario ſecundum communẽ lecturam.

64 Iudex grauaminis ex tacito uel expreſſo partium conſenſu (omiſſo grauamine) in neg. princip. procedere poteſt.

65 Cauſa grauaminis commiſſa cum negotio principali eſt conditionalis reſpectu negotij, uidelicet ſi pronunciatum fuerit malè proceſſum.

66 Cauſa appel. ad Ro. curiã interpoſita regulariter non deuoluitur: ſed cognitio eſt in partibus committenda.

67 Cauſæ maiores, beneficiales, ac ſpirituales, de ſui natura de facili ad curiam deuoluuntur.

68 Cauſæ clericorum, ac perſonarum eccleſiaſticarum, ac laicorũ temporali iuriſdictioni eccleſiæ ſuppoſitorum de facili ad curiam deuoluuntur.

69 Cauſæ appellationum à grauamine in curia cõmiſſæ deuoluunt totum negotium principale, etiam quod appareret malè pronunciatum.

70 Cauſa ſemel in curia commiſſa propter appoſitionem manus Papæ non remittitur niſi ex magna cauſa.

71 Cauſa ſemel in palatio commiſſa nõ extrahitur per rationem de qua hic.

72 Cauſa appellationis à grauamine ad Papam interpoſita, & à iudice uel à parte approbata deuoluit ob huiuſmodi mutuum conſenſum etiam tacitum, ut nu. 73.

74 Dilatio pro iuribus habendis non datur parti interpellatæ ut compareat cum ſuis iuribus.

75 Cauſa deuoluitur etiam quod appellatio fuerit nulla & nulliter interpoſita, ſi modo fuerit a iudice uel à parte comprobata.

76 Appellationis cauſa commiſſa, ſi de appellatione non conſtat, iudici non competit iuriſdictio, & ſatis erit conſtare per cõfeſſionem appellati.

77 Cauſa appellationis à diffinitiua interpoſita ad Papam totum deuoluit.

Ter-

78 Termini præfixio non operatur deuolutionem cauſæ, licet habeat uim peremptorij.

79 Appellatio a diffinitiua etiam quod eſſet nulla ex ſui natura ſuſpendit, deuoluit & citat.

80 Cauſam eſſe deuolutam in dubio iudicandum eſt.

81 Cauſa ex ſpeciali mandato Papæ in curia commiſſa dicitur deuoluta.

82 Procurator conſtitutus ad cauſam quatenus ſit deuoluta, cauſam de ſpeciali mandato commmiſſam defendere tenetur.

83 Cauſæ in Ro cu. committi ſolitæ quæ ſint.

84 Cauſa cenſetur ad curiam deuoluta, quãdo partes in ea ſunt præſentes.

85 Ius reuocandi domum non competit præſentibus in curia.

86 Appellatio non deuoluit, niſi id quod in iudicio pendere reperitur, & ſic non deuoluit petitorium ſuſpenſum.

87 Deuoluto poſſeſſorio quando cenſeatur etiam petitorium deuolutum.

88 Appellatio ſiue bona, ſiue mala quoad appellãtem deuoluit & citat: adeo quod ſi in termino non comparuerit, poteſt per audientiam contradictarum contra eum procedi, dummodo ſit acceptata à iudice uel a parte.

89 Appel. ut deuoluat reſpectu appellati ſi illi non detulit eſſe debet legitima & legitimè intimata prout hic.

90 Appellatio ut deuoluat in qualibet cauſa ubi & qualiter in Ro. cu. ſit repræſentanda.

91 Appellationis cauſa ad curiam legitime deuoluta contra appellatum proceditur per aud entiam etiam ad expeditionem negotij principalis prout hic.

92 Appellatione interpoſita ad Papam ſi interim Papa moritur, deuoluit ad ſucceſſorem, & etiam ſede uacante eſt comparendum.

93 Cauſa propria quomodo intelligatur.

94 Cauſa propria nemo ſententiam dicere poteſt, & ſi dixerit, eſt nulla.

95 Verbum (non debet) honeſtatem non neceſsitatem importat.

96 Fratres minores an poſsint eſſe executores teſtamentarij & arbitri.

Sen-

97 *Sententia in cauſa ſuorum prolata valet.*

98 *Cauſæ cognitionis ſedi Apoſtolicæ reſeruatæ.*

99 *Iudex nullus ſe intromittit in cauſis ſedi Apoſtolicæ reſeruatis.*

100 *Sententia contra perſonam alterius territorij, & nullo modo ſuppoſitam lata non tenet.*

101 *Iudex ſecularis inter clericos regulariter iudicare non pōt, cum iure diuino ſint exempti. fallit in pluribus.*

102 *Iudex ad certum genus hominum deputatus inter alios non iudicabit.*

103 *Auditor cameræ Apoſtolicæ antiquitus ſolummodo habebat poteſtatem in curiales.*

104 *Illuſtres perſonæ ratione precedentis adminiſtrationis corā principe vel eius delegato conueniendæ ſunt.*

105 *Legati & alij in aliena ciuitate publica munere fungentes nō ſunt iudici illius loci ſuppoſiti, ſi alligant priuilegium.*

106 *Sententia contra defunctum vel pro eo lata eſt nulla.*

107 *Iudex extra territorium exiſtens habetur pro priuato.*

108 *Idem ſi foret in territorio, ſed in loco exempto.*

109 *Iudex ſecularis in Eccleſia in territorio ſuo exiſtens iudiciū exercens, non ualet quod agit ſecus de iudice eccleſiaſtico.*

110 *Iudex extra locum vbi ius reddi conſueuit ius dicens nulliter agit.*

111 *Iudex ordinarius non habens locum deſtinatum ad ius reddē dum poteſt deputare in qualibet parte ſui territorij.*

112 *Iudex finito temp. ſui magiſtra ſent. dicere non poteſt.*

113 *Iudex ſeu rector alicuius prouinciæ per duos dies antequàm ſucceſſor ueniat, & ipſe certificetur, etiam ſi elapſum fuerit tempus ſui magiſtratus, ius dicere poterit.*

114 *Iudex quicunq; ſemel validè in cauſa diffinitiua pronuncians deſinit eſſe Iudex, & ulterius quicquam facere nō poteſt, fallit prout hic.*

115 *Inſtantia perimit acta litis ordinatoria: ideo ſi fertur ſententia, eſt nulla.*

116 *Appellatione deſerta inſtantia, perimitur: & ſententia tunc ſuper negotio principali lata eſt nulla.*

117 *Inſtantia ne deſeratur, debent exhiberi acta, & interpellari*

Iudex

Iudex pro expeditione cauſæ, aliàs iudex non præſumeretur negligens.

118 *Iudex delegatus cui à ſtatuto vel aliàs præfigitur certa inſtantia: illa elapſa indiſtincte deſinit eſſe iudex.*

119 *Iudex ordinarius an & quando extra tempus inſtantiæ poterit valide pronunciare:*

120 *Inſtantiæ & ipſi cauſæ in dubio tempus eſſe præfixum intelligitur.*

121 *Verbum (non poſsit) tollit omnem potentiam.*

122 *Verbum legis ſimpliciter prohibitorium facit actum in contrarium factum eſſe nullum: ſi lex ulterius non procedat, puta pœnam imponendo.* 123.

124 *Actus contra legem pœnalem factus non eſt nullus.*

125 *Inſtantia perempta iudex debet ex ſe ſuperſedere.*

126 *Inſtantia l. properandum non procedit de iure canonico, ſecundum quod cauſa quandocunque cognoſci & terminari poteſt.*

127 *Inſtantia perempta iudex poteſt declarare ſe non iudicem, vel inſtantiam peremptam, & alias prout hic.*

128 *Iuriſdictione a iure vel ab homine ſuſpenſa, ſi quid ſit non valet.*

129 *Feriarum tempore iuriſdictio ſeu exercitiũ ſuſpenditur: & propterea ſi quid ſit non valet.*

130 *Feriæ repentinæ vel aliàs a principe ob publicam cauſam indictæ adequantur ferijs ad honorem Dei.*

131 *Feriarum diuinarũ tempore non modò ſententia ferri quinimo ne exequi poteſt.*

132 *Noctis tempore ſententia ferri non debet: & ſi feratur non valet, prout hic.*

133 *Sententia lata tempore quo iudex naturaliter ſiue accidentaliter patiebatur aliquem defectum iuriſdictionis impeditiuum non valet.*

134 *Iudex cur eſſe non poſsit infans, mutus, ſurdus, mente captus: & quare ſecus ſit in cæco, & alijs in ſenſu olfactus, guſtus, & tactus defectum patientibus.*

135 *Iudex alius eſt ſurrogandus, quando primus diuturno impedimento detentus eſt.*

Impe-

136 *Impedimentum proueniens ab ipſo iudice nullam coram eo requirit probationem.*

137 *Excommunicatus iudex eſſe non poteſt, ſi de hoc conſtet.*

138 *Iudex inferior præſente maiore magiſtratu ſententiam dicere non poteſt & quando.*

139 *Petitorium ſi fuerit ſuſpenſum iudex ſuper eo procedere non poteſt.*

140 *Iudex ut ſuſpectus legitimè recuſatus ulterius procedere non poteſt: & ſi ſecus fit, proceſſus eſt nullus.*

141 *Iudex a quo ex cauſa probabili fuit appellatum ulterius procedere non poteſt, quia ſuſpenſa eſt iuriſdictio.*

142 *Appellatio ſi eſt nulla nullum operatur effectum: ſi fruſtratoria, iudex apoſtolos concedere debet, ſi fuerit petiti alias proceſſus eſſet nullus.*

143 *Relatione alicuius cauſæ principi facta, iuriſdictio referentis ſuſpenditur, & eo interim nil fieri poteſt.*

144 *Cauſa in totũ principi remiſſa, poſtquam illi fuerit præſentata, tollit omnem poteſtatem iudici remittendi.*

145 *Conſultatione pendente nihil eſt innouandũ quia per eam ſuſpenditur iuriſdictio.*

146 *Sententia an & quando poſsit eſſe nulla ob defectũ conſilij ſapientis: de quo uide hic plenè.*

147 *Iudex de iure communi non cogitur ab aliquo petere conſilium, quinimo uitium reputatur.*

148 *Aſſeſſorem uel conſultorem capere, uel non remittitur conſcientiæ iudicantis.*

149 *Conſilium ſapientis non eſt concedendum in caſu claro.*

150 *Auditores Rotæ in cauſis claris abſq; conſilio & voto coauditorum pronunciant.*

151 *Conſilio ſapientis cauſa remiſſa quando eo minime expectato iudex cauſam poſsit expedire.*

152 *Conſiliũ ſapientis an & quando Iudex ſequi debeat in ſententia: vide hic, etiam ſi ſuper hoc vigerent ſtatuta: & ſi nõ ſequitur quando ſit nulla.*

153 *Conſilij ſolennitas ſi requiritur probari debet, quia non præſumatur.*

154 *Conſiliũ ſapiẽtis debet a iudice ante ſentẽtiã aperiri & legi.*

Con-

155 Conſilio nondum exhibito, ſi iudex pronũciauerit prout in eo, ſententia non ualet.

156 Conſilii iuxta quod fuit pronũciatum ſi reperitur perplexũ, aut dubium, reddit ſententiam nullam.

157 Dilatione pendente ſententia ferri non debet: uide hic.

158 Termino iuris, uel ab homine conceſſo durante, manus iudicis cenſentur ligatæ.

159 Termino ad dandum uel recipiendum Apoſtolos pendente, ſi quid fit non valet.

160 Termino non includitur nec computantur dies termini.

161 Impeditus iuſto aliquo impedimento puta infirmitatis carceris uel ſimilium ſi coram iudice fuerit excuſatus, & ablata fides de impedimento, condemnari non poteſt.

162 Præuentus à ſuperiore non debet ab inferiore iudice in eadẽ cauſa moleſtari.

Litiſpendentia coram alio opponi & probari, & quandoque iudici ſecundo inhiberi debet.

164 Iudicibus duobus eodem tempore in eadem cauſa eũdem citãtibus, coram quo velit citatus comparere poteſt.

165 Citatus ad locum non tantu, putà ob inimicitias capitales ſeu hoſtiũ incurſus, etiam quod offerretur ſaluus cõductus, uel ob peſtem, ſi non comparuerit, excuſandus eſt.

166 Impedimenta ſi notoria ſunt non indigent probatione, aliàs debent allegari & probari prout hic.

167 Iudex ignorans fundamentũ iuriſdictionis ſuæ non poteſt valide quicquam facere.

168 Iudex probabiliter credens ſe iudicem facit proceſſum validum.

166 Iudex circa poteſtatem ſuam principalem dubitans, facit proceſſum nullum.

170 Iudex errans circa eius poteſtatem, ut ſi eſt delegatus pronunciat tanquam ordinarius, vel econtra facit proceſſum nullum.

171 Iudex duplici ordinaria putà & delegata iuriſdictione fungens, non cogitur alteram eligere.

172 Iudex in dubio cenſetur procedere eo meliori modo quo poteſt, ad effectum quòd actus valeat.

Arbiter

173 *Arbiter & arbitrator ſimul ſimpliciter procedens vt arbiter proceſſiſſe intelligitur.*

174 *Clauſula (Omni meliori modo, &c.) multũ operatur quo ad actus validitatem.*

175 *Iudices ſi ſint plures, quando cenſeantur inſolidum dati, & quando non.*

176 *Sententia lata ab uno ex pluribus iudicibus non inſolidum datis regulariter non ualet.*

177 *Iudices ordinarij ſi fuerint plures, vnus ſine alio procedere poterit: & erit locus præuentioni: uel ſi omnes incœperint ſimul procedere, inſimul etiam cauſam debet terminare.*

178 *Iudex datus ad uniuerſitatem cauſarum fungitur vice ordinarij.*

179 *Iudicibus pluribus delegatis cum clauſula (vos aut vnus veſtrum, &c.) quilibet cenſetur Iudex inſolidum, & præfertur qui præuenit.*

180 *Idem ſi eſſet adiecta clauſula. Si vnus intereſſe nequeat alter exequatur.*

181 *Clauſula ſi intereſſe non poteſt, intelligitur ſi nec per ſe nec per alium.*

182 *Iudices ſi fuerint plures, omnes debent eſſe ſimul tempore quo fertur ſententia & omnes pronũtiare: nec ſufficit quod vnus nomine alterius abſentis pronũciet, etiam ſi abſens ex poſt ratificaſſet.*

183 *Iudices ſi fuerint plures non inſolidũ dat inhabilitas vnius vitiat omnium ſententiam: ſecus ſi inſolidum.*

184 *Iudex alium ſibi aſſocians, an & quando ratione ineptæ ſocietatis faciat proceſſum nullum.*

185 *Actus qui fiunt per plures vt vniuerſos, vt per capitulum, collegium, & ſimilia ratione inhabilium, qui interuenerũt non vitiatur.*

186 *Iudices ſiue ordinari, ſiue delegati ſiue arbitri, ſi plures ſint & diſcordent qualiter & quando illorum ſententia teneat.*

De

De nullitate ex defectu iuriſdictionis, & unde ac quibus modis proueniat tam in iudice ordinario quam delegato.

1 DEFECTVS Iuriſdictionis maximus eſt, utpo
2 te ab ipſa cauſa efficiente proueniens Iudex nāque (ut diximus) potiſſima pars, & baſis, ac fundamentum, Duxq; & Imperator iudicii uocatur:ut ꝑ Bal.in rub. C. ſi a non cōpetente iudi-
3 ce.Vnde iudicatum dici nō pōt ab eo,qui ius dicēdi nō habuit l. 1.§.ff.Ad Tertullianum l. 1.§.hęc autē uerba. ff.qđ quiſquis iuris l.2.in fi.ff.de pœn.& nullitas hmōi ſtatuto,uel ſub alia diſpoſitione nullitates reiiciēte non
4 cōprehēditur:ut ſentit gl.fi.in cle.unica.de ſequeſt.poſ. & fruct.& ponit Ang.in l.non erit. §. dato. ff. de iuriu. Felyn.in c.ex parte.el 2.in 7.fall.de off.deleg.& in rub. de foro compe.uer.Tertium fundamentum,&c.in c. Paſtoralis.uerſi.amplia etiam,&c.de exceptio. & illa gl. in hoc eſt magis communiter approbata : ut inquit Alex. in conſi.79.in cauſa & lite,&c.in fi.lib.7.

Et ſi nullitas iſta ex actis euidēs ſit:iudex eā ēt abſen-
5 te parte & nō uocata,reuocare pōt ſecundum gl.fi. prout ibi declarat Dominicus in c.tua per illum tex. de offi. uicarii.& ponit Abb.in c.cauſam q. in 3. notab. de reſcrip.& Aegid.concluſio.207.Auditor circa fin.& Feli. in c.cum olim.col.7.de re iudic.

6 Conſueuit etiam reputari irreparabilis, & inſanabilis defectus ſecundum modernos,in tract. de lit.grat.& in ſti.fol.145.& d.Seruen.in comp.ſuper reg.de non iudi.& c. fol.185.prima facie,& propterea ab ea ualde prę cauendum erit.

7 Et quāuis nullitas ob defectū poteſtatis iudicantis ex uariis poſſit cauſis deſcēdere.Ideoq; in genera diuidi facilè nō poſſit:ut inquit in ſimili Iuriſcōſultus,in l.cognitionum numerus.in princ.ff. de uar. & extra ord.cogni. Omnes etenim articuli ob uarietatē & caſuum multiplicitatē ſingulatim recenſeri non poſſunt l.neque leges &

nõ poſſunt.ff.de legib.l.ſed & ſi.uer.multi.n. caſus,&c ff.ex quib.cauſis maiores.qm̃ omniũ habere memoriam potius diuinitatis q̃ humanitatis eſt l.2.§. ſi quid aũt.C. de ueter.iur.enucl.l.peregrè in prin.ff.de acq.poſſ. Aliqua tñ magis regularia & uſu quotidiana, pro aliquali iuuenũ excitatione,eo quo poterimus ordine ponemus.

8 Dico igĩ in primis qđ ꝓceſſus & ſnĩæ ex defectu iſto impugnari cõſueuerũt ex eo,ꝙ nullibi, de poteſtate iudicãtis apparet.Secũdò ſi apparuerit, & ius dicẽs fuerit ordinarius:ſæpenumero geſta illius impugnãtur ſub prę textu,ꝙ fuerit iudex incõpetens,rõne cãæ, aut ipſorum litigatorũ,uel loci,ſeu tẽporis, aut culpa eiuſdẽ, qui ius dixit,uel ex defectu ipſiuſmet iuriſdictionis.Sed ſi fuerit iudex delegatus,poteſtas & iuriſdictio ſua reprobari (ut plurimũm)conſueuit rõne delegantis,delegati cauſæ litigatorum,loci temporis,ac formæ ipſius delegationis: de quibus omnibus aliquid per ordinem dicendũ eſt.

9 Siue ergo is qui ius dixit proceſſerit ut ordinarius,ſiue uti delegatus,ante oĩa de poteſtate, qua ĩ iudicãdo uſus

10 eſt,quæri & dubitari ſolet:quia naturaliter oĩs iuriſdictio & publica poteſtas pęnes Papam & Cæſarẽ dũtaxat reſident:ipſi nãque ſunt ueluti fontes, a quibus poteſtas hmõi fluit,& refluit,prout flumina ad mare: ab eis nãq; per reſcripta,& conceſſiones fluit,& ad eoſdẽ per appellationes,nullitates,& quærelas eadẽ iuriſdictio refluit:ut inquit Bal.in c.unico.§.ad hæc col.2.uer.not. hic ꝙ oĩs &c.& col.5.uer.ex p̃mi ſſis ergo,de pace iura. firman. in uſib.feudorũ.Et ponit Alex.cõſi.24.Ponderatis in prin. lib.5.& facit tex.in c.1.22.diſt. & qđ ponit idẽ Bal. per illũ text.in c.1.in prin.in ti.q's dica.dux March. ubi dicit ꝙ oẽs dignitates tã ſpũales q̃ tẽporales ab ipſo Papa & Imperatore reſpectiuè proueniunt.Et ponit Deci.cõ ſi.573.in caſu in prin.lib.4.Iudicare igĩ publicum mu nus eſt l.quippe.ff.de iudi.&.l.fi.§.iudi.ff.de uar. cogu. Habere aũt publicũ,uel priuatũ munus, aut officiũ, nemo præſumiĩ.ut inquit Bal.in l.1.poſt prin.C. de rebus alien.nõ alien.& in l.1.col.3.in 6.q.C.de teſt.ordi.quia

ſunt

ſunt facti,& in facto cōſiſtūt.l.cōſ.§.fi.ff.de curat.fur.l.in libello.§.factę.ff.de capt.& poſt li.riuerſis.cū aliis de q-
11 bus ad propoſitum (loquēs de mandato nō præſumendo)per Deci. conſi. 437.quæritur. col.1.lib.3.& conſi. 672.quæritur,nu.3.lib.5.propterea dicebat idem Bal.ꝙ iuriſdictio etiā ordinaria, nunquam prę ſumitur neque
12 cenſetur collata:niſi inde appareat publica ſcriptura: ut per eum in l.prohibitum.col.3.uer.3.C. de iur. fiſc. cuius dictum pro notab.refert & ſequitur Iaſo. in l. more maiorem.col.8.uer.item aduerte.ff.de iuriſd.om.iud. & idē uoluit idem Bal.in d.c.unic.§.ad hæc uer.quæro nū quid poſſit probari & c.de pace iuram. firman. & ſentit Alex.in conſi.107.uideretur.in prin.iuncto uer.ad allegata &c.lib.7.declarat Paris de Put.in tract. de ſynd. in §.an officialis per totū.& in uer.ſucceſſor in officio &c. Nullus igiť pſumendus eſt iudex:inquit Bald.in l.2. col. 12.uer.ſed his obiiciť.C.de ſeruit.& aqu.qm̄ iuriſdictio eſt qualitas quædā accidentalis,quæ naturaliter homini non ineſt:ſed ita competit uni,ut non alteri: propterea neceſſariò probāda eſt per Doct.gl.in uerb.ſciētię. in c. ſi forte de elect.in 6.ponit Abb.in c.poſtquàm.col.fi.de elect.& Deci.conſi.522.in cauſa.col.fi.lib.4.
14 Creatio itaq; iudicum & magiſtratuum hodie ad curam principis ſpectat l.1.in prin.ff.ad l.Iul. de Ambitu. c.iudicibus.2.q.6.ibi,ordinarii iudices ſunt qui ab Apoſtolico ut eccleſiaſtici,& ab Imperatore, ut ſeculares legitimam poteſtatem accipiunt,latius ponit deciſ. Neapol.ut per Capic.deciſ.130.primam.nu.26. cum ſeq.
15 Ideoq; uterque ipſorum (ſaltim à principio)literas illorum poteſtatis,& collationis, ſeu inueſtiture oſtēdere debet:ut de eccleſiaſticis extat cōſtitutio extrauag. quæ incipit iniūctæ.ſub tit.de elect.& de ſecularib. facit tex. in c.1.qs dicať,dux Marchio.in uſib.feud.& c.fundamēta.uer.Marchio.ubi gl.in uerbo literas.de elect. in 6.
16 Et de iudice delegato,nulli eſt dubium, quin fidē de poteſtate ſua facere debeat cùm aſſerenti cum mandatis principis ueniſſe,credendum non ſit,niſi hoc ſcriptis

probauerit:prout nec dicenti ſe delegatū ſedis Apoſtolicæ credet̄,niſi de mādato Apoſtolico fide doceat occulata:ut probantur iſta in l.unic.C.de manda.prin.c. fin. 97.diſt.c.cum in iure peritus.ubi Inno.& latiſſimè ſcribentes.de offi.deleg.§.eos autem. in authē. de colla.& ibi Bar.& idem in l.legato.ff.de legatio. & habētur formaliter in dicta extrauag.iniūctæ.& ponit Alex. cōſi.6. ponderatis.colum.2.in princ. lib.4. & Decius in conſi. 214.diuino.colum.2.uerſi.ad tertium lib.2. Guid. Pap. q.322.non creditur.

17 Quamuis ſi his qui iudicauit eſſet magnus officialis, ac in alta dignitate,puta Cardinalatus,conſtitutus, ſibi ob præeminentiam dignitatis circa iuriſdictionem ſuā crederetur d.c.ſi.17.diſt.quem tex.ita declarat Rot.deciſ.714.Not. ꝙ non creditur aſſertioni. & facit alia deciſ.176.not.ꝙ legatus. in antiq. & text.in c.Romanorum 91. diſtin. tenet Innoc.in c. olim,de priuil. ſequitur Lanfranc.in c.quoniam contra. in §. teſtium depoſitiones.uer.ulterius dubitatur. nu.75. de proba. tenet Alexan.conſi.92.perſpectis.col.2.in fin.lib.6. ubi aſſerit ꝙ curia ita ſeruat.& uide Angel.in conſi.182.mandatum principis Cor. conſi.155. quanquam. in fin. l.1. & late ponit d. Iaſo.in l.admonendi. in 2. lect.nu.189. uer.limita & ſi Papa.de iuramen.Thom.Gram.deciſio. 36.ſolon. col.6.nu.27.

In reliquis autem,præter iuriſdictionē, quoad tertii præiudicium,etiam ſi Cardinalis eſſet, non crederetur: ut uoluit glo.in c.Sicut in fi.in uer.alio modo. de ſentē. excom.quem ſequitur Pan.& Fel.in c. ad eminentiam. uer.limitationes.eo.ti. & idem Abb. in c. cum à nobis, in prin.ibi,not.pulchrum, quòd excepto Papa nemini creditur in præiudiciū tertii.de teſti. Idem ſentit Aeg. conclu.628.cum ſeq.& 183. Aſſertioni. & deciſ. 636. ſuppoſito. in fin.ſaluo Rom.cu.ſtylo,de quo per eundē in d.dec.628.& per Alex. in loco de quo ſupra. Aymo. conſi.104.in cauſa col.1.

18 Debet itaque imprimis de iudicantis iuriſdictione cōſtare

ſtare:alias ſi iudex cum non eſſet,aliquem in iudicio ca pitali,uel actione famoſa,condemnaſſet, prout ſi priuatus illũ interfeciſſet,uel diffamaſſet, plectendus eſſet : ut uoluit Bal.il.1.col.3.uer.caueat tñ iudex.C.ſi à nõ cõp. iud.& in terminis ponit Aeg.cõcl.169.ſi ille. ultra ꝙ ſi dolo malo feciſſet ẽt pęnã criminis lęſę maieſtatis,quaſi iuriſdictionẽ principis uſurpãs incurreret l.3. in fin.ff. ad l.Iul.maie.& tenet Bar.in l.oẽs populi.8.q.pe.principalis q.de iuſt.& iur.& Bal.in l.data opera.col.3.C. qui accuſ.non poſ.declarat Cap.d.dec.130.in 3.dubio.

19 Idcirco terrarũ ã prouinciarũ præſides & rectores, tẽpore quo prima uice prouincias ingrediunt,& magiſtratus ſubeũt,prouincialibus literas poteſtatis eorũ in locis publicis & cõſuetis publicare & debẽt & cõſueuerũt,ut inquit Spec.in tit.de l.§.ſupereſt.uer.& ꝑ hoc Apoſtolicæ ſedis legati.& Io.And.§.ſi.col.7. in 7.uerb. liquet. eo.ti.& per Bar.in l.probatorio.C.de diuerſ.off.lib.12. & l.ꝓhibitũ.C.de iur.fiſ.& in §.eos.in auth. de collat.

20 Poſtquã uero poteſtas hmõi ordinaria fuerit ſemel publicè notificata,tanquã in eadẽ curia ſeu prouincia notoria ſit,ulterius eã probare non oportebit, cum omnibus ſit not.& manifeſta:ita intelligitur Bald.in l.1.in fi. C.qui aduer.quos.& in l.ea quidẽ.col.3.uer.Notorium uerò facti.C.de accuſ.& l.2.col.11.C.de ſer. & aq. & in l.ſi qs per calumniam.uerſi.deinde quæro.C. de epiſ. & cler.dum uult ꝙ non ſit opus de iuriſdictione ordinaria fidẽ facere.& idẽ tenet Bar.in l.2.circa fin.repet. ff. ſi qs in ius uoc.non ierit.alleg.tex.in l.ſed & ſi. §. proſcribere.ff.de inſti.& Guid.Pap.q.259.Si in ciuitate.in prin.

21 In aliena uerò prouincia ſeu loco,aut tribunali,in quibus iuriſdictio hmõi nõ fuerit facta notoria, ſi de ea conſtiterit, & à parte negeẽ,ſaltim pro cõem opinionẽ,ac reputationẽ & famã probanda erit:ſecundum Bar.cõſ.82. Punctus quòd.& Spec.in tit.de iud. deleg.§.excipi.uer. item quia dixit ſe &c. & ſentit Bart. in ſimili loquendo de nuntio, in extrauag.ad reprimen. in uerb. nuntium. ponit Felin.in cap.exceptionem.nu.37.de exceptio. in

terminis tenet Rot.deciſ.47.ualent acta in not. & 449. ualent.in antiq.

22 Vel ſi ſententia fuiſſet lata contra pręſentem & non reclamantem,ob authoritatē rei iud.& partis tacitū conſenſum pro huiuſmodi ordinaria iuriſdictione pręſumeretnr,ac contrarium aſſerenti:uidelicet illum qui proceſſit, non fuiſſe iudicem, incumberet onus probandi, iuxta doctrinam Innoc. cōmuniter approbatam in d.c. cum in iure.de offi.dele.& in c.innotuit. de eo qui furt. ord.ſuſcip.& c.nihil eſt.de elect.Abb.in c.ſicuti. ī prin. col.fi.de re iud.Aegid.conclu.89.Sententia. Rot. deciſ. 301.Si petatur.& 327.(quę hoc modo intelligatur) Inno.Dec.cōſi.42.col.5.lib.1.Caſſad.deciſ.1. de præſum. ubi atteſtatur Innoc. in hoc communiter approbari: & idem atteſtatur Alex.conſi.22.lib.2.& Feli.in c qm̄ cōtra.col.15.uer.quarta concluſio.de proba.

23 Idem eſſet etiam (ſecundum aliquos) ſi lis per ipſas partes coram huiuſmodi iudice fuiſſet cōteſtata,quoniā ex poſt aſſerenti eum non iudicem, non creditur, niſi probet,ſecundum Inno.in d.c. innotuit. quem ſequitur Bal.dicens ita tenendum,in l geſta.col.pe. uerſi. quæro nunquid.C.de re iud.& l.licet.col.3.C.de procur.Nam quem ſemel prō tali approbaui,non uideor amplius reprobare poſſe cap.quod ſemel. extrà de re. iur. l. ſi propria.§.1.& ibi Bal.ff.de pet.hæred.

24 Et p̄miſſa procedunt in iudice ordinario : qa ex quo de iure fundata eſt intētio iudicis,negatio ex aduerſo facta iuriſdictionē dubiā non facit:ſi exceptio eā negantis nō fuerit legitimè probata,ſecundum Rot.327.Si contra potentem.in no.quia cum iuriſdictio huiuſmodi ſit quàſi naturalis,& legibus ac ſacris uallata Canonibus, pro ea fauorabiliter præſumitur:ut uoluit glo.in c. 1.in glo.magna.& c.diſpendia.de reſcrip. in 6. & c.ſi contra unum,in uerb.Epiſcopi.de offi.deleg.eo.li. ponit Hoſt. in ſumma. de reſcrip.§. cui præiudicet. col.3. de offic. deleg.§.quæ iuriſdictio.& Rot.deciſ.24.not. ꝙ proceſſus.in antiq.& præmiſ. tenet Guid.Pap.q.322. non auditur.

ditur. & facit tex. in c. 1. §. ex parte. de conceſ. præben. lib. 6. & c. pro hoc. de here. eo. lib. & l. ſtudentibus. C. de off. pref. urb. dũ in eiſdẽ probatur ꝙ in dubio præſumen
26 dũ eſt, ꝙ iuriſdictio alicui ſpecialiter data, cẽſeatur datã accumulatiuè, & nõ priuatiuè ad iuriſdictionẽ ordinariã: qa illi fauendum eſt: & ſi cõcurrãt, ꝑferri dẽt ordinaria: ut ponũt Doct. maximè Abb. & Fel. ĩ c. cæterũ. in 2. col. de iud. & firmat idẽ Dec. cõſi. 3. col. 2. li. 1. de quo latius q̃ alibi poſuit idẽ Fel. in c. paſtoralis. ubi ponit hoc pro regula, quã tñ octo modis limitat, extra de offi. ord. poſt Alex. in l. Titię textores. ff. de leg. 1. & And. Sicu. in c. ſtuduiſti, de offi. leg. refert idem Dec. conſi. 654. uiſo. in fi. lib. & tenet Anch. conſi. 163. de iuribus col. 3.

27 Prætereà, ex eadẽ rõne, qs ut iudex ordinarius, ñõ ut delegatus à partibus in dubio aſſumptus ꝑſumitꝰ: ex quo firmiora reputãtur, quæ iure cõi aguntur quàm quę iure ſpeciali. l. eius militis. §. militia miſſus. ff. de teſtam. mili. prout concludit Alex. conſi. 55. quoniam. col. 2. in prin. lib. 5. & conſi. 17. uiſo. col. pen. in fin. lib. 4.

28 Secus aũt dicendum foret de iuriſdictione delegata, nam cum ipſa quaſi ordinariæ derogans, odioſa, & ſtrictè intelligenda ſit, pro ea non pręſumitur, niſi quatenus conſtet: ut dicunt ſcribẽtes in locis pręmiſſis: & glo. pe. in cle. fi. de offi. ord. & Lap. alleg. 55. in 2. col. circa fi. igitur de ea conueniet formiter & legitimè docere, exhibẽdo mandatum in probanti forma, ut in d. c. cum in iure, ubi glo. & ſcrib. omnes. de offic. deleg. & d. l. unic. C. de manda. princ. cum aliis, de quibus per Alexan. conſi. 17. uideretur. lib. 7. & conſi. 200. in fi. lib. 2. cum ſimi.

Vel ſi ſemel, illud foret exhibitum, ac parte uocata regiſtratum; & poſtmodum deperditum, poſſet per teſtes deponentes ſuper tenore illius, & amiſſione probari: ſec. glo. in uerb. reprehenſionẽ. in c. cũ olim per illũ tex. & ibi Abb. in fin. de priuil. & in d. c. ſicuti. de re iudi. & Bald. d. l. unic. de mand. princ. Rom. deciſ. 459. circa. in 3. col. in not. magiſtraliter ponit Spec. de prob. §. Videndum reſtat, poſt prin.

Aut habendus eſſet recurſus ad ipſum delegantē, ut hoc declararet, ſm eundem Spec.in ſupradictis locis. Et ponit Hoſt.in ti.de recuſat.§.fi.col.pen.uer. quid de audit.& uide Rom.in l.ſciendum.de uerb.oblig. Alex. in l.1.de offic.præt.Iaſ.in l.admonendi col.54. de iureiur. Fel.poſt alios in d.c.cum in iure. cum ſimi. ubi ponunt qualiter & quando iuriſdictio probanda ſit.

30 Et præſuppoſito ꝙ legitimè de iuriſdictione iudicantis conſtiterit, ſi de iudice ordinario tractabitur, contra ipſum aliqua exceptio impotentiam iuris uel facti concernens(quouſque in officio ac dignitate toleratur) ad acta & proceſſus ſuos inualidandos opponi non poterit: ut dicit Hoſt.in ſumma,de offi.ord.§.quis poſſit.in fin. & Spec.§.fin.eo.ti.& idem in tit.de iudic.deleg.§. excipi poteſt.uer.item ꝙ criminoſus,&c.

31 Ordinarius aūt reputabitur is cui à lege, cōſuetudine,populo,ſeu uniuerſitate,uel principe, aut legitima ꝑſcriptione,iuris dicēdi poteſtas cōpetierit:ut declarāt doctor.in l.more.& l.qa.ff.de iuriſ.om.iud.& Canoniſtæ. ĩ c.qm̄,ne prela.uices ſuas.& c.cōquerēte.ubi Inn.& c. cū ab eccleſiarū.de of.or.&c.cū ĩ eccleſiis de ma.& obe.

32 Licetq; regulariter iudex talis,de oībus cauſis ſui territorii cognoſcat,& illas ſub poteſtate ſua cōplectať l.ſi pupilius.§.territoriū.ff.de uerb.ſig.& in auth.ut omnes obed.iud.prouin.§.1.& in tit.ut iudic. ſine quo. ſuff.§. uolumus, & §.quod autē.eo.lib.& in c.licet in regulis. in fi.2.q.3.& c.1.16.q.5.ponit Spec. de iuriſd.om. iud. in prin.& Dec.conſi.3.col.3.in fi.lib.1.

33 Nihilominus poteſtas & iuriſdictio ipſius circūſcribitur & ēt multipliciter limitať:ac geſta per iudices hmōi quantūuis ordinarios ex defectu illorū iuriſdictionis impugnantur,tanquā à iudicibus incōpetētibus,rōne cauſæ uel rei,litigatorū,loci,uel tēporis, facta: ēt ꝙ eſſemus in actu uoluntariæ iuriſdictionis:quia & ille corā cōpetenti iudice fieri debet:alias non ualeret.l.ſecundū diui. C.de dona.l.fin.C.de emancip.tenet Petr. & Ancha. in cōſi.221.primum dubium.& Deci.conſ.557. Accuratè

col.

col.fi.uerſ.prædictis tñ lib.4.quamuis cõſuetudine contraria non obſtante.c.ad noſtrã.& ibi no.extra de cõſuetud.firmat Guid.Pap.q.333.poteſt.

34 Rõne cauſę ſeu rei,ordinaria iuriſdictio põt limitari, & ſnĩa nõ ualere:ſi(exẽpli gratia)cauſa agitata fuiſſet capitalis, & ſic meri imperii: uel circa q̃ nobile iudicis officiũ uel mercenarium,aut decretum,uel authoritas(q̃ imperii mixti ſunt)principaliter implorabanẽ,uel ẽt q cauſa foret pecuniaria, q̃ ſolidorũ 300. ſummã excedebat. Is autẽ q iudicauit (licet eſſet ordinarius)fuit tñ iudex pedanæus,uel defenſor ciuitatis, aut duumuis,ſeu prior uel poteſtas alicuius terræ, uel magiſtralis municipii. quouis noĩe nuncupanẽ:q.a illi,ea q̃ magis imperii, q̃ iuriſdictionis ſunt facere nõ pñt:ut inquit tex. ĩ l.magiſtratus.cum l.ſeq.ff.ad muni.l.fi.C.de pedanæ.iud.l.3.cum ſeq.C.de defen.ciui.§.iudicare.& §.audient.in auth.de defenſor.ciui.dum ibi habeẽ tales ultra ſummam trecentorum ſolidorum cognoſcere nõ poſſe.& facit text.cum ibi not.in l.ſi idẽ,cum eodẽ.& l.magiſtratibus & l. fi. ff. de iuriſd.omn.iud.ponit gl. in l.inter cõuenientes. ff.ad muni.& in auth. ut ab illuſtribus, & qui ſuper eam. in uerb.poſt magnificentiſſimos.cum uulg.

35 Si tales ergo in cauſis uel rebus illorum iuriſdictionẽ excedẽtium,iudicauerint, ſnĩa, ẽt quoad ſummã de qua cognoſcere poterant,& ſub ſua poteſtate deprehenſam, non ualebit:ſi modò ſnĩa unicum caput contineret,ac eſſet indiuiſibili.Sed ſi ſeparabilis foret,rõne formę ipſius, uel rei, ſuper qua lata extitit utile nõ uitiabitur per inutile;ſed ualebit uſq; ad limites iuriſdictionis iudicantis, ſecundum cõem doctorum ſententiam : de qua teſtatur Iaſ.in d.l.fi.& Alex. ibi, de iuriſdictio.oĩum iud. quia quod capitula,tot uidentur ſnĩæ. l.quid tamen. in prin. ff.de arb.l.ſcire debemus.de uerb.obli.& pro his eſt gl. poſt tex.& ibi ponunt ſcriben. in l. ẽt. §.1.in uerborum audiendis.ff.de minor.cum ſim.& ſenſit Ang.in conſ.8. his proximis.nu.3.Rom.conſi.66.uiſo.

36 Hodie tamen in pleriſq; locis ſingulares ciuitates habent

bent ſua regimina diſtincta:ut olim habebãt ſingulę pro
uinciæ:ut aduertit gl.in l.fi.in uerb.idē in una.C.de præ
37 ſcr.long.tēporis.ac inſuper per pacē Conſtantiæ oēs ſe-
re ciuitates Longobardiæ iuriſdictionem in ſuo territo-
rio cōſecutę ſunt ut toto tit.de pace Cōſtant.& ꝑ Alex.
conſi.1.in prin.& conſi.16.in cauſa.col.2.in prin.lib.5.
38 Pleraq; ēt ex priuilegio ſeu principis permiſſione fa-
ciũt: ut inqt gl. ĩ uerb.iuriſdictione,in fi.de defenſ.ciui.
39 Vel per tēpus immemorabile(ꝓut ſunt ciuitates Ita-
liæ)merũ imperiũ ſibi ꝑſcripſerũt:ut uoluit Bar.in l.quo
minus.in 2.q.ff.de flumi.& in l.infamē. in fi.de pubii.iu
dic.& Bal.in l.fi.C. q̃ ſit long.conſuet.quos ſeq.Rom.in
rub.C.qui admit.& Alex.conſi.24.ponderatis.col.pen.
circa med.lib.5.& Dec.cōſi.468.2.col.& conſi.638.cō
munitas.in prin. ib.5.

Plurima ēt de facto ſibi uſurpant:ut inquit Spec ĩ tit.
de iuriſd.omniũ iudíc.col.2.uerſi.infimi ſunt.& ibi Ioã.
And.& Bal.in add.in uerſi.poteſtates terrarũ. & in eo.li.
de offi.ord.§.conſtituit.de aſſeſſore in §.officiũ.ubi Ioã.
And.& ꝑ Bar. & Doctores in l.1.de dãno infect.& Do-
ctores in l.3.de iuriſd.om.iudicum.

40 Magiſtratus itaq; ac iudices & officiales terrarũ, ac ci
uitatum hmōi(quicquid ſit de cõmuni iure)ex earũ legi
bus ac ſtatutis municipalibus, uel antiqua cõſuetudine
poteſtatem capiunt,& ſecundum illã quotidie iudicant.
pro quo facit tex.in l.1. & l.fi.C.de emanci.& l.1. C.de
off.q.c.duo.de off.ord.c.cum contingat.de for.comp.c.
fi.de except.in 6. & bonus tex. in d.l.magiſtratus.ff.ad
municip.ponit in terminis Bal.in auth. Caſſa. col.1.de
ſacroſ.eccl.Rom.conſi.101.ubi declarat,in fi.& Dec.cō
ſi.5.in prin.& conſi.8.col.2.in prin.& conſi.72.in prin.
& cõſi.18.Diuino.in 1.col.idcirco tales ēt quæ ſunt me
ri & mixti imperii in multis locis exercēt:ut dicit Ang.
in l.1.§.ſolet.ff.quand.app.ſit. & Iaſ.in l.1.5.col.ĩ prin.
ff.de off.eius.Et Alex.conſi.16.in cauſa.in 1.lib.5. Pro
pterea fori & loci in quo fueris conſuetudo attendenda
erit:ex qua qualis, & quanta iudici cõpetat iuriſdictio,
depre-

deprehendetur,& præmiſſa ſeq. Aym. conſi.196. & ſi. col.2.uerſi.& uidemus glo.3.

41 Inſuper audiuiſti ꝙ antiquitus in urbe Rom.decē tribuni plebis, conſules duodecim prætores octo,& ſex ediles,tanꝗ ordinari populo Ro.ius dicebant:ut ponit tex. in l.2.§,poſtea alios duodecim iudices,octo uidelicet de numero minorum,& quatuor deordine maiorum Imperator Iuſtinianus ſubſtituit,illiſq; ſedem & locum iudicandi in Lateranenſi aula , ubi adhuc cellulæ uiſuntur , cōſtitui:ut in auth.de iud.§.1.& §.ſedebunt.indeq; poſt modum in Vaticanum ubi hodie ſacri palatii Apoſtoli-
42 ci auditores,qui illorū loco(ut arbitror) ſucceſſerunt ſedes ſuas conſtituerunt & tranſtulerunt.

43 Hic tamen,ac q̃ plures alii eodē tempore, in eadē ciuitate ordinarii iudices exiſtentes,non indiſtinctè quoſlibet, & cuius licet generis cauſas ad ſe ueniētes uel delatas audiebant:ſed illorum quiſq; quaſi limitatā poteſtatem gerens,patribus ſuis fungebatur:nec unus in meſsē alterius falcem ponebat: ſed intra poteſtatis ſuę limites continebatur : ne promiſcuis actibus rerū turbarentur officia.arg.l.Conſulta diualia.C.de teſta. Imò cognitio-
44 nem alteri iudici debitam: ſi quis ſibi uendicaſſet, puniebatur:ut C.de off.comit.ſac.pala.l.2.Nam ad unum officium deſtinatus,in off.alterius ſe intromittere nō debet.l.quæcunque,C.de exec.& l.exacto. & l.in prouinciis.C.de numera.l.12. quia alterius iura uſurpare quis non debet.c.cùm ad uerum 96.diſt.ponit Bal. in l.repetita.C.de Epi.& cle.

45 Factum igitur a iudice quantūuis ordinario ,ſi ad officium illius non pertinet,ratum nō erit,l. factū à iudice. ff.de reg.iu.l.1.C.ſi à non comp.iud. ubi ad certam rem iudex datur,ſi de alia cognouerit, nihil agit : & patet in l.1.C.de iuriſd.omni.iud.& l.2.C.ſi aduer.fiſcum.& l. 1.C.de ped.iu.l.2.C.de pœn.l.ſi pater.C.ne de ſtat.defun.l.procurator.C.ubi cauſ.ſtatut.l.2.cum duabus ſequen.C.de mod.mulct.in quibus locis poteſtas procuratoris Cæſaris ratione cauſarum limitata & reſtricta depreken-

prehenditur:& quicquid extra limites ſuę poteſtatis gerebat,nullius momenti reputabatur.

47 Idcirco iudex ſe latrunculator ad cognitionẽ cauſarũ criminaliũ deputatus, de cauſis ciuilibus & pecuniariis principaliter cognoſcere nõ poterit,cũ iuriſdictio ſua rõne certarũ cauſarũ ſi limita,ut probat.in l.ſolennis.§.latrũculator.ff.de iud. l.defuncto.l.de publicis iud.l.ex eo ſm unã lecturam.C.de agen.in reb.lib.12.ẽt ꝙ de crimine(ciuiliter tñ)ageretur: quia & tunc talis non eſſet iudex cõpetens:ut tenet Rot.dec.226.nota qđubi agitur. in antiq.& dec.10. in ti.de ap.per Biſſignet.

Et præmiſſa(ut dixi intelligas ꝙ principaliter de re ciuili cognoſcere nõ põt ſecus tñ incidenter & ſecũdariò : qa cognito de crimine principaliter, puta de furto uiolẽtia,aut amotione cõfiniũ incidẽter cognoſcere & declarare ſup ciuili & pecuniaria ex cognitio crimine deſcẽdẽte poterit,puta de reſtitutione rei ablatæ dãni dati, ſeu dñio,uel ꝑprietate loci aut confiniũ amotorũ iuxta doctrinã Bar.cõiter approbatã,in l.interdũ.§.qui furẽ.ff.de furt.l.ſed loci.§.ſi dicat.ubi tex.ff.finiũ regũd.l.ſi de poſſeſſione.C.unde ui.Et idẽ Bar.in d.l.defuncto.§.fi.ff.de pub.iud.& in l.ſi qs.ad ſe fundũ in fi.C.ad l.Iul.de ui.& hoc maximè qñ de crimine ꝑ confeſſionẽ partis,ex qua inſurgit officiũ iudicis cõſtaret:ut declarat Bal.in l.q crimẽ.col.4.C.q accuſ.nõ poſſ.& latius ponit Ang.ĩ l.ſi uacãtia in ult.q.C.de bo.uacan. & in l.1.C.qñ ciuil.actio. crim.præiu.Salic.in l.ſi qs ad ſe fundũ.C.ad l.Iul.de ui. Inn.in c.cùm oporteat.in uerb.ſed dices quomodo. extrã de accuſ.cum aliis,de quibus per Fel.in c.poſtulaſti. de iud.& Ang.in lib.malefic.in uerb. per iudicẽ maleficiorum.fol.20.ſecundum paruas impreſſiones.Et ſecundũ ꝑmiſſa intellige Bal.in conſi.175. Præſuppoſito.col. 1.lib.3.& Dec.conſi.550.iuridicã.nu.3. lib.4.dum uoluit iudicẽ maleficiorum eſſe iudicem competentem ſuper damno dato.

48 Ecõuerſo neq; iudex ad ciuiliũ cauſarũ cognitionẽ deputatus, cãs criminales & criminaliter motas cognoſcere

re poterit, cũ iuriſdictionẽ ſolã ueluti ſpeciẽ diſtinctam à mero & mixto Imperio habeat, iuxta tradita in l. Imperiũ. ff. de iuriſd. oĩum iud. & ideò in his q̃ ſunt meri Imperii ſe ingerere nõ poterit d. l. Magiſtratus & l. inter cõuenientes. ubi hoc tenet Bar. ff. ad muni. Prout ẽt concludit Albericus Gãdinus in tract. malefi. ſub rub. de aliquibus quæſtionib. uariis, uerſi. pone quęſtionem de facto. & facit quod ponit Bar. in l. pen. ff. de calum.

Quæ ſimili mõ ſunt intelligẽda, uidelicet q principaliter & ordinariè talia cognoſcere nõ poſſit, ſecus incidenter: putà ſi ciuili qõni incideret criminalis: ut ſi teſtis ĩ cã illa examinatus falsũ depoſuiſſet: nã eo caſu de falſitate idẽ ciuilis iudex cognoſceret, & ſaltim extraordinariè falſariũ caſtigabit cũ illius aures ac maieſtatẽ, & iuriſdictionẽ ſuã offenderit, & ſaltim tacite à l. ẽt ſimilis poteſtas ſibi in euẽtum hmõi cõceſſa uideatur ut eſt tex. in l. nul-
49 lam ubi Bar. & ſcrib. C. de teſtib. & in l. ſi lis. C. ad l. Cornel. de falſ. tenet idẽ Bar. in l. hoc iure. §. aqua. ff. de aqua quotidiana, & æſtiua. & Abb. in c. 1. col. fi. de crim. falſ. Spec. in tit. de teſte. §. 1. col. 10. uerſi. ſed qualiter, licet Bar. in l. diuus. la 2. ff. de falſ. ẽt tali caſu uoluerit ciuilẽ iudicẽ articulum huiuſmodi criminalem debere ad ſuperiorem remittere: qđ forſan intellexit de iudice ciui-
50 li totaliter incõpetente, ut puta qñ teſtis fuiſſet clericus & iudex ſecularis, ſuper qđ Doctores uarie ſenſerunt: ut per Ang. in tract. malefi. in uerbo falſario. uerſi. quęro an quilibet iudex. fol. 66. poſt Anch. conſi. 173. circa primum dubium. & faciens tres principales opiniones ponẽdo, ponit. Matth. de affl. dec. 230. fuit per relatorem ubi reperies an & qualiter clericus coram iudice ſecularis falſum diſponens ab eodẽ iudice ciuili puniri poſſit: & qđ indiſtinctè talis clericus ſit ad eccleſiaſticum remittẽdus, eſt cõis opinio: ſed Feli. in c. uerum. de foro comp. & Cap. in dec. 5. Neap. in fi. Qualiter autem puniendus ſit, ponit Guid. Pap. q. 42. teſtis.

51 Et qđ de iudice ciuilium & criminalium diximus, ex eadẽ ratione dicendum erit: ſi ex forma ſtatuti, uel aliàs

afforent

aſſorent iudices ad certã ſpeciẽ cauſarum.puta mercantilium,uſurarũ,ædificiorum,dãni dati,uiduarum,pupillorum, Iudæorum, aut ſimilium deputati:qa tales iudi-
52 ces ẽt ex tacita,ſiue expreſſa partiũ prorogatione,cauſas alterius ſpeciei iuriſdictionis audire & cognoſcere non potuerunt,ex quo prorogatio duntaxat de cauſa ad cauſam eiuſdẽ, non aũt diuerſæ ſpeciei: in qua is iudex nullam habeat iuriſdictionẽ,fieri põt:cum nullius iuriſdictionis ad aliquẽ ſit impoſſibilis prorogatio:ut inquit Bal.in l.ſi quis ex conſenſu in fi.C. de Epiſc.aud.& in l. teſtamenta.omnia ubi tex.C.de teſtam. ponit Bar.in d. l.inter cõuenientes. ad Municip.& idem Bald. ĩn l. repetita.per illum text.C.de epiſco.& cler.& in l.2.§.ſed & ſi iudex.ff.de.iud.firmat in terminis noſtris Panor. in colum.6.uerſic.uenio ad ſextam.& ibi Felinus. col.fin. uerſic. poteſtas officialium loquens de huiuſmodi iudicibus ad certam ſpeciem cauſarum deputatis.in c.1.& gl. de off.deleg.latè Marian.in c. ſignificaſti . ubi inquit ſe ita conſuluiſſe.de for.comp.& per Fel?.in c.cæterũ poſt prin.de iudi.Idem ſentit Dec.in nota.caſu conſulendo. conſi.18. loquens de ſtatuto limitatã iuriſdictionem tribuente.lib.1.& deciſ.Neap.ut per Capic.dec.209.ĩ cauſa.col.fi.& Anch.conſi.201.p̃termittendum.col.2.in fi. Ang.in conſi.6.nu.2.Rom.conſi.132.ut retulit nu.2.& facit doct.Bal.in l.fi.§.ubi autẽ.uerſ.item no.C.de cad. tol.& dec.Affl.quidam medicus.nu.41.

53 Et aduertendum fuerit, ꝙ qualitas cauſæ,tribuens iuriſd.liquere & conſtare debebit iudici: qa id ꝙ eſt cauſa exercendæ iuriſdictionis ſemper debet ipſi prætori conſtare aliàs non ualeret quod ageretur:per id quod ponit Bar.in l.multum.ff.de cond.& demõſt.& in l.ſi finita.§. Iul.ff.de dam. infect.& ponit Pariſ. in tract de ſynd.in §.iudices puras. colum.3. uerſicu.iudici ſemper ſentit gl.in uerſi.ac peremptoriè. in cap.ſæpe de app. qualitas tamen huiuſmodi quoad tribuẽdum iuriſ. exercitium , ſatis fuerit quod in libello deducatur,licet de eius ueritate dubitari poſſit.prout no.Ant.de But.in c.cęterum. uerſi.

uerſi.uenio ad gl.de iud.quē ſeq.Mill.in uerb.iudex,cui uult procedere &c.Et ponit Lap.alle.59.in Dei nomine.uerſi.q̃ritur.& alleg.65.nunquid.poſt princ.& Ang. d.conſi.6.dictum ſtatutum nu.2.

Et ſi a principio ad impediendā iuriſdictionem qualitas hmōi ex aduerſo negata fuerit,ſaltim ſummariè probari debebit ſecundum cōem opinionē doctorū de qua teſtatur Alex.conſi.1.col.2.uerſi.p̄tereà id quod &c.lib. 4.& idem atteſtatur Felin.in c.ſi clericus laycum.col.2. uerſ.1.conclu.de foro compet.ubi ēt per Socy.& Aym. conſi.196.& ſi abundè.col.2.in fi.Affl.dec.297.pluries. non tamen ſufficeret ad iſtud probandum iuramentum patris prout nec unus teſtis,ſecundum Inn.in c.ſuper literis.de reſcr.& Bal.in l.præſcriptione.col.9.uerſ.4.quęro.C.ſi contra ius uel util.pu.

54 Poterit etiam in præmiſſis exemplum poni de cauſis eccleſiaſticis uel ſpiritualibus,aut ab eis depēdentibus: ut putā ſi ageretur de crimine hæreſis, ſacrilegii,uſurarum,adulterii,ſimoniæ,periurii,uel de cauſa elect.poſtulationum,prouiſionum,dignitatum,officiorum,canonicatuū,aut quarumuis rerum eccleſiaſticarū,uel ad eccleſiam pertinētium,ut ſuper decimis,matrimoniis,cauſis natalium,& aliis quibus in cle.diſpendioſam. de iud.& per glo.in ſumma.11.q.1.& in ca. ex tenore.de for.cōpet.c.fi.in prin.iuncta gl.de iud in 6.& per gl. in c.cùm ſit generale.de foro comp.c.ut inquiſitionis.§.prohibemus.de hæret.in 6.c.cum tu.de uſur.c.fi.de foro comp. in [illegible].Nouit.in fi.de iud.glo.in c.1.de offi.ord.& in c. quanto.dum loquitur.de iure patronat.tanquam iuri eccleſiaſtico annexo.de iud.& c.de iure,extrà de iurepatr. cum ſim.de quibus Spec. de comp.iudi.ade.col.1.

Et iudex qui cognouerit fuiſſe iudex ſæcularis & laycus,qui cauſas hmōi principaliter,neq; incidenter(ſine Roma.Pontificis licentia)cognoſcere poteſt.c.decernimus.c.quanto.de iud.c.lator.c.cauſam quæ.qui fil. ſint legiti.c.tuam de ord.cognitio.gl.in uerb.ſpirituali.1 c. 5.iudex.de ſent.excom.in 6.auth.cauſa.& auth. ſtatuimus.

mus.C.de epiſ.& cler. Anch.conſi.28.in q.col.1.prout de cauſis præmiſſis ponit Rom.in l. Titia.ff. ſolu.matr. Alex.ad Bar.in l.omni nouatione.de ſacroſ.eccle.11.q. 1.per totam.Felin.in c.2.ubi ponit de cauſa periurii.de ſponſ.de quo uide Guid.Pap.q.178. de periurio,ubi dici cauſam mixtã.& idem Fel.in c.Cauſam.ubi loquit̃ de decimis.de preſcrip.& in c.cum ſit.ubi de cauſa uſurarum.de for.comp.cum ſim.

Quæ procedunt, ſiue quod quæſtiones huiuſmodi ecclesiaſticæ fuerint reales,ſiue perſonales:quoniam de his iudices ſæculares indiſtinctè non ſe intromittent. c.ſi diligenti.de for.comp.c.ſæculares.eo.tit.in 6.tradunt Doctores in c.uno.de cleric.coniug.ubi Archi.li.6.Doctores in c.qualiter & quando. de iudi.& c. eccleſia ſanctæ Mariæ ubi Fel.col.3.de conſtitu.& Bal. in c.cum uniſſent.de eo qui mitti.in poſſeſ.& Io.Fabr.in d.auth.ſtatuimus.Et latius per Nicol. Boer. in deci.parla.69. ubi aſſerit de iure ita communiter teneri:ſed in Regnis Frãciæ in realibus non obſeruari.

Siue ageretur petitorio,ſeu poſſeſſorio, puta pro conſequenda re Eccleſiaſtica,uel ſpirituali.ut cle.uni.de cauſis poſ.& prop.quoniam etiam poſſeſſorium rei ſpiritualis non ſit ſpirituale:ut Bal.in l.ſi.de proprietate.col.pen. uerſi.quæro nunquid.C.ſi à non comp. iud.& per gl. in d.cle.diſpendioſam.cum aliis,de quibus in dec.1.Guid. Pap. tamen quæſtio huiuſmodi licet non ſit mere ſpiritualis,dicitur tamen quaſi ſpiritualis, & à ſpiritualibus dependens,idcirco fori eccleſiaſtici eſt,ut declarat Abb. in c.literas.de iur.cal. & Caſſa.dec.4. nu.2. ut lit. pendent.Io.milis.in uerb.ſpiritualis cauſa,ſępius tenuit Rota ut per Gomez.ſuper reg.de anali.q.46.Eo maximè quia etiam ſimili cognitioni poſſeſſionis incidit(ſaltim ad colorandum)ſummaria cognitio petitorii & iuris agentis: ne detur uitioſus ingreſſus: ut c.1. de eo qui mittitur in poſſeſſio.lib.6.& not.in c.in literis.& c.tranſmiſſa.de reſtit.ſpol.quæ cognitio non cadit in iudicem laycum: ut declarat Petrus de Anch.poſt Bar.in d. cle. diſpendio-

ſam.

ſam. in 4. not.& Matth. de Afflict. deciſio.24. quidam clericus. in princi. Felin. poſt alios in cap. cæterum.in 1.col.de iudic.

Quãuis ſi eſſet qó non iuris,ſed alicuius facti ab omni ſpiritualitate abſtracti,iudex de eo cognoſcere poſſet, ẽt ꝙ eſſet ſæcularis: ut declarat Bart.ponendo exempla in l.omni nouatione.C.de ſacroſan.eccle.& ĩ l. quoties. ubi Bald.,C.de iudic. & in d.l.Titia.ff. ſolut. mat. quos ſequitur Feli.in c.quanto in fi.de iudic.& Card.in c. ſignificauit.de teſtib.cum aliis,de quibus per Alex. conſil.9.præſtãtiſſimè.lib.4.Afflict.deciſ.219.in foro.col.fi. & his caſibus poſſent procedere deci.. Guid. Pap. la 1. 71.85.& Afflict.d.deciſ.24.col.fi.

55 Et aduerte ꝙ ubi ſpiritualis qó incidit, ſeu emergit in cauſa ciuili corã ſæculari iudice pẽdente ad effectum, ut ꝓceſſus iudicis ſecularis impediat:uel ſi procedat,proceſſus ſit nullus:de introductione,ac litis ſpũalis coram ſpirituali iudice pẽdẽtia excipi debebit,ac ipſi iudici ſęculari fides fieri,aliàs proceſſus eiuſdem ſecularis iudicis ualidus haberetur:ut declarat deciſ. Neap. deciſio.30. fuit dubitatum, cum deciſ.ſeq.& d. Alex. in d. conſi.9. lib.4. poſt Fed. de ſen.q.126 in quæſt. Præterea anteq̃ iudex ſpiritualis ad partis inſtantiam inhibeat iudici ſęculari ne procedat : debet coram eo alia pars citari, & cauſa præiudicialis introduci,& inchoari: alioquin eius inhibitio non eſſet Canonica, ſecundũ cõem opin. Doctorum:de qua atteſtatur Alex.in conſi.91. uiſis. col.3. uerſi.nam ante,lib.2.& melius conſi. 9. præſtantiſſimè. lib.4.& de quo in conſi.82.lib.5.autho.Nicelli.de concordatis, gloſ. concord. 52. in 8.fallen. ubi atteſtatur hanc eſſe communem,quamuis malè in praxi ſeruetur: & in præmiſſis uide Capi.in 7. deciſio. Neapol.& Rot. 615. not.licet inhibitio.in antiq.& 826. not. dict.eod. lib.& Anch.conſi.234.caſus.colũ.2.& conſi. 236. cum ſimil.quæ ponit Iaſ.in §.ubi decret.colum.5.uer.8.fallit in de offic.proconſ.

56 Inſuper exẽplum poni poſſet de iudice ordinario,qui

cauſam ad ſe,& curiã ſuã legitimè nõ deuolutã, cognouit. puta qđ iudex Eccleſiaſticus ꝓceſſiſſet in cã ciuili inter laycos ſuæ tẽporali iuriſdictioni nõ ſuppoſitos,nulla præcedẽte culpa,ſeu negligẽtia in adminiſtrãdo iuſtitiã iudicum ſecularium:pp quàm cauſarum huiuſmodi cognitio ad forum Eccleſiaſticum duntaxat deuoluitur: ut ꝓbatur in c.ex ſuſcepto.& c.ex tenore,in fi.de fo.cõpe.& c.ſignificantibus.de offi.deleg.c. cauſam quæ. &c. per uenerabilem ibi,certis cauſis inſpectis, temporalem iuriſdictionem caſualiter exercemus. extrà qui fil. ſint legit.c.nouit.de iudic.eſt gl.magiſtralis in uerb.de iure. in c.fi.de excep.lib.6.& d.c.ex ſuſcepto.

57 Licet iudex Eccleſiaſticus in ſimilibus cauſis nõ ita incapax tẽporalibus iuriſdictionisexiſtat,prout layci in-
58 capaces ſpiritualis exiſtunt:cum Moyſes utrunque gladiũ habuerit:ut inquit glo.2. in fi.in d.c. Cauſam quæ, qui fil.ſiut leg.& ponit Anch.cõſi.30.dubitari col.1.Et ꝓptereà de cauſa ciuili,ex ſpirituali corã eo pẽdẽte,incidẽte,ut puta cauſa dotis à matrimonio, cauſa hæreditatis a natiuitate,ipſe iudex eccleſiaſticus ualidè cognoſcet:ut ꝑ ſcribẽtes in c.de prudẽtia de dona.inter uir. & uxor.& in c.tuam de ord.cogn.& c.lato qui fil.ſint leg.

59 Vel pone quod cauſa in qua iudicatũ exiſtit,nõ fuerit deuoluta:putà ſi in cauſa feudali (domino feudi parato iuſtitiæ complementũ exhibere)ordinarius iudex proceſſerit:nã quia ob domini feudi duntaxat negligentiã, cognitio talis cauſæ ad ordinarium deuoluitur:ſi ordinarius,nõ data negligẽtia domini,ſe intromiſerit: ex quo ipſi dño priuatiuè ad ipſum ordinarium cõpetit iuriſdictio:ſententia, & proceſſus huiuſmodi ex defectu poteſtatis regulariter non tenebuntur : ut in c. Cæterum. & ibi declarãt ſcrib.maximè Ant.Abb.Fel.& alii, de iud. & c.ex tranſmiſſa,& c.uerum de foro comp.c. ſignificantib.de offi.dele.c.imperialẽ §.fi.& ibi glo.in uerb.duos de prohib.feu.alien.perfed.ponit Aegid.conclu.46.exceptio.& facit.c.Significauit.cum ibi not.de offic. ord. & c.prudentiam.§.ſexta.de offi.deleg.iuncta gl.fi.in d.

c.ex

c.ex tranſmiſſa. de foro comp. dum ibi ponitur ꝙ cogni
tio à iudice delega. nõ deuoluit ad ordinariũ, uel ecõtra
ab ordinario ad legatũ: niſi culpa aut negligẽtia ꝓcedẽti
bus, & facit ꝙ poſuit Anch. cõſi. 345. in cauſa decreta.
60 Vel finge ꝙ Metropolitanus antequam ſibi conſtaret
de appellatione ad ſe ex cauſa probabili, & alias legiti-
mè interpoſita, in cauſa ſubditorum ſuffraganei ſui, &
ſic ad ipſius curiam non deuoluta, proceſſiſſet: ut in c. 1.
& c. ut litigantes. de offi. ord. lib. 6. c. 1. de offi. deleg. c. 1.
de foro. compet. c. Roman. §. cum autem uer. ſeq. de ap-
pella. & c. 1. de ſupp. neg. præl. eo. lib. 6.
61 Siue quod alius iudex ordinarius, ad quem ante diffi
nitiuam ab aliquo grauamine appellatũ fuerat, nõ cogni
to neq; iuſtificato hmõi grauamine, in negotio principa
li (qđ ad ipſum in euentũ iuſtificati grauaminis & appel
lationis legitimè duntaxat deuoluit) proceſſerit quo ca-
ſu dr̃ procedere in negotio ad ſe nõ deuoluto. c. ut debi-
tus, c. cũ in Eccleſia. c. Cũm ſit. de app. quod facere mini
mè potuit, ẽt ſi partes, ꝙ omiſſo grauaminis articulo, ut
in negotio principali, procedere, cõſentirẽt: quia hoc fie
62 ri nõ põt præiudiciũ iuriſdictionis ipſius iudicis à quo
uidelicet qñ litigantes eſſent clerici: nã tunc ẽt conſen-
ſus illorũ dioceſam reqrit: ut in c. 1. in prin. de fo. cõpe.
in 6. & c. ſign. extrà eo. tit. & ponit Ro. ſing. 738. tu ſcis
&c. Et ita intellige. Boe. ĩ ſua dec. 257. ubi de hoc ponit.
Secus ſi litigãtes nõ fuiſſent clerici, ſed tales ꝙ abſq;
alterius conſenſu iuriſdictionẽ iudicis non ſui proroga-
re potuiſſent: uel ſi iudex ad quem appellatũ extitit, ta-
lis foret, ꝙ ẽt à principio per uiam querelę, ut putà lega
tus, adiri potuiſſet: ut in c. 1. de offic. lega. uel eſſet Pa-
pa, aut delegatus ipſius, cui commiſſa foret cauſa appel-
lationis à grauamine unà cum toto negotio principali:
63 quia reſpectu iſtorum ſuperiorum iudicum non proce
dit diſpoſitio. c. ut debitus, qui loquitur & intelligi de-
bet de iudice ordinario tm̃, ſecundum cõem lecturã &
opinionem de qua atteſtatur Franc. ibidem col. pen. &
Fel. in c. Cauſam quæ. col. 7. in prin. de reſcri. & Aegid.

conclu.419. Si auditori. circa fi.& pro declaratione ubi de Biſſig.in tit.de appel.deci.11.appellatum.

64 Tales namque ſuperiores iudicis accedente partium conſenſu tacito,uel expreſſo,(articulo grauaminis omiſſo)in negocio principali procedere poſſunt.c.Cordi. de appella.in 6.firmat Aegid.concluſio. 48. proceſſus, uel etiam accedente ſolum conſenſu illius partis,cuius principaliter intereſt reuocari grauamen, nam eo conſentiẽte iudex poterit,eo miſſo,in cauſa procedere: ut ꝑ Rot. 798. deciſio. Sciendum eſt. 716. Not. quòd in antiq. Et Aegid. conclu. 37. ubi appellatur, & 129. quando, & 347. in cauſa mea Tullen.

65 Si uerò partes nõ cõſentirẽt, ẽt qđ cauſa grauaminis eſſet cõmiſſa una cum nego.princip. iudices hmõi non deberẽt neq; poſſent cognitionem articuli grauaminis omittere, & ad principale cõuolare negotiũ di.ca. Cordi.§. poſt hæc.ex quo cõmiſſiones cãrum hmõi, quoad principale negotiũ tacitam in ſe uidentur habere conditioné:uidelicet quatenus repertum fuerit malè proceſſum & bene appellatũ,tunc.n.ex mente ipſius cõmittentis cognitio negotii, principalis uidetur ẽt demãdata,non aliàs, ut declarat idem Aegid.conclu.419. Si auditori.cum ſeq.& Rot.deciſ.237.ordinauerunt. in not. tenet Feli.in c.cauſam quæ,col.6.in fi. de reſcri. & Doctores in d.c. ut debitus. Et hoc dummodo ex facie reſcripti aliud non appareret,putà quod ſimul & ſemel ſuper articulo grauaminis & negotio principali procedi poſſet:ut ſæpenumero in curia fieri contingit.

Poteſt inſuper exemplum ponere, ſi aliquis ex Romanæ curiæ iudicibus cognouiſſet. de cauſa ad ipſam Ro.cu.legitimè nõ deuoluta,neq; in ea de iuris neceſſitate tractanda. Pro cuius intelligentia: quia articulus in dicta curia eſt ſatis frequens,& neceſſarius,& parũ (quatenus uiderim)à doctoribus declaratus, dicas primo po-

66 nẽdo regulam,ꝙ cauſæ de partibus, in quibus extitit appellatum ad Papam,non dicuntur ad curiam deuolutæ,neque in ea neceſſariò tractandæ, ſed in partibus cõ mit-

mittẽdæ ſunt, prout regulã hanc ponit Franc. in c. ſæpe, col. 9. uer. 2. quæritur. & idẽ ſentit in c. Nicolao. de appel. & uř probari in eiſdem iuribus, & c. interpoſita. de appel. & c. Cordi. §. poſt hæc dum dicitur ꝙ appellatio, cui fuit à iudice delatum, uel quæ à parte comprobata fuit, deoluitur, & in curia cognoſcenda eſt: ergo ſi non fuerit delatũ per iudicẽ, uel partem, non deuoluitur ſed ſufficit literas impetrare ſuper illius cõmiſſione: ut d. c. interpoſita. §. 1. & eãdẽ regulã uidetur ſentire Rot. dec. 38. fuit dubitatũ. in addi. in no. & deciſ. 3. ſub ti. de reſcr. in antiq. Biſſignet. Nam ut quiſde proprio domicilio ad alienã & multoties longinquã ciuitatẽ trahatur, oneroſum, damnoſum, iniquũ, & captioſum ſępenumero eſſe cõſueuit, arg. l. ſi qs. ff. quẽad. teſt. ape. l. ſi qñ. C. de teſti. ponit Io. And. in uerb. & ſeq. in Spec. de offic. om. iudi. §. fi. col. 3. in fi. addi. & ex hoc deuolutio exhorbitans & odioſa conſueuit reputari: ut inquit Ioan. Mo. in reg. in generali. de regu. iur. in 6. quem refert & ſequitur Rot. deciſ. 385. ſi appelletur in fin. in no.

67 Regula tñ iſta limitatur non procedere, primò in cauſis maioribus: de quibus in c. quod trãſlationem. de off. leg. & in cauſis beneficialibus, ac ſpiritualibus, quæ de ſui natura in Ro. cu. tractandæ ſunt: in quibus ſiue appelletur in partibus, ſiue à principio cauſæ huiuſmodi inchoentur in curia, dñr bene deuolutæ, & ad partes nõ ſunt ullo modo remittẽdę ut probat. in c. quãuis. & c. 1. c. cupiẽtes. de elect. in 6. cle. cãm. eo. ti. c. ut debitus. in fi. de appel. gl. in c. 1. in uerb. deuoluta. de ſupplend. negli. præla. lib. 6. hanc limitationẽ ponit Rot. d. deciſ. 38. in addit. Franc. & alii. in d. c. ſæpe. & c. Nicolao. & ꝙ appellatio à grauamine in ſimilibus cauſis in partibus ad curiam interpoſita legitimè intimata totum negotium deuoluat, eſt deciſio. domino. 139. in cauſa beneficiali, & 267. ſi poſſeſſor. circa medium, & facit deciſ. 159. quia tò appelletur. & 137. appellatus. & 134. fuit in not. & Aegid. 520. concl. & 619. Si in cauſa. ac deciſio. 737. in antiq. quæ incipit. Not. quòd neceſſarium eſt in cauſa

profana ꝓnunciari cām eſſe deuolutam. ſecus in cā ſpi-
rituali:quæ deciſio in materia noſtra eſt ſatis notanda.

68 Secundò limitatur regula nō procedere in cauſis cle
ricorū,& aliarum eccleſiaſticarum perſonarum;quia ta-
les per uiā appellationis ad Papam cum negotio princi
pali & acceſſorii de facili,& quaſi naturaliter deuoluun-
tur:ut uidetur tex.in c.dilectis filiis.circa fi.ibi,ex parte
Decani,cui &t officialis detulerat,non ſolum principale
negotium:ſed acceſſoria etiam ad noſtrum deferebatur
examen:& non loquitur de cauſa beneficiali,extrà de ap
pel.Et forſan idem dici poſſet de laycis temporali ditio
ni Eccleſiæ ſuppoſitis:qm̄ illorum cauſæ directò ſpectāt
ad Papam.c.ueniens de iureiur.c.ſi duobus in fin.de ap-
pel.cum aliis de quibus per gl.in c.ſi.in uerb.de iure.in
prin.de exceptio.lib.6.Et pro hac differentia inter cau-
ſas beneficiales & prophanas, & perſonas Eccleſiaſticas
& ſæculares,uidetur facere tex.in c.per uenerabilē: ibi,
uerumetiam in aliis regionibus , certis cauſis inſpectis,
temporalem iuriſdictionem caſualiter exercemus extrà
qui filii ſint legi.& d.deciſio.737.in antiq.

69 Tertio limitatur regula nō procedere qñ appellatum
fuit à grauamine:& cōmiſſa cauſa in curia, conſtitit le-
gitime appellatum:quia tunc cognitio totius principa-
lis negotii cenſetur deuoluta, & in curia tractanda eſt,
per dictum c.ut debitus. Imò etiam ꝙ pronunciaretur
malè appellatū,nihilominus cauſa hmōi quoad ipſum
principale negotiū in curia remanet:quia ꝑ appoſitio-
nē manus Papæ,& ex antiquo ipſius curię ſtylo,cā ſemel
in ea cōmiſſa,nō exit,nec ulterius ad partes remittitur:

70 ut inquit Rot.deciſ.11.fuit dubitatū.uerſi. & iō ſtylus
curiæ. & melius 321.ſi appellatus.& 38.in addi. in not.
& 387.not.utrum ſi fuerit.in fi.in antiq. & tenet Bal.in
l.ſi ut proponis.col.pe.C.quom.& quan. iudi. & Fel. in
c.quoniā Abb.in fi.de offi.deleg.Abb.in d. c. Nicolao.
Dec.conſi.699.accepi.nu.13.& propterea licet appella
tiodeſereret̄,nihilominus negotium ſemel deuolutum
non tollitur,neq; reuocatur per deſertionem Rot.114.

maior

maior pars.in not.& Aegid.conclu.520.conclu.quamuis ad effectum ut auditor appellatione deſerta in negotio principali cognoſcere poſſet,foret neceſſaria ſpecialis commiſſio ſecundum Rot. deciſ. & v.604. in antiq. dic ꝙ ſi appellatio &c. & d. deciſ. 114 in not.& uide Gome.q.54.nu.5.ſuper reg.de trien.poſſeſſ.

71 Et hic ſtylus,cās ſemel cōmiſſas ad partes nō remittēdi,ēt in aduentū nō iuſtificati grauaminis, potiſſimè in ſacro palatio inter dominos uiget qui nunquam cauſas aliunde ſibi cōmiſſas,extra Rotā remittunt: ēt ſi iudex primus fuiſſet Cardinalis,ſecundū Aegidium cōcl,129. quādo & ratio ſm ipſum:quia nō reperitur locus in mūdo eccleſiaſticus,in quo cauſæ ita bene, & celeriter terminantur (ut experiētia docet) pp copiā peritorū,ac diſertiſſimū cās audiēdi cóſultādi,& dicēdi modū,qui ibi hr:ut ponit idē cōclu.37.ubi appellat. & tenet Rota, q ēt de hmōi ſtylo atteſtatur.612. dic ꝙ ubi, in antiq. Inter ſe tñ,ac unus alteri domini præfati cauſas remittūt, ut deciſ.138.Si appel.in not.& habeē in extraua. Inno. viii.quæ in eodē palatio urget,q̄ incipit.Innocen.&c.

Et præmiſſa qd cauſæ ſemel ad curiā deuolutæ nō remittantur,intellige ſi modo ex aliqua rōnabili cauſa,ipſi Papę aliter uiſum nō fuerit,putà ꝙ cauſa, modici momenti foret,ſeu pauperū,uel miſerabiliū perſonarū,quæ expēſas quæ fiūt in curia,pati non poſſent:nā his natura mouetur ad miſerendum,ut inquit Io.And.in c. ſignificationibus.de offic.deleg.& facit tex.in c.1.in fin. extrà de poſtula.quos in terminis noſtris adducit Stahl. de literis grat.& iuſti.fol.192.uer. regulariter non cōmittuntur,ob ſimiles igitur rationes, conſueuerunt multoties remitti:ut per Rot.387.not.utrum ſi fuerit in antiq. & quia eſt in poteſtate ſuperioris appellationem ad ſe interpoſitam,& iudicis delationem admittere,uel reſpuere.c.Cum appellationibus.de appel.in 6.

72 Quartò limitaē regula,ſi appellatio à grauamine, uel aliàs quomodocunque ad Papam interpoſita, fuiſſet à iudice acceptata:quia tunc per delationem ſeu accepta-

tionem huiuſmodi, omnis cognitio transfunditur in Papam. & iudici taliter deferenti non eſt ulterius remittenda d.c. Cum appellationibus. de appella. in 6. Licet Specu. in tit. de appellatio. §. qualiter. uer. porrò ſuper hoc uariauerit & iſtud tenet Rot. deciſ. 16. utrum cū appellatur. in tit. de appella. in illis de Biſſignet. & deciſ. 21. eo. tit. & 363. ex hoc inſurrexit, in no. & ſufficit ꝙ unus ex pluribus iudicibus deferat, ad effectum & illam deuoluendi: ut tenet Rot. deciſ. 9. de appel. in illis Biſſig. & 569. utrum ſi à grauamine. in antiq.

73 Idem erit, ſi appellatio huiuſmodi, à parte appellata cōprobata, ſeu acceptata fuerit: nā propter talē mutuum cōſenſum, abſque dubio cauſa deuoluitur: quia potuiſſent ſi uoluiſſent, partes etiā abſque appellatione, recedere à primo iudice, & Papam adire: ut in terminis inquit Biſſignet. dec. 18. à grauamine. & deci. 21. à ſubexecutore. de appel. Et ſufficiet quoad deuoluendū nō ſolū expreſſus, ſed ēt tacitus partis appellatæ conſenſus, etiā ex poſt (puta appellationem ipſam proſequendo, uel ad illam proſequendam procuratorem ſimpliciter conſtituendo) præſtitus, ſecundum Rot. deciſio. 243. dic ꝙ in cauſa profana. in antiq. & Aegid. 236. in cauſa.

74 Et qñ pars appellata appellationi defert, poteſt appellantem interpellare, ut cum iuribus ſuis coram iudice ad quem cōpareat iuxta terminos. c. Cordi. §. poſthec, quo caſu ipſi appellāti ꝓ iuribus extrahēdis, nō erit ulterior dilatio dāda, ſm Rot. dec. 204. Appellatus, in not.

75 Et iſtis caſibus nō refert, neq; attēditur an appellatio fuerit legitima, ſeu ualidè interpoſita, uel ne: q̱a cā nō in uim appellationis, ſed delationis iudicis, aut conſenſus partiū, deuoluit: ut inquit Rot dec. 54. a grauamine, & 635. dic quod ſi. in antiquis. Aegid. 729. in cā profana. & Rot. 385. ſi appelletur &c. in no. idcirco ēt ꝙ de aliqua appellatione interpoſita non cōſtaret: ſi tamen partes nō contradicerent, proceſſus ualeret: ut per Aegid. cōcl. 48. Secus ſi partes non cōſentirēt: quia licet fuiſſet cōmiſſa cauſa appellationis: tñ ſi de appellatione non

con-

ſtaret iudex cognoſcere, neq; pnunciare, niſi ſe nõ iudicẽ eſſe, poſſet: ut per eodẽ Aegid. concl. 21. Sciẽdum & concl. 28. & concl. c. Cõmiſſio & facit dec. 6. in antiq. dũ modo in reſcripto nõ adeſſet clauſula illa ſolida uidelicet necnõ qua & quas; qa ſtante hmõi uel ſimili clauſula negotiũ principale importante ẽt qđ non conſtaret de appellatione ex ſtilo talis cõmiſſio ſuſtinet̃ ut aſſerit d. Gomez. ſup reg. de Infir. reſig. q. 34. nu. 4. ſecus aũt ſi tales clauſulæ nõ adeſſent ſeu aliàs negotiũ prĩcipale nõ foret cõmiſſum: qa iudex appellationis nõ põt (ſi prius ſibi de appellatione ex cã pbabili ad ſe interpoſita non cõſtite rit) pcedere c. Romans ubi gl. in uerb. pſumant, & c. non
96 ſolũ. §. Illa uerò. de app. in 6. & Rot. 291. No. ꝙ audito. ĩ antiq. & dec. 11. fuit dubitatũ. ĩ prin. in no. Aegi. cõcl. 117. Si appellet̃. unde cõueniet ꝙ de appellatione hmõi ſaltim p confeſſionẽ ipſius appellati (puta ꝙ petiiſſet cã eiuſdẽ appellationis alicui cõmittit) appareat: qa quoad deuoluendũ, cõfeſſio talis ſufficeret, ſm Aegi. cõcl. 684. Quãquàm. licet quoad attentata reuocãda, nõ ſufficeret, ſed appellatio magis concludẽter probanda eſſet: ut per Rot. dec. 190. quoad in nouis.

97 Quintò limitabit̃ regula nõ procedere, ſi a ſnĩa diffinitiua fuerit ad Papã appellatum, cũ i ſto caſu ſi iudex non defert, deferãt Iura. l. qm̃ iudices. C. de ap. l. ſi cuius. ff. de ap. recip. §. noſtros. In auth. de iud. Nã ob eius reuerentiã deferendũ erat, c. ueniens. de iureiur. ẽt ſi interponeret̃ à laicis eidẽ domino Papæ temporaliter nõ ſubiectis. c. ſi duobus. in fin. de app. Imò iudex non deferens puniri debet. c. de priore. eo. tit. Et pmiſſa ponunt̃ per Rot. dec. 366. ſi appelletur à diffi. in no. & 605. dic ꝙ ſi appellatũ. in antiq. & dec. 8. de app. per Caſſ. Quòd aũt appellatio iſta deuoluat, ut̃ tex. & ibi gl. fi. in fi. ĩ c. ueniẽs de renũ. quia illa termini pfixio, de qua in eo textu, non operat̃ cauſæ deuolutionem, ſm cõem ſcribentium opin. de qua atteſtant̃ Abb. & Fran. col. 2. in fi. in c. Nicolao. de app. & de quo ponit Rot. deci. 38. in ad. in no. & deciſ. 243. nota quòd in cauſa profana. & 537. Vtrum, in anti.

Licet huiuſmodi termini præfixio habeat uim peremptorii, ſcilicet illo elapſo ut poſſit contra abſentem per audientiam procedi, iuxta c. ſæpe. & d.c. ueniens. ſiue fuerit à iure, ſiue ab homine præfixus: quia hoc indiſtinctè operatur.c.ſtatuimus. & c.ſtatuentes. de elec.in 6. & ita intellige dictas dec.

79 Appellatio igitur à diffinitiua naturaliter ſuſpendit, & deuoluit, quia hoc eſt ſuum proprium: ut per Bar. in l.ſi expreſſim.col.pen.in 4.q.ff.de appel. etiam quod appel.à ſententia ipſo iure nulla: quia appel. nihilominus. effect. ſuos uidelicet deuolutionis, ſuſpenſionis & citationis operabitur: ut magiſtraliter declarat Rot 361. fuit dubitatum. Inno. & non tantum prin.negotium, uerum etiam & reliqua illius acceſſoria deuoluit. c. ſolicitudinem.c.dilectus.& c.dilecti.de ap. Ro.dec.763.ex hoc inſurrexit in fi.in no. Hoc etiam caſu optimè procedit illud quod iudex in dubio pronunciare debet, quòd appellatio cauſam deuoluat: ut uoluit Spec.in tit.de ap.§.nūc dicamus.uerſi.circa hoc.in fi.& Io.And.in d.c.ut debitus.& Bal.in l.de ſtatu.ff.de teſt. & l.properandum.§.ſi autem reus.C.de iud.quos refert & ſeq.Alex.conſi.105. uiſo themate.in fi.lib.3.

81 Sextò limitabitur regula non habere locum in cauſis in Rom.curia ex ſpeciali mandato Papæ commiſſis: cū iſto caſu de deuolutione minus ſit dubitandum, & nunquid cauſa ſit in curia tractanda, poſtquam de ſpeciali mandato Papæ conſtat: quia huiuſmodi ſpecialis commiſſio ſatis deuoluit, ut tenent Dñi dec. 169. Si uigore. in no.& Aegid.cōcl.576.ſi impetrauit.& facit dec.638. Si aliqua cauſa. in antiq.neq; refert ꝙ citatus tunc cōſtiterit procuratorē ad cauſam huiuſmodi ſimpliciter, uel

82 limitatè, uidelicet quatenus cauſa fuerit ad Rom. cur. legitimè deuoluta: quoniam limitatio huiuſmodi per cōmiſſionem de ſpeciali mandato factam, uerificatur: & ꝓcurator defendere tenetur, ut dictis deciſionibus, & clarius dec.678.Sciendum eſt ꝙ,& 680.dic ꝙ ſi aliqua cauſa.in fi.& facit alia dec.638. ſi aliqua cauſa. in prin. in antiq.

antiq.& dec.19.fuit dubitatum.in no.& Caſſad.deci.2.
23 in fi.de procur.Et Papa,ſi cauſæ ſunt beneficiales, uel de maioribus,aut reſeruatis,ſiue cauſa profana ardua,& magni momenti,maximè inter perſonas Eccleſiaſticas, ſeu laicos iuriſdictionis ſuæ temporali ſubiectos,præſertim cum alia pars ſe non ſeparare iuſtitiæ complementum conſequi poſſe in partibus iurat indiſtinctè in curia committere conſueuit pro quo facit.c. ſtatutum. uerſi. uel ſaltim.de reſcr.lib.6.c.ut circa.de elect.eo.li.ponũt. Imo.Abb.& Fran.in c.Nico.col.pen. uerſi.ad unum tñ aduerte.de appel. & dec.dominorum.42. ſi impetratur in no.& 79.nota ꝙ ubi quis impetrat.in antiq.
24 Septimò(& ultimò pro nũc) regula limitatur,ſi litigatores fuerunt in Rom.curia pręſentes: quia tunc altero ex ipſis litem mouente, dubitandum non eſt quin cauſa ſit in Rom.curia tractanda:quia pręſentia partium iſtud uidelicet ut cauſa coram alio non pendens, dicatur eſſe in cura operat:nec dubitatur de deuolutione: cum Romana ſit omnium communis patria.l.Rom.ff. ad muni. Ita concl.Rot.dec.19.& deci.21.ſub tit.de appe.in illis de Biſſig.& facit gl.in c.1.in uerb.reſpondere,in fi.de appel.lib.6. Idcirco quotidie uidemus Papam cauſas actorum,ſiue reorum,etiam ſecularinm,in curia præſentium iudicibus eiuſdem curiæ indiſtinctè committere:nec talibus competit ius reuocandi domum ut per Hoſt. in c. fi.extrà,de for.compe.quem ad propoſitum adducit, & ſequitur Rot.dec.596. dominus Vrbanus, & dec. 829. nota ꝙ ſi illi qui ſunt in curia.in Ant. Et not.ꝙ ubi cauſa propter præſentiam partium in curia committitur, ſi antequam pars citetur receſſerit,non per hoc ſequitur ꝙ cauſa in cur.debeat remanere: quia tempus obtẽtæ commiſſionis inſpici non debet; ſed apprehenſio perſonæ: ut formaliter inquit Rot. deciſ. 382. Nota quòd ubi cauſa. eod.lib.
26 Ad pręmiſſa erit etiam aduertẽdum: quia appellatio non deuoluit niſi id quod in iudicio deductum pendere reperitur. Vnde pone ꝙ in partibus(ſuſpẽſo petitorio)
in

In cā poſſeſſorii ad curiā appelletur,& cauſa appellatio= nis hmōi in eadē curia cōmittatur: ſi talis iudex(nō terminato aliter poſſeſſorio) ſuper petitorio pronunciaret ſnīa ſua nō ualeret,ex quo petitorium,ſuper quo pronūciauit,nō erat deuolutum.ita cōcluſit Rot.ut dec.2.ſub tit.de cauſ.poſ.& propr.ī anti. de Biſſig.& dec.131.Intētatio, in no.& dec.436. nota acto.in antiq.licet ſi cognouiſſet & prius terminaſſet poſſeſſorium, idem iudex poſtea : ēt ſuper petitorio cognoſcere poſſet qa in talem euētum(ne continentiæ cā diuidatur) ēt petitoriū cenſeretur deuolutum:ut declarat.Rot.dec.102.nota ꝙ ubi, in antiq.& facit dec.6.eo.lib.

88 Et(prout diximus) qñ appellatur ad Papā,ſiue appellatio ſit iudicialis,ſiue extraiudicialis, ſeu à grauamine, ſeu à diffinitiua,ſiue bona,ſiue mala:uolente appellato, cā deuoluīt,non in uim appellationis:ſed uim cōſenſus: & appellans in termino hoīs(ſi fuerit ſibi p̄fixus)ſiue iuris:tenetur coram iudice,quē appellat cōparere:aliàs termino elapſo,facta fide de appellatione hmōi coram iudice ad quem contra appellantem tāquàm peremptoriè citatum, ad inſtantiam ipſius appellati per audientiam cōtradictarum in Rom.curia procedi conſueuit:ut eſt deciſio dominorum.361.fuit dubitatum. & melius. 343. ſi committatur. in no. ēt ꝙ talis appellatio non fuiſſet ipſi appellato per appellantem intimata · quia quoad ipſum appellantem cauſa eſt deuoluta: ut declarat Rot. 768. Sciendum eſt ꝙ ſi.in antiq.& Faſto.cauſ.3. dub.22.incip.quintum dubium. Aegid. conclu.236. in cauſa. & dec.402.ſi actor.in no. Appellatus etiam ſi uoluerit habita notitia appellationis,ad curiam poterit accedere,& exhibito inſtrumēto appellationis, obtinere cauſam huiuſmodi ad partes remitti : uel abſque alia citatione in uim talis appellationis cōtra appellantem,per audientiā procedere:ut d. dec.343. & dec.38. fuit dubitatum. & 69.actore.ubi datur modus procedendi.in no.& facit id quod ponit Aegid.conclu.25.licet.3.uide dec. 424. in no. Vel ſi reperiretur cauſa appellationis hmōi in cur.

com-

commiſſa ẽt ꝙ commiſſio fuiſſet per falſum procuratorẽ appellantis nomine impetrata, nec per eundem appellantem modo aliquo ratificata: eandem tamen cauſam tali commiſſam idem appellatus proſequi poterit: ut tenet Rot.dec.430.fuit dubitatum.in no.& ponit Ioa.Mil.in uerſi.citari poteſt.

Intellige tñ dummodo appellatus, intra annũ a die appellationis interpoſitæ, ad Ro.cu. accederet, & cauſam talis appellationis ꝓſequi uellet, ſm Rot. deciſio, 487. ſi appellatus.uel ſecũdum Aegid.quandocunq; poterit, ut concl.560.concluſio quòd ſit à cauſa.

Intellige etiam qñ appellationi hmõi puta iudiciali fuiſſet per iudicẽ delatum: aliàs ſi nec à parte, nec à iudice fuiſſet acceptata, nõ uideretur cauſa hmõi ad curiam delata, ſed ſi appellãs uellet cauſam in partibus commutti, ẽt inuito ipſo appellato, hoc facere poſſet per c.interpoſita. §.1.de appel. uides ergo qualiter reſpectu ipſius appellantis cauſa dicitur deuoluta: & cõtra eum per euidentiam procedi poſſit.

89 Quòd uerò ad ipſam partẽ appellatã, ut cã deuoluatᷣ, & cõtra ipſam nõ comparentẽ per audientiã cõtradictarum procedi poſſit: qñ appellatio nõ fuit ab ipſo iudice, neque à parte approbata, requiritur ꝙ formiter appelletur, idest ſcriptis, intra decem dies ad iudicem competentem, expreſſa cauſa probabili, ac etiam quod apoſtoli petantur: & ipſi parti appellatio huiuſmodi legitimè intimetur: ut in c.Cordi.in prin.iuncto c.concertationi, & c. Roma. in prin. cum ſequẽ.de appell.in 6.c.dilecti filii, eo.tit.clem.cauſam de elect. Alias quantumcunque ad Papam fuiſſet interpoſita, non deuolueret, nec alium iuris effectum operaretur. c. quamuis. & c. cupientes. ubi gl.in uerb.appellatio.de elect.in 6. & c.in primo, in uerb.deuoluta.de ſuppl.negl.præl.eo.lib. tenent domini dec.385.ſi appelletur. & 412. ſi appelletur manifeſtè friuolè. in no. & uide Aret.conſi.75. diligenter. col.4. uerſi.ſi ergo, &c.

Et ſi appellatio (ut dixi) fuerit legitima, debet ẽt legiti-

mè imitari: uidelicet ꝙ appellatio, quæ intimatur ſit in publica forma, id eſt talis, ut ei poſſit uerisimiliter credi, & probabiliter adhiberi fides: ut per Rot. dec. 168. Si in cauſa, iu no. & tex. in d. cle. Cauſam. & ſi pars appellans fuerit procurator, quòd fiat fides de mandato, ſecundum Aegi. conclu. 58. cum ſeq. & 237. licet ſi procurator huiuſmodi non appellaſſet; ſed ſolum uti procurator appellationem intimaſſet, fidem de mandato ſuo facere non teneretur ſecundum eũdem Aegid. 581. licet. & Faſtol. cauſ. 15. dubio 35. in fi. & Rot. 228. uoluerunt. in no. Itẽ ſi appellatus, ſeu procurator illius haberi non poterit: ꝙ huiuſmodi intimatio fiat in Eccleſia. ſ. parochiali & curata de qua agitur, non autem in beneficio ſimplici, & non curato: ex quo in eo reſidere quis non tenetur: ut per Rot. deciſ. 369. & deciſ. 82. in cauſa beneficiali. & 228. ubi aditio, in no.

90 Item ſi appellatio in Rom. curia repreſentari debebit, ſi ſumus in cauſa graui, ut putà Epiſcopatuum, monaſteriorum, aut ſimilium dignitatum: ad hoc ut cauſa ad curiam dicatur deuoluta in ualuis palatii domini noſtri Papæ coram notario & teſtibus intimari, & repræſentari debebit: in reliquis uerò cauſis ſatisfuerit ꝙ repręſentetur in audienda cõtradictarum: uel ſi appellatio fuerit in eadem curia interpoſita, repræſentabit Cancellaria Apoſtolica, uel eius regenti & officialibus: ut magiſtraliter docet Rot. 690. dic ꝙ do. Petrus in antiq. aliàs appellatio nõ afficeret: ut dec. 4. & deciſ. 768. ſciendum eſt, eo. lib. & uide Biſſig. in tit. de appel. dec. 17. nunquid.

91 Sed ſi appellatio legitima, & legitime intimata, uel ſaltem à iudice, aut ab ipſa parte comprobata extiterit, ſi pars appel'ata non comparet contra ipſum tanquàm cõtumacem per audientiam contradictarum procedi poſſet, per tex. in c. ueniens. ubi gl. & ſcri. de renun. & in c. ſępe. & c. cord. in uerſi. fi. de ap. in 6. & c. 1. & c. cupientes. de elect. ponit Rot. dec. 132. Appellans. iu no. Et ſi ante appellationem, in negotio principali lis fuerit conteſtata, poterit ad abſolutionem, uel condemnationem ęt in

ipſo

ipſo negotio principali procedi, lite ulterius non conteſtata. c. per tuas. de ap. Rot. dec. 8. in no. & dec. 208. no. ꝙ ſeruat audientia. & 144. in antiq.

Vel ſi lis non foret conteſtata, & natura cauſæ litiſcõteſtationem expoſcat, procederetur ad abſolutionem ab impetitis, ac expenſarum cõdemnationem: ut in c. Nicolao. de app. & declarat Rot. dec. 37. fuit dubitatũ ubi addito in not. & uide in c. interpoſita. §. extrà eo. tit.

92 Et nota ꝙ interpoſita appellatione ad Papam, ſit interim antequam repreſentet, moriatur: cauſa nihilominus ad eius ſucceſſorem deuoluitur, ita concludit Rot. dec. 374. utrum appellatio, in antiq. & Biſign. conclu. 13. de de app. & partes, ẽt ſede ſic uacante, cõparere tenentur. aliàs contumaces reputari poſſent: ut uidet text. in cle. ne Rom. in fi. de elect. cum ibi no.

93 Poſſes inſuper de iuriſdictione ratione cauſæ limitata, exemplum ponere: ut putà ꝙ iudex in cauſa propria iudicaſſet: & intelligere cauſam propriam cuius commodum, & incommodum ad ipſum principaliter ſpectaret iuxta tex. ĩ l. 1. §. propriam. ff. quan. app. ſit Canonizata, in §. biduũ uerſi. propriam. 2. q. 6. Ex quo enim quis naturaliter ſibi ipſi imperare, nec prohibere poteſt, ac inter

94 iudicantem, & eum qui iudicatur differẽtia conſtitui debet: propterea ſententia in propria cauſa dicta inualida conſueuit reputari, per l. pen. ff. de arbit. iuncto tex. in l. fi. (ubi non poteſt quis ſe iudicem deputare.) ff. de offi. præt. & arg. in c. fi. de inſt. cum aliis de quibus per Anch. conſi. 154. quia primo. col. 1.

Et quia iniquum foret aliquem ſuæ rei iudicem fieri. l. Iulianus. ff. de iud. l. 1. §. 1. ff. quor. legat. c. 1. & 2. 4. q. 4. cum aliis de quibus per Alex. conſi. 11. iuxta prin. col. 3. uerſi. Reſpondeo 1 li. . Vnde generaliter prohibitum fuit, ne quis in ſua cauſa ius dicat: ut in C. ne quis in ſua &c. quæ uerba cum negatiua ſint, & negatiuè concepta reſiſtunt actui, & tollunt omnem potentiam: ut per gl. in l. 1. in gl. magna, in fi. C. ne fidem dotis dent. quam ſingularem uocat Alex. in l. Si cõſtante. §. quoties, col. 3. ff.

ſolu. matr. & propterea ſententia ab huiuſmodi iudice omni iuriſdictione, & poteſtate carent prolata erit nulla & executioni non demandabitur l. ſed & ſi ſeruum. §.ſed & ſi quis iudex.ff. de arb.& tenuit Ant.de But. in c.dilecti de app.& Hoſt.in ſumma.de iud.§.q̃ ſint.uerſi. in cauſa propria & Abb. in c. cum ueniſſent. ubi etiam ponit quid in non recognoſcẽte ſuperiorem:uel quid de cauſa Eccleſiæ ſuæ. de iudi. & in c. Cum delicta. num. 19. de confir. util. uel inutil. & in cap. ex parte ubi do. de uerb.ſign.& Bal.in d.l.unic. ne quis in ſua cauſa iud. & Alexan. conſil.1.col.3.lib. 3. & dec. Neap. ut Capi. dec.124.in cau.do.in prin.

Contrarium tamen, uidelicet ꝙ ſentẽtia in cauſa propria lata ſi non opponitur teneat, uidetur ſenſiſſe Albe. Fulgo. Pau.de Caſt.& Alex.in l.q iuriſd.ff.de iuriſ. om. & Feli.in c.cauſam quæ,in 7.fallen. de offi. de leg.ponderantes illud uerbum non debet,poſitum in d.l.qui iuriſ.quod plerunque importat honeſtatem & non neceſſitatem iuxta tex.iuncta gl.fi.& ibi d.Abb.in fin.extra de ſponſ.impub.in c.1.quaſi ꝙ iudex non debeat ex honeſtate,non autem ex neceſſitate:nam ſi quid fit, quod fieri non debeat ipſo tamen iure tenet,ſecundum Fede. in conſil. 223. factum tale, dum uoluit quòd ſi Guardianus fratrum minorum executor teſtamentarius deputatus, acceperet, & exequatur, ualeat executio. licet acceptare ex honeſtate non debuiſſet: quoniam in tali caſu non procedit regula.l.non dubium.C.de legib.& pro quo allegant.no.per Ioan. An.in c.Sicuti.ne cle.uel mona.& Federicũ ſequutus eſt Rom.conſi.419. omnipotentis &c.quoad primum & Felin.in c.decernimus,in 1.col.de iud.quamuis Bal. uideatur contrarium ſenſiſſe,in conſi.313.aliàs 293.in 5.parte uolens ꝙ ſententia arbitramentalis lata à fratre minorum,qui nõ poteſt in arbitrium eligi propter Cle.exiui de paradiſo.ipſos ſecularibus negotiis implicari prohibentem,non teneat:quod etiam uidetur ſentire Alex.cõſi.57.col. pen. lib.2.Ang.in conſi.272.primus.col.pen.& uerius qui-

dem uidetur,ſnīam in propria cauſa dictam non tenere ob legis reſiſtentiā per iura & rationes primo adductas.
97 Sed ſi diceret in cauſa ſuorū,ex quo non militanti in omnibus eædē rōnes,nec ita enixè à lege prohibitū reperitur,ac imputādū ſit parti quæ de hoc opponere nō curauit,ipſo iure tenebit p tex.in l.quinetiā.ff. de arb. & l.in priuatis.ff.de iud. & in hoc ꝓcedāt iura ſecūdæ opin. Nunquid autem ſententiam dicere quis poſſit in cauſa ſui familiaris,uide Feli.in c.cū cauſam quę col.1. ubi ponit pro regula ꝙ non,quàm octo modis limitat, extra de offic.deleg.& Rom.conſi.68.uiſis.
Quilibet tñ pōt aliq̄ dñiam ex cōuētione,ſeu aliàs ſibi ipſi remiſſam declarare.l.ſi libertus.ff.de ope.lib.l.ſi lege in priñ.ff.locat.cū aliis latiſſimè poſitis p Alex.cōſ.47. circa prin.col.2.lib.1.& cōſi.37.uiſo col.pe.lib.2. & eſt cōis opin. ut p eūdē Alex.cōſ.67.uiſo 2.col.uer. faciūt not.lib.2.& Fel.in c.ſi diligēti.col.3.uer. alius caſus. de for.cōp.Si tñ qs nō poſſet aliter ius ſuū cōſequi,eo caſu liceret ſibi ipſi ius dicere.arg. l. ait pr̃tor.§.ſi creditor.ff. de his q̄ in frau.cred.& c.1.24.q.2.tenet gl.in c. ius naturale diſt.1.ponit Alex.cōſi.135.circa princ.col.2.uer. pro hoc lib.1.Dec.cōſi.400.uiſo.col.2.in fi.lib.3.
Reliquos caſus in q̄bus licet ſibi ius dicere, uide in Spec.in ti.aduoc.§.1.uer.q uult ꝓpria auth. & Bal. ī c. 1.§.1.de pac.Cōſtan.& Doct.in l.extat.ff. qđ met.cau.
98 Siue ponas exēplū de iuriſdictione rōne cārum limitata:ſi iudex ordinarius,ī aliqua ex cauſis ſpecialiter ſed apoſtolicæ in ſignū ſupremæ dignitatis reſeruatis , iudicaſſet,q̄ plures ſunt:ut notanī p ordinē in ſumma.Hoſt. in ti.de off.leg.§.qd pertinet.col.2.& gl. in c.1. in uer. pertineat de trāſlatio.Epiſ.& in c.ſicut uenire de exceſſib.præl.gl.magiſtralis in c.qđ trāſlationē.de off.leg.Bal. in l.1.C.de iur. aureo. annul.& in l.ſcripta. C.de pcib. Imp.off.latiſſimè Spec.in ti.de off.leg.§.nunc oſtendēdū.in prin.cū ſeq.col.Nā cū tales ſint iuriſdictioni Papæ ſpecialiter à iure reſeruatæ: alius præter ipſum, ſine
99 eius licētia ſe intromittere nō dēt. Et ſi ſecus facit,ex de
 ſecta

fectu ſuæ poteſtatis inutile eſt:ut tenet Hoſt. in ſumma, in tit.de ſen.§.qs debeat.uer.ratione rei.& glo.in uerb. leg.c.1.de offic.leg. Prout nec ualeret ſtatutum,ſiue pactum ſuper principi reſeruatis:ut inquit Bar. quẽ cæteri ſequuntur in l.omnes populi,in 3.q.4.quæſtionis principalis,in fi.de iuſti. & iu.cũ ibi adduct.Minus ẽt in cauſis hmõi principi reſeruatis partium prorogatio aliquid operatur:ut docet Bal.in d.l.1.C.de iur.aur.annul.& tenuit Ant.de But.in c.per uenerabilem. colum.4. uer.2. actus legitimati, & ibid. Abb.col.3. & 6. extra qui fil. ſint legit.& idẽ Anto.in c.P.& G.col.pen.de off. deleg. prout refert & ſequitur Dec.conſi.557.accuratè. col.fi. nu.12.lib.4.cum ſimi.

In pmiſſis itaq;,& cõpluribus aliis ſimilibus cõtingere poterit,ꝙ poteſtas ipſius iudicis ordinarii rõne cauſarũ limitetur:& ſi de illis cognouerit, aut ſñiam dixerit ꝙ ſit nullius roboris & momenti:ut audiuiſti &c.

100 RATIONE aũt ipſorum litigatorũ ordinaria iuriſdictio erit incõpetens:putà ſi iudex contra perſonam alterius territorii,uel prouinciæ ſñiam tuliſſet, ex quo præſes prouinciæ in homines prouinciæ ſuæ tm̃ imperium habet, non in extraneos.l.præſes prouinciæ.ff. de offic. præſid.l.qui neque. C. qui dare tut. poſ.l.2.C. de offic. præfect.urb.ponit Anch. conſi.259. ex uerbis. col.1. in prin. Are.conſi.134.clariſſime.cum conſi.ſeq.dummodo tales,rõne contractus,uel quaſi, ſeu delicti, uel quaſi aut rei,ſeu poſſeſſionis de qua ageret, ipſius forũ ſortiti nõ fuerint:uel per pactũ,aut ſubmiſſionẽ, uel aliàs tacitè,uel expreſsè in iuriſdictionẽ ſuã cõſenſiſſet,iuxta no. in l.hæres abſens.ubi gl.in uerb.debebit.enumerãs modos forũ ſortiẽdi.ff.de iud.& tex.cũ gl.& ſcrib.in c.fi.de foro comp.Rot.deci.464.ſi quæritur,in not.latiſſimè p Spec.in tit.de compe.iud.adi.§.1. & dicemus infra.

101 Vel cũ eſſet iudex ſecularis inter clericos,cõtra quos nulla ſibi penitus cõpetebat iuriſdictio,iudicaſſet:nã ipſi ab huiuſmodi iuriſdictione ẽt Iure Diuino penitus ſunt exempti,per tex.in c.ſi Imperator.ubi gl.96. diſt. p Innoc.

noc.Hoſt.Ioan.And.Panor.Feli.& alios, in c.2.de maior.& obed.ponit Rom.ſing. 414. Sed an poteſt Papa. & Alex.conſi.8.uidetur.lib.1.& cõſi.149.in cau.lib.6. & Dec.conſi.150.col.2.uer.ſed tamen prædictis. ubi dicit hoc ẽt procedere in clericis in minoribus ordinibus conſtitutis,& nõ ſolũ in contentioſa, quinimò ẽt in uoluntaria iuriſdictione:per tex.in clemen. ne Romani.§. porrò.de elect & in conſi.241.ſcripſi.lib.2. ubi cõſuluit iudicẽ ſecularẽ non potuiſſe condemnare in expenſis clericum,qui paſſus fuit ſe condemnari, nunquã oppoſuit de clericatu:quãuis ſi non fuiſſet iudex ſecularis,debuiſſet ipſum condemnare,per c.exceptionem.cum ibi no. de exceptio ponit Caſſad.deciſ.3.in fi.de appel.cũ aliis, de quibus ibi.& in conſi.ult.ubi et in materia noſtra notanter loquitur.Proceſſus itaque & ſententiæ per tales iudices latæ ipſo iure ex defectu poteſtatis illorum nullę exiſtimantur:ut eſt text. in c.Aduerſus.§. quia uerò. de immun.eccl.c.autem ſi clerici,de iud.c.ſeculares.de fo.compe.in 6.cum aliis.de quibus ſupra diximus. & facit deciſio. 840. utrum ualeat.& 552.obligat in antiq. quæſtio Toloſana 126.

Licet qñq; ex aliquibus rõnalibus cauſis etiã ſæculares iudices de cauſis, & pſonis clericorũ abſq; metu cenſurarũ cognoſcere poſſint: de qbus p gl. in c. principes. 23.q.5.Spec.in ti.de comp.iud.adi.§.1. 2.col. & latiſſimè Stepha.Aufre.in addi. ad repetitionem. clem. 1. de offi.ord. poſt Boniconcium filium Io.And.& Bernardũ Laurentii,in eorum libellis, quos ſuper hoc ediderunt.

102 Vel ſi eſſet iudex deputatus ad certum genus hominum,& iudicaſſet in homines non ſui generis.exemplũ patet in l.1.C.de offic.magiſt.mil.&l.2.C. ſi à non com pe.iudic.& l.1.C.de peda. iudic.

103 Et ſicut in Romana curia antiquitus erat auditor cameræ Apoſtolicæ,qui ſolũmodo in cũriales poteſtatem ſuam exercebat,ſecundum Rot. 728.not. q. auditor. in antiq. & Aegid. conclu. 210. in cauſa. & 508. quod auditor,& 505.in cauſa.cum ſi.

104 Aut ꝙ perſona, contra quã proceſſum fuit, rõne alicu ius præcedẽtis adminiſtrationis, uel dignitatis, aut officii, quod exercuiſſet, uel exerceret, ſub ſimili iudice cõueniri nõ potuiſſet: ut patet exẽplũ in l.fi. C. ubi ſenat. uel clariſ. circa mediũ illius legis, ubi perſonæ illuſtres, de quibus ibi corã alio, quã principe, uel eius ſpecialis delegato cõueniri, aut condemnari non poſſunt, & facit bona deciſ. Afflict. 41. quidam medicus cũ aliis quę poſt Bal. ponunt Doct. in l. fin. §. ubi autem. C. de cad. tol.

105 Vel prout ſunt ii, qui in aliqua ciuitate legationis munere funguntur, uel qui ob aliquam publicã cauſam in aliquo loco reperiuntur: quibus uolentibus, & petentibus, priuilegiũ iuris reuocãdi donũ, ne ab officio ſuſcepti muneris abducãtur, cõpetit: ut in l. 2. §. legatis, uſque in fin. & l. ſi quis in legatione. l. nõ aliter in eos, cũ quatuor ſeq. legib. ff. de iudi. §. ſi uerò Epiſcopi. ubi glo. in uerb. ſi uerò. in auth. de ſan. Epiſ. c. fi. de fo. compe. c. propoſuit. de dila. eſt dec. dominorum 186. no. quòd illi, & Rot. deci. 829. not. ꝙ ſi illi. ubi ponit hoc non procedere in curia Romana, in antiq.

Debent tamen taliter priuilegiati priuilegium ſuum allegare, ſi illo uti uolunt: aliàs proceſſus non eſſet nullus: ut in d. c. fi. ibi, quam ſi tunc allegaſſet &c. de fo. cõpet. & l. ſi quis ex aliena. ff. de iud. l. 2. ff. ſi quis cautio. & caſu quo tunc procederetur, poſſet etiam appellare: ut l. 1. C. de appel. & c. ex parte. eo. ti. cum ſi.

106 Vel pone quod ſententia aut proceſſus eſſent fabricati contra perſonã, non tantũ ſuæ, quinimò nec alterius uiuentis iudicis iuriſdictioni, & poteſtati ſuppoſitã: puta contra aliquem defunctum, & tunc in rerum natura amplius non exiſtentẽ: in quo nullus actus concipi, uel ſuſtineri põt per tex. & ibi do. in l. in ſumma. §. fin. ff. de re iudi. l. Paul. ff. quæ ſen. ſine appel. reſcin. l. de qua re. §. fi. ff. de iud. tenet deciſ. Neap. ut per Cap. deciſ. 1. col. 7. nu. 26. Ang. conſi. 223. pro deciſio. col. 1. Paul. de Caſt. in l. ſi deceſſerit. col. 2. ff. qui ſatiſd. cog. etiã quod mors ignoretur, ut ibi. Etiam quod actus ſeu ſententia in

eius

eius ſauorem conciperetur: quia nihilominus non ualeret. l. eius qui in prouincia. uer. q̃ ſi ſtipulator. ff. ſi cert. pet. per quem tex. hoc tenuit ibi Paul. Alex. & Iaſ. ff. ſi cert. pet. & Bar. Paul. Alex. in d. l. in ſumma. §. fi. niſi fauor & utilitas Eccleſiæ concurrerent, ſecundum Bal. in l. unic. §. in prin. C. de Cadu. toll. uel niſi procurator ad illam cãm cõſtitutus ante mortẽ fuiſſet litem conteſtatus: uel dominus de iudicatũ ſoluẽdo ſatiſdediſſet, præſente & non contradicente ipſo procuratore: his caſibus ſententia in fauorem, uel contra defectum ferri poterit: dummodo in perſonam procuratoris formetur & concipiatur. l. Nulla & ibi doct. Bal. C. de procur. l. defunctus. ff. eo. ponit idem Bald. in l. 1. uerſi. quæro mortuo. C. de ſent. & Abb. in c. mandato. 2. colum. de procur. Ioan. Miis, in uerbo, ſententia lata contra definitum. & Caſſad. deciſio. 2. nu. 2. de appella.

107 Ratione loci poteſtas iudicis ordinarii limitabitur, & incompetẽns eſſe poterit, ſi extra territoriũ ſuum conſtitutus ſententiam tulerit: quia cum iuriſdictio inhæreat perſonæ loco duntaxat, id eſt territorio exiſtenti: quandocunque extra territorium iudex fuerit, habebitur pro priuato ut l. 3. de offic. præſi. & l. obſeruare. §. ingreſſus. ff. de offic. procon. Ideo ſibi extra territorium iuſdicenti impunè poterit non pareri l. fi. ff. de iuriſ. om. iudic. l. Duum uirum. C. de decurio. lib. 10. cap. ut animarum. in fi. de conſti. lib. 6. c. pen. de offi. uica quoniã (ut dixi) tunc priuatus eſt, ut in d. l. 3. ff. de offic. præſi. & not. in l. ſi pupillus. §. territorium. de uerb. ſign. & in l. 1. §. initio. & l. fi. ff. de offic. præfec. urb.

128 Idem ſi fuiſſet in territorio, ſed in loco exẽpto. c. cũ epiſcopus. ubi glo. in uerb. non exempt. de offic. ord. in 6. ubi Dominic. in 4. not. dicit locum exemptum intra dioceſ. quoad iuriſdictionẽ per ordinariũ exercendũ loco extra territorium æquiparari. & idẽ uoluerunt Ioan. And. & Dominic. in c. ſecundo de conſti. eo. lib. dicentes ſtatutũ Epiſcopi non ligare delinquentem extra dioceſim, ſeu in illa, ſed in loco exẽpto conſtitutum, idem

tenet idem Dominic.in c.1.§.fi.de priuil.lib.6.alle.glo. in clem.1.in uerb.aut aliqua,de foro comp.prout refert & ſequitur Iaſ.in l.fi.ff.de iuſti.& iure.

109 Idcirco ſi iudex ſecularis in Eccleſia in territorio ſuo exiſtente ſnīam protuliſſet,non ualeret.c. decet.§. oēs ordinarii de immu.eccle.in 6. ubi gl. quā ualde extollit Abb.in c.qua fronte.in 1.no.de appel & facit text.in c. 1.de immu.eccl.dummodo ſententia ſeu actus nō foret actus pius,puta datio tutoris,quia tunc ſuſtineretur: ut conſuluit Signo.de Homod.conſi.32.datus eſt Curator. aliàs 86.ſui ultimam impreſſionem.& Ang.Peruſi. in l. iuſiurandū & ad pecunias.§.ſi de qualitate.ff.de iureiu. quos referendo ſequitur Iaſ.in l.1.§.1.col.1.ff.de feriis. Si uerò iudex foret eccleſiaſticus,utiq; geſta ualerent,p tex.in d.c.decet.§.fi. & tenet Abb in d.c.qua fronte, & per eundē in c.fi.nu.18.de feriis.& Bal. in l.nemo martyres.C.de ſacroſ.eccle. Præmiſſa intelligas de actibus cōtētioſis,non uoluntariis.nā tales iudex ordinarius extra territorium exiſtens explicare poterit: ut puta manumittere, beneficia ſeu priuilegia conferre, p̄ſentatos inſtituere & ſimilia:ut uolūt Doct.in l.2.ff.de offic.proconſ.& leg. Et Canoniſtæ in c. Nouit.de offic.leg. reaſſumpſit Boeri.deciſio.30. ubi plura alleg.& Rot. ut per Biſſignet.deciſio.fin.de offic.uicar.

110 Siue quod iudex extra locū maiorū,ubi ius reddi cōſueuerat,ius dixerit:qa tunc uř id, quod geſtū eſt extra locū illū,nō ualere l.cum ſnīam.C.de ſent.l. fi. ubi pleniſſimè ſcrib.de iuſt.& iur.Nā qñ iudex ordinarius habet locum certū,aut ſolitū & antiquum, in eo ius dice-

111 re debet:& ſi nō habuerit,illum in qualibet ſui territorii parte:dummodo locus ſit honeſtus, & partibus tutus deputare poteſt c.nouit.de offic. deleg.c cū Epiſcopus, de offic.ord.in 6.iuncta.l.ſi cum dies.§.arbiter.ff. de arbit.Et ubi cœptum fuerit iudicium,ibi finiri debebit.l. ubi cœptū.ff.de iudi. niſi ex aliqua rōnabili cauſa ſe ad alium locum transferre iudicanti uiſum fuerit: quo caſu poterit locum ſolitum mutare: ut dicit Alb. de Roſ. in d.

in d.l.cum ſententiam.& in l.1.C.de ſent.ex breuic.recit.Spec.in tit.de ſent.§.iuſta in uerbo,quid ſi pronunciat in altera turri,& uidetur tex.in d. c. Cũ epiſcopus. ubi Pet.de Anch.& Gemi. dixerunt locum maiorũ in iudice ordinario eſſe omnem locum exiſtentem intra territorium:ſi modo contraria conſuetudo non obſtet: ut per glo.in authẽ.de teſt.in uerb. apud eundem. in §. multæ.de quo latius dicemus infra.

112 RATIONE temporis iudex ordinarius incompetẽs eſſe poterit, ac ſua iuriſdictio limitata:ut puta quod iudex ſententiam dixiſſet tempore quo iam finierat magiſtratus quaſi anno iam decurſo iuxta tex. in l. pars literarũ.ff.de iud.& l. Publius.in prin.ff.de cõd.& demõ.

Eo namque tempore quo priuatus eſt, quicquam facere non poteſt l.eum qui.ff.de iuriſd.om.iud.& arg.l. ſi cui.§.tandiu. ff. ex quib. cau. maior. & l. 1. in fin. C. de arbitr.l. ſi cum dies.§ ſi intra diem.l. non diſtinguemus. §. die. ff. eod. titu. ponit Anchar. conſil. 406. prout, circa fin.

Veruntamen ſi fuerit rector, aut præſes unius prouinciæ,etiam ꝗ tempus officio ſuo præſtitutum præterierit: ne tamen prouincia ſine iudice relinquatur, ſed adſit per quẽ negotia prouincialium expediri poſſint: & ſi tempus officii finitum ſit: non tamen dicitur finitum officium,donec eius ſucceſſor aduenerit: & ipſe de aduentu huiuſmodi certificatus ſit, iuxta text. in l. obſeruare.§ antequam, de offic.proconſ.

113 Nam per duos dies antequam ſucceſſore ingrediatur prouinciam,uetus magiſtratus ius dicere poteſt, per text in authen. de adminiſtratio.§. fin. & l. meminiſſe de offic. proconſul. & l. unic.ff. de offic. præfect. Auguſt. Quinimo ab eo geſta indifferenter antequam ſciat ſucceſſorem aduenisse, rata habebuntur. l. ſi fortè. ff. de offic. præſid. & uidetur tex. in l.unica. §. adminiſtrationem.C. ut omnes iudici, tam ciuil. quam criminal. per quem tex. ita dicit Guid.Papa quæſt.501.Vacante ponunt ſcrib. in l. eum qui. & aliquid per eli. in

cap. conſuluit.colum.3. uerſic.gloſ. in uerb.exequi, de offic. delega.& facit text.in l.uenditor.§.fin. ubi glo.ff. de iudic.ponens quòd iudices à primo præſide dati durabunt etiam in tempus ſucceſſoris, & poterunt ad cauſas coram ipſis cœptas expediendum, ab eodem ſucceſſore cogi. uide etiam gloſ. in 5. electio. l. ex eo. ff. de nulli teſt.

114 Vel pone quòd iudex ſententiam tulerit, tempore quo non erat amplius iudex: eo quia ſemel in cauſa illa ſententiam tulerat, & quaſi functus officio ſuo deſiderat eſſe iudex:nam ubi iudex ſiue ordinarius,ſiue delegatus,ſeu arbiter ritè, & rectè procedentes, ſemel diffinitiuè uel etiam ſuper incompetentiam, aut alio modo uim diffinitiuæ habente, uel propter quod deſinat eius officium, condemnando,uel abſoluendo,aut quicquam aliud ſtatuendo, uel declarando, ſententiam dixerit,incontinenti, habita huiuſmodi ſententia pro abſoluta, eius poteſtas expirat, ac officium & authoritas ceſſant ideòque nec ſententiam prius dictam reuocare, corrigere, uel ſub quouis etiam erroris prætextu,emendare regulariter poterit: ut de ordinario eſt tex.in l.iudex poſteà quam & l.quod iuſſit.& l.acta.§.de amplianda.& l.cum quærebatur.ff.de re iud.l.1.§.fin.ff. de qõ.l. diui fratres.l.moris.§.iſte.ff.de pœn.& l.poſt ſententiã. C.de ſenten.l.2 C.de ſent.ex breui.recit.& l.1. C. ſenten.reſcin.non poſſe.cum ſimi.

De arbitro eſt tex.in l.dicere,cum duabus ſeq. legib. ff.de arbit. De iudice delegato habetur in c.in literis,c. ſignificantibus.c.cum ſuper.c.uenerabili. in fi. de offic. deleg.c.Iudex ab Apoſtolica.in fi.eo.ti.lib.6.

Quæ tamen fallunt in principe, qui poſt ſententiã quãtumcunque diffinitiuam remanet iudex, & quicquid faciendum putauerit, facere poteſt: ut l. 1.§. fin.ff. de quæſtio.& d.l.moris & l.diui fratres. Fallit etiam in ordinario,qui nulliter proceſſit,& ſententiam dixit: nam illa ueluti nulla poſt habita de nouo cognoſcere poterit. l.1.in fin. C.de ſenten.l. accuſatoribus. C. de accuſ. l. ſi,

præ-

ſes.C.quom.& quan.uel ſi coram eo aduerſus ſententiā per eum dictam reſtitutio in integrum peteretur:ut l.in cauſa.§.fi.ff.de minor.

. Fallit ēt in arbitro & delegato, qui formam mandati & compromiſſi non ſeruarunt:quo caſu nō uidentur officio ſuo functi l.dicere.in fi.ff.de arb.& alias dixi.

Reliquos caſus in quibus poſt ſententiam iudex retineat poteſtatem immutandi,declarandi,interpretandi reuocandi,uel diffinitiuè ſeu interlocutoriè pronunciandi ultra doctores in locis ſuprà adductis. uide Hoſtien. in ſumma.in tit.de ſent.§.quot ſunt eius ſpecies. col.2. in fin.& in §.qualis in prin.& glo.in d.l.1.C. ſenten.reſcin.non poſſ.Guiliel.de Cun.in l.quia arbiter.ff.de arb. ubi dicit quod recitata ſententia incontinenti deſinit eſſe iudex,præterquàm in acceſſoris,ut putà expenſarum: per l.Paulus. de iudic. cum pluribus adductis per Alexand.conſi.90.ferè omnis.lib.1.& conſi.180.lib.tertio. Deci.conſi.43. col.2.num.3. latiſſimè ponit regulam, & Fallentias in huiuſmodi materia. Felin. in c. qualiter & quando. el 1.extra de accuſat.col.4. ubi docte & copioſè (eius more ſolito) differit . poſt Imol. Roman. Alex.& alios in l.quo iuſſit.ff.de re iudic. & in l.iudex, poſteàquàm eodem titul. latè etiam ponit Vital. in tract.clauſ. ſuper clauſula, non errore ducti, in 6.ſed an iudex,& Anto.Capic.in dec.Nea.dec.1.colum.6.uerſ. 3.uideamus.

115 Poteſt etiam exemplum ponere,ſi iudex ſententiā tulliſſet inſtātia perēpta, uidelicet poſt terminum a l. cōi, ſiue ſtatuto,aut reſcripto ipſi ius dicenti,ac ſuæ iuriſdictionis præfixum.Nam tu ſcis ꝙ de iure communi,ne lites fiant immortales, generaliter ſtatutum eſſe,quaſcunque cauſas,criminales uidelicet intra bienniū.& ciuiles intra triennium,à die litis conteſtatæ numerandos, terminari debere.l.properandum.in prin.C.de Iud.& tot. tit.ut infr.cer.tēp.cri.q.terminē.& dicto termino decurſo,inſtātia dicitur perempta: & pereunt omnia in ſimul acta litis ordinaria,remanentibus deciſoriis.iuxta l.2.cū

ibi

ibi not.ff.iud.ſol.cum aliis,de quib. per Alex.conſi.58. uiſa.lib.2.& conſi.309.in cauſa poſt prin.lib.7.

Vnde termino huiuſmodi inſtantiæ effluxio, ſi fertur ſententia,ex ipſo iure nulla:aut communiter not. Doct. in d.l.properandum,in prin.& de communi opinione atteſtatur Iaſ.in §.rurſus.uerſi.quid autem ſi reſtitutio fuerit conteſt.Inſti.de actio. Idem atteſtatur Pau. de Caſt. conſi.174.uī dicēdum.col.5.uerſi.ult.in 1.parte.& Fel. in c. de cauſis, col.fi. uerſi. concluſio ſit: ubi dicit iſtam concluſionem ibidem Doct.omnes tenere,de off.deleg. & ponit Alex.conſi.136.in cau.in prin cū conſi. ſeq.in prin.lib.2.& conſi.166.in cauſa,in prin.lib.6.

Quod procedit etiam ſi inſtātia huiuſmodi foret per ſtatutum,uel etiam legem communem diminuta & abbreuiata: prout eſt in cauſa appellationis,pro qua expedienda datur annus,& ex cauſa biennium:ut in c.Rom. de appel.& in cle.ſicut,eo.tit.& auth.ei qui.C.de temp. appel. quo tempore fatali decurſo inſtantia huiuſmodi cauſe perimitur: & ſententia ex poſt ſuper negotio principali lata,eſt ipſo iure nulla.cle.pen.de app.tenet Rot. dec.604.dic ꝙ ſi appellatio in antiq.& Alex.conſi.64. uiſo.lib.6.& conſi.59.col.4.lib.4 & conſil.79.in princ. lib.7.de quo tamen uidetur dubitaſſe Aegi. concl.267. auditor.ſed ipſe loquitur in diuerſis terminis. & ꝙ ſententia in caſu noſtro,ſit nulla,ex defectu poteſtatis,uidetur eſſe ex eo,ꝙ inſtantia c.n.etur cauſæ & iuriſdictioni præfixa:ut ſentit Bal.in d.l.properandum.in 2.col.Et ꝓpterea conſueuit adhiberi cautela, ne inſtantia effugiat: ut acta exhibeantur coram iudice appellationis: & illis exhibitis idem iudex interpelletur pro expeditione: nā facta ſimili proteſtatione iudex quaſi negligens conſtituitur, & in præiudicium partis tempus non currit: ut in auth.Item ſi.C.de temp.ap.& ponit Pau.de Caſt.conſi. 184.uidetur.col.fi.li.1.& Alex.conſi.64. uiſo proceſſu. col.1.in 1.parte.& conſi.69.in cauſa.col.fi.&conſi.200. uiſo.in fi.lib.7.dec.Neap.l.iudices col.3.& idem Alex. conſi.164.uiſo proceſſu. col.fi.lib.2. & clarius cōſi. 14. uiſo

uiſo proceſſu.col.1.lib.6.uel ſi currit,actor nihilominus erit reſtituẽdus aduerſus lapſum huiuſmodi: ut communiter tenent Doctores ſecundum Abb. in c.uenerabilis. col.4. i prin.de iud.quem etiam ad hoc retulit & ſequutus eſt Alex.conſi.42.in cauſa.col.4. uerſi. & an reſcriptum.lib.3.& uide eundem conſi. 72. uidetur.in princ. eodem lib.& Dec.conſi.677.uiſis.& melius.conſi.356. in cauſa. & Bal.in l.fi.§.illud.C.de temp.app.quod procedit(ut dixi)in cauſa appellationis, non autem in prima inſtantia,in qua tempus indiſtinctè currit: ut declarat Millis in uerb.inſtantia cauſę. & deciſ.Neap. ut per Cap.dec.11.col.fi. ubi uide.Itẽ ſecùs foret, parte de ſua diligentia non proteſtãte neque inſtanter iudicem pro expeditione interpellante: quia tunc iudex non præſumeretur in aliqua neg!igẽtia & tempus curriſſet:ut probatur in l.ſi quando ibi per eum ſteterit &c. C.de teſtibus.& in l.quibus diebus.in prin. ff.de cond.& demon. ponit Bar.in l.damni.§.Sabini.de damno infe. & in d.l. properandum.§.ſin autem utraque. poſt gl.in uerſi.prope.& in c.cupientes.in §. ꝙ ſi.& ibi Imol. de elec.in 6. & Fel.in c.licet cauſam.col.15. uerſi. Item non ſufficeret.de proba. & faciunt ea quæ ponit Alex. conſi.19.uiſo.col.2. l.1.& melius in conſi.1?4.uiſa.col.2.lib.5. an autem ſufficiat unica interpellatio pro cauſæ expeditione:uel potius requiratur trina, ponit Paris in tract. ſyn. in uerſi.inſtantia.uerſi.dicit conſtitutio, in fi.ubi concludit ꝙ ſufficit una interpellatio, quando non reſtat aliud quam pronunciare:ſecus ſi adhuc cauſa non eſſet inſtructa, neque in calculo ferendæ ſententiæ : quia tunc non uideretur ſtare per iudicem, ut ibi per eum. & Felin. in c. ex literis.col.6. uerſi.fallit.7.de conſt.& Panor. in c. ex parte.in ult.no.& ibi Dec.de ap.& Tho.grã.§.54.in Chriſti.n.3.ubi de trina interpellatione ponunt cum ſi.

Et quoniam inſtantia huiuſmodi à iure cõmuni pręfixa,hodie communiter per ſtatuta terrarum,ac conſtitutiones locales alteratur: ad cognoſcendum nunquid ſententia dictis terminis,& inſtantiis elluxis lata ſit nulla,

la, erit diligenter ad uerba hmôi conſtitutionum, ſeu ſta tutorum, aut reſcriptorum conſiderandum.

118 In primis nãque ſi fuerit iudex delegatus, ſiue iudici dirigantur uerba, ſiue iuriſdictioni, cauſæ, uel partibus, quãdocunq; (tranſactu termino, intra quem cã deciden da fuerãt) ſnĩam proferat, erit indiſtincte ipſo iure nulla: cum mandatum iuriſdictionale perlapſum tpis expirauerit: ut l. 2. §. ſi iudex. ff. de iud. c. in cau. de offi. dele. & loqueus de arbitris, eſt tex. in d. l. 1. C. de arb. & l. non diſtinguemus. §. 2. & l. ſi cum dies. ff. eo. ti. niſi terminus & inſtantia aliter per partes prorogata fuerit: nam poſſunt illã uſq; ad terminos inſtantiæ iuris cõis prorogare, non ultra, ut d. c. in cau. & tenẽt doct. in d. l. properandũ. ubi alios Iaſ. ſuper quinto notabili declarat.

119 Si uerò fuerit iudex ordinarius, puta magiſtratus mu nicipalis tunc ſi tẽpus p̃figitur cauſæ & inſtãtiæ, put eſt qñ ſtatuitur, q̃ quælibet cauſa intra certum tẽpus expe diri debeat: uel q̃ aliquod (puta triginta) dies inſtantiæ cauſę perẽpta cenſeatur: ut fit in d. l. properandum. & in rubr. ut intra cert. temp. &c.

120 Et in dubio hoc ſemper p̃ſumere debemus: uidelicet q̃ tempus cauſæ & inſtantiæ p̃fixum intelligitur, ad effe ctum uti mortalitati litium obuietur: ut declarat Bal. in d. l. fi. C. ut intra cert. temp. & l. obſeruare. §. proficiſci. 3. q. ff. de proconſ. & l. ſeq. Rot. dec. 9. nu. 4. de app. per Caſ ſad. & pro concluſione ponit Feli. in c. uenerabilis. col. 6. uerſi. ſecunda concluſio. de Iud.

Iſto igitur caſu ſi decurſa inſtantia, ſnĩa lata fuerit, erit ipſo iure nulla. & ita loquitur Bal. in d. l. properandũ. in prin. col. 2. uerſi. 4. ubi dicit, q̃d hæc opinio communiter approbat: & eſt in frequenti uſu: his etiam terminis loq̃tur Paul. de Caſt. d. conſi. 184. col. 2. ubi dicit quod hęc fuit opi. Richar. Malum. quæ eſt uerior & communior; in prima parte: & eam tenet Alex. conſi. 82. uiſo proceſ ſu, in prin. lib. 3. & Ro. ſing. 738. poſt lapsũ. & dec. Nea. 283. diu. col. 2. & Abb. poſt alios. in c. penul. col. pen. in uerb. de iure. de iud. ubi etiã dicit iſtud dictum eſſe com munius,

munius,& idem atteſtatur d.Socy.ibi. in 15.arti.principali,ad quem in materia inſtantiæ ſemper recurras:quia ponit & illā examinat ibi per articulos 32. principales. & melius quàm alibi.

Idem foret etiam ſi uerba dirigerētur iudici & iuriſdictioni,ſeu officio eius ſimul,ut puta ſtatuēdo quod iudex deberet intra certum terminum cauſam expedire: & termino hmōi decurſo, nequiret ſe ulterius intromittere. Aut q̃ ſuper debito cognoſcere non poſſit,niſi uſq; ad annos decem, & alias iuxta terminos quæſtionis poſitę per Bar. in l.omnes populi.in 2.q.prin.de iuſt.& iur. & Alex.conſi.138.Lancello.col.2.lib.3. his nanque caſibus tēpus cōſtitutum diligenter obſeruare cōuenit: ut inquit tex.in l.ſcire oportet.§.multum.& §. cōſequens. ubi hoc not.doc.ff.de excuſ.tut.quia termino hmōi elapſo expirat eius poteſtas.arg. d.l.2.§.ſi iudex. de iud.& c.in cauſis.& tenet Bal.in aut.clericus.col.2.uerſi.ſed iuxta hoc q̃ritur.de Epiſc.& cle. cū aliis ad hoc cōgeſtis p Ale.conſi.137. in cā poſt prin. lib.2. & facit etiam id q̃ ponit conſ.84.conſideratis.col.fi.in fi.lib.4.

Si aūt uerba ſolum iudici dirigerentur,foret aduertendū quibus uerbis ſtatuētes uſi fuerint: Nā ſi dixiſſent q̃ iudex nō poſſit certo termino decurſo, aliq̃d facere, idē dicendum uidereť ex quo per illud uerbū non poſſit, ne
121 gatiuē.poſitū,tollitur oīs potētia, ſm gl.ord. in c.1.in uerb.nō pōt.extra de reg.iu. & de quo per doctores in l. Gallus,in prin de libe.& poſthum.ubi Iaſ.dicit gl.illam communiter.approbari.& in l.ſtipulatio iſta.§.alteri.ff. de uerb.ob.& glo.illā uocat ordinariā Panor.in c.ſi quis contra.de foro com.& alias dixi. & in pręmiſſis uide Ancha.conſi.171.de titulis,col.fi.& Cor.conſi.126.multū col.2.ubi dicit negatio ꝑpoſita uerbo potes. reddit actū nullum ipſo Iure.lib.1.

122 Sed ſi ſimpliciter ſtatuētes dixiſſent,iudex nō faciat, nō ſe intromittat,nō cognoſcat,nel ꝑ ſimilia uerba ſimpliciter prohibitoria:ſi ſtatuētes ipſi ulterius nō ꝓceſſiſſet,idē putarē,uidelicet ſententiā cōtra,huiuſmodi pro-

hibitio-

hibitionem latam, ipſo iure nullam, ſtet regul. 1. non dubium. C. de leg. & l. Iubemus §. ſanè. el 1. de ſacroſ. eccl. & c. quæ contra ius. de reg. iur. c. imperiali. 25. q. 2. eſt gl. in uerſi. inhibẽtes. in cle. 1. de iure patr. quam reputat ſingularem Panor. in c. ex parte. in fi. de cōſti. & hoc me dio arguendi utitur Alexan. conſi. 77. uiſis dubitationibus, in princ. libr. 3. & conſil. 81. Ponderatis. nu. 4 libr. 2. & Dec. conſi. 84. in prin. lib. 1. & conſi. 494. col. pen. & fi. & 599. col. 3. & 502. in prin. etiam in iſtis terminis loquitur Pau. de Caſt. conſi. 184. col. 1. uerſi. 5. & ult. lib. 1. & Anch. conſi. 271. de tit. col. fi. uerſi. conſtat enim rã ꝙ ſimilis iudex talia faceret, nõ fuit ſibi data, imò expreſsè prohibita omnis poteſtas: ideo ex defectu poteſtatis ſententia ſua corruet, etiam ꝙ partes conſentirent: quia ꝙ perempta inſtantia, non ſit perempta, partes, & iudex facere nõ poſſunt: ut in terminis inquit Alex. conſi. 802. uiſu proceſſu. in prin. lib. 3. Sed ſi uerba iudici directa eſſent. inſtructoria, & quaſi officii ſui excitatoria, ut putà Iudex expediat, ſiue quando fuiſſent prohibitoria & ſtatuentes (ulterius procedendo) pœnam ipſi iudici contra facienti adieciſſent, ſententia tunc, ſeu actus, in contrarium facti, ualerent, etiam dictis ſtatutis ſeu terminis decurſis: licet iudex pœnam incurrere: ut inquit Paul. de Caſtr. in d. conſi. 184. in 2. col. in prin. ubi aſſerit iſtam eſſe communem opi. legiſta. in d. l. properandum. & ponit Alex. conſi. 72. col. fi. uer. 2. rñdeo. lib. 6. & conſi. 24. in fi. eo. lib. & conſi. 24. inſpecto. col. 1. lib. 4. & Dec. cõſ. 500. iuridicã. col. 2. uerſi. non obſtant. lib. 4. & uide Paridem in tract. Sind. in uerſi. inſtantia, cum. ſeq. uerſi. ubi plura. quamuis confusè, & inordinatè, ſuo more ſolito, poſuit. tenet oẽs Doct. in d. c. de cauſis. prout aſſerit ibi Feli. col. 4. uerſi. limita primò. de offi. deleg.

124 Actus namque contra legem pœnalem factus nõ eſt nullus, ſecundũ Bal. in l. ait prætor. §. 1. ff. de dam. infect. ponit Abb. & Feli. poſt alios col. 5. in uerb. limita 1. in c. uenerabilis. de iud. & in d. c. in cauſis, de off. deleg. Et tenet Abb. in c. ueritatis. col. 11. in uerbo, nõ obſtante.

extra de dolo & cont.& gl.in c.1.in uerb. cauſam in fi. de ſent.excom.in 6.Aduertas tamen quia d. Socy. in d. c.1.art.12.principali diſputando materiam aſſerit ꝙ cõmunis opinio ſimpliciter tenet, ꝙ per lapſum temporis ſtatuti ipſi iudici,non poterat inſtãtia:& per conſequẽs ꝙ acta ex poſt(dummodo ſit intra tempus inſtantię iuris communis per ipſum facta, indiſtinctè ualeant. Sed ego intelligo communem opinionem ut ſuprà.

Si autem terminis præfigeretur partibus litigantibus, uel illorum actioni.& iudex extra illum terminum pronunciaret,ſententia non conſueuit eſſe nulla: prout præmiſſa diſtinguendo uidetur tenere Bar.in d.l.properandum.poſt Iaco.But.& Uldr.quem doctrinam Iaſ.ibi aſſerit,quam cæteri omnes ſequuntur: prout illã ſequuntur etiam Canoniſtæ in d.c.pen.ubi Abb.col.6. in d.c. in cauſis.de off.deleg.& ad illud dictum ultimũ uide Parid.in loco de quo ſupra. ubi dicit ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ ſi quis intra terminum octo dierum non dederit petitionẽ,ulterius non audiatur:ſi iudex cõſtito ſibi de lapſu 8. dierũ proceſſerit, ꝓceſſus eſt nullus: ſecus ſi ignorauerit lapſum temporis:quia tunc proceſſus eſt ualidus:& proptereà ꝙ illud debet in actis opponi. & allegat Bar.in l. abſente.de cenſi.quæ lex non reperitur in lib.meo.& in l.1.§.accuſationẽ.uerſi.circa legem illã.ff.ad Turpil. & Bald.in l.non dubium.in fi.de leg.& l.1.ff.de in ius uoc. & Rom.conſi.15.cum aliis.de quibus ibi.

125 Et quandocunque perempta fuerit inſtantia, iudex etiam parte non opponente debet in cauſa ſuperſedere: ut docet Alex.in conſi. 9.uertitur lis.in prin.lib.5.per not.in l.1.C.ut quæ deſunt aduo.

126 Inſuper aduertas quia inſtantia legis properandum, de iure Cano. non procedit:ut inquit Hoſt. in ſumma de iud.§.quæ ſunt.col.4.ideò cã in prima inſtãtia quãdocũque,abſq; aliqua termini præfixione, cognoſci poterit,per tex.in d.c.pe.ubi d. Abb.in 2.col. in uerb.prima eſt,per illũ tex. Aſſerit à Doctor.moder. cõiter ita teneri.& ſeq.Rot.411.ſi lite pendente.in no.quæ dicit litem

tẽ non finiri niſi per ſnĩam, ſecundũ Rot. de quo ponit d.Gome.ſuper reg.de annal.q.44. & Caſſa.dec.5.nu.4. ut lit. pen. & uerè communis eſt opinio,de qua atteſtať Fel.in d.c.in cauſis.in prin.de off.dele.& Iaſ.in d.l.Properandũ.in prin.col.pen.in fi.An autem eadem lex procedat in cauſis ſummariis & executis,in quibus non con teſtatur lis uide Alex.in conſi.50.uiſis.col.2.& 3.lib.2. & conſi.131.c.in cauſa,in fi.lib.6.

127 Intellige inſuper ꝙ perempta inſtantia iudex nõ poſſit iudicare,uidelicet in negotio principali condemnando,uel abſoluendo:ſed bene inſtantiam peremptam,uel ſe non iudicem, ſeu reum conuentum ab obſeruatione iudicii abſoluendum,ꝙ actorem in expenſis fore cõdem nandum declarare poterit:per l.fi.C.ſi intra cert. tẽp.l.ſi præſes quaſi deſertam.& ibi gl.C.quom.& quan.Inn.in c.fi.de iureiur.Alex.in conſi.137.in prin.& 136.ĩ prin. lib.2.& conſi.39. uertitur lis.in princ.lib.5. Rom.ſing. 788.Dec.conſ.34.in fi.lib.1.& tenet Rot.dec.98.licet. in nou.abſque alia deſuper ſpeciali commiſſione, etiam ꝙ foret iudex delegatus: cum hoc ſit quoddam inciden tes ĩ cauſa,ut tenet.Rot.dec.153.auditor. in no.& 692. qualiter.in antiq.& Aegi.conclu.22.& concl.28.iudex licet ex ſtylo palatii inter dominos conſueuerit etiam ſu per hoc requiri ſpecialis commiſſio,ex quo ipſi ſtrictiorem quam alii delegati habent iuriſdictionem:ut ꝑ Ro. 599.licèt iudex.& 818.ſciendum eſt,in antiq.Nota etiã ꝙ tempus inſtãtiæ huiuſmodi ſiue de iure communi ſit, ſiue ex forma ſtatutorũ,licèt à iudice,ſeu partibus poſſit ſuſpendi, prorogari tamen non poteſt:ut tenent Doctores in d.l.properandum. & ponit Alex.conſi.24.inſpecto.col.2.in fi.lib.4.ubi latè ponit.& conſi.64.circa. col.2.eo.lib.& Pariſ.de put.in tract. de ſynd.in §.reſtat unum aliud.in prin. ubi hoc dicit procedere etiam ꝙ talis prorogatio eſſet facta cum iuramento partium : quia iuramentum non firmat actum contra publicam utilitatatem.Talis igitur prorogatio ſolummodo per principẽ fieri poteſt qui inſufflat ſpiritum uitæ, & illã quaſi Deus

terre-

terreſtris uiuificat:ut dicit Angel.in l.2.C. de temp. ap. quem retulit & ſecuta eſt deciſ.Neap.ut per Cap. deciſ. 165.in cauſa domini.& in curia quotidie experimur.Id etiam tenent Canoniſtæ in c.ex rõne.ubi Abb. col.3.in prin.& Fel.col.1.uer.2.dũ firmat Abb. extra de appel. & Alex.conſi.137.in cau.col.2.lib.2.Et in præmiſſis ui de Boer.in hac materia, utiliter loquentem deciſ. 248. col.6. cum ſeq. ubi inter alia ponit nunquid reparatio inſtantiæ fiat ipſo iure,uel ope reſtitutio ̃is,& qñ inſtantia hmõi perempta à principe reparari debeat: & tunc quis teneatur ad expenſas retardati proceſſus, ibi uide.

128 Vel pone exemplũ de iuriſdictione ratione tp̃is limitata:ſi iudex tempore,quo iuriſdictio & poteſtas ipſius erat à iure,uel ab homine ſuſpenſa,ſententiã tuliſſet:nã geſta per iudicẽ ſuſpenſam iuriſdictionẽ habentẽ, ſunt ipſo iure nulla,per tex.in c.quia diuerſitatẽ.de cõceſ.p̃ben.eſt gl.in c.præſenti in uerb.ad cautelam. de ſenten. excom.in 6.& hoc probat Aegi.conclu.623. proceſſus. Et tenet Rot.deciſ.560.iudici delegato.in antiq.

129 Ratione aũt tẽporis ſuſpenditur iuriſdictio : & exercitiũ illius impeditur puta ob ſuperuenıẽtiã feriarum: ſiue feriæ fuerint indictæ in honorẽ Dei, & ſanctorũ : de quibus in l.oẽs.& l.fi.C.de feriis. & c.fi.eo.ti.ſiue repẽtinæ.i.ob res publicas p̃ſperè geſtas,aut aliã publicã gratulationẽ,ab ipſo principe indictæ:ut in l.à nullo.C.eo. l.ſed & ſi.§.ſi forte.ff.ex quib.cau.maio.quæ feriæ repẽtinæ primis adæquantur : cum ius publicũ & diuinum

130 pari paſſu ambulent: ideo ſicuti feriis in honorẽ Dei indictis,partes tacitè nec expreſse renunciare poſſunt: ita nec repentinis:ut uoluit Spec.in titu.de fer.§. fin.in prin.poſt glo.in uerb.ob neceſſitatem in fi. in cle. ſæpe. de uerb.ſig.tenent Alber.Bal.Ang.Paul.& Iaſo. in l.1. in prin.ff.de feriis.& idem Bald. in l. ſi feriatis. ff. eo. & Alex.in l.1.§.nunciat.col.8.de noui.ope.nuncia.

Licet ſecus ſit in feriis à lege, uel ſtatuto ad utilitatẽ hoium indictis,put ſunt feriæ meſſium,& uindemiarũ: q̃a illis tacitè & expreſsè renũciari põt:ut patet in l.1. ff.co.

ff.eo & ponit utrũque Alex.conſi.36. uiſo.col.3. lib.2.
Cùm igitur tẽpore iſto feriarũ, exercitium iuriſdictionis ſit ſuſpenſum & iudicis officium conquieſcat:ut ponit Anch.cõſi.201.prætermittẽdũ. col.2. circa mediũ, qcquid in cauſis nõ exẽptis factũ fuerit, ex defectu ſuę poteſtatis nõ ualebit:ut eſt Dec.Bal.in l. cũ anteà, col. pen.uer.ulterius ſciendũ eſt.C.de arb.& idẽ ſentit in d. l.ſi ferialis.& gl.in d.l.1.in prin.ſuper uerbo infirmabit, ubi Alex.& alii.ff.eo.& in d.c.fi.& illud dictũ Bal.declarat Fel.in c.ſignificaſti.col.3.uer.tene mẽti.de for. cõp.

131 Et nõ modò ſententia ferri,quinimo nec illius executio tẽpore in honorẽ Dei feriato,fieri poterit, ſecũdum communem doctorum ſentẽtiã:de qua atteſtatur Alex. conſi.53.quæritur.col.2.lib.5. prout tenet conſulendo Sig.de Homod.conſi.54.cum quæritur.ubi uide.

Licet ſecus in feriis ad utilitatem hominũ indictis:ut ibi,& in c.fi.ubi gl.fi.extrà de iudi. & latius per eũdem Alex.conſi.130.in cau.col.1.& 2.lib.4.cũ ſimi. de quibus ponit Gui.Pap.215.an executio.ubi uide.

132 Siue exemplum ponas) quòd ſententia fuiſſet lata tẽpore noctis,qñ iudicium debet cõquieſcere : cùm in tenebris exercendũ non ſit c.conſuluit.de offic.dele. Nam magiſtratibus tẽporibus ueſpertinis in publicum eſſe, non conuenit l 2.§.deinde cùm eſſet.ff.de orig.iur. Sed cauſas audientes matutino,mox meridie. & demũ ueſpere.i.ante noctẽ,ſedere debẽt.§.ſedebunt.in auth. de iudi.Igitur ſñia de nocte,quaſi extra tẽpus à lege ſtatutũ, & quando poteſtas iudicis ſuſpenſa uidetur lata,non ualebit,ſcđm cõem ſcribentium authoritatem : prout tenuit gl.Bar.Bal.Ang.Paul.Alex.& Iaſ.qui dicit hãc eſſe opinionem cõem in l.non minorem.C.de tranſactio. & in l.more.ubi gl,& alii.ff.de fer. & Ang.in §. omnes. ubi glo.magna. in uerb.tribui.in fi.Inſti.de uerb.oblig. qui etiam aſſerit opinionẽ Bar.ſuperius relatam ſeruandam:& ꝙ recedens ab ipſa litem ſuam faceret.& ita cõſuluit Sig.de Hom.conſi.52. quæritur an ſententia ubi etiam de communi atteſtatur.

Con-

Contrariã tñ ſnĩam tenuit Hoſt.in ſumma de iud.§. qualiter.ubi dicit opinionem, de qua ſupra, nõ eſſe ab uſu receptã, maximè in Rom.cu.in qua ipſe cõtrarium obſeruari ſæpius expertus fuit:qa ꝙ ſnĩa de nocte nõ feraĩ,ex honeſtate quadã potius, quã neceſſitate inductũ fuit:& propterea ſnĩa lata ipſo iure tenebit. Cuius opinio procedet tacito,uel expreſſo partiũ conſenſu accedente:ſiue quãdo iudex negotiorũ multitudine impeditus,de die pronũtiare non potuiſſet: aut qñ talis in loco uigeret cõſuetudo:prout declarãt Doct.in d.c.cõſuluit. ubi per Felin.de offic.deleg.& Io.And.in Spec. de ſent. §.iuſta,col.4.in uer.de nocte.& Iaſ.in d l. non minorẽ. & not.quia nox dicitur quando ſunt tenebræ ſuper terrã,adeò quòd homo de facili non cognoſcitur c. perfodiens.extra de homici.quẽ tex.ad hoc allegat Ang.in l. 1.C.de cuſt.reo.declarat Bal.in d.l.more.in princ.refert Deci.conſi.354.in caſu.in fin.lib.3.

133 Vel ꝙ ſententia fuiſſet lata tempore,quo ob aliquod impedimentum, quod iudici ſuperueniſſet, iuriſdictio, uel ſaltim illius exercitium,fuiſſet ſuſpenſum: ut lite pẽdente efficeretur mente captus, aut mutus, ſurdus, uel quauis alia iudicii,& intellectus infirmitate corripereĩ: nã tunc licèt nõ perdatur,ſuſpenditur tñ iuriſdictio: & iudiciũ diffunditur in tẽpus habile:ut l.iudex. & l. cùm furioſus.ff.de iud.l.qui furere.cũ ibi not.ff. de ſtat.ho.l. nec mandati.§.præt.§.de tut.dat.ab his.& l.2.§. ſi quis. ff.ſi quis cautio. quia carens ſenſu intellectus à natura ipſa impeditur eſſe iudex.l.cũ præt.ff.de iud.l.c.2.3.q.7. ponit Abb.in proœ.Decret.uer.ſecundò collige.Qm̃ iudicare eſt æquũ ab iniquo ſeparare: ut l.1.ff. de iuſt. & iur.qđ nõ facere poterit iudicio carens:Idcirco iudicantem

134 conuenit eſſe rationis capacem. i. primò habere organa diſpoſita ad audiendum: quia per illum ſenſum obiectus primò potentiis intellectus repræſentatur.

Secũdò eſſe debet diſpoſitus ad cognoſcendũ,& intelligẽdũ obiectũ repræſentatũ. Tertiò ad reminiſcẽdũ, & operationẽ intellectus enunciãdũ : propterea cũ ſurdus,

mente captus,mutus, careat iſtis potētis, officio iudicis rectè iudicātis fungi non poterit:cùm non intelligat id, de quo quærit,neque enūtiare poſſit: licèt ſi reliquis po tētiis,aut ſenſibus,ut uiſus,olfactus, guſtus, tactus, & c. careret.cū iſti non tm̄ participent de natura obiectus iudicii,ac rōnis & iuſtitiæ cognoſcēdæ: ſed ſine illis (mediante ſenſu auditus,& oculis intellectus) cognoſci poſſint,iudex forſan eſſe poterit:ut de cæco dicit tex.in l.1. §.quāuis.ff.de poſtula. & l.Cęcus.ff.de iudi.& gl.1.in c. fi.de re iud.in 6.quāuis gl.in proœmio Dec. requirat ꝙ oēs quinq; ſenſus corporis integri eſſe debeant in iudice,ut idoneus dici poſſit:de quo ibi loquitur Pan.& alii, ꝗ intelligi poſſunt de iudice omni exceptione maiore.

135 Idcirco ſi impedimētū,quod iudici ſuperuenit,& propter quod ſit inhabilis effectus,eſt lōgius duraturū,alius illi iudex ſurrogādus eſt:ut d.l.iudex.in fi.& l. ſi lōgius. in prin.ff.de iud.l.fi.§.ſi q̄d.ff.de uacatio.mu.l. placuit. C.de pædan.iud.l.ſi quos.C.de officio præfecti oriental. c.quāuis.& tota illa quæſt.7.quæſtio. 1.

136 Et in caſu iſto,cùm impedimentū proueniat ab ipſo iudice,nouerit à parte proteſtatio aliqua fiēda, nec fides ſuper hoc exhibēda:cùm facti ꝓprii nō poſſit ignorātia aliqua prætēdi.l.quicquā.& ibi gl.ff.ad ſenatuſc. Veiley. & l.falſum.& ibi gl.de acquir.hære.c. de excōicato. extra de reſcrip.ita conclu.Franc.in.c.ex ratione.in 6. col. de appella.poſt Bald.& Alexā.in l.properandum.§. ſin autem utraque.C.de iud. Refert & ſequitur Afflict. de ciſ.50.col.3.in fi.& deciſ.29.1.col. & pro quo facit id quod egregiè ponit Deci. in conſi. 356. in cauſa dominæ Mariæ, in 3. parte.& Roman.conſi.87.patet. nu.2.

Facit ēt pro præmiſſis id,quod ponunt Doct.uidelicet Inno.Anto.Imol.Dominic.Abb.& Feli.poſt eos in c.ſuſcitatus. 3.col.de reſcr.ubi Abb.4.col.uerſi. quoad primum.dicit iſta fore cōia: uidelicet ꝙ inhabilitas iudicis,uel etiam partium cauſata iure naturæ, ut furioſus, ſurdus,mutus,infans,& ſimiles,etiam nemine opponente,proceſſum reddat ipſo iure nullum. Idem tenet Bal.

in l.ſi procurator.in 4.col. uer. redet.ff.de procurat.quē ſequitur Felin.in c.ad probandum.in princ. de re iudic. dum uoluit ꝙ iudex inhabilis ex proprio defectu,faciat proceſſum nullum:ut ibi per eos.

137 Idem foret,ſi perſona eiuſdem iudicis etiam Iure poſitiuo,ad iudicandum efficeretur incapax: putà ꝙ à ſuperiore ſententia excōicationis fuiſſet innodatus: & de hoc conſtaret:nam tūc iuriſdictio & poteſtas eius ſuſpēditur.& iudicium in tempus abſolutionis, & habilitatis confertur: ut uoluit glo.in uerb.infamem.in d.c. ſuſcitatus.& in c.propoſuit.in uerb.tempore.de cleri. excom.miniſt.& facit tex.in c.is cui.de offic.dele. in 6.tenet Inno.in c.Cùm ſuper abbatia.col.3.in fi.de offi. deleg.dum loquens de iudice ordinario,aſſerit cōtra illum poſſe opponi ꝙ eſt excommunicatus, uel perpetuò ab officio amotus:quem ſequitur Lanfran.in c. quoniā cōtra.§.interlocutoriæ.in prin.de probat.

Et ſi talis iudex tempore excommunicationis ſententiam ferret,eſſet nulla.c.excōicamus.§.credentes. de hære.& cap.aduerſus.§.quia uero. & ibi glo.in uerb. ualituræ.de immu.eccle.& d.c.ad probandum.de re iudi.& tenet Spec. in tit.de iud. dele.§.ſequitur.col.3.uer. tertius uerò.& in §.excipi poteſt.col.9.uerſi. ſed quæritur. eod.tit.& facit quod ponit Bar.in l.quidam conſulebāt. de re iud. & in l.omnes populi.in 7. q.1. quæſtio. principalis.de iuſt.& iu.

138 Vel pone exemplum quòd ſententia lata fuiſſet per minorem magiſtratum tēpore, quo aderat ibidē maior iudex & magiſtratus:quia ubi maior, minor ceſſare debet.l.ſi debitori.in fi.ff.de fideiuſſoribus.Igiť iuriſdictio & poteſtas iudicis minoris,ob præſentiā ſuperioris ſui, uideť ſuſpēſa,& impedita:ut ſentit gl.ī c.deniq;.in uerb. maior.21.diſt.in c.antiqua.§.dominico.in uerſi. niſi in urbe de priuil.& c.nolētes,ꝑ illū tex.de offic.leg.hoc tenet Spec.in ti.de leg.§.ſupereſt.col.pe.uer. illud ēt no. Qđ intellige in delegāte & delegato, uel qñ afforet iudex,q ſuper eo,ſuper quo iudex inferior procedere uolebat,

bat,à maiore iudice iuriſdictionē haberet: uel in duobus iudicibus ad idē officiū deputatis qñ unus eſt maior altero:ut in ſimplici legato.& legato de latere,iuxta terminos d.c.nolentes. aliàs iudex ordinarius à nemine depēdens,pſente alio ēt maiore magiſtratu ad exercēdū ſuā iuriſdictionē ēt cōtentioſam,nō cēſetur impeditus: adhibita tñ reuerētia in oībus,ne uideat maiorē dignitatē cōtemnere:ut probari uī in l.nihil.ubi gl.fin.C. de palat.ſacr.larg.lib.12. & in auth.de defenſoribus.§.nulla.& l.in hoc.ubi gl.C.de dona.ponit Bar.in l.4.§. ſi qs uicinū.p illum tex. ff.de dam. infect. ita decidunt Hoſt. & Abb.in col.fi.in d.c.nolentes.& Arch.in d.c. deniq;. & facit tex.in c.pen.95.diſt.tenet gl.in uerb. non pót. in c.2.extrà de offic.leg.cum ſimi.

139 Idem foret,ſi ſententia ferretur,poſtquàm iuriſdictio iudicantis per aliquod factum ipſorum litigatorū fuiſſet quouiſmodo ſuſpēſa:ut putà quod lite pēdente,per aliquam ex partibus petitorium intentatum ſuſpenſum fuiſſet,& poteſtatum in ſolo poſſeſſorio procedi debere, iuxta text.in c. Paſtoralis. de cauſ. poſſeſ. & proprie. & clem.unic.eo.tit.

Nā ſi iudex poſt ſimilē ſuſpēſionē,ſuper petitorio ſententiam dixerit,ex defectu poteſtatis erit ipſo iure nulla, arg.l.ſi de proprietate.C.ſi à non compe. iudic.& tenet Aegid.conclu.98. Sentētia, niſi per aliquod ſpeciale reſcriptum aliqua ex partibus ſibi prouidiſſet : ut declarat idem Aegid.conclu.557.& 559.& facit deciſ.Ro.327. ſuit dubitatum.in fin.in no.

140 Vel ſi iudex pronunciaſſet, poſtquàm & unus litigatorum,legitimè,& formiter,ipſum iudicē recuſaſſet. i. in ſcriptis, & cauſa legitima ꝓpoſita, ac ēt arbitris electis:nā de iure canonico(quicquid ſit de ciuili iure)tam ordinarius quā delegatus iudices,ut ſuſpecti recuſari poſſ ſunt c.ſi quis cōtra clericum.de fo.compe.cum ſpeciali. c.ad hæc.el 3.de appella.c.legitima.eod.tit.in 6.c. cum te.de offic.deleg.& ponit Hoſtien.in ſumma. de recuſa. §.1.Et eo ipſo ꝙ probabilis cauſa ſuſpitionis aduerſus iudicem

iudicem legitimè proponitur,eius iuriſdictio ita ſuſpen ditur,ut ſi ulterius proceſſerit,talis proceſſus ex defectu poteſtatis ſuæ,ẽt citra appellationis remedium, erit nul lus,ſm communẽ ſcribentium opinionẽ, per text. in c. ſuſpitionis.in prin.& c.Paſtoralis.§.præterea.in fi.c. iudex.de offic.dele.c.iudex.eo.tit.in 6.l.1. C. ſi qua prædit poteſta.& tenet Hoſt.in ſumma. de recuſa.§. fin. & Spec.eo.tit.§.qualiter autẽ.poſt prin. eandẽ tenet glo. in c.quod ſuſpecti,3.queſtio.5.in uerb.Canonice.& gl. in cap.quoties epiſcopi. 2. quæſtio.6.& idem Hoſtien. & Panor. in d.cap.cùm ſit ſpeciale. Iſtam partem contrà Innoc.& alios per eum relatos. tenet Bart. in conſi. 105. inquiritur.& in l.quia poterat.ff.ad ſenat.Trebel. ubi latiſſimè per Alex.qui dicit iſtam ſibi uideri ueriorẽ,& in l.ſolet.ff.de iuriſ.omn.iud.& latius in conſi.89. diligenter.uolu.1. hanc etiam tenet Imol. in l. quidem conſulebat.de re iud.& Lap.alleg. prima in princ. Anchar.& Dominicus in c.iudex de offic.deleg.in 6. & Salicet.in l.apertiſſimi.ubi hoc idem uidetur ſentire gl. in uerb.executore.& ibi Ang.aſſerit hoc maximè procedere,qñ arbitri iã ſunt electi:quia ex quo cognitio tunc eſt trãſlata in ipſos,Doct.côiter tenẽt ꝙ proceſſus iudici recuſati nõ ualeat.C.de iudic. hoc idẽ atteſtatur & dicit hanc opinionẽ ueriorẽ Deci.in conſi.175.col.1.lib. quãuis Innoc.uoluerit ꝙ ultra recuſationẽ,ſi iudex ꝓcedat,pars debeat appellare:alias ꝓceſſus nõ ſit nullus, ut ꝑ eum in d.c.Cùm ſit ſpeciale.cuius opinionẽ aliqui ex ſcribentibus ſequuti ſunt:quos refert Alex.in conſi.67. uiſo themate.lib.6. & Rom.conſi.120.circa col.2.

141 Idẽ foret ſi ab eodem iudice fuiſſet legitimè appellatum,& appellatione hmôi pẽdente proceſſiſſet: Nam totum id reuocari deberet,per regulã ꝙ appellatione pendẽte nihil ſit innouandũ,ut in rubro & nigro,nil nouari appellatione interpoſita.l.appellationem.C.de appel.c. non ſolum.eo.ti.in 6.c.per tuas.& c.licèt de ſentẽ. excom.eodẽ lib.ẽt ꝙ fuiſſet appellatum ab aliquo legitimo grauamine ante diffinitiuã ſententiam: nam per hu-

iuſmodi appellationem, illius iuriſdictio fuit ſuſpenſa: & tota cauſa in cognitionem ſuperioris iudicis transfuſa.c. ut debitus.c. Romana.c. Paſtoralis. & ibi Bart. in uerb.ad tẽpus.c.cùm ceſſante. & c. interpoſita. de app. c.ſi à iudice.eod.titu.in 6. ponit Rot. deciſ.163.not.ꝙ ubi in antiqui.& 389.ſi appelietur. in no.

Quãuis inhibitio aliqua non fuiſſet ſubſecuta: quia geſta poſt appellationẽ, cõſtito de ueritate cauſe ipſius, deberent per uiã nullitatis reuocari tanq̃ facta a iuriſdictione ſuſpenſa.ut tenet Aegid.cõclu.623. proceſſus,& 133.ſi poſt & deciſ.2.addi. in not.dummodo appellatio nõ fuerit manifeſtè friuola:quia tũc ẽt inhibitione ſubſecuta,tanq̃ nõ Canonica,proceſſus ex poſt agitatus ua-
142 leret.c.peruenit cũ c.ſeq.de app. c. cũ appellationib. eo.tit.lib.6.tenet Rot.deciſ.412.Si appelletur.in no. & declarat Franc.in c.non ſolum.col.pen.de app.& c.Cõſuluit.el 2.eo. tit. uel niſi appellatio fuiſſet ipſo iure nulla: quia tunc nullum iuris effectum operatur: ut ſupra dixi:quinimò nulliter appellanti iudex etiam apoſtolos dare non tenetur:ſecundũ Rot. deciſio. 18. in antiq.de Biſſig. Licet foret ſecùs, ſi appellatio uideret̃ fruſtratoria:quia tũc taliter appellanti & apoſtolos petẽti, iudex illos ſaltim refutatorios cõcedere teneretur: aliàs ſi ipſis nõ datis procedere, proceſſus foret nullus, iuxta text. in c.ut ſuper.& ibi Ioan. An.ſuper ulti. glo. de appella. in 6.& tenet Aegid.conclu.151 Si à tribus. & aliàs dixi.
143 Et quod de recuſatione & appellatione dictum fuit, idẽ dicendũ uidet̃ de relatione cauſę ad principẽ facta: qm̃ relatione facta ſuſpenditur, imò finitur iuriſdictio referẽtis, nec ualet id, qđ poſt eã ſeu illa pendente facit.c. licet de offic.legã.c.bonæ.in uerb. nec obſtat de poſtul. prælat.tenet Rot.deciſ.719.dic quod iuriſdictio.in antiq.& quoad iuriſdictionem ſuſpendendam, appellatio, recuſatio,& relatio, adæquantur:ut inquit Ioã. And.in Nouella.in c.legitima.de appel.in 6.& tenet Salic. in l. ex illo per illum text C.de appel.& Bald.in l. ſi quandò
144 in principio. & l.1.C.de relat. Et intellige ſi modò

cauſa

cauſa ipſi principi relata,eidẽ totaliter fuerit remiſſa, ac eidem principi,ſeu officialibus ipſis talis relatio & remiſſio pſentata:prout uides fieri quotidie in curia,qñ cauſæ ad Cancellariam Apoſtolicam remittuntur quia tũc ex quo per ſimilẽ remiſſionẽ iudex oĩno eſſe deſinit: ac in principem oĩs iuriſdictio transfertur: ſi cauſa ſibi de nouo non remitteretur:idem iudex,etiam de conſenſu partium procedere non poſſet:arg. c.cum appellationibus. de appellationi.in 6. Quod intellige & declara prout ꝑ dominos dec.362.Si committatur.in fi.cum dec.ſeq.in fi.in no.& facit tex. ĩ c.quamuis.§.cæterum.de elect.lib. 6.& dec.77.poſtquam litera.in no.

145 Idem foret ẽt dicẽdum de cõſultation. Nã quo ad ꝑmiſſa,appellatio,& conſultatio paripaſſu ambulant: ut in rub.& l.ex illo,ubi Bar.& Sali.& in l.in offerendis.in prin.& pluribus aliis legibus.C.de appe.& conſulta.pro ut igitur iuriſdictio ſuſpendiť per appellationem,eodem modo ſuſpendetur per conſilii.requiſitionẽ: ut declarat idem Sali.in d.l.ex illo.& Roma.conſi.235.quem adducit gl.ad Bar.in l.ſi plures.in uerſi.eadem.in fi.ff.de exercit.Ideò conſultatione pendente ad inſtar appellationis, nihil erit innouandum:ut inquit Spe.in tit.de relat. §.effectus relationis ſiue conſultationis.in prin. Etſi ea pendente ſententia proferreť,eſſet ipſo iure nulla:quia tunc officium iudicis conquieſcit & iuriſdictio ſua uidetur ſuſpẽſa,arg.l.Siue pars.C.de dilatio.Prout hoc tenet Bar. in l.1.§.Item ſi plures.uerſi.Quartò quæro.ff.de exercito.& in l.Titium.in prin.ff.de admi.tuto. licet idẽ Bar. in l.1.C.de relat.& l.1.ff.nil.noua.appellatio penden.uideatur contrarium tenuiſſe.

146 Pro cuius articuli, qui quotidianus, & in praxi frequens eſt reſolutione,conſiderandum eſt,quoniam multoties ſententia impugnatur ex eo, ꝙ non fuit petitum, neque requiſitum conſilium ſapientis:quandoque ſi fuit petitum, ꝙ non fuit expectatum aliquando & ſi expectatum fuerit, quòd ſententia iuxta illius tenorem & formam dicta non fuit.

Primo caſu quando impugnatur ſententiam ex eo, ꝙ non fuerit requiſitum conſilium: conſiderandū erit, nunquid iudex habuerit poteſtatē à l. communi conceſſam, liberam, & in nullo impeditam, uel potius eandem modo aliquo, puta per ſtatutum ſeu aliàs reſtrictam, & limitatā: ſi iuriſdictio remanſerit in iuris cōis diſpoſitione, & nullo modo fuerit alterata: tunc ſi ab aliquo ex litigatoribus conſilium ſapientis non fuerit petitum. ſnia abſq; dubio erit ualida: quia iudex à iure cōmuni ad hoc non cogebatur, ſed ſecundum animi ſui motum & conſcientiam ex actis informatam pronūciare poterit l. qualem. ff. de arb. ad noſtram, de conſuet. quinimò reputatur uitium, ut iudex ab alio diſcam, ꝙ ipſum in iudicando elo qui decet: ut in auth. de iudiciis. §. 1. Ita loquitur Pa. in c. ut debitus. col. 7. uerſi. in ea gl. & ibi Fran. col. 19. de appel. nam qui debet alios docere, ab aliis edoceri non oportet: inquit gl. in l. cum clericis. in uerb. utpote. C. de Epiſ. & cle. Idcirco aſſumere uel non aſſumere conſultorem, lex repoſuit in poteſtate & mero arbitrio iudicātis: ut eſt tex. in c. ſtatutū. in §. aſſeſſorem de reſcr. in 6. Imò ꝑſuppoſito ēt ꝙ extaret ſtatutū de cauſis (puta inter conſanguineos) cōpromittendis. ſtatutū hmōi operabit partibus petētibus, & non aliàs: ut uolunt docto. in c. ſi. ſuper gl. ſi. de reſc. & tenet Alex. in conſi. 83. in cauſa inter Petrum. col. 2. uerſi. 3. ſtatutum lib. 1. & conſi. 122. uiſo proceſſu. col. ſi. uerſi. circa ſecūdum. lib. 2. ſequitur Hip. in l. unius. §. cogniturum. uerſi. & facit etiam. quod uoluit Alex. ff. de quæſt. quamuis bonum foret pōderare uerba ſtatuti, ut infra dicemus.

Si uerò cōſilium fuerit petitum ab aliquo ex litigatoribus: & iudex denegauerit, ex quo forſan nō indigebat cōſultore, ſuꝑ quo conſciētiæ ſuæ ſtandū erit: ut in d. §. aſſeſſorem ſnia ualebit: quia iudex non cogitur explorare alterius conſilium; ſed per ſeipſum (ut dixi) cauſam decide poteſt, ut tradit Bar. in l. ille aut ille. §. cum in uerbis. delegatis tertio. & Io. And. in Spec. de requiſ. conſi. uerſ. cōſilium. & Bal. in l. 1. C. de relat. l. 2. in ſi. C. de leg.

primo l. Ancillæ.in prin.per illum tex.C.de furt.& conſi.370.in 1.lib.& Corſe.in ſing.in uerſi.iudex debet qđ maximè procedit(ut dixi)ſi res apud iudicē non ſit dubia:puta ꝙ ſuper articulo,de quo partes diſputāt,habeat caſum legis,uel deciſionē dictorū:ut ꝑ Bal.in d.l.Ancillę & Ang.conſi.219.col 1.Paris conſi.155.uol.4.& Bar. in d.l.ille aut ille,cū ſuperius adductis,ac ēt ponit Aym. conſi.140.in cauſa ſpolii.col.2.uerſi.2.opponiť prout uidemus fieri iuter dominos Rote,qui poſſum abſq; eo,ꝙ cauſas in cōſiliis ponāt,ſi cauſa non ſit dubia,in ea,abſq; conſi.& uoto dominorū pronunciare, & in ipſa prolatione dicere de conſilio & uoto coauditorū: ut docet Rot. dec.751.Sciēdum eſt,in antiq.& pmiſſa ēt ponit Alex. conſi.62.uiſa.col.fi.lib.2. & facit id, quod ponit conſil. 62.in cauſa.col.2.lib.7.loquens de cauſis non cōpromittendis uigore ſtatuti,quando probabiliter non ſunt dubiæ,& in conſil. 82. in cauſa.col.2. libr.1. de quo ponit Aretin.conſi.125.eximiæ.in fi.

351 Si aūt iudex cōſiliū à ſeptimū cōceſſerit,id eſt, ad inſtantiā partis cauſam ipſam alicui ſapiēti conſulendā remiſerit:tūc ſi ad hoc eidē conſulēti terminū aliquē præfixerit,& terminus diu elapſus ſit : ſnia ex poſt:abſque eo prolata,ualere debet:cū nihil obſtet. Sed ſi eā protulerit termino adhuc pendēte, & cōſilio non exhibito ſi iudex pronunciauerit de partium conſenſenſu, ualebit.l.1.§.1.in fi.ubi Bar.ff.de præt. ſtipul.l.ad Imperatorē. & ibi Ang.ff.de ap.Sed ſi partibus inuitis ꝓnunciaſſet: tunc ſi anteq̃ pronuntiet,ꝑ ſuā interlocutoriā hmōi remiſſionē reuocauerit,& poſtmodū diffinitiuè pronūciet,cōſilio ſapientis aliter non expectato ſentētia erit ualida ſm Bar. Ang.& alios in l.ad principē.in fi.per illum tex.ff.de appel.quē ſequitur Pau.de Caſt.in cōſi.6.col.2.in prin.lib. 1.quia cum remiſſio fuerit interlocutoria, potuit ꝑ iudicē reuocari,per l.quod iuſſit.ff. de re iu.& hoc idē tenet Bal.in l.ex illo.C.de app.& Fran.in c.ut debitus.col.19. uerſi.in ea gl.eo tit.Et ita procedat doctrina Bar.in d.l. 1.C.de relatio.& l.1.nil noua.appel.penden.

Sed

Sed ſi iudex, dicta remiſſione aliter non reuocata, ac cõſultatione pendente proceſſerit: tunc uĩ ꝙ proceſſus nõ teneat, ex quo hmõi conſultatione & di'atione data, pendẽtibus: officiũ iudicis cõquieſcit: per l. Siue pars. C. de dilat. & ꝙ nõ ualeat, tenet Bal. in l. ſi qñ. in prin. C. de relatio. quia articulus hmõi erat præiudicialis deciſioni cauſæ, & propterea primò cognoſcẽdus, ac interim ſuſpẽdẽda cognitio principalis negotii arg. l. diximus. de excuſ. tut. ff. & clem. quãdiu. de app. & l. cõtra maiores. C. de inoff. teſt. & quod Rot. dec. 115. nota ꝙ cã nullitatis. in ant. & Bar. in l. cõquerebaẽ. ff. de iud. cũ ſi. Quod maximè procedit, ſi conſiliũ ſuperioris petitum fuiſſet: quia ob eius reuerentiam debuit expectari reſpõſum, ne principi illudere uideretur. d. c. licet. de off. le. & c. Bonæ. in uerbo. nec obſtat de poſtulat. prælato.

152 Si aũt cõſilium petitũ intra tẽpus debitum iudici exhibitum fuerit: & ſñia cõtra, uel ṗter tenorem illius, prolata reperiaẽ: ob hoc non erit nulla ex quo iudex, qui ex urbanitate cõſilium reqſiuit, illud neceſſariò ſequi non tenebaẽ: ut inquit Bar. in d. l. 1. ff. nil nouari &c. & l. ſi cõuenerit. ubi late tetigit d. Alex. & Iaſ. in col. fi. uerſ. ex dictis Bar. ff. de re iu. l. quid antecedẽs. §. Papinianus. & l. Titium in prin. ff. de admin. tut. & ita loquitur in d. l. 1. §. Item ſi plures. ff. de exercitoria.

Iudex namq; cõſilium hmõi legere debet, & poſtmodũ apud ſemetipſum explorare, an ſibi expediat illud ſequi. c. cũ olim, extrà de arb. l. 2. in fi. ff. mand. no. gl. & ibi doct. in c. nullus. ex conſilio de reg. iu. in 6. Nã ſi conſiliũ eſſet iniquum, & iudex illud ſequereẽ: ipſe hoc caſu teneretẽ in ſyndicatu: ut uol. Bar in d. l. ſi cõuenerit. & in d. §. ſi plures. dũmodò iudex nõ eſſet ꝑſona imperita, ac bona fide illud ſequutus fuiſſet: nã tũc excuſareẽ: prout uoluit Dec. in cõſi. 8. nu. 6. cũ ibi adductis. & ꝑ Alex. in cõſi. 184. Viſo. in fi. lib. 2. & ad Bar. in d. §. ſi plures. ĩ uerb. cũ conſi. poſt Bar. in l. bonorum. ff. de bo. poſ. tit. generali. Vnde cũ ipſi iudici nõ incumbat onus ṗcisè conſi. huiuſmodi ſequendi, ſi forẽt plures conſulentes poterit ẽt

in

in euentum ꝙ diſcordarent ſequi quem maluerit,uel ēt minorē partē illorum:ut decla. Fel.in c.cum omnes.col. 2.uerſi.fallit undecimò.de conſtit.

Si uero fuerimus extra iuris cōis terminos:& iudex ui gore reſcripti,ſeu ſtatuti oīno cogaē cum cōſi io ſapietis cauſā decidere,& proceſſum ſit abſq; eo : ex quo forma ipſius ſtatuti,ſeu reſcripti nō fuit ſeruata,proceſſus ipſo iure nullius reputabiē,per tex. & quod ibi ponit Imol.& ſcrib. ī c.Cū in ueteri.de elect.c.dilecta.de reſcr.& c.uenerabilis.de off.dele.tenet Io. And.in Nouella.in c.non eſt,de conſuetudine,in 6.& Inno.in c.ſi pro debilitate . de off.deleg.& Alex. in d.§.item ſi plures in uerb. cum conſi.in prin.de exerci.

Idē ſi hoc fuiſſet appoſitum in cōpromiſſo:& arbiter proceſſiſſet conſilio non requiſito:Nā nulliter feciſſet.c. cum olim.de arb.quia omnis uis & poteſtas ex ipſo compromiſſo,ſeu reſcripto,uel ſtatutis ſumitur:nec aliud licet,quam quod ibi,ut efficere poſſet, continetur.l. non diſtinguemus.§.de offi.ſt.eo.ti. Nec mireris de hoc exēplo:quia ualet compromiſſum in aliquem,ut procedat, uel pronuntiet de conſilio alicuius:ex quo per hoc libera poteſtas arbitro non tolliē, quin pronunciet æquè uel iniquè eius arbitrio,iuxta l.diem proferre.& ſtari. ff. de arb.Satis namque eſt ꝙ arbiter conſilium requirat,licèt illud non ſequatur:quamuis ſecus foret,ſi in compromiſſo eſſet dictum ꝙ arbiter procedere,ſeu pronuntiare deberet de uoto,ſeu de conſenſu talis , uel prout tali placuerit:nam cum hoc ſit contra ſubſtantiam arbitrii, qđ de ſui natura liberum eſſe debet,& mere ab arbitro pendere:tale compromiſſum non ualeret ſecundum Bar. in l.item ſi unus.§.idem Pomp.per illum tex.ff.de arb. gl. & doct.in l.illa inſtitutio.ff.de hær.inſt.Spec.in titu.de arb.§. ſequitur.uerſi. ſed quid ſi dicatur Roma. in rub. not.tit.in 6.col.uerſi.ulterius quęritur,poſt Bar. in d.l. 1.§.item ſi plures.col.fin.de exerc.& latè ponit Ang. in conſi.262.primus per totum.

Si igitur in loco iudicii uigeret aliqua localis cōſtitu-

tio,ſiue ſtatutum de non procedendo abſq; conſilio ſapientis: uel ꝙ cauſæ omnes terminari deberent ad conſi. ſapientis,ſeu de uoto aſſeſſoris,uel coauditorum : aut ꝙ in qualibet cauſa,ſeu articulo præiudicialis Iudex teneretur conſilium ſapientis requirere,uel ſimilia:cum iſto caſu iudex à ſtatuto ſeu conſtitutionibus huiuſmodi poteſtatem recipiat ſententia:ſi non fuerit eorundem ſtatutorum:ſeu conſtitutionum forma ſeruata, & adimpleta,ualere non debet:prout concludit Bar.in d.l. Titium aut Meuium.in uerb.eandem ratione. de admi.tu. & in d.l.1.§.item ſi pluries.in 4.q.per tex.in auth.de nõ alienando.§.autem dum lex uult ꝙ requiratur conſiliũ:poſtea ſubdat:ꝙ ſi aliter factum ſit,non ualeat. & l.Impuberibus.ff.de ſuſpect.tut.& §.impuberum.Inſtit.eodem tit.Et iſtum etiam tenuit Abb.in c.ſi pro debilitate.col. pen.uerſi.ſed extra gl. de off.deleg.& Io. And.in Spec. de requiſi.conſi.in uerb.conſilium.& idem in c.ne Epiſcopi.de temp.ord. Bal.in l.ex illo. C.de app. & in rub. C.de exerci.& l.1.ad ſi.C.de manumiſ.uind.& l.1.C.ne lice.ter.prouocum aliis adductis per Alex.conſi.59. Viſo tit.col.2.in prin.lib.4.& conſi.145.Viſo proceſſu.in ſi.lib.l.& Rom.in conſi.427.in propoſito caſu. in prin. Soc.in conſi.96.Viſo proceſſu.uerſi.4.& ult.in 1.parte. hoc igitur caſu debet requiri:& poſtquam cauſa cõſulenda commiſſa fuerit,conſilium expectari: aliàs proceſſus non ualeret:prout loquitur Soc.de conſ.& Alex.in d.§. item ſi plures. in uerb.in eodem.ubi aſſerit propter hoc plures ſententias annulari uidiſſe. Statuti enim forma ad unguem ſeruanda eſt, inquit Bald. in l. ceſſante. col. ult.C.quom.& quan.iud. maximè quando habet clauſulam annulatiuam:ut declarat Alex.conſi.292.ponderatis.col.1. lib.6.& circa præmiſſa uide Aym. conſil.182. col.4.nu.10.cum ſeq.

Et ſtantibus huiuſmodi ſtatutis conſilium requirentibus ſi iudex illud requireret,& præſentaretur, ac ſententiam contra uel præter illum proferret, ac cognoſcendũ nunquid ualida ferret:eſſent uerba ipſorum ſtatutorum con-

conſideranda:nam finge ꝙ ex illis indiceretur, ut in cauſa de conſilio alicuius,procedi deberet:tunc ſi conſultor fuerit particeps officii prout ſunt domini auditores, qui in ſacro Rotæ auditorio cauſas proponunt, ac ſuper dubiis aliorum coauditorum conſilia & uota explorant iuxta quæ poſtmodum is, qui ſpecialiter ſententiam proferre debet,iudicare tenetur,iuxta dec.dominorũ. 751. Sciendum.in fi.& dec.861.ſciendum.& 805.Rota mandauit,in auth. iſto caſu conſilium ſequi oportebit:tenet Bar.in l.Titium & Mæuium.in prin.per illum tex.ff.de admi.tuto.cum iuncta.l. conſil.in fi.ff.de cur.fur.Sed ſi idem conſultor non erit collega aſſeſſor,nec aliter illius officii particeps,Iudex hoc caſu illius conſilium non cogeẽ ſequi;ſed illud requirere ſatisfuerit: & poſtmodum intra ſe quid agẽdum,deliberare,per reg. d.l.2.ff.de mãdata.& d.c.cum olim.& c.cùm in ueteri.de elect.

Si autem ſtatuta requirerent conſilium, & aſſenſum: uel diceretur ꝙ ſententia deberet proferri ſecundum cõſilium ſapientis: his caſibus neceſſe foret ſequi formam ſtatutorum:aliàs non ualeret quod fieret abſq; eo:ut dicitur de Epiſcopo alienante ſine conſenſu capituli, per theoricam Bar. in §.item ſi plures. col.4. uerſi. ut ergo liqueat.& Abb.in d.c. Cum olim.quem cæteri ſequuntur,& ita intelligendus eſt Paul. de Caſtr. d.conſil.6.in prin.dum uult iudicem conſilium authoritate ſtatuti requiſitum,ſequi debere.

153 Et aduerte quia caſu quo ſolennitas conſilii requiratur,de ea formiter & legitimè conſtare debet:cum in dubio adhibita non præſumatur:ut inquit Bal. in l.1. col. pen.uer ſic.extrà quæro.C.nelice. ter.prouo. Cum quo tranſit. Pet.de Ancha. in c. Cano.ſtatuta.in uerb.ſimilem quæſtionem.quos etiam refert & ſequitur Alex. in conſ.59.uiſo.2.col.in prin.lib.4. & in d. §. item ſi plures.in uerb.in eodem.

Si tamen partes tempore prolationis ſententiæ fuiſſent præſentes,& non contradixiſſent,præſumeretur:uel ſi iudex in ſententia talem ſolennitatem enunciaſſet, prout

prout quotidie fit ex ſtylo dominorum, dum aſſerunt in ſententiis ſe de uoto aliorū dominorum coauditorū pronūciare. Nam ſolennitas iſta per hmōi enunciationē ſatis probaretur, maximè ſi poſt ſnīam elapſum foret biennium, ut declarat Bald. in d.l.1.& ſeq. Io. Mill. in uerbo. ſententia ſi eſt ferenda. cum ſimil.

Oportet igitur ꝙ de conſilio exactis conſtet, quando illud neceſſariò requirit ut per Abb. in c. illa in fi. de accuſ.& in c. Cū uenerabilis. ubi ēt poſt But. Imol. & alios ponit Fel. in uerb. fallit quarta de exceptio.

154 Et nedum conſtare debet de conſilio: quinimo oportet ꝙ illud a iudice aperiatur & legatur, ut dicit Bal. in l.1.2. col. de ſent. ex breui. recit. Et in Spec. de requiſi. conſi. circa fi. ſuæ additionis ponit Ang. pulchrè in cōſi. 242. aliàs 246. domina Lambertina. quem pro notabili refert & ſeq. Alex. in l.1. circa fi. ad Bar. C. ſi aduer. libe. & in conſi. 185. in fi. lib. 2. & Iaſ. in l. ne quicquam. §. ubi decretum. ff. de off. proconſ. per Abb. in d.c. cum uenerabilis. & Feli. in eo. c. col. 13. ubi latè examinat iſtā materiam, de excep. & c. ſi pro debilitate. de off. delēg.

155 Aliàs ſi quis pronunciaſſet prout in conſilio nōdum exhibito, ſententia non ualeret: ex quo illa per relationem ad acta illius inſtātiæ non poſſet certificari: quòd neceſſario requiritur ſecundum communem ſcribentiū opinionem: de qua atteſtatur Iaſ. in l. ait prætor. §.1. col. 4. ff. de re iud. & in terminis in §. iurare. uerſi. quærit ergo in primis. Inſti. de act. Idem atteſtatur Alexan. conſi. 53. col. fin. lib. 5. & d. conſi. 185. col. fi. & conſil. 37. uiſo. col. 5. in fi. lib. 2.

Præmiſſa intellige dummodò inſtantia nō laberetur, quia tunc poſſet eo modo pronunciare: ſecundum Bald. & Sal. in l. cum iudex. C. de ſent. & Pau. de Caſt. in l.1. C. de rēla. Soc. in conſi. 124. præſens conſultatio. uerſi. 2. ratio. in prima parte.

156 Et ſi conſilium, iuxta quod fuit pronunciatum, ex poſt repeciretur perplexum, aut obſcurum, uel quod cōſulentes eſſent contrarii, ſententia huiuſmodi ad id relatiua,

tiua,non ualeret:ut per Doct.in c.ſi.Vbi Bal.& Fran. de re iudi.p Bar.Alex.& Pau.de Caſt.in l.duo iudices. eo. ti.Ang.& Imol.in l.ad principẽ.ff.de appel.cum ſimi.

157 Exemplũ ẽt quoad iuriſdictionem tempore limitatam poni poſſe in iudice,qui dilatione pẽdẽte,in præiudicium illius,qui illam obtinuerat ſententiam protulit, quæ ualere non debet: ex qua dilatione huiuſmodi pendente officium iudicis cõquieſcit:neque ſibi cõpetit iuriſdictionis exercitiũ, ſed in ſuſpẽſo eſt,l.ſiue pars & ibi Bal.& alii.C.de dilat.& gl.in l.dicere.in fin.ff.de arb. & in l.1.§.1.in uerb.nullius.ff.de fer. & per glo.in c.ſignificante.in uerb.prouenire.ubi Io.And.& ſcrib. extra de ap.& glo.in c.ubi periculum.in uerb.decem.& in c. cõmiſſæ.in prin.de elect.in 6.eſt deci.Bal.in l. cum anteà. col.3.uer.& conſidera hic.C.de arb.& per eundem in l. appellationem.col.4.uer.eſt & tertia deliberatio.C. de appel.& Lap.alleg.2.uerſi.ad hoc quia pendente &c. & Anch.conſi.36.uiſa.col.fin.

Et intellige dummodo cauſa, ob quam fuit conceſſa dilatio,nõ ceſſet,nã ſi ceſſaret,aut iudex eandẽ reuocaſſet officiũ ſuum non amplius conquieſceret : prout declarat idem Bal.in c.2.de dila.& Lap.alleg. 81. in cauſa matri.uer.ad id quod dicebať,& Milan.in uerſi. dilatio. & Bar.conſi.164.proceſſus, & per eundem in l. filia. §. alumno.ff.ad Treb.& Abb.in cap.ſignificauit.nu.9.de app.& Alex.conſi.34.uiſo col.2.lib.2.

Seu ꝙ actus qui fierent non eſſent in præiudicium termini & dilationis:putà ꝙ pendente termino ad probandum diſpenſationẽ,ſeruarentur termini ſubſtantiales in negotio principali.Nã talis obſeruatio ualeret:ut eſt conclu.Aegid.324.pendente termino.& per Doct. in locis de quibus ſupra.& per Bar.& Doct.in l.quãdiu. la grande.ff.de acq.hære.& in l.2.ubi Iaſ.in fin. ff. de re iud.tex.in l.Ariſt.§.1.ff.de iure deleg.

158 Et qđ dř de dilatione,dicẽdum uidetur de terminis à iure,uel ab homine,ad aliquid peragendum datis: nã durantibus illis,manus Iudicis quaſi ligatæ, & impedi-

P tæ

tæ cenſetur:& propterea proceſſus illis pendentibus, factus non ualet:ut inquit deciſ. Rot.742.not. ꝙ pendēte termino &c. in antiq. Termini namque præfixio uim dilationis habet:ut inquit Abb. in c. cum cauſa col. 5. uerſi.Itē præfixio termini de re iud. declarat Franc. col. pen.& poſt eum ibid. Feli.in c.perſonas.pen. col. uerſi. ſola delatio.de appel.

159 Proceſſus igitur per iudicem à quo appellatū fuerit termino pendente ad dandū,uel recipiendum apoſtolos factus,erit ipſo iure nullus:ut tenent doc.ſupraſcripti,uideli cet Franc.in d.c.perſonas,col.pen.uerſi.ſed dubitaē quod ibi approbat Feli. & Bal.in d.l.appellationē.ſuper quo tamen palatium uariauit: quamuis poſt tenuerit, & teneat ꝙ talis proceſſus huiuſmodi termino pendēte factus,ualeat:ut per plures rationes firmat Aegid. conſi. 622.proceſſus factus.& Rot.deciſ.128. ſi iudex. in not. & 406.not.ꝙ ſi iudex.in antiq.Et ita ſe habet cōis opinio,ſm Boer.deciſ.256.in fi.Cautius tamē fuerit, quòd ante diffinitiuam ſententiam,ſeu antequā ulterior actus fiat,iudex ſimiles dilationes appellationes,uel terminos reuocet, ſeu apoſtolos ſaltim refutatorios concedat: qđ in Rom.cu.per uiam appellationis ab eiſdem & repoſitionis in priſtinum,practicari conſueuit,& erit bona cautela:ut aſſerit do.Caſſad.deciſ.9.nu.2.de appel.

160 Erit etiā in præmiſſis notandū, ꝙ dies aſſignationis termini,in eodē termino nō cōputabitur,ſecundū communiorem ſcribentiū opinionem: quā tenent Iac. But. & Ray.Bar.Ang.Paul.Iaſ.in l.1.ubi Alb. retulit uarias ſuper hoc ſcribentiū opiniones.ff.ſi quis cautio. & Angel.& Imol.in l.Gallus,in prin.de lib. & poſthu. & Fulgoſ.& idē Alb.in d.l.1.aſſerūt ita in palatiis obſeruari: licet ipſi unà cum Alex.uelint contrariā opinionē de iure ueriorē.Sed certè cōſiderabitur modus ipſius aſſignationis:quia qñ dictū fuiſſet,ꝓba hinc ad decē dies: dies termini cōputaretur ꝑ l.placet.cum ſua glo.in uerb. ad hinc.C.de ſacroſ.eccl.uel diceretur, proba uſq; ad talē diē,qa illa dictio uſque,ſtaret excluſiue : ut declarat Bal.

in l.

in l.à Caligato.C.de nup.& Bar.in l.Patronus.§. Sēpronio.d.l.3.Fel.in cap.quo ad conſultationē.2. col. de re iud.& uide bonam deciſ.Guid.Pap.q.270.An dies.
161 Et quod diximus de terminis ac dilationibus, idē ēt dici poſſet de iudice, qui iudicaſſet poſt aliquod legitimū impedimentū abſentis in actis allegatū, putà infirmitatis,& de ea, quatenus opus foret. fuiſſet oblata fides: qm̄ ob huiuſmodi legitimū impedimentū, ſuſpenditur iudicis poteſtas:& iudiciū in tēpus bonæ ualetudinis diffunditur:& ſi interim iudex ꝓceſſerit, ꝓceſſus erit ipſo iure nullus: prout eſt tex. & ibi declarant Bart. & Doct. in l.quæſitum.ff.de re iud.& l.2.§.ſi quis in iudicio ubi Doct.iidē intelligūt de quocunq; alio legitimo impedimento.& Iaſ.ibid.atteſtaē eſſe cōem opi ff. ſi qs cautio. & l.ſi cui.§.fi.ff.ex qb.cau.maio.Bar.& Bal.in l. pen.C. qūo & quā.iud.& Canoniſtę in c.2.p illū tex. de ꝓcur. p̄miſſa tenet Bar.in l.ſeruū.§.publice.in fi. ff. de ꝓcu.& (prout dixi)qn̄ impedimenta hmōi in iudicio alleganē: is q talia allegat, debet ſuper allegatis probationē ſaltē offerre:ut uoluit Inno.in c.querelā ī uerb.deſtinauit.de ꝓcu.& eſt dec.Ro.62.no.ꝙ ubi eſt.in antiq.eſt dec. 82.
Si quis igiē tp̱e citationis cōparere non potuiſſet ex eo,ꝙ in uinculis,ſeu carcere, uel ſub quauis alia cuſtodia,ſeu cautione, putà de ſe repreſentando alibi detinebatur:& de hoc fuerit certificatus ſecundus iudex : ſi ex poſt ipſe in cauſa ꝓceſſerit:nō tenebit ꝓceſſus uidelicet qn̄ cauſa erat talis,quæ non poterat nec debebat p procuratorē tractari,talibus nāque taliter impeditis ſuccurri cōſueuit.l.ſuccurritur, cū duabus legib. ſequentib.& l.necnō.§.itē ſi quis.ff.ex quib.cau.maio. & ꝙ ſentētia lata cōtra carceratū ſit nulla,tenet Bar.in l.2.§.fi. uerſi. circa hoc quæro.ff.de cuſt.reo.& idē Bart.in l.2. in ult. uerb.ff.de in ius uoc.quē ibidē ſequunē Imol. & Alex. dicētes ꝙ licet de hoc nō habeamus textū expreſſum,tn̄ cōiter teneē, ꝙ dicitur de impedimēto infirmitatis, idē ſit dicendū de quolibet alio legitimo impedimento ex idētitate rationis.Idē uidetur ſentire Paul.de Caſt.in l.

ea quę.C.quo.quād.iudi. tenet Spec.in tit.de cita.§.1. uer.itē ꝙ eſt detētus à magiſtratu.& dec.Neap.182.q à regia.col.3.cū ſeq.& Guid.Pap.q.256.Mulier.ubi loqͥ de muliere grauida,ꝗ non tenet̃ perſonaliter cōparere.

162 Idē ēt foret,ſi citatus in eadē cauſa à maiore tribunali fuiſſet præuentus: & hoc fuiſſet allegatū corā minori iudice:quia tūc proceſſus ipſius iudicis minoris cōtra taliter præuentū factus,non tenebit c.ſi duobus.& ibi glo. in uerb.non tenebit.de appel.l.contra pupillum.§.ſi. ff. de re iud.Tenet Hoſt.in ſumma.de ſent.§. quis debet. col.4.uer.4.rōne tribunalis &c.Guid.Pap.q.276.an citatus,& 444.quidem.& 421.credi.

163 Et omni caſu de huiuſmodi impedimento ſeu præuētione(ut dixi)excipi debet,& quatenus opus ſit,probati:ſiue iudices ſint pares,ſiue unus maior altero,aliàs ꝓceſſus ſecūdi & primi iudicis ualerent:cū parti,quę hoc nō oppoſuit,imputandū eſſet:qa ſi hoc diſplicebat,opponere debebat,& quidē ab initio:cū ſit dilatoria: aliàs nō impediret·ut ꝑ Bal.in l.perēptorias.in fin.C.ſen. reſcin. & in l.2.de peti.hære.cū aliis,de quibus per Alexan.in conſi.105.Magnificè.col.7.uerſi. non obſtat etiam &c. lib.3.& ſi talis exceptio nō fuiſſet admiſſa,appellare etiā poterat,cū de iure ſit locus præuētioni.l. ſi qs poſteà. ff. de iud.& l.ubi cœptū.& ibi Paul.de Caſt.eo.ti.l. incola ad municipales.& ponit Bar.ī l.ſepulchri.ff.de ſep.uiol. Et ꝙ ꝓceſſus utriuſq; iudicis,ſi nō fuerit exceptum,ualeat,fuit celebre dictū Inn.ī c.cū M.Ferrariēſis. ubi Fel. latè ꝓſequit̃.col.12.uer.extra gl. de cōſti. & facit quaſi ī terminis deci.Neap.354.nu.3.& deci. dn̄orum 659. & eſt ſciēdū.& 654.not.ꝙ in antiq.ubi loquit̃ de cauſis cōmiſſis alicui ex auditoribus,ꝗ alteri auditori ſeu Cardinali ꝑ prius cōmiſſæ reperiebant̃:& ꝙ ob Cardinalis reuerētiā,ad impediēdū ſ̃m iudicē, ſufficit litis intimatio & præuentio:in reliquis uerò paribus magiſtratibus fieri debet inhibitio. Et facit ēt ad p̄miſſa qđ ponit Bal. in l. ſenatus.col.ſi.C.qui accu.nō poſ.ubi exēplificat ꝙ unus iudex dr̄ maior altero:ut eſt rector alicuius ciuitatis,reſpectu

ſpectu præſidis eiſdē prouinciæ.Si aũt forent æquales & unus alterũ nõ pueniſſet,ſed cõcurrerent,pars citata habebit electionē,qa corã quo uoluerit,cõparere poterit.l. ſi qs in graui.§.ſi cũ oẽs ff.ad Sillan. & intellige q̃ dixi, qñ cauſæ non ſunt tales,ꝙ poſſint ꝑ procuratores tractari:quia qñ agitari,poſſunt per ipſum procuratorẽ:impedimẽtũ perſonæ ipſius principalis ipſum nõ excuſat. cũ ſi.non põt per ſe. poſſit per procuratorẽ, cõparere:ut in c.cũ dilecti.uer.ſed cõtrà.de dol. & contu. & ita declarant Doct.in d.l.quęſitũ.§.fi.ubi Alex.de re iud.& Bar. in d.l.2.§.fi.ff.de cuſt.reo.& Doct.in d.l.2.§.1.ff.ſi quis cautio.& Canoniſtæ in c.cõparenti.de ap.& dixi ſupra.
165 Idẽ ẽt foret de eo,qui iuſto timore mortis uel corporis cruciatus ad locũ iudicii ueriſimiliter accedere non poſſet,qa & huic ſuccurri deberet:ut l.3.ff.ex quib.cau. maio.prout ſi ab illo loco exularet, iuxta ea quæ ponit Bar.in l.fi.col.2.uer.ſed iuxta hæc quæro.ff.de reſtitu.in inte.& in l.2.§.qđ diximus.ff. ſi qs cautio. ponit Deci. conſi.295.in cauſa iſtorũ.in fi.lib.2. Aut ꝙ in loco iudicii adeſſent inimici ſui capitales:& ob hoc locus ille probabiliter ſibi nõ eſſe tutus:ut in c.cũ R.de offic.dele. & cle.paſtoralis §.notoriũ quippe.de re iud. & c. ſtatutũ. §.1.de reſcr.in 6.uel ibi adeſſent ſaltim amici ſuorũ inimicorũ:ut uoluit Bar.per illum tex.in l.ſciendũ.§.acceptatio.ff.de leg.glo.in 1.§.cũ patronus.& ibi Bald.ff. de offic.præf.urb.& l.liberi ubi Bal.Alexã.Sal. & Iaſ.C. de inoffi.teſt.ponit Fel.poſt Aret. & alios in c. repellant. de accuſa.Idem ſi acceſſus non eſſet tutus propter hoſtilitates,ac hoſtium incurſus,cũ bella & hoſtilitates de iure timeantur,de more uitentur:& quæ humana fugit rõ, & abhorret natura:ut in propoſito inquit text. in d.cle. paſtoralis.uer.notorium quippe.& probatur in c. cũ per bellicam.in princ.34.q. 1. cap.1.actione. 16.q.3.c.ex tranſmiſſa.de præſcri. c. ad ſupplicationem. de renunciat.& per id quod ponit Innoc.in c. accedens. in uerb. uiarum diſcrimina.de accuſatio.& Bald.per illum text. in c.ex cauſis.§.uaſſalli. de pace cõſtan.& in præmiſſis

caſibus cũm uериſimiliter citatus poſſet ſuſpicari,ēt ꝙ ſi bi ſaluus conductus à ſuperiore,ſeu ducibus belli offerreť illi nõ tenereť credere,per c.accedens.ubi ſcribẽtes, ut lit.non conteſt.& uol.glo.in c.ſtatutũ.§ cum uera. in uerb.ſecurè.de reſcri.in 6.& in c.ex parte.ubi Franc.in fi.de app. & Sal.in l.reos,col.4.uer.expeditis contrariis. C.de app. Imol.in l.pen.§.ad crimẽ.ff. de pub. iud.Iaſ. in d.l.2.§.qđ dicimus.ff.ſi qs cautio.facit gl.ĩ cle. unic. in uerb.ſecura.de for.cõp. & ponit Fel.in d.c. accedẽs. col.5.uer.Quarta cõcluſio.& ita ĩtellige Rot.deciſ.315. licet guerræ generales.in no.ut declarat multũ notãter Franc.(de d.deciſ.loquẽdo)in d.c.ex parte. col 5.uerſi. ſed quæritur.de appel. ubi de hac materia uidendũ eſt. & deciſ.Neap.ut p Afflic.62.per magnam Curiã in fi.

Et quod de bello terreſtri dicimus, idẽ cenſendũ eſt de cœleſti,uidelicet de mortalitate, ſeu peſte, quæ iuſtè timenda, & ab oĩbus fugiẽda eſt,iuxta tex.in c.negotiatorẽ.ibi ueluti quandã peſtem fuge.88.diſt. & c. iõ prohibentur.ibi.quaſi quandã peſtem abiiciãt.37. diſt. Nã accedere ad locum ubi eſt peſtis, eſt Deum tentare: & homo iuxta uires ſuas operari debet, ut mortem effugiat,& demũ ſe Dei miſericordiæ cõmittere.c. ſi multa. 23.q.8.cã igiť peſtis & belli pari paſſu ambulãt ut probať in d.c.ad ſupplicationẽ.iuncta gl.1.de renun. & tenet Bar.in l.de ætate.ubi ſcrib.ff.ad Treb.& Abb. in d. c.tranſmiſſa.col.2.de præſcr. eſt namque prælium inter Deum & homines:ut inquit Bar.in l.I.in prin. de bon. poſ.ex teſta.mil.& in l.naturaliter.in pe.col. ff. de uſuc.

Prout formaliter cõcludit Alex.in cõſi.30. ponderatis.col.2.uer.nec ẽt obſtat.lib.5. Et not. ꝙ etiã illud dr̃ tempore belli, uel peſtis factum quod immediatè ante, ut immediatè poſt,factum eſt,per not.in l.1.C.de oper. lib.& tenuit Bal.in c.1.in prin.col.2.de pace iuram.fir. quẽ refert.& ſequitur Alex.conſi.162.uiſis his,in fi.lib. 6.pro quo ẽt facit illud ꝙ tenuit Imol.in cõſi.7. in caſu præmiſſo.col.fi.& Pet.de Anch.in cõſi.88. Præmiſſa facti.& Dec.poſt eos in conſi. 555.licet.col.2.uerſi.& ad hoc

hoc.lib.4.dũ uolũt ꝙ remiſſio, quæ fieri debet ꝑꝑ bellũ,ſit pariter fienda ob iuſtũ timorẽ belli: cum eadẽ ſit rõ:ut ibi per eos. & per eundẽ Deciũ, qui ẽt hoc tenet conſi.697.his ſtantibus.col.2.nu.11.lib.5. Et per Boer. qui hoc tenet, & plura adducit deciſ.249.col.2.

166 Premiſſa itaque,uel ſimilia impedimẽta ſi notoria fuerint,aliqua ꝓbatione nõ indigebunt ſed per quẽquã allegari ſufficiet:ut d.cle.paſtoralis. uer. notorium qppe. & declarat deciſ.Neap.29.quidã heſterus & dec.l.iudices.& Fran.in d.c.ex parte.col.5.& Alex.ĩ d.l.de ætate. Si uero notoria nõ fuerint,allegari & Probari per excuſatorẽ debebunt ac ẽt pro difficultatibus tollendis ſanũ fuerit proteſtari,ꝙ ſtantibus hmõi impedimẽtis,ad ulteriora non procedat:aliàs ex tunc ab hmõi ulteriori proceſſu,& tacita præmiſſorum reiectione appellare: uel ſi citatus etiam excuſatorem mittere non poterit,tpe quo citabitur ad locum non tutum,poterit, tpe quo citabiẗ ad locum nõ tutum,poterit ipſemet appellare nã ſuper hoc de facili in Ro.cu.literas obtinebit:ut inquit Fran. in d.c.ex parte.& Pan.in d.c.2.de procur.per Alex.qui Inn.& Hoſt.in hoc diſcordãtes cõcordat in d.l.de ętate. & Fel.in d.c.arcedẽs uer.7.conclu.ut lit.non conte.

Et erit aduertẽdũ,qa oportuerit nedũ facere fidẽ de impedimẽto, quinimò erit ẽt neceſſe docere ꝙ ꝑꝑ illud qs fuerit impeditus uenire, puta ꝙ fuerit ingreſſus iter,& ut tẽpeſtatis, fluminis, incurſu hoſtiũm,aut ſimilibus,ulterius progredi nõ potuerit,per tex.in l. cõmeatus.ff.de re mili.& eſt doct.Bar.cõiter approbata: ut ibi atteſtaẗ.Iaſ.in d.l.2.§.qđ dicimus.ff.ſi quis cautio.& docet Alex.cõſi.49.inſpectis.col.2.lib.2. Et Nicol. Boer. deciſ.40.nu.4. ubi latè ponit, & de cõi atteſtaẗ. Aym. conſi.151.nu.22.& cõſi.179.in cauſa.appel.col.3. uer. 5.rñdetur. Debet igiẗ eſſe impedimentum neceſſarium & ineuitabile,ad hoc ut ꝓſit:aliàs ſi potuiſſet aliquo pacto impedimẽtũ euitare,& nõ euitaſſet,nõ ꝓdeſſe:ut docet Bal.in l.ſed & ſi.§.1.ff.ex qb.cauſ.maior.cũ aliis,de quibus ꝑ Dec.conſi.677.uiſis.col.2.nu.3.lib.5. Quali-

ter autem hmōi impedimenta probentur & nunquid ſufficiat iuramentum erit iudici arbitrarium, ut docet Guid. Pap. q. 64. Si altera, & 205. in cauſa.

Ex oībus igiť pręmiſſis, ꝙ iuriſdictio iudicis ordinarii fuerit ratione cauſæ, uel rei, litigatorum, loci, ac tēporis, limitata, uel impedita aut ſuſpenſa oſtendi poterit.

167 RATIONE Iudicantis ēt, ex defectu ſuæ poteſtatis ſnīa eiuſdē ordinarii iudicis impugnari poterit, ſi tpe quo ſnīam tulerit, poteſtatē ſuā ignoraſſet. Nā qui ignorat fundamētū iuriſdictionis ſuæ, ēt ꝙ in ueritate iudex ſit, ex quo ipſe hoc ignorat: geſta ꝑ eū nō ualēt arg. l. q̄ro. ibi. Scire. n. debet ſe tutorē &c. ff. de eo qui pro tut. l. hoc autē. §. 1. ibi, debet hoc cōſtare liquereq; p̄tori &c. ff. ex quib. cau. in poſſ. ea. de quo eſt gl. in uerb. perēptoriè, in fi. in c. ſæpe. de app. & tenet Bar. ī l. ſed ſi de ſua ī fi. ff. de acq. hęre. & in l. 2. in prin. uer. oppono cōtra l. ff. de iud. & magiſtraliter ponit idē in l. multū intereſt. ff. de condi. & demō. cuius doctrinā tanq̄ cōem ſequuntur ibi Doct. & Bal. in l. falſus. col. 7. uerſi. itē dubitať. C. de fur. Abb. in c. fi. uer. ueruntamē dico extra de foro cōp. Io. Mil. in uer. iudex delegatus ſi ignorat q hoc ſatis declarat. & Rom. ſing. 13. Si cā. Alex. cōſi. 40. in cā. col. 3. uer. ultimò principaliter lib. 7. & Paris in tract. ſyn. in §. iudices puras. col. 3. uer. ſi iudex nō eſt certus &c. Aym. q plura cōgerit cōſi. 134. ſcripſi alias col. 2. uerſi. 1. poſito. Et. Fel. in c. ſi clericus laicū. col. 1. uer. & pro cōi facit. de foro cōpe. & in c. ſuſcitatus. col. 6. uer. Nonò oportet notum eſſe impedimētū. & in c. Eccle. ſanctæ Marię. col. 8. nu. 10. ubi enumerat infinitos doctores hāc doctrina ſeq. de cōſti. & in c. cū ex officii. col. 11. uer. excipies nūc de p̄ſcri. ubi poſt alios dicit hoc procedere, ſi ignorať fundamētum iuriſdictionis: ut dictū eſt: ſecus ſi ignorareť aliqua eius qualitas uel acceſſoriū: uel eſſemus in beneficialibus, in q̄bus iuriſdictio ad illius exercitiū ēt ignoranti quæritur, ſ̄m Rom. d. ſing. 13. de quo dicemus infrà.

68 Ecōtra ſi iudex ꝓbabiliter ſe iudicē crediðiſſet, ignorās defectū ſuę iuriſdictionis impeditiuum, proceſſus ualuiſſet:

luiſſet:qđ intellige ꝑut in l.2. §.1.ibi p̄tor autē ignoret, & putet ſuam eſſe iuriſdictionē.ff. de iud. & l.ſi fortè.ff. de off.præf.tenet Abb.Fran.Fel. & alii in c.duobus. ubi Fel.col.4.uerſ.limita concluſionem.de appel. & in d.c. ſuſcitatus uerſi.oportet notum eſſe.de reſcr.

159 Idē foret ſi iudex de poteſtate ſua dubitaſſet:qa ſi du bitat circa principalē ſua iuriſdictionē & cām fundamē talē:illius ſnīa reddit nulla,ꝑ tex.in d.l.ſi de ſua.§.1.ibi, an ualeat teſtamētum dubitat:& l.cum falſum in fi. & l. nequis.in prin.& l.cum quidam.§. fi.ff.de acq.here.ponit Fel.poſt Petr. de Anch.& alios in c. ſanè in prin. de off.deleg.per illum tex.Nam dubitās æquiparatur igno ranti,per l.fi.ff. de cond.indeb.l.fin.§. ſinautem neſcius, C.de furt.& ita concl.Bar.in conſi.73. Quæritur tutum procurator.circa fi. & Alex.conſi.14.uiſo proceſſu. col. 2.prope fi.lib.5.

170 Vt Idē ēt foret ſi iudex erraſſet circa poteſtatē ipſius: ut putà cùm eſſet ordinarius, ꝑ errorē tanquā delegatus iudicauit,uel ecōtrà:nā cùm debito nomine & obtentu ueræ poteſtatis,nō proceſſerit: & errauerit circa fundamentum poteſtatis ſuæ,ſententia erit nulla.arg.d.l.quæro.& lege quod hæres.ff.famil.herciſ.per quæ ita uoluit Bal.in d.l.falſus.col.6.uerſi.ſed pone ꝙ.C. de fur. Nam ſi is quis debet explicare actum uno modo, eligat alium incompetentem:actus qui fit,eſt nullus : ut probatur in c.ex parte haſtenſis,de conceſ.præb.cum aliis ad propoſi tum add.per Anch. cōſi.357.quia p̄ſupponit poſt prin. & hoc idem intelligas ſiue iudex errauerit,ſiue ſciens & Prudēs hoc fecerit,putà ſciens ſe ordinarium iudicē uo luit iudicare tāquā delegatus : quia geſta hmōi non ualent,per reg.quod potuit noluit:& quod uoluit,adimple re nequiuit.c.ſuꝑ de off.dele.cū ibi adhuc.& tenet Bar. in l.unic. C.q ꝑ ſua iuriſd.prout ēt utrunq; tenuit Inn. Hoſtiē.Io.And.Bal.Card. Imol.Panor. & communiter alii.ut atteſtatur:ibidem Fel. col.11.uerſ.cōſidera duo, i c.cum ex officii.de præſcr.Et pro quò facit id quod ponit idem Feli. in c.1.glo.col.5.uerſi.17.not.dum inquit quod

ꝙ ſi partes coram ordinario tãquam delegato litigant,& delegatio ex aliquo non ualeat,nõ tenet proceſſus.ẽt ex ui prorogationis,per ea quę uoluit Bal.in l.1.C.qui pro ſua iuriſd.ac ꝓmiſſa tenet Alex.conſi.213.uiſo.col.2.in fi.lib.2.& uide Bal.in l.2.C.ſi à nõ comp.iud. cũ ſim.de quibus per.Aym.conſ.171.magiſter Io.col.pen.uerſ.7. iſta acquiſitio & Io. Silua.in tract.de benefi. q.41. in 3. parte & Ang.in conſi.8.his proximis.col.1.

171 Sciendum eſt tamen,ꝙ habens iuriſdictionem ordinariam & delegatam,ſeu ordinariam & arbitralem,& ſic duplicẽ poteſtatem,in procedendo nõ cogitur alterã eligere:ut ꝑ Spec.in tit.de iuriſd.om.iud.col.pen.uerſ.ult. nota & ibi Bal.Et ſimpliciter procedendo ,procedere uř ex utraq; & eo meliori modo, quo poteſt, ad effectum ꝙ actus ualeat,per text.in c.niſi.de præb.& ponit Abb. in c.Quinta uallis.col.antepe.uerſi. ego autem cum reuerentia & c.de iureiu.Inn.in d.c.Cũ ex officii in uerſi. authoritate.& ibi Fel.co l.9.uerſi.ex iſta concluſione Innocẽtii,& per d.Inn.in d.c.Quinta uallisdum uoluit ꝙ arbiter.& arbitrator conſtitutus in eadem cauſa, poſſit procedere partim iuris ordine ſeruato ut arbiter, & partim non ut arbitrator. Cuius dictum ſequutus eſt Rot. dec.851.cum promiſſum in fi.in antiq.

172 Et ꝙ iudex in dubio uideatur procedere iure efficaciori,& ad illum actum gerendum magis apto, declarat Alex.in conſi.55.quoniã & lib.5. dum uult ꝙ iudex ordinarius & delegatus, ſi actus ex ordinaria poteſtate ſuſtineri põt,ex ea primò tãquàm magis firma & efficaciori uideať proceſſiſſe : cùm hoc utilius ſit:ut etiã declarat Bar.in l.gerit.uerſi.circa tertium principale:de acq.hęr. ar.l.1.cum ſe.ff.de ſol.& l.ſi qs intentione.ff.de iud.quicquid dixerit Anch.conſi.215.col.2.nu.3.eſt bonus tex. in l.3.de mil.teſt.ubi Bal.dicit ꝙ ſi id quod ſit ex duplici poteſtate non ualet ex una, ualebit ex alia. per illum tex.quia in dubio uidetur feciſſe eo iure quo potuit: cũ hæc interpretatio rei gerendæ ſit aptior, ideò capienda l.quoties.Idem ſerua de re.iur.& l.1.§. Offilius.cum l. ſeq.

ſeq.ff.ne quis eum qui in ius uoc.quem tex.ad iſtud propoſitum adducit Rom.in conſi.320.in fin.in ſing.15.& latius in l.ſtipulationem.la 1.ff.de uerb.obl.& idē ſentit Aegid.concl.5.generale. & conclu.60.Proceſſus.& 70. Archiepiſcopo.& facit id quod ponit Alex.in conſ.185. in cauſa.col.2.in prin.lib.6.

173 Propterea ſi arbiter & arbitrator ſimpliciter pronunciaret:& ex proceſſu & ſententia colligi non poſſet intē tio iudicātis,qua uti poteſtate uoluerit. Nam hoc imprimis uidelicet quam uiam fuerit amplexatus,ex proceſſu colligi & deprehendi ſolet:ut docet Bar.poſt gl.in l.1.ff. de iud.& in l.ſi ſocietatē.§.arbitrorum. in 3. col.ff. pro ſocio.& Bal.in l.non codicillum.C.de codicil.Anch.cō ſil.210.index col.pen.uerſi.2. oſtendendum.cum aliis de quibus per Alex.in conſil.55.quoniam col.2. libr.& cōmuniter tenetur:ut aſſerit.Caſſad.dec.7.nu.6.de appel. In dubio tamen præſumetur ꝙ proceſſerit ut arbitrator:cum hæc ſit mitior:& æquior interpretatio, ex quo non tollitur reductio ad arbitrium boni uiri ita communiter tenēt Doctores ſecūdum Fel.in d.c.cùm ex officii. col.2.uerſi.ſunt duæ opiniones.de prę́ſcrip.& tenet Pan. in d.c.quinta uallis.col.24.uerſi.quæro nūc.& per Alex. d.conſi.55.uerſi.accedit prædictis.lib.5.& ꝑmiſſa notanter ponit Io.Mil.in uerb.iudex poteſt procedere.ubi uidere poteris. & latius præmiſſa comprobat Ioan. Baptiſt. in tractat. de arbit. cap. 4. cum pluribus cc. ſequent. libr. 12. ubi uide. Cautela tamen fuerit, quòd iudex duplici poteſtate fungens,utatur clauſula.(Omni meliori modo &c.)quia ex uirtute directæ clauſulæ. de facili ſaluabitur proceſſus,ſecundum Fel.in d.c. cum ex officii.col.11.in prin.uerſi.Tertio limita.& per eundem in c.cum ſuper col.4.uerſi.quid autem importat.ubi uirtutem huiuſmodi clauſulæ ponit de offi.deleg. & Dec.

174 conſi.77.col.3.in prin.lib.1.& Alex. conſi.112. poſt reddita.lib.3.& conſi.80.uiſis.col.2.lib.5. Aym.conſil. 141.Iaco.col.2.uerſi. ex præmiſſis.Quamuis dicta clauſula nihil operaretur,quando fuiſſet expreſſus unus modus

dus ineptus, ex quo aptus deſcēdere nō poſſet:ut p Cal de.conſi.1.de accu.& Anch.conſi.357. Declarat & ſequitur Caſſador.d.dec.7.nu.7.de ap.& Capi.dec. 96.in cauſa.nu.9.poſt Mari. in c.2.art.13. Plurimi.de lib. ob.

Nunquid aūt in iudicē ordinarium litigantes cōpro mittere poſſint, dic ꝙ nō tāquam in arbitrium, ſed tanquā in arbitratorem, & amicabilē compoſitorē poterūt ēt de iure ciuili:ut uoluit gl.in l.ſed ſi.§.ſi quis iudex in uerſi.tenet.in fi.& ibi Bar.ff.de arb.tenet Odof.Cy.Bal. & Sal. in l.ſi qui ex cōſenſu.C.de Epiſ.aud.ponit Guid. Pap.q.69. licet de iure canonico indiſtinctè poterit:ut ī dictis locis per c. dilecti & c.ex parte de arg.cum ſi.quæ ponit Ang.in conſi.218.uiſa col.1.nu.2.

175 VLTIMO (diximus) ſnīam ab ordinario iudice latam quandoq; ēt ex defectu ipſiuſmet iuriſdictionis inualida eſſe poſſe:prout exēplum ponere potes. ſi fuiſſet lata ab uno ſolo iudice abſq; conſenſu aliorum ſuorum coniudi cū:qm̄ regulare eſt ꝙ iudices ſiue ordinarii, ſiue delegati ſunt, uel ex ſtatuto reſcripto, aut cōpromiſſo aſſumpti: qñ pluribus, aut uniuerſis, ac ſimul & cōplexiuè cōceſſa fuit poteſtas:prout fit qñ uerba dignitati, ſeu magiſtratui, uel capitulo aut uniuerſitati, ſeu pluribus ut uniuerſis directa reperiunt̄:ex quo oēs tunc ſimul repreſentant

176 unū;illorum officium cenſet̄ indiuiduū, iuxta l.magiſtratus.& l.Imperator.ī prin.ff.de mu.Et ꝓpterea unus ſine alio ſnīam ferre non pōt, cū ſibi ſoli nec iuriſdictio, nec exercitiū inſolitū cōpetat, ꝓut de magiſtratibus ordinariis habemus tex.in l.cū magiſtratus.C. qñ prouo. nō eſt neceſ.l.duo ex tribus.ff.de re iu.l.ſicuti.ff.de arb. §.fin.in auth. ut iud.nō expe.ſacras.c. ei qui.§.itē ſi plures.2. q. 6. de Collegio ſeu Capitulo uel uniuerſitate ꝙ neceſſe ſit duas partes adeſſe & ꝙ maior pars illarū iudicet.probat̄ in l.planè.ff.ꝙ cuiuſq; uniuer.ponit gl. ſi. in c.2.de arb.li.6. & in c.ut offic.de hær.eo.li. Ant.de But. in c.prudentia.in prin.de off.dele.prout refert & ſequit̄ Are.in conſi.64.diligenter in fi.

De pluribus iudicibus delegatis, qđ unus procedere non

non poſſit ſine alio,ad literã eſt tex. in c.cũ matrimonii. de off.dele.c.prudentiam.§.1.eo.tit.c.ueniens.ubi gl.in uerb.duo Iudices.de renunciationibus,&c.

De arbitris eſt tex.in l.Itẽ.§.ſi plures.& l.ſi in tres. & l.pedius.in fi.ff.de arb.q tex.reddens rõnem, quare ſnĩa unius ſit nulla,inquit(qã non recepit mãdatum,dixit ſen tentiã)& eandem rõnem ponit ẽt tex.in d.c.prudentiã. §.1.in fi.& in l.nõ diſtinguemus.§.de officio.de arb.ponit Dec.conſi.434.placet.in fi.lib.4.ubi etiam dixit, ꝙ non poteſt a partibus ratificari: & ꝙ talis nullitas indiſtincte opponi poteſt,ut ibi per eum.

De arbitris & delegatis ꝙ unus nihil poſſit ſine aliis eſt tex.ꝓ utraq; in c.uno delegatorum.de off.dele.in 6. ac de oĩbus habetur in c.cũ ab uno in prin.de ſent.& re iud.eo.lib. qa(ut dixi) exercitiũ iuriſdictionis eſt indiuiduum:ut ponit Bal.in Spec.de iud.deleg.uer.ſi cõmittitur cauſa tribus.facit dec.Rot.ut per Faſt.cauſ.12.dub. 32.incip.2.dub.& dicemus infrà.

Si autem ex dictis ſtatuto,ſeu mandatis iuriſdictiona libus appareret, quòd poteſtas unicuique inſolidum cõ ceſſa fuiſſet: putà quòd duo iudices ordinarii ſimpliciter creati fuerint:ut erant antiquitus conſules, defenſores,uicarii poteſtates terrarum,& ſimiles:tunc unicuiq; illorum iuriſdictio & exercitium inſolidum conceſſum eſſe uidet̃:propterea unus ſine alio procedere poterit, ac præuentioni locus erit per tex.in l.1.ubi Bal.declarat.ff. de offic.conſu.qui tex.licet loquatur in uolũtaria: doct.
177 tamen idem intelligunt de contentioſa iuriſdictione arg.l.tutores.& l.decreto.ff.de adm.tu.& l.fi.C.de auth. ꝑſtan. ubi pluribus tutorib. ſimpliciter datis cuilibet uĩ data inſolidũ poteſtas,& quilibet adminiſtrare põt.facit tex.in l.1.§.ſi plures.& ibi Bar.ĩ 2.col.ff.de exer.ubi cõmiſſa ſimpliciter,pluribus exercitoribus vniuerſitatis negotium adminiſtratione,cuiq; in ſolidũ cõmiſſa cenſet̃. Ita declarat Bar.poſt gl.in l.Põponius.aliàs ſi uni.ff.de re iu.ubi uide.Quãuis ſi à principio tales iudices ẽt inſolidum deputati aliquã cauſàm ſimul cognoſcere cœpiſſent

ſent, deberent omnes in ſimul eandem terminare, per gl.ſingularem ſecundum Alex.& Imol.ibi,in d.l.ſi uni. ubi etiam Iaſ.col.3.uerſi.2.concl.ubi hoc declarat.ff.de re iu.& aliam gl.in c.cùm plures.in uerb.uno eorum.de off.deleg.in 6. licet ſi in caſu iſto unus ſolus ſententiam ferret:ex hoc non crederem nullam ex defectu poteſtatis cum ſibi cõpetat inſolidum: ut uidetur tenuiſſe Ro. loquens de arbi.dec.2.ſub tit. de arb.in illis de Biſlig. q̃ eſt etiam in antiq.ſub nu.81.compromiſſum, & uide in præmiſſis Ro.conſi.92.indubit.in prin.

178 Et quòd dicimus de iudicibus ordinariis idem intelligimus ad uniuerſitatem cauſarum delegatis: quia tales loco ordinariorum habentur,ſecundum gl.communiter approbatam,ut ibi per Alex.in d.l.ſi uni. & Iaſ.in l.duo ex tribus in 1.col.off.de re iud. & ꝙ iſti ad inſtar ordinariorum ſint,ponit etiam gl.& doc. in l.1. in prin. ff.de offi.eius in l.diuo Pio.in prin. & Bar.in d.l. ſi uni. de re iud.plura põnit Feli.in c.cauſam matrimonii.col. pen.uerſi.gl.in uerb.unus.de off.dele.cum aliis,de qbus per Alex.conſi.120.uiſo col.2.lib.6.

Idem eſſet ſi forent electi plures arbitri, & data unicuique illorum facultas cognoſcendi cauſam, & decidendi: nam quilibet ex eis abſque collegis procedere & terminare poſſet: ut in l.nõ diſtinguemus. §. ſi in plures.ff. de arbitr.

179 Vel ꝙ cauſa eſſet dele.pluribus cum clauſula uos uel duo aut unus ueſtrum &c. Nam hoc caſu cenſetur mandatum cuiq; inſolidum factũ: & locus eſt præocupationi.c.cum plures de off.dele.in 6. & uno ex eis negotium inchoantem:niſi in caſu neceſſitatis, alii ſe intromittere nequibunt: ex quo exercitium iuriſdictionis ſolum recedit in perſona illius,qui præuenit: ut ibi & uidetur dec. Rot.110.c.Suſcitatus. in no.facit quod ponit Aeg.conclu.476.cum ſeq. & ponit Bar.in d.l.ſi uni.

180 Idem ſi eſſe adiecta clauſula (ꝙ ſi unus intereſſe nequeat,alter exequatur) Nam conſtito ꝙ collega non poſſit,aut nolit intereſſe,alius ſolus expediet,per tex.& cõmuni-

municer notata in c.prudentia.in prin.de off.dele.& Roma.ſing.13.in cauſa.ubi aſſerit Docto. ita communiter tenere. & per Feli.in c. Suſcitatus. uerſi. oportet notum eſſe impedimentum.de reſcr.tenet Rot.dec.243.retento.& 166.ubi limitat hoc non procedere in beneficialibus,in quibus etiam non conſtito de impedimento collegæ,ſi alius ſolus procedit, & ex poſt appareat collegā fuiſſe impeditum,ualebit proceſſus:ex quo opinio in talibus cedit ueritati.in nouis:quod tenuit in d.c. prudentia Bal.ſecundum eaq̃ refert Hip.de Marſi.in l.patre uel marito.uerſi.itē d.doct.n.56.ff.de q.& diximusſupra.& ponit Aym.conſi.182.nu.12.ubi uideas.

181 Et clauſula illa,ſi non pōt intereſſe,intelligitur ſi nec per ſe,nec per alium.quāuis de hoc aliàs fuerit dubitatū ſecundum Aegid.concl.140.in forma.& Feli. in c. Suſcitatus.col.pen.in fi.de reſcr.

Et quando iuriſdictio inſolidum non competit,nedū per unum ſolum iudicem ſententia ferri non poteſt, qui nimo ad illius ualiditatem requiritur ut tempore ſententiæ proferendæ,omnes iudices ſint ſimul coadunati,
182 & ſimul iudicent:uel unus,aliis tamen præſentibus,& mādantib.& ꝙ is qui recitat, utaī uerbis pluralis numeri:ut putà nos tales iudices pronunciamus in hunc modum, uidelicet &c. ut magiſtraliter docet tex.in c. cum ab uno.de ſen.& re iud.in 6.

Nam ſi non eſſent omnes ſimul coadunati: ſed quilibet priuatim ſententiam diceret, non ualeret l.tunc aūt & ibi gl.l.duo ex tribus.ff.de re iud. gl.in l.non diſtinguemus.§.cum amplius & l.Item ſi unus §.Item ſi plures.ff.de arb.Tenet Spec.in tit.de ſent.§.ſequitur uidere.uerſi.ſed & ſi iudices.& Pau.de Caſt.in cōſi. 103. in prima parte: quia ubi requiritur ꝙ conſenſus maioris partis præiudicet minori conſenſu ſimul,non ſeparatim præſtari debet:ut eſt doct.Bar.in l. omnes populi. in 2. q. princ. uerſic. contrarium credo. ff. de iuſt. & iur. & ponit idem Bart. in d. l.ſi uni. ff. de re iud. & Alexand. conſi.205.uiſis his.in prin.lib.2. & de quo uide Gozad. conſi.

conſi.100.circa.col.4.uerſi.10.licet ubi hoc limitat.

Nec ſufficeret ꝙ unus iudicum cognitioni cauſæ præſens fuiſſet,& in pſentia aliorum cõiudicum uotum ſuũ dixiſſet,& poſteà receſſiſſet: qm̃ ſi reliqui illo taliter abſente,ſententiam ferrẽt, eſſet ipſo iure nulla, ſecundum communem ſcribentium opinionem: de qua atteſtatur & eam comprobat Fel.in d.c.Cauſam matrimonii. col. fi.uerſi.3.limita de offi.deleg.

Si tamẽ ex coniudicibus aliquis pſens eſſet,& iuraret ſibi de cã non liquere: alii cãm eãdem expedire poſſent, per tex.in d.l.ſi uni ubi ſcrib.de re iud.& l.ſi de meis.ff. de arb.& ponit Abb.& Fel.in d.c.cauſam.in fi.uerb.Et ſi fuerint plures arbitri diſcordantes, uel deciſioni cauſæ intereſſe negligentes, ſeruanda erit practica tex.in c. fi. de arb. in 6. Maximè in terris eccleſiæ ſecundum gloſſ. ord.ibidem poſitam.

Minus etiam ſufficeret,ꝙ præſens ſuo, & collegæ ſui abſentis,nomine pronunciare. Nam etiam ſi dictus collega ex poſt pronunciationem huiuſmodi ratificaret,ſententia nihilominus non fieret ualida:ut eſt gl.in l.inſtar. in fi.C.de iur.fiſc.lib.10.& tex.in d.c.cùm ab uno. ibi, præſentibus & mandantibus &c. de re iu.in 6.quoniam ubi certo tempore conſenſus requiritur, ratihabitio ſequens ut actum firmet,non retrotrahitur.l.quid ergo,in prin.ff.de infa.& quia in ſententiis,& aliis quæ publici iuris ſunt, ratihabitio non procedit:ut inquit gio. in d. c.cùm ab uno.in uerb.mandantib.& Bar.Bal.& alii in l. obſeruare.§.fi.ff.de off.proconſ.ponit Spe.in tit.de cita. §.iam.col.5.uerſ. hoc autẽ nota.& in ti.de ſent.§.ſequitur uidere. uerſ.quid ſi nulla.& Bar.in d.l.ſi uni.in fi.& ibi Iaſ.in fi.& Aegi.concl.30.ſententia.cum aliis,de quibus per Fel.in c.prudentia. uerſ.nunquid unus.ubi hoc tenet Inn.de off.deleg. Nunquid autem unus ex iudicibus delegatis,ſeu arbitris, ante ſentẽtiam poſſit uices & animi ſui motum ſuo collegæ committere, uide gl. fi.in l.ſicuti.ff.de arb.& Bar.in d.l.ſi uni.& Alex.in conſi.13. ex his col.3.uerſi.& tanto fortius lib.1.

18 Et in caſu iuriſdictio non competat cuique inſolidũ: ſi ex cõiudicibus aliquis eſſet inhabilis, & iuriſdictionis incapax, cùm ſententia cenſeatur quid indiuiſibile, ob defectũ illius collegæ, in uotum uitiabitur. l. Pedius. in fi.ff.de arb.c.ad probandũ.ubi gl. & ſcribẽtes de re iud. c.cum ſuper.ubi gl.fi.de offi.deleg.& Io.And.in Spe.de ſent.§ iuſta.in prin.in uerb.cum ab omni. dum loquit̃ qñ unus ex pluribus iudicibus precio corruptus ſnĩam tulit.uide ẽt Paridẽ de Puteo,in tract.ſynd. in uerb.cor ruptio.§.an ſi tẽpore pręſentiæ.uer.iudicẽ corrumpens. qui contrarium tenet. Et pro hoc alleg.Io. And. in loco de quo ſuprà. & Ang. in l.uenales.C. quomo. & quan. Sed certe Io.And.uidetur inclinare ꝙ ſententia non te neat, per iura de quibus ſuprà.

Sed ſi iuriſdictio inſolidum competeret, etiã ꝙ unus habilis ſecum admitteret alium inhabilẽ, actus ualeret, & ex pſona habilis ſuſtineret.l.1.§.Põponius.ff.qđ cum fal.tut.ubi ſi uerus tutor authoritatem cum falſo contu tore præſtiterit, tenet quod fit ex pſona ueri tutoris: ponit Anch.conſi.215.ſcripſit.col.3.nu. 5. Prout ẽt uidemus in duobus tabellionibus inſolidum de aliquo actu rogatis.nã licet tpe rogitus alter ex ipſis fuerit: infamis, ſeu aliàs inhabilis, ſuſtinebitur tñ rogitus ex pſona alterius habilis: & ipſe ſolus poterit illud publicare: ut uoluit Bal.in l.ſi quis ex argẽtariis.§.quid.n.ff.de eden. & in l.Imperator.ff.de ſtat.hominũ.& Alex.in conſi.92.cũ cõſi.ſeq.lib.7.quos ẽt retulit & ſecutus eſt Boe.dec.21. inci.Et prius.col.1.Quod intellige qñ uerus ſit ſe habere poteſtatẽ inſolidum, & tanq̃ talis procedit ſecus ſi pu taſſet ſibi inſolidum non cõpetere poteſtatẽ, & ideò ſibi alium aſſociaſſet, in quo credebat talẽ ẽt poteſtatẽ reſide re. Nã etſi talis ſit iudex inſolidũ: ex quo tñ uoluntas nõ cõcurrit cũ poteſtate, quinimò inter ſe ad inuicẽ repugnãt: non ualet qđ agitur, per text. in d. c. cũ ſuper. ubi Abb.& Fel.ibi, col.2.uer.not.illã Theoricã, adducendo plura exẽpla de offi.deleg.& tenet Hoſt.in ſum.de ſent. §.ſi qs.in fi.& Lap.alleg.88.cõe Florentinum. Præterea

ſi eſſent plures iudices æqualẽ iuriſdictionẽ habentes,& unus ex illis efficit inhabilis, tota iuriſdictio accreſcit aliis.d.l.1.ff.de off.conſ.ꝑ quẽ tex.ita uoluit Bal. in l.1. col.fi. C. quãdo non pet.par. prout ẽt refert. & ſeq.Capic.in deciſ.Neap.28.in cauſa reuerendi.nu.11.

Intellige etiã præmiſſa quando actus expeditur ꝑ ſin-
185 gulos,ut iudices,arbitros,tutores, aut ſimiles. Si uerò expediret ꝑ uniuerſos,ut capitulũ, collegiũ, populũ &c. tunc actus rõne habilium (licet inhabiles interfuerint) ualerẽt,ex quo nõ capiũt uim à ſingulis,ſed à collegio:& collegium conſiſtit penes habiles duntaxat: ut ꝑ Doct. in d.c.cũ ſuper.& c.fi.de procur.c.Sacroſancta.c.Meſſana.de elect.& cle.1.de reg.cũ aliis de q̃bus per Alex. in conſi.40.2.uol.& Corſet.in ſing.ĩ uerb. uniuerſitas &c.

186 Nota inſuper ꝙ in ſentẽtiis ſiue ordinarii, ſiue deleg. ſeu cõpromiſſarii iudices ſint,ſi diſcordant ſtatur ſentẽtiæ plurium : q̃a in iudicis obtinet, quòd à pluribus fit c.ſi Epiſcopus.65.diſt.c.ei qui.§.ſi plures.ubi glo.2.q.6. l.duo ex tribus.& l.diem proferre.§.ſi plures.ff.de arbit. ponit Spec.in tit.de ſent.§.iuſta.col.2.uer. quid ſi inter tres & Hoſt.eo.tit.in ſumma.§.quis debet.col.fi.

Si aũt iudices fuerint numero pares,& diſcordẽt,ſi ordinarii ſint,tenet ꝑ reo ſnĩa:niſi cauſa foret fauorabilis, ut pro mrĩmonio,dote,Eccleſia, libertate, & ſimilib. Si fuerint delegati,utraq; ſnĩa pẽdet ex arbitrio delegãtis, in cuius eſt poteſtate,q̃ cõformare maluerit. Sed ſi arbitri fuerint,neutra habebit uigorẽ:ut dicit text. ad literã in c.fi.ubi ponuntur cõcordantiæ de ſnĩa & re iud.& l. inter pares.& l.duo iudices.ff.eo.ti.cum aliis ibi aduct.

Præterea circa unum erit aduertendum, ꝙ ſi eſſet cõpromiſſum in duos, cum poteſtate eligendi tertium in euentum diſcordiæ &c. quòd ille tertius non poteſt eligi,nec quicquam facere:niſi prius de diſcordia duorum legitime conſtaret:ut docet Alex.in conſi.123.in cauſa. col.pen.uerſi.tertia ratione.lib.2. & conſi. 48. in cauſa. col.fi.lib.7.& Dec. conſil.475.in cauſa. quæ Mantuæ. col.fi.lib.4.cum ibi aduct.

IN RVB. SEV TITVL.

De nullitate ex defect. iuriſdict.

SVMMARIA.

1 *Iuriſdictio delegata eſt debilior, ſtrictior, & minus fauorabilis quam ordinaria.*
2 *Delegatio cauſæ ut cognoſcatur an ſit ualida, conſideretur quis, cui, quid, pro quo, contra quem, qualiter, & quibus, loco & tempore delegauerit.*
3 *Delegans poteſtatem quàm non habet, alteri demandare non poteſt.*
4 *Delegantem magiſtratum eſſe oportet.*
5 *Iudices qui habent iuriſdictionem cum adminiſtratione, prout ſunt prouinciarum & terrarum Præſides, Comites Duces, Marchiones, Archiepiſcopi, Epiſcopi &c. cum territorium habeant uerè ordinarii ſunt, & delegare poterunt.*
6 *Iudex qui alicui tribunali ordinario præeſt, & ipſe erit ordinarius, & delegabit, licet non habeat adminiſtrationem cum dignitate.*
7 *Iudices Rom. cu. qui ſint, qui ordinarium tribunal habeant.*
8 *Iudices Rom. cu. tam olim quam hodie certam & limitatam habuerunt & habent iuriſdictionem ac cauſarum cognitionem.*
9 *Vice cancellarij poteſtas in quibus regulariter conſiſtat.*
10 *Camerarij apoſtolicæ ſedis poteſtas in quo præcipuè uerſatur.*
11 *Gubernatoris urbis Romæ poteſtas & officium in quo potiſſimè uerſatur.*
12 *Auditoris generalis cameræ apoſtolicæ poteſtas circa quæ præcipuè uerſetur.*
13 *Vicarij generalis Papæ in ſpiritualibus poteſtas circa quæ potiſſimè uerſetur.*
14 *Senatoris almæ urbis poteſtas & iuriſdictio.*
15 *Mareſcalli urbis iuriſdictio.*
16 *Auditor audientiæ contradictarum olim habebat ordinariam iuriſdictionem.*

17 *Auditores Rotæ in Ro. cu. ſunt tanquàm ſtellæ in firmamẽto, & in cognoſcẽdo ordinarij, in decidendo delegati reputãtur.*

18 *Auditores Rotæ non ſubdelegant: nec eorum iuriſdictio prorogatur.*

19 *Auditores Rotæ aſſerunt ſe habere ſtrictam iuriſdictionem, & multa facere ſine ſpeciali mandato recuſant.*

20 *Auditorum Rotæ deciſiones tanquàm magiſtrales ab alijs iudicibus ſequendæ ſunt.*

21 *Delegatus principis quibus caſibus delegare non poſſit.*

22 *Delegatus ab eo qui ius prætorium non ciuile conſtituit, ut Epiſcopi, Duces, Marchiones, & ſimiles non ſubdelegabit.*

23 *Delegatus legati de latere ſeu Cardinalis ſubdelegat, quia primus delegans eſt ad inſtar proconſulis.*

24 *Delegatus ad uniuerſitatem cauſarum ad inſtar ordinarij ſubdelegat.*

25 *Vicarius Epiſcopi licet non poſſit alium facere uicarium generalem, ſpecialem tamen facere poterit, & ſubdelegare quia ordinarius eſt.*

26 *Delegatus principis cauſas criminales ſubdelegare poteſt.*

27 *Delegati principis ſub delegatus ſub delegare non poteſt, licet delegatus ordinarij poſſit hanc habere poteſtatem.*

28 *Subdelegatus non poteſt ſubdelegare: & quod ſub eo fuerit lis conteſtata.*

29 *Delegatio quando fit, debet deleganti competere iuriſdictio habitu & actu.*

30 *Delegatio facta à proconſule ante prouinciæ ingreſſum non ualet.*

31 *Delegatio non conualeſcit ex poteſtate ſuperueniente quando à principio non tenuit.*

32 *Delegatio ab excommunicato facta non ualet, cùm exercitiũ iuriſdictionis ſit ſuſpenſum.*

33 *Delegatio facta ab eo qui iuriſdictionem ſuſpenſam uel impeditam aut cuius exercitium uerè nondum competebat non ualet: unde exempla hic.*

34 *Iudex antequàm literæ ſuæ poteſtatis ſibi præſententur, non habet exercitium iuriſdictionis.*

35 *Iudex electus nondum confirmatus in dignitate, cui annecti-*

tur iuriſdictio, uel ante adeptam poſſeſsionem actualē non habet exercitium, propterea non ſubdelegat.
36 Delegatio ab uno ex pluribus iudicibus datis, cum clauſula quòd ſi non omnes facta antequam conſtet de impedimento collega non ualet.
37 Delegatio ſi impugnatur: ratione delegantis: exceptio coram delegato proponi debet.
38 Delegatus quis fieri impeditur natura, lege, & morib.
39 Delegatus a natura fieri impeditur, qui fuerit rationis incapax: ut ſurdus, mutus, furioſus, & impubes, per rationem de qua hic.
40 Princeps defectum naturalem ſupplere non poteſt.
41 Sententia lata ab incapacibus iure naturæ abſque ope exceptionis eſt ipſo iure nulla.
42 Cæcus iuriſdictionem prius quæſitam retinere & exercere, ſed de nouo acquirere non poteſt.
43 Cæcus retinet feudum paternum, ac in Baronia & iuriſdictione paterna ſuccedit.
44 Infamis de iure uel de facto & ob turpem cauſam à cœtu uel Senatu proborum remotus, iudex fieri non poteſt.
45 Iudicare, honor & dignitas reputatur.
46 Infames nedum iudices fieri, ſed facti remoueri debent.
47 Fama bona quam populi amant eſt theſaurus ineſtimabilis.
48 Criminoſi & delinquentes tanquam infames iudices fieri non debent.
49 Iudæi & alij quòd legem Chriſti abijciunt, non ſunt iuriſdictionis capaces: nec eis publica officia committenda ſunt.
50 Chriſtiani tantum de iure ſunt capaces iuriſdictionis.
51 Iudæi inter ſeipſos iudices fieri poſſunt.
52 Vſurarius publicus cum ſit infamis iudex eſſe non poteſt.
53 Delegatio à principe de perſona inhabili ſcienter facta tenet, quia diſpenſaſſe cenſetur.
54 Actus à principe factus ſi aliter ſuſtineri non poteſt, præſumitur factus de plenitudine poteſtatis.
55 Princeps ſi quem ſcienter deputet, uel deleget ad inſtar ſacrilegij eſt dubitare de habilitate ipſius delegati.
56 Princeps ſi ignoram impedimētum & inhabilitatem, in dubio

diſpenſaſſe & habilitaſſe non præſumitur.

57 Delegatio etiam à principe facta in dubio ſi exhorbitans eſt, impugnari debet per uiam ſubreptionis, obreptionis & defe ctus intentionis.

58 Principis mens & uoluntas præſumitur legitima, licet multoties ob importunitatem non concedenda concedat: & tunc non præſumitur pro eo: & clauſula ex certa ſcientia uel de plenitudine poteſtatis &c. nihil operatur.

59 Iudices aliquem defectum iuriſdictionis impeditiuum patientes regulariter contra eoſdem ne procedant excipi debet.

60 Reſcripta ad lites ſeu cauſarum commiſſiones & delegationes ſi modo auocatoria non ſint: licet ſint ſubreptitia, tamen iuriſdictionem tribuunt.

61 Excommunicatus eſt infamis, & quaſi à ſenatus motus, idcirco Iudex eſſe non poteſt.

62 Excommunicatus ſemel quandiu non conſtat de abſolutione tandiu excommunicatus præſumitur.

63 Excommunicatus publicè quis dicatur ad effectum ut iudex eſſe non poſsit.

64 Excommunicato nunquid probetur per inſtrumentum denuntiationis.

65 Bannitus excõmunicato eſt ſimilis, ideo iudex eſſe non poteſt.

66 Cauſæ ab Apoſtolica ſede niſi in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutis committi non poſſunt: & quibus poſſunt committi, ac quare hoc ſit inductum.

67 c. Statutum, de reſcriptis. in 6. de cauſis committendis non procedit in ordinario.

68 Cauſæ ob ordinariis ac etiam ſecularibus iudicibus cognoſcenda clerici committi poſſunt.

69 Cauſæ non ſpirituales etiam iudicibus laicorum cognoſcendæ committi poſſunt.

70 Dignitas eccleſiaſtica quæ dicatur.

71 Fœminæ iudices fieri nõ poſſunt, per rationes de quibus hic.

72 Fœminis diſpenſatiuè quandoque cauſæ etiam ſpirituales commiſſæ fuerunt.

73 Fœminæ in iuriſdictione ſuccedere, & illam per ſeipſas exercere poſſunt.

74 *Serui iudices fieri non poſſunt, quia quoad leges pro mortuis habentur.*

75 *Barbarius.ff.de off. præſid.procedit nedum in ordinario, uerumetiam in ſimplici delegato.*

76 *Monachi & religioſi cũ ſint ſerui religionis,& quoad ſecularia pro mortuis habeantur, Iudices fieri non poſſunt.*

77 *Monachi & religioſi ſeruis adæquantur.*

78 *Fratres ordinis minorum funditus pro mortuis habentur.*

79 *Monachis & religioſis ſi cauſa expreſſo nomine monachatus ſeu religionis à ſede apoſtolica committatur, tenet commiſſio,& 82.cum ſeq.*

80 *Cauſæ Guardianis ſeu miniſtris fratrum minorum, ac Prioribus mendicantium,& ſimilibus à ſede Apoſtolica committi poſſunt.*

81 *Cauſæ habentibus ſimplices adminiſtrationes,& officia Eccleſiaſtica prout ſacriſtæ, cuſtodes, camerarij, theſaurarij, & ſimiles committi non poſſunt.*

82 *Cauſæ monacho adminiſtrationem in cathedrali Eccleſia habenti committi poſſunt.*

83 *Monachus poteſt creari officialis Epiſcopi.*

84 *Iudicis habilitas conſideratur tempore datæ ſcripti, ſeu delegationis.*

85 *Delegatio non ualet, ſi cauſa ad iuriſdictionem delegantis non ſpectet.*

86 *Delegari poſſunt omnes cauſæ etiam meri imperij ſecundum ius Canonicum.*

87 *Mandatum ſpeciale requiritur ad impetrandam commiſsionem cauſarum de iure, ſed de ſtylo non ſeruatur: & quomodo hoc ſit intelligendum.*

88 *Excommunicatus & hæreticus ſpecialiter prohibentur impetrare reſcripta,& cauſarum commiſsiones.*

89 *Commiſsiones cauſarum, alterius nomine impetratæ, effectum ſortiuntur ex ratificatione ipſius domini & non aliàs.*

90 *Reſcriptum ſeu cauſæ commiſsio contra mortuum impetrata non tenet.*

91 *Forma reſcripti ſeu mandati eſt diligenter cuſtodienda aliàs non ualet quod ſit.*

92 *Conditionale ſi fuerit mandatum uel reſcriptum, ante conditionem uel diem non acquiritur iuriſdictio, ſed ſpes duntaxat illius.*

93 *Delegatio diuerſimodè fieri ſolet: quandoque de tota cauſa, aliquando de uno articulo, in quo eſt diligenter conſiderandum.*

94 *Delegatio cauſæ extra territorium delegantis fieri poteſt.*

95 *Delegatio fieri non poteſt, ut cauſa extra locum delegantis cognoſcatur.*

96 *Delegatio cauſæ fieri non poteſt in loco diſtanti ultra duas dietas: ſi de hoc fuerit oppoſitum: prout de loco non tuto & inhoneſto dicitur.*

97 *Delegatio cauſæ à ſede Apoſtolica extra locum inſignens facta non ualet: ſi modò de contraria principis uoluntate non appareat*

98 *Delegatio cauſæ in certo loco facta: ſi in eo ex aliqua cauſa expediri non poteſt, alibi expediri poterit.*

99 *Delegatio cauſæ uidelicet ut cauſa cognoſcatur tempore quo delegans non eſt futurus Iudex, non ualet.*

100 *Iudex delegatus ultra diē ſtatutū cognoſcens nihil facit.*

101 *Reſcriptum ad lites licet ſit perpetuum, tamen intra annum iudici præſentari debet.*

102 *Reſcriptum quid debeat continere, & quid in eo exprimendum ſit ne dicatur ſubreptitium: & quòd expreſſa in eo uerificanda ſunt.*

103 *Delegatus ante receſſum ſui delegātis à prouincia, uel priuſquàm moriatur, ſi iuriſdictione & mādato non fuerit uſus, expirat ſua iuriſdictio.*

104 *Mandatum iuriſdictionale qualiter tacitè uel expreſsè reſolui & expirare poſſit, remiſsiuè.*

De nullitate ex defectu iuriſdictionis delegatæ.

POSTQVAM ſummatim & concluſiuè aliqua uidimus de ordinaria: ſupereſt ut aliquid ēt ponamus de poteſtate delegata: de qua ſæpius in iudiciis diſputari cōſueuit: & ſequē-

do

do ordinem ſupra poſitum, ſcire debes, quod omnia per q̃ diximus ſententiam iudicis ordinarii ex defectu poteſtatis ſuæ impugnari poſſe, a fortiori etiam ex eiſdẽ ſententia iudicis delegati inualidari poterit: cum iſta ſit longè debilior, ſtrictior, & minus fauorabilis q̃ ordinaria iuriſdictio (ut ſuprà diximus) & ponit Arch. in c.7. ſi quis Epiſcopus. 2.q. quem refert, & ſequitur Bal. in l. ſi ut pro ponis. la 1. uerſ. ſed hic dubitat. C. quom. & quand. iud. de quo plenius per Alex. in rub. de off. eius, &c. Ancha. conſi. 215. ſcripſit. col. 4.

Cõueniet igitur imprimis diligenter quærere, nunq̃d legitimè conſtet de poteſtate ipſi delegato tradita: quia ſine ea fruſtra iudicaſſet. c. cum iure. de off. deleg. cum ſuperius adductis. Et ſi per reſcriptum uel aliàs de iuriſdictio. demandata, ac facta delegatione, apparuerit: erit aduertendum, nunquid per delegationem huiuſmodi in delegatum aliqua efficaciter fuerit tranſlata poteſtas: cõſiderãdo, quis, cui, quid, pro quo, contra quem, qualiter, & quibus, loco, & tempore delegauerit. De quibus per ordinem aliquid dicendum eſt.

3 Quis deleget conſiderabitur circa hoc, uidelicet nunquid habuerit illam poteſtatem, quam alteri dedit, ex quo fruſtra daret, quod ipſe non haberet: ut in ſimilibus terminis inquit text. in l. obſeruare. §. fin. ff. de offic. proconſ. leg.

4 Traditio. in prin. ff. de acq. re. d. & l. nemo plus iuris. ff. de reg. iur. Nam ꝙ quiſq; nõ habet cõmittere non poteſt. c. Diabertum. 1. q. 7. quod autẽ de iurepa. c. fi. de reſcrip. c. 1. de off. ord. in 6 & ibi. Io. monachi, cum aliis, de quibus ꝑ Rot. 242. Si unus ex tribus. in no. Idcirco eũ, qui iudicare iubet, magiſtratum eſſe oportet. l. cum qui. ff. de iuriſd. om. iud. l. unic. in prin. ubi gl. C q̃ pro ſua iuriſd. quia iudicẽ dare iuriſdictionis eſt. l. 1. in §. & l. Imperium. in fi. ff. de iuriſd. om. iud.

5 Et intellige ꝙ delegans ſit magiſtratus, id eſt talis, cui cõpetat iuriſdictio cum adminiſtratione: prout ſunt prouinciarum, ac terrarum rectores, preſides, gubernatores,

comites,

comites duces, Marchiones,uicarii,ꝑpetui, archiepiſco pi, Epi,uel alii ſimiles habentes dignitates,qbus de iure, uel conſuetudine iuriſdictio annectitur: ut probat text. in l.ſi.C.ubi & apud quos. & tales cum territorium habeant,uerè ordinarii ſunt, & omnes eiuſdem territorii cauſas ſub illorum poteſtate comprehendunt: & ad eos omnium partes,qui Romæ,uel quaſi magiſtratus uel extra ordinem ius dicunt,pertinent: ut probat text. in l.ſi in aliqua.§.ſi.& l.ne quicquã.in prin.ff.de offi. proconſ. & l.ex omnibus.cum duobus ſeq.ff.de off.præſ.

6 Poteſt etiam de eo magiſtratu intelligere. qui alicui iuriſdictioni, aut tribunali ordinario præſit: & cui iuriſdictio abſque alia dignitate ſeu adminiſtratione compe tat: prout erant illi,qui antiquitus in urbe Romano populo iure dicebant: de quibus ſupra diximus: & prout ſunt hi,qui in eadem urbe etiam temporibus noſtris ordinariè ius dicunt: ut eſt reuerendiſſimus Camerarius cum clericis ſeu præſidentibus ſuis,uicecamerarius,idẽque urbis gubernator, auditor generalis eiuſdem camere, uicarius ſanctiſ. dom. noſtri Papæ, eiuſdem urbis ſenator, & marcſcallus qui omnes pro ordinarii Romanæ curiæ iudicibus hodie ſe gerunt,& reputantur: ut uoluit Spec.in titu.de offi.ordin.§.1.uerſi.item ordinarius.& ibi Bal.& in tit.de iud.deleg.§.iam nunc.uerſic. item non obſtat.& aliàs dixi.

8 Et ſicut olim magiſtratus qui in urbe ius reddebant, quiſq; ſuis partibus fungebatur,ac determinatam habebat cognitionem:ut colligitur ex rubro & nigro.ff.& C. de illorũ officiis,& poteſtate tractã.& de quo aliquid ſupra diximus.Ita ẽt & ſupradicti,qui hodie in eadẽ urbe ius dicunt,ne adinuicem per concurſum ſe impediãt: & promiſcuis actibus rerum turbentur officia: quilibet ex ipſis iuxta facultates ac poteſtatẽ tempore creationis & deputationis eorundem ad magiſtratus: ab eodem ſanctiſſimo domino noſtro traditam,in eadem urbe, & Romana curia iuriſdictionem limitatè exercent uni creditum alteri non ſubtrahendo.

Exempli

9 Exempli gratia, pro te Iuuenis (ut de illorũ poteſtate & iuriſdictione aliqualiter inſtruaris) uidere poteris Reuerendiſſimum in eadem curia Vicecancellarium, eius amplã, & latam poteſtatem intra ſuos tñ limites cõtinere, ſputà eius authoritate ac patrocinio quaſcunq; extrauagantes leges, & cõſtitutiones, ſeu regulas cuſtodiẽdo, illaſq; quibus oportuerit ſubminiſtrando, cauſaſq; beneficiales, & ad eandẽ Romanam curiam deuolutas iudicibus in eadem curia diſtribuendo, proceſſus ẽt cum inuocatione auxilii brachii ſecularis aduerſus intruſos & rebelles fulminando, ſententiss diffinitiuas in eadem curia, apoſtolica authoritate prolatas debitæ executioni demandando, reſignationes beneficiorum eccleſiaſticorum admittendo, ac ſupplicationes, ſeu prouiſiones, à duobus tñ Referendariis ſubſcriptas, utriuſq; ad ſummã centum florenorum, ſuper hmôi eccleſiaſticis beneficiis ſignando, & concedendo, ac eandem ſanctiſſimi domini noſtri Papæ Cancellariam & eius officiales, qui multi & honorabiles ſunt, & audientiam ſacri palatii apoſtolici cauſarum, & illius R. D. auditores, & officiales, regẽdo, & gubernando, ac reliqua faciendo iuxta poteſtatẽ ex regulis maximè, ſeu conſtitutionibus apoſtolicis dictæ Cãcellariæ ſibi conceſſam: de quo per Aegid. deciſ. 510. Si delegatus. in fi. & 602. Cancellaria. de qua etiam fit mentio in c ad hæc de reſcr. & c. Porrecta. de confir. util. uel inutil. & c. dura. de cri. falſ. & ſuper qua inſignes doctores multa ſcripſerunt. prout Gond. Vilad. olim auditor Rot. in trac. de aug. digni. & poteſt. S. R. E. in ult. quæſt. Roma. conſi. 789. ac doctores omnes in prooemio regularum eiuſdem Cancellariæ.

10 Idem uidemus in ſupradicto ẽt reuerẽdiſſimo Camerario: q̃ dum ſeptem ſuis præſidentibus uniuerſo ærario ac patrimonio Eccleſiæ pręeſt, illius reditus procurãs: cuius poteſtas pcipuè uerſatur in cauſis ciuilibus, inter fiſcũ dictæ cameræ ac priuatos, ſeu ſtatum, uel cõmodum eiuſdẽ cameræ Apoſtolicæ, uel alias publicã utilitatẽ, regimẽ, & quietẽ, concernẽtibus, audiendis, & decidendis:

ac debentes eidem cameræ ad ſolutionẽ compellendo, & reliqua faciendo, quæ honorificum dictæ cameræ, apoſtolicæ, & uniuerſæ republicæ ſtatum conſpicere cognoſcit: cuius dignitas & officium maximum eſt, etiam per mortem ipſius Papæ non ceſſans: prout eſt tex. & ibi gl. in uerb. Camerarium. in cle. ne Romani. & ibi aliqua de eo poſſunt Zabarela, & Bonif. de Vital. de elect. de ipſo meminit etiam text. in c. ad audientiam de præſcript. & Dec. in conſi. 404. Viſo. & poteſtatem ac etiam lõgè maiorem quàm olim habebat procurator Cęſaris retinet. ſecundum Pau. de Caſt. in l. 3. in fi. per illum tex. C. ſi aduerſ. fiſc. prout refert dec. Neap. ut per Cap. 197. in cauſa. nu. 3. cum ſim. Iſti duo primi ob illorum præeminentem dignitatem, & officium, dici non poteſt. quin iuriſdictionem cum dignitate & adminiſtratione habeant.

11 Videmus etiam idem in uicecamerario, eodemq́; urbis gubernatore & ſuperintendente, qui ſpecialiter regimini, ac quieti publicæ prefectus, in facinoroſos quoſcũque clericos uel ſeculares, in ipſa urbe, ac eius diſtrictu gladii temporalis dictæ ſedis Apoſtolicæ poteſtatem, merumque & mixtum imperium pro eius mero arbitrio, manu regia & leuato uelo, exercet cauſasque breuiores utputà mercedum, ac miſerabi ium perſonarum cauſas annonæ, & ſimiles publicam eiuſdem ciuitatis quietem reſpicientes, etiam ex non ſcripto ac regali manu determinat; ac ſolus (ſenatore excepto) gladium temporalem uibrat, & cunctis aliis urbis magiſtratibus olim præcellebat: ut inquit tex. in l. 2. C. de off. præf. urb. & ff. eo. tit. p tot. Tribunal tamen cauſarum priuatarũ tenere non cõſueuerat, ſed ueniẽtes ad eum ad ſuos iudices remittere: prout ex extrauaganti Iulii in 2. uolumine ſtatutorum eiuſdem urbis inſerta, ſatis conſtat.

12 Experimur & uidemus idem ẽt, in ipſo cameræ Apoſtolicæ generali auditore, cui a ter dictæ Apoſtolicæ ſedis gladius ſpiritualis pręcipuè aſſignatus eſt: is etenim cenſetur naturalis & proprius Iudex eiuſdem ſedis officialium, & aliorum cuiuſcunque dignitatis curialium, in-

ter

ter quos, ſiue clerici, ſiue ſeculares exiſtant,ratione contractus,uel quaſi, ſeu delicti,uel quaſi, etiam extra Romanam curiam,initi,uel commiſſi:ſi tales in eadem curia reperiuntur:uel etiam extra, in terris tamen Eccleſiæ, uel ubilibet,quando eccleſiaſtici fuerint, uel agatur ratione contractus,ſeu delicti in eadem curia commiſſi:uel foret delictum in bulla ſeu extrauaganti,uulgò dicta cœnæ domini comprehenſum ciuiliter, & criminaliter (dūmodo ad ſanguinis effuſionem non agatur) ius dicit, cenſuras fulminat,& uſque ad inuocatiouem auxilii brachii ſecularis incluſiuè procedit.

Eſt eiam uerus executor,& iudex quarūcumq; obligationum in dicta curia uel extra,in forma ſolita cameræ Apoſtolicæ initarum,& cauſarum penſionum ſuper fructibus eccleſiaſticis reſeruatarū: & iudex ordinarius quarumcunq, appellationum à quibuſuis ſententiis ſeu grauaminibus per iudices ordinarios,etiam Romanæ curię (dicto Senatore excepto) ac quoſlibet alios in terris Romanæ eccleſiæ mediatè uel immediatè ſubiectos, ad ipſam ſedem interpoſitarum, ſeu aliàs ꝑ modum reclamationes,ſupplicationis,nullitatis,querelę, uel recurſus delatarum,ac generalis executor ſententiarum & cenſurarum in d.Rom. cur.præſertim in ſacro Rotæ auditorio, latarum,& aliàs, prout exempla eius apoſtolica facultate notorium eſt,quicquid fuerit olim.ut per Aegid.eius poteſtatē plurimum limitantem concl. 508. ꝙ auditor Cameræ.& 506.in cauſa.& melius.210.in cauſa. & dec. 728.no.ꝙ auditor. in antiq. & quicquid ipſi dicant, & tunc erat ordinarius iudex in urbe: ut per gl.in cle.auditor. de reſcrip. & cle. ne Romani. in uerb. expirare. de elec.quę iura ad propoſitum iſtud adducit Caſſad. dec. 4.num.2.de conſt. Et hodie de his ſemota eſt omnis difficultas poſtquam ſanctiſ.d. N. Auditoratum præfatum iādiu ſupreſſit & eius loco aliud nobilius S.R.E. Cam. ap.regentis tribunal erexi, cum mero & mixto imperio & gladii poteſtate, ac aliis eius ampliſſimis facultatibus,illisque præfecit illuſtriſſimum Alfonſum Caraffam

ſuum

ſuum ſecundum carnem nepotē.S.R.E.diaconum cardi nalem iuuenē quidem ob eius præcipuam humanitatē & ſingularem prudentiam, ac uitam irreprehenſibilem, incomparabilē & ſummam, cuius locum & uices in offi cio pdicto,una cum R.P.d. Vgone boncōpagno Epiſco po Veſtano uiro undequaq; bono & docto ab erectione illius citra non ſine maximis laboribus ſubſtineo,& ſi cū laude uel aliàs dicent alii.Iſtud utraq; tribunal ſuperio ri loco hodie ponendum eſt.

13 Idem pariter dicendum erit de generali in ſpirituali-bus eiuſdem domini noſtri Papæ in eadem urbe uica-rio ad cuius forum & iuriſdictionem propriè & ſpeciali ter ſpectant cauſæ ciuiles & criminales clericorum, & quarumuis eccleſiaſticarum perſonarum:ſi modò(ut di-ctum fuit de auditore)ad membri mutilationē, ſeu ſan-guinis effuſionem non agatur ac quorumuis eccleſiaſti-corum,& piorum locorum dictæ urbis,& illius diſtrictus Iudæorumq; uſarariorum,pupillorum,orphanorum, ui duarum, cenſuum, reſponſionum, rerum & bonorum cleſiaſticarum permutationum, uenditionum, aliena-tionum,deuolutionum, & quarumuis aliarum, fidem catholicam, & res ab bona, & perſonas utriuſque ſe-xus eccleſiaſticas concernen.ſuper quibus in dicta urbe, & eius diſtrictu uerè ordinarius eſt ut probaē tot.tit.ex-trà de offic. uic. maximè in c.tua nobis. qui uult quòd prouincia Romana, uidelicet quæ eſt inter Piſanam & Capuanam dicatur ſua propria prouincia,ac plenius dē præmiſſa eius poteſtate per publicas literas Apoſtolicæ conceſſionis,quæ præ manibus quotidiè uerſantur faci-lè dignoſcitur:de quo & eius poteſtate, uide etiam Pa-uinum in tract.de off. & pet.ſed. uac.in ultima charta, uerſi.nunc reſtat ſubiicere,& nūquid præcedere debeat. d.auditorem cameræ poſuit Aut de pe.in tract.de iuriſ. ep.c.7,col.pen.ubi primò dixit,quòd ſic:ex eo quòd eſt ordinarius, & repreſentat Papam: poſtmodum reliquit curialibus decidendam:prout & nos relinquimus, quia non eſt de pane lucrando.

Vide-

14 Videmus inſuper eiuſdem urbis ſenatore quaſi alterum prætorem urbanum, tanquam ordinarium iudicem inter omnes præfatę urbis ciues, & incolas ſeculares, ac ſuper quibuſcunque illorum bonis rebus cognoſcere, & merum ac mixtum imperium, ac gladii poteſtatem quotidiè exercere: huius electio ſeu deputatio abſque ipſius Apoſtolicæ ſedis literis ſpecialiter fieri non poteſt: ut latè ponit text. in c. fundamenta. uerſic. dignè itaque. de elect. in 6. & de quo in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. de conſti. cum ſimilib. huius poteſtas & iuriſd. ex lege municipali pendet.

15 Adeſt & Mareſcalus eiuſdem urbis, quem curiæ Sabellorum iudicem uocant: qui & pro iudice ordinario inter laicos & fœminas (curiales tamen, & humilis conditionis) ſe gerit, & cauſas eorundem, ut plurimùm tamē breuiores determinat: huius poteſtas & authoritas in eadem urbe olim maior fuit, quàm de præſenti ſit: prout idem dici poteſt de generali auditore audientiæ contradictarum: qui ſuper iudicibus extra Romanam curiam dandis, in euentum diſcordiæ, adiri cōſueuit: & qui aliàs ordinariam iuriſdictionē habuiſſe dicitur: ut per gl. poſt Goff. & Hoſt. in d. clem. auditor. de reſcr. & de ambobus quòd ſint iudices ordinarii ponit Spec. in tit. de offi. or.

17 De reuerendis autem dominis meis ſacri palatii apoſtolici cauſarum auditoribus, nihil diximus: cū ipſimet, ac eorum poteſtas ſatis ſuperq; illuſtria & nota ſit ac eorum deciſiones tanquam ex uberrimo fonte iuris, utriuſque, & pręſertim Canonici emanatæ, ubiq; genitum, tā quam ſtella firmamento, choruſcent, ſintq; præcipuum iuſtitiæ iubar, ac totius Rom. Curiæ ſplendor, & gloria. Nemo igitur eſt, qui neſciat eoſdem in cauſis, quæ ſibi in uim ſpecialium reſcriptorum ſanctiſſimi domini noſtri quotidiè, quaſi per uiam diſtributionis, committuntur, in cognoſcendo ordinarios, & in decidendo delegatos reputari. ut ipſimet uoluerunt deciſio. 430. fuit. & 341. dubitatur in fi. in no. Spec. in titul. de iud. delega. §. iam nunc. uerſi. Item non obſtat. & de off. ord. §. 1. latè

per

per Fel.in rub.de off.deleg. Illoſque eandem Rom. curiā pro territorio haberc:ut inquit Aeg. concl.650.Curia.poſt princ. & melius 650. d. compulſio latius ponit Gom.in tract.ſignat. fol.81.nu.4. & ꝙ illorum audientiam & tribunal ſede uacante,uacat.per tex.in c.ne Romani.§.ſane de elec.in cle.qui tamen, ob præſentiam ipſius Papę cauſas ſibi delegata, alteri ſub delegare non conſueuerunt prout nec ob eandem cauſam illorum iuriſd.prorogari ſolida fuit,ſecundum Aegid.concl.97.Iudex. in fi. nam ex quo de facili ad ipſum Papam regreſſus haberi poteſt, domini præfati multum iuriſdictione ſua reſtringūt:ut inquit idem Aegi.concl.410.ſi auditori.in fi.& facit id,quod ponit Caſſa.dec.13.in fi.de reſcr. uel forſan ob id,ꝙ ſtrictiorem q̃ alii delegati iuriſdictionem habent:ut declarant ipſi dec.306.ſi actor.circa medium.in no.& patet,cum ēt ad cautelam abſoluere, nec
19 ſuper deſertione appellationis pronunciare,abſque ſpeciali ipſius Papæ mandato, poſſint: licet aliis iudicibus talis poteſtas de iure competat:ut uolunt ipſi,dec. 599. licet iudex.& 818.Sciendum eſt,& dec.592.qualiter in antiq.& dec.98.& 254. Auditor.in no. prout neq; ſuas exequi poſſint ſnĩas: prout faciunt cæteri delegati: ut ꝑ Rot.614.nota ꝙ licet iudex in antiq cum ſi.Et quãuis non qđ Romæ factū eſt,ſed potius ꝙ fieri debuit, ſpectādum ſit:ut inquit tex.in l.ſed licet.ff.de off.præſ.nihilominus ob morū grauitatē, ac ꝑcellētem doctrinā in quolibet genere uirtutū tot illuſtrum doctorum ac ꝑeminentem
20 tem illorum dignitatē,cōcluſiones & obſeruantiæ ipſorum,quaſi magiſtrales,& cōem opinionem facientes,ab aliis iudicibus regulariter pro tempore obſeruandæ & amplectendæ ſunt,ſecundum Io.de Imol.& And.Sic.in c.ſi olim.el 1.col.11.de litiſc.arg.tex. inſt. de ſatiſd.§.fi. in fi.& c.cum non liceat.de maio.& obed.ponit Caſſad. dec.fi.col.fi.de conſt.& dec.9.in fi.de cauſ. poſ.& prop. & dec.17.in fi.de præben.Facit etiam quod ponit Dec. conſi.699.accepi.nu.4. lib.5.dum dixit, ꝙ ſtylus ſacri palatii dicitur ius, licet ex facto proueniat:quę ſunt uerba

ba Rotæ 710.not.ꝙ ſtylus,in antiq.

His itaque de Romanę curiæ iudicibus primariis, ꝑ iuuenum aliquali cognitione præcurſus,ad primum redeūdo,diximus delegantē oportere eſſe iudicē ordinarium uel ſaltē à principe delegatum:ut alteri cauſam cognoſcendā demandare poſſit l.cū prætor.ff.de iud.l.à iudice:ubi ponūt ſcrib.C.eo.ti.c. Paſtoralis.c.q̄uis. de off. dele.c.cāni quę.de ap.& ponit Rot.164.de off.le.in no.

21 Quinimò ēt principis delegatus multoties alteri ſubdelegare nequibit:putā ſi cauſa eidē per uerbum mādamus,uel pręcipimus ſibi foret ab ipſo principe cōmiſſa: quo caſu eandē alteri non ſubdelegabit,ſm glo. in l. ſæpe audiui.Cæſarē.ff.de off.præſ.quæ aſſerit curiales. D. N.Papæ,& Imperatoris ita diſtinguere: cùm talia uerba neceſſitatē inferant:quā glo.ſequit Bal. in Spec. de iud. deleg.in fi.uer.q̄n eſt præceptum, & eam totus mundus approbat,inquit Alex.in l.& quia.ff.de iuriſ.om.iud.& Feli.in c.eam te.col.7.uer.Nihilominus.de reſcrip.

Vel ſi dictum fuiſſet ꝙ cauſam eandē ipſe delegatus cognoſcere deberet:q̄m per uerbum illud,deberet,uideretur eidē delegato neceſſitas impoſita cauſam per ſeipſum cognoſcendi.c.1.ut eccl.benefi.l. prætor.in prin. ff.de eden.cle.2.& ibi glo.in uerb.debet.de ſtat.monac. de quo per Bal.in d.c.eam te.uer.circa hoc de reſcri.

Seu dictum fuiſſet, ſuper quo conſcientiā tuā oneramus &c.quia & tunc ſubdelegatio uidetur prohibita,& electa induſtria perſonæ:ut p Imo. Abb. & alios in c.fi. per illum tex.de off.dele. Alex.in l.à iudice.C.de iud.& Bal.in c.ſi ꝑ debilitate.in 3.col.de offi.dele.ponit Spec. in tit.de offi.deleg.uer.Item ꝙ iniunctum eſt ei,&c.

Aut fuiſſet dictum. ꝙ per ſeipſum cognoſceret: ut p Abb.in d.c.fi. & Alex.in l.1.ff.de offic. eius.Et gn̄aliter ubicūq; ex uerbis cōmiſſionis,uel aliàs deprehēdi poſſet electam fuiſſe perſonæ induſtriā:prout eſt q̄n dicitur de induſtria & circūſpectione tua cōfidentes, per Apoſtolica ſcripta mādamus,&c.ut declarat Ioā. And. in d. c.fi.uer.iniungitur.de off.dele.& Ioan. Mil.in uerb.man

datum an tranſeat,&c. aut diceretur authoritate noſtra cognoſcas,uel per te, te cognoſcas,&c.ut per Bal. Card. Imol.Panor.in c.fi.de dolo & contu.de quibus omnibus latè per Doct.in c. ſuper quæſtionum.§.ſi uerò. ubi Felin.de offi.deleg.& c.cùm cauſam.de appel.& ponit Ca. deciſ.151.uirginalis.col.2.

22 Intellige inſuper de delegato à principe ſupremo, aut ſuperiorē de facto,uel de iure nō recognoſcēte:& cu ius cōſtitutio ius ciuile,non autē prætorium conſtituit, ſm Bar.in l.4.in §.1.in fi.& ibi Imol.ff. de dam. infect. Alex.in l.1.in 5.col.de offi. eius &c. Vnde delegati ab epiſcopis,ducibus,comitibus, marchionibus, & ſimilibus,non ſubdelegabunt:cùm delegantes primis ius prætorium non ciuile conſtituant, ſecundum eundē Bar. in l.ſciendum.ff.de uerb.obli.& in l.fi.ff.de pen.

23 Delegatus tñ legati de latere,ſeu Cardinalis,ad inſtar legati proconſulis ſubdelegabit.l. cū prætor. de Iudic.l. legatus, ſm unam lecturam.de offi. proconſ. huiuſmodi nãque legati proconſulibus prouinciarum adæquanſ: ut dicit tex.in c.legatos.de offic.leg.in 6.& ꝙ ſubdeleget, tenet Abb.p illū tex.in c.cùm Bertol in 7.col. de re iudi.Bal.in d.l.à iudice.C.de iud.Fel.in d.c.cauſam. in 8. q.de app.& c.ſuper quæſtionum.§.ſi uerò.de offi. dele. & per eundem in c.ſi quis contra.col.fin.de for. compe. ubi æquiparat delegatum legati,delegato principis.

24 Præterea ſi foret ad uniuerſitatē certarū cauſarū delegatus,aliquā ex illis alteri ſubdelegare poſſet l.1.§.fin.ff. quis & à quo tenet gl.& ibi Bar.& ſcrib.in l.& qa de iuriſ.om.iu.& in l.legatus.de offi.procon.& legat.& in l.fi. ff.de offi.eius.& gl.in uer.delegatus.ī d.c.cū cām de ap.

25 Vnde uicarius epiſcopi licèt nō poſſit alteri ſua uices in totū cōmittere, & aliū facere uicariū, aliquas tñ cās, uel etiã certam illarum ſpeciem putã cauſas temporales ſpiritualibus ſibi retentis,committere & demandare poterit:prout notatur in c. clericos.de offic.uic. & c.1.eo. tit.lib.6.de quo per Rot.deciſ.378. fuit dubitatū utrū uicarius.& 350. licèt officiali.in no.quæ in caſu quo loquitur

quitur etiam abſque ſpeciali mandato uidentur procedere poſſe per prædicta: & quia talis ordinarius eſt c. Tua nobis.de offic.ord.c.2.de conſue.lib.6.cap.Romana. de app.eod.lib.uide per Capi.deciſ.151.uirginalis.

26 Et quãuis (ut diximus) delegatus principis regulariter poſſit cãs ſibi delegatas, ẽt ſi criminales forent, alteri ſubdelegare:ut p glo.cõiter approbatã: ut atteſtatur ibi Paul.in l.fi.C.qui pro ſua iuriſ.cum plurib. aliis ad hoc per Boer.cumulatis.deciſ.6.col.fi.ubi uideas.tenet Gui. Pap.q.624.clarum. & Capic.deciſ.151.nu.6. Subdelegatus tñ ab eo(ne res in infinitũ procedat)alteri ſubdelegare nequibit:ut per gl.magnã in princ.in c.ſuper quæſtionũ.§.porrò.de offi.dele.quam ſequitur Abb. in c. cũ Bertoldus.col.10.de re iud.& Alex.in rub.ff.de off.eius &c.col.3.uer.nonò probat.& Iaſ. in l.1 col.18. in prin. eo.ti. Licet ordinarius hoc poſſit, uidelicet delegato ſuo poteſtatẽ dare,ut cãm alias delegabilẽ alteri ſubdeleget: & in hoc principis delegatus, eſt inferioris cõditionis ꝗ ordinarius,ſecundum gl.fi.in c.is cui.de offi.deleg. in 6. quã tenet communiter Doct. in l. more maiorum. ubi Fulg.aſſerit ita intrepidè tenendum:& ꝙ ſit communis Doctorum opinio atteſtatur Imol.in clem.1.de offic. de leg.& Alex.in d.rub.de offic.eius.

28 Præmiſſa intellige,ẽt ꝙ coram ſubdelegato lis fuiſſet cõteſtata:qa alteri nihilominus cãm illam delegare non poterit.l.ſoluit iudiciũ.ff.de iudi.qui indiſtinctè loquit, ſecundũ Cy.& alios in d.l.à iudice.& Guil Bart. & cõiter alios in d.l. & qa licet glo. ibi,& in fin.C. ubi apud. quos.& l.legatus.de off.proconſ.ad inſtar. procuratoris, qui litẽ conteſtatus eſt talẽ ſubdelegare poſſe uoluerit.

29 Inſuper ratione delegantis inſpiciendum fuerit,nunquid tẽpore delegationis iuriſdictio cõpetierit ipſi deleganti,actu,& potentia:id eſt an ipſe delegans tunc tẽporis cauſam,quam delegauit,liberè cognoſcere, & terminare potuerit : quia inſpicimus an delegans cognoſcere ualuerit:ut ſic demum delegatio teneat: inquit tex. in l. unic.in prin.C.qui pro ſua iuriſd.

30 Vnde antequam procõſul ingrediatur prouinciã ſibi decretam, ſi alteri ſubdeleget: talis ſubdelegatio non ualet: quia delegans tempore illo cognoſcere non potuiſſet l. obſeruare. §. fin. ff. de offi. procon. cum aliis de quibus meminit Capi. qui hoc tenet & declarat deciſ. 151. uirginalis. col. fi. iuriſdictio namque inefficax in delegante, erit eadem in delegato: quia partibus eius fungitur. l. ſolet, de iuriſdictione omn. iudic. l. 1. qui mandatam. ff. de offic. eius &c. & ita arguit gl. in uerbo proponatur. in c. iudex ab apoſtolico de offic. deleg. in 6.

31 Neque prodeſſet, ꝙ ex poſt eidẽ deleganti ſuperueniret poteſtas & iuriſdictio: qm̃ delegatio, & proceſſus illius uigore illuc uſque facti, non ualidarentur, neque cõualeſcerent: quia ipſa delegatio ex iure (etiam ex cauſa de præterito) ſuperueniente prout ex nunc, nõ prout ex tunc, confirmaretur. per tex. glo. Bar. & Bal. in d. l. obſeruare. §. fi. & gl. Bar. & Bal. in l. 1. C. ubi de cri. agi. & glo. in l. unic. in uerb. patientiam. C. qui pro ſua iuriſd. declarat Bal. in l. eũ qui. de iuriſ. om. iud. ponit Spec. in tit. de Iud. deleg. §. excipi põt. uer. quid ſi committens. & Canoniſtę ĩ c. cũ ex offic. ubi poſt Io. And. But. & Imol. ponit Abb. col. 9. uer. 2. q. & Feli. ibi. uer. 7. cõcluſio de præſcri. & tenet Alex. cõſi. 232. põderatis. col. fi. in prin. lib. 6. Guid. Pap. q. 286. iudex cum uuig.

32 Igitur ſi delegans tẽpore ſubdelegationis eſſet publicè excommunicatus, ſubdelegare nõ poſſet: cum exercitium ipſius iuriſdictionis uideatur impeditũ: prout hoc tenet gl. in c. 1. in uerſi. recipiunt. de offic. uic. c. ad probandũ de re iud. c. aduerſus. §. quia uerò. & ibi gl. de immunitate eccleſiæ. & (ut dixi) intellige de publicè excõmunicato, & qñ pro tali cõiter habetur: aliàs ſi tanq̃ nõ excõmunicatus haberetur, uel toleratus fuiſſet: actus, & geſta per ipſum ualerent: arg. l. Barbarius. ff. de offi. præſ. & l. 2. & ibi Bal. C. de ſent. l. 1. C. de teſta. c. 2. 3. q. 7. notat glo. in c. 1. 23. q. 1. & ponit Hoſt. in ſumma de offic. ord. §. quis poſſit eſſe. in fi. impeditus ergo impedimẽto iuris alteri committere non poteſt ſecundum Specu. de iud.

iud. dele. §. excipi. uerſi. ſed quæritur quæ impotentia. & ibi Bal. in add. in uerb. impeditus.

33 Et idem intellige, ſi alio quouiſmodo iuriſdictio delegantis tunc fuiſſet impedita, ſeu ſuſpenſa, putà per legitimam partis recuſationem: quia poſt illam delegatus non poterit ſubdelegare c. iudex ab apoſtolica. de offic. dele. in 6. licet ordinarius recuſatus, alteri cauſam delegare poſſit c. cũ ſpeciali. de app. c. ſi quis contra. de for. cõpe.

Idem etiam foret, ſi iuriſdictio efficaciter nondũ tranſiſſet, neque eſſet uerè ipſi delegato ſubdelegare uolenti quæſita: prout habes exẽplũ d. c. ſi iudex iuncto. c. quãuis. in fi. de offi. deleg. in 6. uel ſi iudex ſubdelegaſſet antequã literæ iuriſdictionales ſibi præſentarẽtur: cũ exercitiũ non cõpetat: neque uerè acquiratur iuriſdictio ante præſentationem illarum: per quam efficaciter ipſum exercitium tranſit, & geſta per prius non tenent. c. ſuper eo. el 2. in fi. de appel. clc. 1. ubi glo. in uerb. receptis. de procur. Bal. in l. falſus. col. 6. uer. ſed pone. C. de furt. & in l. eum qui. ff. de iuriſ. om. iud. tenet Fel. in c. cæterum. uer. ualet proceſſus. de reſcr. & in c. cũ ex officii, nu. 35. de præſcr. & in c. Suſcitatus. in 6. col. de reſcr. & in c. fi. in fi. de præſum. & c. eã te. col. fi. uer. fallit quarto. de reſcri. Io. Mil. in uerb. iudex delegatus ſi ignorat. tenet Rot. ut deciſ. 242. ſi unus ex tribus. & 459. circa tertium, in no. & 794. pronunciatio. in antiq. Aegid. cõclu. 110. Guid. Pap. q. 286. iudex Aym. cõſi. 134. ſcripſi aliàs col. 6. uer. 7. dico prout de arbitrio dicit Are. conſi. 68. excell. domine. ex præmiſſa ẽt tenet Rot. conſi. 353. quoad prin. uer. quoad 3. cum ſimi.

53 Siue quod (puta) electus ad aliquam dignitatẽ ſeu officiũ, quibus inhæret iuriſdictio, anteq̃ confirmaretur, caſu quo confirmatio eſſet fiẽda, uel poſſeſſionẽ illius officii adeptus fuiſſet, alium ſubdelegaret, quoniam licèt tali per electionẽ iuriſdictio fuerit quæſita, exercitiũ tamẽ & adminiſtratio uerè non competit niſi poſt habitam confirmationem, ſeu officii actualem poſſeſſionem: ut eſt gl. & ibi ſcribentes in l. priuatorum. C. de iuriſ. om.

iud.& gl.per illum tex.in c.auaritię,in uerb.cõfirmẽtur: de elect.in 6.gl.Bald.& alii in l.unic. ff. de offic. præfec. Aug.igitur requiritur electio confirmatio, ac acceptatio,& poſſeſſionis acqſitio.i.ingreſſus officii.l. Publius. ff.de condi. & demon.declarat Paris de ſynd.in uer. electio officialium.§.in officiis.ubi uide:& ponit Bar.in d. l.Publius.ff.de cõd.& demõ.& l.ex eo.ff.de mili.teſt.facit.gl.in c.qñ.63.diſt.Spec.in tit. de reſcri. præſentatio, §.ratione cauſę.col.6.uer. Item quod eſt obtentũ ponit Abb.in propoſito in conſi.47.in prin.Chriſti eiusq; matris.uol.1.& Canoniſtæ in c.trãſmiſſum.de elect. & Fel. in c.eam te.in prin.de reſcr.quãuis in Papa & Imperatore ſecus ſit:quia illis per ſolã electionẽ acquiritur plenũ ius,ac poteſtas,& illius exercitiũ,etiam ante coronationẽ,ſm cõem ſententiam doctorum:prout de ea atteſtatur Imol.in de.1.in 3.q.de iureiur.& Dec. illam fatetur & cõprobat.cõſi.588.col.2.uer.ſed his nõ obſtantib.lib.4.gl.fi.in c.licet. & in c.auaritiæ.de elec.lib.6.

36 Vel pone ꝙ cauſa fuiſſet pluribus cõmiſſa cũ clauſula,ꝙ ſi nõ oẽs &c.& unus ex eis antequã de impedimento collegę cõſtaret,ſubdelegaſſet: geſta nanque a taliter ſubdelegato non ualerẽt,cũ cõmiſſio cẽſeatur indiuidua: & exercitium uni nõ cõpetat,antequã conſtet de collegę impedimẽto:ut ꝑſcribẽtes in c.prudentiã.ubi Inno. & alii. & c.pe.de offi.dele.ponit Bal.in addi.Spec.eo.ti. in uerb.ſi cõmittat cauſa.& Mil.in uerb.iudices delegati ſi ſint plures.& tenet Ro.dec.243.retento. & 166. in no.& 17.eo.li.latiſſimè ꝑ Fel.in c.ſuſcitatus. uer. oportet notũ eſſe impedimentũ.de reſcr.& Aym.conſi.182. col.3.in fi. Et idẽ foret in oĩbus aliis caſibus, in quibus, ex aliqua cauſa delegãtis iuriſdictio ĩpedita, uel ſuſpẽſa foret:ꝓut diximus ſuprà loquendo de ordinario. Nã his caſibus ꝓcedit regula,ꝙ plus eſt ꝙ res ſit in actu,quã in habitu & potẽtia:ut notat.in l.1.in prin.ff. de aqua pluarcẽ.& ĩ l.Labeo.ff.de ſta.li.& in l.hę actiones.ff.ad Velleia.quas ad ꝓpoſitũ adducit Dec.conſi.609.quæritur. circa fi.lib.5.& conſi.696.retenta.prope fin.eo.lib.

Aduer-

37 Aduertendum tamen fuerit, ꝙ exceptio impugnans poteſtatē delegantis corā ipſo iudice delegato proponi & probari debet:quia ad ipſum tales exceptiones admittere uel repellere ſpectat c.ſubdelegato.& ibi gl.Arch.& alii de offic.deleg.in 6.Spec. & ibi Ioan.And.in uer. cognoſcet.in §.excipi.uer.ſed quis cognoſcet.de offi.dele. & dicam inferius in quæſt.fin. Et præſuppoſito ꝙ delegans potuerit delegare.

38 SECVNDO cui delegetur cauſa aduertendum erit:qa nō oēs iudices dari poſſunt ab his,qui iudicis dandi ius habēt cū tria principaliter ſint,quibus aliqui impediuntur ut iudices nō fiāt,uidelicet natura,lege, & moribus.

39 Naturā ut ſurdus,mutus,perpetuò furioſus, & impubes,qui iudicio carent:ut magiſtraliter docet tex.in l.cū pretor.§.non oēs.ff.de iudi.canonizata in c.2.uerſi. tria ſunt 3.q.7.Nam cum ſubſtantia ipſius iudicii ſit, æquū ab iniquo ſeparare.ut in l.1.ff.de iuſti. & iur. quia iudicare eſt de iure diſceptare:iure aūt diſceptare eſt iuſte iudicare,non poterit eſſe iudex is,in quem non cadat cognitio iuſtitiæ:ut arguit tex.in c.forus.extrà de uer. ſig. in tales aūt cognitio huiuſmodi, cùm ſit operatio intellectus quo ipſi carent,uel hebetatum & inutilē retinēt, nō cadit: cùm abſentibus & dormientibus ſimiles ſint, & quicquid uideant, ignorent: ut l.1.§. ſed furioſus.ff. de acqu.poſſ.& l.ſi ei.§.furioſus.ff.de iure cod.l.furioſus.ff. de reg.iur.iuncto tex.l.1.in fin.C.de falſa moneta.

Et de impubere uide tex.in l.fœminæ.§. impuberes. ff.de reg.iur. & l.quidam conſulebant. ubi ponunt ſcriben.ff.de re iud.& tex.magiſtralem in c.cùm uiceſimū. de offic.deleg.ubi reperies in qua ætate iudex tam ordinarius quàm delegatus conſtitui poſſit.

40 Et quoniam defectus & incapacitas iſtorum à natura ipſa prouenit,ideo à quoquam etiam ſupremo principe ſuppleri non poterit: quia etiam Imperatori tollere non licet,q̄ iuris naturalis ſunt:ut inqt tex.in cle.Paſtoralis. uer.cęterūde re iud. Immutabilia ſunt.n.§.ſed naturalia. inſti.de iu.na.gen.& ciui.§.ſi.de legi.agn.tutel.eod.lib.

 Et ſen-

41 Et ſnia à taliter incapacibus lata,eo ipſo,ēt parte nō opponente,non ualeret:quia cōſenſus tacitus,uel expreſſus ipſius partis,nō eſt cōſiderabilis,ex quo à partibus talia non depēdēt,nec ab eiſdē relarciri poſſunt:ut declarat Innoc.quem cæteri ſequuntur in c. Sciſcitatus. ubi Fel.poſt alios ponit in col.3 .uer.limitatur iſta opinio.de reſcri.& in c.inter monaſteriū.col.6.uer. Octaua declaratio.de re iud.& in c.exceptionem.colum.7. uer. fallit octauò.de excep.poſt Rom.in rub.de arb.col.8. & Angel.in l.fi.C.de excep.& Bar.in l.licet.col.2.C.de proc.

42 De cæco iamdiu eſt receptum magiſtratū ſeu iuriſdictionem iam cœptam retinere poſſe, aſpirare autem ad nouam penitus prohiberi:ut inquit tex.in l.1.§. quāuis. ff.de poſtu.& glo.iunct.tex.C.de decurio. in l. infamia. lib.10.& tenet Bal.in l.ſtatutis.col.1. uer. ſed pone.C. de ſent.ex breuiculo recit.ſicuti dicitur ꝙ feudū paternū retinet.c.mutus. An,mutus uel aliter imperfectus feudū retinere poſſ.in uſi.feud.decla.Bald.in l. quoties.col. fi.C.de ſuis & legit. & prout ſuccedit in Baronia & iuriſdictione paterna,quā per uicariū exercere poterit:ut uoluit Bar.in l.Cęcus.ff.de iud.& ſentit gl.1.in d.c.mutus.& Bal.in d.l.quoties.& tenet Abb.in cōſi.47.Chriſti.lib.1.ubi uult ꝙ ſi electus ad officiū eo interim priuſquàm illius poſſeſſionē cōſequatur,cæcus fiat,in eodem officio remanere debet,& illud exercebit ꝑ aliū, uel etiā forſan per ſeipſum, exēplo Apii cæci, qui ſeueriſſimam ſniam de Pyrrhi captiuis nō reſtituēdis,dixit, ut in d.§. quāuis. & d.l. Cæcus. quæ uult ꝙ iudicis officio fungi poſſit:nam ſatis eſt ꝙ oculis intellectu cernat, ac iudici ſuo,quid agendum determinet: quia munus iudicandi magis conſilio prudentis uiri quàm corpore, uel patrimonio explendum eſt:ut in l.2.§. corporis debilitas.ff. de uaca.mune.licèt ex quo adhæret perſonæ, inter perſonalia connumeretur.l.munus.§. iudicandi. ff. de mune.& hono.& no.in l.1.C.qui morb.ſe excu.lib.10.

44 Lege impedit ne iudex fiat is, qui ſenatu amotus eſt: ut dicit tex.in d.l.cū prætor.& c.infames,3.quæſt.7.ui-

delicet

delicet ob uitium,uel turpitudinem ſuam, aut aliquod aliud factum à lege reprobatum: ut propter quod eius ſtatus & conditio,apud bonos & graues uiros aggrauata fuerit:ut habes multa exempla in tex.magiſtralis, in d.c.infames.el 2.§.porrò.& ibi gl.or.3.q.7.& in l.1.ubi Paul.ea multum commendat.ff.de his qui not. infam.l. infamē.ff.de iud.poſuit Dyn.in reg.infamibus.extrà de reg.iur.Bal.Imol.Abb.& Fel.in c. teſtimoniū.de teſtib. ubi reperies quid ſit, quotuplex, & quō irrogetur infamia de periuro autem nunqd in propoſito noſtro dicat infamis habes in l.ſi qs maior.C.de tranſ.ubi ſcribētes. & gl.in l.Lucius & ibi Bar.ff.de infa.& in l.quæ ſub conditione.in uerſ.interuen.ff.de cond.inſt.& gl.in c.quicū que.7.q.1.& Bal.in rubr.de iureiur in fi. dū uoluit ꝙ is ſolum intelligatur deieraſſe,qui aliquid in futurū, non autem de præterito uel præſenti facere,promiſerit.

Is ergo qui per ſententia iudicis declaratus fuerit talis,uel quid tale commiſiſſe: per quod de iure uel de facto ipſi condemnato infamia interrogetur, à cœtu honeſtorum uirorum ſemotus intelligetur:& antequam reſtituatur,iudex fieri non poterit:cum lex Iulia. repetund. hoc fieri uetet.l. Caſſius.ff.de ſenat.l.eadem.l.§.1.ff.ad l.Iul.repetū.quia talibus non patent portæ dignitatum. l.2.C.de dignit.lib.12.c.infamibus.de re.iu.Et iudicare

45 honor ac dignitas eſt.l.omnem honorem.C.quand.pro uoc. non eſt neceſ.cap.ut debitus.de appel. ponit Rot. 442.fuit dubitatum.in nouis.

46. Quinimò nedū tales prohibēdi ſunt iudices fieri, ſed ſi facti fuerint, & aliqbus ſceleribus ſe maculaſſe conuincant,omni dignitate & poteſtate exuti, inter peſſimos & plebeios habendi ſunt:neq; ſibi de eo honore blandiantur,cùm ſeipſos indignos iudicauerint: ut inquit tex. in l.iudices C.de dignit.lib.12.

Et ꝓptereà ſi ob cauſam ſimilē ab obtēta ſunt deiiciēdi, multòmagis repellentur ab habenda,ut dicit gl.poſt tex.& ibi Io.de plat. i l.infamia. C.de decu.li.10.Iō Bal. in l.1.col.6.uerſi.nota ꝙ confeſſio extra iudicium. C.de

con-

confeſſis. monebat unumquemque ab infamia ualde debere pcauere: quia non ſolū in eo, quo qs infamatus eſt, ſed ēt in aliis, eius opinio aggrauatur, & bona fama, quā
47 populi amant, ſit theſaurus hominis inæſtimabilis, & iucundus, & ſicut lilium dans ſuauitatem odoris, ut etiam comprobat Aym.conſi.145.uiſo proceſſu in fi.
48 Idcirco criminoſi, fures, ſacrilegi, inceſtuoſi, homicidę, periuri, raptores, malefici, adulteri, hæretici, ſchimatici, Iudæi, & alii qui Chriſtianæ legis normam abiiciunt, ac pro aliis ſceleribus coniuncti & condēnati, ac demū omnes quos eccleſiaſticæ & ſeculi leges infames pronunciāt, iudices fieri à lege prohibent: cum ab omni cœtu fidelium, & proborum uirorum, nedum à ſenatu, tales ſegregati exiſtant ac infames ſint: ut per tex. in c. infames. 6.q.1.& ponit Spec.de off.delega.§.excipi poteſt.uerſi. Item ꝙ eſt criminoſus. & uerſ.itē ꝙ eſt Iudæus.& Hoſt. eo.tit.§.cui poſſit delegare.uerſi.integra fama.& de quibus poſuit Io.Bap.Peruſ.in tract.de arb.li.4.in pluribus cc.& per eūdem li.2.eiuſdem tract. per totum.& Bap. a S.Blaſio eodem tract.de arb.q.5.principalis, cum pluribus.ſeq.quæſt.
Et in ſpecie ꝙ Iudæis non ſint aliqua publica officia cōmittenda: per q̄ occaſio eis tribuatur pœnam Chriſtianis inferendi, eſt tex.in c.nulla officia.54.diſt. & c.cōſtituit.17.q.4.& c.cū ſit, ubi ponunt ſcribētes, extra de Iu
50 dęis.& l.fi.C.eo.tit.& Anch.cōſi.271.de tit.col.2.Chriſtiani namq; ſoli iuriſdictionis capaces exiſtunt, ut per Bar.& modernos in rub.de iuſt.& iur.pro quo facit tex. in c.uenerabile.ibi, hæreticū uel paganum eligere & c.de elect.Car.in cle.Romani.in prin.de iureiur.Quāuis ipſi Iudæi inter ſeipſos iudices fieri poſſint.l.ſi qua à cōtrario ſenſu) C.de Iudę.& per Bar.in l.generaliter.§ fi.ff.de decur.Io.de Anania.& Fel.referēs Florianū de S. Petro ita conſuluiſſe in d.c.Cūm ſit.de Iudæ.
51 Vſurarius ēt publicus, eſt ipſo iure, & abſq; alia ſententia infamis: de quo in c.porrò.3.q.7.& in l. improbū fœnus.ubi gl. & Bal.C.de his qui nota.infa.& idē Bal.in l.

fratres.

fratres.ff.de inoff.teſt.& Abb.in c.inter dilectos.in 3.no tab.de exceſſ.prælato.

52 Erit nihilominus aduertendum,quoniam:ſi in reſcripto ſeu delegatione ipſius principis ſupremi, appareret eundem delegantem habuiſſe notitiam de qualitate, & conditione perſonæ ipſius delegati, tunc tacitè ſecum diſpenſaſſe uidereť & habilitaſſe ad effectum commiſſa exequendi: ex quo princeps, qui & magiſtratum dedit, circa illum omnia agere poſſe decreuit.l.quidam conſulebant.in fi.ff.de re iu.l.2.ff.de iuriſd.om.iu.prout uidemus idem fieri, quando ex certa ſcientia confert beneficium incapaci: Nam cum eo diſpenſat:& tollit quamcũ que eius i habilitatem.l.idem Vlpianus.§.1.ff.de excuſ. tut.Bar.in l.2.C.ſi ſeruus aut liber ad decurio aſpira.li. 10.gl.& ſcrib in l.fi.C.ſi contra ius uel util.pub.& gl.in c.1.in uerb.utrunq; 44. diſt.l. Imperialis.§. ſimiles.ubi Bal.C.de nup.& Dec.conſ.614.in cauſa feudali.col.pe. & fi.li.5.Anch.conſi.292.ultra poſt prin.

54 Et ſi actus huiuſmodi aliter fieri non poterat,ad eum ſuſtinendum, præſumetur principem plenitudine poteſtatis uti uoluiſſet:ut declarat Fel.in c.1.col.8.nu.26.de conſtit.& c.Cum dilecta col.16.uerſi.limita regulam.de reſcr.& c.in cauſis col.2.uerſi.obſtat primò.de re iud.& facit ad ꝑmiſſa quod ponit Abb.in conſi.63.lib.1.Nam certa ſcientia principis habet uim ſpecificæ diſpenſationis.ſecundum gl.in c.cauſa.de æta.& quali.& Ang. in l. 1.C.de ſent.paſ.refert & ſequitur Pal is in li. de ſynd.§. reſtat unum col.2.prope fi.

55 Ideo diſputare uelle an dignus & habilis ſit, quē princeps ſciēter elegit,inſtar ſacrilegii foret. l. diſputare.C. de crim.ſacr.eos autem ibi,quis enim nō diligat.& c.in auth.ut iudices ſine quo. ſuſtra. Et propterea eidē principi etiam contra morem,ue. ius ſcriptum,reſcribēti parendum eſt.c.Contra morem c.diſt.c.in memoriam.19. diſt.uel ſaltem alleganda cauſa,quare non pareatur. c. ſi quādo. de reſcrip.c. Cum teneamus.de prębendis.c. ex parte de offi.deleg.

56 Et præmiſſa intellige (ut dixi) ubi conſtat de ſciētia & uoluntate ipſius principis: qa qñ princeps aliquid ex cer ta ſciētia facit, uř ſuæ poteſtatis plenitudine uti uelle: ut dixit Bal. in l. eos in prin. C. de appel. & propterea nihil opponi pōt quod annulet: ut uoluit idē Bal. in proœ. De cret. col. 4. & ponit utrunque Dec. conſi. 655. uiſo elegā ti. col. 2. nu. 22. li. 5. Sed ſi idem princeps defectus & qua litate taliter inhabilitantes ignoraſſet, non uidereř diſpē ſaſſe. c. ſi eo tēpore. de reſcr. lib. 6. ponit Bar. poſt gl. in l. uniuerſis. C. de precib. Imp. offe. & gl. in c. per diuerſita tem. in uerb. communi. de conceſſ. præb. Bar. in l. ſi con ſtat. ff. de app. Aegid. concl. 116. Si petēs Abb: conſi. 63. Omnipotētis. uerſ. Secundo principaliter, lib. 1. & Alex: in conſi. 135. uiſo, col. 2. lib. 7. & conſi. 1. nu. 35. li. 5. Caſ ſad. in dec. 9. de reſcr. cum ſim.

57 Et in dubio contra ſimiles delegationes & reſcripta, conſultius fuerit excipere, de obreptione, uel ſubreptio-
58 ne, aut defectu intentionis ipſius concedentis: quoniam cum talis præſumatur mens principis, qualis eſt mens le gis, cum ſe uiuere uelle ſecundum leges profiteatur. l. di gna uox. C. de legib. l. ex imperfecto. C. de teſtamen. l. ſi quando. C. de inoffi. teſt. propterea per ſimilem obiectio nem & exceptionem ſuperſedēdū erit c. cōſtituit. 17. q. 3. & d. c. ſi qñ. & l. reſcripta. C. de prec. Impe. offerē. Plu ries namq; ob nimiā petentium importunitatem, prin ceps non concedenda, concedit: ut l. 1. C. de pet. bo. ſub. lib. 10. c. ſi aliquando. de ſent. excom. not. gl. in d. c. ſi qñ. in uerb. qualitatem de reſcr. quo caſu non p̃ſumitur pro ipſo principe, uel geſtis ab eo: ut dicit Rom. conſi. 436. quod indultum. col. pe. uerſi. & ſi dicatur. quē retulit & ſecutus eſt Dec. cōſi. 576. ꝓ reſolutione. in fi. li. 4. ponit Aym. conſi. 135. uerba decreti col. fi. & facit quod ponit conſ. 103. uiſis prope fi. ubi dixit quod reſcriptum ob ui tium ſubreptionis uitiatuř ēt quod impetrator eſſet ſan ctus homo allegando Bal. in c. 1. in fi. ut lit. pend. per illū tex. etiā ꝙ eſſet in reſcriptis appoſitæ clauſulæ. ex certa ſcientia &c. quia talis clauſula operatuř ſolum quoad ea

de quibus præſumitur principē habere notitiām:ut ſunt illa quæ iuris ſunt: ſecùs de his quæ ſunt facti: quoniam de his præſumitur ignorantia in ipſo principe:& propterea de obreptione ac intentionis defectu excipi poteſt: ut uoluit Bal.in l.fi.col.5.C.ſent.reſcin. non poſ.quē ſequitur Alex.conſi.23.uiſo proceſſu.col.fi.lib.5.& Dec. conſi.544.ſeruus.col.2.uerſi.quibus tamen,col.fi.lib.4. ubi etiam idem dicitur de clauſula de poteſtatis plenitudine: quæ in tertii præiudicium non operatur:niſi quando cum cauſæ cognitione idem princeps proceſſit: ut tenet Rota 230.Papa.confirmando,in nota.cum aliis,de quibus ſuprà ſub rub. An quælibet ſententia poſſ. dici nul.num.18.

59 Conuenit igitur contra ſimiles iudices excipere,ac ne procedant proteſtati,aliàs procedere poſſent:ut de infa.

60 inquit Spec.de.iud.deleg.§.excipi.col.2.uerſi.ſed nunquid infamis.& Bal.ibi.ī uerb.infamis poteſt. quoniam reſcripta & commiſſiones huiuſmodi cauſarum, ēt obreptitia & ſubreptitia,ac pceſſus illorū uigore facti, ſi nō excipiat iuriſdictionē & poteſtatē tribuunt:ut plenius p doct.in c.Cæterū.& c.ad audiētiā.el 2.ubi latæ p Fel. & c.ſup literis de reſcr.ponit Aeg.cōclu.485.& legiſte ī l.præſcriptione.per illū tex. C.ſi contra ius dūmodo reſcripta & delegatione hmōi cauſā eandē ab alio iudice non aduocarent:quia tunc ſubreptio ipſo iure uitiaret: ut eſt deciſ. Rot. deciſ. 1. de reſcript. per Caſſad. fallit etiam in pluribus aliis, in quibus ſubreptio iure uitiat: ut per Iaſonem in d.l.præſcriptione.& Fel. in d. cap.ad audientiam.

61 Excommunicatus ēt cum infamis ſit.ut in c.infames. 6.q.1.& ponit Rom.in ſing.675.An excōmunicatus.& 682.ubi hoc declarat.& qa ab uniuerſa fideliū communione, & participatione amotus & ſegregatus eſt,idcirco iudex eſſe non poterit:ſed quādocunq; detectū fuerit eundē tēpore delegationis uel proceſſus fuiſſe publicè excommunicatū apparebit eius incapacitas: & geſta p ipſum nō ualebūt:ut in c.approbandū,& ibi latiſſime ſcriben.

ben.de re iu. & gl.in uerb.duraturis,in c. pia de except. lib.6.gl.& doc.ſup uerb.infamē.in c.ſciſcitari. de reſcr. Ant.i c.intelleximus.de iud.Mi.in uerb.excōicatus nō
62 pōt eſſe iudex.& Bal.in l.1.C.de ſent.Peruſ.in tract.de arb.c. 6.lib.4. & ſatis fuerit probare talem ante ſententiam,uel proceſſum, excommunicatum fuiſſe : quia & de pręſenti,& quouſq; de abſolutione conſtiterit excom municatus præſumetur.c.ſicuti de ſent. excommunicationis.c.propoſuit.ubi gl.in uerbo abſolutione.& ibi In no.de cler.excōm.mini.& eſt glo.ord.in c.cum in iure. de offi.deleg.Spec.in tit.de exce.§.nunc uidendum.col. 5.uerſi.ignorantia.& eſt dec. Rot.238.no. gl.in antiq.
63 Et ad effectum ꝙ proceſſus nō teneat,quis dicitur pu blicè excommunicatus ſubſecuta denunciatione,uel de claratoria ſnia publicè lata:ut uoluit Anch.conſ.189.tri bus de cauſis.in 2.col.quē refert & ſeq. Fel.in c.Rodul phus.in uerb.declaratoria.col.5.de reſcr.& in c.fi. in fi. de excep.& c.ad probādum.col.3.uerſi.& adde ꝙ de re iu.ubi etiam ponit de excommunicato uigore literarū executorialiū:& idē tenet Dec.in cōſi.522.in cā electionis.nu.13.lib.4 & per eundem Fel.poſt Abb. in c.prudentia.§.ſexta.col.3.& Fel.ibi col.5.uerſi.utrū probat. de offi.deleg.ubi uoluit inſtrumētum denunciationis,ad
64 effectum repellendi aliquem à iudicio ſatis probare,licet in uim peremptorie,non probaret,ſecundū Io.And. in c.pia.in uerſi.nomen.de excep.in 6.& c.licet.i uerb. denunciari.de ſen.excom.eo.li.quē ſequitur Rot. dec. 400.ſi quis petit.quæ aſſerit ita ſeruari in curia, & deci. 252.licet ſi concertatio.in no.
65 Relegatus ēt ſeu bannitus cum ob eius uitium, & ipſe à ſenatu & communione ciuium, ac beneficiis reipu. ſeparatus exiſtat,excommunicato æquiparatur : ut per tex.in c.domino guerram.in uſib.feud.ſub rub.hic finiē conſtitutio.tenet Bar.in l.ſi quis arbitratur. col.fi.uerſi. quid de arbitratore ex bannito.de uerb.ob.& propterea non poterit eſſe iudex neque arbiter: ut uoluit Spec. in ti.de arb.§.diſſertur. uer.ſed quid de bannito.& ibi Io. And.

And.latè poſuit Ang.in quæſtione incipiente, Duo inuicem.quos etiam refert & ſequitur Ioa. Bap. Peruſi. in tract.de arb.lib.4.c.5.cum duobus ſeq.& c.19.eo.lib.& de quo per Alex.in l.1.§.1.in fi.ff.ad Treb.& Ioa.And. in addi.ad Spec.in tit.de ſen.§.iuſta. in uerb.& eſt excõmunicatus.hic igitur ad inſtar illius in territorio bãnientis iudex eſſe non poterit: cùm eorum quæ ciuilis iuris ſunt dictæ ciuitatis,incapax exiſtat:ut ſupra diximus: & de quo ponit Alex.conſi.116.animaduerſis.col.2.lib.2. & conſi.23.opportunè.col.3.& conſi.26.circa. in prin. lib. 1. & intellige ꝙ talis reputatur incapax quoad ſui commodum,nam quoad onera & incommoda remanet ciuis & capax,ut declarat Bar.in l.Tutela.§.Item.ff. de cap.dimin.quẽ refert & ſequitur Fel.in c.intelleximus. col.2.in prin.& extrà de iud.poſt gl.in l. poſtliminium. §.filius.in uerb.patria.ff.de cap.& poſtli. reuerſ. & Roman.conſi.73.circa nu.4.

66 Lege inſuper prohibetur aliis perſonis quàm in digni tate eccleſiaſtica conſtitutis,aut perſonarum obtinentibus, uel eccleſiarum cathedralium canonicis aut uicario,uel officiali Epiſcopi principali(nõ autem foraneo) ſeu prioratus conuentuales (non clauſtrales)obtinentibus a ſede Apoſtolica,uel eius legato,ſeu delegatis,cauſas cõmitti, aliàs quicquid per huiuſmodi delegatos fieri contingeret, eſſet ipſo iure nullum cap. ſtatutum in prin.iuncto fi.& ibi ſcrib.de reſcrip.lib.6. iuncta cle. & ſi principalis,eo.tit.& ponit Hoſt.in tit. de iud.deleg.§. cui,col.2.uerſi.gnarus.& Spec.eo. tit. §.excipi.col.2. in fi.cũ ſeq. & ibi Io. And. in uerb.conſcribendo. & Aeg. concl.81.conſenſus. ubi etiam dicit ꝙ conſenſus partiũ in contrariũ nihil operatur.& concl.478.proceſſus.Caſſ. ſuper reg. Dec.32.in fi.

Quod procedit etiam ſi Papa cauſas profanas, ac inter laicos committeret:ut per docto.in c.ſua nobis.de ap.& concludit Alex.conſi.77.in cauſa & lite. col.2. ubi plenè examinat.lib.2. Procedit etiam in executoribus apoſtolicis aliqualem cognitionem, non nudum miniſterium,

rium,habentibus:ut tenet Rot. dec.99.nota quod executor.in antiq.& per glo.in uerb. uices.in d.c. ſtatutū. in §.nullo.de reſcrip.in 6.

Quod tùm ad honorē ipſius apoſtolicæ ſedis inductū fuiſſe uideatur: ne cōmittendo cauſas ſimplicibus & pānoſis clericis aut aliàs rudibus & priuatis pſonis, ex quo uices delegantis gerunt,authoritas illius ī perſona,& talīū miniſterio uilipenderet:prout declarant gloſſę & ſcribētes in d.c.ſtatutū.in uerb. ſedis apoſtolicæ. & in uerb.
67 committatur.Idcirco cum ratio hmōi magis militet ratione dictæ ſedis q̄ aliorum diſpoſitio.d.c. ſtatutum.nō comprehendet alios iudices ordinarios delegare uolentes:qui cauſas etiam ſimplicibus clericis delegare poterunt:ut per gl.in d.c.ſtatutum. in uerb. ſedis. & glo.in uerb. delegatorum. in clemen.1. de reſcrip. nam etiam
68 ſimplices clerici iudicandi munere de iure fungi poſſunt.l.non diſtinguemus.§.ſacerdotio. ff. de arbit. cap. ſed nec cum cap.ſequen. & ibi Abb. & cæteri ne clerici.uel mona.Idem Abb.poſt Anto. in cap.2. de iudi.& ſequitur Alex.in d.conſi.77.col.3.in uerb.nec obſtat. l.2.etiam ꝙ delegantes eſſent ſeculares, uel cauſæ forēt profanæ, ut in c. Archiepiſcop.extrà de raptori. Prout
69 econuersò iudices ordinarii eccleſiaſtici, cauſas non ſpirituales laicis cognoſcendas demandare poterūt: ut per gl.ord.in c.contingit.extra de arb. & ponit gl. in uerb. præſumant.& ibi ſcrib.in d.c.2.de iu.& ponit Dec.cōſ. 150.col.3.in fi.lib.1. & quando iudex ſecularis delegat cauſam uni clerico:nunquid eo caſu idē clericus delegatus,poſſit incidenter cognoſcere de cauſa ſpirituali.uide latè Fel.hoc ponentem & concludentem ꝙ non,in capit.Cùm ſit.col.pen.& fi.de fo.comp.

70 Et aduerte, quoniam dignitas eccleſiaſtica conſueuit deprehendi ex quadam præeminētia,ſeu inter alios prærogatiua : quæ inſurgit ex ſtilo in choro, & loco in c. ut per Ro. dec. 462. Fuit dubitatum & 451.fuit dubitatū utrum præpoſitura. in no.uel quādo haberet adminiſtrationem rerum eccleſiæ cum iuriſdictione:ut no.doct.in

c.de

c.de mulcta.de preb.& c.1.de cõsue.in 6.facit tex. in l. honor.in prin.ff.de munerib.& honor.& declarat Old. in cõſ.150.in Eccleſia Valẽtina tãgit Alex.ĩ d. cõſ.77. in his tñ plus attenditur cõſuetudo,quã ius cõe:ut inqt glo.in c.ad hæc.de exceſ.præla.& Card. cõſi.62. in Eccleſia Bellon.& Rot.dec.173.de Theſauraria. in not.

71 Moribus,id eſt cõſuetudine legibus roborata,iudices fieri prohibentur fœminæ, quæ ab oĩbus officiis ciuilibus & publicis regulariter remotæ ſunt: unde nec iudices eſſe,nec magiſtratus gerere pñt l.fœminę.ff.de re.iu. & d.l.cũ ptor.ff.de iud.c.2.3.q.7.mulierũ.33.q.5.Prout nec arbitrix.l.fi.C.de arbit.c.dilectus.extra.eo. & rõ phibẽdi fuit:ne cõtra pudicitiã ſexui naturaliter congruẽtẽ in publico eſſe, & officia uirilia tractare uideanť l.1.§.ſexũ.ff.de poſtul.Et q̃a iudicare ultra ſexũ fœmineæ ĩfirmitatis officiũ eſt l.1.C.quãd.mulier tutor. off. & q̃m mulier ad imaginẽ Dei facta nõ eſt, ſicuti uir: & q̃a ipſa uiro ſubeſſe dẽt,nõ ecõtra.c.hęc imago. & c.cũ c.33.q.5.ponit gl.in c.dilecta.de maior.& obed. & propterea Bar.in l.1.col.2.uer.ſed an poſſit.C.de munc.& hono.lib.10.dixit nõ reperiri iure cautũ, ꝙ de iure cõi mulieribus tribuãtur honores cũ adminiſtratione, pter quã in Abbatiſſis monialium,q̃ de iure canonico fiunt. Et ponit Abb. in c. Significauit. in 3.notab. de reſcri. prout refert & ſequitur Deci.conſi.515. quoniam, col. 6.uerſi.non obſtat ꝙ dicta ſententia lib.4.

72 Licet quãdoq; diſpenſatiuè cãs ẽt ſpirituales mulieribus demãdatas eſſe cõpertum ſit,prout legiť in c.Męuiã.2.q.5.& per gl.in c.1.in uerb.mulieres. 15. q.1.& in d.c.dilecti.de arb.ponit gl.& ibi Bar.in l.unic.C. de mulierib. & ĩ quo loco &c.lib.10.p Dec.in d.l.fœminę.

73 Iure tñ hæreditario fœminæ ſuccedere pñt in iuriſdictione,& illã ẽt per ſeipſas exercere, ſicuti de Ioãna regina referũt Hoſt.Imol.& Panor.in d.c.dilecti.& Ang. ac Paul.in d.l.cum prætor.& Dec.in d.l.fœminæ.atteſtantes eandẽ ſæpius fuiſſe uiſam in ſolio regio ſedẽtẽ, & capitales ſẽntentias ferẽtẽ:& firmat Alexã. conſi.

col.6.& conſi.24.ponderatis,col.4.lib.5.& Dec. conſi. 32.in fi.lib.1.& conſi.413.conſuluit.in fin.lib.3.

74 Serui ēt moribus iudices fieri impediuntur: quia quo ad ius ciuile attinet, pro mortuis reputantur l.quod atti net.ff.de reg.iuris d.l.cū ꝑtor.& l. ſeruus. ubi not. C. de iud.c.2.3.q.7.Niſi pro liberis reputarentur:quia tūc ob cōem errorē,& publicā utilitatē geſta per ipſos ſuſtinerē tur:ut l. Barbarius. & ibi ſcrib.de offi.præt. & l.1. C. de teſt.& l.2.C.de ſenten.Anch.cōſi.287.iſte.6.col.fin.Nā diſpoſitio dictæ legis Barbarius ꝓcedit ēt in ſimplici de legato per eandem rōnem & per text.in d.l.2.& eſt cōis opin.ut per Fel.in c.dilecta.col.2.& in c. Sciſcitatis col. 4.uer.diſpoſitio.l.Barbarius.extra de reſcri.

76 Et ad inſtar ſeruorum ēt monachi, & religioſi iudices fieri nō poterūt cū & ipſi illius religionis, quam profeſſi ſerui ſunt, dicantur:& quoad ſecularia, & ciuiles leges pro mortuis habentur, ac ſint à cœtu ſeculariū penitus ſegregati.c.placuit.el 2.& c.monachi.16.q.1.c. cauſam

77 quę.de iud.c.ex parte.de accuſ.c.unic.extra de Sind.& gl.in d.l.1.§.ſextū quæ iſtos mulierib. adæquauit quāuis frequētius cōſueuerint ſeruis æquiparari. & iura loquētia de uno ad aliū extēdantur:ut ꝑ gl.in auth. cauſa quæ.C.de ſacroſ.eccl.tradit Inno.in c.cum olim. col.4. de priuil.& Bar.in l.1.§.1.ff.de arbi. & in l 1. cum plurib.ſeq.ff.de ſtipul.ſeruo.aliquid ponit Anch.cōſi. 202. poſt prin.ubi quærit an eſſe poſſint execut.& Angel. in conſi.222.primus col.pen.

Qđ indubitāter ꝓcedit in fratribus ordinis minorū, q̃ funditus ꝓ mortuis hñr:& uoiuit Bal.in l.cū acutiſſimi.

78 col.fi.C.de fideicōmiſ.& cōſi.477.ꝑponitur.lib.4.quē ſequitur Dec.in cōſi.494.qđ ſuprà.& latius conſi.499. in cauſa quæ Papiniani, ubi de iſtis fratribus plura poſuit, per tex.in cle.exiui de paradiſo.de uerb.ſig.lib.4.& concordat cum Bal.aſſerens illos omninò incapaces.

79 Licet ēt talibus ex certa ſcientia Papæ cauſæ delegari poſſent, expreſſo nomine monachatus ſeu religionis, ut apparet in c.cū olim.el 2.poſt prin. & ibi glo. i uerb.

mona-

monachi. ubi Inno. & cæteri ſcrib. de priuileg. c. cōqueſtus. de foro compe. c. ad audientiam, & c. porrecta de cō firma. uel inut. & ita tenet Rot. ut deciſ. 209. not. ꝙ ubi cauſa. & 284. not. quod monachus in antiq.
80 Guardianis (ut uulgo appellantur) ſeu miniſtris fratrū minorū, ac prioribus mēdicantiū, ac ēt prioribus perpetuis cōuētualibus, ſeu aliàs adminiſtrationē cū iuriſdictione in illos de cōuētu habētibus, cauſæ hmōi cōmitti poſſent, qa tales ueniūt appellatione platorū: ut eſt gl. in cle. dudū in uerb. nō hr. & ibi Card. in uerb. ſtatuimus, de ſepul. & in cle. 1. in uerb. prælatū. de elect. & c. quorundā. in uer. ſoliū prælatorū, de elect. lib. 6. his igiť cauſæ delegari poterūt: ut tenet Domini. in c. nullus. de electio. eo. lib. quē refert & ſequiť Fel. in c. cùm olim ī. prin. de ma. & ob. Iaſ. in rub. de offi. eius. in fi. teſt. & moderni. in trac. de lite. grat. fol. 58. uer. ex quo infero unū. Se-
81 cùs foret in fratrib. ſeu monachis habētibus officia, aut ſimplices adminiſtrationes ꝑut ſunt ſacriſtæ, cuſtodes, camerarii, priores, clauſtrales, theſaurarii, & ſimiles: qm̄ iſti nō dicuntur in dignitatibus, ſed in officiis: ut uoluit Specul. in §. excipi. col. 3. in prin. ubi atteſtatur Romanam curiam ita ſeruare. de iud. deleg. de quibus officiis loquitur Rot. deciſ. 163. de theſaur. in not.
82 Licet ſi cā cōmitteret monacho in cathedrali adminiſtrationē, uel officiū habēti, ualeret cōmiſſio: maximè qñ literę ꝑ cancellariam Apoſtolicā expedirentur: ēt ꝙ de monachatu mētio non fieret, ſm Rot. deci. 209. Not. ꝙ ubi cauſa. in antiq. quoniam etiam ſimplex monachus poteſt creari officialis, & deputari locum tenens ab Epiſſcopo: & ſententiæ per ipſum latæ, præſertim ſi ab initio contra ipſius perſonam non fuiſſet oppoſitū, ualebunt, ſecundum eandem Rot. deciſ. 284. not. ꝙ monachus. in antiq. & hoc maximè ſecundum quādam æquitatem, ut in deciſ. 4. incip. An monachus. de offi. uicarii. in deciſ. Biſſig. & de hoc uide ꝑ Guid. Pap. q. 563. an monachus.
84 In ſumma reſpectu delegati cōſiderabitur, nūquid ꝑſona eiuſdem delegati ratione ſui, uel alias fuerit capax

S 2 iuriſ-

iuriſdictionis,& cognitionis ſibi demādatę tpe q̄ demā data eſt:quia habilitas delegati, & delegantis principaliter attenditur tpe datæ reſcripti ſeu delegationis : ut eſt glo.in uer.canonicis.in fi.quam ibi ſequuntur Doc. in c.ſtatutum.de reſcr. in 6.& Feli. in c.eam te. col.16. uer.tempus datæ.de reſcr.& glo.in c.dilecti.el 2. de præben.ſentit Spec.ip §.excipi.in prin.de iud. delega.

Et uidebit nunquid ipſi delegans potuerit,& uoluerit cū ipſo delegato diſpenſare caſu quo diſpenſatio requireretur,& eū habilē facere ad actū hmōi explicādū: q̄ oīa ex qualitate delegātis & ipſius delegati ac rei ſeu cāæ delegatæ & facie delegationis,facilè apparebūt, aduertatur breuiter,nūquid primus potuerit, & uoluerit dare,& ſecūdus recipere,& exequi,hāc publicā iuriſdicēdi poteſtatē:iſta nāq; duo uidelicet uolūtas, & poteſtas:fabricāt oēs actus humanos: & ſi ex his alter defierit,nihil eſt,qđ explicari queat,ſm Philoſophū, & probatur in c.cū ſuper.in uer.poſſet,& nollet.& ibi ſcribētes.de offi.dele.& in l.omne uerbū.& ibi ponit Bal. C. cōmu.deleg.cum aliis cōgeſtis p Alex.cōſi.123.ſcripſit in prin.lib.4.& Dec.conſi.198.col.2.in fi.lib.1.Anch. conſi.1.nu.3.Velle igitur eſt fons & radix oīum diſpoſitionum ſm Bal.in auth.ei qui col.11.uerſi. quæro nunquid p hæc uerba.C.de bon.auth.iud.poſ.quē retulit & ſecutus eſt Alex.cōſi.190.Plura narrata.col.7.uer.fortius dico.lib.6.Inanis tn̄ eſt uolūtas,niſi adſit potētia l. nolle adire:& ibi Alex.in prin.p illū tex.ff. de acq.hęr. l.pr Seuerinā.in prin.ff.de cōd.& demō. cū ſimi. & nu. 112.ibi Lap.alleg.19.In Dei nomine.uer.Itē eſt ſciēdū & adde quē ſequit Fel.in c.ſuper literis,col.5.uerſi.exprimēda ſunt.& in c.in nr̄a.in 20. Corolario de reſcr.& Caſſa. dec.12.in fi.de præben. latè per eum. Patet igit ex præmiſſis q̄ is,qui neque iuriſd.præeſt. nec à principe poteſtate aliqua præditus eſt, nec ab eo, qui ius dandorū iudicū habet,neq; ex cōpromiſſo ſumptus, uel ex aliqua l.confirmatus,iudex eſſe nō poterit ut magiſtraliter ponit tex .in l.qui neq;.ff.de iud. pro cuius cōmēto

ac in-

ac interpretatione præmiſſa tibi aliqualiter inſeruient.

Tertio Principaliter quid delegeť, aut ſub delegetur, conſiderandũ fuerit: uidelicet nunquid cauſa, quæ delegatur tpe delegationis ad forum ipſius delegãtis ptinuerit: qa in cauſarum delegationibus illud potiſſimũ obſeruatur, ut ita ualeant, ſi ad iuriſdictionẽ pertineant delegantis ut inquit tex. in l. unic. in princ. C. qui p ſua iuriſd. cõſiderabiť itaq; qualitas cauſę. & cõditio ipſius delegãtis: & nunqd principaliter, uel ſecũdario. i. p uiã legitimæ deuolutionis uel aliàs (ut ſuprà diximus loquẽdo de ordinario. ſpectauerit ad ipſum, uel eius curiam.

86 Erit inſuper uidendũ nũquid cã hmôi fuerit de iure delegabilis ſm theoricas Legiſtarũ in l. 1. ff. de off. eius. ubi plenè p Alex. Quamuis hodie de iure canonico oïa ẽt quæ ſunt meri & mixti imperii delegabilia ſint per tex. ĩ c. Archiep. ubi gl. & ſcrib. extrà de raptorib. & ponit Spec. in ti. de iuriſ. om. iu. §. 1. uer. adhuc autẽ, col. 7. & eſt cõis doctor. opin. prout atteſtať. Feli. in c. ꝙ ſedes. ubi Canoniſtę materiã hanc poſuerũt, col. 2. uer. datur alia reg. de off. ord. & tenet Rot. deciſ. 416. fuit dubitatũ, in no. propterea circa hoc non erit multũ laborãdũ.

Qvarto Principaliter inueſtigabiť p quo. i. ad cuius inſtantiã delegatio facta reperiať: circa ꝙ ſcias, ꝙ licet de iure ad impetrandũ reſcripta & cãrum cõmiſſiones ſpeciale mandatũ requirať: ut eſt tex. in c. nõ nulli. in fi. & in c. ex parte decani. de reſcrip. Ex ſtylo tñ curiæ hoc nõ ſeruať, quia unus pro alio ẽt ſine mãdato impetrat, & obtinet cãs de egari: ut de ſtylo hmôi atteſtantur glo. fi. in d. c. nonnulli. & glo. in d. c. ex parte. in uerb. ſiue. & Rot. deciſ. 175. cõmiſſio. in no. & deci. 1. in fi. ſub tit. de procu. per Caſſa. & ponit Fel. in d. c. nõnulli. in §. ſunt & alii quem ſtylum Io. Mill. in uerb. procurator ſiue ſpeciali, &c. declarat procedere in cauſis cõmiſſis dominis de Rot. quia tales commiſſiones ſunt duntaxat diſtributiones quædã: ut uoluit Rot. deciſ. 430. fuit dubitatum, & per me. & c. in no. & d. deciſ. 175. & 362. ſi committatur. in prin. & hoc caſu procedit illud, nõ referre

 ferre

ferre per quē præces offerātur:ut in l.uniuerſis.C.de pręcib imper.offer.ideò quilibet admittendus erit, niſi expreſſe prohibitus reperiatur:prout reperitur de publicè excōicato:ut in c.1.de reſcri.in 5.c.dilectus. extra eo.c. fi.de pcur.& ponit Rot.deciſ.238.not.glo. & 417. not. cauſa fuit pronuntiata, in antiq. prout ēt expreſſum reperitur de hęretico:ut in l.1.C.de ſumma Tri. & utrūq; ponit Hoſt.in ſumma de reſcri.uer.quis impetrat in Rota tñ quilibet ēt excōicans quo ad impetrādū reſcriptū admittitur:ut d.deci.262.ſi cōmittatur.in no.pp ratione dē qua ſuprà.& tenet eadē Rot.593. dic qꝫ ēt in antiq. uide Aegi.conclu.730.commiſſio in fi.Et not.qꝫ tales cōmiſſiones alieno nomine impetratæ, tunc demum effectū ſuum ſortiuntur,ſi dominus principalis eas tacitè uel expreſsè ratas habuerit, ut declarat Aegi.per tres concluſi.concl.583.licet uſus, cum ſeq. & conclu. 556. conclu. circa mediū & in ſimili ſentit Deci conſil.226. magiſter.in fi.lib.2.& conſi.464.placet.col.2.uer.2. nō obſtat lib.4.& facit qđ ponit ēt in conſi.460.uiſo.in fi. lib.4.& 460.uiſo.in fi.Gome.q.49.in reg.de analit. per totā.& quod ponit Fel.in c.cæterum.col.10.in 5.corollario.de reſcri.ubi dicit quod attenditur uſus reſcripti.

90 QVINTO etiā in materia noſtra conſiderabitur cōtra quē fiat delegatio:puta ſi tunc temporis erat in rerum natura:quia aliàs contra defunctum facta non ualeret:ut eſt tex.in l.pen.ff.quæ ſent.ſine appel.reſcin.& l. Neratius.ff.de reg.iur.not.Doct.in l.ſumma.§.fi.& l.furioſo. in princ.& ff.de re iud.& diximus ſuprà.

91 SEXTO principaliter qualiter,id eſt forma ipſius delegationis attendi debebit:cum ipſa diligenter ſit obſeruanda,& cuſtodienda.l.diligenter.in prin.ff. māda.aliàs quicquid fieret non ualeret.c.Cùm dilecta.& ibi latiſſimē ſcribētes.de reſcri.c.cui. de præb.lib.6.c.Piſanis de reſti.ſpol.Pan.in c.cām.col.3.ī fi.de re iud.Pet.de Anc. in cōſ.207. in q.col.2.ubi ponit regula, qđ in iudiciis, arbitriis,ſtipulationibus,& priuilegiis quicquid nō reperiť expreſſe cōceſſum phibitū cēſeť,& p Ang.cōſi.138.

uiſis.

uiſis,col.2.& facit tex.in c.cũ in plureſ.ubi glo. in fi. de offic.deleg.in 6.quæ uoluit ex mandato cõditionali ante diẽ uel conditionẽ non acquiri aliquã iuriſdictionẽ, ſed duntaxat ſpem iuriſdictionis habendæ.arg.inſtit. de uerb.obli.§.ex conditionali.l.multum.ff.de condi.& de monſtra l ſub conditione.ff.de condict.inde. ponit Ancha.conſi.36.uiſa.col.2.nu.4.Et propterea quando apponitur uerbum ſi conſtiterit, uel ſi repereris &c. tales clauſulæ important conditionem,& præcedere debet citatio & cognitio ſuper uerificatione conditionis: alias proceſſus eſſet nullus:ut tenet Alexã.conſi.228.uiſis in prin.lib.2.& Rot.684.dic ꝙ ſi in aliqua cum deci. ſeq. & 773.dic ꝙ in antiq.& Afflict.deciſ.355.Si præſtitus. Guid.Pap.q.70.in cõmiſſionib.cum aliis, de quib. per Felin.in c.ſi conſtiterit.de accu.& Dec.conſi.681.uiſo. col.fi.lib.5.& Lap.alleg. 8.delegata.& alleg.61.uiſis & c.cum ſi.quæ notanter ponit Anch.conſi.297. efficaciter.col.1.& facit ꝙ ponit tex.& gl.fi.in c.olim literis.de reſcrip.ubi habetur de clauſula ſi ita eſt, & ad præmiſſa uide Aegi.conclu.68.hæc eſt 85.ſi executor.175.auditor.668.clauſu.& Goz.conſi.2.nu.9.& 16.

93 Erit ẽt uidendum, nunquid delegatio ipſa ad cognitionẽ,& deciſionem cauſæ illius comprehendat. Nã ſæpenumero delegatur una ſpecies tantum cauſarum, uel unius cauſæ articulus, & quandoque ſimplex audiẽtia, uel cognitio,ſeu proceſſus duntaxat demandatur reſeruata ipſi deleganti cauſæ deci.ut l.fi.C.de offi.præf. Angel.& l.1.C.de offi.præf.uigil.l.prætor.ff de iuriſ.om.iudi.c.ſuper qõnũ.de off.dele.ponit gl.in c ſtatutũ.in §.in nulla in uerb.uices noſtras.de reſcr.in 6.& gl.& Bar. in l.qui procuratorẽ.ff.de proc.& gl.fi.& ibi Bart.in l.1.ff. de off.aſſeſ.& Spec.eo.tit. & tit.de aud.Ang.conſi.327. magnificus.Cum igitur talia,ultra expreſſa non extẽdantur.c.p.& gl.de offi. dele. diligenter inueſtigandum erit nunquid exceſſum fuerit ratione rei loci,tẽporis, & perſonarum:ac nunquid forma illius fuerit debitẽ obſeruata. Quo uerò ad illã uulgatam q.ſtante compromiſſo ſeu delegatio-

legatione procedendi ac ſententiãdi prout de iure ſi ta- lis ſententia reperitur iniuſta nunquid etiã eſſet nulla. quaſi lata cõtra formam expreſſam in mandato Bar.in l. diē ꝓferri.§.ſtari.ff.de arb.tenuit ꝙ ſic ut talis expreſ- ſio aliqd opereť quē latè defendit Fel. in c cauſamque. nu.8.de re iud.& Alex.cõſi.22.uiſo ti.col.pe.in fi.li.5. Aym.cõſ.182.uř.col.3.uer.in medio cauſę.de quo late ꝑ Iaſ.in l.q. Romę.§.duo fratres.col 2.uer. limita ſingu lariter.de uerb.oblig.qui uidetur contrarium tenere.

94 Septimo quo loco fiat delegatio quærendum fue- rit.i.in quem locum negotii cognitio fuerit deſtinata: qm̃ quamuis delegatio extra locum & territorium dele gãtis,cùm ſit actus uoluntarię iuriſdictionis,fieri poſſit: ut probatur in l.fi.ff.de officio præfect.urb.& ponit glo. in c.nouit.de offic.deleg.Spec.in tit.de lega.§.nunc di-
95 camus.uer.1.hoc tñ intelligēdum eſt,ꝙ exiſtés extra lo- cum & territorium delegare põt cauſam in loco ſeu ter ritorio ſuo cognoſcendam:Nã ſi mandaret ꝙ alibi uide licet extra locum ſibi ſuppoſitum,delegatus cognoſce- ret,delegatio non ualereť. cap.pen.de offic.uic.c.ſtatu- tum.§.in nullo quoque.de reſcrip.in ſexto,l.3.de offic. præſid.cum ſimi.

96 Inſuper rõne loci poſſet delegatio ẽt nõ ualere : putà eſſet cõmiſſam ĩ loco ultra duas dietas,à loco domicilii ipſius rei diſtante:qm̃ talis cõmiſſio cõtra formã cõcilii gñalis foret:ut in c.nõnulli de reſcri. iuncta deciſ.643. cõiter.in antiq.quãuis hoc caſu opus eſſet excipere: qa parte non opponente,proceſſus ualeret:ut declarat glo. in uerb.duas.& ſequuntur ſcribentes in d. c. nonnulli. ſicuti fieri conſueuit etiam de loco non tuto, uel inho- neſto:quia & tunc ſi talia diſplicent, opponendum eſt, c.de parte.de appel.cap accedens.ut lite non conteſta.l. ſi cũ dies.§. ſi arbiter.ff.de arbit. dũmodo talia notoria nõ exiſtãt:quia tunc notorietas ipſa excuſaret: ut prob. in cle.paſtoralis.§.notorium.de re iudic.

97 Si uerò cauſa extra locum inſignem,ideſt,ubi ueriſſi militer copia peritorum,& cõmoditas eorũ,quæ in cau ſis

ſis agendis neceſſaria requirunt haberi nō poſſet.à ſe de Apoſtolica commiſſa fuiſſet,hmōi commiſſio,etiā abſq; ope exceptionis reputaretur nulla. ſecūdum gl.in uerb. committantur.in c.ſtatutum.in prin.per illum tex.de reſcri.in 6.de quo uide Lap.alleg.97.ciuitas Feſulana,per totum,ſi modo cauſa prædicta motu proprio,uel ex certa ſcientia principis,cōmiſſa nō fuerit:ut per Aegi.cōcl. 81. conſenſus.& per Fel.in c.ſi pro debilitate.col.de off.
98 deleg.uel niſi iubeſſet iuſta & rationabilis cauſa, ꝓpter quā commiſſio in loco deſtinato, uel inſigni expediri nō poſſet: q̄a tunc extra dictum locum iudex delegatus cām & negotium audire & cognoſcere poſſet,iuxta tex.in c. ſtatuimus.de off.dele. i 6.& ibi notāt ſcribētes maximę ſi partium cōſenſus accederet: ut tenet Rot. dec. 380.ſi iudex.in no.ubi uide.nā ob cauſam ſuperuenientem pōt magiſtratus ſuā poteſtatē excedere dicit Bal.in rub.C.q admit.in prin. & Dec.conſi.605.ſuperioribus.col.1.uerſi.Secundò reſpondetur.lib.5.poſt. Inn.Fel.& alios in.c. 1.de conſt & facit quod nota.gl.in tit.conſti.c.de reſcri. Abb.conſi.165.nu.3.lib.2.

99 OCTAVO(& ultimo)quo tp̄e delegato fiat,uel executioni mādanda ſit,cōſiderādum erit:qm̄ ratione tēporis, ſeu termini in quē confert delegatio, & illius proceſſus, poſſent nō ualere:putà ſi foret cognitio collata in tēpus,
100 quo delegans nō eſſet futurus iudex:ut in l.eum q. ff. de iuriſd. om. iud.Siue ꝙ delegatus iudicaſſet ultra diē ſibi ſtatum,iuxta tex in c.in cauſis.de off.dele.& l.2.§.ſi iudex.& l.ſi iud.ff.de iud. Vel ſi partes nō uſq; fuiſsēt in-
101 tra annū ipſo reſcripto: nā ſi reſcripta ad lites ſint perpetua:ut eſt tex.in l.falſo.C.de diuerſ.reſcr.& ibi glo.in uerb.perēnia.& tenet Rot.69.actore.in fi.in nota.nihilo minus ſi primus impetrans intra annum neglexerit illo uti:& ex poſt ſm reſcriptum ab aduerſario fuerit impetratum ob negligentiā ſeu dolum p̄ſumptū primi impetrātis,ſm obtinebit firmitatē:ut probatur in §.plerunq; & c.ſi autem & ibi gl.& doct.declarant de reſcrip.

Erit aduertēdum inſuꝑ ad cōtenta & narrata in eiſdē

reſcri-

reſcriptis & delegationibus, qm̃ ſi falſa forent,& nõ ue rificarentur per ipſum ſupplicantẽ:prout conuenit iuxta doctrinã Io.And.in c.1.& ibi Domin.col.3.de litiſc. lib.6.& ponit Anc.conſi.34.in hac cauſa. col.1. & ſeq. Aym.in conſi.103 col.fi.& conſi.ſeq.uel omiſſum eſſet exprimi,quod exprimendum fuerat,& quod uerisimiliter(ſecũdum communem uſum & ſtylum concedẽtis & ſuæ curiæ) ab huiuſmodi conceſſione retrahere potuiſſet:ut declarat Lap.alleg.89. in Dei nomine.uerſi.item eſt ſciẽdum Fel.in c.ſuper literis.col.5.uerſi.exprimenda ſunt de reſcr.Caſſ.dec.12.in fi.de prẹb.& dec.2.col. 4.locati.ubi etiam dixit ſtylum prædictum colligi ex ſignatura aliorum ſimilium reſcriptorum facit ꝙ ponit Aym.conſi.5.col.pen.uerſi.ex p̃miſſis apparet.& gl.magiſtralis.in c.ſuper literis,in uerſ.literas.& c.ex parte.de reſcr.& poſita per Hoſtiẽ.eo.tit.in ſumma.in §.quæ poſſunt obiici.& Spec.in §.1.igitur.uerſi.Item excipietur. tit.eo.& per Rot.nota.loquentem dec.67.ſi petatur, in add.in no.& dec.Neap.ut per Cap.dec.32.col.fin.talis delegatio & reſcriptum(ut dictum fuit ſupra) tanquàm ſubreptitium & obreptitium,ſi eſſemus in cauſẹ a uocatione,eſſet ipſo iure nullum:ut doct.in c.Cẹterum.& c. ad audientiam.de reſcr.& per Fel. magiſtraliter loquentem in c.Dilecta.col.2.in prin.eo.tit.& ponit Caſſad.d. dec.1.de reſcrip.

103 Inueſtigabitur ẽt nunquid delegatus uſus fuerit iuriſdictione,putà citãdo,antequàm delegãs recederet à prouincia ſua iuxta tex.in c.fi.de off.leg.uel antequàm ipſe delegans moreretur:quoniam tunc mandatũ iuriſdictionale per mortem,uel receſſum delegantis,tanquàm rei integra expiraret.l.& quia.ff.de iuriſd.om.iu c.quamuis. in fi.de off.dele.li.6. Et no.hic.incidenter ꝙ ſi princeps crearet aliquem iudicẽ ordinariũ ad ſuum beneplacitũ: ꝑ mortẽ principis ille nõ deſinet eſſe iudex, quouſq; ꝑ

104 ſucceſſorẽ reuocet.§.ſuper hoc.in auth.de quæſtio. & tenuit Guil. & Bal.in l.meminiſſe.ff. de off.procõſ.quos refert & ſeq.Paris.in trac.ſind.§.an officialis ſucceſſor.

uer.

uer. ſi princeps. idẽ tenuit Frã. in c. ſi delegatus. col. 3. de off. deleg. lib. 6. & Capi. dec. 116. ꝙ res in princ. Nam ex quo ſumus in materia publica, & fauorabili, uoluntas principis etiam poſt mortem pręſumitur durare. Ceſſante uerò publico fauore. ſecus foret, ꝑ tex. i c. ſi gratioſæ. de reſcri. in 6. & l. 3. ff. locati uide tamen ſcrib. ſuper. d. c. ſi gratioſæ. & eundem Ca. dec. 136. col. 3.

Conſiderabĩt itaq; ſi modo aliquo expreſsè uel tacite mãdatum, ſeu iuriſdictio hmõi reuocata, & ante ſn̄iam ipſius delegati reſoluta fuerit: ut per multa exẽpla ponit Hoſt. in ſumma, de off. dele. §. qualiter finiat. & Spec. eo. tit. §. excipi poteſt. nu. 18. & gl. ord. in c. literis. de offi. deleg. & c. gratum. & c. relatum eo. tit. & Legiſtæ, in d. l. & quia l. iudicium ſoluitur. per illum tex. ff. de iud. multa ponit Io. Mili. in uerb. mandatum. circa iuriſdictionalia, cum ſeq. & d. Gundi. ſaluus de uilladieg. olim Rotæ auditor in tract. de lega. in q. 16. 1. partis cum ſimi. & uide quæ ad propoſitũ ponit Rot. 76. poſtquam litera. in no. & 372. non in antiq.

Ex præmiſſis igitur accurate uidebis, nunq̀d delegãs potuerit, & uoluerit delegare. Scdò nunquid delegatus potuerit, & uoluerit recipere. Tertio nunq̀d iuriſdictio ſe radicauerit in ꝑſona ipſius, & illum efficaciter tranſierit. Quartò nunquid tacitè uel expreſsè fuerit reuocata, uel ꝑ aliquẽ ex modis ſuprà poſitis ſaltim ſuſpẽſa, aut impedita, ac illius forma & continẽtia ſeruata, & adimpleta: aliàs ſi quid ex præmiſſis defecerit, ex defectu poteſtatis iudicantis, proceſſus erit ipſo iure nullus.

IN RVB. SEV TITVL.

De nullitate ex defectu. &c.

SVMMARIA.

1 *Inhabilitas perſonarum in iudicio magnus eſt defectus, & maior reputatur quàm defectus iuris in agente.*

2 *Inhabilitatis exceptio nõ includit ſtatuto exceptiones reijciẽte.*

Ha-

3 Habilitas perſonarum primò quærenda eſt etiam in quocunq; iudicio quantumuis ſummario.
4 Habilis ad agendum quilibet reputatur, niſi expreſsè prohibitus reperiatur.
5 Inhabilitas agentium ex quibus cauſis proueniat.
6 Infans, id eſt, minor ſeptênio, eſt inhabilis in iudicio defectu cõſilij & intellectus natura proueniente.
7 Infantes quos Lombardia, Normãdia & Roma generat, ſciunt mentiri, et uerum dicere: quia malicia ſeu prudentia ſupplet ætatem.
8 Infantes ſi fari poſſunt, rem ſuam ſaluam fore ſtipulantur.
9 Ius ad ea quæ frequentes & facilè, non ad ea quæ per rarò eueniunt, adaptari debet.
10 Infans iuris præſumptione intellectum nõ habet: ſed quicquid uidet ignorat.
11 Infantis delictum, remanet impunitum quia innocentia conſilij ipſum excuſat.
12 Infans ſi habet aliqđ iudiciũ ſuppletur per tutores: ſi nullũ habet nõ põt ſuppleri: ſed actus fundãdi ſunt in pſona tutoris.
13 Infantes non poſſunt citari, ut legitimè compareant.
14 Infans eſt ſubiectum contractus & iudicij, in quo contrahitur, penitus inhabile, quia abſenti aut dormienti ſimilis eſt, & ſola eius corporalis præſentia non ſufficit ubi uoluntas requiritur.
15 Furioſus infanti adæquatur, & cum eo pari paſſu ambulat.
16 Sententia lata etiam in fauorem furioſi ſeu infantis abſq; interuentu legitimæ perſonæ pro illis eſt nulla.
17 Furoris ſigna & demonſtrationes quæ ſint.
18 Furioſus in quo diſtet à mente capto & ſtulto.
19 Prodigus id eſt qui nec tempus nec finem expenſarum habet in quibuſdam pupillo, & in quibuſdam furioſo adæquatur.
20 Sententia lata contra eum cui bonis eſt interdictum abſq; ſuo curatore non ualet: lata tamen in fauorem erit ualida.
21 L. non eo minus. C. de procur. loquens in minore extenditur ad omnes qui tutoris uel curatoris auxilio iuuantur.
22 Prodigus ad inſtar pupilli cum ſit doli capax tenetur ex ſuo delicto

delicto uel quaſi, ſecus in infante, uel furioſo.

23 Prodigus quãtumuis notorius antequam ſit bonis interdictus, habet legitimam perſonam.

24 Mulier luxurioſa adæquatur prodigo quia honoris ſui eſt prodiga.

25 Mutus & ſurdus adæquãtur furioſo & infanti, ex quo in eis deficit operatio intellectus.

26 In iudicio inter litigatores contrahitur, ſcilicet per petitionem, & reſponſionem, & ſupra nu. 14

27 Cæcus pro ſeipſo in iudicio ſtare poteſt.

28 Minores 25. ob fragilitatem conſilij eorum ſtatum meliorẽ per ſeipſos, deteriorem autem facere non poſſunt.

29 Minor in iudicijs ſine interuentu curatorem nec ciuiliter nec naturaliter obligatur: unde fideiuſ. non accedit.

30 Minoris contractus mero iure tenet: licet ſi fuerit læſus ope re ſtitutionis reſcindatur.

31 Minor coram arbitro ſaltim naturaliter obligatur.

32 Minor ſiue curatorem habeat, ſiue non: regulariter in iudicio ſtare non poteſt.

33 L. ſi curatorem habens. C. de in integ. reſti. mi. non procedit in iudicijs.

34 Sententia interlocutoria contra minorem ſine interuentu curatoris lata, eſt nulla, & in hoc in quacunq; inſtantia.

35 Minor in quibus caſibus ſine interuentu tutoris poſſit in iudicio ſtare.

36 Minor non arcetur à iudicio tanquàm inhabilis: ſed proceſſus illis præiudicialis irritatur.

37 Minores & pupilli uelle nolle, ad illorum commodum: ſed non ad præiudicium habere cenſetur.

38 Minoritatis exceptio quandocunque tam ex parte minoris quam aduerſarij opponi poteſt.

39 Filiusfamil. in poteſtate patris exiſtens ſine patris aſſenſu regulariter in iudicio eſſe non poteſt., uidelicet ſuper his quorum proprietas uſuſfructus ſeu exercitium iurium patri competunt.

40 L. non ſolum, §. neceſſitate. de bonis quæ lib. intellectus & ratio ſecundum communem ſcribentium opinionem.

41 Filius

41 Filiusfamilias in cauſis in quibus patri nihil quæritur abſque conſenſu patris in iudicio ſtare poteſt.

42 Filiosfamilias minori agere uolenti etiam in cauſis in quibus poteſt ſtare ſine conſenſu patris curator eſt deputandus.

43 Filiusfamilias gaudet beneficio l.non eo minus.C.de præc.

44 Filiosfam in caſu quo præſtandus eſt patris aſſenſus,debet ſaltim præſtari tempore quo lis conteſtatur,non poſt.

45 Filiusfamilias in præparatorijs iudicijs eſſe poteſt ſine conſenſu patris.

46 Seruus quoad ciuilia pro mortuo habetur, propterea nec actiuè, nec paſsiuè in iudicio ſtare poteſt,etiam quòd pro libero ſe gerat.

47 Monachus & religioſus quoad ciuilia ſeruis æquiparantur.

48 Monachorum ſubreptio concurrente utilitate monaſterij filialis potiùs quàm ſeruilis reputatur.

49 Monachi quibus caſibus poſſunt in iudicio ſtare.

50 Inhabiles & quantumuis incapaces ad ſe defendendum idonei reputantur.

51 Bannitus extra rempublicam ſuam eiectus ſi ab Imperiali culmine, perdit ea quæ ſunt iuris ciuilis communis:ſi a ſola ciuitate,perdit quæ ſunt iuris illius ciuitatis retenta poteſtate iuris communis.

52 Audientia ſi per ſtatutum ſeu iudicem alicui denegetur, efficitur adeò inhabilis, ut ſententia pro eo lata ſit ipſo iure nulla.

53 L.ſi reſiſtis potentiæ & actui ex actu in contrarium facto nulla oritur obligatio.

54 Pœna non extenditur ultra territorium ſtatuentis.

55 Bannitus captus extra territorium bannientis relaxari debet.

56 Filiusfamilias licet uenia non petita non poſsit in ius uocare patrem ſuum,ſi tamen ſecus fecerit patre non excipiente iudicium,tenet:licet pœnam incurrat.

57 Illuſtres perſonæ per ſe ipſas in iudicijs ciuilibus intereſſe non poſſunt.

58 Verbum caret importat ipſo iure.

59 Mãdati procurationis defectus ad inualidandũ proceſsũ quandocunq; etiam uſque ad mille annos opponi poterit.

Man-

60 *Mandati defectus ex quo facit deficere conſenſum magnus & inſanabilis, ut puta a iure naturali proueniens reputatur.*

61 *Mandati defectus habet in uentre defectum citationis, ideò inſanabilis.*

62 *Mandati defectus probatur ex actis.*

63 *Mandati defectus etiamſi procurator in iudicio fuerit admiſſus ad inualidandum acta, non ad repellẽdum procurat, uel extorquendum ab eo cautionem de rato, ſeu ut ipſe probet ſe procuratorem quandocunque poterit opponi.*

64 *Rati cautio ſolum legitimat perſonam procuratoris quamdiu dubium eſt de mandato.*

65 *Procuratoris falſi geſta domino abſenti non praiudicant.*

66 *Iudex ex officio poteſt mandatum comparentis requirere.*

67 *Procurator falſus tenetur ad refectionem damnorum, expenſarum & intereſſe uexati.*

68 *Procurator falſus poteſt tanquam falſarius puniri.*

69 *Doctorem ſi quis falſo ſe geſſerit ut falſarius punitur.*

70 *Mandatum procuratoris poterit ad ſuſtinendũ proceſſum probari per teſtes, ſeu per ſigillum publicum.*

71 *Mandatũ non ſufficit probari per uerba enunciatiua in quacunque ſcriptura enuncietur.*

72 *Sententia inter falſos procuratores lata quoad ipſos ualida exiſtit.*

73 *Mandati defectus non poteſt per diuerſam partem ſuppleri in praiudicium abſentis.*

74 *Mandatum ad id de quo agitur non ſe extendens non poteſt dici mandatum, ex quo circa illud nil mandatum extitit.*

75 *Mandati uerba diligenter ponderanda ſunt.*

76 *Mandati limitati & captioſi forma qualis ſit.*

77 *Mandatum quamuis generale non comprahendit niſi cauſas quarum exercitium competit conſtituenti eo iure quo conſtituit.*

78 *Mandatum factum pluribus non transfert exercitium poteſtatis cuilibet in ſolidum, ſed pro rata.*

79 *Mandatum in cauſa ſpirituali factum pluribus, cuilibet tranſfert poteſtatem inſolidum.*

Tutores

80 *Tutores plures ſimpliciter dati, quilibet cenſetur datur in ſolidum.*

81 *Procurator ex parte rei conſtitutus ad agendum, non poteſt eundem conſtituentem defendere abſentem in cauſa ciuili.*

82 *Cuilibet eſt permiſſum data cautione de iudicato ſoluendo abſentem defendere.*

83 *Proceſſus non poteſt ſuſtineri ab ea poteſtate qua quis nõ comparuit, neque vſus eſt.*

84 *Procurator ex parte actoris conſtitutus ad agendun eundem defendere poteſt.*

85 *Mandatum procuratoris eſt ſtricti iuris, ideò non extenditur ad cauſas ſeu perſonas in eiſdem non comprehenſas.*

86 *Procurator conſtitutus ad agendum contra unum, non poterit eandem cauſam proſequi contra alium, quia mutata perſona cenſetur mutata cauſa.*

87 *Mandatum generale cum libera ſufficit etiam in cauſis ſpeciale mandatum requirentibus.*

88 *Cauſa & ius dicuntur de præſenti, inſtantia uerò eſt de futuro: ideò procurator datus ad cauſam quam quis eſt habiturus, cauſa capitur pro inſtantia.*

89 *Mandati clauſula uidelicet ad omnes alias eius cauſas &c. licet apta ſit comprehendere omnes cauſas, tamen mandatum ſpeciale requirentes, non comprahendit.*

90 *Cauſæ requirentes ſpeciale mandatum, remisſiuè.*

91 *Procurator generalis agens in cauſa requirente ſpeciale mandatum dicitur falſus procurator.*

92 *Cauſæ criminales non comprehẽduntur in mandato generali.*

93 *Cauſæ beneficiales ſub generali mandato includuntur.*

94 *Mandato generali non includitur id propter quod principalis, aliqua pœna illaquearetur.*

95 *Procurator cum poteſtate appellandi non poterit appellare in cauſa executiua.*

96 *Mandatum ſpeciale qualiter intelligatur, & in quo differat à mandato ſingulari.*

97 *Procurator in cauſa magis ardua & graui in dubio cenſetur conſtitutus.*

98 *Procurator ſimpliciter ad omnes cauſas conſtitutus, intelligitur*

tur datus ad præſentes non ad futuras, de quo uide, quia articulus eſt dubius.

99 Procurator conſtitutus ad cauſas deuolutas in non deuolutis ſe non intromittit: & intelligitur quòd ſint deuolutæ tempore conſtitutionis, etiam quòd eſſet datus ad cauſas motas & mouendas.

100 Procurator dari poteſt ad certam cauſam ſub certa conditione, ex die & uſque ad diem.

101 Procurator conſtitutus in certa cauſa contra Sempronium cum clauſula, & ad omnes alias eius cauſas, intelligitur reſpectu eiuſdem Sempronij.

102 Prorogandi iuriſdictionem ſpeciale mandatum requiritur.

103 Procurator cum poteſtate ſubſtituendi ſi recipiat & expreſsè uel tacitè acceptet mandatũ ſubſtituere non poteſt.

104 Procurator cum poteſtate ſubſtituendi ſimpliciter alium habilem & acceptabilem ſubſtituendo non remanet amplius procurator.

105 Procurator ſubſtitutus a procuratore expreſſam poteſtatem ſubſtituendi habens ab ipſo domino cenſetur ſubſtitutus.

106 Procurator ſubſtitutus ubi acceptauit onus cauſæ ẽt quòd eo non fuerit uſus, non poteſt à ſubſtituto ſine mandato ſpeciali reuocari.

107 Procurator ſubſtitutus poteſt cauſam proſequi, etiam quòd antequàm acceptaſſet ſubſtituens deceſſerit.

108 Procurator habens poteſtatem reuocandi ſimpliciter in cauſa procedendo, uel alium ſubſtituendo primò ſubſtitutos reuocare cenſetur.

109 Procurator ſubſtitutus effectus dominus inſtantiæ poterit alterum facere procuratorem, ſcilicet tanquàm dominus litis effectus.

110 Procurator in cauſa ſummaria ſeu alias ubi lis non conteſtatur, efficitur litis dominus, poſtquàm cœperit tractare merita cauſæ.

111 Procurator abſque poteſtate ſubſtituendi datus, etiam quòd conſtituens in mandato promittat conſtitutos & ſubſtituendos indemnes releuare, ex hac tamen ſubſtituere non poterit.

112 *Mandata habentia clauſulas ad omnia alia utilia faciendum &c. & cum promiſsione de ratum habendo quicquid legitimè factum fuerit dicuntur captioſa & recipi non debent.*

113 *Rati clauſula mandatum non ampliat licet quandoque mandatum importet.*

114 *Mandatum in quo conſtituens iurauit habere gratum quicquid geſtum foret &c. intelligitur quoad comprahenſum, eo, quia iuramētum non ſe extendit ultra id quo fuit actum.*

115 *Procurator antequam recipiat mandatum ſua poteſtatis non poteſt quicquam facere ſecundum doctores, ſecus ex ſtyllo palatij.*

116 *Procurator antequàm accepit non eſt neceſſariò citandus.*

117 *Mandatum à procuratore receptum licet non producatur tēpore quo fit proceſſus: eo tamen quandocunque exhibito proceſſus detegitur ualidus.*

118 *Mandatum poteſt quandocunque produci.*

119 *Proceſſus factus per audientiam contradictarum antequam procurator exhibeat mandatum cenſetur ualidus.*

120 *Rati clauſula facit ut geſta, per procuratorem antequàm recipiat mandatum, ſint ualida.*

121 *Mandatum non habere uel habare ex aliqua ratione inualidum adæquatur.*

122 *Procurator habens mandatum inualidum qnantumcunque cum eo proceſſum fuerit non cenſetur legitimatus, quominus poſsit dici de nullitate proceſſus.*

123 *Mandatum ratione conſtituentis reputabitur inualidum, ſeu conſtituenti rei, de qua agitur, non competat ſaltim adminiſtratio.*

124 *Inhabilis ad agendum per ſeipſum eſt etiam inhabilis ad procuratore conſtituendum.*

125 *Habilis ad agendum per ſe erit habilis ad procuratorem conſtituendum.*

126 *Prælati Eccleſiarum abſque conſenſu capituli poſſunt pro rebus ſuarum eccleſiarum agere & defendere, & procuratores dare, etiam quòd bona ſint communia ſi diſcreta non ſint.*

Magi-

127 *Magiſtratus municipales ut priores, ſeu antiani pro rebus uniuerſitatis abſque conſenſu & interuentu illius non poſſunt procuratores conſtituere.*

128 *Tutor ſeu curator quibus adhuc uerè ob aliquid non adimpletum non competit adminiſtratio rerum pupilli aut ſimilium non poſſunt quicquam facere uel authorare.*

129 *Coniuncta perſona ante litem conteſtatam non poteſt pro coniuncto alterum facere procuratorem.*

130 *Coniuncta perſona in cauſis ſpecialibus & aſtimationem nõ recipientibus non admittitur: quia in his cautio rati nõ precedit ſub qua ille admittitur.*

131 *Procurator abſque ſubſtituendi poteſtate datus ante litem conteſtatam ſubſtituendo, nihil agit.*

132 *Mandatum ratione conſtituti erit inualidum: ſi fuerit talis cum quo iudicium fundari non poſſit: ut ſunt ſeruus, monachus, uel religioſus, furioſus & ſimiles.*

133 *Minor 25. ſeu pupillus procurator conſtitui non poteſt.*

134 *Procurator ſi iure naturæ uel ciuili eſt penitus iudicij incapax conſtitui non poteſt: ſecus ſi ob aliquam cauſam accidentalem.*

135 *Exceptio (tu non es procurator) quandocunque, ſed exceptio. tu non potes eſſe procurator, ante litem conteſtatam duntaxat opponi poteſt.*

136 *Excommunicatus tempore conſtitutionis non poteſt procurator conſtitui, & illius uigore quicquam agere non poteſt: ſecus ſi excommunicetur poſt.*

137 *Excommunicatus tempore conſtitutionis non poteſt procurator conſtitui, & illius uigore quicquam agere non poteſt: ſecus excommunicetur poſt.*

137 *Exceptiones quæ per conteſtationem litis non purgantur, poſſunt ad impediendum quandocunq; opponi, ut d excommunicato, uel ab eo cui audientia denegatur.*

138 *Mandatum ratione formæ erit nullum & inefficax, ſi non ſit in forma publica, putà manu tabellionis ſub ſigillo, publico, aut per epiſtolam principalis.*

139 *Mandatum eſſe debet cum ſuis ſubſtantialibus, & carere omni uitio uiſibili.*

140 *Mandatum quid neceſſariò continere debeat.*

141 *Mandatum quod fit ab exiſtente in aliena poteſtate uel gubernio fieri debet de conſenſu ſui ſuperioris uel adminiſtratoris ſi habuerit:alias cum decreto Iudicis.*

142 *Mandatum quod fit à perſona inhabili, quæ loqui non poteſt,fit à iudice cum conſenſu adminiſtratoris,uel ab adminiſtratore cum decreto iudicis.*

143 *Decretum quod interponitur in ſimilibus mandatis ſeu deputationibus tutorum uel curatorum eſſe debet iudici competens,& cautela circa hoc iudicis competentis.*

144 *Procurator ſeu actor reo inhabili etiam abſenti & inuito, actori uerò ſolummodò petenti, & præſens à iudice conſtitui debet.*

145 *Actor ſeu procurator ad lites non faciunt inuentarium.*

146 *Curator iurare debet utilia facere.*

147 *Curator ſeu actor quando deputatur debet exprimi aliqua cauſa neceſſaria ſeu probabilis.*

148 *Tutor antequam actorem ſeu procuratorem conſtituat quid & quot adimpleuiſſe debet.*

149 *Tutelæ ſeu curatoriæ copia peti debet quæ danda eſt expenſis pupilli.*

150 *Tutor ſi ordinem quoad requiſita per eum adimplendo prauertit, non nocet prout dando fideiuſſorem minus idoneum.*

151 *Sindicus ſeu actor, quando conſtituitur, uniuerſitas ſeu collegium debet eſſe more ſolito & collegialiter cougregatum ac quòd duæ partes ex tribus præſentium, quorum nomina exprimantur conſtituant:de cuius cōſtitutione uide hic.*

152 *Sindicatus pro publico inſtrumento præſumitur.*

153 *Sindici conſtitutio ſi eſt ipſo iure nulla:non obeſt etiam quòd iudex pronunciaſſet perſonam ſindici legitimam.*

154 *Sindicus ſeu procurator uniuerſitatis non eſt procurator ſingulorum.*

155 *Mandatum reuocatum,ſeu quodammodo reſolutum non dicitur amplius mandatum.*

156 *Mandatum durat, donec uoluntas mandantis durare præſumitur.*

Volun-

157 *Voluntas non præſumitur mutata.*

158 *Mandatum poteſt expreſſè reuocari, etiam quod quis iurauerit non reuocare.*

159 *Mandati reuocatio expreſsè ad effectum proceſſum inualidandi debet formiter intimari parti ſeu iudici.*

160 *Solennitas & modus in concedendo obſeruatus debet etiam in tollendo & derogando obſeruari.*

161 *Procuratoris reuocatio quod reuocantem ſtatim afficit.*

162 *Procurator reuocetus etiam quòd petat ſuper reuocatione audiri: & pendeat ſuper eo diſcuſsio eo interim quicquam ut procurator facere non poteſt.*

163 *Mandatum tacite reuocatur, ſi principalis alium procuratorem ſimpliciter in cauſa conſtituerit, & hoc quandocunque & in quacunque inſtantia.*

164 *Mandatum primum ut reuocetur per ſecundum, requiritur ut ambo ad eandem cauſam uel ſimilem in ſpecie fiant.*

165 *Mandatum primum expirat per ſecundum, etiam quòd ſecundum non habuerit effectum.*

166 *Mandata ſi fuerint duo ſub eadem data, attenditur illud quod minorem habet poteſtatem.*

167 *Mandatum tacitè reuocatur, ſi principalis ſimpliciter cauſam ſuam pertractet.*

168 *Mandatum cenſetur tacitè reuocatum ſi principalis liti ſeu cauſæ cedat, aut rem ſeu eccleſiam cuius occaſione conſtituerat quocunque modo perdat uel amittat.*

169 *Voluntas iuris præſumptione deficit perſona, quæ uoluerat deficiente.*

170 *Mandatum re integra morte mandantis diſſoluitur.*

171 *Mandatum in beneficialibus, & alijs in quibus non ſupereſt aliquis legitimus hæres indiſtinctè etiam re non integra expirat morte ciuili ſeu naturali mandantis.*

172 *Mortuo altero ex collitigantibus ſuper titulo beneficij in curia non citato aliter procuratore, proceditur ad inſtantiam ſuperſtitis per audientiam contra dictarum.*

173 *Mandatum etiam in profanis quando non ſupereſt aliquis principalis uerus, aut ſaltim repræſentans etiam re non integra expirat.*

174 *Procuratoris perſona reputatur perſona domini: ideò ſine ea ſtare non poteſt, quia uideretur procurator nullius.*

175 *Mandatum expirat ſi conſtituens ex poſt fiat criminis reus, monachus perpetuò relegetur, arrogetur ſeruus fiat, aut ceſſet id propter quod fuit conſtitutus.*

176 *Mandatum quãdo morte naturali reuocatur, nõ requiritur mortis intimatio.*

177 *Procurator in cauſa capitali interueniens ſi non opponatur, non facit proceſſum nullum.*

De nullitate ex defectu inhabilitatis ſeu mandati comparentium, & unde, ac quibus modis regulariter proueniat.

POSTQVAM uidimus de iudice, ac nullitatibus ex defectu ſuæ poteſtatis: reliquum eſt, ut de his etiam quæ ex defectu perſonarum coram eo comparentiũ, plerunque eueniunt, pertractemus.

Dico igitur curioſo diligenti cauſarum patrono, conuenire cognito & præuiſo de iudice, & illius poteſtate imprimis quærere de perſonis, in quibus iudicium fundatur: & aduertere nunquid fuerint tales, quæ habuerint legitimam perſonam in iudicio ſtandi quoniam detecta illorum incapacitate, regulariter indiciũ corruit: ut infrà dicetur. Vitium namque & defectus & ex incapacitate & inhabilitate agentium inſurgens, magnus & potens eſt: & maior reputatur: quam defectus iuris in agente: ut ſenſit gl. in uerb. his perſonis circa fi. in l. 1. §. 1. ff. qui ſatiſd. cog. quam ad hoc reputat nobilẽ, Dec. conſil. 275. in cauſa quę luce. col. 3. uerſi. ſed prædictis non obſtat in 3. parte. & eſt talis ꝙ non includitur ſtatuto exceptiones reiiciente: ut docet Bar. in l. 1. §. parui. uerſi. tamen circa hoc ſunt. ff. quod ui. aut clam. ſequitur Anch. in cle. 1. uerſi. 10. & ult. de ſeq. poſſeſ. & fruct. Rom. cõſi. 402. quem pro notabili refert apoſtilla 3. ad Bar. in d. §.

& par-

& parui. & ponit Fel.in c.ex parte.col.3.uerſ.3. limita
3 de off.deleg.& propterea ante omnia quærendum eſt de perſona,uidelicet nunquid ſit habilis ad actum, de quo quæritur conficiendum.arg.l.non.ignorat.C.qui accuſ. non poſſ.l.ſi quæramus.ff.de teſtam.quia non antè iuris ratio quàm perſona quærenda eſt.l. quidam referuntur. uerſi.eſſe enim debet.de iure codic. etiam ſi eſſemus in iudicio quantumcunq; ſummario:nam & tunc plenè de perſonis,ac ueritate rei (ſi agitur ad cauſæ deciſionem) liquere debet per ea quæ ponit Bar.quem cæteri ſequuntur in l.2.in fi.C.de edict.diui Adr.toll & conſti. ad reprim.in uerb.figura.in 2.col.Bal.in l.3.§. ibidem. ff.ad exhib.& in l. nequicquã.§.de plano.de off.procconſ.& in l.iudices.col.fi.C.de iud.& per Iaſ. C.qui admitti.Ancha.conſi.259.ex uerbis col.2. cum aliis de quibus per d.Alex.conſi.60. nu.17.li.2.& conſi.247.uiſis in 2.col. in prin. & conſi.67.uiſo col.fi.in fi.lib.6. Prætereà talis habilitas requiritur tempore actus:quia non ſufficeret q̃ ex poſt ſuperueniret.arg.l.ſi filius.& l. eius qui. in prin. ff.de teſt.l.quid ergo.in fi.ubi Ang.ff.de inf.c.1.de ſpõſ. impub.lib.6.cum aliis,de quibus per Alex.conſi.171.uiſo.col.3.in fi.lib.2.& Hip.in l.pen.uerſi. item ultra prædicta.nu.39.ff.de q.Et pulchrè poſuit Dec.in conſ.661. ĩ caſu col.fi.uol.4.poſt Canoniſtas,in c.Si meo tempore per illũ tex.de reſcr.in 6.& de quo per eundẽ Dec.in cõſi.321.col.1.& 576.col.fi.lib.3.

Is igitur qui uiderit proceſſum, diligenter aduertat nunquid iudicium fuerit agitatum per ipſoſmet principales litigatores,uel per alios eorum nomine comparentes,ut putà procuratores,curatores & ſimiles. de primis primò,de aliis dicemus poſt.

Si ipſimet principales litigatores in iudicio fuerint:attendatur qualitas & conditio perſonæ eorundem:& nũquid ſoli,aut cum aliquo eorum legitimo reſponſali cõparuerint. Nam licet in materia noſtra edictum ſit pro-
4 hibitorium.uidelicet q̃ quilibet in iudicio reputatur habilis qui expreſsè prohibitus non reperitur:ut inſtit. de

his ꝑ quos agere poſſumus in prin.ubi hoc not.Ang.& c.1.de proc.in 6.& ꝑ gl.in uerb.ad futuras.in c.iniuſtè. extra eo.tit.& tenet Rot.dec.175.Cõmiſſio. circa mediũ,in no.declarat Bal.in rub.q accuſ.nõ poſ. poſt prin
5 cipiũ.Varii tñ uariis ex cauſis prohibiti iudiciorũ incapaces reperiunť:aliqui ob defectũ,ſeu fragilitatẽ cõſilii, natura,uel caſu prouenietẽ:alii ob poteſtatis ſeu ꝑſonæ proprie defectum,alii uero ex aliis:ut infrà uidebis.
6 Defectu conſilii ac intellectus natura proueniẽte eſſe in iudicio probibeť infans,idest minor ſeptennio,ut l.ſi infanti.in prin.de iure delib.Nã licet aliqñ malitia ſeu prudẽtia ſuppleat in aliquibus ætatẽ:ut dixit tex.in l.3. C.ſi mini.ſe maio.dixe.c.de illis.el 2. & c.fi. de deſpon.
7 impub.& c.1.eo.ti.in 6.prout ſunt illi,quos Lõbardia, Normãdia,& Roma generat,inquit gl.in uerb. animũ, in l.ſequiť.ff.de uſuc.ac propterea ſeptennii ætatis pueri mentiri.& uerum dicere,confiteri,& negare iam poſſint:ut inquit Aug.in epiſt.ad Renatum epiſcopũ,relata ꝑ gl.i c.Paruuli.de conſec.diſt.4.& in c. 1. de delict. puero.in illaq; ętate ſpõſalia ꝑpeà cõtrahant l.i ſponſalib.ff.de ſpõſ.c.literas.c.acceſſit.c.duo.de deſpõ. ĩpub.
9 Nihilominus qcquid ſit in aliquibus,ad eá potius quę & frequẽter & facile,q̃ ad ea perraro eueniũt:ius adaptari dẽt l.ex his.cũ l.ſeq.ff.de le. Propterea dicamusq; ĩfans
10 regulariter(iuris præſumptione)non hẽt intellectũ.§. ſed qđ diximus.inſti.de inut.ſtip.ſed qcquid uidetigno rat.l.fi.C.de fal.mone.l.fi.ff.de iur.& fact.igno.l.fi.ff. rẽ pupil.ſal.for.unde factũ ipſius pro impunito hř:cũ inocẽtia cõſilii ipſum excuſet.l.ꝙ infans.ff.de rei uẽd.l.in-
11 fans.ff.ad l.Cor.de ſic.l.ſed & ſi.§.iniuriã.ff. ad l. Aql. c.1.& ibi gl.de homi.in cle.unde pati nõ põt.l.in eo qđ plus.§.pupillus.ff.de re.iur.illius ergo cõſiliũ,& iudiciũ authoritate tutoris ſuppleri debet,ꝙ utilitatis cã receptũ fuit l. quãuis.§.infans. & l.1.§. adipiſcimur. & ibi Bar.& alii.ff.de acq.poſſ.dũ ibi cõiter diciť, ꝙ ſi infans hẽt iudiciũ aliqđ,licet ſemiplenum,ſuppletur per tutores ubi autẽ nullum habet, non poteſt ſuppleri: ſed in

per-

perſona tutorū cōcipiēdi ſunt actus:ut ꝑ Bar. Iaſ.& mo
dernos(qcquid dicať ibi ꝑ gl.& Cy.ī l.donationum eo.
13 ti.)& facit tex.in d.l.1.§.licētia. hinc eſt ꝙ ī tali ætate
non pñt ipſi citari,ut legitimè cōpareant:ꝓut examināt
doct.ī l 1.§.ſufficit.ff.de admi.tu.& cōcludit dec.Neap.
262.fuit.Cū igiť in iudicio de iure diſcepteť c.forus.ex
tià de uerb.ſign.ac inter litigatores quaſi cōtrahať.l.3.
§.idē ſcribit.ff.de pec.& l.quoties cū.l.ſeq.ff.de noxal.
& talia abſq; animi deſtinatione,& uera ac certa ſcīa ef
fici nō poſſint:ut dixit tex in l.totū.ff.de reg.iu.& l.ſi ꝓ
bať.in l.ſi ꝑ errorē.ff.de iuriſd. om.iu.& l.ſi procu.ff.de
14 acq.rer.do. Pręsētia pupilli ſeu ipſius infantis abſq; tu-
tore,nō ſufficiet:ex quo cōſenſus & uolūtas requiriť.l.
1.§.fi.ff.de excu.tu. cū etſi p̄ſens ſit,ꝓ abſente habeať.
l.ſi pupillus.ff.quib.ex cauſ.in poſſeſ.eat.uel ſaltē ſit dor
miēti ſimilis.l.1.§.adipiſcimur.ff.de acq.poſſ.& ꝗ non
intelligit nō dr̄ p̄ſens:ut in terminis dixit tex.in l.corā.
ff.de uerb.ſign.& tenet Bar.in l.1.in fi.C.de erro.aduo.
& Dec.conſi.630.in cā.nu.8.lib.5.hinc eſt ēt ꝙ talis ſi
bi ipſi ſtipulari nō pōt,excepto rē ſuā ſaluā fore:ut d.l.
1.ī prin.& l.ſi mulier.ff. de uerb.obl.& in d.§.ſed & qđ
diximus inſt.de inut.ſtip.Eſt igiť infans cōtractus,ac iu-
dicii ſubiectum penitus inhabile,& incapax,ob defectū
ſeu fragilitatem conſilii à natura prouenientem.
15 Et qđ dr̄ de infante,intelligať idē de furioſo,& mēte
capto qui ob ſimilē defectū à natura,caſu tñ prouenien
tē,infanti,quoad intellectus & iudicii capacitatē, adæ-
quať,& cum eo pari paſſu ambulat, ut d.§.ſed qđ dixi-
mus.inſt.de inut.ſtip.& d.l.1.in prin.& l.ꝙ ſi infans.ff.
de rei uēd.d.c.1.de homi.in cle.ubi gl. plura ponit. Nā
iſti ēt abſq; illorū curatoribus pro abſētibus reputať. l.
diē.§. Corā.ff.de arb.l.2.§.ſi furioſus. ff.de iure codi.l.
ubi.§.furioſus.ff.de reg.iur.Nec in eos cadit p̄ſumptio
animi ratū hab.l.dūmodo.§.fi.ff.de ꝓc.hāc ēt æꝗpara-
tionē facit Bal.in c.1.de duobus fratrib.de bene.off.in-
ueſt.ꝑ gl.ī d.l.6.C.de cur. & Bar.ī l.1.§.cui q̄ſitū. ff.ad
Treb.& Fabr.de monte,in tract.empt.nu.4.q.prin.col.
6.uerſi.

6.uerſi.10.quæro, quid de bonis furioſum. Ergo ubi furor adeſt, ibi intellectus abeſt: inqt Bal.in c.clerici.de ui
16 ta & hon.cler.ut refert dec.Neap.dec.165. poſt inſtrumentum.poſt prin.Thom.Gram.in conſi.16.nu.22.Idcirco ſententia non tantum contra, quinimò in fauorem etiam talium omnino incapacium lata, abſque interuentu legitimæ perſonæ pro illis, ipſo iure non tenet: ex quo non reperitur perſona ſuper qua poſſit ſubſtantiari, & radicari iudicium: prout tenuit gl Bar. Alex.Iaſ. & alii in furioſo. quicquid ibi dixerint aliquid.ff.de re iud. & in l.non eo minus.C.de procur. iudicium namque fundari non poteſt niſi cum perſona habili: inquit Bald. in l. cum debitoris. in princ. C.de iureiur. Ideò pro infante tutor & pro furioſo curator conueniendus eſt, Bart. in l. conditione.ff.de cond fur.& uide Bald.in l.donatarum. C.de acqui.poſſ.

17 Signa autem, & demonſtrationes furoris erunt. ſi quis putà proiicias lapides per uias. ut l.2. C.de Iudæ. & gl. in l. ſi cum dotem.§.ſi maritus.ff.ſolu.matr.ex ſermonibus etiam quis ſe inſanum oſtendit.gl.in l.is qui. §.ſi.ff. de tuto. & cur.dat.ab his.& ponit Bar. in l. ſi conſtante. in 2.q.ff.ſol.matr. & facit l.quidam in ſuo.ff.de cond.inſtit.ubi ponitur de eo qui mandauit proiici cadauer ſuũ in mare. & ibi Paul.de Caſtr.& idem Paul.in l.non oportet.C.de his quib.ut indig. per Bal.in l.in furioſi.col.1.
18 C.de nup.& in l.humanitatis.col.3.uerſ.uenio ad quartum.C.de impu. ubi inquit ꝙ furioſus eſt, qui eſt cum rabie furoris eductus: ſed mentecaptus eſt cui mens & conſilium deficit, nullum tamen furorem oſtendit: & uide optimum text.in l.ob quæ uitia. in princ.ff. de ædil. edict.de eo qui aliena, & per uicos more inſanorum, ridẽda loquitur: prout faciunt dementes & ſtatui. In materia autem noſtra eum intelligo furioſum & mente captum, qui non eſt ſui iuris, neque ſuæ mentis compos, minuſque intelligit quod agit: ſed continua mentis alienatione agitatus intellectu caret: quod ex eius uita ſatis deprehendetur: ut probatur in l. diuus Marcus. §.1. cum

præd.

præd.ff.de off.præſi.l.fi. & pen.C.de cur. fur.§. furioſis. inſt.de inut.ſtip.§.furioſi.& §.ſed & mente captis.de cura.fur.eo.lib.l.1.§.furioſum.ff.de actio.& obl.& de quo per gl.& doct.in c.fi.de ſucceſſ.ab inteſta.Bal.& Salic.in l.furioſum.C.qui teſt.facere poſſ.per Bar. in l.ff.de bon. poſſeſſ. fur.uel infan. delat. & multa in hac materia habes in apoſtolica ad Bal. in l.cum furioſus.in prin.C. de cur.fur.cum aliis de quibus per Alex. conſi.141.ponderatis.lib.1.& conſi.86.uiſis.col.3.lib.2.ubi uide.& cõſi. 3.lib.6.& conſi. 10.eo.lib. & conſi. 147.uiſo themate, lib.7.& conſi.54.ad quæſitum,lib.1.Dec.conſi. 86.col. 4. in fi.ubi ponit modum probandi, lib.1.& latiùs cõſi. 458. uiſa tota.lib.4. & Lap.allega.26. diſputat primo. col.1.cũ ſi.Et plura in ſimili materia pulchra,& i practica utilia poſuit Boe. in dec.23. Chriſti col.3.cum ſeq. Tho.Gram.d.cõſi. 16.poſt Anch.in conſi.5.pro parte. & Lanfran. de ori.in c.quoniã contra. in §.teſtimonio. uerſi.ultra prædi-cta quæro,extra de prob.dep.

19 Solent etiam prętore uel præſides ſi talem hominem inuenerint,qui nec tempus, nec finem expenſarum habet,ſed bona ſua dilacerando & diſſipãdo profundit,curatorem ei dare exemplo furioſi : & tandiu erunt ambo in curatione,quandiu uel furioſus ſanitatem, uel ille ſanos mores receperit:prout dicit tex. in l.1.§. ſed ſolent. ff.de cur. fur. quia quoad bonorum ſuorum adminiſtrationem,& iſte furioſus eſt.l.is qui.in fi.ff.de tut. & cur. ab his,furioſi namque,& eius,cui bonis interdictum, eſt nulla uoluntas eſt.l.furioſi.ff.de re iud.Ergo in eum nõ cadet iudicium,neque ſententia.circa quod eſt aliqualiter aduertendum,quoniam is cui bonis interdictum eſt, põt ſibi acquirere,ac ſtatum ſuum meliorẽ facere,deteriorẽ autem nõ põt.l.is cui bonis.ff.de uerb.obl. Eſt igitur doli capax & habilis ad contrahẽdum in ſui commodum:& ſic erit magis pupillo æquiparãdus, qui ſibi prodeſſe poteſt,ſed non obeſſe.inſt.de auth.tu.in prin.& de Caſtrenſi peculio.l.ex caſtrenſi. §.1.prout etiam de ipſo prodigo dicit text.in l. cui bonis .ff. de nouatio. & talis

equi-

æquiparatio prodigi ad pupillũ ſit in l.certi condictio. §.quoniam.in fi.ff.ſi cer.pct. Nam negotiis contrahendis alia cã habita eſt furioſorum, alia eorum, qui fari poſ ſunt, quamuis actum rei non intelligant: cum furioſus nullum negotium contrahere poſſit: pupillus & cæteri omnia rectè gerunt, ita tamẽ ut adhibeatur authoritas tutoris, uel curatoris, ubi eſt neceſſaria. ita dicit tex. ĩ §. furioſus. & §. ſeq. inſt. de inut. ſtip. iuncta l. negotiis con trahendis. ff. de reg. iur. & ſic quoad deputãdum ibi cu ratorẽ, & finiendã curã, & quoad alienandum, & condi tionẽ ſuam deteriorandã, prodigus æquiparabitur furio ſo, & infanti: in reliquis erit ſimilis pupillo. Et quo ſequitur ꝙ ſententia contra ipſum abſq; interuẽtu ſui cu ratoris lata, nõ tenebit inſtar aliorũ, qui ſub cura ſunt, toto tit. C. qui legi. perſ. l. cum & uos minores. C. ſi aduerſ. rem iud. l. clarum. C. de auth. præſt. cum ſim.

Lata tñ in eius fauorẽ, erit ualida, & ſibi proderit. per reg. l. non eo minus. C. de procu. & l. ſi tutor. ubi Bar. & alii. C. in quib. cauſis in integ. reſt. gl. in l. 1. C. qui legit. perſ. & ĩ l. pe. C. ſi aduer. reſt. Abb. & alii. in c. cauſamq;. de iud. declarat Ang. Ber. q. 103. facta fuit ſuſpẽſio, cũ ut eſt dictũ, ad ſui cõmodũ ſit habilis & capax acquirẽdũ, & beneficium. l. nõ eo minus extendatur ad oẽs qui tutoris uel curatoris auxilio iuuant: ꝓut & reliqua iuris beneficia: nã conceſſum uni ex iſtis, alteri ẽt (dummodò
22 ſit talis priuilegii capax, & non militet diuerſa ratio) cenſetur conceſſum, ẽt ꝙ in l. expreſſum nõ reperiatur: ut tradunt doctores in d. l. non eo minus. & uideẽ tex. in l. mulieri. §. fi. cum ſua gl. ff. de cura. fur. & l. dabimus. in fi. cũ l. ſeq. ff. de priui. credit. l. 2. & ibi gl. Bal. C. de cura. fur. l. ſi curatorem habens. C. de in integ. reſt. minor. l. Fulcinius. §. adeò. & ibi doct. ff. ex quib. cau. in poſſ. ea. Tenet Bar. in l. Imperatores. ff. de re iud. cumulat Felin. in c. cùm non liceat. col. 3. uerſi. dum Abbas, de preſcriptio. & dicam infrà quæſt. fi.
23 Et nota quod quandocunq; quis foret notoriè prodigus, antequàm tamẽ interdicaẽ ſibi bonis, habet legitimam

mam pſonam pro ſe, & aliis litigādi, & in iudicio ſtādi: per tex. in l. tres tutores. in fi. ff. de admi. tut. c. uei itatis. de dolo & contu. Spec. in tit. de actore. uerſ. itē opponit cōtra actorē q eſt pdigus. gl. in l. 1. ī prin. ff. & C. de cura. fur. & eſt cōis opin. doct. prout atteſtat Paul. Alex. & Iaſ. in d. l. is cui. ff. de uerb. obl. & Iaſ. ibi col. 6. aſſerunt Canoniſtas in c. 2. de teſt. ita tenere: & ab in ea iudicādo & conſulendo non recedendum. Si tñ fieret interdictio, & curatorū deputatio alicui qui non eſſet in effectu prodigus, neq; furioſus, deputatio & interdictio nō ualerēt: ut dicit gl. ī d. l. in cui. & l. 1. C. de cur. fur. arg. l. Seyę. ff. de tut. & cur. da. ab his. Sup quo tñ erit aduertendū: qa Bar. & multi alii tenet contrariū, uidelicet talē deputationē ualere: dumodo cauſæ cognitio interuenerit: ut p Bart. & alios in d. l. is cui. Bald. & Salic. in l. ſi. puta. C. de peri. hære. cum aliis, de quibus per Alexan. qui hanc partem tenet in conſi. 66. uiſis. col. 2. uerſi. præterea. li. 2. & de quo per eundem in conſi. 147. uiſo. col. 3. in fi. libr. 7. & hæc eſt communis opinio aduocatorum, inquit Dec. conſi. 274. diuino. col. 2. uerſi. nec admitti debet. lib. 2. & in terminis q. uide Anto. Nicellis in tract. de concor. gl. concor. 70. & 71. ubi ad propoſitum multa dicit: utrum uero ex eo quòd prodigus redit ad ſanos mores, datio curatoris expiret ipſo iure, uel per ſenten-
24 tiam, ponit Guido Pap. q. 260: curator. & Dec. d. conſi. 274. col. 2. in prin. Aduerte etiam q illud, quod dicit de prodigo in bonis: dicendum foret ēt ſi eſſet prodigus pſonæ & honoris proprii: ut in muliere luxurioſa, cui ex hoc dadus eſt curator, & bonis interdicēdū. l. 1. & l. mulieri. ff. de cura. fur. tenet. Spec. in tit. de actore. uerſ. Itē opponitur q eſt prodigus, quāuis ſecus ſit in maſculis, qbus ob talē cauſam non ſolet dari curator: cū non ſit iure cautum, ſed mulieri tantum in qua magis ardet ſtimulus carnis & quæ maius facit ex hoc opprobrium generi & familiæ ſuæ, ac etiā ob ſexus fragilitatem, ut inquit Spec. in loco de quo ſuprà. uerſic. ſed utrum in maſculo &c. & facit tex. ī l. 1. C. ad l. Iul. de adul. l. ſi qua illu-

illuſtris.c.ad orſi.Dec.conſi.425.col.3.nu.12.

25 Mutus ac ſurdus,id eſt,qui omnino nō audit,erunt & ſimiles infanti & furioſo,non ꝙ nō habeāt intellectum, & nō ſine de ſe rationis capaces:quinimò regulariter intellectus acutiſſimi exiſtunt, & ab nutum rabiorum intelligunt ac ſunt ualde perſpicaces: ſed quia in his militat effectualiter ratio infantium & furioſorum,uidelicet defectus rationis & intellectus: nam licet mutus & ſurdus intelligant quod agunt,tamen non intelligunt ꝙ ex aduerſo agitur,ex quo non audiunt id,de quo diſputatᷓ: unde neceſſe eſt ꝙ deficiat in eis operatio intellectus,qui ſuper incognitis nō operatur: idcirco tales ob defectum organi repræſentantis obiectum intellectui,inſtar furioſi,uel infantis,neſciunt,neque poſſunt ſe, & res ſuas defendere,egentq; auxilio & miniſterio alterius in quocū que actu ciuili ob illorum incapacitatē, quare uidemus eoſdē ſibi ipſis ſtipulari, uel alteri promittere nō poſſe. §.mutum.inſt.de inuti.ſtip.l.1.in prin.ff.de uerb. obl.l.1.§.fi.ff.de act.& obl. ubi iſti uidelicet infans, furioſus, mutus, ſurdus, quoad hoc æquiparantur. & in l. præter ait.§.non omnes,de iud.& propterea ſi in tales non ca-
26 dit contractus,minùs iudicium,cum etiam in eo (ut dictum fuit)contrahatur,uidelicet per petitionem actoris præcedentem, & reſponſionem rei ſubſequentem: quæ dicitur litiſconteſtatio, inducens,quaſi contractum. l.1. C.de litiſcont.c.1.in fi.extra eo.tit.& ad præmiſſa faciēdum neceſſariò requirantur uerba,& animus: ut inquit Spec.de litiſcont.§.nunc dicamus uerſi.ex p̄miſſis. Animus autem id eſt conſilium,& uoluntas rationabilis nō cadit in infante furioſo,uel prodigo,& uerba non cadūt in muto,neque ſurdo,qui licet loquatur tamen uerba alterius non audit:ideò premiſſis non omnes non poterūt per ſe ipſos in iudicio ualidè conſiſtere.

Præterea muto,& ſurdo,ualde periculoſum erat in iudicio eſſe,cùm nō ex audito decreto p̄toris,quaſi nō obtemperaſſent pęna ueluti contumaces plecterentur:ut inquit tex in l.1.§.propter caſum.ff.de poſtul.

Cæcus

47 Cæcus autem pro ſeipſo agere poterit: quia aures ipſius ſupplebunt defectũ oculorũ.d.l.1.§.caſum.ff.de po ſtul.arg.etiam in l.cæcus.cum ibi notarius. ff.de Iudæ. & dixi ſupra loquendo de iuriſdictione.

28 Fragilitate conſilii natura proueniẽte, minores uiginti quinque etiam ſoli in iudicio eſſe prohibentur: prętor namque naturalem æquitatem ſequutus, propter lubricum ætatis, tutelam eorundem ſuſcipiens, ob illorum infirmum & fragile conſilium, multis inſidiis & captionibus, expoſitum, eis regulariter, ut per ſeipſos eorum ſtatum & cõditionem meliorem facere, deteriorem autem non poſſe, indulſit: ut in l.1.in prin.ff.de mino.& l.ſi. C. de filiofam.min.iuncto.tex.in ſt.de auth.tut.in prin. Tales igitur in iudiciis, etiam q; ſint doli capaces, nec naturaliter, nec ciuiliter abſq; interuentu tutorum, ſeu curatorum obligantur: & licet fideiuſſores darent, non conualidantur iudicium contra eos agitatum: ut concludit Guiliel.de Cun.in l.1.C.qui legi.perſo.ſtand.ex quo(ut eſt dictum)ipſi nullo modo obligantur: & propterea nõ põt fideiuſſor accedere.l.cum l.ff.de fideiuſſ. l.2.§.1.ff. qui ſatiſd.cog.& ita firmat Spec.in tit.de actore. uerſic. ſed quid ſi minor.col.4.

30 Licet in cõtractibus ſecus ſit.q cum talibus initi, mero iure tenent: quamuis ſi fuerint læſi, aduerſus illos reſtituantur: ut l.ſi curatorem habens.C.de in integ.reſt.

31 mil.& ſecus ẽt ſit coram arbitro: corã quo pupillus ſaltim naturaliter obligetur: cum arbitrium magis contra-

32 ctui accedat, per l.pupillus.ff. de arb.& l.1.ff. de nouat. Anch.conſi.207.in q. col.2. iudicium autem cum illis abſque interuentu curatorum agitatum, indifferẽter eſt ipſo iure nullũ, cùm ſi non habeant tutorẽ, ſit illis dãdus:

33 quia diſtinctio l.ſi curatorẽ habens, non procedit in iudiciis: ut tenet gl.Bar.Paul.de Caſt.& alii.in l.pen. C.ſi aduerſ.rẽ iud.& l.acta.§.contra.ubi Bar.& Paul.ff.de re iud.& l.2.C.qui legit.perſo.eſt dec. Guid.Pap.q. 494. ſententia.& facit tex.in §.inuito. inſt.de cura.& l. ſi præſes.uerſi.quicquid eo tempore ſtatutũ eſt.& c.C. quom. & quand.

& quand.qui tex.loquitur de interlocutoria,quæ ēt cō tra ſimiles lata,non ualet: prout ibi: & tenet Bar. Bald. Paul.de Caſt.poſt Guiliel.Pet.& Cy.in l.1.C.qui legit.
34 perſ.(licet ibi aliter ſentiat gl.) ꝙ procedit ēt in quacū que inſtantia:licet Bar.aliter dixerit in l.alienam.C.de proc.quē ibi Bal.Paul.Alex.& Iaſ.reprǣhēdunt per d. l.ſi præſes.ac etiam ſi iudicium eſſet criminale.per l.cla rum.C.de auth.præſ.uel ꝙ cauſa eſſet eccleſiaſtica, aut beneficialis. per text.in c.ſi annum. de iud. in 6. ponit Lap.alleg.123.quidam expoſuit.
35 Præmiſſa tñ limitanť, dūmodo non ſit interlocutoria de mittēdo in poſſeſſionē,ꝑ l.fi.& gl.in d.l.1 C.q legit. perſ.aut niſi minor aſſeruiſſet, maximè cum iuramēto, ſe maiorē ꝑ l.ſi alterius,& toto illo ti. C.ſi minor.ſe ma ior. dixe. aut procuratorē ad litigandum cum clauſulis ſolitis ac iuramēto cōſtituiſſet iuxta doctrinā Bar. in l. minor.ff.de proc.ꝑ tex.in auth.ſacramenta puber.C.ad uerſ.uend.q tex.ēt ꝙ loquatur in cōtractibus,procedit ēt in iudicialibus,ſm Bar.ibi col.fi.uerſi.q d in iudicis. Item tenet Guid.Pap.q.35.Si adultus.& 494.ſentētia in fin. Quod ēt in contingentia facti tenuit iudicando Parlamentum regium:ut per Boer.dec.92.ubi uideas li cet Spec.in tit.de actore.uerſi. ſed quid minor.contra-rium tenuerit:prout contrarium etiam tenet Bal.in l.1. col.13.uerſi.& per hoc reſpondetur.ubi uult quod iura mentum in iudiciis nō ſuppleat defectum ætatis. C.de confeſ.uel niſi minor impetraſſet ueniā ætatis,ut. C.de his q ueniā.ætat.imp.l.2. aut niſi eſſemus in ſpirituali-bus,uel ab eis dependētibus ī q bus minor uiginti quin que,maior tñ quatuordecim,ꝓ maiore, & legitima pſo na reputať.c.ſi annum.& ibi gl. & ſcrib.de iud.in 6.uel eſſemus ī iudicio criminali.dum minor ſuā aut ſuorum iniuriā in caſibus à iure pmiſſis proſequeretur:ut l.qui accuſare & l. hi tñ.in prin. ff.de accuſ. Sed ſi iniuriā ſuā aut ſuorum non proſequeretur,etiam cum curatore nō poſſet in iudicio ſtare,ſed proceſſus eſſet nullus : prout declarat Bal.in rubr.C.qui accuſ.non poſſ. & cōmunis

opinio

opinio Doctor. ſm Salic. in l. 2. col. 3. uer. ad legem cla-rum. C. eo. ti. & intellige ꝙ talis accuſatio & proceſſus ſint nulli, ope exceptionis, ſm Bart. in l. 1. §. accuſatio-nē, per illum tex. ff. ad Turpil. quamuis ſecus ſi accuſa-tio fuiſſet inepta quia tunc foret ipſo iure nulla: ut de-clarat idem in l. libellorum. §. ꝙ ſi libelli. ubi atteſtatur ita obſeruari. ff. de accuſ. & idem tenet in l. edita, col. 1. in fi. C. de eden. in ſupradictis itaque minor quaſi legiti-ma perſona in iudicio admitteretur ac quibuſdam aliis caſibus: de quibus latius per Spec. eo. tit. de acto. in 1. col. & Canoniſtæ poſt glo. in c. ex parte, de reſti. ſpol. &

36 d. c. Si annum, de iudic. in 6. & c. certis. 15. q. 3. Sed cer-tè cùm edictum in materia noſtra ſit prohibitorium, ne-que reperiatur ꝙ iura inhabilitent, ſeu prohibeant, uel arceant à iudicio minores, ſed proceſſum duntaxat cum illis agitatum (quatenus illis præiudicet) reddant nul-lum prout de præſcriptione dicitur in l. fin. C. in quib. cauſis non eſt neceſſ. in integrum reſtitu. regula uide-tur eſſe potius permiſſiua, uidelicet quòd minor uigin-tiquinque, habilis ſit capax iudicii: licet quod ad ſui commodum, quandoque incapax fingitur à lege: pro-ut formaliter declarat Aegid. conclu. 143. incipien. mi-nor. circa fin. & idem ſenſit concluſio. 730. commiſſ. & Rot. 175. commiſſio. in not. unde uidemus ꝙ ſi ſenten-tia fuerit in fauorem ipſorum minus legitimè in iudi-cio comparentium lata efficax & ualida reputatur: ip-ſius prætoris prohibentis cauſa ceſſante: uidelicet ne ætas huiuſmodi læderetur, per l. non eo minus & ibi cō-muniter ſcribentes. C. de procur. & l. 1. ubi glo. in uer-bo aduerſ. C. qui legi. perſo. & dictum fuit ſupra: ꝙ eſſe non poſſet, ſi ipſi eſſent iudicii incapaces, erunt igitur habiles: quia etiam pupilli & impuberes uelle & nolle ad illorum commodum & utilitatem, licet non ad præ-iudicium, habere cenſentur. l. Iulianus. §. ſi quis à pupil lo. ff. de actio. empt. ponunt glo. & Doct. in l. inuitam. ff. de ſeruit. urba. præd. & l. ſi pupillus. ff. de reg. iur.

38 Et exceptio huiuſmodi minoritatis, ex parte eorūdē

minorum ad inualidandum proceſſum, quandocunque opponi poterit, per reg. l. licet. C. de procur. & c. in noſtra. eod. tit. Ex parte uerò aduerſarii ad impediendum proceſſum: & ne ulterius in cauſa progrediatur, ét quãdocunque opponit poterit. ut docet Spec. in tit. de acto re. uerſi. quid ſi minor in iudicio & Doct. in d. l. non eo minus. ac Bartol. in d. l. 1. ſi minor. ff. de procu. & deciſ. Neap. nu. 366. in pleno nu. 9.

39 Ex defectu poteſtatis ipſius agentis, filiusfamilias in poteſtate patris exiſtẽs ſine illius aſſenſu in iudicio regulariter eſſe nõ põt, ex quo nõ habet integrã perſonam, ſm glo. in l. fi. in §. neceſſitate per illum tex. C. de bonis quæ lib. & in l. 1. in fi. C. de annal. excep. & l. fi. C. ad Maced. & melius hæc regula probari uidetur in c. ſi annũ. in fi. de iud. in 6. aliàs iudicium abſq; conſenſu patris cũ filio agitatum eſſet ipſo iure nullũ: ut uoluit Spec. in ti. de actore, uer. ſed & filiusfa. & uer. qd ſi p̃ſente. & in tit. de excep. d. §. uer. quid de illa tu nõ habes &c. & ibi Io. And. & p Bar. in d. §. neceſſitate. in 2. notab. quę regula intelligi debet, qñ filius egiſſet ſuper rebus ſeu bonis, quorum uſusfructus, & actionũ & iuriũ exercitiũ, patri de iure quæreret, & cõpeteret, prout eſt in aduẽtitiis: nã ex quo tunc exercitiũ actionis patri, nõ filio quæritur: filius agẽs ſine cõſenſu patris, tanq̃ is, cui nõn cõpetit iuris exercitium, fruſtra ageret: & hæc eſt rõ. l. in d. §. neceſſitate. non autem (prout dicebat gl.) ꝙ filiusfamilias indifferenter cenſeatur perſona minus integra: quia in hoc eadẽ gl. cõiter reprehenditur prout atteſtatur Ioã. And. in add. Spec. d. tit. de actore. uer. ſed & ſi filiusfamilias. in uerb. lex cũ nõ ſolùm. & Alex. conſi. 106. quo ad p̃ſens. col. 2. uer. ſimiliter. lib. 1. in reliquis igitur cauſis, putà beneficialibus, uel caſtrẽſibus, ſeu quaſi, & in aliis, in quibus nil patri quærit: filiusfamilias liberè, abſq; cõſenſu patris agere poterit, & ſuper illis in iudicio experiri: cũ illo caſu exercitiũ iuriũ à nemine ſit ſibi p̃occupatũ: uel impeditũ ita ꝓcedit tex. in d. c. ſi annũ. & ĩ auth. ut liceat mat. & auiæ. in prin. & l. 1. §. 1. de caſtrẽ. pecu.

l.filiusfam.in prin.ff.de proc.l.ſi lógius.§.1. & ibi ſcrib. ff.de iud.l.noxali.ff.de noxal.& tex.in l.quantò magis. ff.de iureiur.& hæc fuit opinio Ottho.antiqui gloſſatoris,poſita ꝑ gl.in d.§.neceſſitate.q̃ tanq̃ de iure uerior, eſt à Doctorib.cõiter approbata ,ꝓut atteſtat̃ Ang.q articulũ examinat.inſti.de actio.ĩ §.actiones autẽ.col.pe. & fi.& in ti.de tutel.col.2.in princ.Anch.cõſi.73. uiſis oĩbus in prin.& addi.Spe.in loco de quo ſuprà,in uerb. dixit lex.in fi.q̃ de cõi opinio. atteſtat̃,allegãdo eã tenuiſ
43 ſe Paul.de Ca.cõſ.54.Et illã iudicãdo tenuit Regia curia Neap.ut ꝑ Affl.dec.180.filiusf.& ꝑmiſſa tenet Gui. Pap.q.54.tꝑe.intellige tñ qđ ſi filiusfamiliaseẽt minor, ſibi deputaret curator ad illã litẽ:ut dicit gl.fi.in l.ſi longius.in §.fi.de iud.quã ibi ſequunt̃ Bar.Bal. & Paul. de Caſt.qui dicit illã eſſe ſingularẽ declarat idẽ Ang. inſti. de tut.in prin.ſuper gl.in uer.nõ ſunt & Doc.in d.§.neceſſitate.ubi ẽt Alex.in additionibus ad Bar.uoluit talẽ minorem filiumfam.ẽt in caſu quo non agit ſine cõſenſu patris,gaudere beneficio.l.nõ eo minus.C.de procu. uidelicet ꝙ ſnĩa pro eo,ſine cõſenſu patris cõparẽte, lata,teneat priuilegio minoris ætatis: ſecus ſi contra lata fuiſſet,& reputat hoc multum ſingulare. & tenet idem
43 in cõſi.59.uiſo proceſſu.col.2.lib.2. qđ (iudicio meo) non trãſit ſine dubio: cum nullitas iſto caſu proueniat (attẽto iure cõi)ex duplici capite:uidelicet quia minor, & ſic inhabilis.Itẽ quia deducit rem in iudicium. cuius actionis exercitium ſibi nõ cõpetebat: & ꝓptereà licet per dictã l.non eo minus,iure ſpeciali tollatur primum: tamen ſm per eandem l.non ſuppletur,nec ꝑ rõnẽ eiuſdẽ:quia ꝙ filiusfa.non poſſit agere ſine conſenſu patris, non ipſius minoris,ſed patris (ut ius ſuum ſibi cõſeruetur)fauore, extitit introductum &c. prout cõſiderat idẽ Alex.in d.conſi.106.col.2.lib.1. Ideò diſpoſitio.l.non eo minus iſto caſu nõ inſeruiet,& ẽt q̃a tot ſpecialia circa idem non conſueuerunt tolerari iuribus uulgaribus.
44 In caſibus autẽ quibus præſtandus eſt patris conſenſus, debet præſtari antè,uel ſaltim tẽpore quo lis conte

 ſtatur:

ſtatur:aliàs ſi ex poſt præſtaretur, iudicium retro factũ nõ cõualidaretur, ꝑ l.quid ergo.ubi hoc not. Ang.ff.de his qui not.infam.& Bal.in addi.Spec.in tit.de reo.uer. ſi pater.& tenet gl.& ibi Bal. & Sali.& Paul.in 4.col.in d.§. neceſſitate. & eſt cõis reſolutio:ut atteſtatur idem Paul.il.ſi qs mihi bona.§.iuſſum.col.fi.& Iaſ.ibi,col.3. ff.de acquir.hær. & tenẽt oẽs.in l.ſi cùm dotẽ.§.eo autẽ tpe.ff.ſol.matr.ponit Lanfrã.in c.qm̃ cõtra.in uerb. cõ feſſiones,nu.4.extra de ꝓba.licet Rot.deciſ.175.incip. cõmiſſio.in no.uideatur ſentire ꝙ quandocunq; ſuperueniat conſenſus patris cõualidetur iudicium per prius à filio agitatum:& ſequitur Mil in uerb. filiusfam. põt. Et uide in d.deci.Neap.180.in fin.quæ ita ſenſit. qđ tu intellige procedere in præparatoriis & præcedentibus litiſconteſtationẽ:ut puta in impetrando reſcriptum, & aliis præambulis ad cãm:prout loquitur ibi Rota: & de quibus ponit Spec.ip prin.ſecundę partis,col.1.Nam in
45 his filiusfam.abſque conſenſu patris procedere poteſt, ſecundum Bal.in l.1.col.2.in 3.oppoſitio.C. q admit. quem ſequitur Iaſ.in d.§.iuſſum.& Alex.ad Bar. in d. §.neceſſitate.& ſic Rot.non contradicit, ſed communẽ ſententiam declarat: uel ueriùs dic ꝙ Rota ſenſit indiſtinctè quòd quandocunque ſuperueniat patris conſenſus iudicium agitatum a filio confirmari per rationes & iura ibi adducta,& latius per Aegid.cõcluſio.730.com miſſio,ac eandem ſententiam tenuit Anch. conſi. 337. de efficacia.in fin.& ſentit Alexand.d.conſi.106.col.2. uer.& differentia eſt. lib. 1. & quàmplures alii Doctores non modicæ authoritatis: & ſi pater ſimul cum filio ageret, uideretur etiam conſentire eidem filio, ut agere poſſet, prout declarat Bart. in l. cùm pater. §. liber.de leg.2.& Bald.in l.fin. uerſic. quæro, dicit ſtatutum &c. C. ad Macedo. cum aliis de quibus per Dec. qui hoc tenet conſi.614.in cauſa feudali. in fi. lib. 5. & Iaſ.in l.quoties.C.de fid.Bal.Ang.Alexan. in l. his qui hæres.§.fin.ff.de acquir.hæred.

46 Ratione ẽt defectus ꝑſonæ, & poteſtatis, agere & in iudi-

iudicio eſſe prohibetur ſeruus:qui quo ad ciuilia(prout ſunt actiones,q̃ originē à iure ciuili ſumpſerunt, ut l.2. §.poſt originē.ff.de orig.iur.) pro mortuo (legis fictione)reputat l.quoad attinet.l.ſeruitutē.ff. de reg.iur. & propterea in eum non cadit ciuilis obliga. quæ ex ſenten.oritur.l.in perſonā ſeruilem.ff.eo.ti.& inſti.de inuti.ſtipula.§.ſed ſeruus.Idcircò talis nec conueniri, nec cōuenire regulariter pōt l.quoties.ff.ſi quis cautio.l.ſeruus.& ibi ponunt ſcrib.ff.de iud.ēt ꝙ pro libero ſe gereret. Nam ſeruili conditione detecta, geſta per eū, nec ſibi nec domino præiudicant.l.non idcirco.§.ſed & poſteà.& ibi Bal.ff.eo.tit.l.3.§.ſi ſeruus.ff.de pecul.l. non diſtinguemus.§.ſi ſeruus.ff.de arbit.& hoc dicimus regulariter:quia iure ſpeciali in aliquibus admittitur:prout eſt text.& ibi glo. in l.uix certis.ff.de iud. & plenior gl.in d.l.quoties.& l.ſerui.ff.de actio.& obli.

47 Et q͛d diximus de ſeruo,idem dicendum uidetur de monacho,& religioſo tria uota uidelicet caſtitatis,paupertatis,& obedientiæ profitentibus:qui ſerui illius religionis,q̃ profeſſi ſunt,& cui ſe addixerunt, habētur: idcirco nec uelle,nec nolle ad inſtar ſeruorum, habēt: ſed quo ad ſeculi leges pro mortuis reputantur.c.placuit.el 2.c.nōnulli.16.q.1.& uox illorum uocat funeſta.c. placuit.& c.nullus.2.q.7.ꝓut ēt appellat uox ſerui ī l. pe. q accu.nō poſ.Canonizata ī §.ſi qs.3.q. ult. Tales igit ſeruis ęquiparant:ut ꝑ glo.in auth.cā. de ſacroſ.eccl.& l. Pedius.§.1.ubi Bar.ff.de arb.& ponit idē Bar.ī l.1. ac pluribus aliis legib.illius titu.ff.de ſtip.ſeruo.poſt Inn. in c.cū olim.col.4.de priui.rela.ad hoc ꝑ Bal.in l.ſi ſeruus.C.Cōia de ſucceſ.& ī l.cū acutiſſimi.col.fi.C. de fi deicō.cū aliis,de qbus ꝑ Dec.conſi.474.ꝙ ſuprà.col.fi. lib.4.Cōcurrēte tñ utilitate religionis & monaſterii ſubiecto monachalis potius reputat filialis,q̃ ſeruilis:quia æquiparatio hmōi ſolet fieri ſm ꝙ magis expedit monaſterio: ut docet Bal. in l.1.col.2.uerſi.quoad decimum. C.q admit.Bar.& alii.in l.1.in prin.in 3.q.quæſt. principalis.de uulga.& pupil. & facit glo.in l. ex pœnalibus.

ff.de re.iur.& gl.fi.in fi.in d.l.ſi lógius.ff.de iud. de quo p Ang.in cōſ.91.ſancta.col.1.& Alex.in add.ad Bar.in l.ſi cū dicat iu uerb.monachus ubi latè.ff de cōd. furti. Pro utilitate igit monaſterii, uel de licētia ſui ſuperioris expſſa,uel tacita,put qñ ſibi aliqua officia, ſeu admi niſtrationes cōmiſſæ forēt:& ī cōpluribus aliis caſibus, hmōi religioſi agere poſſent & capaces iudicii reputarē tur:prout notat in cle.ſi religioſus de proc. p gl.& alios in c.unic.extra de ſind.& ponit Spec.in tit.de acto.uer. itē excipit cōtra actorē ꝙ eſt monachus.& p Bal. ī add. eiuſdē Spec.in ti.de reo.uer.an monachus poſſit cōueni ri ciuiliter.& ī l.ſi ſeruus ignoráte.C.đ noxal.ubi uoluit gñaliter hmōi pſona(regulariter)incapaces,ad ſe tñ defendendum habiles & idoneas reputari debere, ex quo hoc natura conuenit,quæ oībus cōis eſt:ut in l.quos ac cuſare.§.in cībus.ff.de accuſat.& l. ꝙ attinet.ff. de reg. iur.hinc uidemus ꝙ ad defenſionē ēt alterius abſentis admittitur (ſaltē quoad proceſſum, ac excuſationes, & ordinatoria.) Fœminæ,ſerui,& quicunque ēt pupilli: ut in l.ſeruum.§.publicæ.ff.de procur.l.ſolum. ff. de ſolutio.l.exigēdi.C.de procu.l.non tm̄.ff. de app. cum aliis poſitis.p Tancred.ſeu Bal.in ſumma. de procur. q.5.ēt ꝙ nullum exhiberetur mandatum, quia reipublicę intereſt quàm plurimos ad defendendam cauſam admittere l.4.de ope.no.nuncia.cum ſimi.

51 Ratione defectus perſonæ ēt in iudicio eſſe prohiben tur bāniti ſeu relegati.l extra bona & beneficia reipublicæ ſuæ eiecti.Nam ſi tales ab imperiali culmine cum bonorum proſcriptione,aut belli indictione,relegati fuerint,quaſi hoſtes publici reputant, ac oīa quæ ſunt cōis iuris amittunt:ut ponit Bar.in l.amiſſione.§.quid deficiunt.ff.de cap.dimi. & in l.certa forma.C.de iure fiſci. lib.10.& latius per eū in q.incip. Lucanæ ciuitatis &c. & Ang.in q.incip.duo inuicem &c.

Si uerò tales non Imperialis culminis, ſed(putà)ſuæ ciuitatis bāno ſubiiciant: omnia quæ ſunt iuris municipalis illius ciuitatis,à qua eiecti ſunt perdunt,retēta po

teſtate ſibi à cõi l. competẽte: ut per Bar. in dictis locis, & in l. eius qui. §. 1. ff. de teſta. ac per Cyn. Bald. & alios in l. 1. C. de hære. inſti. Nam iſta eſt communis ſententia doctorum: ut atteſtantur Alexã. in conſi. 26. incip. circa primum, col. 2. in fi. lib. 1. Soz. conſi. 96. circa prin. ſi ergo effecti ſunt inhabiles & incapaces eorum quæ iuris ciuilis ſunt utique etiam iudicii incapaces, quoad illorum commodum & fauorem habebuntur.

2 Et nedũ bãniti in iudicio eſſe nõ poterunt: quinimo nec is, cui prætor, ob aliquã cõtumaciã, audiẽtiã ſuã, puta ex forma ſtatuti, denegauerit, iuxta tex. in c. qui iubẽte. iuncta gl. 11. q. 3. & in l. ſed etſi ꝑ prætorẽ. §. actio. ff. ex quib. cauſ. maio. talis namq; ex hoc adeò efficiẽ inhabilis & incapax: ut ſnĩa in foro repellẽtis ſeu banniẽtis in eius fauorẽ lata, ſit ipſo iure nulla, ẽt abſq; ope alicuius exceptionis ẽt ꝙ ſtatutũ ſeu prætor ſimpliciter prohibuerit ipſum audiri, & non addiderit, ſi ſecus factum fuerit, inutile fore: quia nihilominus geſta in eius fauorẽ erunt nullius momenti, per tex. in l. non dubium. C. de legib. & c. ea quæ contra ius. extra de reg. iur. nã qui uetãte prætore aliquid facit. aduerſus edictum is ꝓpriè

3 feciſſe dicitur. l. q uetãte. ff. de reg. iur. cum ergo lex reſiſtat actui & potẽtiæ, ex tali iudicio nulla orietur obligatio ciuilis nec naturalis, ſm doctrinã Bart. in l. cũ lex. ff. de fideiuſſo. quã ſequitur Abb. in c. cum contingat. col. 1. de iureiur. & quã doctrinam communem appellat Caſſ. decif. 5. nu. 2. de iurepat. & deciſio. 2. de præben.

Et ꝙ ꝓceſſus agitatus ꝑ eũ, cui à l. mortua, uel uiua denegabatur audiẽtia (quatenus fauorẽ illius concerneret) ſit ipſo iure nullus, tenuit originaliter. Iacob. de Aret. quem retulit & ſequitur ẽt Bal. in l. iubemus. §. ſanè. col. 2. ĩ prin. uer. quædã eſt pœna iuriſdictionis. C. de ſacroſ. eccl. & ꝑ eundẽ in l. edita. col. pe. uer. itẽ qñ libellus. C. de eden. & d. l. i. col. fi. uer. quæritur. C. de hæred. inſti. & in l. ſcire oportet. §. conſequẽs. per illum tex. ff. de excuſ. tut. & per l. 1. §. qđ autẽ. ff. de aleat. & per eundẽ in l. quos prohibet. ff. de poſtulat. & in l. cum l. ff. de

tct.q̃ deciſionē ſequit̃ Io. And. in Spec. in §. iuſta. uerſi. eſt excōicatur. de ſent. & eſt magis cōis opin. Doctorum quā tenet Imol. in l. 1. §. ſublata. & ibi Alex. qui multa adduxit & atteſtatur eſſe magis cōem. ff. ad Treb. & eādē ſequit̃ idem Alex. cōſ. 37. uiſo. & opportunè &c. col. 1. & cōſ. 81. pōderatis. li. 2. & Bal. in l. ita demū. uer. ſed ponamus ꝙ iudex. dū uult ꝙ exceptio bāni reddat iudiciū retro nullum. C. de ꝓcu. & tanq̃ cōem ſequutus eſt Dec. cōſ. 275. in cā quæ Lucæ col. 3. uer. ſed ꝑdict. li. 2. ubi de communi atteſtatur. & Felin. in c. 1. col. 1. uerſi. Amplia ſecundò. de re iud. Anch conſi 171. col. fi.

54 Et intellige præmiſſa de iudicio agitato in territorio bānientis: quia pœna hmōi inhabilitatis non extenditur ultra territoriū: ut dicit Bal. in l. 1. col. 2. C. de hęr. inſt. & in l. executorē. col. 7. C. de execu. rei iud. & l. 2. col. 2. in prin. C. de ſer. fug. dum ponit ꝙ bānitus captus ꝑ familiā bāniētis extra territorium debet relaxari, ꝑ regu. tex. in l. fi. ff. de iuriſ. om. iud. & in l. ex ea cā, circa fin. ff. de poſth. de quo latè ponit d. Goza. conſi. 49. circa prin. & not. ꝙ ſtatuto ſeu prætore denegāte alicui audientiā, uel prohibente loquellā, aut participationē non ſolùm

55 talis cēſetur prohibitus audiri & loqui per ſeipſum, ac de facie ad faciē, quinimò etiā per organum nuncii procuratoris & literarum prohibitus cenſetur, per tex. in l. 1. in fin. ff. ad l. Iul. maieſt. & c. ubi periculum in uerb. nulli fas, & c. de elect. & gl. in uer. participatione, de ſen. excom. lib. 6. & latè per Rom. in l. 1. in princ. ff. de uerb. oblig. & Peruſ. in tract. de arb. c. 10. in fi. lib. 2.

56 Intellige inſuper dūmodo lex, ſeu ſtatutū aliq̃d ꝓhibēs, ſi cōtra factum fuerit, nō adiiciat pęnā, uel q̃d aliud ſuper eo ſtatuat: prout in l. 1. cū ſeq. ff. de in ius uoc. prohibet ne filius partem, libertus patronum, manumiſſus manumiſſorē, & reliqui de q̃bus ibi, uenia non petita in ius uocē: & ſi ſecus fecerint pęnā quinquaginta aureorum ſoluāt: prout in l. pe. & fi. eo. tit. nam ſi tales contra hmōi prohibitionē uocauerint, & cum perſonis ibidem narratis cōtrahentibus, & de hoc non excipientibus egę

rint,

rint proceſſus tenet: ex quo agentes naturaliter iudicii erãt capaces:& lex nõ inhabilitat,ſed ſolum cõtra faciẽtibus pęnã imponit:geſta ergo ualebũt,ſed pęnã ſoluẽt: ut atteſtat Guil.de Cun.in l.quamuis.ff.eo.ti.& Bar. ꝑ illum tex.ubi etiam Bal.Alex.& Fulg.in l.fi. C.eo.& tenet Alex.conſi.166.uiſo puncto in prin.lib.6. & uide ꝑ Cap.in dec.Neap.56.in cauſa prin.qui poſt Alex. atteſtatur hoc communiter teneri.quamuis Bar.in d.l.quãuis.& Ang.de Are.teneat proceſſum ipſo iure non ualeret inſt.de excep.§.prętereà.uerſ.aduerſa tamen quod in omnibus caſibus. ſed tene primam . pro qua ẽt facit gl in c.1.per illum tex.in uerbo cauſam.de ſent.excom. in 6.dum ponit ꝙ ſententia lata contra formam illius canonis ualet:licet iudex pœnam incurrit,cum ſim.

57 Dummodò eodẽ lex ultra pęnã nõ irritaret ꝓceſſum qa tunc eſſemus in claris:ꝓut facit l.pe.C.de proc. ꝓhibens illuſtres ꝑſonas in iudicii ciuilibus, ꝑ ſeipſas interuenire:& ſi aliter fiat,ultra pęnã iudicii impoſitã,pars li-

58 tis ſorte,id eſt:ſnĩa ꝑ eo lata mulctẽt:tu ibi.Quod intellige ipſo iure: qa uerbũ careat ipſi poſitũ importat ipſo iure,ſm gl.in uerb.careat.in l.ꝓuidendum.C.de poſt.& l.ſi qs maior.in uerſ.priuatus.C.de tranſ. ac de talibus uiris potẽtioribus in iudicio nõ admittendis,ne ob illorũ p̃ſentiã timorẽ iudici & parti incutiant,impediantq; quominus iudicium tutè ꝑtranſeat facit tex.in l.1.uerſ. qcquid uel potentia unuſcuiuſq; &c.C.de fundo lim.ꝑ quem tex.Ant.Corſet.in ſingu.in uerb.reſcripta,&c.tenuit reſcriptum p̃iudiciale à talibus impetratũ eſſe ipſo iure nullum:& p̃miſſa ponit Spec.in ti.de act. uerſ.illuſtris ꝑſona.tangunt doctores in l.2.C. ne lic. potentio. & l.2.ff.de in ius uoc.tex.in auth. ut omnes ob.iudi.in prin.l.illicitas.§.ne potentiores.ff.de off.præſ.l.1. §.ait p̃tor.ff.de poſtu.& in eccleſiaſtico 2.7.ibi non litiges cũ homine potentiori,ne forte in maius illius.cum ſim.

Adſunt & alii nõ habentes ꝑſonã legitimã in iudicio ſtãdi,puta excõicatus,& alii,de quibus latè per Spec.d. ti.de acto.per tot.& Ang.in §.p̃terea.uerſ.& primò põt opponi.

opponi.inſt.de excep.ſed q̄a tales ſit cõtra eos nõ fuerit exceptũ, nõ faciũt ꝑceſſum nullum:ut de excõicato do cet tex.in c.pia.uerſi.ſi uerò.de excep.lib.*6*.& plenè per Fel.poſt alios ĩ c.intelleximus.de iud. Rot.dec.718.dic ꝙ in antiquis.idcircò tanquã extra propoſitam materiã ulterius non proſequitur.ad unum tamen aduertas ꝙ ſi citaretur aliquis ſimpliciter,puta ad comparẽdum,& ille tali eſſet de ſe inhabilis,puta filiusfamilias ſeruus uel ſimilis per huiuſmodi citationem ſimpliciter factã cẽſeretur eius perſona,quoad ipſum citantem habilitata,& cõprobata.ita Inn.in c.cũ inter.de excep. & ſeq.Legiſt. in l.fi.ubi poſt alios ponit.d.Iaſ.col.antepe.uer.item inquantum Bar.de edi.diui adri.tol.

Transeamvs ad ſm caput,uidelicet qñ iudicium nõ ꝑ ipſoſmet litigatores,ſed ꝑ alios eorum noĩe agitatũ reperiſ: circa qd̄ ſummopere aduertendũ erit:nunqd appareat de legitima poteſtate cõparentis: q̄a ſi de hoc nõ cõſtiterit,talis exceptio reddẽs iudicium retro nullũ, ad inualidãdum ꝑceſſum, qñcunq; poterit opponi.l.licet.C.de ꝑc.c.in noſtra.in fi.eo.ti.c.licet.de app.in *6*.l. licet. ff.de iud.& opponeſ uſq; ad mille annos: ut dixit Bal.in l.2.C.ſi ex falſ.inſtr.quẽ ſequiſ Alex.cõſ.191.ꝓſpecto inſtru.col.2.uol.*6*.conſ.1.col.5.in fi.lib.4.& cõſ. 35.conſideratis.col.1.li.7.Dec.conſ.215.in cã uertẽte. col.1.& conſi.3*6*.col.3.& 4.li.1.& dictũ Bal. eſt cõiter approbatũ:ut dicunt Mod.in trac.p̃ſcr.in 3.parte principali in prin.in q.10.col.8.uerſ generaliter.quicqd dixerit idem Dec.poſt alios ibidẽ relatos,in conſ.4*86*.uiſis,col.pe.in fi.li.4.& conſ.*6*28.communitas.col.2.nu. 3.lib.5.ubi dictum illud reprobat & dicit Bald.fine l.ex ſuo capite loquutum . Prout ẽt per eadem uerba dixit Curtius Iunior in conſi.77.col.2.uerſ.ſed non obſtantibus.quem retulit etiam Nicolaus Boer. qui hoc exami
50 nat dec.228.col.12.in fin. Gozad.conſi.*96*.col.penul. & conſi.94.num.48.Caſſ.3.de procura.latiſſime ponit Aym.in tract.de antiq.temp.in 2. parte.uerſic.*6*.limitatur.num.5*6*.

Et

60 Et nempe tam ex parte actoris,q̃ rei,iſte eſt magnus defectus.cū ꝑ eum deficiat uolūtas & cōſenſus principa liū,q de iure naturali exiſtit:ut docet Bal.ī l.falſi.col.2. uerſ.factū uerò falſi.C.de fur. & facit bonus tex.in l.ex cā.§.1.ff.de proc.& c.1.de ſponſ.in 6.ubi defectus conſenſus tanq̃ inſanabilis ab aliis defectibus ibi enarratis excipit̄:qui ẽt per ipſum principē ſuppleri nō pōt,quaſi iure ꝓueniens naturali,ꝑ cle.paſtoralis.§. cæterū. ubi Card.Pet.de Anch.& alii. extrà de re iud.& tenuit Io. And.loquēdo in terminis noſtris,in c.ꝑ uenerabilē.q ſi lii ſint legit.ſequuntur Mod.in trac.de lit.grat.fol.146. prima facie.Nullus enim alieno facto & abſq; eius uolū tate onerādus eſt.d.l.in cā.§.1.& l.4.ff.ſol.mat.l.id qđ noſtrum.ff.de reg.iur.cū aliis ad propoſitum relatis per Dec.conſi.437.quæritur.in prin.lib.3.

61 Talis inſuꝑ defectus poteſtatis includit & continet ī ſe defectū citationis quoad ipſos principales dn̄os:quia ꝓceſſus cū falſo ꝓcuratore factus(principali aliter non uocato)ẽt ex defectu citationis impugnari pōt:Ideo nul litatē hāc Moderni uocant inſanabilē:ut Staphileus ī d. trac.de liter.grat.fol.145.Saruien.in commēt.regularū in compendio utriuſq; ſignaturæ.fol.185. prima facie. idcirco in hoc erit ſummoperè aduertendum.

Et regulariter ex illo capite contra ꝓceſſus & ſn̄ias opponit,ꝙ q in iudicio alieno noīe (putà quaſi ꝓcurator)cōparuit,nō fuit talis qualē ſe geſſit:et ꝙ nō fuerit talis altero ex quinq; modis cōtingere & oſtēdi ſolitū eſt.

62 IMPRIMIS ꝙ non fuerit talis:oñdi cōſueuit ex eo ꝙ contrariū ex ꝓceſſu non conſtat, uidelicet ipſum cōparentē fuiſſe talē:nā tunc ex eiſdē actis eo ipſo cenſet̄ ꝓbata negatiua,uidelicet talē non fuiſſe:qa ꝙ ibi non apparet,dr̄ non eſſe.l. fi. C.de reb.cred.ubi per illum text. hoc ponunt doctores.& l.in l.ff.de contrah.emp.c.cùm ad ſedē.de reſt.ſpol.c.ſolennitates.in fi.de conſecr.diſt. 1.talia enim probant̄ per inſpectionem actorum : ut dicit Bar.l.2 C.de error.aduoc.& in l.hi qui ad ciuilia.C. de appel. & l.1.ff. ſi tutor. uel cur. app.ponit Bal.in l.ſi

contra.

contra.C.de appel.& in c.quoniam contra,per illũ tex. in fi.ubi ſcribentes,extra de proba.

63 Et licet ubi ante litiſconteſtationẽ contra procuratorem non fuerit exceptum,ſed cum eo tanq̃ tali fundatũ iudiciũ ad ipſum repellendum, uel extorquẽdum ab eo cautione de rato,ſeu ut ipſe probet ſe procuratorem,ulterius opponi non poſſit:ex quo eũ pro tali,aduerſarius ſemel acceptauit & illi modo aſſerenti contrarium incũbat onus probandi:prout not.gl.& doct.in l.Pōponius.§.rati.ff.de proc. & Canoniſtæ in c. cùm in iure de offi. de'e.cum aliis,de quibus per Alex.conſi.102.uiſo proceſſu.poſt prin.l b.. Nihilominus ad inualidandũ acta & proceſſum,iſtud poterit indiſtinctè opponi, & ſaltem per modum abnegationis ex proceſſu probari: quia hoc caſu etiam quod quis tanq̃ procurator in iudicio de facto admiſſus fuerit,ad detegendam tamen nullitatẽ geſtorum q̃ non fuerit procurator, is qui in iudicio interfuit ualidè & rectè quandocunque excipi poterit ut declarat Bal.in d.l.licet.in prin.C.de proc.& Abb.in d.c. noſtra.eo.tit.cum aliis,de quibus per Alex.conſi. 147. uiſis dubitationibus.lib.6.& conſi.72. circa lib.4. quinimò iudex etiam ex officio ſuo in cauſa appellationis ad nullitatem proceſſus cauſæ principalis ad perſonam procuratoris nunquid ſit legitima aduertere poterit, & Paul.de Caſt.in d.l.ita demum.retulit & ſecuta eſt dec. Neap. ut per Cap. dec.1.col.9.uerſic.an autem iudex. etiam q̃ talis procurator aſſertus ſub cautione de rato admiſſus foret:quoniam rati cautio legitimat perſonam

64 procuratoris, quãdiu dubium eſt de mãdato.Sed cũ de hoc opponit & probatur ſaltem per modum abnegationis,uel ex actis,talis cautio nihil operatur: quia non dr̃ ampliùs dubiũ.ut declarat Cyn.Bar.& Bal.q̃ dicit hoc

65 eſſe ualde notandum.in d.l.licet.col.2.uerſ.ulterius dr̃. quo maximè procederet,quando talis exceptio opponeretur ex parte eiuſdem domini pro quo litigatum fuit, ex quo acta & proceſſus inter falsò cōparentes facti ſibi non præiudicant:ut per ſcrib.in d.l.licet & ponit Alex. conſi.

conſi.186.uiſis ſubtiliſſimis.col.3.uerſic. Tertia eſt dubitatio lib.2.

66 Conuenit itaq; eũ qui ſub tali poteſtate ac prętextu aliquẽ in iudicio uexauerit, oſtẽdere ſe cum effectu fuiſſe talẽ: alias obligatus erit ad refectionẽ expenſarum, ac damnorum,& intereſſe ipſius uexati.l. eum quẽ temerè.ff.de iud.l.1.& ibi ponit Iac. But.& Bart.C. credit. euic.pign.nõ deb.& idẽ Bar.in l.1.§.iudicialis.ff.de p̃t.
67 ſtip.& in l.procurator qui pro euictione.& d. §.rati.ff. de proc.& l.ciuitas. ff.ſi cer.pe.ponit Io.Mill.ĩ uerb. p̃curator ſi non docet.cum aliis latius adductis per Alex. conſi.136.uiſo inſtrumento,1. colum. & conſi. 32. uiſo proceſſu.col.2.lib.6.

68 Quinimò ultra p̃miſſa etiam tanq̃ falſarius ex quo non tantùm ſe nominauit, quinimò actus procuratori congruẽtes, in alterius præiudicium fallaciter geſſit,puniendus eſt:ut eſt dec. dominorũ de Rot.dec.12. incip. non procurator.in antiq.de Biſſign. ſub tit.de procu.& facit Bar.in l.ſi autem. §.item.de nego. geſt. prout dici conſueuit de eo qui cum non eſſet, pro doctore ſe nominauit, & geſſit: ut ponit idem Bart.in l. quiſquis. C.de aquę duct.li.11.& l.reddatur.de profeſſo.& Med.Bal.in
69 l.data opera.C.qui accuſ.non poſſ.& per eundem Bar. in l.eos qui.§.qui ſe pro milite.per illum text. ff.de fal. & idem Bal. in l.pręſcriptione. col.4. & l. ſi & legibus. C.ſi contra ius uel.util.publ.cum ſi.quę ponit Ang.conſil.94.uiſis.col.2.

70 Ex quo tamen agimus de actus p̃terito, uidelicet nũquid talis fuerit p̃curator, ad excuſandũ & ſuſtinendũ p̃ceſſum,poterit idẽ comparentes mandatum ac poteſtatẽ ſuã probare p teſtes: ut sẽtit Io.And.in add.Spec. in §.ratione quoque conſtituentis.in uerb. teſtes. in fi. de procuratorib.& Bal.in l.geſta.col.2.uerſi.quæro nũquid acta.C.de re iud.de quo latiùs per eundem ac Bar. Imol. Alex.& alios in l.1. C. de procur.& per eundem Bar.in l.non ſolum.§.qui alieno.ff.eod.per gl. Panor.& alios in c.1.eo.tit.Alexan. conſi.149.num.15.lib.5.&

Ang.

Ang.in conſi.212.uiſis col.2.

Vel ſufficeret ſi appareret procuratorium ẽt ſine ſub ſcriptione notarii,& abſq; teſtibus,dũmodo ſigillo alicu ius iudicis ordinarii ſignatũ foret, ꝑ deciſionẽ dñorum de Rot.188.nota ꝙ ꝓcuratorium.in antiq.& dec.162. ualet ꝓcuratorium.in nouis.de quo ꝑ Bar.in l.ſi ꝓcura torẽ.ff.de proc.Bal.& Sal.in d.l.1.cum aliis congeſtis ꝑ Fel.in c.poſt ceſſionem.col.4.uerſi.fallit ſextò de proba tio.& Alex.conſi.149.nu.15.lib.5.

71 Non tñ(ut puto)ſufficeret ꝙ enunciaret̃ in aliqua ſcri ptura ẽt publica,uti talis: quia ad ſuſtinendum proceſ ſum ac euitandam expenſarũ condẽnationẽ, ſi aliter de ꝓcuratorio nõ appareret, talis enumeratio inter alias ꝑ ſonas emanata non ſufficeret:ut ff.de reb.eor.l.q̃ neq; . q̃ ad hoc allegat Spec.in ti.de procu.§.rõne quoq; con ſtituentiũ.col.pe.uerſ.illud quoq, notãdum. & in tit.de ſind.§.1.uerſ.q̃d.ſi iudex Bal.in rub.C.de.fid. inſtr.col. 11.C.de fur.de quo ꝑ In.Pan.Fel.& alios in c.cũ in iu re.extrà de off.dele.ubi Fel.in uerſ.ſnia enunciãs &c.cũ aliis,de q̃bus in terminis ponit Alex.conſi.137.uiſis.2. col.& conſ.191.ꝓſpecto.col.1.lib.6.& conſi.82.nu.10. li.3.& Rot.272.nota qualiter in anti. & facit q̃d ponit Aeg. 125.ſi appellatus. Dummodò tenor totius inſtru mẽti de uerbo ad uerbum nõ inſereret̃, ſeu enunciaret̃: qm̃ tunc probaret̃ mãdatum ẽm communẽ opinionem doctorum in auth.ſi quis in aliquo. C.de edend. ꝑ Bal. & Ang.in l.ſi donatio. C.de donat.Et ꝙ ſit communis, atteſtatur Boer.qui articulum examinat dec. 281. uide etiam Roma.conſi.63.ſolum.

Licet forſan talis enumeratio à pęna falſi excuſaret, ac iuſtã cãm credulitatis eidẽ comparẽti præberet:cum quælibet cauſa excuſat à dolo.l.dolum.C.de dolo.cum aliis,de quibus per Dec.conſi.418.uiſa.in fi.& Alex.cõ ſi.212.uiſis.col.3.lib.2.

72 Et not.q̃a ꝓceſſus hm̃oi ac ſnĩę ꝑ tales aſſertus procu ratores obtẽte,in eorum ꝑiudicium erunt ualidæ,& po terunt contra eos ſaltẽ reſpectu expenſarum executioni mandari,

mãdari,per tex.in l.ſi ſe non obtulit.in prin. ubi Rom. Alex.& Iaſ.ff.de re iu.& in l. Plautius.ff.de proc.qa reſpectu eorundẽ falsò cõparentium ſnĩa non eſt nulla:ut eſt gl.i l.ſi expreſſim.ff.de ap.quã ſequit Aeg.concl.29.
73 ſnĩa lata.neq; ſciencia ipſius aduerſarii, uidelicet ꝙ cognouerit talẽ non eſſe ꝓcuratorẽ, & tacuerit:(cũ talis defectus ab eo nõ pẽdeat, nec poſſit eũ ꝗ nõ eſt alterius ꝓcuratorẽ facere)aliqd in præiud.dom.operabit.ſeu geſta conualidabit.ut concludunt.Bar.Bal.Alex.& Iaſ.in d.l.licet,& Alex.conſ.72.circa.li.4. Neceſſe eſt ergo ꝙ appareat formiter de poteſtate legitima alieno noĩe cõparẽtis:aliàs ꝓceſſus erit ipſo iure nullus: qđ ꝓcedit tã in actis iudicialibus quam extraiudicialibus per ſupradicta. & per illud quod dixit Bart.in l. ſi quis inficiatur. ff.dep.& in l.quod alterius.ff.de reg.iur.cùm aliis adductis per Alex.conſi.74.uiſo, col.2.lib.5.
74 SECVNDO Principaliter ꝙ is,ꝗ alieno nomine cõparuit, non fuerit talis oſtendeť, ſi conſtituerit de mãdato cõparentis,ſed nõ ſufficiẽti,neq; ad id ſe extẽdente,qđ ĩ iudicio deductũ fuit:nã tũc perinde erit quoad nullitatẽ geſtorũ ac nullũ haberet:cũ in effectu ad nullũ mandatũ habuiſſe dici poſſit,ut docet Bal.quẽ cæteri ſequnť in d.l.licet,ĩ prin.& in l.falſus.in prin.C.de fal.& Canoniſtæ in c.ex parte decani.de reſcr.& ĩ c.cõſtitutus,ubi hoc notat Abb.de proc.& in cle.1.ubi gl.in uerſ.debito modo.eo.tit.c.cũ olim.de off.del.& ponit Spec. ĩ prin. de pro. §.ratione formæ. in fi.in ꝗbus locis cõiter concluditur,& iſtum falſum procuratorem dici poſſe.
75 Propterea diligẽter cõueniet ſimilia mãdata,ac hmõi poteſtatẽ ſubtiliter cõſiderare ex quo talia ſæpenumero reperiuntur ad cãm deductam impertinentia:unde uerba illorum ponderanda erunt.l.diligenter.ff.mand.docet Ang.in §.ꝑterea. col.24.uerſ.qđ autẽ ſi procurator. inſt.de excep.& Math.de Affl.dec.91.iterum.2.col. & tetigit Alex.cõſi.6.n.3.li.4. & Dec.cõſi.494. n.8.li.4.
Pro quorum maiori declaratione, ponamus ꝙ Titius
76 rector alicuius Eccleſiæ cõſtituerit Cayum & Meuium pro-

procuratores ſuos ad agendum &c. Contra Sẽpronium in cã (putà) domus ſuæ, q̃ idẽ conſtituens habiturus eſt cum p̃fato Sempronio, nec non ad oẽs alias eius cãs ad Romanã curiam legitimè deuolutas, ac ſuper illis corã quocunq; iudice cõparendum 3. libellandum &c. litem conteſtandũ & c. & ad oĩa alia & ſingula faciendũ, quæ eiſdẽ ꝓcuratoribus utilia & opportuna fore uidebunt: Dans illis in p̃miſſis generalem & liberam adminiſtrationẽ &c. ac cũ poteſtate ſubſtituẽdi &c. Promittẽs ratũ habiturũ quicquid per dictos procuratores legitimè factum fuerit. Reuelando eoſdem &c. ac ſe obligãdo in forma &c. etiam cum ſolito iuramento.

Imprimis erit aduertendũ: quia iſtius mãdati uigore procuratores conſtituti nõ poterunt pro dicto cõſtituente agere (adempta cã in qua ſpecialiter cõſtituuntur) neque cõparere niſi dũtaxat in cauſis: quarũ exercitiũ cõpeteret ipſi Titio cõſtituenti uti illius Eccleſiæ rectori, nõ autẽ in cauſis patrimonialibus & ſibi tanq̃ Titio uel p̃textu alterius off. aut dignitatis cõpetentibus: quia tale
77 ꝓcuratorium licet uideaĩ generale, tñ cõprehendit ſolum cãs illas, quarum exercitium cõpetit conſtituenti eo iure quo cõſtituit, nõ autẽ iure diuerſo. Idcirco uerbum illud ĩ principio mandati appoſitum, uidelicet rector talis Eccleſię &c. limitat & reſtringit totam poteſtatẽ (ut prima facie uidebatur) indiſtinctè conceſſam, prout prob. ĩ l. tutorem. ff. de his q̃b. ut indig. & facit. l. 2. ff ꝙ cuique uniuerſitatis. & c. frequens. in fi. cum ibi not. per Io. And. ĩ ult. gl. de reſtit. ſpo. li. 6. & ita ĩ indiuiduo determinat Aeg. cõcl. 5. incip. generale circa medium. & 548. concl. ꝙ ſi & c. quãuis ſi cõſtituens eſſet, puta monachus, uel aliàs talis q̃ non poſſet niſi uno iure cõſtituere ſimpliciter conſtituendo uideretur eo noĩe conſtituere quo poſſet uidelicet nomine officii, ſeu adminiſtrationis quam habere: ut de Monacho põnit idẽ Aeg. in loco ſupraſcripto, & alia cõcl. 423. ſi monachus. & in ſimili ſentit Dec. conſi. 77. col. 2. uerſ. ſed tñ his & c. lib. 1. & Claſius per Rom. conſi. 88. tribus in prin.

78 SECVNDO aduertēdū erit, quia procuratores hmōi non poterunt ēt unus ſine alio cauſas in eodem mādato comprenhenſas in iudicio deducere: ex quo exercitium poteſtatis nō competit illis niſi pro rata, non aūt inſolidum: cum illud in mādato non fuerit ſpecificatū: ut eſt tex. in c. ſi duo. in prin. de proc. lib. 6. & not. gl. in l. ſi pluribus. ff. eo. ti. gl. & ſcrib. in c. nō iniuſtè extra eo. cū aliis adductis per Alex. conſi. 92. lib. 7. prout dicitur de pluribus iudicibus abſq; clauſula (ꝙ ſi non omnes &c.) datis: quia unus non poteſt quicquā ſine alio. c. cauſam de off. deleg. l. ſi duo. ff. de re iud. cum ſimil.

79 Præmiſſa tñ cauſis ſpiritualibus non procedunt, in quibus (ut celerius expediantur) quilibet procurator cēſetur inſolidū cōſtitutus & potior eſt cōditio occupātis, id eſt cōteſtantis litē: quia ille ſolum cenſetur in cā conſtitutus: ut probatur in d. c. ſi duo. in fi. & ponit Rot. 107 in cā beneficiali. in no. Spec. in tit. de proc. §. rōne autē formæ uerſ. q d ſi duo uel plures. col. pe. & ibi Io. And. q atteſtātur ꝙ curia ita ſeruat. & ſequitur Io. Mill. in uerſ. procuratores ſi ſint plures. & Io. And. Pan. Fel. & alii. in c. in nomine domini. de teſt.

80 Præmiſſa ēt limitātur non procedere in pluribus tutoribus q a quo ad eſſercitium, ēt ꝙ non ſit expreſſum, qlibet inſolidum cēſetur conſtitutus l. ſi. C. de auth. pſt. l. 1. C. ſi ex pluribus tutoribus l. decreto. §. ſi. l. Lucius. §. 1. l. tutores. §. curatores. ff. de adminiſt. tut. & ponit Bar. il. 1. §. ſi plures. i prima oppoſitione. ff. đ exer. gl. & ſcri. i d. l. ſi pluribus in fin. ff. de proc. & d. c. ſi duo. ſuper uerſ. admittit. & Alex. in cōſi. 31. uilo ti. in fi. l. 1. Et ꝙ dr de tutoribus, idē dicendū eſt in pluribus ſindicis, qbus uidet data poteſtas inſolidū: ut uoluit Bal. in c. 1. §. hoc ꝙ nos col. 2. uerſ. & ſi plures tutores. de pac. Cōſt. Eſt cōis opinio ut aſſerit Dec. cōſi. 297. nō patitur. col. 1. li. 2. iſtī nāq; prout tutores habēt liberā adminiſtrationē, & poſſunt facere ea quę mādatum ſpeciale requirūt prout dicunt ſcribētes in l. iuſiurandum. & ad pecunias. §. defenſor. ff. de iure iur. ponit Cap. deci. 5. in 1. col.

81 Tertio erit aduertendum qm̃ per uerbum illud ad agendũ contra Semproniũ &c.uidetur ꝙ procuratores hmõi nõ ſunt idonei ad eundẽ cõſtituentẽ (puta in cauſa recõuentionis)defendendum:prout uidetur tex.in c. Cõſtitutis extra eo.& l.defunctis.§.fi.ff.eo.tit.Quod intellige ex parte rei.qui ſi cõſtituit procuratorẽ ad agendũ ſimpliciter,talis nõ uidetur idoneus procu. nec rectè conſtitutus: cum reus cõſtituans nõ agat,ſed contra ipſum agatur: & ipſe defendat ſe ſolum contra agentẽ idcirco ſi talis procu.in cauſa hmõi ubi dictus ſuus principalis conuenitur aliquid faceret,illud quo ad dñi præiudiciũ non ualeret: cum ad hoc nõ fuerit conſtitutus.ita procedit tex.in d.c.cõſtitutis. & uidetur ſenſiſſe Io.An. in add. Spe.in.§. ratione formæ. ſuper uer.§.pœna. de procu.& in terminis ponit Roma.ſing.115.incip.ſecundò.per d.c.conſtitutis.

82 Licet ſi taliter cõſtitutus uellet defendere abſentẽ.hoc poſſet præſtita cautione de ſol.iudicatum,cum quilibet (iſto caſu)ad defenſionem abſentis etiam ſine mandato authoritate leg.admittatur.l.ſolutionis.ff.de ſol.l. Plau. ff.de proc.ponit Io.And.in add. Spe.in §.1.col.9.ſuper uer.in fi.de procu.cũ aliis adductis per Alex.conſi.147. uiſis.col.fi.lib.6.erit tamen aduertendum,quo nomine, & qua authoritare idem comparens in iudicio uſus fuerit quoniam ſi tanquam procu.& quaſi uigore poteſtatis

83 ſibi ab homine attributæ comparuerit, non poterit poſteà tanquam defenſor,ſeu coniuncta perſona , & quaſi authoritate legis qua uſus non fuit, ſuſtinere proceſſũ.l. maritus.l.exigendi.ubi poſt alios hoc ponit. Iaſ.col.3. uer.6.fallit.& per Bal. & Sal.in l.1.C.de procu.facit gl. in l.filius.in fi.ff.qui ſatiſd.cogan.Nam hic procedit regula.Quod potuit noluit,ꝙ uoluit adimplere nequiuit. l.multum intereſt.C.ſiquis alteri uel ſibi.l. ſi genero.C. de iur.dot.l.ſi miles.ff.de mili.teſt.c.cũ ſuper.& ibi glo. fi.& ſcrib.de offi.delega.ponit Aym.conſi.171.mag Io. col.pen.uerſi.7.iſta acquiſitio.

84 Ex parte uerò actoris procu. ad agendum tenetur etiã

in

in conſequentiam in eodem iudicio defendere conſtituentem,quia ad hoc mandatum authoritate legis extenditur:dummodo talis poſterius non fuerit ab homine limitata:putà ꝙ eſſet dictum ad agendū duntaxat,uel per ſimilia uerba taxatiua:ut declarat Bar. in l.ſeruus.§ ait prætor.& per glo. in d.l.defunctis.§.fi.& l.mutus.§.pœna.ff.de procu.declarat Abb.& alii.in c.accedens. & d. cap.conſtitutus eo.tit.& Ang.in d.§. præterea.col.23. uerſi.item ſi habet mandatū ad agendū.inſt.de excep.
85 QVARTO Aduerttetur quia per illud uerbum contra Sempronium &c. tales procuratores excluſi uidentur, & agere prohibiti contra aliàs perſonàs: quoniam talia mandata ſunt ſtricti iuris,nec extendūtur ad cauſas, ſeu perſonas:in eiſdem principaliter uel ſaltem in conſequētiam nō expreſſas,ut probatur in cle.nō poteſt.de proc.
86 & c.ad agēdum.eo.tit.in 6.nam mutata perſona uidetur mutata cauſa l.cū à te l. quæritur.cū ſe.ff.de excep. rei iud.c.ueniens. cum in tua,de teſtib.c.cum ſuper. & c.fi.de re iud.ponit Gui.Pap.q.21.de iure.idcirco procurator conſtitutus ad certam cauſam contra unum nō poterit eandem proſequi cōtra alium:ut cōcludit Aeg. concl.314.procurator.468.commiſſa. & clarius ponit Rot.deci.171. incipiente ſi conſtituat. & deci.456. ſi cauſa committatur.in not.

QVINTO aduertetur quoniam per illud uerbū in cauſa quàm habiturus eſt &c. etiam ꝙ ſequatur clauſula, dans illis in præmiſſis liberam poteſtatem & adminiſtrationem:cuius clauſulæ uigore dici ſolet ꝙ procurator ēt de negotio principali tranſigere poteſt,& alia facere,de quibus in l.procurator cum libera.& l.procurator toto-
87 rum.& l.mandato.ff.de procu . Nam mandatum generale cum libera ſufficit etiam in caſibus ſpeciale mandatum requirentibus: ut uoluit Bal. in l.illud §.ſi talis ff. de minorib.quē ſequitur Ang.in d.§. præterea.col.23. uerſi.ad unum tamē.inſti.de excep.& ponit Dec.conſi. 404.nu.6.lib.3.& cōnſi.493.in prin.lib.4. poſt Alex. conſi. 27. uiſo. col pen.lib. 1.etiam latè per Iaſ.in l. ſi-

procurator.col.2.uerſ.tertio nota.C.de procu.

Nihilominus q̧a illud uerbum cauſam quam habitu rus eſt &c.refertur ſolū ad inſtātiam,nō aūt ad ius prin cipale:q̧a cauſa & ius ſunt de præſenti: inſtātia uerò eſt de futuro:propterea talis proc.circa principale negotiū nō ſe intromittet:prout notāter declarat Bar.quē cæteri ſequunť in l.qui Ro.§.Callimachus.ī fi.ff.de uer.obl.& Ang.in d.§.pręter col.23.uerſ.ex quo nota. ſecus ſi fuiſ ſet dictū in cā quā de præſenti habet &c.ut ibi ꝑ eos po nit Matheſi.ſin.30.not.quod licet procurator.in fine.

89 Sexto aduertēdum erit propter illud uerbū,necnō ad omnes eius cauſas &c.quoniam etſi clauſula genera lis hmōi ex ſe ſit apta cōprehēdere omnes cās: ut in l. Iul. de leg.3.omnium bonorum.& l.1.ff.de uſu. c.ſolitæ.de maio.& obed. nihilominus in generalitate hmōi non ueniunt ea,in quibus ſpecialitate opus erat.i. illud §.fi.ff.de min.l.non ſolum.§. ult.& l. Pomp.in prin.ff. de proc.c.ad agendum.&ibi Io.An.& doc.eo.tit.in 6. ita declarat Aeg.dec.5.incip. generale. Ideò ſi daretur generalis commiſſio procuratori,inteligeretur de ſolitis fieri ordinariè per ipſum conſtituentem,non aūt de inſolitis,aūt extraordinariis:q̧a talia indigent ſpecificatio ne ut declarat Bar.in l.ſcio.§.medio in fi.ff.de an.leg.& in l.ſed & ſi quis.§.quęſitum.ff.ſi quis caut. arg.uel uni uerſorum.ff.de pign.actio.& ſeq. Dec.conſi.430.qđ ſu pra.col.2.nu.8.uerſ.3. & latius conſi.441. præſens. col. fi.eo.li.& cōſi.632.ꝙ ſupra col.2.nu.11. lib.5.uerba nā q; generalia non trahuntur ad ea in quibus cōſueuit q̧s ſe difficilem reddere per id quod no.uoluit Io. mo.in c. 1.in gl.2.ſuper uerb.natalium.de filiis presb.prout ipſos retulit & ſecutus eſt Aym.conſi.172.uenerabilis.col.2. in fi.& facit qđ ponit Ro. conſi.94. uiſis in fi. & facit ꝙ ponit Soz.conſi.120.uol.1. & 231. in 2.uol. uidelicet ꝙ ꝑꝑ iniuriam quæ infertur ad iurandum debitore ſuſpectum de fuga requiritur ſpeciale mandatum.

90 In quibus aūt requiratur mādatum expreſſum & ſpeciale,ponit gl.in d.c.ad agendum.& Spe.eo.ti.§.ratione

ſui

ſui uerſ.itē opponitur.& Ang.inſt.de his per quos age. poſſ.col.1.& Bar.in l.filiusfamil.in fi.de dona.cum ſi.

91 Idcirco dicebat Bal.in c.nonnulli.in 1.col. & in c.ex parte Decani.de reſcrip. quòd habens mandatum generale,& agens in cauſa ſpeciale mandatum requirente,dicetur falſus procurator.quem ſequitur Iaſ.in d.l.licet.col.1.C.de procu.

92 Vnde in præmiſſa generalitate cauſæ criminales nō comprehenduntur,ſed ſolum ciuiles ſpeciale mandatū non requirentes per d.l.non ſolum.§.fi.pro quo facit l.cum clericis.C.de epiſco.& cleric.& tenet Spe.in ti.de procu.§.ratione igitur ſui.col.7.uerſ.ſed nunquid media.ubi atteſtatur quòd Rot. cur ita ſeruat, & Bonifa. de Vital.Rotæ auditor,in tract.ſuo de malefic.ſub rub. de procu.col.pen.uerſ.ſed quid ſi procurator. per Bart. in l.procurator cui libera.ff.de procu.tenet Bal.ſeu Tācred.in ſumma ſeu praxi ſua ſub rub.de procu.q.2.facit tex.in d.cle. non poteſt.in fin.de procur.& per Abb.& alios in c. ſedes. de reſcrip. Guid. Pap. q.338. aliquis, prope finem.

93 Cauſæ uerò beneficiales in huiuſmodi generalibus mandatis includuntur,quia aliqua ſpecialitate nō egēt: ut per Aeg.d.dec.5.& Rot.375.fuit dubitatum. in no. ſequitur Ioan. Mill. in uerb. procurator poteſt eſſe laicus.licet Rot.739.incip.ſciendum eſt quòd in cauſa,in antiq.contrarium tenuerit.& ad præmiſſa uide Lap al-leg.69.an clem.cum alleg. ſequenti ubi de his tractat, & ſubtiliter loquitur.

94 Et generaliter ubicūq; principalis cōſtituēs illaquearet ſe aliqua ſpirituali,ſeu tēporali pęna generalis procurator nūquā cēſetur ſufficiēs:ex quo in cōceſſione hmôi nō uenit id,qđ ius in ſpecie nō eſſet uериſimiliter cōceſſurus c.in generali. cū ibi no. extra de re.iur.c.fi.de off. uic.in 6.ideò nullus cēſetur in dubio cōſtitutus ad fraudē cōmittendā:ut cōſuluit Bal.conſi.94.li.2. neq; ad id faciendū pp quod conſtituens indicat in pœnā: ut dixit Alex.conſi.73.in cauſa & lite.col.2.uer.3. poteſt reſpō

deri.lib.1.& conſi.73.in cauſa.col.3. uerſi. quinimò.ſi. 6.& gl.in c.dilecto.in uerb. generalis. de præb. & alibi ſæpe uel propter qđ mandans argui poſſit de fide rupta. l.3.§.ſi procu.ff.quod quiſq; iur.ponit Anch.conſi.366 uidetur primo.& conſi.ſeq.quod eſt conſiliũ Saliceti & facit quod nota.ponit Aeg.conclu.551.ſi procurator.& Rota.deci.81. quoad reuocationem in no.Ro.conſi.60 mandatum, & conſi.& ob id procurator habens poteſtatem appellãdi, intelligi debet in caſu à lege non prohibito ſicq; talis procurator non poſſet appellare in cã executiua, uel aliàs tali, ꝙ appellans pœnam incurreret: ut in l.ab executione in ſi.C.quorum app.non recipi. & l. ab executore ubi Bar.Ang.& alii.ff.de app.& Bar.in l. ſi procu.2.col.ff.de cond.indeb.Fel.in c. quo ad conſultationẽ,uerſi.nota perpetuò.extra de re iudi.& Ang.in d.§.prætereà.col.22.uerſi.3.& principaliter. inſt.de excep.ubi adducit ſuper hoc notabile conſi. Ange.de quo ibi & tenet Alexan.conſi.31.opportunè col.pen.uer. in dubio autem.& conſi.33.uiſo.circa fin.lib.2. & conſi. 17.in cã.col.2.& conſi. 108. uiſo.col.3.lib.6.

96 Eſt tamen notãdum,quia mandatũ diceretur ſpeciale,qñ dictum fuiſſet(putà) ad cõpromittẽdum, ad permutãdum,ad alienandum &c.licet non dicatur in indiuiduo iſtã uel illã rem,aut cum tali ſeu tali perſona: qm̃ tunc potius mandatum ſingulare diceretur.ut declarat Alex.qui atteſtatur ita cõiter teneri in conſi.189. uiſo ſtatuto col.2.uerſi.quartò probatur.lib.7.& conſi.155. uidetur uer.fortificaretur.lib.6. poſt Bar.in l. filiusfa.ff. de dona.& Mil.in uerbis procuratoris mandatũ.& Dec. conſi.20.col.3.uer.nam ſpeciale &c.lib.1. Aym. conſi. 126.inter.col.3.

Eſt inſuper notãdum,ꝙ ſi conſtituens plures haberet cauſas tempore conſtitutionis contra aliquem putà Titium pendente,& conſtituendo ſimpliciter diceret cõſtituo te ad cauſam quam habeo cũ Titio,aliter nõ ex-
97 preſſa cauſa in qua cõſtituebat:cenſeretur in magis ardua & graui,& ipſi cõſtituenti periculoſa cõſtitutus.ar.

l.3.

l.3.ff.de ſolu.& hæc fuit dec.antiqua.relata per Io.An. ubi dicit Guilielmum naſo.ita tenuiſſe in Spe.đ proc.§. ratione autem formæ.uer.quid ſi ſit conſtitutus.in uerb. ſecundum P.quem uoluit allegare Roma. (licet corruptè)qui idem tenet iij ſing:793.habens duas cauſas.Nā regulariter diſpoſitio ita debet interpretari ut ad caſum magis neceſſarium trahatur l.1.§.qd ergo.ff.de uent. inſpi.l.quod habeo.ff.de Carb.edict.Bal. cōſi.35.pater filio.col.2.lib.2.refert & ſeq.Aym.conſi.25.dubia plura col.fi.uerſi.7.diſpoſitio.

Septimo aduertendum erit quia per clauſulā illā ad omnes alias eius cauſas,&c.non cōprehenduntur cauſæ futuræ & oriunde ex iure orto poſt datam mandati,ſed ſolūmodo ueniūt præſentes:ut tenet Rot.dec.563.utrū procurator cum generale in antiquis.gl.Bar.& doctores in l.damni.§.ſi is qui ædes.ff.de damno infect.gl.Bar.& alii.in l.omnem.ff.de proc.l.qui habet in fi.per illū tex. (à ſpeciali)ff.de tut.ubi hoc tenuit Dyn.uidelicet tale mandatum non extendi ad cauſas futuras non cōnexas ꝑ illum tex.& l.de his rebus.ff.de auro & argéto leg.qđ et placuit Io.An.in Spe.de proc.§.rōne formę in uerb. obtinuit.& firmat Ang.referēdo doctores ita tenere in d.§.ꝑtereà.col.24.uer.qd aūt ſi ꝓcurator &c.de excep.

Multi tamē contrarium tenēt,uidelicet ad cauſas futuras mandatū hmōi ſe extendere per l.2.§.ꝙ ait prętor in fi.ff.quod quiſq; iur.l.ſi ſeruitus.ff.de ſer. urb.præd. l.uxoré.§.codicillis.ff. de leg.3.hanc partē ſeq.Spec.eo. tit.de proc.§.1.uer.itē oppono.&.§.rōne aūt de formæ: uerſi.quid ſi procu.& Bonif.de Vital.in loco de quo ſupra.uerſi.ſed quid conſtitutus hanc ēt tenet Rot.deci. 413.fuit dubitatum,utrum procurator.in no.qu ę inter alia aſſerit talia mandata in fauorem conſtituentiū latè interpretari debere,in hocq; mandatū procuratoris diſtare à mādato iuriſdictionali,qđ de ſua natura ad cās nōdum exortas nō extenditur.idem concludit dec.148 cōmiſſio prope fi.eo.lib.& ſequitur Fel.in c. Relatum in uerb.ſexta differentia.de offi.deleg.

98 Guilielmus aũt de Cuneo in l.item ad litem.ff.de ꝓcu.diſtinguẽdo opiniones uidetur cõcordare:uidelicet quòd ſi tẽpore cõſtitutionis cõſtituens non habebat aliquas lites ut cõſtitutio aliquid operetur, extenditur ad futuras:& hoc modo procedit ſecũda opinio.Si aũt tũc habebat cõprendit ſolum præſentes: & in hoc procedit prima opinio.hanc diſtinctionẽ refert Rot. dec.19. fuit dubitatum utrùm cùm procurator.in add.in no.

99 Octavo erit aduertendum,qa per illud uerbum in mãdato poſitũ,uidelicet cauſas ad Ro. cur.legitimè deuolũtas limitatũr tota poteſtas ipſorũ ꝓcuratorũ, adeò ꝙ ſi cauſa non fuerit ad Ro.cu.legitimè,putà ex natura cauſæ:ut qa eſſet ſpũalis,uel eccleſiaſtica,aut per legitimã appellationẽ, uel ſpeciale sũmi Põtificis reſcriptũ, ſeu aliàs deuoluta,hmõi procuratores iñ non deuolutis procedere nõ poſſent:cum uoluntas conſtituentis ſit ſeruanda.c.ueniẽs de accuſ.c. quærelam.c. conſtitutus,cũ ibi no.per Io.An.de proc.&.c.ſi quẽ,eo. ti.li.6.& in terminis tenet Rot.d.dec.19.circa med.& Aeg.concl.556 concl.ſm Dominicum,& Rot.680.dic ꝙ ſi aliqua cã in anti.Et intellige de cauſis tpe cõſtitutionis deuolutis, et ꝗ eſſet dictũ ad cãs motas & mouendas ad Ro.cu.deuolutas,ꝑ illud uerbũ deuolutas, qđ eſt præteriti tpis ſm Aeg.dec.470.procuratoriũ. & 575. procurator deputatus.quãuis cõtrariũ teneat Ro.dec.19.in ſ fi. in no.

100 Et ratio primi dicti eſt quia ꝓcurator põt limitatẽ, uidelicet ad certã cauſam, & ſub certa cõditione & ex die,& uſq; in diẽ cõſtitui:quæ diligẽter ſeruanda ſunt: ut probatur in l.1.& l.itẽ.ff.de proc.& per ea quæ ponit Io.An.in Spe.de proc.§.ratione formæ colu.3.in uerb. conſtitutus.iuncta l.diligenter.ff.manda.cum ſim.

101 Nono erit aduertẽdum, qa generalitas ſupraſcriptæ clauſulę motas & mouẽdas reſtringiř reſpectu ipſius Sépronii,cõtra quẽ fuit tacta cõſtitutio ſi ex facie ipſius mãdati alliud non colligat.) Et ꝓpterea uirtute talis mãdati ꝓcuratores cõſtituti nõ poſſent interuenire in cã cõtra aliã perſonã mota,ſeu mouẽda:ut declarat Bar.in

l.qđ

l.qđ dicit.ff.de tut.per illũ tex.q̃a noua perſona nunquã ſubintelligitur.l.ſi ita ſtipulat.§.Griſogonus.ff.de uerb. oblig.dũmodo nõ foret aliquod præãbulum neceſſariũ ad cauſam,in qua quis expreſſe conſtitutus eſſet,ut declarat idẽ Bar. in l. legatum.ff. de proc.& ſequitur Io. Mil.in uer.procurator ſi eſt conſtitutus cõtra certã perſonã.& Lud. Ro.in l. dãni.§. is qui.de dãn.infect. & in ſing.155.cõſtituo ubi aſſerit Romæ ita fuiſſe iudicatũ. idẽ ſequitur Fel.in c.ſedes.col.4.uer. & ſequitur ad literã de reſcri.ubi clare loquitur. & Dec.cõſi.502.ex duobus conſiliis col.fi.uerſ.ſed ſolùm dubito.li.4.

102 Decimo erit aduertẽdum ad illud uerbũ, & ſuper illis coram quocunq; iudice cõparendum:q̃a ſi procuratores hmõi coram aliquo iudice (in cauſa tamen incõpetenti) ſimpliciter comparuiſſent,dubitari poſſet nunquid uirtute dictæ clauſulæ iuriſdictio iudicis incompetentis,foret prorogata:ex quo ad prorogandã iuriſditionẽ requirit́ ſpeciale mãdatum:ut no.Inn.in c.cum olim el 1.ubi Fel.col.pe.uer.in ea.gl. qui dicit ꝙ oẽs ibi hoc tenẽt.de off.dele. & ſequit́ Mil.in uer.procurator nõ poteſt.& ponit Ro.conſi.100.& Guid.Pap.quęſt.285.ſtatuto.Clauſula tñ prędicta quandoq; prodeſſe poterit:ut aduertit Spec.de procu.§.ratione formæ,circa fin.

103 Vndecimo erit ẽt aduertẽdum ad clauſulã illam, cum poteſtate ſubſtituẽdi &c.ſimpliciter in mãdato poſitã:q̃a uigore illius ꝓcurator cõſtitutus,anteꝗ̃ recipiat mãdatũ, & illud tacitè uel expreſsè acceptet,ſubſtituere nõ poterit,ut dicit Ro.dec.145. ſi ꝓcurator inn. Nã añ receptionẽ & acceptationẽ mãdati non dr̃ ꝓcurator: q̃a ſm leges requirit́ expreſſa acceptatio.l. filiusf.§.inuitus.ff. de proc.ſm aũt canones ſatis eſt tacita & preſũpta,puta recipiẽdo mãdatum & nõ contradicendo:ut in cle.1.de proc.& ponit Ro.202.ſm Io.Mil.qui hoc ponit in uer.ꝓcurator nõ dicit́ uer.1.& Aeg.576.ſi impetrabit.in fi.ubi ꝙ ſi nõ aſſumpſit onus,non poteſt tãquã talis haberi,& uide Anch.cõſi.269.ex uerbis colu.1.in prin. & eundẽ Aeg.concl.581.ſi litatus,prope fin.

Poſt-

104 Poſtquã uero onus procurationi in ſe aſſumpſerit, & alium loco ſui ſubſtituerit (cũ ſuo ſit functus officio) non remanet amplius procurator:& propterea cum illo quicquã ulterius fieri non poterit, ſi modò ex mãdato aliud nõ apparuerit.ac habilem & acceptãtem ſubſtitue rit:ut declarat Bar.in l.uero procuratori.§.quid ergo.in fi.ff.de ſolut.& Bal.in l.qđ qs,col.2.in fi.C. de procu.& Fel.in c.cũ literis co.3.uer.2.uide Bal. &c.de of.del. Et
105 taliter ſubſtitutus ab ipſo domino principali cẽſebitur ſubſtitutus,& procurator datus ut inquit gl.ordinaria. in c.1.uer.ſubſtituẽdi.de proc.in.6.per tex.itẽ eorum. §.decuriones,ff.quod cuiuſq; uniuerſis tenet Rot.deci. 146.in no.unde poſtquã mãdatũ ſemel ſubſtitutus ſuſceperit ẽt quod eo non fuerit uſus,ab ipſo procuratore ſimpliciter ſubſtituẽte,ſine alio ſpeciali mandato reuocari non poterit:ut dicit tex.in c.is qui eo.ti.& ii.& Ro. deci.11.ſub ti.de proc.in antiq.de Biſſignet. Secus ſi in mandato eſſet appoſita clauſula illa uti ſolita cum poteſtate ſubſtituẽdi ac reuocandi,& toties quoties uidebiť expedire onus in ſe reaſſumẽdi:q̃a tunc poterit quocũq; expreſſe uel tacitè ut putà reaſſumendo onus in ſe ſubſtitutos reuocare:ut declarat Rot.deci.184. ſi procurator in no.hinc eſt ẽt ꝙ ſi idem ſubſtituens,anteq̃ ſubſtitutus onus acceptaſſent; decederet nihilominus taliter ſubſtitutus cauſam prædictã proſequi poſſet: ex quo (ut dixi cẽſetur ab ipſo dño ſubſtitutus:ut tenuit Rot.dec. 414.ſi aliqs ĩ no.& de quo dec.9.de proc.ꝑ eũdẽ Biſſig.
108 Si autẽ fuiſſet data poteſtas ꝓcuratorib. ſubſtitutos reuocandi,poſſent non modo expreſsè, quinimo & tacitè (putà) procedẽdo ipſi ſimpliciter in cã ut dixi, ſubſtitutos reuocare: ut docet Rot.386. Si procu. in no. Vel ſimpliciter alium ſubſtituẽdo in eadem cã:nam tunc primus cẽſeretur reuocatus.ſm gl.Bart. & doctores in l.ante litis.ff.de procu.ẽt ꝙ procurator à principio proteſtatus fuiſſet per aliquam ſuã cõparationẽ, ſubſtitutum ab eo nolle reuocare:quia aliud eſt comparere, & aliud alterum ſubſtituere:ut inquit ad propoſitum Rot.dec.121. in no.

in not. & facit deci. 479.nota ſi dñs in antiq. & magis in terminis ponit Aeg.cõcl.565.cõclu.ſi ꝓcu. & cõclu. 590.ſi procurator cũ ſeq. ubi ſatis declarat materiã iſtã.
109 Et eſt notandum ꝙ hmõi ſubſtitutus poſt litiſcõteſtationem à ſe factam(cum dominus litis & inſtantiæ effectus fuerit)poterit alterum (quaſi dominus inſtitię factus)ſubſtituere,ſeu cõſtituere:ut uult Rom.122.proc. ſubſtitutus.& 146.ſubſtitutus in no.& 546. utrũ procurator in antiquis Biſſignettus.dec.9.de procu.
110 Et ſi cauſa foret talis,in qua litiſconteſtatio non fieret putà ſummaria,uel executiua,aut per alterum lis foret cõteſtata:poſtquàm idem ſubſtitutus merita eiuſdẽ cauſæ tractare cœperit, efficietur inſtantiæ dominus: & proptereà(ut præmittĩ poterit:ut Pe.Cy.Bal.& cõiter alii.quicquid ibi Bar.dicat)prout ibi de cõmuni atteſtatur Iaſ.in l.nihil.& in l.nulla.C.de procu. & per Bar.in l.poſt litẽ.ff.eo.ti.& uera eſt op.ut dicit Rot. 500.dec. 122.in add.in no.& tenet Alex.cõſ.147.uiſis col fi.li.6.
111 Erit ẽt notandum,qm̃ ſi principalis cõſtituẽdo promittat releuare conſtitutos,& ab eis ſubſtituendis. nec detur aliter ſpecialis poteſtas ſubſtituendi ex hoc cõſtituti aliquem ſubſtituere non poterunt,ſecundum Rot. deci.346.nota ſi procu. in antiq.& deci.1.in tit.de procu.in illis de Biſſig.Aeg.concl.8.uerba.
112 DVODECIMO & ultimo aduertendum erit ad illa uerba,uidelicet & ad omnia alia faciendum quæ utilia uidebuntur & opportuna &c.& ad illa promittens ratũ & gratum habere quicquid per eoſdem procuratores legitimè factũ fuerit &c.qm̃ clauſulę hmõi ualde captioſæ,& deceptorię ſunt:nam conſtituens debet ſimpliciter ſtare facto ſui procuratoris, ſiue fiat legitimè & utiliter, ſiue nõ:aliàs ſemper poſſet opponere non foret ſibi utile uel non eſſe legitime factum: & iudicium redderetur illuſorium: ideò ſimilia mandata recipi non debet ueluti captatoria.arg.l.captatorias.cũ ibi no.C.de milit.teſt.& tenet gl.2.in c.relatio.21.quæ.1.& Spec.in tit.de proc. §.ratione formæ.col.11.uerſi.itẽ excipitur. & gl.in uer. deb.

deb.modo.in cle.1.de proc.p Io.An.Bal. Ant.& Abb. in c.fi.de dil.& Bar.in l.quæ omnia.§.planè.ff.de proc. & ponunt Bal.Iaſ.in l.ſi proc.col.fi.C.de proc.& ita cõmuniter tenetur ut aſſerit idem d.Iaſ.in l. quæ acta col. 5.uerſ.quid ſi dominus.ff.de offi. proc.ceſ. debet igitur procu.taliter cõſtitui.ut per eius aduentum cõditio aduerſarii deterior non fiat l.2.§. pe.ff. quibus ex cauſ.in poſ.Et aduerſus hmõi mandata captatoria debet opponi:nã tum ope exceptionis erunt nullius momẽti : aliàs ſi non opponeretur,in pleriſq; caſibus negligẽtiæ ipſius partis imputari poſſet:ut per Fely.in c. cum olim.el.1. col.pe.uerſ.3.intellige & c.extrà de offi.dele. arg.l.cum mandato.§.fi.ff.de mino. & l. Iam tamen.§.nunc.ff.iudicatum ſolui,cũ ſimili.de quibus meminit Hyppol.de Marſ.in l.ſiquis,uerſ.quæro ulterius.ff.de queſt.

113 Aduertas ẽt, ꝙ clauſula rati mandato ſimpliciter appoſita,non ampliat illud:ut per gl.in l.ſi proc.abſentem ff.de proc.neque aliquid ſpeciale inducit:ut per Bar.in l.1.col.fi.ff.de proc.Cæſ.Et eſt cõmunis opinio ſecundum Alex.conſi.41.uiſo.col.3.li.3.& eam tenet Deci. conſi.500 in cauſa quę.col.pe. nu.11.li.4. & qđ ſit cõmunis atteſtat d.Iaſ.in d.l.p col.fi.de offi.proc.ceſ.

Poſſet tamen talis rati clauſula importare mãdatum: ſiquis diceret , promitto habere ratum illud qđ feceris : nã perinde eſt,ac ſi dixiſſet,te procuratorẽ cõſtituo , ſm Bal.in add.Spec.de ꝓcu.in uer.clauſula rati. & facit tex. in c.cùm dilecti ĩ prin.iuncta gl.1.in fi.de dolo.& cõtu.

114 Et quòd dicitur de hmõi clauſula , intelligas ẽt ꝙ cõſtituẽs iuraſſet ſe ratum habiturum, quicquid geſtum foret &c.quia per hoc non ampliatur mãdatum:ſed iuramentum hmõi reſtringitur ad comprehenſa & ſpecificata:ex quo de natura iuriſiurandi eſt ſe non extendere ultra id, de quo fuit actum & conſenſum. ſed duntaxat geſta & actũ factũ roborare:ut prob.in l.fi. C.de nõ nu. pec.& in c.omne.22.q.1.cum aliis,de quibus.per Bar.l. ſiquis pro eo.col.fi.ff.de fideiuſ. & Ang. conſi.315.ſtatuto,col.1.& Dec.cõſi.193.uiſo tenore.col.3. uerſ.2.reſpon-

ſpondetur:& eſt cōis opinio doctorum:ut inquit Alc.in cōſi.28.uiſis.col.pe.li.1. & tenet idē Deci.cōſi.351.in caſu.col.fi.lib.3.& latius cōſi.494.uiſo col.pen.uerſ.2. reſpondetur.536.in cauſa.col.3.uerſ.2.principaliter,li. 4.latius ponit Ang.conſi.102.lo.col.per totū.Et ne decipiaris aduerte ꝙ iuramentum appoſitū cōtractu a iure reprobato non ualidat talem cōtractum: quāuis iurans dictum,ſuū iuramentū ſeruare teneatur:ut inquit Rot. deci.653.tenet in anti.& Gem.in c.2.col.2.uerſ.quæro an mulier aſtringatur de iureiu.in.6.Et ex pręmiſſis(tu iuuenis.)colligere poteris, quare in maudatis quæ quotidie in cauſis producūtur,adſint tot clauſulæ ēt geminatæ,ac uerba duplicata, & pręgnantia quia non ſine miniſterio talia ponuntur.

Idcirco diligenter ad illa, & nunquid cauſam, de qua actum fuerit comprehendant,ac debite forma ipſorum fuerit obſeruata:aduertēdum erit:nam in eo quod exceſſum fuerit,proceſſus regulariter nō ualebit:ſuper quo tñ uide Iaſ.in l.ſi procuratores.C. de proc.ponentē qualiter & qñ forma ipſius mandati excedi poſſit cum ſimili.de quibus aliàs.De illis aūt mandatis: in quibus nomina ꝓcuratorum exprimūtur,ſed in albis remanēt. nunqd ualeant,uide Boherium late ponentem & dicentem ꝙ ſic dec.274.Quod pro nunc non examino:dicam aliàs & interim uide Alb.& Ang.in l.2.ff.de procu. & Bar.in l.inſti.talis in fi.ff. cond.inſt. Cano.in cle. ſi religioſus de proc.cum ſimil.

Tertio principaliter ꝙ alieno nomini comparens non fuerit talis,oſtendi cōſueuit:ſi cōſtare poterit, ꝙ ipſe comparens,tempore comparationis,ſe fuiſſe ꝓcuratorem conſtitutum,ac poteſtatem ſuam ignoraſſet,putà ꝙ nondum recepiſſet inſtrumētū procuræ,nec de ipſo habuiſſet certam notitiam:nam tali caſu mādatū(qđ oritur ex conſenſu utriusq;.l.cōſenſu. & ibi per glo. & doctores.ff.de uer.ob.)non contrahitur,qa in ignorantē non cadit conſenſus.l.mater de inoff. teſt.ff.l. qui cum tutoribus.in prin.de tranſ.cum aliis, de quibus ꝑ Alc.

ad pro-

ad propoſitum in conſi.146.in cã col.3.uerſ.nec prædi ctis.li.5.bonus tex.iunct.gl.in uerſ.dum ignorat. in l.ſi-quis apud.ff.iud.ſol.& l.quæro.ff. eo q pro tut. cũ aliis poſitis ſub rub.de iuriſ.ord.uerſ.rõne iudicat.n.167.uñ quoties abſens conſtituitur proc.de conſtitutione hmõi per mãdatum publicum, ſeu nuncium,uel epiſtolã q.b. uerisimiliter credere poſſit certificãdus eſt,non aũt per exſtraneã perſonã,ſeu alias minus legitimè : qa tunc ex parte conſtituti neq; obligatio,neq; mãdatum aliquod orietur, ex quo non poſſet dici certus de poteſtate ſua. Igitur ante ueram notitiã mãdati geſta à proc.non ualebunt:qñ poteſtas & exercitium uerè non tranſit neq; acquiritur cõſtituto,niſi à die receptionis mãdati:ut eſt gl.ordinaria in cle.1.in uerſ.receptis.de proc. & tex.in c.is qui.ubi ſcribent.ſuper uerbo ſuſceptũ &c.licet ubi gl.in uerb.ſuſcipere eo.tit.in 6.& l.quęro.ff.de eo.qui ꝓ tut.tenet Lap.allega.81.nõ ualuit,uer.nõ fuerũt delatæ literę &c.& Caſſ.deci.8.nu.12.de reſt.ſpol.& deci. 3.nu.4.de app.& ita concl.Bar.in conſ.73.incip.Quęrit utrum proc.reprobando Dy.aliter tenentẽ prout ibi.& tenet Spec.in tit.de proc.§.rõne igitur ſui uerſ.ſed qd ſi proc.& ibi Io.An.in uerb.in fi.& Bal.in add.ibi.uerſ. proc.non habet poteſtatem niſi ex quo receperit mãdatum &c. & idẽ in ſumma ſua quæ dicit practica Tancr. in q.5.de proc.& per eundem in l.licet.col.1. uer.3.no. C.de proc.& l.falſus.col.6.uerſ.ſed pone ꝙ cau.ubi tñ hoc uidetur limitare,uidelicet habere locum qñ procu. certam fomã cõtineret aliàs ſentit qđ proceſſus nõ eſſet nullus C.de furt.ſed primũ dictum ſimpliciter ꝓut ſupra tenet Ang.inſti.de his ꝑ quos age poſſ.col.2.uer. Octauò qñ quis eſt.& Bonif.de Vital.in tit.maleſi. ſub tit.de proc.col.pe.uerſ.ſed quid?quidã comparet.& Io. Mil.in uerſ.proc.ſi non eſt certificatus:quã parte ẽt ſequ tur Rot.deci.145.ſi proc.in no.& illã dicit eſſe magis cõmunem Ale.in d.l.licet col.1.illam ẽt tenuit Hip.in l. ſi quis in quo uer.conſtat.ẽt nu.64.ubi plura cõgerit.ff. de q.& Nicolaus Boer.qui doctores,qui pro contra tenuerunt

nuerunt enumerat:& de ſtylo ẽt taliter ſeruari atteſtaṫ in dec.274.in prin. Vnde uidemus ꝙ anteq̃ procurator acceptet,non eſt neceſſe,ad ualiditatem proceſſus,eum citare,ſed procedendi poteſt contra principalem ꝑ edictum,ſeu in Ro.cu.per audientiam contradictarum : ut inquit Aeg.concl.681.ſciſcitatus.& conci.575.ſi impetrauit in fi.& quotidie practicamus.

116 Et licet præmiſſa de iure procedant,nihilominus ex ſtylo palatii,actus geſti per procuratorem,an̄teq̃ recipiat mandatum, ualent:& ſatis eſt ꝙ illud ante ſententiã recipiat,& producatur prout ſeruat Rot.quæ de hmõi ſtylo & obſeruantia atteſtatur:ut deci.145.in fi.add.in no.& facit deci.286.quidã qui non erat in antiq. ſuper quo ſtylo forſan fundata eſt alia deci.quæ hoc tenet 248 nota quod ubi ad requeſtam.in antiq.ſecundũ Fel.qui de hoc meminit in c.ſciſcitatus.col.8.uer.adde ẽt in materia.de reſcr.uel intellige d.deci.248. prout loquiṫ.uidelicet qñ ex actis non apparet de mandato comparen-

117 tis,licet in ueritate ſit procurator qđ cõſtitutus poſt receptionem mandati illud aut penes ſe retinuiſſet, uel in alia cauſa,cum illud eſſet generale,produxiſſet:nã iſto caſu acta ualebunt:& idem tenet Spe.in d.§.ratione igiṫ ſui uerſi.ſed quid recep.ubi aſſerit qđ Papa cũ fratribus ita determinauit:& ꝙ ipſe de illorum mandato ita pronunciauit. ſuper qua doctrina ſpecialiter uide Ale.eam ponentẽ in conſi.78.uiſo col.2.uer.ſi non obſtat.li.5.& Lap.d.alleg.81.col.1.ubi uideṫ indiſtinctè tenere actũ nõ ualere qñ opponitur de mãdato:& proc.nõ curat illud exhibere, & penes acta ꝓducere: ſecus forsã ſi pars in tp̃e non opponeret:ut ibi,ꝑ ꝑ dictas deciſiones.

118 Mandatum namq;,parte non opponente,uel iudice illud non requirente,poteſt quãdoq; produci:licet Ale. cõſi.101.uiſis omnibus.col.fi.li.5.uideaṫ uelle poſt cõcluſionem in cauſa.produci nõ poſſe:de quo ꝑ doctores in c.is qui,de proc.in 6.& cõtrarium ſentit idẽ Ale.cõſi. 146.in ii.eo.li. & d.conſi.78.col.3.eo.li.& dicã infrà. & ponit Aym.conſi.108.in iſta cã,in prim.ubi uideas:

Scias

119 Scias tamen quòd ſi eſſet in Romana curia proc.qui non produceret apud acta mādatum ſuum,ſi interim cō tra principalem tanquā cōtumacem per audientiā proceſſum foret:licet ex poſt idem proc.exhiberet mandatum proceſſus nihilominus antea per audientiā factus ualeret,& teneret ex quo idem eſt,non eſſe uel non apparere,& imputatur proc.nō producenti:ut ponit deci. Rot.169.Si uigore in no. & Aeg.681.ſi citatus & facit alleg.Lap.22.an ſuff.in princ.

Communis tñ reſolutio de qua ſupra,uidelicet ꝙ geſta per eum,qui non receperat mandatum, non teneat, limitatur dūmodo mādatum ſuperueniens non habeat in ſe clauſulam rati:quæ cōmuniter hodie ſolet apponi: quia tunc uirtute tali clauſulæ,geſta per ſimilem procuratorem ante mandati receptionem in uim ratihabitionis,quę à uoluntate ſolius conſtituentis pēdet & retrotrahitur,ualerent & ſuſtinerentur prout uidetur ſentire Rot.deci.586.quidam non erat proc.in antiq. & tenet hoc Dom.de ſancto Gem.in d.c.is qui:quē refert & ſeq. Io.Mil.in uerb.proc.ſi non eſt certificatus. & Bal.in l.2 ff.de proc.Bonif.de Vital.in cle.1.col.4.in 4.q.eo.tit.& ponit Ale.d.cōſi.146.in cauſa & lite.col.ſi.uerſi. præterea qñ mandatum lib.5.ubi ēt limitando dictam cōmunem opinionem intelligit eam procedere parte requirēte mādatum, & aliàs opponēte:parte aūt nō opponente dicit ꝙ actus ualerēt prout ēt tenet Bal.in l.1.C.de ꝓc. & Lap.d.alleg.81.Sed per hoc non recedas à cōi(ſupraſcripto dominorū ſtylo circūſcripto)ex quo organa procuratoris ante receptionem mādati dicuntur ſuſpenſa: & exercitium poteſtatis impeditū: prout alias diximus de iudice,ante reſcripti præſentationem procedente.

121 QVARTO principaliter oſtendi poterit ꝙ is qui cōparuit,non erat effectualiter ſi talis demonſtrabitur mādatum eiuſdem,aliqua rōne inualidum. Nam tunc erit perinde ac ſi nullum habuiſſet cum paria ſint aliquid non eſſe,uel eſſe ſed nulliter & minus canonicè.l.2.ff.de aut.tu.l.de ætate.§.qđ ait prętor.ff.de interro.act.l.quoties

ties.ff.qui ſatiſ.cog.l.1.§.& quidẽ.ff.quod cuiuſq; uni-
uerſ.quem tex.ad propoſitũ adducit And.de Yſer.in c.
1.§.præterea quæ ſit prima cauſa benefi. amit. in uſib.
feud.Quantũcunque igiẽ fuerit ꝓceſſum cũ tali alieno
noīe comparente, cuius poteſtas & conſtitutio fuerat
inualida, nunquã propterea cenſetur eiuſdem perſona
legitimata quominus ex defectu poteſtatis cõparentis
proceſſus & ſentẽtia impugnari poſſint ut probatur in
l.2.C.de eo qui pro tut.& l.qui neque.C. qui dare tut.
poſ.l.nõ dubium.C.de tut.qui non ſatiſd. tenet Arch.
in c.ad agendum.de procur.in 6.quẽ ſequitur Bal.in d.
l.licet.col.1.uer.tertio modo dicit.C.eo.tit. & in l. fal-
ſus.in 1.col.C.de fur.& Canoniſtę in c.ex parte decani.
dũ ponunt qs dicatur falſus procurator,de reſcrip.facit
l.2.§.defendi.ff.ex quib.cauſis per Bart.in l. ſi Inita.§.
Iulianus col.3.uer.ſed quæro.ff.de dam.infect.

122 Quòd autem mandatũ fuerit uel ſit nullum & ineffi-
cax,contingi poterit ratione conſtituentis,aut conſtitu
ti,uel formæ ipſius conſtitutionis.

123 Ratione conſtituentis hoc eueniet: ſi ipſe fuerit
talis cui nulla,uel ſaltẽ illius rei. ĩ qua cõſtituit cõpetat
legitima adminiſtratio:ꝓut ſunt hi quos diximus rõne
incapacitatis & ĩbecillitatis ĩtellectus,uel rõne ſubiectio
nis,à iudicio ꝓhiberi: Nã ſicuti tales ꝑ ſeipſos ſimilia
124 gerere nõ pñt,minus quoad illorũ ꝑiudiciũ poterũt al
teri,ut gerãt,ex ſeipſis cõmittere:uñ ſi aliqs ex ꝑnomi-
natis abſq; interuẽtu iudicis cõpetẽtis,ac authoritate il
lorũ,quorũ auxilio regunẽ,putà tutorũ ſeu cur.cõſtitue
ret ꝓc.cõſtitutio (quatenus ꝑiudiciũ cõſtituẽtis reſpice
ret)nõ ualeret:ut ꝓbaẽ in l.neq;.§.pupillus. & in l. non
eo minus.C.de ꝓc.& l.ſi proc.hñs,ubi ponũt ſcri. C.de
ĩ integ.reſti.l.cũ & nos minores.in fi.C.ſi aduer. rẽ iud.
c.ſi annũ.de iud. ĩ 6.ponit Spec.in tit. de ꝓcur.& rõne
quoq; cõſtituentis.uer. itẽ ꝙ conſtituens erat minor.

125 Aliàs ſi tanq̃ legitima pſona aliquo caſu ꝑ ſe in iudi-
cio ſtare poſſet,ẽt ꝓc.poſſet cõſtituere:cũ uſus procu.ad
hoc ſit ĩuẽtus.l.1.§.uſus.ff.de ꝓc.l.planè.ff.fam.erc.l.4.

§.1.ff.rē rat.hab.tenet Bart. & alii: ꝑut ibi atteſtat̃ Iaſ. in uer.ex hoc ſequitur in d.l.neq;.& in l.mutus.§.is qui ff.eodē ponit Inn.in c.intelleximus.de iud.& c. cùm i.& a,de re iu.cum aliis,de quibus per Fel.in c.poſt ceſſionē col.pe.uerſ.& aduerte.extrà de prob.

Siue igitur is qui cōſt. pupillus, minor, furioſus mente cap.prodigus,mutus,ſurdus,filiusf.uel religioſus,fuerit:ſiue aliàs talis ꝙ aliqua rōne,uel cā. adminiſtrationē illius rei cuius rōne cōſtituit reſpectu dñi,uel quaſi,aut ſaltē adminiſtrationis: ſibi inſolidū a lege , uel ab hoīe datæ,non habuerit:cōſtitutio nō ualebit ex quo nemo pōt alteri poteſtatē q̃ ipſe nō habet.l.ꝙ tradit.ff.de acq. re.do.l.obſeruare.§.proficiſci.ff.de off.procō.Et facit ꝙ ponit Rot.dec.18.nota ꝙ monachus in antiquis.

126 Eſt hinc uides ꝙ eccleſiarum prælati,quibus ad illorum utilitatem, rerum ac bonorum ſuarum eccleſiarum competit adminiſtratio,ratione huiuſmodi adminiſtrationis ſiue bona cum capitulis ſeu canonicis earundem eccleſiarum,ſint communia ſiue nō,dummodò non ſint diuiſa & diſcreta poſſunt ipſi ſoli abſq; conſenſu capituli agere & defendere ac procuratores conſtituere:ut concludunt cōmuniter ſcribentes in c.edoceri.de reſcrip.& c.cum deputati,de iud.plenè examinat Lap.alleg.49.licet materia.per tot.tenēt legiſtę in l.neq;.C de ꝓc.Spe. eo.tit.§.ratione eius.uer. nunq̄d canonicus. & eſt gl.in uer.pro eccleſia.in cle.ſi.de proc.tenet Ro.ut p Aeg. cōclu.592.ſi procurator.& Rot.deci.466.in no. ſeq.Alex. conſi.186.uiſis ſubtiliſſimis col.3.uerſi.nec obſtat.li.2.
127 ubi ēt ponit ſecus fore in iſtis prioribus,ſeu antianis, & conſiliariis ciuitatum, & caſtrorum q̄a ipſe ſoli,& ex eorum officio pro rebus uniuerſitatis ad iudicia ꝓcuratores ſeu ſyndicos conſtituere non poſſunt , ex quo ipſi de iure liberā adminiſtrationē non habēt:ut per Cy.Bal & Sal.in l.1.C.ēt per proc.in integ.reſt.poſ. p Bar.in l.illud.§.1.ff.de mino.& in l.itē magiſtri.ff.de pac.per gl. & doc.in l.nec ciuitatis actor.ff.de proc.& in l.Item eorum.§.decuriones.ff.quod cuiuſq; uniuerſi...

Iſti ergo priores ſeu magiſtratus ſoli non pñt, cõitatē, ſeu eiuſdē bona obligare: ut uoluit gl. in d.l. itē magiſtri. quę eſt cõiter ſm Alex. i cõſ. 135. Viſo pceſſu nu. 1. li. 7. de quo ponit ēt conſi. 17. in cā in prin. li. 6. dũmodò aliud ex municipalis iuris poſitione non diſponatur.

128 Hinc eſt ēt ꝙ ſi tutor uel curator non cauerit rem pupilli ſaluam fore, qñ non eſt teſtamentarius, uel ex inquiſitione datus ex quo adminiſtratio rerum pupilli adhuc illis non competit, non poſſunt per ſe neq; per procuratorem, aut actorē in cauſis pupilli cõparere & ſi ſecus fieret, proceſſus eſſet inualidus: ut probatur in l. ſi tutor. C. in quib. cauſis in integ. reſt. & l. 3. in fi. C. de tut. & cur. qui non ſatiſ. & l. muto. §. muto. & §. hanc autē. ff. de tutel. & dicemus infrà. Defectu itaq; & impotētia conſtituentis mãdatum nullius momenti reputabitur: & perinde erit ac ſi talis illud non haberet: idcirco con-

129 iuncta perſona quę comparuit, ſi anteq̃ per litiſconteſtationem fieret dominus inſtãtiæ uellet alterum in cã hmõi facere procuratorē, cum non ſit dominus, uel quaſi: neq, competat ipſi aliqua adminiſtratio: ſed quodam ſpeciali iure pro abſente comparere à lege ſibi permittatur, hoc facere non potuit: ut tenēt doct. in l. qđ quis. ubi per Iaſ. col. 2. uer. ſeptimò fallit. C. de proc. p text. in l. 3. §. 1. ff. rē rat. hab. & tenet Rot. 677. nota ꝙ coniuncta pſona, in anti. & facit alia dec. 420. §. ſed utrum in not. q̃ ēt docet qualiter hmõi perſonæ coniunctæ non admittuntur in cauſis ſpiritualibus, & aliis æſtimationē non

130 recipientibus: ex quo in his cautio rati recip. non põt ſub qua admittiẽ coniuncta perſona: ut per tex. & gl. in l. Põponius. §. fi. ff. de proc. & ſequitur doctores in l. exigēdi. ubi Iaſ. col. 3. uer. quintò fallit. C. de procu. ponit Aeg. concl. 682. in cauſis. & Rot. 731. no. ꝙ in antiq. de cõiunc. perſ. uide Bal. in l. 1. C. quibus res iud. nõ nocet.

131 Poſſet ēt idē dici de procuratore ſimpliciter, & abſque ſubſtituendi poteſtate dato: qui ſi antequam per litiſcõteſtationē dominus litis efficiatur, alterum in cauſa ſubſtituat, nihil agit: ut probaẽ in l. qđ quis. C. de pc.

l.ſi procur.§.1.ff.manda.l.ab executore.§.fi.& ibi ſcrib. ff.de ap.facit gl.ordinaria in l.cùm eſſent.ff de ſerui.ruſticorum præd.& text.in c.1.de procur. in 6. Idemque erit generaliter in quibuſcunque aliis talia faciēdi poteſtatem à iure uel ab homine nō habentibus,ſuper quo diligenter conſiderandum fuerit.

132 Ratione conſtituti mandatū ſiue poteſtas data poterit eſſe nullius momēti:ſi taliter cōſtitutus fuerit ꝑſona,cum qua iudiciū ualidè fundari nō poſſit: prout ſunt hi,qui regulariter nec ꝑ ſe nec ꝑ aliis pñt iudicio intereſſe:ut puta ſeruus,uel monachus,& religioſus: ꝗ abſque authoritate ſuperiorū, regulariter inhabiles reputant.clem.ſi religioſus.& ibi gl.fi.& ſcribētes de proc.c.2.de poſtul.tenet Io.And.in c. in noſtra, ſuper gl ult.ubi Abb.col.fi.eo.ti. & idem Ioan.in Spec.§. rōne formæ col.fi.uer.ult.eo.ti.(licet Bar.contrariū ſenſerit. in l.ita demum.C.de procur. dū uult tales in iudicio ꝓ aliis intereſſe poſſe,ſi nō excipiatur.C.de procur.& Io. And.ſequitur idem Abb.in c.non iniuſte. ſuper glo.1. eod.tit.& Dec.conſi.499.in cauſa.col.3.lib.4.

133 Idē dicimus de pupillo,& minore 25.annis ꝗ regulariter abſq; authoritate tutoris uel curatoris nō habet legitimā ꝑſonā in iudicio ſtādi,idcirco ab aliis ꝓcuratores cōſtitui nō poterūt alias ſi cū talibus ꝓcederet,proceſſus eſſet ipſo iure nullus:& poſſet de hmōi exceptione ꝓceſſum retro nullū reddēte,qñcunq; opponi:ut uoluit Bar.in l.minor.ff.de proc.ꝑ tex.ī c. qui gñaliter.§. fi.de ꝓc.in 6.tenet Rot.dec.801.ſciendū eſt ꝙ aliquis. in antiq.quæ uult ēt,ꝙ habilitatio iudicis,uel partis cōſenſus,nihil operetur:& ponit Aeg. pro cōcluſione dominorū:licet ipſe in contrarium multa alleget, conclu.

134 143.minor uigintiquinque, ubi eſt uidendū, Et hoc idē tenet Ant.& Abb.in c iniuſte,ſuper 1.glo. extra de procur.Et eſt cōis ſnīa & opin.doctorū ſm Iaſ.in l.exigēdi.col.6.uer.in eadē gl.C.de procur. Nā inhabilitas & incapacitas iſtorū quaſi à iure naturæ prouenit,uel ciuili funditus inhabilitāte,& reſiſtēte potētię:ut diceba-

mus

mus de ſeruis:prout declarat Bal.in rub.C.qui accuſ.nõ poſſ.col.3.in uer.ſed an poſt litiſconteſtationem.& Fel. poſt alios in capitulo ſciſcitatus.col.3.de reſcr.

Secus ſi inhabiles per exceptionẽ)haberent. putã ob aliquã qualitatẽ extrinſecã alicui adhærentẽ : ut miles, clericus,fœmina,criminis reus:aut ſimiles: quia cum tales ex ſe regulariter ſint capaces:ſi de huiuſmodi qualitate ſingulari iure inhabilitante,non excipiatur:iudicium tenebit:cum ſaltem pro ſe in iudicio ſtare poſſit.l.filiuſfam.§.ueterani:& ibi Bar.de proc.l.fœminæ.ff.eo.l.alienam.C.eo.tit. & hanc diſtinctionem poſuerunt doctores uidelicet Bar.Bal.& cæteri in d.l.licet.ubi Bal.col.2. uerſ.tertia eſt exceptio.& Bar.col.2.in fi.& idem Bar.in l.Pomp.§ rati.ff.eo.tit.Et in l.ita demum.§. rerũ criminis.C.eo.& idẽ in l.ſi pupilli.§ pen.ff.de neg geſt.Tancred.ſiue Bal.in pract.in q.3.de procu.& idem Bal. in l. quod quis. col.2. uerſi.5.quæritur.C. de procur. & per Ang.inſt.de except §.ea quæ.in fin.& §. prætereà. col. 21.uerſic.item excipitur, & ſentit glo.fin.ubi declarant
135 Doctores in d. Clemen.ſi religioſus.Nam in ſupraſcriptis locis communiter concluditur , ꝙ exceptio iſta tu non es procurator, quandocunque admittitur,cum reddat iudicium retro nullum.Et ꝙ non fuerit procurator, intelligitur ꝙ nunquàm fuerit conſtitutus:uel ꝙ conſtitutio non ualuerit ratione conſtituentis, aut conſtituti, qui omnino erant incapaces.

Exceptio autẽ tu nõ potes eſſe ꝓcurator,eſt dilatoria ad impediendum duntaxat ꝓceſſum: propterea talis ante litẽ conteſtatã opponi debet:qa per litiſconteſt. defectus hmõi,& exceptio(cum quis efficiat dominus litis) extinguit. Ideò non põt amplius ſibi dici,tu non potes agere, uel nõ potes eſſe ꝓcurator,cũ iã ſit dominus litis effectus,ſi modò ſaltẽ pro ſe in iudicio ſtare poſſit:ut ẽt declarat Bar.in l.eleganter.§.ſi quis poſt.ff.de cond.ind. & in d.l.ita demum.& Ang.col.fi.inſt,de his per quos age.poſſ.& Canoniſtę in d.c.nõ iniuſte.ubi Abb.col.2. uerſ.in prima gl.cum aliis,de quibus ſupra.& ponit idẽ

Abb.in c.quoniã contra col.pe.& fi.extrà de proba.

136 Iñ exceptione aũt excõmunicationis cõmuniter dici conſueuit quòd ſi tempore conſtitutionis procurator publicè, uel occultè excõmunicatus, conſtitutio de ipſo facta, eo ipſo non ualet: quia actus hmõi in perſona excommunicati radicari non potuit: Idcirco factum cum tali procuratori ipſo iure non ſubſiſtit, cùm non fuerit procurator: ut uoluit Spec.in ti. de procu §.'. in prin.tenẽt Io.And.Cald.Ant.Abb. in c.poſt ceſſionẽ. ubi hoc idem ponit Fel.pro concluſione, & latius declarat colũ. antepe.uer.prima concl.de prob.minus ẽt talis excommunicatus poſſet uigore ſui mandati alterum ſubſtituere: ut uoluit gl.fi.in d.cle.ſi religioſus.& Bar.& alii in d. l.quod quis.C.de procu.& ponit idem Fel. in d.c. poſt ceſſionem.col.pen.uer.tertia concluſio.

Secus ſi excommunicatio poſt mãdatum ſuperueniſſet: qa geſta cum tali procuratore ẽt excommunicato, ſi non foret exceptum, tenẽt ex quo à principio adfuit fundamentum ſuæ poteſtatis, licet per exceptionem ex poſt impẽdiri potuerit: ut declarant doctores in d.c.poſt ceſſionem, & in c.pia de excep.in 6.

137 Qñque exceptio excõicationis per conteſtationẽ litis non purgatur: cum quis remaneat eo modo excommunicatus pòſt prout erat ante: propterea licet ad inualidãdum, ea, quę iam facta ſunt excommunicato, opponi non poſſit poterit tñ opponi contra ea quæ agenda ſunt ad proceſſum impediendum: ex quo ob periculum cõmunionis talis exceptio habet in ſe cauſam ſucceſſiuã: ut declarat Bar.in d.l.elegãter.§.ſi quis poſt.de cõd.ind. & Ant in d.c.poſſeſſionẽ col. pe.& Mil.in uer.exceptio excommunicationis.Idemq; dici poſſe uidetur de exceptione banni & audientiæ denegatæ per ſtatutum quæ ſemper (ſaltem quoad impediendum proceſſum) opponi poterit: ut per Bar.in loco ubi ſuprà. & in l.de pupillo.§. pe.ff.de noui ope.nũc.& ĩ l.ſeruos.ff.de accuſ.& l.nõ ſolùm.§.quẽquam.ff.de iniu.& Bal.in d.l.ita demũ.uerſi. ed ponamus.ubi æquiparat bannitũ ſeruo: & per eundem

dẽ in rub. qui accuſ. non poſſ.col.3. uerſi.quidam rõne pœnalitatis,ut bãnitus.& Ang.in d.§.ca quæ col.7.uer. 22.Impeditur.inſt.de excep.

RATIONE formæ ipſius mãdati, quandoq; ipſi cõſtituto nulla tribuitur poteſtas:putà ſi illud in forma probãti nõ apparet Eſſe.n.debet per publicã perſonã, id eſt tabellionẽ,ac ſub præſentia teſtium confectum,cum appoſitione diei,loci,& aliorum,quæ de iure, uel conſuetudine,in plubicis inſtrumẽtis apponi cõſueuerunt:put in c.1.in fi.extrà de proc. & in c.1.& 2.extrà de fide inſtr.cũ aliis,de quibus per Alex.conſi.41.uiſo tenore.li.1 & conſi.166.in cã.col.pe.uer.præterea.li.6.uide in terminis Gui.Pap.q.19. Valẽtinus.& declarat quæſt.471. inſtrumẽtum & Ang.conſi.212.uiſis col.prima.

139 Vel ſaltem debet ſigillo alicuius iudicis ordinarii roboratum:ut tenet Ro.dec.162.ualet procuratorium in no.& 180.quod in antiq. de quo ponit idẽ Gui. q.175. literę.& 481.literis aut de uoluntate conſtituẽtis aduerſario uel iudici directas,& in iudicio legitimè recognitas,conſtare debet:ut l.ſi procuratorẽ. qui tex.magiſtraliter loquitur.& l.1.in prin.ff. de procu.l. ne ſatiſdatio. ff.rem rat.hab.l.unica.ubi glo.in uerb. præſentes.C.de ſatiſd.& tex.& ibi gl.1.in cle. 1.de procu.nunquid autẽ literæ credentiæ inducãt mãdatum ſufficiẽs. uide Bart. Alex.& alios in l.Lucius.ff.de fideiuſſ.Bal.in l.fi.ĩ prin. C.qđ cum eo,& in rub.C.de conſt.pec.col.pen.cũ aliis add.per Hypp.in l.ſi quis.col.fi.ff.dẽ q. Quãdo aũt pars non opponit,Iudex probationem notariatus, & literæ, ac ſigni recognitionẽ requirere non cogitur:ut aliàs cõclu.Rot. ſm Aeg. conclu.548.Si pars ponit Aym.cõſi. 150.in c. benefi.col.2.in prin.ubi uide maxime ſi eſſemus in antiquis quia tunc oritur præſumptio de notariatu ac officio,uel leuis probatio(putà de auditu, & fama)ſufficiet:ut declarat Inn.in c.ueniẽs.de uerb. ſigni. & Bal.in auth.quas actiones. circa fin.C. de ſacroſ.eccl. Gui.Pap q.44.licet cum aliis,de quibus per Decium q. hoc tenet.conſi.638.Communitas.col.11.nu.5.li.5.la-

tiſſimè ponit Aym.de antiq.temp.in tertia parte uerſi. ut uidemus in genere.mandatū tamen hmōi, abſq; omni uitio uiſibili eſſe cōuenit, & falſitatis ſuſpicione care re: alias quandocunq; illius falſitate detecta ēt ſi iudex pronunciaſſet pſonam procuratoris legitimam: nihilominus oīa tanquam cū falſo proc. facta corruerēt:ut uoluit Inn.in c.ſuper literis de reſcr.quem ſequit Bal.in l. falſus.col.pe.uerſ.uenio modo.C.de fur.& Rot.ſecundū Aeg.concl.28.Iudex datus. & ſi producit tranſumptum ex alterius ꝓtocolo, uidebis nunqd debitæ ſolēnitates fuerint obſeruatæ:de quibus in c.cùm p. tabellio. de fide iuſtr.& ponit Guid.Pap.q.2.118.122.

140 Et continere debet qs,quem,in qua cauſa,& contra quē conſtituat procuratorem:& ſi conſtituens uoluerit eū releuare à ſatiſdatione, promittere ſe ratum habiturū,qđ cum eo actum erit:ut docet tex.in d.l. ſi procurator.& gl.ord.in c.mandato.in prin.extrà eo.tit.Spec.in §.ratione formæ col.fi.de procur.& in tit.de ſynd. col. fi.uerſ.item in creatione.

141 Inſuper ſi cōſtituēs rōne ætatis,aut aliàs ſub alterius poteſtate,aut gubernio fuerit,& fari poſſit:ꝑut ſunt pupilli,ſeu minores,ac filii familiàs,monachi,ſeu religioſi & ſimiles conſtituere debent cum conſenſu ſuperiorū, ſeu adminiſtratorum,ſi quem habuerint.l.neque.§.pu-

142 pillus. & l.nō eo minus.C.de ꝓc. & l.cū & uos minores.C.ſi aduerſ.rē iud.in cle.ſi religioſus.eo.ti. & ſi non habuerint,cū decreto & authoritate cōpetētis iudicis cōſtituere debebūt.c.ſi annū.de iu.in 6.l. decreto.ff.de ad min.tu.l.fi.C.eo & ibi Bar.& l.1.ff.de tut.dat.ab his.Si uerò fari & loq nō poterūt a natura,ſeu accidenti impediti,ut infans,mutus, furioſus,uel a loco illo abeſsēt: ſi tutores uel curatores adfuerint,ipſi cū decreto iudicis, uel Iudex de conſenſu,ac periculo illorū,actorē,ſeu ꝓcuratorē cōſtituēt.ut d.l.neq; & ibi doct. & l.ſolēt. ubi Bar.ff.de tut.l.unic.C.de act.à tut.uel cur. dan.l. actor. ubi gl,& Bar.ff.rē rat.hab.gl.& doct.in §.fi.inſt.de cur. & in d.c.ſi annum.de iud. & in curatore furioſi nūquid

ſeruari debeat forma 1.de creationibus.C.de epi.aud.& l.fi.de cur.fur.uide Bar.in conſ.144.Iudex communis.
143 Et(ꝓut dixi)iudex talia faciens eſſe dēt iudex cõpetēs illi, cui actorē ſeu ꝓcuratorē conſtituit,ꝑ iura ſupra ſcripta: & ꝑ tex.& ibi gl.& doc.in l.1.& l.pupillo,cum pluribus ſequētibus.ff.de tut.& cur.dat ab his l.neque. C.q dare tut.l.magis.§.illud.ff.de reb.eo.l.1.§.fi. C.de emanc.l.1.& ibi Bal.C.de iure aureo.annul.ponit Dec. in conſ.150.col.2.uerſ.ſed tamen prædictis.lib.1.

Idcirco cõſueuit adhiberi cautela, ut pupillus,uel adultus,antequā ſibi de curatore ꝓuideat, ſibi domiciliū cõſtituat in loco,ubi dādus eſt curator, ad hoc ut iudex dicat cõpetens:ut ꝑ Bar.& doct.in l.1.C.ubi pet.tut.& d.l.1.de tut.dat.ab his.& l.fi.§.1.ubi Bar.de adm.tu.ponit Ang.in §.ꝑtereà.col.31.inſt.de excep:An aūt tutor ſeu curator ſimpliciter à iudice datus habeat poteſtatē ſuꝑ rebus extra territorium iudicis deputātis,uide tex. in l.ꝑꝑ.§.licet.ff.de excuſa.tut.& l.magis.§.illud.ff.de reb.eo.& Alex.conſ.128.conſideratis.col.4.li.1.Caſſaneus conſ.31.factum tale col.1.cum ſim.
144 Et nota ꝙ ſi hmõi incapaces fuerint rei cõueniendi, & tutores ſeu curatores nõ habeāt:ſemel citati ad legitimè cõparēdum:poterit iudex ad partis alterius inſtantiā illis abſētibus,uel ēt inuitis actorē ſeu curatorē ad litē illā deputare:ut.§.itē īuiti.inſt.de cur.l.1.ubi gl.Cy.Iac.de Are.Bal.& Sal.C.q pet.tut.l.ait ꝑtor.uerſ.& iō ubi gl.ī uer.ex cõſtitutione.ubi ēt Bal.ff.de min.tenet Lap.alleg.123.quidā.col.pe.dec.Neap.256.mr̄ uidua, & dicā ī q.fi.habēti uerò tutorē, curator ſine cā nõ eſſet dādus:alias datio eſſet īualida.l.tutor.ff.de tut.& cur. dat ab his.l.antetep.& ibi gl.& l.pe.C.ī qb caſib.tutores hab.&c.& l.cum ī iure.C.q pet.tut.l.ſi ſororis.C.q dare tut.uel cur.poſ.cū ibi no.ponit d.dec.Neap.256. poſt pri.Anch.cõſ.31.uiſa col.pe & cõſ.314.uidereī n.2.

Si uerò tales incapaces fuerint actores,& uelint alium cõuenire; actor ad lites dari nõ cõſueuit niſi ꝑſens & acceptās ac ꝑſenti & petenti,l.q habet.§.pupillus.ubi gl. & doct.

& doct.ff.de Tute. l.mutus.§.is qui.ff.de proc. ubi glo. in uer cóſcientię.& l.diuus.§.ſi quidem. cum ſeq.ff qui pet.tut ponit Bar.in d.l.actor.& l.ſolent.& Ang.in d.§. fi.inſt.de cura.& Bar. ac doctores in l.ſi actor.C. de app. aliàs inhabiles & incapaces nō legit.in iud. comparētes parte opponente, non audierunt : ut per doctores in dictis locis, & in l.non eo.minus.C.de procu.

145 Et aduerte, quia actores hmōi ad lites deputati, ex quo potius perſonæ, ſeu liti, q̃ bonis deputātur, non tenētur inuentarium conficere.l.ad protegēdum.C.de in litem dādo tutore, teſtet Spec. in ti.de actore ab uniuer. dat.§.1.uerſ.puberes.& ſequitur Rot.dec.45. procu.in no.& Bar. in l.tutor.qui repertoriū.ff.de adm.tut.q ſufficit inuētarium tutorum ſeu curatorum, quorū periculo actores hmōi creātur.d.§.fi.inſt.de cura.debēt tñ iurare utilia facere. & inutilia prætermittere, ꝙ de iure codicis introductum fuit:ut l.de creationibus. C.de epiſcopa. aud.qui tex. loquitur de curatore furioſi : ſed poſteà id ad quoſcunq; alios tutores & curatores extēſum fuit: ut in auth.ut hi qui perhi.obl.hab.res mi.§.fi.& declarat Bar.in l.legitimos.col.2.uer.Tertiò ꝙ requirit.ff.de legit.tut.quē ſequitur Ang.in d.§.prætereà col.33.in fi.inſt.de excep,tenet Spec.in d.uer.puberes.& ita intel lige Rot.dec.497.Not. ꝙ procu. quamuis uideatur dicere contrarium ex quo corruptè legitur in antiq.

De curatore bonis abſentis dando , qualiter dādus ſit arbitrio iudicāti:& ꝙ ſatiſdare teneat,uide Dec.cóſ.575 in caſu col.4.li.4.& latè ponit Odofr.in li de cura.bonis dand.& Alex.conſi.221.col.fi.li.6.de curatore dādo hę reditati iacenti:& quid facere poſſit,uide Bar. in l.ſi bona in fi.C.de bonis aut.iud.poſ Bal.in l. cum debitoris. C.de iud. Alex.in l.ſi conſtante.§.ſi exhæredato.in prin. ff.ſol.mat.quos refert Dec.conſi.401.licet col.2.in prin. li.3.& latius ponit conſi.509.exhibentur,in prin.ubi uide, li.4.uide omninò Capi.dec.87.in cauſa magiſtrali, ubi ponit quinq; requiſita,ad hoc ut datio hmōi curatoris ualeat.& facit ꝙ ēt ponit deci.101.in cauſa Andreæ

Ang.

Ang.conſi.103.& 192.cum ſeq. & 334.col. fi.

147 Et in conſtitutione huiuſmodi actorum ſeu curatorum,de ſubſtãtia eſſe conſueuit, q́ ad effectũ obtinẽdi iudicis decretum exprimatur aliqua cã neceſſaria, uel ſaltim probabilis,aut uoluntaria,puta ob infirmitatem, honeſtatẽ qñ eſſet mulier,uel ob pluralitatẽ negotiorũ, uel aliquam aliã ſaltim apparentẽ cauſam: aliàs actoris hmõi deputatio non ualeret, ſecũdum Bar.in d.l. actor., uer.Tertiò quæro.ff.rem rat.habe.per tex.in d.l.decreto.ff.de admi.tut.& l.ſolent.in fi.ff.de tute.& §.fi.inſti. de cura.ſequitur Ang.in d.§.prætereà col.33.uer.quia uidimus.Idem tñ Bar.in d.l.decreto.aſſerit cõiter teneri,q́ ex uoluntate poſſit actor conſtituitur l. neque.C. de proc.conſultius tamen foret, q́ ſemper aliqua cauſa quantuncunque generalis exprimatur:ut quia negocia pupilli ſunt diffuſa, uel ob impedimentum rei familiaris,abſentiam futuram,aut ſimilia: ut dictum eſt ſupra per text. in l. Thais.§.1.ff.de fideicom.liber.& l.ſi longius.in prin.ff.de iud.cum ſimil.& uide Dec.cõſi.674. in teſtamento, prope finem,lib.5.dum ponit quòd tutor ex abrupto ad requiſitionem matris tranſeuntis, ad ſecunda uota datus, non ualet.

Inſuper ſi actor à tutore uel curatore conſtitutus fuerit,erit uidendũ qualiter de poteſtate cõſtituentiũ conſtet:& nũquid adimplẽda pro illorũ parte, fuerint adimpleta:adeò q́ illis cõpetat adminiſtratio & poteſtas talia faciẽdi, puta uidendũ erit ſi fuerit tutor aut curator uniuerſalis, & bonis datis:nũquid ſolenniter ſatiſdederint rẽ pupilli ſaluã fore:ſi modò nõ fuerit teſtamentarius,uel ex inquiſitione datus,ꝑ tex.ĩ l.dubiũ.C.de tut. qui nõ ſatiſdederint & nunquid promiſerint defenſionẽ rerũ & ipſius pupilli ſuſcipere,ac iurauerint, & ſe ac bona ſua obligauerint ꝓ eo utilia facere & inutilia prætermittere,ꝑ tex.in l.fi.C. de eo qui pro tut. & latè per Alex.q hoc firmat in cõſ.129.põderatis.col.2.lib. 1. & cõſ.80.uiſis.col.3.in fi. ib.5.ubi hoc:decl.repertoriũq; ſolẽniter fecerint:& adminiſtratio per iudicẽ fuerit decreta,

creta,ut l.tutor q̃ repertoriũ.ff.de adm.tut.& l.ſi pluribus,in prin.ff.de author.tutor.qm̃ pręmiſſis nõ adimpletis,talis nõ poſſet aliquo mõ authorare:ut probaẽ in dictis iuribus,& d.l.de creationibus. & l.fi.C.de cur.fur.l. cõſ.§.1.ff.eo.& l.fi.C.arbit.tut.& p̃miſſa oĩa ponit & cõprobat ꝑ ordinẽ Bar.in d.l.legitimas. ubi in pluribus locis atteſtaẽ ex defectu p̃miſſorũ uidiſſe multas tutelas corruere,& idẽ aſſerit Ang.ĩ d.§.pꝛtereà.col.30. uer. ſextò obiicić de excep.& Gui.Pap.q.3 ;0. quinq; ubi ad hoc ponit quinq;requiſita:quẽ uide,& Cap.dec.50.in cauſa la cob.ubi recẽſet nouẽ,& plura ponit Rom. cõſi.425. ubi ponit quindecim adimplẽda ꝑ tutores anteq̃ ſuſcipiant tutelã,& ſparſim per Spec.in tit.de tutor. per totum.& de tutore qui nõ fecit inuentariũ,uide Alexan. conſi.86.uiſis.col.9.uerſi.non obſtat ꝙ non fecerit &c. lib.2.& melius in conſi.163.aliàs lib.5.cum ſimi.

Et p̃miſſa ꝓcedũt quoad fauorẽ pupillorũ & aliorũ, qui alieno auxilio reguntẽ:ſecus uerò quoad eorũ præiudiciũ pl.nõ eo minus.de qua ſatis dictũ fuit ſuprà.idcir

149 co cautè agẽdo à principio copia ſimilium tutelę uel curatorię peti debebit,ad effectũ uidẽdi nũquid ſint ualidę,& repellẽdi eos q̃ ſucceſſu tp̃is geſta cũ illis impugnare uellẽt: & copia hmõi ẽt expenſis pupilli dãda eſt, arg.l.2.§. rectè defendi. & ibi Bartol. ff.ex quib. cauſ. in poſ.eat.& l.1.ĩ fi. C.de curat.bonis dand. docet Angel.in d.§. prætereà. col.32.2.in fin. inſtit. de except.

150 Eſt nihilominus aduertẽdũ:ꝙ licet ordo ſit (ut dixi) ꝙ anteq̃ adminiſtratio ꝑ iudicẽ decernaẽ, cõfici debeat inuentarium,& fieri obligationes, ac præſtari ſatiſdationes:de q̃bus ſuprà,ut in d.l.fi.§.tali de curato.furio. & l.fi.arbitrium tutor. Si tamẽ ordo hmõi præuerteretur,nõ uitiaret prout ẽt non uitiaret ſi fideiuſſor ſide & facultatibus parum idoneus præſtaretur: dummodo tutori aut curatori de dolo opponi non poſſet : prout eſt tex.& hoc ibi not.Bal.C.de magiſtratib.conuen.l. fi.

Et ſi conſtituens foret collegium,ſeu uniuerſitas,uel capitulũ aduerti debebit nõ q̃d cõſtituẽtes fuerint tpe

conſti-

cōſtitutionis more ſolito & collegialiter cōgregati: put requirit l. 2. & ibi gl. C. de decurio. li. 10. actuarios, & ibi Bar. C. de mune. & actu. eo. lib. Bal. & alii, poſt glo. in l. nulli. ff. qđ cuiuſq; uniuerſita. Spec. in tit. de ſynd. col. 1. & ibi Bal. in addit. in prin. & dic nō referre qualitercunq; ſint cōgregati, dūmodo in loco ſolito congregati ſint: ut celebre dictū Inn in c. 2. de nou. ope. nun. ide ſequitur Abb. illud extollēdo in c. uni. col. 3. in princ. extrà de ſyn. & tenuit Bar. in l. obſeruare. C. de decur. li. x. ſm Dec. cōſi. 199. uiſis. circa fin. lib. 1. Aym. cōſi. 4 præſupponit col. fi. & conſi. 154. ſc: ip. col. 2. in fi. ubi uř contrariū tenere ſi mō loci cōſuetudo, aut ſuperiorū decreta nō obſtēt, iuxta ea q̃ ponit Gui Pap. q. 106. oēs uillę & eſſe debēt duæ partes ex tribus ipſius collegii ſeu uniuerſitatis: & ꝙ maior pars ex p̄ſentibus conſtituat, aliàs nō ualeret. l. nulli. & l. planè. ff. ꝙ cuiuſq; uniuerſit. c. cū oēs & ibi no. doc. de cōſti. & ꝙ fuerit maior pars in ipſa cōſtitutione exprimi dēt, ꝑ l. noiationū. C. de decur. li. x. ut inqt Bar. ī l. fi. C. de p̄d. cur. & l. 2. & l. procur. de decurio. eo. li. debēt ēt ſingulariter exprimi noīa cōſtituētiū, q p̄ſentes ſunt: & hoc ſi fieri pōt, alias ſi fieri nō poſſet, putà ꝙ eſſet multitudo innumeroſa: ſi agereť de actu alicuius pōderis, deberēt aliqua maximè maiorū noīa exprimi: & addi poſtmodū clauſula uidelicet (& plures alii duas partes uniuerſitatis hmōi facientes, ac totā illā repreſentantes &c.) aliàs cōſtitutio nō ualeret: cū diſcerni nō poſſet, an talis cōſtitutio à duabus partibus ex tribus facta foret: ut tenuit Bar. ī l. 1. ff. de albo ſcrip. ꝑ l. tertiā. C. de alienatio. rei ad. ciuit, pert. li. 12. & ī auth. hoc porrectū. C. de ſacroſ. eccl. & tenet Bal. in l. neq;. ī fi. C. de ꝓc. & l. 1. ff. de magiſtr. cōue. & l. 1. in prin. ff. de reb. eo. & l. ciuitas. ī fi. ff. ſi cer. pet. Ant. de But. & quāplures alii ī d. c. uni. extrà de ſind. ita ēt cōcludit faciēdum Io. And. in addi. Spe. eo. ti. in uer. porro. in fi. & ibi Spec. & Ang. in d. §. p̄tereà. uer. tranſitū faciamus. col. 28. inſti. de except. & hoc magis cōiter tenetur: ut al. eiit Alex. conſi. 1. col. 2. uerſi. ſed præmiſſis lib. 4. & tenet Roc.

deciſio 555.utrum ſi notarius,& 132.not. ꝙ nõ ualet, in antiq.& Ant.Capi.in dec.4.col.2.quē oīno uide.

Si tamen ipſi conſtitutioni ſeu inſtrumento ſigillum eiuſdem uniuerſitatis apponeretur,ēt quod nomina cõſtituentium non eſſent expreſſa ualeret,& ab omnibus ſeu maiori parte uniuerſitatis facta præſumeretur, ſecundum Rot.in loco de quo ſupra:quæ aſſerit ita ſeruari in Rot.pro quo eſt notabile dictum Io.And. in Spec. d.titu.de ſind.col.5.in uerb.uerſi.porrò. quem pro notab.ſequitur Panor.in d.c.unic.col.3.uer. & not. bene hoc dictũ &c.extrà.eo.ti.Aym.cõſi.121.ſcrip.col.2.

Et eſt notandũ ꝙ etiam ſi minor pars in cõſtituendo promitteret,ꝙ uniuerſitas tota haberet illud ratum & gratum:per hoc conſtitutio non conualeſceret:licet minor pars,quæ ſe obligauit,ex hmõi clauſula ratihabitionis conueniri poſſet.l.1.de magiſtra.conue.l.Teſtatrix. §.plures.ff.de ſeruit.uendicet.hoc ponit Bal.ad Specu. in d.tit.de ſind.ubi no.loquitur in uerb.minor pars &c.

Eſt inſuper ſciendũ in conſtitutione huiuſmodi ſindici,ſeu actoris nõ eſſe neceſſarium aliquod iudicis decretum:prout diximus in conſtitutione aliorum actorum: ſeu curatorum requiri:ut per glo.& Bar.in l.actor.ff.rē ratam habe.per tex.in l.2.ubi Bar.C.de decur.lib.10.& c.in cauſis.extrà de procur.quod tenet Inno.& Abb.in c.fin.col.pen.uer.2.not.eo.tit.licet rector ſeu magiſtratus in congregando uniuerſitatem ſi aliter congregari non poteſt intercedere debeat:ut d.l.2.ubi autem congregata fuerit:ipſa pro ſuis iuribus abſque interuentu aliorum conſtituit:ut l.1.ff.ꝙ cuiuſque.licet Bald. in d. addit. de ſind. uoluerit (cum uniuer. ſit loco minoris) decretum requiri:& ad præmiſſa uide etiam glo. quam ibi Bar.multum cõmendat in l.omnib.ff.ad ſena.Treb. & Alex.conſi.17.in cauſ.in prin.lib.6.

Eſt ēt notādũ ꝙ in cõſtitutione hmõi poſſet dici uniuerſitas talis,ſeu capitulũ tale,in quo intererāt talis talis & talis &c.cõſtituerũt,&c.uel dici poſſet, ꝙ talis prior, ſeu Abbas talis monaſterii de conſenſu ſuorum mona-

chorũ,ſeu c.ibidẽ pſentis &c.uel pro ſe, & talibus,acta libus:ibidẽ pſentibus & capitualiter cõgregatis, ac pro uniuerſo c.ſeu collegio cõſtituit &c.& uř ꝙ ſimilis cõſtitutio ualeret:qm̃ quiſq; procuratorem pro ſe, & aliis præſentibus,& nõ contradicẽtibus dare poſt: ut tenuit Rot.ſm Biſſig.in tit.de procur.deciſ.13.& 426.ſi decanus circa medium in no.de quo per Specul.in d.tit. de ſind.col.3.uer.porrò &c.Secus eſſet,ſi diceret,Canonici talis Eccleſiæ cõſtituerũt talẽ procuratorem: quia ex quo talia uerba poſſunt uerificari in duobus canonicis, nõ cõcludit,neque ꝓbatur illũ talẽ fuiſſe legitimè cõſtitutũ:ut dixit Anch. & Imol.in c. 4. de his quæ fiunt à prælat.ſine cõſenſu cap.cũ aliis,quos refert & ſequitur Alex.cõſi.7.ſuper.in fi.lib.1.Tũc ẽt poſſet dubitari, an ipſi Canonici uoluiſſet cõſtituere collegialiter,uel ſingulariter:maximè ſi ageret de re ſeu materia ad capitulũ nõ ꝑtinente:q.a eo caſu magis iure ſingulari cõſtituiſſe cõſenſum eſſet:ut uoluit Spec.in d.tit.de ſyndic.§. fin. & tenuit Old.cõſi.315.de quo uide.Corſet.in dictionario dñi Abb.in uer.indefinita diſpoſitio. ubi ſatis bene loquitur, & Franc.in c.fin. in prin.de reſtitu. ſpoliat.in 6.Fel.in appel.auditis col.12. uer. gũſta de præſcri. Decius conſi.221.non patitur.2.anguſtiæ,col.1.Et not.ꝙ ſi inſtrumentum publicum ſyndicatus reperiretur: dicẽti illud non fuiſſe per maiorem partem,aut minus ſolenniter factum: ſi ex eius facie non apparet defectus, incũberet onus probandi,ex quo pro publico inſtrumento præſumitur,ita uidetur ſentire Spec.eo.tit.uer. quid ſi in aliquo. & Bald.in uerb. exceptio ꝙ ſyndicus. & Abb.in d.c.unic.in fi.extrà eo.tit.

153 Sed ſi ex illius facie, aut aliàs appareret defectus eiuſdẽ ẽt ꝙ iudex pronunciaſſet ſyndicum habere legitimã perſonã,uniuerſitati nihilominus nõ præiudicaſſet:ut tenet Spec.& ibi Ioan.And.col.2.uer. quid ſi iudex pronunciat &c.uidelicet qñ conſtitutio fuiſſet ipſo iure nulla, ſecus ſi ope exceptionis:ut declarat ibi Bal. in uerb. ſententia lata,eodem titu. de ſyndicatu. & ta-

cit quod ponit Aym.conſi.134.ſcripſi aliàs col.9.uerſi. pro hoc quod ſcribit.

154 Scias ét ꝙ ſyndicus uniuerſitatis nõ dicitur procurator ſingulorũ,neque pro illis tanꝗ ſingulis quicquam facere põt:ut uult Rot.425.Deci.in nouis.& Faſtol. in cauſ.6.dub.23.Dec.conſi.61.col.2.in fi.lib.1. & Alex. cõſi.44.uiſo lib.1.tex.in l.2.ff. quod cuiuſque uniuer. prout nec procurator ſingulorũ eſt procurator uniuerſitatis:ut tradit idem Dec. conſi. 672.col. 1.cum ſi. & in mat.uide Aym.conſi.45.quidam homines.

Qvinto principaliter (& ultimò) ꝙ is qui cõparue

155 rit non fuerit talis:neque aliqua comparẽdi poteſtas ſibi cõpetierit,oſtẽdi cõſueuit ſi poterit aliquo modo deprehendi,quod mandatum ſeu poteſtas primo loco data fuerit reſoluta, & expirauerit: quia qui fuit, & non perſeuerat eſſe talis,nõ dicitur talis.l.ſi pro parte.§.ìuerſum.ubi glo.poſt tex.ponens non dici factũ illud quod non durat factum, cum ſuis concordantibus ibi adductis.ff.de in rem uerſo. & glo.in c.1.§. confirmatos. in uerb.domum.de relig.domin.in 6.text. in l. item eorũ. §.quod ſi actor.ff.quod cuiuſque uniuer.

Qui ergo à principio fuit,& poſteà ante actus,de quo quæritur confeſſionem eſſe deſiit. perinde eſt ac ſi nunquàm fuiſſet procurator:& geſta cum eo,ex mandati & poteſtatis defectu non ualebunt l.cũ quis in princ. §.1. & l.ſi cũ Cornel.ff.de ſolutionib.ca.ex inſinuatione, c. in noſtra.extrà de procu.& in terminis ponit Bald. in l. falſus col.1.uer.ſecundo modo dicitur falſus.C. de furt. & in l.licet.col.1.poſt princ.C.de procur.eſt gl.ordinaria in c.ex parte Decani in uer.procurator.& in glo. fi. in prin.ubi ſcribentes de reſcrip.Et Ioan.Ana.in cõſi. 96.& cõſ.104.& Barb.cõſi.15.nu.3.lib 2.prout eos refert & ſequitur Boer.deciſ.274.col.pen.nu.6.

156 Mandatũ tñ procurationis durat, donec uoiũtas mãdãtis durare præſumit.l.ſi uerò nõ remunerãdi.§.ſi mãdauero.ff.mãdati.l.ſi pr.ff.de manumiſ. uindicta l.unica.§.1.C.de ſatiſdationib.l.ſi ꝓcurator.§.fi.ff.de ꝓcuratoribus:

toribus.q͡a mutatio ſeu extinctio uolūtatis cū ſit q͡d facti,non p̄ſumitur.quinimò potius p̄ſumitur perſeuerantia.l.diſpēſatori.ff.de ꝓb.c.maiores,in fi.ubi gl.& ſcrib. extrà de baptiſ.tenet Rot.in not.caſu dec.3.in prin.de dol.& contu.& dec.1.de renunç.ut ꝑ dom.Caſ.& Aeg. concl.135.ſi Epiſcopus.in fi.Anch.conſ.90. conſidero
157 col.1.ponit Io And.in c.licet de procur.in 6.dū uult non præſūmi conſtituentē mutaſſe uolūtatē:& propterea ꝙ conſtitutus qui à principio onus cauſæ acceptare uoluit ex poſtfacto pœnitere & illud acceptare poſſit iuxta illū tex.Nā q ſemel conſenſit,quotidie conſentire uī, quouſq; de cōtrario cōſtet. arg.d.l.ſi cū Cornel. in fi.ff. de ſol.l.pe.in fi.ff.de uſufru.accreſcēdo.p quē tex.itacōcludit Bal.in addit.ad Spec.in ti.de reo,in uerb.ſi pater ſatiſdat.& ponit Alex.qui p̄miſſa ſequitur cōſ.89. uiſo ſtatuto.in fi.li.7.& conſ.81.reuocatur.col.2. in prin.li. 5.Dec.conſi.172.in cauſa uenerabilis.uide Caſſad.dec. 5.de iure patr.cum ſim.

Idcirco ſemel cōſtito de mandato & poteſtate cōparentis,illi ſtandū erit,donec de cōtrario oſtenſum fuerit.

Oſtendetur autem contrarium, ſi legitimè apparebit de expreſſa, uel tacita,aut iure præſumpta ipſius mandantis contraria uoluntate.

158 De expreſſa, puta q͡d per aliud publicū inſtrumentū ſeu literas ſicuti quis à principio aliquē conſtituerit,ita eundē poſteà deſtituerit,ac reuocauerit eidē,ne ſe ulterius ī cā intromittat,inhibēdo ꝙ ēt ſi conſtitués iuraſſet ipſum nō reuocare,facere poterit,licet periurus fiat, ut dicit gl not.in c.fi.in uerbo reuocatus,de procura.in 6. Nam in is quæ à libera uoluntate unius pendent, fieri non poteſt ēt per pactum,quominus reuocare liceat. l. ſiquis.in prin.de legatis 3.& docet Bar.per illum text. in l.cum precario.ff.de precariis.idem igitur erit in procuratoris conſtitutione ſecundum gl. prefatam: quā ſequitur Alex.cōſ.18.uiſis. ol.fi.lib.2.& conſ.29. perſpectis.col.6.uerſi.circa quartum lib.5.& Fel.in c.ex parte.in uerb.amplia quintò de reſcri.ubi latius cumulat,

& Dec.conſi.475.in cau.quæ Mantuæ.col.3.uer.quod aũt.lib. 4. cũ pluribus aliis ad hoc cõgeſtis per Boer.q hoc tenuit dec.207.col.2.Aym.cõſi.191.in cauſa. col. 3.uerſi.etſi dicatur latiùs ponit Angel. conſi.225.punctus,nam actus factus cõtra iuramentum præcedens, ualet regulariter.c. ſicut ex literis. de ſponſalib. & ponit idem Alex.conſi.16.Ponderatis col.1.lib.3.& Rot.deciſ.Not.ꝙ ubi aliquis facit procurat.in anti.quæ declarat hoc procedere in profanis in quibus cadit intereſſe ſecus aũt in ſpiritualibus in quibus quicquid fit contra iuramentum non ualet & ſeq.Aym.conſi.170. proponitur prope fin.q. tamen deciſio prout loquitur de non reuocandis mandatis ad reſignan.in c. non ſeruatur.

159 Huiuſmodi tñ mãdatis cõtraria uolũtas & expreſſa reuocatio quoad inualidandum acta faciẽda in præiudiciũ illius,q de prima uolũtate fuerat certificatus,formiter & legitimè in notitiã eiuſdẽ partis, uel iudicis deduci dẽt,ſicuti de cõſtitutione factũ fuerat: qa nĩ tã naturale eſt q̃ eodẽ gñe quicquã diſſolui, quo colligatũ eſt l.nil tã naturale.l.ferè qbu ſcũq;.ff.de reg.iur.l. ab emptione.ff de pact.cũ ſi.& qm̃ contrariorum eadẽ eſſe debet diſciplina.ſ.quando militat eadẽ ratio in utroque: ut docet Bar.in l.inter ſtipulantẽ.§.ſacram. ff. de uerb. obli. & Bal.in l.fi.col fin.C.de fideicommiſſ.cũ aliis, de quibus per Dec.conſi.650.in cauſa.nu.14.lib.5.& propterea ſicuti pars diuerſa ſeu iudex à principio de ꝓcuratoris cõſtitutione ꝑ publicũ inſtrm certificati fuerũt, (et ut eſt dictũ)de reuocatione ꝑ ſimile inſtrumẽtũ, uel aliàs modo conſimili, cui credere teneantur, certificari debẽt:ut ſenſit gl.in cle.1.de renuncia.& in clem. cauſam.in fi.de electionib.& gl.in uerb.reuocato.in c.mãdato.de procuratorib.& regulare eſt,(ut dixit) ꝙ modus obſeruatus in concedendo,obſeruari etiã debeat in tol-

150 lendo & derogando:ut tenuit Ang. in l.omnium.C. de teſta.Doct.in authen.econtra.ii nlii.C. de repudia. per illum text.& l. prout quiſque.ff.de ſolution. ponit Bart. in l.2.§.1.ad fin.ff.de option.legat. cum aliis, de

quibus

quibus per Alexand.conſi.47.in cauſa inter aſſertas.in prin.lib.7.& conſi.209.ſtatutis.col.pe.uer.ult. ratione.lib.2.Aym.cõſi.25.dubia plura.col.3.uer.2. dubitatur. Modus ergo & ſolennitas ſeruata ad inducendũ,eadẽ ſeruabitur ad reſoluendũ mandatum.& facit tex. in l.ſi pupillus.§.ꝑſcribere.ff.de inſtitutioni.ac tenet Rota,quæ magiſtraliter loquitur deciſ.21. ſi dñs. in prima additio.in nouis.Anch.cõſi.223.ſubtiliter.col.1.Rom. conſ.65.uiſo nu.2.& uide omnino Sig.de homod.cõſi. 59.ſi quæritur nunquid reuocatio.Super quo uideas ea quæ ponit Boer. qui uidetur contrarium ſenſiſſe, deciſ. 347.col.pen.cum ſeq.niſi dicas ꝙ loquitur de extraiudicialibus.facit etiam quod ponit Bart.in l. Chirographus.in fi.ff.de admi.tut.

Et ſi aliter fieret,ideſt,ꝙ reuocatio formiter & legitimè non intimaretur:ſi modò per ipſos partẽ aut iudicẽ nõ ſtetiſſet,quominus intimari potuiſſet:cũ illorũ probabilis ignorãtia eos excuſare debeat,geſta cum tali taliter reuocato ualerẽt & tenerẽt d.cle. 1. de renuntia.c. mãdato.& ibi gl.ordi.in uerb.reuocato. ubi ponũt ſcribentes.& c.auditis.extrà de procurat.ponit glo. in c. 2. in uerbo reuocari eo.tit.in 6.& l.ſi mandaſſem.ff.mandati.l.unica.ubi gl.Bal. & ſcribentes ff. de ſatiſdationi. per Bar.& alios,in l.more.col.3.ff.de iuriſ.om.iud.& in l.ſi procur.§.fin.de procurat.ponunt Canoniſtæ glo. in uerbo propter ſuſpicionem, in c. ex parte Decani: per illum text. ubi latiſſimè cumulat Felin.de reſcrip. cum aliis de quibus per Alexan. conſil. 83. in cauſa & lite. colum. 3.

161 Licet quoad ipſum reuocantem, & eius præiudiciũ incontinenti,& abſque alia intimatione reuocatio effectũ ſuũ ſortireẽ:ex quo quoad ipſum nõ cadit ignorantia:unde geſta p talẽ ꝑcuratorẽ reuocatum (quatenus utilitatẽ reuocãtis concernerẽt)indifferenter non eſſent ualida:per not. in d.c. ex parte Decani. & d.c. auditis. ubi hoc tenuit Hoſt. & idem Hoſtienſis in ſum. tit. de procuratorib.uer.qualiter mandatum finiatur,in prin.

& tenet gl.in c.2.de proc.in 6.Sicuti enim ſi facta eſſet reuocationis notificatio,non deberet cogi reuocans recipere ad acta contra ſe facta per huiuſmodi procuratorem reuocatam pari modo ipſe contra aliū admitti non debet,ne iudicium claudicet l.fi.C.de fructib.& litium expenſis.ita uidetur ſentire poſt gl. Abb.in d.c.mandatum.in prin. & Fel.in d.c.ex parte, col.10.in 3. fallent. & uidetur ſequi Rot.171.nota quod ubi aliquis in anti quis.& latiùs per Caſſad dec.2. circa fi.de appella.& facit tex.in l.3.in fi.ff.mandati.

Et ꝙ reuocatio formiter imitanda ſit, intellige ſiue fiat ante litem conteſtatam, quando liberè permittitur ipſi conſtituenti reuocare:ut ante litem conteſtatā,cum ſeq.ff.de proc.& c.quamuis in prin. eo.tit.in 6. ſiue fiat poſt conteſtatam litem, & quando procurator iam erat dominus litis effectus,nec poterat inuitus ſine cauſæ co
162 gnitione reuocari:ut dictis iuribus:nam ſi in caſu iſto fuerit reuocatos etiam ꝙ procurator ſuper hoc (honoris ſui cauſa)audiri peteret:iuxta.l. quæ omnia.ff.eo.ti. Si reuocatio ad notitiā partis & iudicis deuenerint:quicquid cum eo poſt reuocationem fieret, ipſo iure non ualeret,ſecundum gl.in c.mandato.in uerbo reuocato,circa fi.extra eo.& gl.in c.quamuis.in uerbo ipſo nolente, eo.tit.in 6.& Cardinalis in cle.fi.in quarta oppoſitione de procuratoribus. Caſſad. dec.2.nu.5. de appellation. Et nota quod talis reuocatio poteſt etiam notificari & intimari per procuratorem, ad hoc ſpeciale mandatum habentem,iuxta not.per gl.& Bar.in l.1.§.1.ff. de lib. agnoſ.cum ibi aduct.
163 Tacitè de cōtraria uoluntate mandatis,uel ſaltē ꝙ ipſa ceſſet, apparebit:ſi ipſe mandans alterū ac cauſam huiuſmodi procuratorē ſimpliciter ex poſt cōſtiterit:nam poſteriorem dando,priorem agere prohibuiſſe uidetur: ut dicit tex.in l.ſi quis.§.fi.ff.de proc.l.procuratoribus. C.eo.tit. & c.non iniuſtè extrà eo. Vnius enim incluſio eſt excluſio alterius.l.cum prætor.in prin.ff.de iud.l.maritus.C.de procu.per ſecundam itaque conſtitutionem

& no-

& uoluntatem conſtituentium uidetur recedere à prima:ut propoſito inquit Rot. dec. 175. nota ubi diuerſis, in antiquis. & Dec. conſi. 430. quod ſuprà. in fi. lib. 3. ſiue hoc faciat in eadem inſtantia, in qua primus procurator erat effectus dominus litis, ſiue ī diuerſa, puta in cauſa appellationis, in qua procurator primæ inſtantiæ poteſt liberè reuocari: quia in ea dici non poteſt, ꝙ ſit effectus dominus inſtantiæ: ut tenet Agid. concl. 531. licèt. & Rota. 479. nota ſi dominus principalis. in antiquis. & dec. 21. ſi dominus. in nouis. & dec. 121. eod. lib. quæ loquitur & ponit idem de procuratore poſt primum alium ſubſtituente.

164 Præmiſſa intellige, qn̄ ſecundus ad cām illā ſingulariter & in ſpecie conſtituit: ad quā fuerat primus cōſtitutus: aliàs ſi primus fuiſſet ad certā cām datus, & poſt modū conſtitueret alius in genere ad oēs cauſas: ex hoc nō cenſeret primus reuocatus: cū per ſpecié generi derogetur, non econtra, ut concludit Rot. dec. 298. ſi qs conſtituat. in nouis. & dec. 256. ſi qs cōſtituat, ꝙ. li. dū ponit ꝙ ſi cōſtituēs aliquē ad negotia & iudicia ſimul poſtmodum conſtituat aliū ad iudicia duntaxat, ēt cum expreſſa aliorum procuratoru reuocare non cenſet reuocaſſe primum ad negotia conſtitutum: ex quo reuocatio non trahitur niſi ad ſpeciem ſimilem expreſſis.

165 Præmiſſa itidem intellige, ēt ꝙ ſecundus procurator onus cauſæ non acceptaſſet: qa nihilominus primū mandatū expiraret, ac cenſeret tacitè reuocatum, argumentū. §. poſteriore. inſtit. quibus modis teſtaméta infirmet. tenet gl. in uerb. ſimul. in c. ſi duo. de procuratoribus. in 6. ſequitur Rot. dec. 181. contra procuratoré, circa fi. in nouis. & Aegid. 530. dominus. & Bald. Ang. & Paul. de Caſt. in d. l. ſi quis. §. fi. de proc. quorū dicta reaſſumpſit Boer. deci. 347. colum. 2. in fi. ubi ēt ponit ſecus fore in creatione ſecūdi uicarii ſeu officialis, qa per hoc niſi exprimatē) primus non cenſetur reuocatus. & quod ita eſt communis opinio, ut ibi per eum. col. 2. in prin.

166 Erit etiam notandum, ꝙ ſi duo mandata ſub eadē da

ta apparerent,ſtaret illi, quod maiorẽ poteſtatẽ tribue ret,ſm Bal.in Spec.in tit.de procura. uer. qñ apparent duo mãdata,per l.ſi ita ſcriptũ.ff.de hæred.inſti. uel dic ꝙ ſtaretur potiùs habẽti minorẽ,cũ in hoc ambo cõcor dẽt:ut tenet Idẽ Bal.in l.falſus collatio. 9. uer. ſi eſt tñ. ubi apoſtillator.C.de furt.& hanc ſequitur Alexã.cõſi. 48.in cauſa uertente.in 1.col lib.7.Idẽ Alex.in l.1.§ ſi ſtipulãti ꝑ illũ tex.de uer.oblig.ubi uide & Salic. poſt Bal.in l.ſcripturę.C.de fid.inſtr.idẽ Bal.in l. Imperatori.col.pe.ff.de ſtat.hom.& in l.cũ ꝓponeretur.prope fi. de leg.2.& facit tex.in l.Sempronius proculo.eo.ti.uide eundẽ Alex.& alios maximè Iaſ.in l.ſi quis aũt.col. 3.uer.2.per iſtum tex.de acq.poſſ.Et deciſ. parlamenti ut per Boer. deciſ.311. per totum.

167 Inſuper apparebit tacitè de contraria mẽte cõſtituẽtis,ſi ipſe cõſtituens, poſt cõſtitutionẽ per ſeipsũ ſimpliciter & abſq; proteſtatione cãm hmõi pertractaſſet, nõ animo aſſiſtẽdi procuratori:quinimò actus iudiciales in ꝓpria ꝑſona concipiẽdo,dũmodo non fuerit articulus talis,in quo pręſentia principalis foret neceſſaria: uel idẽ principalis eſſet melius,q̃ ꝓcuratori formatus: aliàs & ante & poſt litẽ cõteſtatã in qualibet inſtãtia ꝑ ſeipſum cõparẽdo ꝓcuratorẽ tacitè reuocare cẽſetur: ut de omnibus eſt text.magiſtralis in c.ſi quẽ. de procuratorib.in 6.& ponit Bar.in l.mutari ff.de procurat.& Rot. deciſ.281.ſi contra.& 386.ſi procurator in nouis, iuncta alia deciſi.341.not.ſm aliquos,in antiquis, ꝑ actus itaque uoluntariè & abſque proteſtatione nõ ex neceſſitate ab ipſo principali factos, cẽſetur procurator reuocatus ut declarat. Rot.d. deciſio.341.not. ſi aliquos. & 642.ſi dominus,in antiquis.& uide Rom. qui hoc declarat conſi.76.in cauſa nu.2.Aegid.conclu.454.

168 Voluntas ẽt cõſtituentis mutata tacitè præſumeretur,ſi cõſtituens cauſæ & liti in qua procuratorẽ conſtituerat poſtmodũ cederet,ſeu rei aut(putà) Eccleſiaſtico beneficio,cuius occaſione fuerat ꝓcurator cõſtitutus renunciaret, uel illud quouiſmodo naturaliter(putà) per

obitum ſeu ciuiliter,ut per depoſitionem, tranſlationẽ, religionis ingreſſum, uel quãuis aliã amiſſionẽ, ſeu dimiſsionem perderet. Nam cum principalis conſtituẽs deſinat eſſe dominus,uel quaſi, illius rei, cuius contemplatione conſtituerat ceſſante cauſa præſumitur ẽt ceſſare uoluntas,& diſſolui mandatum : ex quo uidetur à principio adiecta uel ſaltẽ tacita ineſſe cõditio ꝙ res in eodẽ ſtatu maneat,ut dicit tex.in l. cum quis in princ. ff.de ſolutionib.l. ſi cum Cornel. & ibi Bar.eo. tit. ubi ſuperueniente cauſa uidelicet deteriorationis conditionis ipſius proc.mandatum cenſetur reuocatum cũ pluribus aliis cumulatis per Aym. conſi. 95. uiſis literis. col.2.uer.principaliter & p Fel.in d.c. ex parte decani in 10.fallentia de reſcr.facit ẽt tex.in l.itẽ legato.§. pe. de leg.3.l.2.cum ſeq.de auro & argen.lega. ubi oratio reſpectiua deficit deficiente perſona,uel qualitate cuius reſpectu profertur:Quinimo deficiente perſona non ſolùm deficit,imò tollitur, iuris præſumptione prima uoluntas,& omninò expirat.l.4.ff.locat.c.ſi gratioſe.de reſcrip.c.ſi deleg. & ibi gl.in uer.morte.de offic. deleg. in 6.declarat Bar.in l.more.col.fi. uer. quæro ulterius. ff. de iuriſ.om.iud.& in l.cẽteſimus.§.fi.ubi late per Alex. ff.de uerb.obl.poſt Inno.in c.licet undique. de offi. deleg. & ponit Dec.conſi.108.col.1.uerſi.ſed tamen prædictis &c.lib.1.& uide eundem in propoſito in l. rogaſti.§.fugitiuis.nu.2.ff.ſi cer.pet.& Soci.conſi.112. multum abundè col.6.uer.3.eſt lib.1.& eundem Dec. conſi.335.nu.2.cum ſeq.incipit uiſo conſi.& per d.Iaſ.in l.ſancimus.col.1.C.de teſt.ubi uide.

170 Hinc regulariter uidemus ꝙ mandatum morte mandantis diſſoluitur,licet ius & obligatio aliquãdo duret utilitatis cauſa,ut ponit tex.in l.inter cauſas. in princ. & l.ſi præcedente.in prin.& l.ſi quis.§.cui.ff. mandati. l.eius qui in prouincia.ff.ſi cer.pet. & intellige de moriente re integra.uidelicet in iudicialibus ante lit. conteſta.l.mandatum.C.mandati.inſti.eo.titu.§. recte.l.ſi defunctus.ubi eſt caſus quotidianus.ff.de procu.c. Re

tatum ubi late Canoniſtæ de off dele.& ponit Card.magiſtraliter tam expreſſa,quā tacita reuocatione loquens in c.qm Abb.in 5. & 6.q.eo.ti.Gui.Pap.q.119.iurc. & 491.præla.cū aliis,de quibus ꝑ Alex.conſ.128.Sentio. lib.6.ubi ēt ponit.nunquid mandatum datum à tutoribus expiret finito off.illorū,concludens negatiuè re integrā nō exiſtēte &c.de hoc uide Fulg.cōſ.182.ꝓut ēt nō expirat ſi eſſet collatū ad piā cām ēt re integra Ro.cōſ. 119.in prin.concl. ūel conſtitutus ad id ad qđ cōſtituēs cogi poterat iux.tex.in l. fundi uēditor.§. itē ſi amicus ubi Pau.de Ca.Ale.& alii.ff.de aq.poſſ.uel eſſet cōſtitutus ad commodū tertii cū quo fuit initus cōtractus Bal. in l. id ꝙ pauperibus.q.24.de Epi. & cle.Rui.conſil.7. col.3.li.2.Aret.conſ.125.In beneficialibus aūt & aliiis, ī quibus poſt mortem mandatoris non eſt aliqs futurus legitimus hæres illis perſonam repræſentans, mandata
171 hmōi per mortem naturalē, ſeu ciuilem indiſtinctè re integra,uel non integro expirant,per tex.in cle.fi.extrà de procuratoribus,qui tex.licet loquatur de naturaliter morientibus Zenze.tamen,& alii ibidem extendunt illum etiam tranſlatum ad aliam Eccleſiam,uel depoſitū, ſeu reſignātem,& ad alios, quo ad id ciuiliter mortuos, cum ſit eadem ratio:quam extenſionem ſequitur Rot. dec. 76.fuit dubitatum utrum cle.fi.in nouis.Gom.in q.62.ſuper reg.de annali.& Caſſado.dec.2.in princ.de appell.ubi late & pulchrè loquitur de eo qui ceſſit liti & cauſæ.& ꝙ per illam ceſſionem uideatur procurator reuocatus,ubi per eum.& pro illa dec.uide conſ.Rom. 374.præſens eandem extenſionē ſequitur Millis ī uerb. procurator conſtitutus à prælato & in uerbo,lis finitur, ubi uoluit ꝙ lis eo modo finitur per mortem naturalē , prout per ciuilem:quem ſequutus eſt idem Caſſad.dec. 3.nu.6.ut lit.pend.& facit concl.Aeg. 156. mortuo. & id quod ponit Inno.& alii poſt eum in d.c.licet undiq;. de offi.deleg.& Bar.ac doctores in d.l.more.col.fi.quamuis contrarium tenuerit Guid. Pap. q. 546. An. cle. fin.ubi uide.

Hinc quotidie in Romana curia in praxi tractari u-
172 des, ꝙ altero ex collitigantibus ſuper titulo beneficii moriēte, decernit̃ ꝓceſſus p⁹ audientiā publicā contradi ctarū, abſq; eo ꝙ citet̃ ꝓcurator mortui, p quē cā hmōi illucuſq; fuerat agitata, p d.cle.fi.de quo atteſtat̃ Caſſad. d.dec.2.nu.30.de appel.& latiùs dec.6.lit. pend.& dec. 1.de re iud.ponit Aeg.concl.25.ſi lite.

173 Et pro præmiſſis facit tex. in l.1.C.de actio.obli.ubi ſm Ang. probatur, ꝙ mandatum ēt poſt mortem collatum expirat, quando non reperit̃ hæres conſtituentis. in cuius perſona poſſit ſuſtineri & repræſentari proc. ut ſi adeſſent bona uacātia, q̄ non repræſentāt heredē l.1.§. qui bona.ff. de iure fiſci. uel q̄ñ monaſteriū ſeu eccleſia ſucceſſiſſet: q̄ dicit̃ ſucceſſor anomalus: aut pater occupaſſet bona filii, iure peculii, uel fiſcus iure caduci.l.nouatio.ff.de nouat.l.ſi cōſtante.§.fi.ff.ſol.ma.quas ad ꝓpoſitū adducit Bal.in add.Spec.in ti.de reo.uerſ.an monachus.& ſentit Ancha.conſi.383.primo.col.1.uerſic. circa iſtum.

174 Idcirco cum pſona procuratoris reputetur pſona domini.l.oſſa.in fi.ff.de relig.& ſumpt.eſt gl.fi.in l.ſi ꝓcurator.ff.de dol.mal.excep.ꝓpterea non poterit eſſe ꝓcurator ſine aliquo dño uero, uel ſaltē repræſentato: quia tūc uī procurator nullius. indiſtinctè igit̃ his caſibus neceſſariò mandatū expirat, ſiue re integra, ſiue nō: ut tenuit Ang.in ſua diſputatione, q̄ incip. Aſtenſis miles.in 1.col.quē referendo ſeqūitur Feli.in c. relatū.in 2.col. uerſ.Quintò ſalu it.de off.dele.& in c. Quoniā frequens, col.3.in fi.ut lit.non conteſt. & ponit idē Ang.in conſ. 334.mandatū in prin. Rom.conſ.202. Soc.conſ.60. in præſenti nu.10. & conſi.87.in prin.lib.1.

175 Vnde ſi conſtitués ex poſt efficeret̃ criminis læſæ maieſtatis reus, uel monachus, aut conuerſus, ſeu ꝑpetuò cū bonorum ꝓſcriptione relegaretur, mādatum procuratorium cenſeretur tacitè reuocatum & extinctū: ut uoluit Ange.inſt.de excep.§. prǽterea, col.21. uerſ.item poſtquam re conſtituit. Idē foret ò conſtituens arrogaretur,

uel in ſeruitutem redigeretur, aut ab hoſtibus caperet, ſeu ꝙ ad certum tempus, aut ſub certa cōditioneq́ eue niſſet cauſa pp quam fuerat conſtitutus, ceſſaret, conſtituereĩ his namq; caſibus mandatũ & uoluntas euane ſce et:ut probatur in l.ſi arrogati.ff.de tutel. & inſt.qui bus modis tute.fi.§.1.uſq; in fi.de quo ponit Dec. conſ. 460.uiſo pũcto.col.4.uer.in 3.dubio.li.4. & Bar. in l.1. §.dari autem.ff.de procu.ubi loquitur de conſtituto ad diem certam.& Io. And.in Spec.de procu.§.ratione autem formæ.col.3.in uerb.cōſtitutus dum uult ꝙ procurator ad certã diem conſtitutus, ſi ꝑ iudicem dies illa ꝓrogetur, non poſſit aliquid in die prorogata facere per tex.in c.cum olim.el 1.de off.deleg.& c. ſignificauit de appellationibus & i c.ſi quem.de proc. in 6.& l.qui mu tua.l.non ideo.ff.mand.ubi etiam ponitur de procuratore dato, abſentiæ cauſa, cuius (ceſſante illa) ceſſat mãdatum, prout de uicario dato, donec alius conualuerit, ponit Aeg.concl.135.ſi Epiſcopus, & de dato ſub cōditione clarum eſt: Nam q́ fiunt uigore diſpoſitionis conditionalis conditione pẽdente non ualent.l. ſi quis ita. ff. de cond.inſt.cle. cum hæc.§.1. de conceſſion.præb.ita arguit Aeg.concl.6.6.circa fi.In caſu tñ, quo mandatũ naturali morte mãdantis expirat, proceſſus cum hmõi procuratore agitatus indiſtinctè nullus eſt, etiã ꝙ mors ad notitiam partis uel iudicis nõ deuenerit: ex quo parti ꝙ non certiorauerit de morte ac tacita huiuſmodi reuocatione imputari non poteſt, cum ꝑ mortem non potuerit. Ita firmat Bar.in l.ſi procur in fi.ff.de proc. quẽ ſequitur Abb.in c.mãdato.col.2.uer.ſed circa hoc. eo. tit. Fel.in c.ex parte decani uerſ.fallit ſecundo.de reſcr. & Caſſ.dec.2.nu.10 de app.& facit cõcluſio Aeg. 495. licet mors.dũ uoluit morte ꝓcuratoris lite pẽdente contingentem, ipſi principali abſenti intimari debere: quamuis ſecus ſit de abſentia, q a ſine intimatione tũc proceditur ꝑ audientiã. Nã iſto caſu eſt qd imputandũ: prout per eundẽ Aeg.concl.615.curia.& Rota dec.129.in abſentia.in no cum ſim. [illegible]

176 Quo uerò ad illam exceptionē, non potuiſti tanquā ꝓcurator in cā criminali interuenire, licet legitima ſit, & quandocunq; oppoſita procuratorē quoad plenā defenſionē ac materia cauſæ tractanda ꝑ actore ſeu reo ab ſentibus repellat: ne condēnatio ex parte rei illudat: & ex parte actoris euitet inſcriptio: ut per tex. in l. pe. §. ad crimen. ff. de pub. iud. l. 2. C. qui accu. nō poſſ. c. tuæ de proc. c. ueniens. c. ſuper his. in fi. & c. meminimus, extrā de acc. Nihilominus ſi exceptio huiuſmodi non fuerit oppoſita, proceſſus cū proc. hmōi factus inſtar ꝓceſſus, q fit cum excōicato tenet: prout determinat Bal. in l. ſi ſeruū. §. publice. ff. de proc. & gl. in l. q̄uis. C. de adul. & gl. in c. 1. in uer. criminalis. de iud. ī 6. Spec. de proc. §. 1. col. 6. uer. itē ꝙ cauſa criminalis in fi. & eſt cōis doctorū ſnīa: prout atteſtat idem Bal. in l. ita demū. uerſ. ſed q̄d dicemus. C. de proc. & illam eſſe cōem & ueriorem atteſtatur. Fel. in c. meminimus. col. 4. uer. ultima concluſio de accuſ. & Bonif. de Vital. in lib. maleficiorum. in tit. de proc. nu. 17. uerſ. pone quod conſtitutus. ubi inquit ꝙ opinio iſta cōprobata eſt: & ꝙ ſit cōis & uerior atteſtat etiam Dec. conſ. 469. uiſa inquiſitione. in fi. lib. 4. & illā ſequitur Rot. dec. 151. ſciſcitatus. & 485. ſi clericus. in no. late proſequitur Hipol. in l. ſi quis ne quo, uerſ. quæro ulterius nu. 104. ff. de q.

Maximè ꝙ hodie ꝑ Italiam cōiter uigore ſtatutorū quilibet abſens, de quolibet ēt capitali crimine, dānari pōt. & ubi abſens pōt dānari, ad illius defenſionē proc. interuenerit pōt: ut tenuit Io. And. ī Spe. de ꝓc. §. 1. col. 6. uer. Itē ꝙ cā criminalis in uerb. ciuili. & Gand. in tracta. malefic. tit. de proc. uerſ. ſed pone ꝙ ſtatutū, & Ang. in d. l. pen. §. ad crimen. ubi atteſtatur hanc eſſe conſuetudinem, & cōem opinionē, & ab ea non recedendū: ut ēt refert & ſequitur Aug. cōterraneus meus ad Ang. in tract. malefi. in §. qui dn̄s iudex. in uerſ. quæro ſi talis bānitus. fo. 234. ſecundum parua impreſſiones.

Licet in utroq; paſſu quamplurimi ſummæ authoritatis uiri oppoſitum tenuerint; ut Bar. in d. §. ad crimen.

in fi.per Salic in l.quamuis.C.de adult.Bal.in l.licet.2.col.C.de proc. Abb.in d.c. meminimus & alii,qui uoluerũt proceſſum,ẽt nemine opponente,ob legis reſiſtẽtiã,ac prohibitionẽ fore ipſo iure nullum in iudicando. tamẽ à cõi non eſſet recedendũ,quãuis hoc perrarò eueniat;quia iudices maleficiorũ ubicunq; corporalis pœna principaliter,uel in conſequentiã uenit inſerẽda,ipſum met principalẽ tanq̃ melius informatũ & a quo ueritatẽ habere facilius putant requirunt,& quotidie ita obſeruant,ut ẽt aſſerit Ang.in d.tract.§.qui dñs iudex.uerſ. quæro quid ſi citatus,& de materia hmõi uide gl.& Canoniſtas in c.ueniens..& Fel.accumulãtem & plures fallentias in materia ponentẽ in d.c.meminimus.& Anch. conſ.272.piene. Alex. conſ.116.animaduerſis, lib.2.& Guid.Pap.q.337.aliquis.& Capi.dec.143.in cã Vincẽtii.in quibus locis quando in criminalibus pòſſit proc. ſeu defenſor,uel excuſator interuenire, ultra præmiſſa abundè reperies.& aduerte quia Alex.d. conſ.116. col. pen.in fi.atteſtatur opinionem Bar. eſſe communem ac de facto ſeruari;quamuis Ang.dicit cõtrariũ,uide etiã eundẽ Alex.in cõſ.138.uiſa col.fi.ubi ponit quas exceptiones i cã criminali procurator opponere, poſſit.li.6.

Plures ultra præmiſſa reperiuntur exceptiones, quæ contra alieno nomine in iudiciis comparentes opponi poſſunt,ſed ex quo regulariter tales non reddunt proceſſum nullum,ſed quatenus non admittantur,cauſam appellandi præbent,aut proceſſus impediunt. idcircò tanquã extra materiam noſtram eaſdẽ non proſequor, per te ipſum poteris uidere per Summiſtas,uidelicet Hoſ. Goſ.& Spe.in locis,quæ notoria ſunt.

IN RVB. SEV TITVL.

De nullitate ex defectu. &c.

SVMMARIA.

1 *Iudicium à citatione principium ſumit.*

2 *Citationis nullitas & defectus inter alias potentiſſima eſt:quia*

d fen-

defenſionem reſpicit.

3 Defenſio nec etiam diabolo deneganda eſt.

4 Defenſionem tollere æquitati, iuri naturali, & diuino repugnat.

5 Defenſio pro abſente non modò tolli à iudice, quinimò ſuppleri debet.

6 Citationis ſolennitas eſt iuris naturalis non propter ſe, ſed propter defenſionem.

7 Citationis ſolẽnitate vſus eſt Deus aduerſus primũ hominem, vt iudicibus ſeculi exemplum daret.

8 Abſentem iudicare diuinæ ac humanæ leges prohibent.

9 Citationis defectus nec à principe: nec ſtatuto ſuppleri poteſt.

10 Citatio adeo eſt ſubſtantialis: ut ſententiã etiam in fauorem abſentis non citati lata non ualeat.

11 Citationis defectus duplici modo quæritur: primò an quis fuerit citatus, ſecundò nunquid citatio valuerit,

12 Citatus eſt quòd quis non fuit probatur eo ipſo quod de contrario non conſtat.

13 Solennitas extrinſeca regulariter non præſumitur.

14 Citatus quòd quis non fuerit probatur per inſpectionem actorum.

15 Acta iudici non fuiſſe facta probatur per viſitationem proceſſus.

16 Citatur præſumitur qui in iudicio reperitur, quando ab illo abeſſe conſueuit.

17 Citare non eſt neceſſe eum qui in iudicio præſens eſt.

18 Citatio ad comparendum, non deliberandum fieri conſueuit.

19 Citandus eſt is quem principaliter non ſecundariò tangit negotium.

20 Citandus non eſt is cui notorium eſt defenſionem non competere.

21 Citatio in quibus caſibus non ſit neceſſaria remiſsiuè.

22 Citationis vitium ſeu nullitas reddit proceſſum nullum.

23 Citatus nulliter non tenetur comparere.

24 Citatio inualida pendentiã litis non inducit, iuriſdictionem non perpetuat nec præſcriptionem interrumpit.

Nulliter

25 Nulliter & minus legitimè aliquid facere, & nullo modo facere paria ſunt.
26 Citatio quòd fuerit inualida qualiter contingere poſsit.
27 Citatio qualiter poſsit eſſe nulla ratione iudicis citantis.
28 Citatio ex ſui facie ſeu per viam notorij iniuſta, temeraria & impoſsibilis impunè ſperni poteſt.
29 Citatio in dubio præſumitur iniuſta, niſi a circunſpecto iudice decreta fuerit.
30 Citatio talis eſſe debet, ut citatus poſsit certiorari de actu faciendo, & illi contradicere aliàs ſi generalis æquiuoca uel obſcura non ualeret.
31 Citatio pro ſui validitate quid & quot requirat.
32 Citatio ſiue realis, ſiue uerbalis per iudicem decerni & committi debet.
33 Captura ſiue fiat ad cauſam ciuilem, ſiue criminalem regulariter abſque iudicis decreto fieri non poteſt. fallit prout hic.
34 Captura à procuratore ad id ſpeciale mandatum non habēte, impetrari non poteſt.
35 Citatio etiā verbalis à iudice committi non debet, priuſquam petitionem partis audierit.
36 Citatio generalis videlicet de quacunq; perſona, & in quacunq; cauſa illis aliter non expreſsis nuntio cōmitti non debet: ſed citatorum nomina exprimenda ſunt.
37 Nuntius in prin. cauſæ deputatus ad citandum poterit in eadē cauſa eaſdem perſonas abſque alia iudicis commiſsione citare vſque in finem cauſæ.
38 Citatio verbalis cauſæ cognitionem non requirens poterit à nuntio fieri in vim generalis commiſsionis de citando: ſecus ſi citatio foret præiudicialis, aut abſque cauſæ cognitione cōcedi non conſueuiſſet.
39 Citatione in pluribus locis de conſuetudine abſq; iudicis commiſsione fiunt.
40 Citatio quod à iudice fuerit cōmiſſa ex actis conſtare debet.
41 Nuntio referenti citaſſe aliquem de commiſsione iudicis quoad commiſsionem non creditur: ſed illa aliter eſt probanda.

42 *Citatio præſumitur commiſſa, ubi conſtat de relatione nuncij aſſerentis de iudicis mandato citaſſe, & hoc in cauſa ciuili, & de conſuetudine.*

43 *Tabellioni atteſtanti de officio ſibi commiſſo non eſt credendum.*

44 *Citatio ad inſtantiam partis committi & decerni debet.*

45 *Citatio poſtquam fuit per nuncium relata præſumitur quòd fuerit ad inſtantiam partis decreta.*

46 *Citatio tempore feriarum etiam in honorem Dei pro die non feriata decerni & exequi poterit maximè de conſuetudine, quamuis de iure dubium ſit.*

47 *Citatio prima quæ de longinquo fit debet continere poteſtatem iudicis citantis: alias citatus non fieret contumax.*

48 *Citatio debet in ſe continere nomen & cognomē iudicis citantis, ne fiat dubia & equiuoca.*

49 *Citatio nomen & cognomen partis citantis continere debet.*

50 *Citatio ſine expreſſione tituli indiſcreta eſt.*

51 *Citationis decretum ſeu commiſſio dicitur interlocutoria.*

52 *Citationi neceſſario libellus non eſt inſerendus, & ſi inſeretur, tollitur citatio facultas petendi dilationem ad deliberandum.*

53 *Iudicium ciuile & criminale æquiparatur quoad citationem faciendam.*

54 *Citationi non ſolū inſerendus eſt titulus cauſæ, ſed etiam nominatim debet apponi actus, qui explicandus eſt.*

55 *Citandus eſt quis nominatim ad uidendum iurare teſtes, ad videndum productionē iurium & dicendū contra articulos, ad alia quæ in iudicio facienda ſunt.*

56 *Citandus eſt quis nominatim ad ſententiam audiendam: nec ſufficit ad audiendam voluntatem iudicis.*

57 *Citatio ſpecialis ad quamlibet actum requiritur: nec ſufficit generalis ad totam cauſam, quando citandus eſt præſens in ciuitate iudicij.*

58 *Citatio debet continere nomen & cognomen ipſius citandi ob rationes de quibus hic.*

59 *Citari non poteſt is qui non fuit expreſſus in citatione, etiam ſi adſit clauſula de citando omnes quorum intereſt, licet hoc*

in

in curia ex benignitate toleretur.

60 Citatio generalis *contra omnes ſua intereſſe putantes, licet de iure fieri poſsit, tamen aliquam certam perſonam non arctat.*

61 *Citationi debet inſeri locus tutus & honeſtus ad quem quis vocatur.*

62 *Iudex delegatus cui in delegatione non eſt datus certus locus, poteſt eligere locum quem uult in territorio ipſius delegantis.*

63 *Citationi iudicis tam ordinarij quàm delegati quando locus ſit inſerendus.*

64 *Iudex ſeu rector alicuius prouinciæ poteſt deputare tribunal in quacunque parte ſuæ prouinciæ: & ſi non deputat, prouincia habetur pro loco.*

65 *Citationi opponi debet dies & terminus pro quo quis uocatur.*

66 *Citatus ad diem feriatum an teneamur comparere: & de iure Ciuili uidetur quòd non: ſecus de iure Canonico.*

67 *Citationi apponi debet terminus congruus: alias ſi nimis breuis, non arctet citatum ad comparendum etiam cum primùm poſſet.*

68 *Citatio continens impoſsibile facti ſeu iuris non valet.*

69 *Infans ad legitimè comparendum citari non poteſt.*

70 *Terminus citationis & dilatio eſt arbitraria, circa quam iudex nihilominus debet eſſe diſcretus.*

71 *Citatio ſine termino ualet, & intelligitur ut compareat quàm citius poſsit, ſed cautiùs eſt illum apponere.*

72 *Citationi neceſſario non eſt apponēda hora, ex quo intelligitur de ea qua actus communiter expedirι conſueuit.*

73 *Citatio continens horā uel locum ſi actus diuerſa hora uel loco ipſo citato abſente fieret, non ualeret.*

74 *Dies omnes ſunt de iure iuridici.*

75 *Citatio debet eſſe in forma ſolita, & cum clauſulis conſuetis.*

76 *Solitum fieri debet fieri: aliàs quod fit iniuſtè fit.*

77 *Citatio continens inſolitum eſt nulla: uel ſaltem citatus ſi non compareat, excuſandus eſt.*

78 *Inſolitæ clauſula latentis fraudis præſumptionem inducit.*

Litera

79 *Litera contra ſolitum ſtylum Romana curia expedita ſiunt ſuſpecta.*

80 *Stylus & mores agentium ſequendi ſunt.*

81 *Citatio fuit inducta ad certificandum abſentem: ideò decerni & exequi debet eo modo quo facilius abſens uerisſimiliter certificari posſit.*

82 *Citandus ſi eſt preſens in iudicio à iudice moneri debet: & talis monitio habet uim peremptorij: & eſt modus citādi vtilis, & commendabilis.*

83 *Citari debet perſonaliter is qui in ciuitate reperitur, maximè in principio cauſa & re alicuius ponderis.*

84 *Citandus eſt procurator ſi adeſt, & principalis non reperiatur etiam in principio cauſa.*

85 *Procurator dominus litis effectus ad ſententiam citari debet nō autem principalis de iure ciuili: de iure autem Canonico uterque citari poteſt.*

86 *Sententia vt opiniones euitentur in perſonā principalis & procuratoris domini litis effecti concipi debet.*

87 *Citatio etiā in principio cauſa fieri pot domi ſolita habitationis, quando non reperitur principalis nec procurator.*

88 *Citatio qua fit domi debet fieri publice, & alta uoce: & copia in oſtio domus affigi, vel in manibus familiarum dimitti alias non arctaret.*

89 *Nuntio domi oretenus citanti non creditur abſque teſtibus.*

90 *Citatio domi regulariter fieri non poteſt niſi in ſubſidiū, quatenus perſona non reperitur.*

91 *Citari domi pōt is qui ſemel perſonaliter citatus, vel per ſe in iudicio comparuit maximè poſt litem conteſtatam.*

92 *Citatus domi dicitur fictè contumax ideò à ſentētia cōtra eū lata intra decem dies à die ſcientia appellare poterit.*

93 *Citatio priuſquam fiat domi regulariter pracedere debet diligentia de perſona reperiendo.*

94 *Citandus non tantum in ciuitate, quinimo & in villa & ſuburbijs perquiri debet antequàm domi citetur.*

95 *Citationis decretum intelligitur ſecundum formam iuris: ideò commisſio de aliquem citando intelligitur in perſona primò, alioquin domi.*

96 Citationis executio domi facta per nuncium non referentem ſe feciſſe diligentiam non ualet.

97 Citatio in dubio domi nõ perſonaliter facta præſumitur: et pro pterea citatus non comparens dicetur fictè contumax.

98 Citatus generaliter ad totũ cauſam, uel ẽt particulariter ad aliquẽ actum etiam quod non comparuerit, vel dixerit nol le comparere quando præſens eſt reliquos actus citari debet, de quo uide hic.

99 Citationis forma que in Ro. cu. decerni conſueuit cõtra abſen tes, & in remotis partibus exiſtentes.

100 Citatio qua aduerſus abſentes vtitur Romana cu. fuit ex iu ris rationibus excerpta.

101 Citatio in qua iudex comminatur ſe ad expeditionẽ cauſæ pro ceſſurum habet vim peremptorij.

102 Citatio vnico quando fit pro tribus, debet apponi verbum peremptoriè vel ſaltim æquipolens.

103 Peremptorium non requiritur in cauſis beneficialibus & ſummarijs.

104 Peremptorij ſolennitas in Roma. cur. non eſt in vſu: quia in ea omnes termini ex ſe poſt litem conteſtatam ſunt pe- remptorij.

105 Peremptorij ſolennitas apponitur etiã in cauſis ſummarijs, & beneficialibus: quãdo in principio cauſæ citatur quis ad totam cauſam.

106 Peremptorij ſolennitas ad proteruitatem non comparen- tis committendam non ad ſolemnizandum iudicium ad- inuenta eſt.

107 Citatio generalis ad totam cauſam etiam cum appoſitione peremptorij toleratur propter diſtantiam locorum, difficul tatem citandi, ac partium diſpendia.

108 Peremptoriũ poteſt maturari, ideſt unica citatio pro tribus cum termino arbitrario decerni ob diſtantiã locorum, ac dif ficultatem citandi.

109 Citatus ad totam cauſam ſi non cõpareret, elapſa die aſſigna ta poteſt cõtra ipſum tanquàm contumacem abſq; alia cita tione ad vlteriora procedi.

110 Citatus ad totam cauſam ſi non comparet ex ſtylo ſacri pala-

palatij conſueuit ad reliquos actus faciendos citari in audientia contradictarum.

111 *Citationis in termino ſi actor non cōpareat, & primus actus circunducatur: nihilominus idē actor poterit contra citatū non comparentem quandocunq; per audientiam contradictarum procedere.*

112 *Citationis in termino actor debet cōparere, & contumaciam rei non comparentis accuſare.*

113 *Citatus ad totam cauſam ſemel comparendo citationem generalē adimplet: ideò & ex poſt ad reliquos actus faciendos ſingulariter citandus eſt.*

114 *Citatus ad totam cauſam debet comparere, & uſq; ad expeditionem cauſæ perdurare, alias ſit lite pendente non dimiſſo procuratore recederet, uirtute primæ citationis contra ipſum quaſi contumacem per audientiam contradictarum procederetur.*

115 *Lite pendente in Ro.cu. aliquo ex litigatoribus decedente, uel recedente ad inſtantiam alterius proceditur per edictum, id eſt audientiam contradictarum.*

116 *Procurator rei abſentis lite pendēte mortuo, ipſi reo abſenti per actorem obitus ſui procuratoris eſt intimandus.*

117 *Citatus item iterum citare difficilè eſt, ut puta quòd eſt irreperibilis, nec habet domum permanentem ſeu habita in ſuburbijs, cogendus eſt ad eligendum locum in quo citari poſſit.*

118 *Citatus ſi eſt clericus, & ipſe non reperiatur, nec domum particularem habeat citari poteſt in eccleſia quam obtinet reſidentiam requirente, ex quo illa fingitur ſua habitatio.*

119 *Citandus qui eſt clericus & non reperitur, nec habet domum, aut Eccleſiam reſidentiam requirentem erit citandus in Eccleſia cathedrali, & in Eccleſia de qua diſputabitur.*

120 *Citatio in cathedrali ac beneficio Eccleſiaſtico de quo agitur quando tale beneficium non requiret reſidentiam fieri non poteſt, niſi præcedat diligentia de perſonam reperiendo.*

121 *Citatio domi uel in Eccleſia facienda ſatis eſt, quòd publi*

legatur:& detur copia petenti:nec requiritur affixio.

122 Citandus ſi fuerit laicus & non reperiatur, nec domum habeat, citari poterit per edictum publicum, ſeu per affixionē cedulæ rei de qua agitur.

123 Citationis ordo, id eſt ut perſonaliter primò, ſecundò domi, vel in Eccleſia, alias per edictum, nō debet à iudice præuerti, quoniam valeret proceſſus.

124 Citari poteſt per edictum publicum quando acceſſus non eſt tutus ad perſonam & domicilium ipſius citandi.

125 Citatio per edictum ſi efficiat ignorantes eſt exhorbitans: ideò non egreditur terminos cle.pen.de iud.

126 Citatio per edictum in Ro. cu.non cōceditur niſi ex ſpeciali in mandato Papæ: quia hoc videtur ſibi ſoli reſeruatum.

127 Citatio per edictum à Papa non conceditur niſi cum clauſula conſtito ſummariè de non tuto acceſſu, &c. vnde iudex cauſa non decernit, niſi de hoc ſibi ſummariè conſtiterit.

128 Teſtes deponentes ſuper non tuto acceſſu ſatis eſt quod dicāt credere impoſsibile fore, uel non eſſe tutum citare illos in illorum domicilio.

129 Citatio per edictū publicum poteſt in caſibus à iure permiſſis à laicis iudicibus decerni.

130 Citatio per edictum in quibus locis ſit exequenda.

131 Citationis per edictum forma ſecundum Romanæ curiæ ſtylum quæ ex mente iuris colligitur.

132 Citationis forma ab executore diligenter ſeruanda eſt: alias citatio non valeret. & nu. 152.

133 Citatio per edictum licet in ſe contineat ſex loca, videlicet tria in curia & extra curiam, tamen ex ſtylo ſatis fuerit exequi in quatuor, videlicet & tria duobus in curia, & duobus extrà.

134 Citatio per edictum debet publicè legi, affigi, & affixa, per tempus congruum dimitti.

135 Citatio per edictū ſatis eſt ſecundum ſtylum palatij quòd affigatur, etiam quòd non fuiſſet lecta.

136 Citatio originalis non autem copia eſt affigenda.

137 Citatio per edictum videretur formiter executa, ſi nuntius referret executū fuiſſe: prout in ea, ex quo in ea aderat.

unicus modus exequendi.

138 *Certum dicitur non ſolum quod eſt certum ex ſe, ſed ẽt quod eſt certum per relationem ad aliud.*

139 *Citatio quæ non fit per edictum cùm habeat triplicem modum exequendi, non præficietur, ſi nuntius referret ſe feciſſe prout in eá.*

140 *Citationis per edictum loca debent eſſe vicina domicilio ipſius citandi.*

141 *Citatio per edictum non inducit ueram notitiam: ideò non ſufficit ad aliquem exequendum uel ſuo beneficio priuandum.*

142 *Citatio generalis per edictum contra omnes ſua intereſſe putantes fit in caſu quo non adſit certus contradictor, alias non afficeret, & antequàm fiat inueſtigandum eſt nunquid adſit qui ex actu illo principaliter lædi poſſit: & talis nominatim citandus eſt.*

143 *Citatio generalis per edictum fieri conſueuit contra conſanguineos & amicos minoris & abſentis ex cauſa probabili, non ex uoluntaria.*

144 *Citari quomodo debeat collegium, ſeu vniuerſitas, aut capitulum.*

145 *Citatio habet quatuor partes, decretum, formam, executionẽ: & relationem illius.*

145 *Citatio quod fuerit executa debet conſtare iudici ante quam ad actum progrediatur: alias actus non valeret fallit tamen prout hic.*

147 *Citatio quod interuenerit ſeu actũ præceſſerit, non probatur ex narratiua ſententiæ, quando illa fertur in abſentem, & non tractamus de ſententia antiqua.*

148 *Citatio quæ de longinquo fit ſecundum Romanæ curiæ ſtylũ uniuerſis dirigitur exequenda: ideò fruſtra diſputatur de poteſtate exequenti.*

149 *Citationes quæ in partibus exequuntur hodie ex cõmuni obſeruantia præſentãtur per publicos tabelliones: & ſic euitatur difficultas, nunquid ſoli nuntio ſit credendum.*

150 *Nuntio iurato quoad executionem citationis & illi adhærentia creditur. ſecus in alijs.*

15 1 *Citationis copia ſi petatur, dari debet in forma authentica expenſis ipſius citantis, & quandoq; citati.*

De nullitate ex defectu citationis, & unde ac quibus modis regulariter proueniat.

Viso de iudice, ac perſonis litigatorũ: ſupereſt ut etiam de ea parte edicti qua prętor de in ius uocando edixit, aliquid ponamus: cũ omnium actionum inſtituendarum principium inde proficiſcatur: ut inquit tex. in §. omniũ. inſti. de pęn teme. litig. & ponit gl. & ibi ſcrib. ff. de in ius uocan. ſuper rub. Et in hoc ſummoperè aduertẽdum erit: cum defectus & nullitas illinc prouenies inter alias omnes potentiſſima ſit ut putà defenſionem reſpiciẽs, quæ a iure prouenit naturali. l. ut uim. ff. de iuſt. & iur. l. 1. §.
3 cum arietes. ff. ſi quadr. paup. fecif. dic. quæ defenſio nemini deneganda eſt. l. defenſionis facultas. & ibi Bar. C. de iur. fiſci. lib. 10. & l. unius. §. cogniturum. ibi, defenſionem quocunq; tempore poſtulante reo, negari nõ oportet & c. ff. de quæſt. c. cum inter. extrà de except. etiam diabolo ſi foret in iudicio, inquit Rot. dec. 364. cum iura. & 201. licet in cauſa. in no quantumuis iudex liberã & abſolutam haberet poteſtatem: q̃a ex hoc non debet quicquã facere, qđ ſit bonis moribus interdictum: ut ꝓbat tex. in l. ſi à milite. §. edictum. ff. de mil. teſt. & ponit Alex. conſ. 55. habita. col. 2. lib. 1. & dec. Neap. 391. fuit dubitatum 2. colũ. Dec. conſi. 654. in fin. libr. 5. tollere
4 enim defenſionem omni æquitati, ac iuri naturali & diuino repugnat: ut declarat Bar. in extrauag. ad reprimendum. in uerſi. figura. & glo. in uerb. defenſiones. in cle. ſæpe. de uerb. ſign.

Idcircò ius dicens non modò illam tollere, quinimò, pro abſente defenſiones ſupplere debebit: ut docet tex. in l. ſi non defendantur. ff. de pœ. l. ampliorem. C. de appel. auth. qui ſemel. C. quom. & quan. & c. cum aliis, de quibus per Anch. conſ. 259. ex uerbis col. 2. & Alex. in

conſi.

conſi.145.uiſis narratis.col.2.li.5. poſt Bal.in l.deſerto rem.§.ſi ad diem ibi facta prius copia docendi &c.ff.de
6 re mil.per quē tex.idem Bal.in l.executorem col.19.C. de exec.rei iud.dixit ſolennitatē citationis non ꝑ ſe;ſed propter defenſionē,eſſe iuris naturalis:prout ēt refert & ſequitur Fel.in c.cum olim.col.8. in prin. de re iud. & pro quo facit tex.in c.cum olim.ibi citatis ad cām,& facultate ſibi defenſionis indulta &c.de dol.& cont. Et ꝓ omnibus eſt tex.formalis in cle.paſtoralis.§.cęterū.ibi, defenſionis,quæ à iure prouenit naturali,facultas adimi ualuiſſet: cum illa imperatori tollere non licuerit, quæ iuris naturalis exiſtunt.&c.de re iud.
7 Et hac ſolennitate Deus omnipotēs uti uoluit, priuſ quā Adā primum hoīem,& mala Sodomę iudicaret:nō ꝙ aliquid ſibi foret abſconditum . ſed ut iudicib. ſeculi in ſententiis proferendis exemplū daret,ut inquit text. in c.Deus omnipotens.2.q.1.& probatur in c.qualiter & quando.extrà de accuſ.
8 Abſentē itaq; iudicare,diuinæ atq; humanę leges ꝓhibēt,ſi modò ex contumacia non abſit.c.abſens.c.Abſentię.c.caueant.c.omnia.3.q.9.l.ea quæ C.quomo.& quād.iud.l.de unoquoq;.ff.de re iud. Et defectus iſte,neque a ſtatuto,neque à ſupremo principe ſuppleri poteſt: ut de ſtatuto inquit Bal. in l.1.col.1.uerſi.ſed hic quæritur.C.quom. & quan. ponit Fel.in c.ex parte. el 2.col. 2.uer.Bal.in l.1.extrà de off.dele.de principe eſt tex.in d.cle.paſtoralis.§.cæterum & c.1 de cauſſa poſſeſſio. & propric.cap.inter quatuor de maiori.& obed.tenent cōmuniter utriuſq; cenſurę doctores,prout per Dec. utrūque ponentem,in conſ.64.uiſo puncto.col.pen.nu.12. & conſ.681.col.fi.& 416.in teſtamento circa fi.& conſ. 528.pro reſolutione.col.pen.uerſ. ſi uerò.lib.4. & Ro. ſing.684. Tu ſcis ꝙ nedum &c.ponit ēt utrunq; Anc. conſ.167.uiſis diligenter col.1.& conſ.211. de iure cōmuni.col.2.& de quo in conſ.277.ex prędicta. col.3.& 439.col.3.nu.5.& eſt ſolēnis g'. Io.monachi extrauag. Bonif.8.inci rē nō nouā.&c.in gl.fi.q̄ arguit ad partes.

& cõcludit citationẽ eſſe de iure natur.& ꝙ Papa & Imperator habẽt neceſſe citare latè ꝑ doc.oẽs.in l.fi. C.de leg.& Alex.in d.l.de unoquoq;.& conſi. 225.nu.1.lib. 6.& cõſ.11.alias conſului.col.1.li.7. Abb.cõſ.93.Chriſti.in prin.li.1.& Dec.cõſ.410.in cauſa.col.4.li.3.dec. Neap.307.regia maieſtas.in fi.& d.dec.391. & eſt cõi. opinio ut inquit Fel. in c.cum olim.col.9.nu. 12.de re iu.& Lanf.in cle.ſæpe.in uerſ.omiſſa citatio. de uer.ſig. & idem aſſerit Boer. dec.247.col.3. & uide eundẽ Fel. in c.dilecti filii.col.5.uerſ.ſed nota ꝙ licet excep.&c.de excep.ubi præmiſſa ẽt ponit.inter alias dicens, ꝙ licet citatio & defenſio tolli non poſſint: modus tñ defenſionis uariari & alterari põt: ut ibi per eum, poſt Alex.d. conſi.225.col.2.lib.6.& conſ.105.ponderatis col. fi.li. 5.& Ang.conſi.260.punctus.

10 Solẽnitas igitur citationis adeò ſubſtantialis cenſet: ut ſi abſq; ea ſñia,etiã in fauorẽ abſentis non uocati dīceret,eſſet ipſo iure nulla:ut uoluit Bar.ad reprimendũ. in uer.figura,in fi.& ĩ l.ea quidẽ.ubi ꝑ Bal.col.2.ĩ fi.C. quõ & qñ & in l.ſi furioſo ubi Ia.poſt Alex.dicit hoc cõiter teneri.ff.de re iud.cũ aliis, de qbus per Alex. conſi. 114.lib.6.Rom.ſing.190.iudex non poteſt. Anc.conſ. 16.uiſo ꝓceſſu.col.fi. hoc nanq; caſu ad iuris rigorẽ cõſeruandũ debuit:ut ibi ꝑ eos: adeoq; citatio neceſſaria eſt,ꝙ licet a partibus fuiſſet data poteſtas,ẽt abſentibus partibus,pronunciandi:nihilominus citatio requiritur, alias ſñia ſeu laudũ abſentibus partibus, & nõ uocatis, latũ eſſet nullum.l.diem proferre.§.ſi quis. ff.de arb. & tenet Alex.in l.ſi quis arbitratus.col.8.uer.Quartò limita.ff.de uerb.obl.poſt.Imol.ĩ c.cũ dilectus. extra de arb. Goza.cõſ.c.prout ẽt conſueuit dici de prorogatione inſtantiæ.quia ẽt ꝙ ſit data poteſtas arbitris inſtantiã prorogãdi,nihilominus ſi talis prorogatio nõ eſſet partibus notificata,non ualeret:prout dixit Bal. cõiter approbatus in l.eos.§.apoſtolos.col.2.uer.quæro nunquid.C.de appel.Et ꝙ ſit communiter approbatus atteſtatur Dec. qui præmiſſa ponit, & ſequitur in conſ. 39. iuridicam. in prin.

In prin.li.1.& eadē tenet ēt conſ.632.qui ſupra. col.2. nu.14.li.5.utrumq; ēt ponit. & doctorum opiniones cu mulat.Nico.Boer.in dec.283 col.10.& d.Iaſ.in l.neqe quam §.ubi decretum col.9.uerſ. iuxta p̄dicta.ff.de offi. procōſ.& Curt.ſen.conſ.32.adiutorū,& ita in contingē tia facti iudicauit curia Neap.ut p Cap.dec.93. i cau a Athanaſii.nu.5.ab iſto igitur defectu & nullitate partes ſummopere præcauere debebunt.

11 Dicamvs Ergo ſup iſto defectu duplici modo prin cipaliter opponi & diſputari conſueuiſſe:uno ꝙ q̄s nul lo modo fuit citatus: altero ꝙ & ſi tacitus fuerit,citatio (tanq̄ nulla,& illegitima)citatum nō arctauit:prout de utroq; uidetur tex. in l.1.§.item cum edicto. ibi. quod neq; præpoſitum eſt,neq; in notitiam pręuenit abſentis &c.ff.quæ ſunt ſine app.reſcin.

12 Et qvoad Primum,ꝙ quis nullo modo fuerit cita tus,probari conſueuit per modum abnegationis: uideli cet eo ipſo,quòd de contrario non cōſtat:quia quis cita tus(ſi p̄ſens non fuerit)non p̄ſumitur, inquit Bal.per il lū tex.in c.uni.§.ad hæc, in uerb.ꝙ Imperator.de pace iur.fir.& tex.in c.ꝙ ſicut ibi.ꝙ ſi eos uocatos non fuiſſe conſtiterit. & ibi gl.in uerſ.uocatus. & in c. Bonę. el 1. ubi gl.in uerſ. ſingulares.& Panor.ibi,col.pen. in uerb. in ea gl.ponēs hoc pro regula de elect. & doctores in c.

13 Alber. de teſt.& c.quoniam contra de prob.quia eſt ſo lēnitas extrinſeca,quæ regulariter nō præſumitur l.quæ cunq;.§.fi.ff.de public.l.ſciendū.ubi ſcri.ff. de uer.obl. & in terminis ponit Bal.in l.geſta.col.pen. de re iud.& Abb.in c.Tenor.col.3.uer.extra gl.de ſent.& re iud.cū aliis in propoſito adductis.per Feder.conſ.165.& Pau. conſi.84. Ieſu Chriſti.2. col. lib. 2. & Alex. conſ.106. uiſis & opportunè.col.pen.lib.5.

Conſueuit ēt talis negatiua,ꝙ quis nō fuerit citatus, per acta ipſius cauſæ probari: quoniam id,quod ibi non apparet,dicitꝰ non factum l.fi. & ibi ſcrib. per illum tex.

14 C.de reb.cred.ponit Bart. & alii in l. fin.C.de erroꝛib. adu.pouit Bal.in l.abſentem.poſt prin.uerſic.in tex.ibi

nuu-

nunquàm &c.C.de accuſ. & Ioan.And.in Spec.de ſenten.§.ut autem.col.8.in uerb.citatum.& Fel.in c.quoniam contra.col.15.uerſi. limita uno modo. de probat. cum aliis,de quibus per Deci.conſi.583.pro reſolutione.lib.4.ſub nu.6.Vbi igitur citatio non eſt,ibi ſententia deeſt:ut notatur in l.uir bonus.ff.iud.ſolui. ponit deciſ.Neap.182.Quia regia.nu.3. cum ibi adduct.

16 Conſueuit tamen quando quis longè aberat,& in iudicio reperitur præſumi fuiſſe citatum,ut declarat Archid.in c.propoſuiſti.82.diſt.quem refert &.pro notabili ſequitur Abb.in d.c. Bonę.col. pen. & pro quo facit deciſio dominorum.281.ſi de mandato. in no.

17 Quinimò,ét ſi citatus nõ præſumeretur,cũ appareat, ꝙ tpe ſnīæ præſens fuerit,ac ſe defendere potuerit, ſatisfactũ eſt legi,quæ ſolennitatẽ citationis ad hunc effectum introduxit:& ideo ſnīa ualeret cum ſolẽnitas iſta ſit relaxabilis per ſuũ æquipollens:ut determinat Bart. & Bal.Ang.in l.1.ff.de in ius uoc.per text.in l. de unoquoque.ibi,præſentibus omnibus &c.de re iu.& in l. ſi ét.§.ſi.ibi,præſente uel uocato.ff.de minor. tenet Bald. aliàs Tanc.in cõpẽdio ſeu practica,in ti.de cita.q.1.Lã frã.in d.c.qm̃ cõtra.in uerb.citationes.nu.1. & Bald.in auth.ſi oẽs.C ut ſe ab hęred.abſti.Fel.in c.1.col.7.uer. not.ẽt ꝙ pręſens.de iud.& c.1.2.col.de libel.obl.ponit Dec conſi.449.nu.8.Caſſa.deciſ.2.de iud.

18 Citatio nãq; ad cõparẽdũ in iudicio, nõ aut ad deliberandũ fieri ſolet:igitur qualitercũque pars ibi fuerit, ſatisfactũ eſt:quia nõ curamus de modo, ſi finem habeamus:prout hæc eſt uera & cõis opinio,inquit Bal.in addit.Spec.in tit.de reo in uerb. qui habeat ius reuocandi,& per eundem in l.ſi accuſatorib.col.2.uerſi. in glo. fuit ibi præſens.C.de accu.ubi dicit ꝙ iſta eſt ueritas,& ꝙ eam tenent aduocati:quamuis Inno.& Ant. de But. contrarium tenuerint: & optimè Bald. comprobat do. Abb.in c.teneor.in ſi.extra de ſent.& re iud.

19 Eſt tamen aduertendum quoniã is duntaxat neceſſariò citandus eſt,quẽ principaliter,nõ ſecundariò,uel in con-

conſequentiã negotium tangit l. nam ità diuus. & ibi ſcri.ff.de adop.l.1.§.denuntiari.ff.de uent.inſpi. quem tex.in illis uer.primo gradu hærede inſtituto non etiã ſubſtituto &c.ad hoc pluries allegauit Bal. ut per eum in rub.de ſucceſ.edi.ad fi. & in l.iubemus.2.col.uer.citabuntur.C.ad Treb. & in l.obſeruate. §. proficiſci. de offi.procur.& in l.ab eo.in fi.C.quomo.& quan. ubi dixit ꝙ pro ualiditate & ſubſtantia iudicis,is ſolùm citãdus eſt, contra quem petitio derigitur: punit. Mill. in uerb.citari non oportet,& eſt celebre dictum Inn. in c. fi.ubi Fel.late congerit.col.2.in prin.extrà de maior.& obed.& de quo eſt gl. cõiter approbata in d.l. de unoquoque,ut aſſerit d.Alex.cõſi.86. uiſis dubitationibus col.1.uer. Item licet ſententia,lib.2.& in conſi.156.ſtãtibus lib.2.& decla.conſi.30.uiſis.col.2.in fin.lib.6. & conſi.58.uiſo.col.2.lib.5.ſequitur Deciſ.conſi. 445. in caſu.col.8.uer. & certè lib.4.& Capi.deciſ.107. in cauſa Marci.col.2.Aym.conſi.5.tria ſunt col.2.

20 Item nedum requiritur ꝙ principaliter interſit,cũ nimò oportet ẽt ut ueriſimile ſit ipſi abſenti aliquã defenſionem competere:aliàs ſi certum foret & notorium nullam eidem competere defenſionem, citatio poſſet omitti,cum id,quod aliquo inuito fieri põt, poſſit etiã ipſo abſente fieri.l.qui poteſt.ff.de reg.iur. cum aliis in propoſito adductis per Dec.cõſi.698.diuino.poſt prin. lib.5.& Alex.conſi.130.difficultas,col.1.lib.1.& conſi. 6.circa col.fi.lib.3.ubi atteſtatur de cõi opinionẽ idem Alex.in l.non ſolum.§.more.col.pe.ff.de op.no. nunc. Aym conſi.179.diuino.col.2.nu.6. hoc ẽt tenet idem Mill.in d.uer.citari non oportet. requirens copulatiuè iſta duo,ꝙ interſit principaliter,& contradicere poſſit. & Caſſad.deci.2.de iud.pleniùs per Fely.in c.Cũ olim. col.6.uer.non eſt citandus is,cui certum eſt defenſionẽ non competere &c.extrà de re iud.ubi etiam ponit cer

21 tos alios caſus,in quibus abſque citatione procedi poteſt,de quibus latiùs per d.Marianum in rub. de dilat. in 7.principali art.ubi enumerat caſus triginta,& Ant.

Micell.

Micell.in tract.de concord.gl.iur.Ciuil. & Cano. concord.52.ubi enumerat centum & quindecim ſimiles caſus citationem non requirentes: qui tamen potuiſſent ad multò pauciores, ac ſub aliquibus regulis reduci, & comprehendi:ad eos igit ur recurre.

22 Secundo principaliter opponi conſueuit ꝙ ſi citatio aliqua emanauit, fuit nihilominus nulla & inualida & abſentem contumacē reddere nō potuit:& ꝑ cōſequēs proceſſus & ſnia illius uigore facti, ipſo iure non ualēt: nā ubi eſt uitiū in citatione, nunquā tenet proceſſus in pręiudicium abſentiū agitatus:inquit formaliter Bal.ꝑ illum tex.à cōtrario ſenſu,in auth.ſi oēs.col.2. uer. deinde not.C.ſi ut ſe ab hæred. abſti. & per eúndem in c. qm̄ contra.in 6.col.de probat.ubi dixit ꝙ ſentētia præcedente citatio eſt nulla:& eſt gl.fin.in l. ſi accuſatorib. C.de accuſ.& ponit idem Bal.in l.ſi ut proponis.2. col. C.qūo & qñ & in l.1.poſt prin.C.ne ex delict. defunct.

23 Taliter nanque citatus comparere nō tenebatur, ut inquit gl.in c.in cauſis,in uer.uenire.de off. dele. & gl. in uer.citet partes.in c.ſtatutum.§.in nullo.de reſcr. in 6.& gl.fi.in c.ueniens.de accuſ.& tex.in l.1.in princ.ff. de feu.& c. fi.extrà eo.tit.ponit in terminis deciſ. Neapol.366.in pleno.colum.fi.cum aliis,de quibus ꝑ Iaſo. in rub.de in ius uoc.cum ſimi.

24 Hinc uidimus per citationem inualidam non induci pendentiamlitis.c.fi.ut lit.pend.in c.pen.Deciſ. conſi. 461.n.28.neque iuriſdictionē perpetuari: ut uoluit Archid.in c.non ita.in princ.2.q.6.tenet Paul. de Caſt.in l.1.ff.de feriis.Prout neque per illam pręſcriptio interrumpitur.l.ſi pater.C.ne ſtat.defun.glo.2.in c.ut debitus.de appellat.

25 Et quoniam aliquid nō gerere,uel abſque debita ſolennitate gerere parificantur.l.2.ff.de excuſat.tut.l.fin. C.arbi.tut.l.3.§.Tutorū.ff.de ſuſpec.tu.c.1.de tranſla. prǽla.cū aliis,de quibus per Abb.in conſi.90. Omnipotentis,in prin.lib 2.& Feli.in c.gratum.nu.4. de offic. deleg.& in c.illud.in 2.& 3.col.de reſcri.And.de Yſer.

c.I.

cap.1.§. præterea quæ ſit prima cauſa. in uſibus feudo. & Seruien.ſuper reg.de annali q.45.& dec.Neap.466. cum ſimilibus.

26 Quòd autem citatio fuerit illegitima,inefficax,& inualida,contingere poteſt ratione citantis, & ratione citati,reſpectu loci in quo,loci ad quem,tẽporis, ad quod fit:item ratione formæ ipſius citationis, uel executionis eiuſdem:prout hæc fuit (vt ipſe uocat) algoriſma Ioan. And.in addi.Specul.tit.de cita.in 1.add.uerſ. continuã do.& ibi Bal.in add.col.fi.uer.citatio eſt nulla.

27 RATIONE Citantis,id eſt iudicis decernentis ac cõmittentis ipſam citationem,nulla eſſe poterit:ſi tempore decreti,poteſtas & iuriſdictio,ſeu illius exercitiũ inſolidũ aduerſus eum quẽ citari mãdat.ſibi non cõpeteret:ꝑut in c.cũ cãm.& ibi ponit Abb.nu.3.& c.prudentiã.nu.6.de off.dele.& Spe.d.tit.de citat.§.Iam.de citatione.col.5.uerſi.hoc autem nota.

Seu ꝙ aliàs ratione cauſæ,aut litigatorum, tẽporis, loci,uel aliàs,Iudex notoriè foret incompetẽs: prout ꝑ multa exempla ſatis dictum fuit ſupra. de iuriſdictione loquẽdo:q̃ hic pro repetitis, quoad defectũ citationis ex parte citantis, citati, & utriuſq; tẽporis, & loci haberi poſſunt . Nã ubicunq; ex facie ipſius citationis apparet iudicis incõpetẽtia;aut ꝙ eadẽ citatio ſit aliàs inuilla,&

28 temeraria ex uitio in eadẽ expreſſo, uel ſaltẽ notorio, ipſa impunè ſperni põt:ꝑut eſt celebris Theorica d. In no.in c.ꝑtereà.col.pe.in prin. & ĩ finalibus uerbis extrà de dilatio. & exẽplum habes in cle. Paſtoralis de re iu. & aliqua exẽpla in l.contumacia.cũ ſeq.ff.eo.ti.& multa ſimilia exẽpla ponit Bal.in d.add.Spec.de cita.col.fi. & plura ponit gl.in c.ſi Epiſcopus.3.q.2.& gl.fi.in c.ueniens.de teſtib.& Spec.d.tit.de cita.§.1.col.3.cum ſeq. & Anch.in cle.1.2.col.uerſ.2.de iud.Bar.& Ang.in l.3. & l.ſi quis ex aliena.ff.de iud.ponit etiam Abb.& Fran. in c.cũ ordinẽ.in fi.& idẽ Abb.in c.ſup literis.nu.9.ubi gl.in uer.niſi forſan.de reſcr.& c.cũ ſpeciali.nu.14.&c. ſi duobus,nu.9.de app.c.2.nu.16.de dilat.c.cum olim.

& in-

& infra nu.3.de excep.& c.1.nu.10.de noui oper. nũc. & c.fi.extrà de foro comp. cum ſi.in quibus locis repe ries,ꝙ ubicunque notorium fuerit, iudicem citantẽ nõ habere iuriſdictionem, uel ipſi citato declinatoriã com petere,aut citationem ipſam ex ſui facie eſſe iniuſtã,ſeu temerariam:& prout iacet adimpleri nõ poſſe, impunè ſperni poſſe:de quo ponit ẽt Feli.in c.2.col.5. uer. glo. in uerbo ineuitabili.de teſtib. & idem Abb. per illum

29 tex.in c.niſi eſſent.nu.3.de præben. ubi uoluit in dubio citationẽ debere præſumi iniuſtã,niſi à circũſpecto iudice cõmiſſa ſit.Sed quia in præmiſſis, & ſimilibus caſibus quando citatio emanauit,proceſſus redditur nullus potius ex defectu poteſtatis & iuriſdictionis iudicis, q̃ ex defectu citationis.Idcircò cùm Ioan.And. & Bal. extrà materiam loquimus:nec opus eſt illorum algoriſma ulterius formaliter proſequi,& declarare.

30 Redeũdo igitur ad defectus citationis,dico illã debere eſſe talẽ ut citatus plenã,& particularẽ cognitionem actus fiendi,habere poſſit,ac liberam facultatẽ,ſi uoluerit illi contradicendi:cùm ad iſtum finem ſolennitas citationis fuerit adinuẽta(ut diximus ſuprà)& ponit Io. And.in Nouella.in c.fi.de elect.in 6.aliàs ſi citatio non foret clara:ſed talis ꝙ citatus ad ſe defendẽ dũ inſtrui nõ potuiſſet,ut putà ęquiuoca,uel obſcura,nõ arctaret citatũ,nec ipſum faceret contumacẽ,per tex. magiſtrale in l.eũ qui aliter.& l.fi.& ubique Bar.ff.quod ui aut clam. Lanfr.in d.c.qm̃ contra.in §. citationes.uerſi.5. quæro extrà de proba & ponit Alex.conſi.137.nu.13.lib.2.

31 Idcircò pro ualiditate & ſubſtãtia citationis requirit imprimis ꝙ ad patris inſtantiã per cõpetentẽ iudicẽ, ac in tpe debito decernatur,cũ inſertione nominis, & poteſtatis ipſius iudicis(maximè ſi foret delegatus: & citatio fieret de longinquo:tunc enim deberet inſeri poteſtas ſeu delegatio eiuſdem)ac ẽt nomẽ & cognomẽ litigatorum:uidelicet illius, ad cuius inſtantiã decernitur, & illius,contra quẽ fuit decreta,& ſpecificari nomẽ ſeu titulus cauſæ uel actus ad quẽ citatur, ac locus ſeu tribunal,

bunal,ad quos,& terminis pro quo quis uocatur, ac ēt in forma ſolita,& per uerba cōſueta cōcipi & formari: alias ſi citatio ī pmiſſis deficeret,regulariter nō ualeret: pro quorū maiori declaratione aliquid eſt dicendum.

32 Imprimis dixi ꝙ citatio per iudicē decerni & cōmit ti debet:qm̄ quęlibet citatio, ſiue realis, ſiue uerbalis, per iudicē cōmitti debet: prout de reali id eſt captura perſonæ eſt tex.in l.2.ibi accōmodetur aſſenſus. & l. fi. C. de exhib.reis uolentes neminē exhibendum: niſi is de cuius exhibitione iudex pronunciauerit: & hoc ibi

33 tenent Bar.Bal.& Sali.& procedit de plano: qm̄ in tali citatione cognitio cauſæ requiritur ſiue captura ob eā cauſam ciuilem fiēda ſit, prout in l. nemo carcerem.C. de exact.trib.lib.10.Siue ob cauſam criminalem: ut lo-quitur dicta lex nullus,& ponunt Archid.& Io. And.in c.ſi clericos.de ſent.excom.in 6.quos refert Bal.in l.qđ euitandi.in fi.C.de condi.ob turp.cauſ. Cauſæ autē co-gnitio ad iudicē,non aūt ad merum executorē,uel eius

34 officium ſpectat:ut cuique notū eſt. Quinimo ad cita-tionē hmōi realē,id eſt,capturā à iudice impetrādam, ſpeciale mandatum requiritur:prout conſuluit Bar.con ſil.83.incip.in cauſa Statii,& in l.procurator meus. per illum tex.& l.Pōponius.ff.ſi procur. meus per illū text. & l.Pomponius.ff.de procur. & in l. hoc iure.ff. de ſol. quē pro notabili ſequitur Fel.in c.1.col.5.uer.1.itaque ſit.de iudi. de quo uide Alex.conſ.133.circa lib.6. Et loquimur regulariter:quia in certis caſibus lex capturā ēt priuato permittit, ut in debitore ſuſpecto fugiente, iuxta legē,ait prętor.§.ſi debitorē.ff. de his q̄ in fraud. cred.uel in aliquem offendente, q̃ licet offenſo ipſum capere.l.nullus.C.de Iudæ.Idem in falſo monetario, ut in l.unica.C.de falſ.monet. & in deſertore militiæ, la-trone publico,raptore uirginis,fure manifeſto,& ſimil. ut tot.tit.C.qn̄ licet ſine iud.& ponit Gand.in lib. ma-lefic.ſub tit.de citatio.uer.& not.ꝙ citatio.

35 De citatione uerbali, quæ per nuntium, ſeu præco-nē, uel tabellionē fieri conſueuit, ꝙ à iudice committi debeat,

debeat, probatur in l.cum clericis.ubi ſentẽtiarum tuarum authoritate pulſantur, ubi gl.in uerb.ſentẽtiarum. & Bal.ibidem. Volentes decretum citationis eſſe interlocutoriam:& ꝙ diſcretus iudex ipſam committere nõ debet, niſi prius petitionẽ audierit.C.de epi.& cle.hoc idem probatur in l.ſed ſi hac.§.prętor ait in ius:ſine permiſſu meo ne quis uocet &c. ff.de in ius uoc.& in c. de illicita.circa med.24.q.3.& ĩ c.ex parte.in uerb.authoritate iudicis citatus &c extra de reſcr. & in §.quadrupli.ubi doctores inſt.de actio. & in l.fi. in prin.in uerb. poſtulauit.C.de bon.auth.iud.poſſ.ita determinat Bal. ſeu Tancred. in ſumma, in tit.de cita.q.5. & idem Bal. in l.conſentaneum.2 col.C.quom.& quan. Inn.tamen in c.quoniam contra.in uerb.citatio uoluit ſufficere cõ

36 miſſionem generalem nunciis de quemlibet citando ſemel factam:quod Ang.ſe pluries practicaſſe aſſerit in d. §.quadrupli, dicens quod prima die, qua officium ingrediebatur, dabat nuntiis illius curiæ generalem licentiã, quaſcunq; citationem, tam ciuiles quàm criminales, & contra quoſcunq; ex parte ſua faciendi : pro quo facit glo. in l.1.in uerb. traditus. C. de ſport. dum uult nuncium in principio cauſæ electum , poſſe in eadem cau-

37 ſa citare uſq; ad finem abſq; alia iudicis commiſſione: ſed iſtam practicam Ang. reprobat Iaſ. in d.§.quadruplici. uerſ. Quartò uota, per doctrinam Bart.& aliorum in d.l.fi.C.de exhiben.reis & per text. in l. 1. C.de iur. do.impetr.ubi idem Bar. expreſsè uoluit non ſufficere generalem commiſſionem nuncio factam de citando , ſed nomina & cognomina citandorum exprimenda eſſe:quem ſecutus eſt Ang.in lectura Florẽt.in l.fi.col.5. & ibi Iaſ.col.1.C.de edict.diu.Adri.toll.& ibi Ang.in tract.malefi.in uerb.iudex cõmiſit.uerſ.& benè nota ꝙ in proceſſu.& facit tex.in c. conſtitutionẽ.ibi quos monet, exprimat nominatim de ſent.excom. ĩ 6.ponit Fel. in c.1.uerſ.3.concl.de iud.

38 Idcircò Bal.in l.ſi quando.in ult. col.uerſ.12. quæro. C.de teſt.pro concordia diſtinguebat, ꝙ ſi citatio uerbalis,

lis,cauſę cognitionē,ſeu iudicis motum requirebat:putà ut qs è longinquo citareẽ, iuxta tex.in l.2.in prin.C. de exhib. reis.uel perſona citanda eſſet illuſtris,uel in dignitate conſtituta,iuxta tradita per Bar.in l.quoties.C. de digni. lib.12.& Ant.Corſet.in ſing. in uerbo licet citatio. Aut citareẽ quis in cauſa criminali.uel ẽt ciuili ad perſonaliter comparendum,iuxta not.in c. fi.de iud. in 6.& l.fi.C.de proc.Gui.Pap.q.255.qs. his & ſimilibus caſibus Bal.requirebat ſpecialẽ commiſſionem,in reliquis uerò cognitionem nõ requirentibus,purà in obſeruatione telę iudiciarię:uel qñ citandus propè eſt,& modicũ uerſatẽ præiudiciũ: ſufficeret gñalis facultas à principio hmõi nuntiis ſeu citatoribus cõceſſa:& ita inquit Florẽtiæ obſeruari,& theoricã Inn. intelligendam eſſe:
39 quã diſtinctionem ſecutus eſt Alex.ad Bar.in d.l.fi. & Fel.poſt Aret.& alios ĩ d.c.1.uerſ.Tertia concl. de iud. Io.Fabri(prout refert Iaſ. in d.§.quadruplici uerſi.ult. unum nõ omitto &c.) dicit de cõſuetudine in pluribus locis non ſeruari, ꝙ citationes ſine decreto iudicis non fiant,quinimò ad ſimplicẽ petitionẽ partis,ſine vlla iudicis commiſſione fiunt. Et Io.And.(ut refert.d.Abb.in c.quoniam cõtra.in uerbo.citatio.)dixit ꝙ communis eſt obſeruantia,ut tales commiſſiones de citando nũtiis factę, in actis non ſcribanẽ: prout refert ẽt & ſequitur Augu.de Arim.conterraneus meus ad Ang. in d.§. iudex.uerſ.& bene no.in fi.add.In curia autem(prçter citationes q̃ fiunt de longinquo)authoritas ſeu decretũ iudicis pro aliquẽ in ciuili cauſa citãdo requiri non conſueuit:ſed ſeruatur diſtinctio Bal.& ſuper prçmiſſis uide Fran.in c.cum parati.col.3.de app.
40 Et aduertendũ erit,qm̃ ubicunq; commiſſio & decretũ citationis requirĩ,de his formiter conſtare debet: qa nũtio referẽtis ſe aliquã de commiſſione iudicis,citaſſe, quoad probandũ ipſam commiſſionem,nõ crederetur, ſed dũtaxat quoad citationis executionẽ: cũ in hoc officium ſuũ,in quo iurauit,uerſeẽ: prout determinat Ioa. And.in Spe.in ti.de citatio.§.1.uer.ſed nunquid credaẽ
 Ioan.

Io.de Imo.in l.ex conſenſu.§.eum qui.ff.de app.Bal.in in l.his ſolis.C.de reuo.dona. & in ſumma ſeu practica ſua ſub tit.de citat.q.10.ſentit Bar.ad reprimendum.in uerbo nunciū.in fi.tenet Imol. & Ant.poſt gl. in uerb. nūcius.in c.cōparati.extra de app.ubi dicunt ꝙ cōmiſſio hmōi in actis ꝑ notariū ſcibi debet,& eſſe cōtra quā plures curias:quarū proceſſus ex hoc niſi ex conſuetudi ne ſuſtineanť,corruerēt.& ponit Fel.ī c.1.ī uerbo. Quarta concl.de iud.eſt communis opinio ſcribentium: ꝓut atteſtatur idē Fel.in c.quoniā contra. ſuper gl.in uerb. uerb.citationis. col.8.& in d.c.1.uerſ.4.cōcl.ubi aſſerit hoc ibi tenere oēs doct. Idē atteſtať Franc. de Aret. in conſi.34.ad hoc relatus per apoſtillam ad Ang.in li.maleficiorum.in §. iudex commſit uerſi. & bene nota ꝙ in proceſſu meo.fol.124. 1.fac.latè de hoc Ludouicum & Alex.in l.ſciendum,in ult.col.ff.de uerb. oblig.& ponit idem Alex.conſi.123.uiſo proceſſu.lib.2.

41 Contrariū tñ,uidelicet ex relatione nuntii in actis facta ꝑſumi iudicis commiſſionē præceſſiſſe,& illi in hoc credi debere multi tenuerūt,uſq; adeò ꝙ Iaſ. ī d.§.quadrupli uerſi.refert etiam circa &c.referat hoc magis cōmuniter teneri, enuncians quā plures doctores id tenen

42 tes,& Bal.in d.l.fi.C.de exhib. reis aſſerit in cauſis ciuilibus de conſuetudine obſeruari, ꝙ cōſtito de relatione nuncii aſſerentis ſe iudicis mandato citaſſe,,præſumitur commiſſio: quamuis de iure uerius ſit nuncio talia referenti credi nō poſſe: de qua conſuetudine meminit idē Bal.in l. cum cleric.col.1.in uerb.gl.ī uerb.memoratus &c.C.de epiſc.& cle.qđ latiſſimè poſuit Sali. īl.tres de nūciationes.& Ang.Bal.& alii in l.conſentaneū.C.qūo & quand.iud.cum ſim.inter quas uarietates ſtylo & cōſuetudini curiæ in qua fueris,adhærendum erit.

43 Prout ēt tabellioni de officio conſcribendi acta, ſibi commiſſio per iudicem atteſtanti,non crederet,ſm Bal. in l.iuſiurandi.col.3.C de teſt.firmat dec.Neap.317.in cauſa.& Guid.Pap.q.126.in hac cur. & eſt communis opinio doctorum,ſecundum Alex.conſ.213.uiſo.col.2. uerſi.

uerſi.quinimò.lib.2.& conſi.212.pond.col.4.uerſi.prę tereà.lib.6.& conſ.104.circa.in fi.l.5.Nam etiam idem tabellio acta hmói, niſi iudice mandante uel ſaltim pręſente conſcribere non poſſet, & ſecundum eundem Bal. in l.1.col.8.C.qui accuſ.non poſſ.& Ant. de Butr.in c. tuis.col.1.de teſt.& Fel.in c. quoniam contra col.7. de probat.dec.Neap.145.Magnifici.num.8.& Dec.conſi. 82.col.1.in fi.ubi loquitur de receptione teſtium abſq; commiſſione iudicis, ꝙ non ualeat.lib.1. & idem tenet Hip.in l.patre.uerb. & an generaliter notario.nu.18.ff. de q.pręmiſſa etiam ponit & declarat Nic.Boer.dec.par lam.258.per totum.

44 Et nedũ citatio à iudice comitti,ſed ꝙ ad inſtantiam partis talis commiſſio fiat,requiritur prout probať in d. c.1.in uerb.petiiſſet.ubi hoc ponunt ſcribẽtes,extrà de iud.& in l.ad peremptorium.ubi Guido de Suſa.& Pau. de Caſt.circa fi.de iud.aliàs citatio nõ ualeret cũ iudex ad priuatã utilitatem officium ſuum non petitũ impar tiri regulariter nõ debeat:ut inquit Bar.in l.4.§.hoc au tẽ de dã.inf.quẽ ad hoc refert Lanfr.in d.c. qm̃ contra. in uerb.citationes.nu.5.idem tenet Io. Mill.in uerb.citatio non poteſt fieri.& Bar.in l.ceſſante.in fi.C.quom. & qñ.iud.& in l.ſi finita.§.Iulianus.col.:.uerſi.hic ſunt dicenda.ff.de dam.inf.Iſto tñ caſu,tùm ob impenſam,q̃ in citatione fienda & exequenda fieri conſueuit, tùm

45 qüia talia abſq; partis inſtantia cõiter non ſolent expediri:poſtquam de relatioue nuntii conſtiteris,ꝙ citatio ad inſtantiam partis fuerit decreta, & executa,pręſumetur,prout declarat Guil. in d.l.ad peremptorium. & tenent Ant.Imol.Fel.in d.c.1.in prin.de iud & Lanf. & Mill.in locis de quibus ſuprà. & uide Dec. conſ. 460. Viſo in fi.& Fel.in c.ſicut.col.antep.uerſi.fallit quinto. de ſent.& re iud.

46 Diximus ẽt,ꝙ citatio debito tempore decerni & cõmitti debet: quoniam ſi tẽpore quo iuriſdictionis exercitium ſuſpenſum eſt, p. tã tempore in honorem Dei feriato,decerneretur,decretũ huiuſmodi nõ ualeret,pro-

ut uidetur tex.in l.fi.ibi nulla quęquam urgeat admonitio &c.& ibi, taceat apparitor,pconis horrida uox ſileſcat.ubi hoc firmat.C.de feriis.& idem Bal.in l.cum clericis.uerſ.in uerbo memoratus.C.de epiſ.& cle.& in addi.Spec.in tit.de citat.col.2.uerſi.præſens non eſt citandus,&c.& ratio eſt ſecundum ipſum.quia citatio,prout reſidet in iudice,eſt de proceſſu,ideò tempore feriato fieri non poteſt.

Contrarium tamē,uidelicet ꝙ uerbalis citatio die feriata,ꝓ die nō feriata,decerni,& committi poſſit,tenuit Bar.in l.1.§.nūtiatio.ff.de noui.ope.nuntiat.quē ſequit̄ Lanfr.in d.c.quoniam contra.in uerſi.citationes, num. 15. & hanc opinionem amplectitur & ſeruat Rot.ut apparet deciſio.367.ſi committatur cauſa.in no.quæ atteſtatur ꝙ hæc eſt reſolutio modernorum in c.fi. extrà de feriis.& idem temporibus noſtris ſecuta eſt etiam Rota:ut per Caſſadorum,dec.5.in fi.de dol.& contum.huius ratio eſt:quia decretum huiuſmodi non requirit cauſę cognitionem,ſed in domo,& parte non uocata,expediri ſolet:ut ibi per eos.

Idem dicitur de executione,ex quo illa eſt q facti, & per nuntium,non per iudicē fit. idcircò cū non ſit actus iudicialis, etiam die feriata,fieri poteris, maximè qa in diē iuridicam,pro qua fit,executio refertur. arg.l.in tépore.ff.de hęr.inſt.& hoc tenet Io.And.in c.cōqueſtus. extrà de feri. ubi dicit ꝙ quicqd.de iure, de conſuetudine ſeruari,ꝙ ſi commiſſio citationis fiat nūtio in die iuridica,licèt exequat̄ in die feriata. executio tollerat̄.Idem ꝙ talis uigeat conſuetudo, & approbata ſit,atteſtat̄ Bal. ſeu Tancred. in ſumma tit. de citat.q.7.quāuis de iure doctores contrariū cōiter teneant,per d.l.fi.prout de cōmuni atteſtatur idem Lanf. in d.c.quoniam contra. in §.citationes.uerſi.tandē quęritur:ubi dicit ꝙ uera & cōmunis opinio eſt,in qua doctores omnes concordāt, ꝙ citatio non ualet,ſi fiat die feriata, in honorem Dei pro die non feriata:ſecus ſi tēpore feriato ob neceſſitatē hominum de quo latè per Oldr.Bar.& alios in d.l.1.§.nunciatio,

ciatio.ff.de noui ope.nunciat.& in d.l.fi.& ſic(ſaluãdo Rotã)intelligere poſſes eã loqui de feriis in fauorẽ hoĩm introductis:prout ĩ ueritate loquitur:quamuis ratio ipſius inferat idem de tempore feriato in honorem Dei.

47 Diximus ẽt in citatione prima, q̃ de longinquo fiẽda eſt,ultra expreſſionẽ nominis & cognominis iudicis poteſtatẽ,quã iudex habet ĩ citatum:maximè ſi eſt delegatus,inſeri debere:alias citatus nõ cõparendo,non fieret contumax.c.ꝑtereà.ubi hoc tenẽt Inn. Ant.de Butr.& Io.de Imol.de dila.& in c.cũ in iure.de off.deleg. tenet Spe.in tit.de citat.§.ſequitur.uerſ.utrum aũt citatio.& Anch.in cl.1.col.2.uerſ.ult.quia de iud.& Bar.in auth. q̃ ſemel.col.3.uerſ.expeditis. C.quom.& quand.Bar.& And.in l.2.ff.ſi quis in ius uocatus &c.tenet Abb.in c. cũ ex officii.col.8.uerſ. dico ꝙ niſi exprimat poteſtatẽ quã habet, non teneretẽ comparare & c. extra de præſc. & Lanf.in d.c.quoniam contra.in prin.uer.Sciendũ eſt autẽ ꝙ delegationes. ubi dicit ꝙ cauti iudices hoc optimè ſeruant.Quãuis ꝓceſſus foret ualidus,ſi citatus compareret: tenet ẽt Guid. Pap.q.286.iudex.in fi.cum ſim. quæ ponit Fran.de Aret.conſi.64.diligenter.col.pe. & Ang.conſi.8.his proximis.col.2.uerſ.2.quia.

48 Et de nomine & cognomine iudicis ĩ citatione exprimendo,ne citatio ſit dubia,æquiuoca, & incerta,ſatis ꝓbatẽ in l.antepe. & ibi Pau.de Caſt.ff.de iud.ubi l.ſi iudex inter alia in ꝓprio nomine erraſſet,citatio uitiaretẽ: ſi modò pars ſpõte non cõpareret,ꝓ illũ tex.& l.fi.& ibi Bar.C.de hær.inſt.& Alex.ad Bar.in l.demõſtratio.col. 5.uerſ.quid in iudiciis.ff.de cond.& dem.ubi refert Cumanũ ita tenere,in l.ſi quis in fundi uocabulo.ff.de leg. 1.& ponit Spe.in ti.de cita.§.Iam.de citatione.in prin. & Abb.in c.cum bonæ.nu.1.de æta.& qualita.& facit. dec.110.citatus,in no.dum uoluit non ualere citationẽ ꝙ quis coram ſe, uel alio comparere teneatur.idem ponit Aeg. cõcl.466.ſi pluribus ac uide quæ ponit Aym. conſi.121.ſcripſi, col.1.

49 Diximus ẽt in citatione nomẽ & cognomen partis in

 ſtantis,

ſtantis,ac titulũ cauſæ ſeu rei ſu p qua fit, exprimi debe re:ut citãdus certiorari poſſit, ad cuius inſtantiã fuit de creta:qm̃ ſi non fuiſſet pſona legitima, decretum nõ ua leret:ut conſuluit Dec.conſ.460.in fi.li.4.& faciunt.ea quæ ponit d.Gomeſ.q.49.ſuper reg.de annali.& q.59.de trien.eſt dec. Rot.731.in antiq. Itẽ ad effectum: ut idẽ citatus melius deliberare: & ne ipſe actor in preiudiciũ citati,uariare poſſint:ut prob.in c.fi.ubi gl.in uerb.nominis extra de reſcr.& arg.l. idẽ Pomponius ſcribit. §. fi.ff.de rei uend.& l.cùm certum.ff ſi cer.pet.debet igit̃ nomẽ & cognomẽ apponi,ꝓut in l.1.ff.de lib.& poſth. uel aliqđ ſignum ſeu demonſtratio indubitabilis, p quã citatus certiorari poſſit:ut docet tex. in l. quoties.§. ſi qs nomẽ.ff.de hær.inſt. Nã ſi plures forent eiuſdẽ nominis,niſi citatio declararet̃,iudicaretur temeraria & nõ arctaret:ut notat̃ i l.eũ quẽ temerè.ubi Pau.de Caſt. ff.de iud.poſt Bal.& Ang.ibi.& idẽ Bal.in l.nõ ignorat. in fi. C.de fruct.& lit.expen.& p̃miſſa declarat Bar.in l.demõſtratio.col.5.uerſ.Sexto q̃ritur.& in l.in teſtamẽto.ff.de cond.& demonſt.& in materia uide plura cumulata per Gomeſ.ſuper reg.de annali.q.30.cum ſeq.

50 Et ꝙ cauſa,pp quam quis citat̃ ſeu titulus in citatione exprimẽdus ſit,aliàs dicat̃ indiſcreta & obſcura,probari uſ̃ in l.ex quacunq; cauſa.ff.ſi qs in ius uoc. & in c. Maximilianus.cum ſua gl.81.diſt.& c.ſi primates.5.q. 2.c.ult.in prin.de dilat.c.cũ dilecti. de dolo & cõt.c.licet. de accuſ.in qbus Pap. tam. in ciuili q̃ in criminali citãdo exprimit cãm: & ita tenet poſt Spec.Ioan. And. in titu.de citat.§. 1 col.6. in uerb. certum.& Bald. in pract.eo.tit.q.1.col.fi.& Abb.in d.c.licet. poſt Bar.in l. inter accuſatorem.ff.de pub.iud.commiſſio namque & decretum citationis(ut diximus)reputatus interlocuto

51 ria,ut uoluit gl.in l.ſi interpellctur.ff.de arb.& l.cũ clericis.C.de epi.& cle.& Bar.in l.quoties.i fi.de digni.li. 10.requirit aliquam cauſæ expreſſionem.arg.filiusfamilias.§.diui.cùm ibi notat.ſ de leg.2. per quam rationem hoc tenuit Bal.in auth.offeratur.col.3.uerſ.ſed his quę

ro.C.de litiſc. quod dixit maximè procedere in delega tis:quia in ordinariis p̄ſumetur cauſa ſecundum ipſum, ut in l.cōſentaneum.C.quom.& quan.iud.
52 Nec intelligas ꝙ in citatione neceſſariò ſit libellus inſerendus:ſed ſatis erat in ea, ſaltim in genere cām exprimere,ob quā q̄s uocat̄:ſi tñ libellus inſereret̄,tolleret̄ citatio facultas. dilationē ad deliberandū petendi cū ex illo taliter inſerto, ſatis certificari & deliberare potuerit: ꝑut loquit̄ tex.ī d.c.2.de dilat.& declarat Pau.de Caſt. ī l.ſi finita.§.Iulianus.de dā.inf.ꝑ d l.1.C.de reis exhib. & de quo ꝑ Bar.ad reprimendū.in uer.ſuper crimine.& Pet.de Anc.in cle 1. de foro comp. & ꝙ in ciuili cā nō ſit de ſubſtātia,ut in citatione inſerat̄ ſeu tranſmittat̄ copia libelli ex communis opinio doctorū.ut per Bar.& alios in d.§.Iulianus.& in auth.offeratur.C.de litiſc.per modernos.in rub.C.de eden.& ꝙ ſit communis atteſtat̄ Ang.in li.malefic.in §.iudex cōmiſit.in prin.col.2.in fi. ubi Aug.cōterraneus meus refert Ang.poſt Cy.in l.ſicuti.C.de pręſcr.trig.anno.dixiſſe,ꝙ quicquid ſit de iure, de cōſuetudine non ſeruari, ꝙ copia libelli in citatorio mittat̄, intelligens tam de iure ciuili quàm criminali iu
53 dicio: cùm (quo ad fiendam citationē) iſta duo iudicia æquiparantur.l.abſentem.§.1.de pœn.l.inter accuſatorem & ibi gl.ff.de pub.iud.
54 Et nedum cauſa,ob quam quis citat̄,quinimo & cauſa cauſę,id eſt actus explicādus,ī citatione inſeri debet, putà, ꝙ quis citet̄ in cauſa Romana prędii,ad uidēdum iurare teſtęs &c.prout in c.2.de teſt.c.cū olim, eo.ti.c. cōſuluit de off.dele.cū aliis de quibus ꝑ Rot. dec.10.&
55 dec.172.ſi teſtis.in no.Anch.conſ.277.ex prædict.col. 3.in fi.Ang.cōſ.366.col.pe.Vel citet̄ ad uidendum productionem inſtrumentorū,& dicendū contrà:ut declarat Aeg.cōcl.28.termini.& hꝰ il iudices.C.de fid.inſtr. & per Bal.in l.ſi q̄ñ.in fi.C.de teſt.& ponit Rot.d.dec. 10.& idē Anch.conſi.223.ſubtiliter in fi.uel citetur ad dicēdum contra articulos ſeu poſitiones,ut ꝑ Rot.dec. 93.Iudex in no.latè per Felin.in c.in nomine domini,

nu.31.de teſt.ita ēt nominatim ad omnia alia,q̄ in iudicio facienda incumbunt,qs uocabitur,ut eſt tex.in c.cū q.de dol.& cont.li.6.ponit Bar. in l. qui ante Calēdas. in fi.de uer.obl.& facit tex.in c.ad petitionē.& ibi Inn. de accuſ.c.ſi à iudice.i fi.de app.lib.6.c. Cùm cōtingat. de off.dele.l.unoquoq;.ff.de re iud.ponit Bar.in l.conſentaneū.2.col.in prin.C.qūo & qñ.in quibus locis probatur. ad quālibet interlocutoriam alicuius pōderis ſed
55 p̄iudicii partem citari debere : prout ēt uidemus quod qs nominatim ad ſnīm audiendā citandus eſt,alias(ēt ꝙ p̄cederet citatio ad cām, uel ad audiendum uolūtatem domini)ſnīa illius prætextu lata, non ualeret: ut uoluit gl.in cl.ſæpe.in uerb.ad id,de uerb.ſign.& Bar in l.in fi. C.de annal. excep.& meliùs in extrauag.ad reprimendum.in uerbo.ſup crimine.Bu.in c.cū ceſſante.de app. Gemin.in c.2.de dol.& cōt.li.6.ponit Fel.i c.cōſuluit. nu.16.de off.dele. & Alex.cōſ.105.n.5.li.5.& eſt dec. dñorum de Ro.342. retento.in no. Cap.in dec. Neap.
57 dec.1.col.9.uer.tñ in p̄ſenti.Et ꝙ citatio ſpecialis.& ad quēlibet actū iudiciariū fieri debeat,nec ſufficiat gñalis, tenuit Inn.in c.cōſuluit de off.dele.& ſentit Bar.i d.l.fi. de ann.excep.latiùs declarat Bal.in l.cōſentaneū.col.2. uerſ.q̄ro nota.C.qūo & qñ.iud.& idē ſentit in l.termino.col.3.u erſ.ſed nunq d. C.de fruct. & litiū expenſ. & facit tex.magiſtralis in d.l.cum q aliter.& l.fi.ff.ꝗ uī aut clam. requirēs ſpecificā & indubitabilē notitiam actus fiendi quod optime in Ro.cu.ſeruatur.
58 Diximus ēt debere exprimi in citatione nomē & cognomē ipſius citandi ad fraudibus q̄ committi poſſent obuiandū. ar.notatoriū in c.ſedes.& c.qa nōnulli.de reſcri.& c.cum in multis eo.ti.lib.6.Ac etiam ut citatus, nunquid ipſum citationis decretum comprahendat,cognoſcere poſſit.arg.tex.in c.ſignificante.& c.Rodulph. de reſcr.& ad tollendā æquiuocationē, ut citādus ſcire poſſit,an ipſe idem ſit,q in citatorio cōtinetur,iuxta doctrinā Bar.in l.in teſtamento. & l.demonſtratio. in 6.q. ff.de cōd.& dem.l.duo ſunt Titii.ff.de teſtam.tute.& l. idem

idem Pomponius ſcrib.§.fi.ff.de rei uend.per gl.I uerb. nomina.in d.c.cū in multis.& ponit Spe. in tit.de cita. §.1.uerſi.Item ꝙ per clauſulam. & faciunt poſita ꝑ gl. 3.in c.quoniam Abb.de off.dele. & Rot.dec.133.error nominis.in no.quæ uult ꝙ ſaltem debet conſtare per cir cunſtantias,ꝙ ille ſit,de quo quæritur. & per Aeg.184. proceſſus.& facit etiam dec.839.Papa.in Antiqu.& Io. And.in add.Spe.in §.iuſta.uer.item etiam de ſent.dum uoluit ꝙ licet iudici conſtet nuntium retuliſſe citaſſe. A.quando erat alius eiuſdem nominis,nihilominus nō ualebit eius ſentētia:cuius dictum retulit Alex. ad Bar. in l.finita.§. Iulianus.col.4.in uerb. reprobari de dam. inf.& ponit Bal.in l.hac conſultiſſima col.2 uer.quæro ſi quis Nomē.C.qui teſt.fac.poſ.& faciunt q̄ ponit Pau. de Caſt.in l.eum quem temerè.ubi eſt bona gl.in prin. l.ff.de iud.cum ſim. Et ſcias ꝙ regulariter ad perſonam alicuius demonſtrandam nomē cum duabus demonſtra tionibus exprimi debet:ut per Bar.in d.l.demonſtratio. in 7.q.& in l.forma per illū tex.ff.de cēſ.cum aliis de q. bus ꝑ Dec.cōſ.13.col.fi.li.1.Aym.cōſ.169.oppo.n.4.

59 Qñ igit̃ expreſsè in citatione qs nominatus nō fuit ēt ꝙ eſſet appoſita generalis clauſula de citando omnes quorum intereſt &c.executor uigore hmōi clauſulę, ali quā certā perſonam in citatorio non ſpecificatam,citare non poterit.cùm ſu ꝑ non ſpecificatis nō cōpetat eſſe ctualiter poteſtas.c.paſtoralis ubi gl.fi.arguēs ad partes, de reſcr.&in d.c.cum in multis.in uerb.quorū,de quo ī dec.419.ſi impetratur. in no.ubi compilator cum multis aliis hanc partem ſecutus eſt,dicens hoc maximè ꝓcedere extra curiam:ubi iudices de facili ſuper perſonis ac nominibus & cognominibus citandorum ſe informare poſſunt:quamuis in curia ob locorum diſtantiam, ali quando talis citatio ex benignitate tolleretur.Et ob iſtā cauſam in reſcriptis conſueuit apponi illa clauſula. Cū poteſtate citandi tam in curia quam extrà eam,omnes ſua intereſſe putantes in executione citationis ubi & quoties opus fuerit exprimendos.

Rega-

60 Regulariter namq; uigore illius clauſulæ, ac poteſta tis de citãdo oẽs quorũ ſua intereſſe putauerit:licet ta lis cõmiſſio & citatio de iure ualida ſit : prout habeť in capit. ſignificauit.de teſtib. quem in propoſito adducit Bal.in auth.ſi quis ab aliquo.C.de teſt. gl.& a ii in l.ea quidẽ C.de emanc.ita fuer.alie.& Bal.in l.diffamari.in 1.col.uer.in tex.ibi,ſi defenſionibus & c.de ingenuis & manumiſ.& idẽ Bal.in l. ab eo in fi.C.qũo & qñ.& in l. proſcriptione.col.10.uerſ.modò q̃ritur. C. ſi contra ius uel util.publ. Ang.&alii in l.de pupillo.§.meminiſſe de no.oper.nunc.Et executor illius clauſulæ uigore, poſſit citare in genere oẽs quorũ intereſt: prout legiť & notať in c.fi.de ele.in 6.& c.cũ tua. extrà qui matr.accu.poſ. Citatio tñ & executio hmõi nõ eſt contra aliquẽ in ſpe cie arctatoria,ſed tantũmodò monitoria adeò ꝙ per il lam datur optio cuicũq;,ut ſi ſua intereſſe putauerit ad cauſam poſſit comparere,non aũt cogitur:ut not.Inno. Hoſt.& alii in c.dilecto de excep.tenet Rot.dec.419.& Mill.in,uerb.citatio quando fit in genere.col.14.& Bal. in d.l.conſentaneum.col.pe.uerſi.in 1.gl. C.quo. & qñ & notant doctores in ſupradictis locis. & Capi. dec. 8. ubi de iſta clauſula aliqua ponit.

61 Diximus inſup in citatione apponi debere locũ ſeu tri bunal ad q̃d quis uocatur: uocatus ad quẽ locũ debeat pro ſe defendendo cõferre, certus fiat: ac ut ex facie cita tionis depræhẽdi poſſit,nunq̃d ratione loci iudex limi- tes ſuæ iuriſdictionis excedat:nã eo caſu citatio nõ ua- leret l.fi.ff.de iuriſd.om.iud.c.ſtatutum.§.in multo ubi gl.in uerbo citat partes.de reſcrip.in 6.c.pe.de off.uica. l.ſi ut proponis.la 2.quæ eſt clauis illius articuli, & ubi ponunt omnes ſcribentes.C.quom.& quand.debet igi- tur locus certus & ſecurus reo abſenti in prima citatio ne deſignari,cum diuinare non poſſit:aliàs citatio dele gati non arctare : ut inquit Alex. conſil.71. in cauſa. in prin.lib.7.& taliter deſignetur, ne locorum æquiuoca- tio reſultet,iuxta tex.in c.fi.circa fi.de reſcri.& ſi locus ille citato foret notoriè non tutus,citatio ipſo iure non teneret:

teneret:ſed ſi non foret notoriũ,poſſet ſaltim citatus ap pellare,iuxta tex.in cle.paſtoralis.§.notoriũ. de re iud. & gl.in c.ad apoſtolicæ. in uerb.tutum. eo.ti. utrumq; ponit Bar.in l.recuſare.§.alio.in fi. ff.ad Treb. & Lap. alleg.48.magiſter.uerſi ex ſecundo præſuppoſito.Idem ſi locus non foret honeſtus.l. ſi cũ dies.§.ſi arbiter.ff.de arb.locus inſuper apponi debet, ut citatus magis ſuper rebus ſuis conſulere poſſit arg.l.de pupillo.§. qui nuntiat.ff.de oper.no.nũciar.& l.q in rẽ.in fi.ff.de rei uend. & c.2.de libel.obla.& ne iudex loco ſemel deſignato ua riare,& alibi,abſente parte, ſententiã dicere poſſit,iux ta tex.in l.cùm ſententiam.C.de ſent.& d.l. ſi ut propo nis.C.quom. & quand.

26 Et quãuis ipſi delegato , locus certus in delegatione aſſignatur nõ fuerit,uŕ tñ eo.lo.delegantẽ iudicare iuſſiſſe, quo ſine incommodo partiũ iudicari ſolet:ut dicit tex.in l.ſi locus.ff.de iud.& propterea uigore poteſtatis ſibi ſimpliciter attributę,in tota ꝓuincia ſeu ciuitate de legãtis.in q bus deputatus eſt,aliquẽ locũ honeſtũ elige re,& ad illũ partes citare poterit: ut d.c. ſtatutum.§.in illo.q a poteſtas committentis,cũ ſit uniformis,& abſq; aliqua reſtrictione.conceſſa,ubiq; locũ habebit,ex quo authoritate committentis talia fiunt. c.1. & ibi glo. in uerb.undecunq;.de iud.in cle.ponit Bar.in extrauag.ad reprimendum.in uerb.per edictũ,poſt medium,eſt dec. dominorum ut per Caſſ.dec.4. de reſcr. in iudice itaq; delegato cõcludendum eſt,locũ in prima citatione indi ſtincte apponi debere:cũ partes(ut dictũ eſt)nõ poſſint, neq, diuinare teneant.uide tñ gl.in uer.in determinato in fi. ĩ d.c.ſi.de reſcr.& Fran.in c.Cũ parati.col.4.uerſ. circa ſec.in fi.ubi dicit ꝙ et in delegato in dubio eſt intelligendũ de domo habitationis ipſius extrà de app.ſed quis diuinauit talem habitationem ſi non exprimatur.

63 Sed ſi iudex citãs fuerit ordinarius,id eſt q alicui ordi nario tribunali, ſeu iuriſdictioni abſq; adminiſtratione p̃ſit:prout ſunt regulariter magiſtratus terrarũ,& ĩ urbe ſenator,uicarius papæ,auditor cameræ Apoſtolicę, & ſi miles;

miles: de q̄bus ſuprà diximus: ex quo illi hn̄t locū, & tribunal ſolitū maiorū, in quo ius dicere coguntur: & loca huiuſmodi notaria regulariter eſſe cōſueuerint. de q̄b. in l. pe. de iuſt. & iur. & l. cū ſn̄iam. C. de ſent. Propterea etiā ꝙ in citatione locus aliq̄s appoſitus nō fuiſſet, nihilominus ſuſtinebit citatio: q̄a intelligi debet de loco ordinario & conſueto, ubi ſimilia peraguntur: q̄ in omnibus patet, & uerîſimiliter ignorari non pót, arg. c. 1. de poſtu. prælat. c. innotuit. de elect. cum ſim. Expreſſa igitur hoc caſu iudicis dignitate & officio, locus etiam ius dicendi tacitè uidetur expreſſus, & facit quod ponit Aym. conſ. 121. ſcripſi. col. 1.

64 Si uerò iudex q̄ citat, eſſet præſes, ſeu rector alicuius ꝓuinciæ, q̄ non locū certū, ſed totā prouinciā pro tribunali habere dr̄: ut per Gemi. & Pet. de Anch. in c. ſi epiſcopus de off. dele. in 6. & q̄ pót quemlibet locum, ét ī propria camera, ad ius dicendū, deputare: ut inquit Bal. in l. ſi ut proponis. ī prin. C. q̄uo & q̄n. Et uidetur tex. in c. ſi ordinarius. ff. de off. ord. in 7. Dummodò conſuetudo non repugnet: ut inquit gl. in auth. de teſt. in uerb. illic apud eundem, ſi iudex talis ſemel certū locū pro cauſis audiēdis deputauerit: ac deputatio hmōi fuerit publicè facta & prouincialibus, & litigatoribus nota, citationes oēs ſimpliciter, & abſq; loci appoſitione emanatæ, ad locum hmōi ſemel deſtinatum ad inſtar illorū, q̄ certo tribunali ꝓſunt relatæ cenſentur, & ſi extra locum illum ſn̄iam diceret, non ualeret: prout eſt caſus in d. l. ſi ut ꝓponis. Si uerò locum aliquem non deſtinaſſet, ex quo ꝓ dignitate officii, ac luce dignitatis ſuæ, quocunq; uadas ſiue moretur, incōtinenti in prouincia notoriū fit: & locus, reſpectu talis iudicis, intelligatur ꝓuincia, & locus loci. ubi morari contigerit: ꝓpterea citatus etiā ſine expreſſione loci, coram eo ubicunq; fuerit in prouincia cōparere tenebitur: q̄a illis caſibus locus in citatione omitti poteſt, & ſi locus aliq̄s particularis exprimeretur, potiùs ex urbanitate quam neceſſitate factum erit: & ita ex mente doctorum concludi poſſe uidetur, ut per Bal.

in

in l. ut pfectius. col. 4. uerſ. 4. ſi delegatus. de annali excep. Spe. in ti. de citat. §. 1. uerſ. itē ꝙ citatus Card. in c. fi. de reſcr. Ang. ī l. 1. §. hęc ſtipulatio. col. 7. ff. ſi cui pluſ quàm ꝑ l. fal. ponit Fel. in c. cùm M. col. 3. uerſ. & ſi habētes uendere &c. de conſt. & doct. in d. l. ſi ut proponis. & in l. 1. ubi Bar. in fi. C. de ſen. ex breuicul. recit. cum ſim.

65 Diximus ēt ī citatione apponi debere terminū & diē pro qua qs uocaẽ, ad hoc ut citatus certificari poſſit, nū quid citatio rōne tpis ualeat: putà ſi fieret ad diem feriatam, qa tunc cōparere quis non teneref, etiam tpe con

66 gruo, & in die nō feriata, ut ꝑ doct in l. fi. C. de feriis. per illū tex. & c. fi. extrà. eo. tit. & diximus ſuprà, quāuis de iure Canonico multi tenēāt ꝙ citatus ꝓ die feriato cōparere teneẽ: qm̄ procederetur die ſequēti non feriata: ꝓut notatur in c. ueniēs, & c. meminimus. ubi declarāt doctores, extrà de accu. & in c. cū dilecti. de dol. & cont. & ponit Fel. in c. quoad conſultationē. col. 3. uerſ. obſtat ſecūdo tex. de re iud. ubi dicit ꝙ Inn. Io. And. & Butr. cōmuniter in c. 2. extrà de feriis, iſtius tenēt. Licet paulò ſupra, i n eodē loco dixerit ꝙ Inn. ī c. ꝑtereà. de dilat. & doct. oēs in l. 2. ff. de in ius uocādo. contrariū teneant: uidelicet ꝙ citatio pro die, in qua de iure, uel de facto quis comparere non pōt, ſit inualida: & in hoc ſecundū ipſum Legiſtæ diſcordent à Canoniſtis; propterea ualde fuit neceſſaria clauſula illa, quæ apponi ſolet in ſimilibus citationibus, uidelicet ꝙ ſi dies termini inciderit in feriatam, citatus compareat die ſequēti: ut ibi per eum. & per Bal. in pract. ſua, in q. nona. in ti. de citatio.

67 Terminus ēt neceſſariò opponi debet, & quidē congruus & talis, ut citatus intra illū ad locum, ad quē citatur, cōparere poſſit: aliàs ſi nimis breuis apponeretur, intra quē impoſſibile foret, ꝙ citatus compareret: citatio tāquàm impoſſibilis & temeraria, etiā ad comparendū pro termino habili, & cùm primùm poſſet, nō arctaret. arg. in c. 1. & 2. & c. ſi primates. 5. q. 2. quia impoſſibiliū nulla eſt obligatio. l. impoſſibiliū, cū ſuis concordātiis. de re. iur. & quia prætoris factū iuri, præſertim naturali, derogare

Fel.in c.cum M.col.3.circa fi.ubi dixit non eſſe neceſſe in citatione apponere locum diem,neque horam,de cõſti.& in c. inquiſitione. in fi.de accuſ.& Alex. in conſil. 48.in cauſa uertente.circa fi.lib.7.Fran.in c.cum parati.col.5.uerſi.3.queritur.extrà de appel.ubi uide etiam quando in loco bis in die redditur ius:puta de ſero, & de mane,pro qua hora quis intelligitur citatus pro prima uel ſecunda. & tenet quod pro ſecunda, quia tota die cedit citatio.

73 Et quãuis citatio abſq; hora & loco(ut eſt dictum)ſuſtineri poſſit:ſi tñ apponeret,& poſtmodum alio die,uel hora,ſeu loco quã ĩ citatione expreſſa fuerint actus celebraret,ex defectu citationis non ualeret, cùm ille actus diuerſus,ad quẽ, nõ ſe extẽderet citatio cenſet̃:ſi modo per iudicẽ citatio prima prorogata non foret : ut tenet Bar.per illũ tex.in ſæpe allegat.l. aut qua aliter.in prin. & l.fi.ff. qđ ui aut clam.& idẽ Bar.in conſi.167.pluries contigit.ubi loquit̃ de ſnĩa extra horam citationis lata. & facit tex.in c.ſi à iudice. ubi Io. Andr.ſuper uerb.in termino.de app.in 6.quem tex.ad hoc ponderauit Bal. in l.cùm non eo.in fi.C.qñ prouoc.nõ eſt neceſſe.tenet Io.Mill.ĩ uer.citatio.adeò eſt neceſſaria.col.10.cũ aliis, de q̃bus per Fel.in d.c.inquiſitiones. col.17.circa finẽ, de accu.& per eundẽ in c.1.col.9.ſeu fi. uerſi.nota etiã ꝙ ſi citatio.de iud.& Dec.in conſ.449.uiſis.in prin.ubi hoc tetigit,li.4.& doctrinã hanc ſequunt̃ ubiq; doct.ut dixit Alex.in conſ.209.Ponderatis,col.5.lib.6.ac eam tenet in conſi.213.uiſo.col.2.li.2.& Anch.conſi.406. prout in prin.afluit.dec.387.ſi uno.Aym.conſi.122.de anno.in fi.& Ang.inſt.de uerb.obi.§. omnis ſtipulatio. col.2.ſuper gl.in uerb.debit.

74 In p̃miſſis erit ẽt ſciendum oẽs dies de iure regulariter eſſe iuridicos.l.oẽs dies iubemus eſſe iuridicos.C.de feriis.itẽ ꝙ de mane potiùs ius dici cõſueuit q̃. de ſero : prout atteſtatur Alexan.in conſi.147.uiſis dubitationibus.col.fi.lib.6.ſuper quo tamen loci ac fori conſuetudo obſeruabitur.

Dixi-

75 Diximus etiã citationem in forma ſolita, & per uerba cõſueta concipi debere. quia id quod fieri ſolet,fieri debet: & ſi nõ fit, ĩiuſtè fit:ut inquit gl.in l.quid ergo.§.pę
76 na grauior.ff.de infa.& in l.hodie.ff. de pœn.& probatur per text.iuncta glo.in uerbo.ſolet.in l.edictum.ff.de iud.ita formaliter arguit Bal.in l. 1.co.3.uer.extrà oppo no.C.quomodo.& qñ &c.à ſolito igitur . & ab antiqua practica non eſt recedendũ:ut dixit Bal.per illum tex.in l.illud.ff.de accuſatio.tutor. & facit tex. in l.ſi publicanus.§.fi.ff.de publ.cũ aliis,de quib.ad propoſitũ ꝑ Dec. conſ.358.placet.col.pe. uerſi.in caſu.lib.3.Anch.cõſil. 285.tui.in prin.Aym.cõſ.91.nobiles.col. 2. uer.5.nos habemus text.& gl.fi.in l.3.ff. de teſt. l. 2.C. quemad. teſt.ap.Lap.alle.52.lætatur.col.1.unde Inn.in c.p̃terea. de dila.dicere cõſueuit ꝙcitatio inſolitũ cõtinẽs eſt nul
77 la.ut per Ang.in l.fi.C.de cano. lar. tit. qui ẽt dixit ꝙ excuſatur non cõparens,qñ citatio non eſt ſecũdũ ſtylũ conſuetũ,ſed habet clauſulas inſolitas:prout eũ refert & ſequitur Fel.in ca.qm̃ contra col.8.ſuper gl.in uerb.citationis,de probat.& ꝑ eundẽ in c.ex parte.col.6.uerſi.
78 ſtylus curię.de reſcript.refert & ſequitur Boer.in deciſ. 235.in fi.poſt Hypp.in ſingulari 118.Clauſula nãque in ſolita præſumptionẽ latẽtis fraudis inducit,ut uoluit gl. in l.ſi quis ſub cõditione.& ibi Bar. Bal. & Ang.in fi.ff. de cõdi.inſti.ponit Deci.cõſſ.399.cõclu. col. pe. uer.& talis clauſula li.3.& ſtilus ac modus Inſoliti arguũt falſitatẽ ut declarat idẽ Dec.in c.2.in 3.no.de reſcri.& in c. ad noſtrã.in 3.no.de cõfir.util.uel inuti. cũ aliisque adducit Aym.cõſ 28.aſſertũ taſtamẽtum.col.2.uer.4.oritur.hinc videmus literas contra ſolitum Romanę curię
79 ſtylum expeditas,ſuſpectas de falſo reddi,per tex.in c. ad falſariorum,extra de crim. fal.ponit But.& Abb.per illum tex. in c.quod ſuper his de fide inſtru. & c.cũ te-
80 neamur. de p̃b.& c.ex parte.& c.ſi qñ.de reſcrip.moré nãque agẽtiũ(ut dixi)ſequi debemus vt inq̃t tex.in l.la beo. ff.de ita.li.& fori cõſuetudo ſeruãda eſt.l.3.in fi.ff. de teſt.Quæ aũt & quales ſint formæ citationũ habes in

Spec.in titul.de cita.§.iam nunc.cum §.ſeq.& dicã aliquid inferiùs adhærendo Romanæ curiæ ſtylo.

81 Et qm̃, ut dictum fuit, citationis ſolennitas adinuenta fuit, ut actus qui in præiudiciũ abſentis fieri petitur notitiã illius deduci,& ipſe ſe defendere poſſit:ut ꝓb.in l.ſi diffam.re.ibi defẽſionibus ſuis cõſideret &c.ubi hoc no.Bal.C.de ingen.& manu.idcircò ad officiũ rectè iudicãtis ſpectabit citationem contra abſentem per eum modũ decernere,& exequi facere,quo facilius is qui habet notitiam ſpecificam & indubitatam habere poſſit.

82 Vnde in primis ſi citandus in iudicio repertus fuerit ad inſtãtiam diuerſæ partis per iudicem ſedentẽ pro tribunali ad actum,qui fieri intẽditur citari & moueri debebit:qm̃ modus iſte citandi de facie ad faciẽ ſuper omnibus aliis commendabilis eſt:ex quo per eum oĩ. excluditur fraus & malitia:& tali modo citandi uſus eſt ſummus opifex,ut iudicibus exemplũ relinqueret, cùm aduerſus primũ hominẽ,dixit Adam ubi es &c. & poſtea ſubiunxit, in ſudore uultus tui uiues &c. prout legitur in c.3.Geneſ. & hic modus à lege approbatus eſt: vt in l.2.C.quomodo & qñ iud. & l. ſcire oportet. ibi uel in faciem,uel ad domum &c.ff.de exc.tuto.quinimò cum taliter citatus nullam poſſit ignorantiam prætendere, non comparendo iudicem magis comtẽpſiſſe uidetur, quàm ſi per aliũ citatus foret:idcircò citatio huiuſmodi habet uim perẽptorii ut declarat Bal.in ca. 1.§.ad hæc. verſi.ſed nunquid requiritur trina. de pac. iura. fir. in uſi.feu.& eſt gloſſa ordinaria, ubi Baldus & alii in lege ſecunda.C. quomodo, & quando, ponit Baldus in l. ad peremptorium. ff. de iudic. & Baldus in lege ut perfectius.colũna finali,C.de ann.except. & eſt gloſſa in uer. terminum.per illum tex.in ca.conſulnit quam ibi cæteri ſequũtur:prout id atteſtatur Fel.in ſexta col.in verb. in ead.gloſſ.de offi.deleg. & quòd ſit communiter approbata, atteſtatur etiam Alex.ad Bar. in l.c eſſante in princip.C.quom. & quãdo idcircò ſanum eſſet conſiliũ pro litibus abbreuiandis, & ſolennitatibus huiuſmodi

perempto-

peremptorii tolendis(caſu quo requireretur)ut pars ad uerſarium ſuū uiuæ uocis oraculo ipſius iudici citari procuraret,quia ad effectū ferendi ſententiam hoc ſufficeret:dūmodò in loco iudicii nō uigeret ſtatutū trinam citationē requiens nā eo caſu monitio & citatio præfata uim triū nō haberet,ſed formā ipſiusſtatuti ſequi oporteret:ut declarat Bal.in d.l.2.& ſequunť Canoniſtæ in d.c. cōſuluit.ubi Ab.&Fel.co.5.uer.Tertio fallit.de off.del.

83 Si uerò citādus à iudicio abſuerit, & per iudicem ad faciem(ut præmittitur)moneri non poſſit, ſed per organū,alterius citari oporteat: bonus iudex in committendo citationē,menti legis quatenus poterit adhærere debebit,& cōmittere ut abſens per nuntiū, ſeu literas primò à facie ad faciē ſi reperiri pōt citetur: quia hæc eſt mēs legis:ut probatur in l.1.§.1.ff.de lib.agnoſc.ubi dictio illa,uel ad domū & c. ordinem non electionem deſignat:ideſt diſponitur ibi.ꝙ quis primò ad faciem,ſi poteſt alias ad domum. citetur:ut plenè declarat Bar. in l. 3.§.prætor ait.de dam. infec.Innocen & alii in c. cauſam de dol.& contuma. & facit tex.in dicta l. ſcire oportet.& l. 1. ff.de execu.tut.&l.ait qui aliter.§.& ſi fortè ff.qđ ui aut clā.l.1. §.itē cū ex edicto.ff.quæ ſentē. ſine appel.reſcind.& in c.fi. & d.c.cauſam ubi plenè per Canoniſtas de dol.& cōtu.& ī c.fi. de eo qui mitti. in poſſeſſionem cauſ.cuſtodi.& tenent doctores oēs,uidelicet Dyn.Ricar.Malumb.Bar.& poſt eū alii in d. §.prætor. Bal.ſeu.Tanc.in cōpendioſa.ti.de cit.q.2.& idē Bal.in l.fi.col.2.in prin.C.de iure domi.imp.& d.l.ut perfectius.col.fi.in prin.&l.ex eo.C.quomodo & quādo.tenet Mill.in uer.citatio.in 2.uer.& Lanfran.in c.quoniā contrà nu.2.de probat.& Rot.deciſio.396.in antiq.& 48.ualet citatio.in no.cum aliis de quibus per Alex.in conſi.107.nu.8.li.5.de quo non eſt dubitandum:quia eſt firma concluſio,uidelicet ꝙ in principio cauſæ,& iure alicuius ponderis & præiudicii ordo ſubſtātialis eſt, ut ſi perſona principalis domini reperiri poſſit perſonaliter citari debeat,ut in dictis locis.

84 Sed ſi perſona ipſius principalis dñi (facta ſuper hoc debita diligentia) reperiri non poſſet: ſi aderit cum mandato ſufficiēti procur. & hoc liqueat iudici ipſe citandus erit: ut ꝓbatur in d.c.cauſam ubi hoc expreſſe notant gl. & Abb. in col.2. uerſi. Secūdò nota. de dol. & cōtuma. & c.ſi. de eo q̄ mittit. in poſſeſſ. & clem. Cauſam. in prin. ubi oēs doctores de elect. & tenet Bart. in d.l.4. §. prætor. col.3. uer. quæro an debeat fieri. ubi uidetur text. & in d.l. aut qui aliter. §.1. ꝙ ui aut clam ponit Io. Mill. in uer. citatio. ī 1. uer. & ſentit Rot. deciſione. 395. fuit dubitatū. in nouis. dum uult procu. generalem con ueniri poſſe à principio ī cauſa nouiter mota. & ſi petierit ad dominum conſulendū dilatio danda ſit. & facit qđ ponit Anch. conſ. 362. pro declaratione in fi. Quamuis ſi dominus foret præſens proc. in princ. cauſæ, niſi in his quæ eſſent leuis præiudicii. citari non deberet. ut ꝑ Bar. in l. quamuis. col. fi. de damno infecto. & in l. eum q̄ de ꝓcuratoribus. Canoni. in c. cauſamq́ue. de dolo & cōtu. & ponit Ang. in Auth. de hęre. & Falc. §. hinc nobis col.1. ſequitur Deci. conſi. 460. col. fina.

85 Si nō eſſemus in principio cauſæ procurator indiſtincte citari poſſe. quinimò ſi eſſet dominus litis effectus, dominus principalis omiſſo dict. procuratore ad ſnīam citari nō poſſet, & ſi citaretur, & ꝓcurator ſe opponeret, ſentētia eēt nulla, ſi in abſentia illorū ꝓmulgata foret, ut declarat Bar. poſt antiquos in l.1. per illum tex. in.3. col. uerſ. itē quæro & ibi Bal. & alii. C. de ſentent. & l. ꝓcurator. C. de ꝓcuratori. & in l. furioſo. ubi late per Iaſo. colum. fi. ff. de re iudic. & l. ſi ꝓcuratoris pręſentis. ff. de uerbo. obligation. tenet Ale. cōſ. 202. ſuper in fi. lib. 2. Anch. cōſi. 289. de iuribus in prin. Quoniā iudicium & inſtantia (cui ſententia debet eſſe conformis) concepta & radicata in perſona illius reperiebatur. Quamuis de iſta iuris ciuilis ſubtilitate Canones non curent: ſecundum quos uterque & dominus & procurator citari poterunt: cùm non referat quid ex æquipollētibus fiat: ut inquit Baldus in iſtis terminis. in dicta lege prima columna.

lumna.tertia.uerſicul.breuiter opinio &c. & ſatis hoc incuria ſeruatůr,prætērquam in foro capitulino,ubi ex forma ſtatutorum & procurator, & dominus ad ſenten tiā citari debent: tutiùs tamen eſt vt euitentur opinio-
86 ne)ſi fieri poteſt, utrunq; citari & in perſonā utriuſque reſpectiuè ſententiam formare : de quo ultra præmiſſa ponit Spec.in tit.de ſent.§.qualiter.colum.3.uerſi. por rò. & ibi Io.And.in uer.litigauerit.& Ang.in cōſi.98. & eſt gl.ordinaria in c.querelam in uerb.œconomi.de elect.& ibi ponunt ſcrib.& eſt deciſ. Gui.Pap.431. debet.& q. 86. procurato.ubi uide, Vide.Rot. deciſi. 21. idem aſſerentem in ultima addition.in fin.in nouis. Et Fel.poſt Bal.in c.fi.in nomine domini.col. fi.de teſti. ꝗ huiuſmodi differentiam Iuris Ciuilis,& Canonici atteſtātur.& declarāt intelligi debere dūmodò procurator ſit præſens & non impeditus. Quòdq; non declarauerit ſe nolle in cā hmōi comparere. Nā his caſibus dominus principalis omiſſo proc.qui fuiſſet litem conteſtatus, ēt de iure ciuili citari poſſet, ſecundum ipſos,& Boer.hoc idem tenentem in deciſione 285.

87 Si uerò nec principalis, nec illius legitimus procur. apparuerit:iudex poterit cōmittere,ut abſens domi ſuæ ſolitę habitationis citetur,ideſt,ubi citandus tunc tēpo ris cōiter inhabitat:ut in d.l.1.§.1.de lib.agnoſcen.& d. l. ſcrire. §.oportet.de excuſat.tutor.l.pen.C.de annal. exceptio.l.aut qui aliter.§.primo.ff.quòd ui aut clam. c.cauſam.de dol.& contu.& d.cle.cauſam de elect.ponit Dec.d.conſil.460.col.fi.cum aliis de quibus ſuprà.

88. Et aduerte qm̄ conueniet, ꝙ citatio hmōi. quæ domi fit publicè fiat:& copia illius in manibus domeſtico rū dimittatur:uel ſaltim in hoſtio domus affigat̄,aliàs ſi oretenus ſimpliciter fieret(cum uox illa ſine literis de facili euaneſcat)citatio non afficeret:ut probari ur in authē.qui ſemel.ibi edictis uocet:quia uox præconiis pau cis innoteſcit.C.quom.& quand.& in l.ſed ſi pupil.§.ꝑ ſcribere.ff.de inſti.acti.& declarat Bal.in l.cōſentaneū. in ſecundo notabili.C.quom.& quan.& l.ut perfectius.

col.2.in fi.& ibi Ang.C.de annal.exption.& idē Bal. in l.diffamari.per illū text.C. de ingenuis & manumiſ. ubi dicit ꝙ nūtius domi citādo.uocitare debet taliter. ꝙ quilibet adſtātium audire poſſit: ponunt Canoniſtæ ſit:poſt Inn.in c.fi.ſup gl.2.de eo qui mittitur in poſſeſ ſionē, & in d.c.cōparati.& Iaſ.in §.quadrupli.in uerb. illud tñ diligētiſſimè nota.ubi clarè loquitur inſtitu.de actio.& uide Gui.Pap.q.445.an ualeat.& 429.procedi. & Felin.in c.ex parte decani in uerb.reuocatio.pro curat.de reſcrip.

98 Et protereà dici cōſueuit ꝙ nuntio abſq; literis, id eſt,ſine tabellione,at teſtibus domi oretenus citāti non eſt credendū:ut inquit Spe.in ti.de citation.§.ſequitur. uer.ſed nunquid ſufficit denūtiare.quem ſequitur Bal. in d.l.ut perfectius.col.3.uerſ.attende. de quo uide per Bar.in l.Palatinos. C. de collatione feud.fiſc.li.11.Hoc ēt caſu nuntius referre debet ſe citaſſe domi ſolitæ habi tationis:quia referendo ſimpliciter ſe domi citaſſe, non

90 ſufficeret,neq; ualeret,ut tenet & declarat Alex.in cōſ. 2.cōſideratis.co.2.uer.alia rōne.li.3.ubi uideas.& regulariter teneas ꝙ citatio ad domum nō ualet,niſi in ſubſidium:uidelicet qñ perſona haberi non pōt: ut per gl. in d.c.cauſam.de dol.& contu.quam dicit communiter approbari Abb.in conſ.83.li.2.& hoc fuit famoſum & notabile dictum Inn.in c.ſignificauit.de teſtib.quod ex tollit Abb.in d.ca.fi.in ultimis uerbis de eo qui mitt.in poſ.& Dec.d.conſ.460.uiſo.colum.fi.li.4.

Vbicunq; igitur quis non reperitur uel per fraudē,ut quia latitat:uel nō permittit ſe pſonaliter citari,in ſubſidiū poterit citari in domo:ut ſuprà diximus,per textū in l.Fulcinius.§.quid ſit latitare,& §.fi. ex quibus cauſis in poſſeſſionem eatur.c.quoniam frequenter.§.porrò.ubi glo. & ſcri.ut lite.nō contc.ex tunc.ca de cleri. non reſid.& cle.cauſam.de elect.cū aliis.de quib.ſupra.

91 Vel prout eſt qñ ſemel quis perſonaliter appræhēſus vel in iudicio cōparuit:& poſtmodum non dimiſſo pro curatore receſſit, aut de facili perſona ipſius nō reperitur,

tur,quia & his caſibus ob præſumptã malitiam domi ci tari poterit.& hic eſt tex.in d.c.cauſam.de dolo & contu. & ſufficiet tunc ut ad domũ citari poſſit quòd à iudicio abſſit,l.& poſt edictum.in principio,cum ibi not. ff.de iudic.l.ab eod.& ibi glo.1.& Bal. col.fi.uerſi.& nota quòd poſt litem conteſtatã ſemper ſufficit citari ad domum &c.C.quomodo. & quan.&c.& Ancha.in cle. 1.col.fina.de iudi.poſt Bart.in l.4.§. prætor. ait. col. 2. uerſic.ſed quæro an eſt neceſſe de dam.infec.Nam (ut dixi)talem in fraudem latitare uel abeſſe præſumitur.ut inquit Bal.in d.l.ut perfectius,colu.2.uerſi.in glo.C.de annal.exception. & fuit originale dictum Innocentii in d.c.fin.de eo qui mittitur in poſſeſſionem , quod ſequitur Rot.deciſ.48.ualet citatio,in nouis. prout in ſimili conſueuit dici de clerico ab eccleſia.& marito ab uxore abſentibus:quia cum in illa reſidere,& cum altera morari illorum quilibet reſpectiuè teneatur ad effectum , ut domi poſsint tales abſentes ualidè citari:hoc tãtum ſufficit:ut per doctores in d.c.fi.& Rot.deciſion.396.nota ualebit citatio.in antiq.& declarat Anc.in d.clc.1.col. fi.de iud.& Felyn.ĩc.cõſultationibus ĩ prĩ.de offi.dele.

92 Erit tñ aduertendum qm̃ domi citatus non comparens non diceret̃ uerus ſed fictus contumax : quia licet ſit in culpa,& tñ ſine dolo:& propterea à ſnĩa contra ſe lata,intra decem dies à die ſcientiæ cõputandos,appellare poterit:ut uoluit Rot.deciſi.d.Nota ſi feratur ſnĩa. in antiq.& 187.ſicut fictè cõtumax.& 364.cum iura.in no.tenet Fel.in c.quoad conſulationem.col.13.uerſ. cõſidera duas concluſio.de appel.& in d.c.quoniã frequenter.§.porrò.verſic.6.not.ut lit.non cõteſta. & Dec.cõſil.34.col.2.in prin.li.primo prout dici ſolet de citato per edictum publicum:ut dicemus infrà.& præmiſſa tenet etiam Anc.conſil.372.pro declaratione in fin.

93 Aduertas ẽt qm̃ priuſquam citatio fiat domi , ſi citãdus præſens eſt in ciuitate,uel ſuburbiis (quia hoc caſu idem cẽſebitur per l.1.§.cũ urbẽ.ff.de offi.præf.urb. & l.1.§.1.de liberis agoſcẽdis)ſi cauſa de ſui natura ce

leritatem non requirit:uel qui fraudulēter & per culpā uerā uel prę́ſumptā(ut ſuprà diximus)non abſit,& agatur de actū præiudiciali,citatio domi fieri non poterit: niſi prius facta diligētia & diſcuſsione de perſona in ciuitate,& locis publicis reperiēdo : ut tenēt doct. in d.§. prætor ait. & Canoniſtæ in d.c.fi. & in terminis ponit Cal.ī l.uetuſtiſsimā 2.col.de iure domi imper.& Alex. cōſ.2.cōſideratis.col.1.li.3. Sicut em̄ diſcusſio bonorū an quis ſit ſoluendo , ita diſcuſsio perſonarū an aliquis ſit reperibilis,fieri debet.l.ait prætor.§.fi.ff.ex q̄b.cauſis maior.&c.& docet Bar.in l.ſi tn̄ in fi.ff. de laga.ſecūdo.& in l.3.in pen.q. C. de duobus reis.& facit tex. in c.1.extrà qui matrimoniū accuſare poſſ.Et nedū in ci-
94 uitatē,quinimò,& in uillis ac ſuburbiis ſeu comitatu , ubi prędia ſeu māſionē haberēt,citādi, ꝑquiri debebūt: ut uoluit Bal.in conſ.16.citatio ad domū.li.4.cōſ.454. & 412.& per Abba.d.cōſ. 84.in prin.lib.2. & Corneus conſil.52.in hac conſulatione.colum.2.in 4.uolum.

Erit inſuper aduertendū ad decretū & commiſsionē ipſius iudicis:qm̄ uerba illius declarantur ſecundū mētē iuris (prout regulare eſt) & dicūt doct.de illo qui dixit ſe uindictā facturā:nā uerba illius ad iuris intellectū reducuntur:ut dixit Guliel.Pau.de Caſt. & Ale.l.1.C. de his quib.ut in dignis.& Iaſ.in l.1.col.5.uer. Tertiò facit ſolēnis.C. de ſeruis fugitiuis.& facit tex.cum ſua gl.in l.ſed niſi.ff.de iure dot.Igitur ſi iudex aliquē ſimpliciter uel perſonaliter,ſeu domi citari mādaret,hmōi commiſsio intelligi deberet iuris ordine ſeruato: uidelicet perſonaliter primò , aliàs ſi perſona non reperiretur, ꝙ citaretur domi:ut declarat Bart.poſt alios in d.l.
95 4.§.prętor.col.3.uerſi.ſed quid ſi iudex de dāno infect. & per Dec.conſi.459. uiſis duobus,nu.5.libr.4. Abb. conſi.84.Ieſu Chriſti.col.1.libr.2. Alex.conſi.2.nu.2. lib.3.& conſ.201.ī cauſa 2.col.uerſi.& licet.in act.li.3.
96 Et propterea ſtante hmōi iudicis cōmiſsione,ſi nuntius ſimpliciter referret ſe domi citaſſe:& nō cō ſtaret de diligētia adhibita pro reperiēdo perſonā,executio non ualeret,

ualeret,ut per Bar.& doc.ī dictis locis,& Alc.cōſ.137. in cauſa & lite.col.3.uer.prætereà.lib.2.& Pano. in d. conſi.84.Si uerò nuntius referret ſimpliciter ſe feciſſe, prout in mandantis,executio pari modò non ualeret tā
97 quā obſcura,& incerta:ut declarat Alex.d.conſi.2.col. 1.lib.3.ſecundum alios lex in benigiorem partem declinādo,uerb.illius interpretarentur: ꝙ facta diligētia per nuntium de reperiendo perſonam, & ea non reperta, domi citaſſet,& hoc fauore ipſorum abſentium, & ad excludendum ueram contumaciam & pœnalitatem: ut dec. Bald. in l. properandum. §. ſi quidem . C. de iudic. quam ſequitur Rot. deciſio.48.in ultima additione. in nouis. & Petr. de Anchar. & Cardinalis ibi. colum. 14. in clemen. 1. de dolo. & contuma. quòd multùm commendat & corroborat Alex.in conſi.219. ponderatis.col.3.in prin.lib.6.& conſil.11.nu.7.lib.3 Idcircò taliter citatus appellare poſſet à die notitiæ: ut ſuprà dictum fuit.& pro quo uide Rota.364.cum iura. in nouis. & Capaci.dec.139.in cau. & eandem Rotam 197.ſicut ſictè,in no.
98 HACTENVS Locuti ſumus de citatione, quæ fieri ſolet cōtra abſentem à iudicio: ſed in ciuitate (ubi cauſa agitatur(præſentem qui cùm præſto ſit,ac paruo & modico diſpēdio perſonaliter,uel in domo habitationis ſuæ citari poſſit, ad quemlibet actū fiendum ſingulariter & in ſpecie uocandus eſt, etiam quòd a principio generaliter ad totam cauſam, uel etiam ad certum actum uocatus non cōparuiſſet,uel etiam dixiſſet nolle comparere. quia nihilomus eundem ad reliquos actus citari conueniet:ex quo eius cōtumacia non operatur. nec ſibi obeſſe debet niſi quo ad actum in quo fuit contumax.prout hęc fuit magiſtralis doctrina Ioan. And.in additio.ad Speculatorem ſub tit.de citatio.§.uiſo.col.2 in uerbo incūbit.& in titul. de contumacia.§.1.in glo. magna in ſexto,& 7.q.& per eundem in c.eum qui. de dol.& contu.quem optimè declarat Pau. de Caſt. in l. ad peremptorium.col.fi.circa fi.de iud.& in conſi.316. certum

certum eſt.2.col.in prin.li.1.refert & ſeq.Fel.in c.cùm frequen.§.porrò.col.4. uerſi.nota etiã quòd auditores. ut lite.non conteſta.& do. Alex.in conſ.137.in cauſa & lit.col.3.uerſ.ſed in proceſſu.li.2.& uide eundẽ in cõſi. 81.ſtantibus.col.2.libr.4. ubi dixit quod ſi citatus ad cauſam reſponderit, quòd non uult comparere, neque coram illo iudice litigare, ulteriùs non eſſet citandus.& quòd ita eſt communis opinio doctorũ, quod intellige uerum quoad illum actum(ut ſuprà dictum eſt)uel etiã in tota cauſa: cùm ob huiuſmodi reſponſionem declarauerit hoc caſu uel ulteriùs coram tali iudice nolle cõparere, aliàs negligens in uno actu, non præiudicaret ſibi in ſequẽti:ut ponit Dec.conſi.534.procedendo,col. penul.in fi.lib.4.& in præmiſſis uide Iaſon.in l.ſi prius. colu.octaua.de oper.noui nunc.Maria.in tractatu de citation.articu.5.numer.61.& Ioannes Millis in uerb. citatus ſpecialiter.in 3.col.Bart.& Alex. ad eum in l. ſtatuliberos.§.Sthicus annua.ff.de ſtatulibe.& idem Alex. ad Barto.in l.qui ante calendas. in fine. de uerb. oblig. Quamuis Innoc.in c.ad petitionem. in glo. magna circa fin.extrà de accuſationib. uoluerit eum qui ad certũ actum citatus reſpondit ſe nolle uenire, ob eius manifeſtam contumaciam, ad cauſam illã non eſſe ulteriùs citandum:cuius dictũ pro notabili refert Rot.deciſ.245. licet in fi.ĩ nouis.Quod(ut dixi)intellige in citato de lõginquo,uel ꝙ ulteriùs non citabitur, ſ.ad illũ actũ. ſuꝑ quo ſemel citatus conſtat de eius cõtumacia,& propterea ad eundem ampliùs citari nõ debet: & in hoc doctrina Innocentii cõiter approbatur : ſed in eo qui eſt præſens,& citatus ad aliquẽ actũ reſpõdit nolle comparere, ſeu aliàs negligens uel cõtumax fuerit.nihilominus ad reliquos actus citãdus erit(ut diximus ſuprà:)& in hoc idem Innocen.contrarium ſentiens communiter reprobatur:ut inquit Alex.ad Bart.in l.tres denunciationes. C.quomo.& quand.& de quo plura ponit Fel. in c.inquiſitiones.col.antepe.extrà de accuſ.

Si uerò citandus non ſolùm à iudicio & ciuitate, ac

illius

illius ſuburbiis abſit, quinimò in partibus longinquis mo[illegible]retur (ut quotidiæ in Rom.cur.cõtingit) quando in ſacro Rotæ auditorio contra abſentes, & in remotis partibus putà Hiſpaniarum uel alibi cõmorantes cauſę cõmittuntur:tunc in eadem curia in uim hmôi commiſſionis citatio ad partes ubi citandus degit, decerni con
99 ſueuit ſub ſimili ſubſtantia ſeu tenore:uidelicet quia im primis nomen & cognomẽ cũ expreſſione dignitatis ſeu officii ipſius iudicis citãtis præmittitur, ſiue ordinarius, ſiue delegatus ſit:a literę ipſæ citatorię non ei qui citãdus eſt, prout antiquitus fiebat, ſed uniuerſis clericis, ſeu tabellionibus, & reliquis in eadẽ prouincia in qua literę ſunt exequẽde cõſtitutis dirigũtur:illiſq; (inſerto ipſius reſcripti tenore) idẽ iudex atteſtatur ſe ad inſtantiã partis ibidẽ expreſsè præſentẽ citationẽ decreuiſſe:illiſque ac cuilibet ipſorũ (cui literas hmôi præſentari cõtingerit) iniũgit quatenus ad inſtãtiã partis requiſitus ſub pęna excõicationis &c. eũdẽ aduerſariũ ĩ literis expreſsũ, & quoſcũq; alios in executione nominãdos in propriis perſonis ſi cõmodè illæ haberi poterunt:alioquin ĩ hoſpitiis habitationũ ſuarum, ſi ad ea tutus patet acceſſus, ſin minus in cathedrali & parrochiali, ſub quibus citandi degunt, ac etiã in eccleſia illa, de qua diſputatur (ſi cã fuerit ſup eccleſia) publicè & alta uoce perẽptoriè citaſſe debeãt: quatenus die (publicè putà 25. poſt ipſius citationis p̃ſentationẽ) ſi iuridica fuerit:& ipſe iudex in auditorio ſuo, ꝓ tribunali ſedere contigerit:alioquin ſe quẽti die iuridica Romæ, uel alibi, ubi tũc ſanctiſſimus dñs noſter Papa, cũ ſua curia reſidebit, ĩ palatio cauſarũ apoſtolico (ſi fuerit Rotè auiditor) mane hora audientię cauſarũ cõſueta (uel ſi fuerit alius iudex qui citat) dr̃ in ipſius citantis habitationis domo hora ueſperorũ & audiẽtia cauſarũ cõſueta corã eo, uel eius ſubrogãdo in iudicio legitimè p ſe, uel ꝓcuratorẽ idoneũ cõpareant cũ oĩbus & ſingulis illorũ iurib. cauſam hmôi tãgentibus, de & ſuper oĩbus & ſingulis in cõmiſſione ſibi p̃ſentata contentis, eidem inſtanti de iuſtitia reſpõſuri, & in cau

ſis

ſis hmõi ad omnes & ſingulos actus & terminos gradatim, ẽt uſq; ad diffinitiuam incluſiuè proceſſuro, ac pro cedi uiſuri. certificãdo eoſdẽ citatos, quod ſiue in dicto termino comparuerint, ſiue non, ad patris nihilominus comparentis inſtãtiam, ad omnia & ſingula præmiſſa (dictorum citatorum abſentia ſeu contumacia non obſtante) iuſtitia a mediante procedet &c.

Et poſtmodũ ſimilis citatio, ſeu illius inſtrumentum per notariũ publicũ ad illam cauſam legitime deputatum, cum appoſitione teſtium, ac ſigno eius conſueto ſubſcribitur, & ſigillo eiuſdem domini citantis roboratur: & in forma publica & probanti reducitur.

Hac igitur aut ſimili in ſubſtantia citandi forma, qñ quis de longiquo citatur Ro. cu. uti cõſueuit, pro cuiq; in ea exiſtenti notiſſimum eſt: & per ea quæ ſupra diximus ſatis manifeſtè cõſtare põt eandẽ ex iuris rõnibus 100. exceptã, fuiſſe maximè ex cle. cãm. cũ materia ſua, de ele. & ꝙ talis ſit obſeruãtia atteſtatur ẽt d. Caſſ. dec. 1. de app. & facit qđ ponit Aeg. concl. 310. fuit & dec. 228. uoluerunt domini. in no. & plura ponit Spe. in tit. de cita. in §. iam nũc col. 3. uer. uiſo de citatione. & ꝑ to

101 tum cum ſequenti. §. Et qñ citatio ipſa (ut diximus) ſit de longinquo, ideò abſens ad totam cauſam & ſingulos actus gradatim citatur cum comminatione, ꝙ elapſo termino & ſeruatis ex ſtylo ſeruandis citati abſentia nõ obſtante procedetur, & cauſa expedietur. quæ comminatio facit & deſignat citationem peremptoriã iuxta tex. in l. petemptorium, ff. de iud. & latiùs Speculatorẽ, in dicto §. uiſo. columa. tertia. uerſi. item licet in die peremptorii;: & per Bartolum in l. ſi finita §. Iulianus. columna ſecunda, uerſiculo. 2. quæro. de dam. infec. & l. 2. C. quomodo & quando. & l. mancipiorum. ff. de option. legat. ponit Rota deciſ. 245. licet. in nouis. ac Fel. multa congerit in c. inquiſitionis. col. 18. uer. item addo. de accuſ. & in c. cauſam. col. 3. uer. quando opus eſt de app.

102 Nam tu ſcis quod qñ pro cauſæ expeditione; & ſnĩę prolatione una citatio ſit pro tribus, apponi debet uerbum

bum illud peremptoriè,uel ſaltim æquipollens,putà cõminatio, de qua ſuprà quæ habet uim perẽptorii aliàs ſnīa nõ ualeret,per dictā legē peremptoriū.ff. de iud.& l.cõſentaneū.& l.2.ſm unā lectu.C.quomo. & quando. c.cõſuluit.de of.dele.c.1.de dilation.ponit Bar.in d.l.ſi ita.§.Iulianus. col.2. uerſi.2.quæro.& Spec.ī d.§.uiſo. uer.quid ſi lata, & gl.ordinaria in c.de illicita.24.q.3.
103 Et in forma ſupraſcrittæ citationis de longinquo ad totā cauſam factę uerbū illud peremptoriè unà etiā cū comminatione de procedendo poſitum fuit: qm̃ licet in cauſis beneficialibus & ſummariis ſolẽnitas peremptorii non requiratur.p tex.in cle.ſæpe.ubi Io.An.in uer.perẽ ptoriè.de uer.ſig.& ponit Abb. in c. cū olim.de teſt.ac etiam in Ro. cu.tale uer.in citationib. apponi non con ſueuerit cum termini oẽs ex ſe poſt lit.conteſt.ſint per-
104 emptorii, ut inquit Spec. in d.titu.de cita.§.uiſo.uer. dicūt quidā.& ponit Fel.in c.cõſuluit.col.3. de of.dele. & in c.inquiſitionis.col.antep.uer.Itē uide.de accuſati. p Bar.in l.conſentaneū ubi Ale.in 2.addit.C.quomo.& qn̄ & melius ponit Rot.deciſi.ccxlv.Licet in cau.in no.
105 Nihilominùs iſtud fallit in citato ex longinquo ad totam cauſam. quia tunc etiam in cauſis beneficialibus & ſummariis uerbum peremptoriè in citationib.apponi debet:ut eſt doctrina Bart.in conſtitu. ad reprimendum in uer.ſuper crimine. & ſi aliter fieret,citatio non habe-
106 ret ſua eſſentialia,ſecundum ipſam.Quamuis ſi citatus abſque appoſitione peremptorii compareret, & ſnīa diceretur eſſe ualida: ex quo ſolẽnitas peremptorii ad con uincẽdam malitiam & proteruitatem non comparentis, non ad ſolẽnizandum iudicium adinuenta eſt: ut declarant doctores in dict.l.ad peremptorium.& Alexand.in conſi.cxxiii.uiſo proceſſu.col.i.lib.ii.
107 Diſtantia igitur ac diſcrimina uiarum difficultas citandi, & partium diſpendia operantur: ut in principio cauſæ Citatio generalis ad totam cauſam,etiam cùm ap poſitione peremptorii fieri poſſit:ex quo citationes huiuſmodi de longinquo de facili geminari & reiterari nõ poſſunt

poſſunt:ut probatur in c.cùm ex lit.in fi.de reſt.in integ. c.cum dilecti, in prin.c.cum olim.& c.fi.de dol. & cōtu. declarat Io. And.in d.§.uiſo.in uerb. incumbit. in Spe. de citat. & Paul.de Caſt. in d.l.ad peremptorium.ff.de
108 iud.& Paul.de Leaz.in clem.i.eod.tit.Prout ex eiſdē cauſis etiam peremptorium maturari poteſt, id eſt,mitti unica citatio pro tribus, cum termino arbitrario, ut declarat glo.poſt tex.in d.c.de illicita.ſuper uerb.perēptorio 24.q.3.& doctores poſt text.in c.1.de dilat.& de hoc uiget gn̄alis conſuetudo & obſeruantia: ut inquit Spec. in d.§.uiſo.in i.col.tit.de citat. & Bar.in authent.qui ſemel col.4.uerſic. quæro an̄ iſtę dilationes.C.qūo. & qn̄.
109 Et ſi poſt citationem in partibus legitimè executā citatus comparare non curauerit:elapſo termino in cita. compræhenſo, & cōſtito iudici de citat. executa contra taliter ad tota cauſam citatum abſq; alia citatione uſq, ad ſn̄iam incluſiuè procedi poterit:quia factus eſt contumax in tota cauſa arg.c.i.de appel. in ſexto.c.i.&c.cupiētes de elect.eodem li.c.fi.extrà de dol. & contu.l.properandum.§.i.C.de iudic.tenet Specul.in d.§.uiſo.col.iii. uerſic.putà ad uidendum iurare teſtes.& ibi Ioan.And. & Bart.ad reprimendum in uerb. ſuper crimine. & in.l. ſtatuliberos.§.Stichus annua.ubi per Alex.in addi.ff.de ſtatulib.& ponit Abb.in c.fi.col.3.circa fi.extrà de dilationibus. & Mill. in uerbo citatus ſpecialiter ad unum actum,& tenet Rot.deciſion.cccxlv.licet impetrans in no.& uide deciſio ccccIxxxvii.ſi app.colum.pen.eo.lib. & Fel.in c.cum olim.colum.ii.in princ. de teſt.
110 Et quamuis contra taliter citatum (ut præfertur) abſq; alia ulteriori citatione ad ſn̄iam & cauſæ expeditionem de iure procedi poſſet : nihilominùs in Ro.cur. ex benignitate, & ſacri palatii ſtylo ad proteruitatē non comparentis magis conuincendam, idem citatus in partibus conſueuit(etiam ꝙ nullo modo comparuerit)contra ipſum proceſſus per edictū publicum, ſeu audientiam contradictarum decerni, & ad omnes alios ſubſequentes actus in dicta audientia publicè citari:prout de huiuſmo-

huiuſmodi obſeruantia & ſtylo apparet in deciſi. 124. ſi committatur, quæ dixit quod ſi citatus ad curiam die aſſignata non comparuerit, fiet citatio in audientia publi. contradictarum uel præconizatio, aut in Albo prætoris conſcriptio. tenet idem deci. 220. licet. & 69. actore. in no. & deci. 790. Sciēdum. in antiq. Reg. conc. 310. fuit. Caſſadoreus. deci. 6. ut li. petente. & de huiuſmodi ſtylo meminit, & illum commendat etiam Paul. de Caſt. in l. ad peremptorium. circa fi. ff. de iudi. & Fel. in c. quoniā frequenter. §. porrò. uerſic. demum an citatio. nu. 20. ut lit. non cont. & Deci. conſi. 306. uiſo puncto. nu. 25.

111 Et iſte ſtylus obſeruabitur, etiam quod actor in termino citationis non comparuerit: nam licet citatio quo ad illum actum fiendum (neutro comparente) fuerit circunducta: ut l. poſt edictum. §. 1. ff. de iud. nihilominus ex quo citatio huiuſmodi fuit ad omnes actus & totam cauſam. idcirco ipſo actore quandocunque comparente contra taliter citatum non comparentem per audientiā procedi poterit, ut eſt deciſ. 345. licet. in nouis. quod procedit tam in citatione hominis, quam iuris: ut in deciſi. 328. ſecundum Ioan. Mil. utrunque ponentem in uer. citatio tamen &c. col. 4. etiam (ut dictum fuit) quod actor in termino non comparuerit, & contumaciam citati & non comparentis non accuſauerit: prout fieri debere magiſtraliter uoluit Bar. in l. conſentaneum. in fi. & in authent. qui ſemel. col. 3. C. quomo. & quando & in d. §. Iulianus. col. 3. de dam. infect. per text. in l. properandū. §. 1. C. de iud. & ponit Alex. conſ. 92. perſpectis. col. pe. uerſiculo pro hoc facit libro primo.

112 Si uerò ad cauſam citatus ſemel in iudicio comparuerit, per huiuſmodi cōparitionem citatio, ac illius peremptorium & comminatio circunducuntur, per text. in d. l poſt edictum. & propterea, etiam quòd quis ad omnes actus fuiſſet citatus, quia tamen prima citatio per comparitionem conſumpta fuit, ideò ad reliquos actus fiendos: ſingulariter citari debebit, ut declarat Bar. in extrauag. ad reprimēdū, in uerb. ſuper crimine. & Ioan.

Andr.

Andr.in di.§.uiſo.in uerb.incumbit. & Paul. de Caſtr. in d.l.ad peremptorium . in fin.& Io. Mil. in uerb.citatus ſpecialiter.in 4.col.& in uerb.citatio generalis. col. pen.ponit Fel.poſt Anto.& Imol.in c.licet cauſam.col. 15.uerſi.demum.extrà de teſtib.

113 Maximè quia incertum eſt quando reliqui actus fiẽdi in iudicio explicari debeãt:& propterea ad illos, is cõtra quẽ fiunt,citãdus eſt ut inquit Abb.in d.c.fi.col.3.in fi. de dilat.poſt Bar.in l.qui ante Calẽdas.ff. de uerb.oblig.

114 Is tamen qui fuit(præmittitur)citatus,& in principio cauſæ cõparuit,ſi uult contumaciam effugere uſque ad expeditionem cauſæ perdurare debet,aliàs cũ ad omnes actus gradatim fiendos,& totam cauſam citatus fuerit,licet ſemel comparuerit,ſi poſtmodum lite pendente non dimiſſo procuratore recederet, uirtute primæ citationis,ſaltim per edictum,id eſt, proceſſum & citationẽ per audientiam contradictarum conſtito de receſſu & abſentia procedi poſſet:ut probatur in c. cũ dilecti. de dol. & contu.nam ad duo cenſetur citatus uidelicet ad comparendum & procedendum quamuis igitur comparuerit non ſatisfecit, qui recedendo non proceſſit igitur ut formaliter inquit Bal.poſt Spec.in tit. de aduo. uer. qui comparet in termino & ponit Bart. in conſtit. ad reprimendum.in uerb.per edictum col.fi. uerſ.quid ſi in primo termino.& in uerb. publicè, & declarat Abb. in d. c.fi.de dilatio.& tenet Rot.ut deciſi. 345. licet . in no. & Faſtol.cauſa 30.dubi.58.

115 Et hinc quotidiè in Ro. cu. practicari uidemus ꝙ procuratore, ſeu aliquo ex principalibus lite in eadem curia pendente, recedentibus ſeu decedentibus conſtituto : ſummariè de hoc proceſſus contra tales tanquam contumaces per audientiam cõtradictarum decernitur: ut declarat Caſſ. in deci. 6. in prin.ut li.pend. & dec.1. de ſeñt.& re iud.poſt Rot.dec.129.in abſentia.& 144.in cauſa.in no.& Aegid.conclu.310.& 615. & Paul.Caſt. in d.l.ad peremptórium.col.fin.de iud.

116 Quãuis ſi procurator rei abſentis lite hmõi pendente

te decederet cũ in caſu iſto nõ ſit qd imputandũ ipſum reo talia ignorãti, ꝓpterea mors iſtius ꝓcuratoris eidẽ reo abſenti ꝑ actorem intimãda eſſet:& antequã intima retur contra eũ ueluti contumacẽ procedi non poſſet:ut declarat Aeg. concl.495 licet mors qñ is qui ſemel per legitimum procuratorem comparuit, dici non põt cõtu max: cõtra quem ſolummodò proceſſus per audiẽtiam, & per edictum decernitur:ut inquit Rot.dec.639.no.ꝙ aliquis in antiq.& in præmiſſis uide Aeg.cẽteſimaquin quageſimaquinta,ſi prin.

117 Ad unum circa præmiſſa in actu practico aduertendum fuerit,ꝙ qñ negotium,ſeu cauſa agitaẽ contra abſentes q ſemel cõparuerint,uel cõtra exiſtentes in ſuburbiis,ſeu comitatu, quos ad quẽlibet actum citare difficile eſſet,conſultè faciet iudex,ſi ad inſtantiã partis aduerſæ coegerit tales ad eligẽdum ſibi locũ in ciuitate & loco iudicii,ubi citare poſſunt:Cum durũ ſit ſemper mittere ad uillã ſeu commitatum,uel perquirere per totã ciuitatem ignotos & irreperibiles,& circa hoc tempus conterere:ut uoluit Ang in l.qui anteCalendas.ubi Bar.hoc reliquit indeciſum.ff.de uer.ob.allegando d.Inn.in c.auditis.& c.conſtitutus.de proc.eandem doctrinam poſuit Bar.in extrauag.ad reprimendũ.in uer.per edictum.col. fi.& Pano.in c. fi.in 3.col.in fi.de dilat.& ego in Ro.cu. ſæpius expertus ſum.

118 Ex prẽmiſſis igitur ac forma ipſius citationis quã poſuimus, ſatis conſtat reum q de longinquo citandus eſt perſonaliter primò, ſi reperiri põt,alioquin facta ſuper hoc diligentia in domo ſuæ ſolitæ habitationis,ſi qua extabit citare debere:& citãdus fuerit clericus:& ibidẽ aliquã eccleſiã curatam,& de iure reſidentiã requirentẽ,habuerit,ẽt ꝙ aliam habitationẽ ibi nõ habeat:ſi abſfuerit abſq; rationabili cauſa,in eadem Eccleſia (quę fingiẽ eius habitatio) cum alibi eum morari non debeat,citari poterit:probatur in c.ex tuæ.de cle.non reſiden.& ponit Inno.poſt alios in d.c.fi. de eo qui mittitur. in poſſ. ponit Abb.col.3.uerſi.Item nota ex ordine. in c. Cauſam. de

dol. & contu. eſt deci. dominorum 82. in cauſa beneficiali.in no.quæ requirit,quod talis citatio fiat etiam in Eccleſia Cathedrali:& iſte cauſa videtur omiſſus in capitulo cauſam de electio.in clemen.

119 Si uerò nec domum particularem, nec Eccleſiam reſidentiam requirentem, talis clericus habuerit, citandus erit in Eccleſia Cathedrali illius loci, & ſi diſputabitur de aliquo Eccleſiaſtico beneficio, etiam in illo citari debebit, in quo etiam citari conueniet, quando domi citationem fieri contingere: ut probat tex. in d. clementina Cauſam. de elect. & ponit d. deci. 82. Iſto tamen caſu ſi beneficium, de quo diſputatur, non fuerit curatum, antequàm in eo, & in Cathedrali citatio fieri poſſit, præcedere debet diligentia de perſonam reperiendo, facta in lo-

120 co domicilii ubi ultimò inhabitare oonſueuerat. Secus ſi beneficinm eſſet, curatum: quia tunc non requireretur alia diligentia de perſonam reperiendo: ſed ſatis foret intimare in Cathedrali & beneficio in eam curato, ut tenet Rot. dec. 623. Not. quod in cauſa beneficialiũ. in Antiq. iunctis dictis 228. & dec. 82. in no. Dummodò locus habitationis nõ eſſet in ualde remotis quia tũc ut opinor, ſatis foret in cathedrali, & beneficio illo etiã non curato, abſque alia diligentia caſu quo perſona ibidem non reperiretur, citare, arg d. cle. Cauſam. in verſi. quod ſi forſ. & uidetur concluſio. Aeg. 390. in executione. quam uidebis. & uide quod dixit Deci. in dicto conſilio 461. co. fin. in prin.

121 Et iſtis caſibus quando citatio fit in loco domicilii, uel in eccleſiis, ſatisfuerit citationem publicare, id eſt eãdem publicè & alia uoce legere, & ſi copia petita, tradere nec requireretur affixio cum d. clemen. Cauſam. hoc non requirat. & ita declarat Caſſ. deciſ. 1. de app. de quo tamen vide ſub nu. 88.

122 Si uerò citandus fuerit laicus & ſecularis: & perſona ipſius, aut procu. eiuſdem, apprahendi non poſſit, citandus erit in loco domicilii, ſi ubique gentium fuerit ut dictum ſunt fuit ſupra & ponit Bal. in l. iuris ordinem. C.

de iuriſ.om.iud.& in l.ab eo. col. fi. uerſ.ibi requiſiuit. C.quomo.& quand.& Dec.conſ.460.nu.25. lib.4.Sed ſi domus uel habitatio nuſquam reperiretur: ut puta ꝙ citandus uagabundus foret: ſi ageretur de re immobili, citari poterit per affixionem cedulæ illi rei, de qua agetur, per l.4.§.prætor.cum concordan.de quibus ibi per gl.in uer. libellum & per Bar. & ſcrib.ff.de dã. infect.Si de re mobili actum fuerit, facta diligentia de talem reperiendo in loco ubi contraxerit, uel quaſi, ac forum ſortitus fuerit, & eo non reperto conſtito de hoc citabitur ꝑ præconem, ſeu per edicta (prout moris fuerit tales abſentes, & uagabundos citari) arg.l.2.C.ubi in rem act.& ſentit Bal.in l.vetuſtiſſimam. uerſ. nota in materia.C. de iur.domi.imper.et Bar.ad reprimendum.in uerb.per edictum.in 2.col.in fi.quia hoc modo citantur regulariter abſentes qui dom.carent, & ubi ſint, ignoratur: ut declarat Inn.in d.c.fi.de eo qui mitt.in poſſeſ. quem ſequitur & declarat Bal.in l.pen.col.2.verſ.in gl.ſuper uerſicul.domiciliũ.C.de annal.exce. facit tex.in authen.qui ſemel.C.quomodo & quand.& aliqui ponunt in d. cle. cauſam.& tenet Abb.in c.fi.col.4.uerſi. item poteſt requiri.extrà, de foro compe.

123 Iudex itaque ordinem ſuprapoſitum in citando abſentes ſeruare, neque illum præuertere debebit, aliàs decretum ipſius non ualeret, putà, ſi à principio cauſæ aliquem per edictum publicũ, ſeu domi, uel in eccleſiis nulla præcedente diligentia de perſonam reperiendo, citari mandaret: ut tenuit Paul.de Leaz. in d. cle. cauſam. & ipſum ibid.refert & ſequitur Anc.in 3.col. uerſi. Decimò nota.& Imol.col. 1. uerſi.nota.arg.ꝙ nõ põt &c. et col.3.uerſ.qro, an ordo. ubi dicit hũc eſſe ordinẽ ſubſtantialem, extrà de ele. uel ſaltim daret legitimã cauſam ab huiuſmodi proceſſu appellandi: ut uoluit Bart. ad reprimendũ.in uer.per edictum, poſt prin. ubi dicit quod talem proceſſum, iudex appellationis de facili infirmabit.

124 Et quæ ſupradiximus, de aliquem perſonaliter, uel domi, ſiue in eccleſiis citando, procedunt, quando ad il-

los ſeu loca huiuſmodi tutus patet acceſſus Sed ſi ob ipſius citandi aut ſuorum potentiam,ad ipſos eorumque domicilia tutè & liberè accedi non poſſet : uel quòd ipſi citandi per ſe,uel alios quoquomodo, ne ad eos citatio perueniret impedirēt. cùm ipſimet ſibi ipſis impedimento ſint,ne perſonaliter vel domi citentur: abſentia,& potentia illorum alteri obeſſe non debebit, ut inquit tex. in l.ut perfectius.in prin.C.de annal.exce. & uide Aeg. conclu.577.etiam.Si.Ideò in principio cauſæ iudex poterit committere,ut tales per edictum publicum,in aliquo loco publico,taliter citentur : quod ad eos,eorumque aut ſuorum notitiam ueriſimiliter poſſit peruenire: ut prob.in d.cle.cauſam.uer.uerum.& ibi ſcri.& in cle. 1.qui tex.ad hoc principaliter emanauit.de Iud.& facit c.1.§.contrahentes.de for. comp. in 6. & tex.in c.quoniam frequenter . §. porrò & ibi pariter ſcribentes, ut lit.non conteſta.

125 Sed quoniam modus iſte per edictum publicum in principio cauſæ citandi(cum abſentem, & ignorantem afficiat)eſt rigoroſus,& à iure multum exorbitans, ut dixit tex.in d.cle.1.de iud.& Rot.deci. 223. ſi committitur.in no.& Io.Mil.in uer.citatio.per edictum.in 3.col. Id circò extrà caſus dictæ clementinæ concedi non conſueuit:ut eſt deci.dominorū.753.dic quod in c.dudum. in antiq.Et propterea in Ro.cu.nullus iudex taliter citat,niſi fuerit ſibi ex ſpeciali mandato Papę id commiſ-
126 ſum,ut notat gl.in d.cle.1.in uer.ſpecialiter. hoc enim eſt quaſi proprium,& in ipſo Papa ſpeciale, ut talis citatio arctet,ſecundum Paul.de Lea.& Guil.de Mōte lau. quos ibidem refert,& ſequitur Rot.d.deciſ.123. in add. & ponit Paul.de Ca.in l.ad peremptorium, in ff.de iud. & Fel.in d.ca.quoniam frequenter.col.9.uerſ. circa glo. vt lit.non conteſt.

127 Et quando Pap.dat alteri hanc poteſtatem per ſimile edictum publicum citandi,conſueuit apponi clauſula,uidelicet, conſtito ſummariè de non tuto acceſſu,ut moris eſt,unde iudex talis antequam citationem per edictum

ctum decernat, debet ſaltim ſummariè teſtes examinare ſuper metu, potẽtia, & non tuto acceſſu, ſeu impedimentis, quæ ex aduerſo prætenduntur: ut tenet Rot. 704 dic quod citatio. in antiq. qui teſtes ſatis eſt quòd dicant ſe credere impoſſibile fore, uel non eſſe tutum, eoſdem in perſonis, uel illorum domicilio citare: ut inquit Rot. deci. 693. nota quod aliquoties. in ant. ponit Bar. ad reprimendum. in uer. per edictum. in 1. col. & Fel. in d. c. quoniam frequenter. col. 11. uer. pro practica d. clementinę. & Caſſad. deciſ. 2. in fi. de dol. & contu. Et iuramentum ipſius partis ſuper hoc non ſufficeret, ut d. deciſ. 753. & 704. dic quòd citatio. in antiq. & ponit Fel. in loco de quo ſupra. Et ſi iudex ſaltim ſummariè de præmiſſis nõ cognito, proceſſum per edictum decerneret, proceſſus huiuſmodi non ualeret: ut conſuluit Deci. conſ. 460. Viſo puncto. columna fin. numer. 26. libro. 4

129 Iudices tamen etiam ſeculares de partibus, conſtito de præmiſſis impedimentis, ac non tuto acceſſu, & ipſi per huiuſmodi edicta publica procedere conſueuerunt, per tex. in authen. quod ſemel. C. quomo. & quando & ibi per Bar. & doct. & ponit. idem Bar. ad reprimẽdum, in uer. per edictum. & Marian. in rub. de dila. Abb. & Fel. in d. c. quoniam frequenter. & quotidie in curia in ſenatore urbis experimur.

130 Inſuper quamuis d. cle. Cauſam. & conſtitutio ad reprimendum huiuſmodi citationem per edictum ſimpliciter in aliquo loco publico ſolenniter publicari mãdauerint, nihilominùs ex quo talis diſpoſitio nimis uaga, & incerta uiſa fuit, propter eà clemẽtina prima de iud. & meliùs ſtylus & obſeruantia ſacri palatii loco & ſolennitatẽm huiuſmodi declarantes, uoluerunt eaſdem citationes in locis per ipſum iudicem in citatione ipſa deſignatis, & expreſſis publicari debere, & in eadem Romana curia huiuſmodi citatio ſub ſimili ſubſtantia formari conſueuit, uidelicet.

131 Et quia per teſtium fide dignorum examen comperimus, dicto N. ex aduerſo inſtanti aut alteri eius nomine

ad præfatos N.& N.ex aduerſo principales, pro huiuſmodi noſtris literis citatorijs in eorum propriis perſonis,aut domiciliis,ſeu locis conſuetis, exequẽdis tutum nõ patere acceſſum: idcircò auctoritate Appoſtolica nobis commiſſa, per hoc præſens publicũ edictum in Ro. cur.in audientia publica literarum contradictarum, in qua citationes huiuſmodi legi conſueuerunt, legendas, ac ualuis Baſilicę principis Apoſtolorum de Vrbe, & audientiæ cauſarum palatii Apoſtolici, uel(quando ſunt vacantiæ generales,in quibus audientia contradictarum ceſſat)tunc dicitur, quòd in ualluis Cancellariæ apoſtolicæ,& acie Campifloræ,extra verò Ro.cur. & in partibus in ualuis N.& N.cathedralium, ſeu collegiatarum. aut parochialium eccleſiarũ talis loci, ſeu ciuitatis(prout eſſe contigerit)tanquam locis circumuicinis & conuenientibus affigendas,publicandas, & exequendas,prędictos N.& N.ex aduerſo principales tenore præſentiũ citamus,quatenus quadrageſima die &c. demum addi ſolet hæc clauſula: loca uerò prędicta tanquam publica & idonea pro præſentibus literis exequendis, ad inſtar edictorum publicorum quæ olim in albo prætorio ſcribebantur, duximus eligenda: in quibus præfatas literas publicè,& patulo iudicio, & quaſi ſonoro præconio decernimus publicandas,& affigendas: ne dicti citati ignorantiam aliquam prætendere ualeant: cum ſimile non ſit apud ipſos ſic citatos incognitum & occultum remanere,quod tam patenter & notoriè omnibus extitit intimatum,auctoritate Apoſtolica decernentes, quòd præſens citatio taliter executa citatos arceat,aſtringat, & perinde ualeat,acſi in eorũ propriis perſonis citati forent &c.

Quæ forma colligitur ex d.cle.1.cum ibi not.per glo. & ſcri. & eſt theorica d.Inn.in c.fi.de eo q mit. in poſſ. & c.quoniam frequenter.ubi per Canoniſtas ut lite non conteſt.& l.de pupillo.§.proſcribere.ff.de inſtit.actio & per ea quæ ponit Spec.in tit.de cita.in §. penul.cũ ſimi.

132 Et quamuis mandati forma diligenter obſeruanda ſit.l.diligenter.ff.manda. c.cum dilecta. extra de reſcri.

 propterea que

proptereaque forma ſupraſcripturæ citationis per executores quoad omnia ſeruari deberet, videlicet publicari, & affigi tam in curia quam extrà in omnibus locis in eadem copulatiuè compræhenſis: vt dicebat Rot.loquens de citatione per dictum 223.in fi.in no. & Bald. in l.1.§.C ffilius. ff.ne quis eum qui ius voca. & in l.nō ſunt libri.ff.de ſtat.ho.tenet deci.Neap.deci.2.n.6.aliàs ſi forma huiuſmodi non ſeruaretur,proceſſus dictæ citationis uigore factus contra abſentem aliter non comparentem ipſo iure nullus eſſe deberet: ut ibi per eos: & ponit exemplum Io. Mil. in uerb. citatio non ualet.col. pe.poſt Spe.de cita.§.1.col.9.uerſicu. ſed pone quod & Bal.in conſ.214.ut apparet in fi.li.2. prout terminis eſt refert & ſeq.Ay conſi.182.uidetur col.3. uerſi. 4.uidetur & Alex.in conſi.73.li.3.loquēs de eo, qui executus eſt mandatum in alia re, quam habuerit in commiſſis: quòd talis executio non ualuit: prout etiam non valeret ſi fuiſſet exequutus contra perſonas in mandato non comprælienſas ſecundum Bal.conſi.67.d.Papa col.2.li. 2.prout eum refert idem Ay.conſ. 196. & ſi.col. 2.prope.fi.& tenet Roma.conſi.69.uiſo.col. fi. & in terminis noſtris de citatione decreta per edictum cum clauſula, Conſtito de non tuto acceſſu &c. quòd eius formam ſeruari diligenter conueniat, ponit Deci.in conſ.460.col. fi.lib.quarto cum ſimilib.

133 Nihilominùs ex ſtylo ipſius Romanæ curiæ, quòd citatio huiuſmodi per edictum,in duobus tantùm ex tribus locis curiæ,& totidem ex expreſſis in partibus,& ſic in totum quòd in quatuor locis, ex ſex poſitis in citatione pub icetur,ſatis fuerit:quoniam ſi nō eſſet forma prædicta, ſufficeret quòd in uno loco publico exequeretur: ut d.cle.1. & ibi gl.in uer.in aliquo, de iud.,& quòd ſufficiat illam exequi in duobus locis ex tribus,tenet Rot. deciſione.79.ſi committatur.Innocen.& Aegid.concluſio.194.Si mādatur.& Feli.in d.cap.quoniā frequenter. co .2.uerſ.2.no.& pleniùs ponit Caſſ.deciſ. 1. de dol.& cōtum.& Rot.dec.53..no.quòd ſi cōmittatur.in antiq.

134 Inſuper(ut uides)ex forma prædictæ citationis requiritur quòd publicè legatur, & poſtea originalis affigatur & affixa dimittatur in ualuis dictorum locorum per tantum temporis ſpatium, ut tranſeuntibus pateſieri poſſit: unde executor debebit referre ſe legiſſe, affixiſſe, & affixam dimiſiſſe: aliàs executio nō ualeret ut uoluit Rot. dec.223.in no.& Io.Mil.in uer.citatio quando commit-
135 titur.col.3. Quamuis palatium regulariter de ſola affixione abſque lectura,contentetur: & ſatis eſt quòd notarius dicat ſe affixiſſe, & publicaſſe: ut per Caſſad.dec. 4.de do.& contu. quia affixio eſt quæ principaliter à iure requiritur:ut in d.cle.cauſam.§.fi.de elect.& cle.1.ibi ianuis affigendæ &c.de iud. & ponit idem Caſſad. deci. 1.de ap.& ſentit Bar. per illum tex.ad reprimendum,in uerb. publicè. ubi dicit de Iure Ciuili ſufficere, ꝙ edictum in aliquo loco publico legatur per illum text.& per text.in §.proſcribere.in l.de pupillo.ff.de inſtit.act. ſed de iure Canonico,quòd citatio debet legi, affigi, & affixa per tempus congruum arbitrio executoris dimitti:ut ibi per eū. & uide Fel. in c. ex parte decani in uer. reuocatio proc.de reſcrip.

136 Vt intellige quod citatio ipſa originalis, non autem copia ſit affigenda:quia pars illi credere non teneretur, ſi nō foret in publica forma:ut dixit Rot. d. dec.223. & Aegid.concl.539.licet citatio. Et fel.in d.c. quoniã frequenter.uer.5.nota quod citatio originalis. & eſt text. in d.clemēt.cauſam ibi,porrecto vel ſub ſcriptura auth. &c.extrà de electione.

137 Si uerò executor referret ſe feciſſe,& executum fuiſſe prout habuit in mandatis: uel prout in dictis literis citatoriis cōtinebatur:talis relatio nuntii ac decretū citationis relata,ſatis redderetur certa & clara:unde puto ꝙ ſufficeret:cùm certum dicatur nō ſolū id quod ex ſe cer-
138 tum eſt, ſed etiam illud quod eſt certum per relationem ad aliud:quia natura relationis eſt, ſecundum Bal. natura ueritatis patentis ex coniūctione ſcripturarum: ut per eundem in con.338.ea quæ ueniunt, lib. 2.& in

l.adeò.

l.adeò.§.cùm quis.ff.de acqu.re do.prout refert & ſeq. Dec.conſ. 538.uiſo. puncto.col.2.nu. 7.libr. 4.& facit tex.in l.inſtitutio talis.& ibi Bar. ff. de condict. inſtit.l. certam.ff.ſi cer.pe.l.2.& 4.C.de ſent.quæ ſine cert.qua. prof.c. cùm uenerabilis. de reli. domibus cum aliis, de quibus per Abb.in conſ. 28. uerſi. quartò adduco.in 1. par.Secus autem foret in citatione, quæ non eſt fienda
139 per edictum: quoniam ibi (ut ſupra uidimus) datur triplex modus exequendi.uidelicet in perſona, ſi haberi poteſt,alias ad domum, alioquin in ualuis eccleſiæ:unde executor referendo ſe feciſſe prout in literis, iudex de modo executionis certificari non poſſet:& ſic executio tanquàm obſcura & incerta non ualeret,ut cõclud. Aegid.conclu.200.ſi commiſſarius. & Alex.conſ.201. col.2.lib.2.& conſ.138.in cauſa.col.3.eod.lib. & conſ. 2.conſideratis.col.1.cum ſeq.lib.3. & Maria. in tract.de citatio ar.13.nu.4
140 Loca autem uicina intelliguntur, quæ domicilio ipſius citandi uicina fiunt:ac talia eſſe debēt. ut citandus ueriſimiliter notitiam citationis habere poſſit, aliàs citatio non arctaret:ut tenet Rot.deci.6.de dol.& cont.per Caſſa.& facit concl. Aeg. 188. ut citatus per doct.in d. cle.1.de iud.& duo ad minus:ut dixi,requiruntur:ut dicit Rot.d.dec.522.Nota quòd ſi committatur.in Anti. & 79.ſi committatur in no.
141 Erit etiam aduertendum,quoniam per iſtũ modum citandi,uidelicet per edictum, non inducitur certa notitia & propterea per ſimilem modum citandi ac proceſſum per edictum,excommunicari ſeu beneficio ſuo priuari,quis non debet.Nam ubi agitur de magno præiudicio,citationem perueniſſe ad notitiam citati,clarè cõſtare debet,nec ſufficiunt coniecturæ, prout ſufficerent, quãdo eſſemus in re modici præiudicii, ut in deuoluendo cauſam ad Romanã curiam.Ita concludit. Rot.dec. 771.dic quod ſi opponatur. iuncta dec. 790. Sciendum eſt quòd ſi in aliqua.in antiqua. & ponit Abb. & Fel.in d.c.quoniam frequenter.col.13.uer. aliud ualde notabi
le

le & per Aeg. d. concl. 188. ubi uoluit quòd ut citatus per edictum excommunicari poſſit,non ſufficere proba re.quod in uicinis partibus edictum fuerit affixum, ſed oportere etiam probare, quòd taliter affixũ fuerit,ut ad eius notitiam potuerit uerisimiliter peruenire:ut ibi per eum:& per Ang.de ubal.in conſ. 8. his proximis col.2. ubi quod citatus domi uel in eccleſia quod non poſſit mulctari.uide tñ in pmiſſis Rot.271.ſi de manda.in no. & 364.cum iura.eo.li.ubi.quòd taliter citatus poteſt.in tra 10.dies à die notitię appellare.

Inſuper ea quæ ſuprà diximus procedunt, quando quis certum contradictorem habet: quia tũc poſtquam de eius intereſſe principaliter agitur,nominatim,& expreſsè citandus eſt:nam citatio generalis per edictũ ſeu audientiam publicam, uel præconem contra omnes ſua intereſſe putantes,ipſum non arctaret:ut ſupra diximus: ſi uerò certus contradictor non apparet, ſatis foret pro ſubſtantia & ualiditate actus fiendi apponere edictum generale contra omnes,qui ſua intereſſe putarent:prout
142 de utroque eſt tex.in c.fi.in fi.de elec. lib.6. & ponũt Bar.Bal.& alii,per illum tex.in l.ſi eo tempore.C. de remiſ.pig.& in l.ſi uacantia.ubi per Ang. C.de bo.uac.li. 10.ponit Innoc.& ibi omnes.in c.fi. de maio. & obe.& Bar.ad reprimendum.in uerb.per edict.in final. uerb.& idem Bal.in auth.ſi quis in aliquo. C. de eden. & Cano. in c.Alb.de teſti. ponit dec. Neapol.dec.24.quidam.& Capi.in eiſdem deci.dec.87.in cauſa magna. ubi recenſet quinque requiſita, ut ualeat datio curati hæreditati iacenti.& per Alex.in conſi.106. cum conſ. ſeq.lib.5.& conſ.137.col.3.ubi loquitur de cura bonis dando. li.2. & conſi.5.nu.2.lib.2.& conſi.150.in cauſa. col.2.lib.6. & conſi.221.ponderatis.col.fi. eod.lib. Anc. conſi.306. efficax.col.1.in quibus locis reperies,quibus caſibus citatio generalis requiratur & ſufficiat: & habeat pro regula,ꝙ exiſtente certa perſona,quæ ex actu lædi poteſt, ipſa nominatim uocanda eſt: alias citatio generalis ſibi non obeſſet,pro quo facit glo. in uerbo. nominatim. de

uita & hon.cler.in cle.1.& Bal.in auth.ſi omnes. C.ſi ut ſe ab hæred.abſti.& hoc tenet Rot. ut per Caſſ. deciſ.6. ut lit.pend.in fin.& Barto.in l.ſi diu. & l. ſi ſeruus.ff.de bon.aucto.iud poſſid.& in l. ſi quis inſtituatur.§.1.cum ſeq.ff.de hære.inſti.cum ſimil. quæ cumulat Aym.conſ. 89.Nobilis Anto.in fin.& Ang.conſi.289. uiſo.Roma. conſi.54.uiſis in fi.

Idcirco priuſquam fiat generalis citatio, ſeu proclama.diligenter inueſtigandum erit, nunquid adſit perſona,quæ ex actu illo lædi poſſit:aliàs ſi uigore huiuſmodi generalis citatio contra omnes ſua intereſſe putãtes &c. poſſeſſionem alicuius rei apprehendiſſes,non audireris, ſi poſtea diceres,nõ citaui poſſeſſorem: quia ignorabam quis eſſet: ideò generalem citationem feci. inueſtigare namq; hoc debebas,ut ſen.Bal.in l.fi.col.3. uer. quarto præmitte.C.de edic.di.Adr.toll. & in term. ponit Bart. in conſi.40.miſſus in poſſeſſionem quòd aliàs eſt nu.91. incip.in causa uertente.& Anch.in c.fi.de elec. in 6.ubi refert ſe ita aliàs conſuluiſſe, uidelicet in conſi. incip.in primo dubio. nu. 268. cum ſe prout refert & ſequitur Alex.in conſ. 83. uiſa facti.col. 4. uer. nec poſſet li.2.& latius conſ.5.in cauſa col.1.lib.cod.& conſil. 208. uiſo ſummario.col fi.li.2.& uide in deci.Neap. per Cap.deci.87.in cauſa.co.1.& ei.in cauſa And.

143 Per iſtum etiam modum citandi per edictum generale,uocari conſueuerunt (non tamen nominibus aliquorum expreſſis)amici,ſeu conſanguinei, ſi qui in ciuitate ſunt qui minorem.ſe nõ defendentem, uel ex causa probabili aut neceſſaria, à ciuitate abſentem defendere uellint,iuxta ea quę ponit Bar.in l.hæc autem.ff.ex quibus cau.in poſſ.& Bal.in authen.qui ſemel. col.2. uerſ. nota quòd uox præconis.C. quomodo & quando. Sed ſi procederetur contra maiorem contumacem uerum uel præſumptum, etiam quòd foret abſens non citarentur amici neque conſanguinei:ut docet Bal.ad Spe. in tit.de cita.col.2.uerſi.quando citatus non comparet:nam poſſet curator deputari bonis ipſius abſentis,& cum eo procedi

iuxta terminos gl.in l.ab hoſtibus.in princ.ff.ex quibus cauſ.maior.de quo latè ponit Alex.conſ. 4. uidetur.col. 3.uerſ.tamen quia.li.2.

144 Si collegium, ſeu uniuerſitas. uel capitulum citandi forent.recurre ad gloſ.ordinariam, in uerb.ſingulares, & ibi ponũt doct.in c.bonę de elect.& ad Bar.in extrauag. ad reprimendum in uerb.citatum.& per Rom.in ſingu. 456.& Aeg.concl.185.licet.& Ale.in l. ſicuti. ff. quod cuiuſque uniuerſit.& per eundem, in conſ. 219.num.2. ubi ponit de capitulo citãdo.li 6.& uide omninò Guid. Pap.q.321.in cauſis.Bal.in l.etiam.col. 4. C. de execu. rei iud.Bar.in l.1.C.de iure rep.li.11.gl.in capitul.ſi Capitulum.in prin.ad quam omnes recurrunt: de conceſſ. præb.in 6.Bar.in l. fi. ff. quòd cuiuſ.uniu. & l. non poteſt.la.2.de reg.iur.

145 Et nota quod citatio quatuor principales partes in ſe continet, uidelicet decretum, formam, executionem, & relationem eiuſdem: ut docet Bal.in addi.Spe.in ti.de ſent.col.6.uerſic.nota tamen, & ponit Fel in c.gratum. 2.col.de offi.deleg.& per ea quæ hactenus tractauimus, aliqualiter quoad decretum, formam, & executionem, illiusque concernentia te inſtruere poteris: quoniam neceſſe fuit mixtim, ob connexas doctorum deciſiones illa ponere.

146 Quo uerò ad ultimam partem, uidelicet relationẽ, erit etiam aduertendum, quoniam ſi iudici, antequam ad actum progrederetur, per nuntii relationem, vel aliàs legitimè, de citatione executa non conſtiterit. actus nõ ualeret.& ſi poſt actum factum relatio fieret, nihilominus actus præcedens à principio nullus non conualeſceret, cum à principio de relatione debuiſſet conſtare, liquereq; prætori, ut de ſua poteſtate c rtus fieret: ut eſt tex.in l.hoc autem.§. 1. ff.ex quibus cauſ. in poſ. & ponit Bar.in l ſi finita.§. Iulianus.col.4.uerſi. quærò utrũ. de dã.infe.ubi dixit, quòd ſemel reprobauit unum proceſſum, cum reperiſſet relationem nuntii factam poſt pronuntiationem: unde inquit bonum eſſe, quòd in pro

latione ſententiæ, apponantur illa uerba, uidelicet (uiſa citatione pro hac die & hora ad audiendum ſententiam &c.) & latiùs ponit idem Bart. in l. multùm. ff. de cond. & demon. & Bal. in l. conſentaneum. col. pe. in fi. C. quo. & quan. eādem opinionem tenuit Lap. & poſt eū Anch. Car. & alii in cle. 2. ut lit. pend. in finalibus uerb. quia ut dixi) iudici ſemper debet cōſtare & liquere, id quod eſt cauſa ſuæ iuriſdictionis exercendæ, aliàs non ualet quod agit: ut dicunt doc. in locis ſupradictis. & tenuit Paris. in trac. ſynd. in § . iudices puras. col. 3, uer. iudici ſemper. facit gl. in c. ſæpe. in uerb. ac peremptoriè. in fi. de ap. quam ad hoc allegat Pau. de Caſ. ſing. 28. ſententia non ualet &c. & doctrinam hanc amplectuntur communiter doc. ut colligitur per ea quæ ponit Fel. in c. quoniam contra. col. 9. uer. item nota ex iſta gl. ubi enumerat plurimos, qui præmiſſa ſequuntur: & declarat. Io. Mill. in uerb. citatio licet. col. pen. poſt Bal. in l. prolatā. in fi. C. de ſent. & in l. falſus. col. 7. uerſ. item dubitatur. C de furt. & in terminis ponit Abb. in cō. 84. Ieſu Chriſti. col. 2. uer. corruit. lib. 2. Anc. conſ. 211. de iur. communi. in prin. Aym. conſ. 134. ſcripſi col. 2. cum ſi. in quibus reperies opinionem hanc declaratam. & limitatam non procedere: ſi iudex partibus præſentibus, aut quando periculum foret in mora, uel probabiliter credēs partem fuiſſe citatam proceſſiſſet, ut ibi per eos. & latiſſimè per Hip. de Mar. in l. patre uel marito. uerſ. 2. limitat Fel. nu. 46. ff. de quæ. & Franc. in c. Cum parati. col. pe. uer. 2. quæro extra de app.

1547 Et aduerte (ne decipiaris) licet Bar. dixerit bonum eſſe ut in ſententia dicatur, uiſa citatione &c. per hoc nō intelligas quòd ſi aliter non conſtaret citationem proceſſiſſe, quam per huiuſmodi narratiuam, probatum eſſet citationem præceſſiſſe: quia hoc eſſet falſum ex quo narratiua huiuſmodi illam non probat. cùm ſi ſolennitas extrinſeca, ut declarat idem Bar. & alii in auth ſi quis in aliquo. C. de eden. & in l. prima. C. de rela. & l. ſecunda. ff. quand. appel. ſit. & uide ipſum in con. 98. apparet.

pe

per totum. Canoniſtæ in c. quoniam contra. de proba. Et quòd per talia uerba enunciatiua, quando ſententia fertur in abſentem, citationem præceſſiſſe non probatur eſt magis communis opinio doctorum: ut aſſerit Alexã. in conſi. 42. uiſo proceſſ. col. 1. lib. 1. ſi modò ſententia non foret antiqua: aut ſaltem ultra decenium. Nam tũc narratiuæ ipſius ſtaretur. c. bonæ. el. 1. de elect. & ponit idem. Alex. conſi 123. uiſo proceſſu. 2. col. uer. præterea. lib. 2. & aliàs dixi.

148 Et quoniam (ut uidiſti) citationes quę de longinquo fiunt, uniuerſis & ſingulis diriguntur, illiſque per iudicẽ etiam ſub certis pœnis iniungitur ut ad illarum executionem procedant: idcircò fruſtra diſputandum eſt, nũquid is, qui literas huiuſmodi executus fuerit, fuerit nuntius publicus: ex quo ſtatim quòd ſibi litera citationis pręſentatur, cenſetur ad id officium à iudice deputatus, & poteſtatem nanciſcitur: ut declarat Bar. ad reprimendum. in uerb. per nuntium.

149 Et ex generali obſeruantia, citationes huiuſmodi per tabelliones, tanquam publicas perſonas, in partibus exequi & præſentari conſueuerunt: qui tabelliones poſtmodum ſub illorum manu, & ſigno publicis, etiam corã teſtibus executionem factam iudici citanti referunt: & actum executionis & præſentationis prædictarum in formam publici inſtrumenti redigunt, & iudici præfato trãſmittuntur, quibus in iudicio reproductis & legitimè recognitis, quoad executionem, plenè creditur, illiuſque uigore ad ulteriora proceditur & euitãtur difficultates, nunquid ſoli nuntio ſit credendum, cum aliis: de quibus per eundem Bart. ad reprimendum. in uerbo per nuntium. & gl. & ſcribentes in c. cum parati. de ap. & Spe. in d. ti. de cita. §. ſequitur. uerſi. ſed nunquid creditur ſoli nuncio. & Paris. in trac. ſind. in uerb. credere. ubi in materia nuntii plures & uarias difficultates reperies. & in-
150 ter alia communiter concludi conſueuit, nuntio iurato, in quaſi poſſeſſione officii publici citandi exiſtentes in territorio, & ciuitate, in quibus deputatus eſt, quo

ad actum ipſius executionis. & officium ſuum principaliter concernentia credi, alias extrà officium ſuum, uel locum deputatum, ubi non eſt habitus pro tali. ſibi probabiliter non credi. Et uide Bald. poſt Guiliel. de Cu. in l. ſi qua. per calumniam.. col. fi. C. de epiſ. & cler. & Ale. conſi. 206. uiſo themate. col. 1. & 2. libr. 2. & Dec. d. cóſ. 460. col. fi. nu. 26. lib. 4. & Ang. inſti. de uerb. obligat. §. 1. Et propterea utilis eſt practica in loginquis citare per tabelliones: ut ſupra diximus.

151 Erit etiam aduertendum, quoniam ſi in actu executionis copia ipſius citationis peteretur à parte, illa etiam in forma authentica dari debebit: aliàs citatio non arctaret: ut per tex. in cle. cauſam. ibi, ſibi ſub ſcriptura authentica, uel per lecto illius tenore, & copia, modo conſimili, ſi petita fuerit, inde facta. de elec. & ponit Spe. in ti. de cita §. Iam. u er. hoc autem facto. & Io. Mill. in uerb. citatio. in uer. ſi. Et intellige copiam expẽſis petentis conſignari, ſcilicet poſtquàm executor adimplendo officium ſuum, tenorem citationis legerit, quia ex quo tũc officio ſuo legendo & intimando ſatisfeciſſe uidetur, non eſt ulterius ad reliqua obligatus: idcircò ſi pars pro conſulendis aduoc. ſuis, ſeu alia eius commoditate ultra lect. dimitti ſibi copiam petierit: executor non tenebitur (ut arbitror) gratis dare: quia aliter legitimè munus ſuum adimpleuerat.

Si uerò executos uoluerit (ſe exonerando a lectura) citationem ipſam prout ſcripta reperitur, parti porrigere: hoc uere & naturaliter fieri non poterit ſine tranſlato: cùm porrectio re ipſa, lectio auté fiat nerbis: unde ſi per iſtum modum nuntius ſeu tabellio citare uoluerit: neceſſe erit quòd ſua impenſa, uel ipſius intimantis copia & trãslatum ipſi citato conſignet: & hoc caſu procedet oppoſitio glo. in uer. porrecto. in d. clem. cauſam quæ. ſimpliciter dixit, quòd porrectio fieri debet expenſis intimãtis: & hanc diſtinctionem ſenſit ibi Imo. licet poſteà teneat gl. & opi. gl. uidetur etiam tenuiſſe Pau. ſuper uerb. cũ ſi. & Io. de lig. Anch. & Imo. ſuper d. cle. cauſam contra

tra Geng. qui contrarium tenuerat, uidelicet indiſtinctè expenſis ipſius citati copiam conſignari debere.

52 Inſuper, quod iſtos executores, continuò & diligenter conſiderabitur nunquid in exequendo formam in decrete & corpore citationis ſibi adſcriptam, ſeruauerint: quoniam ſi in aliquo ſubſtantiali exceſſerint, cum meri ſint executores, talis eorum executio non ualebit: ut dictum eſt ſupra, & habetur in l. ſi ut proponis: iuncta gl. C. de re iud. cum ſimi.

Plura etiam in hac ampliſsima & quotidiana citationis materia forent, quæ pro inſtructione iuuenum poni deberent; cùm ſuper his in iudicio quotidiè diſputari cõtingat: ſed quoniam pro maiori parte non concernunt nullitatem, ſed potius contumaciam excuſant, uel ab inſtituto noſtro longè diſtant: propterea caſu occurrente, Specu. eo. titu. & Marianum ſuper rub. de dilat ubi materiam huiuſmodi per uiam tractatus ſatis luculenter expoſuit, uidere poteris.

IN RVB. SEV TITVL.
De Nullitate ex defectu, &c.
SVMMARIA.

1 *Ordo ſolitus iudiciorum ſi non fuerit ſeruatus, ſententia non valet.*

2 *Ordo iuris etiam in cauſis quæ Romani pontificis iudicio deciduntur ſeruandus eſt.*

3 *Ordo iuris tam ab ordinario quàm à delegato etiam principis ſeruari debet.*

4 *Ordinem iudiciorum Papa tollere nõ poteſt in foro laicorum.*

5 *Ordo iudicij in quocunque iudicio etiam poſſeſſorio ſeruari debet.*

6 *Ordo iudicij in quaſcunque perſonas, etiam ſi eſſet mater & filius ſeruandus.*

7 *Sententia quæ eſt nulla ob defectum proceſſus ſubſtantialis, aut libelli ineptitudinem non poteſt reformari, ſed debet declarari nulla: & uide nu. 23.*

8 *Index appellationis ſententiam ex quocunque defectu nullam reformare conſueuit.*

Subſtantiale

9 *Subſtantiale dicitur id, ſine quo aliquid eſſe non poteſt.*
10 *Sententia ſine proceſſu ſubſtantiali conſiſtere non poteſt.*
11 *Sententia appellatur natura neceſſaria & inevitabilis: & eſt id quo primum res aliquis eſt.*
12 *Ordo ſubſtantialis iudicij à iudice neque à partibus tolli pōt.*
13 *Sententia ratione defectus proceſſus triplici modo per viam nullitatis impugnari conſueuit.*
14 *Proceſſus quando non apparet, ſententia dicitur nulla.*
15 *Ordo iudiciorū duplex eſt: vnus de ſubſtātia, alter de iuſtitia.*
16 *Ordinis ſubſtantialis quæ ſint, ſecundum varias antiquorum opiniones.*
17 *Ordinis iudicialis de iuſtitia quæ ſint.*
18 *Libelli oblatio eſt de ſubſtantia iudicij.*
19 *Reſcriptum principis in cauſis non ſummarijs non deſeruit loco libelli.*
20 *Reſcriptum principis in cauſa ſummaria fungitur vice libelli.*
21 *Libelli ſolennitas poteſt remitti, & quoad ſubſtantiam iudicij ſufficit aliqua petitio in actis facta, ſecundum communem opinionem*
22 *Libelli ineptitudo vitiat ſententiam: & quandocunque de iſto defectu quæri poteſt.*
24 *Libelli ineptitudo in cauſis neceſſario libellum non requirentibus nō vitiat, dūmodò ex eo poſſit deprehendi intētio actoris.*
25 *Actionis nomē ſi ī libello ineptè exprimeretur, hodie nō vitiat.*
26 *Libellus generalis & obſcurus parte non opponente procedit in ciuili, ſecus in criminali.*
27 *Citatio quando pars in iudicio non eſt, præſens eſt de ſubſtantia iudicij.*
28 *Litiſconteſtatio eſt de ſubſtantia ordinis iudicialis etiam in iudicio poſſeſſorio, & remitti non poteſt.*
29 *Iuramentum calumniæ parte quandocunque petente cenſentur ſubſtantiale & præſtari debet etiam in ſummarijs.*
30 *Cauſæ cognitio eſt de ordine ſubſtantiali iudiciorum & à iure diuino deſcendit.*
31 *Sententia non præcedente cauſa cognitione lata eſt ipſo iure nulla, & nu. 36.*
32 *Cauſæ cognitio debet actum præcedere, non ſequi: quia talis*

Ee prapo-

præpoſteratio vitiat.

33 Præcipitatio dicitur nouerca iuſtitiæ, & ab ea iudices abſtinere debent.

34 Sententia in dubio cauſa cognita lata præſumitur, præterquàm ſi intra modicum tempus ferretur: quia tunc præſumitur præcipitata, & eſt nulla.

35 Iudices præcipitoſi reprehenduntur à Baldo.

37 Probationes verè non ſunt de ſubſtantia iudicij, ſed ordine iuſtitia.

38 Iudex cui nihil conſtat, nihil decernere poteſt: quia nec Papa poſſet ad debitum non probatum condemnare.

39 Sententia ex vera & iuſta cauſa præſumitur lata.

40 Publicatio proceſſus & teſtium verè non eſt ſubſtantialis, ſed ordinis iuſtitiæ: & propterea à denegatione publicationis appellandum eſt.

41 Sententia quando diſplicet, ab ea eſt appellandum; aliàs per taciturnitatem partium cenſetur approbata.

42 Dilationes ſiue petitæ fuerint, ſiue non, non ſunt de ſubſtantia, ſed de iuſtitia.

43 Iudex non tenetur dare dilationes parti, non petenti, etiam quòd vigeret ſtatutum de dilationibus dandis.

44 Probationes fieri poſſent abſque termino & dilatione.

45 Concluſio in cauſa prophana in foro eccleſiaſtico eſt de ſubſtantia iudicij: ſecus in foro ſeculari vel in cauſa ſummaria.

46 Cautionis præſtatio de lite proſequenda & aliàs iuxta formã authenticæ generaliter, C. de epiſcopis, & clericis, non cenſetur ſubſtantialis.

47 Præparatoria dicuntur omnia quæ fiunt ante litem conteſtatam, & circa ea libello excepto nihil vitiat.

48 Ordo nõ attẽditur, niſi vbi à lege præfixus vt vitiet reperitur.

49 Ordo vnius cauſæ ad aliam ſi præuertitur non vitiat: ſecus ſi eiuſdem cauſæ ad ſeipſam: & propterea ſi prius cognoſceretur petitorium quam poſſeſſorium, proceſſus valeret.

50 Quæſtio criminalis ante ciuilem, & petitionis hæreditatis ante iudicium diuiſoriũ: & principalis priuſquam fideiuſſor, vel fideiuſſores priùs quam tertij poſſeſſores conueniri debent: tamen ſi ordo præuertitur, nõ vitiat, cũ ſit ordinis de iuſtitia.

51 Iudi-

51 *Iudicium dicitur plenarium, vbicunque ſententia gerat plenum præiudicium, & tunc ordo iudicialis ſeruandus eſt.*

52 *Iudicium ſummarium ſiue executiuum paruam ſolennitatem requirit.*

53 *Iudicium quantumcunque ſummarium requirit cauſæ cognitionem, partis citationem, & iudicis declarationem.*

54 *Ordo procedendi datus a principe vel ſtatuto cenſetur ſubſtantialis.*

55 *Solennitas etiam leuis a ſtatuto inducta ſi omittatur vitiat.*

56 *Locus iudicij in ordinarijs locis contractus, in deciſorijs coram quocunque iudice attendi debet.*

57 *Ordo iudicialis & termini ſubſtantiales qui ſeruari conſueuerunt in Ro. cu. in ſacro Rotæ auditorio tam in cauſis beneficialibus quam profanis.*

58 *Cauſa ſemel effecta ſummaria, in quacunque inſtantia ſummaria reputatur.*

59 *Termini ſubſtantiales verè qui ſunt, quorum omiſſio vel præuerſio vitiat proceſſum in Rota.*

60 *Termini qui ſeruari ſolent per audientiam contradictarum contra citatum a principio ad totam cauſam, potius ex vrbanitate quam iuris neceſſitate ſeruantur.*

61 *Termini qui ſeruantur in Rota in cauſis deſertionis appellationum quales ſint.*

62 *Termini qui ſolent ſeruari in Rota quando reus petit ſe abſolui ab inſtantia iudicij.*

63 *Termini ĩ cauſis nullitatũ & attẽtatorũ an et q ſeruari dẽant.*

64 *Termini ſeruati ſuper iniuſtitia puta in cauſa appellationis deſeruiunt in cauſa nullitatis & ſeruati in cauſa poſſeſſorij deſeruiunt in petitorio.*

65 *Termini ſeu qualis ordo iudicij ſit ſeruandus in cauſa diffamationis, & iactationum.*

66 *Termini etiam quòd fuerint ſeruati extra Rotam in prima inſtantia, iterum ſeruantur & a capite inchoatur inſtantia quando eadem cauſa committitur in Rota.*

67 *Terminari ſeruari ſoliti in curia non ſeruantur extra illam in cauſis vigore reſcripti commiſsis.*

68 *Termini & ordo iudiciarius qualis eſſe debeat in cauſis in cu-*

ria Capitolij vertentibus.

69 Sententia qualiter poſsit impugnari ratione ſolennitatis ipſiuſmet omiſſæ.

70 Sententia prius debet ſcribi quam proferatur, alias non valeret ſi ommitteretur, uel præpoſteraretur ordo, id eſt ꝙ prius recitaretur, & poſtmodum ſcriberetur.

71 Solennitas iuris ſeruanda eſt.

72 Sententia taliter ſcribi debet vt legi intelligi posſit. i. clarè, & ea lingua quæ communiter fuerit intelligibilis in loco iudicij.

73 Sententia quòd proferatur ſine ſcriptis an posſit a partibus indici ac ſolennitati huiuſmodi renuntiari.

74 Sententia interlocutoria non habens vim diffinitiuæ poteſt ferri ſine ſcriptis.

75 Sententia condemnatoria expenſarum dicitur interlocutoria, ideo ſine ſcriptis proferri poterit.

76 Sententia ſub verbo primæ perſonæ concepta in ſcriptis lata præſumitur, ſecus ſi ſub verbo tertiæ perſonæ lata fuerit.

77 Sententia quamuis in ſcriptis ferri debeat, lata tamen per teſtes probari poterit.

78 Sententia præſumitur in ſcriptis lata quando notarius appoſuit illud verbu lata, lecta, & ſentẽtial ter promulgata &c.

79 Sententia ſeu inſtrumentum ſolummodò per teſtes probatum: nõ habet ſol tum fauorem, neque executionem ita paratam, prout quando apparet.

80 Sententia in loco ſolito maiorum & tẽpore cõgruo ferri debet.

81 Sententia publicè, id eſt coram notario & officialibus in loco maiorum, non autem ſecretè ferri debet.

82 Actus loco non ſolito & clandeſtinè celebrati quaſi fraudulenti reprobantur.

83 Sententia in loco parum idoneo & tempore minus congruo lata parte non opponente ſuſtineretur.

84 Sententia debet proferri a iudice ſedente non ſtante, vel procedente. ſ. in cauſis plenarijs, ſecus in ſummariis & leuibus.

85 Sententia debet ab ipſomet iudice legi & recitari non ab alio, ſaltim in ſubſtantia & concluſione ipſius ſententiæ, ſi iudex non fuerit illuſtris.

86 Iudex in ſubſcribendo ſententiam nomen dignitatis præpone-

Su

re debet: quod tamen non ſeruatur.

87 Sententia quòd fuerit lecta per narratiuã eiuſdem ſententiæ, & aliàs de facili probabitur.

88 Clauſula illa quæ apponi conſueuit in ſententiis, uidelicet lata, data &c. non eſt de ſubſtantia, nec uitiat ſi omitteretur.

89 Sententia dicitur controuerſiæ propoſitæ à iudice legitimè facta declaratio ſeu diffinitio.

90 Sententia non cōtinens per ſe, vel æquipollens abſolutionem, vel condemnationem, aut declarationem controuerſiæ propoſitæ, eſt ipſo iure nullã.

91 Sententia non poteſt ferri per uerbum gerundium, vt dicimus talem abſoluendum: ex quo illud verbũ habet tractum de futuro, quod non eſt in poteſtate Iudicis: declarat prout hic.

92 Sententia poteſt ferri per verbum credo, vel nõ video ſeu videtur mihi, ſiue per verbum ſtatuimus, præcipimus, & ſimilia.

93 Sententia ſatis eſt quòd declaret factũ, quando lex ſuper tali facto certam pœnam impoſuit ſeu aliàs diſpoſuit.

94 Executio fieri non poteſt contra aliquem quantumuis crimino ſum, priuſquam ſuper crimine declaratum fuerit.

95 Sententia aliquem indeterminatè relegans, intelligitur per decennium relegare.

96 Interlocutoriæ quæ quotidiè fiunt per verbũ ſi & inquantum &c. de iure ſuſtineri poſſunt.

97 Sententia non conformis petitioni & controuerſiæ fatua & inualida reputatur per rationem de qua hic.

98 Sententia in cauſa ciuili abſque eo quòd aliqua ex partibus inſtet per iudicem regulariter fieri non poteſt.

99 Sententia ſuper conuentione omiſſa reconuentione lata ipſo iure tenet ſi non appelletur.

100 Sententia quando iudiciũ ſeu res eſt diuiſibilis, poteſt ferri ſuper parte: ſi eſt indiuiſibilis debet ferri ſuper toto, alias non valeret: quod fallit prout hic.

101 Sñīa dubia vel oſcura controuerſiã non diffinit, ideo nõ ualet.

102 Sententia debet eſſe certa & liquida etiã quòd res deducta eſſet generalis & obſcura: quia alias exequi non poſſet.

103 Sententia pro eius certitudine poteſt ſe ad acta referre, nõ tamen ad alia quæ ſunt extra proceſſum.

104 *Iudex poteſt pronuntiare prout in conſilio in actis exhibito: ſecus ſi non foret exhibitum.*

105 *Sententia ad acta probatoria non aſſertoria, ſiue nuntiatiua in dubio relata cenſetur: ideò ſatis eſt quòd in illis certa quantitas reperiatur.*

106 *Sententia quibus caſibus generaliter ferri poſſit, id eſt, abſque certa quantitate.*

107 *Sententia conditionalis an & quando valeat.*

108 *Conditiones de præſenti vel de præterito actum non ſuſpendunt.*

109 *Sententia ſi occultaretur, qualiter à iudice appellationis pronuntiare poſſet.*

110 *Conditio de præſenti vel præterito etiam impertinens non vitiat ſententiam.*

111 *Conditio de futuro ad negotium pertinens, prout ſi iura veris te abſoluo &c. non vitiat ſententiam.*

112 *Sententia lata ſub iſta conditione, condemno te in eo quod probatum fuerit, an valeat, articulus eſt dubius.*

113 *Conditio de futuro impertinens, putà ſi nauis ex Aſia venerit, non reddit ſententiam nullam.*

114 *Conditio falſa vitiat ſententiam ad eam relatam.*

115 *Conditio vitiat decretum tutelæ, curæ, aut ſimilium ſecum executionem trahentium, aliàs verò interlocutorias non vitiat.*

116 *Sententia ſub modo proferri poteſt.*

117 *Modus non ſuſpendit, ſed ex eo naſcitur actio, in ſua tamen forma ſpecificè ſeruari debet.*

118 *Sentẽtia expreſsè contra leges claras in corpore iuris clauſas manifeſtè lata ipſo iure non tenet, & qualiter hoc procedat.*

119 *Lex obſcura & habens varios intellectus ad decidendum, allegari non poteſt.*

120 *Sententia contra communem opinionem doctorum lata, non eſt nulla, quãuis iudex taliter ſentẽtiando in ſyndicatu teneretur.*

121 *Sententia contra deciſiones dominorum de Rota lata quamuis magiſtrales ſint ipſo iure tenet.*

122 *Sententia vt vitietur per errorem iuris expreſsè requiritur vt talis error ſit patens oculo corporali. & fuerit lata potiùs contra ius partis quàm ius conſtitutionis.*

123 *Sentẽtia vitiatur quãdo conſtat iudicẽ totaliter fundaſſe ſenten-*

tiã ſuper aliquo erroneo & legi aduerſatiuo : ſecus ſi in eo ſe non fundaſſet, apponendo dictionem maximè vel præſertim.

124 Sententia lata contra legem nouam extrauagãtem: ſeu ſtatuta à parte non producta, nec allegata quãdo iudex ea probabiliter ignorare poteſt, non eſt nulla.

125 Sententia lata contra aliam rem iudicatã de qua fuit oppoſitum eſt ipſo iure nulla.

126 Sententia contra notoriũ iuris aut facti lata non valet ex quo notorium æquipollet expreſsioni.

127 Sententia notoriè iniqua & iniuſta, eſt nulla.

128 Sententia lata ex cauſa notoriè falſa, eſt nulla.

129 Sententia expreſsè per modum cauſæ referens ſe ad actũ nullum ſeu falſum, erroneum, vel a iure reprobatum, eſt nulla.

130 Sententiã error non vitiat, quando reperitur in actis ad quæ ſententia nec expreſsè nec tacitè ſe refert.

131 Sententia prima ad libellũ, & ſecunda ad primam referendæ ſunt, ideò error relati cẽſetur ineſſe ipſi referenti, & vitiat.

132 Sententia lata per falſas probationes ac teſtes corruptos & ſubornatos mero iure tenet: fallit prout hic.

133 Iudex in dubio præſumitur ſecutus ꝓbationes quæ in actis reperiuntur: & quòd potius fundauerit ſe ſuper veris quam ſuper falſis.

134 Sententiã quæ prætẽditur per falſas probationes lata priuſquã per viam falſi impugnetur, reſtitutio in integrũ ad reſcindendum impetrari oportet.

135 Sentẽtia lata per ſordes, ideſt prece, timore, vel odio, ſiue per gratiam, aut dolum iudicis, ſeu ambitionem mero iure tenet, quamuis iudex puniendus ſit.

136 Sententia lata per iudicẽ pecunia corruptum tanquam venalis, eſt ipſo iure nulla, etiã ſi pecunia fuiſſet data vt iuſtam ſententiam ferret.

137 Iudici iuſtum iudiciũ vendere nõ licet, quamuis aduocatus vendere iuſtũ patrocinium, & Iureconſultus, rectum conſilium poſſint.

138 Teſtis qui precium recipit vt veritatem diceret, falſarius eſt.

139 Sententia lata per falſum iuramentum an valeat, remiſſiuè.

140 Sententia per colluſionem & corruptionẽ procuratoris extor

ta mero iure tenet.

141 *Corrumpens procuratorem vel aduocatum partis aduerſæ, vel falſificans acta, perdit cauſam, quãuis ſecus ſit, ſi corrumperet teſtes.*

142 *Sententia per metum lata ipſo iure tenet, ſed per actionẽ quod metus cauſa retractanda eſt.*

De nullitate ex defectu proceſſus, ſiue ordinis iudiciarij ac ſolennitatis, et formæ ipſius ſententiæ.

1 POSTQVAM De nullitate ex defectu Iuriſdictionis citationis mandati ſeu inhabilitatis comparentium uidimus: reliquum eſt ut ſummatim aliquid etiam de nullitate ratione proceſſus, ac ſolennitatis, et formæ ipſius ſententiæ pertractemus. Nam ſatis non eſt ad ualiditatem ſententiæ quòd à iudice ſuo, inter partes legitimè comparentes, ſeu citatas lata fuerit: quoniam ſi ſolitus iudiciorum ordo neceſſarius omitteretur, uel etiam præpoſterè fieret: ex hoc ſententia redderetur nulla iuxta text. et notata perſcribentes in l. prolatam. C. de ſent. l. 1. C. de execu. rei iudic. c. ad petitionem. §. fin. extrà. de accuſatio. c. ueritatis. de dol. et contumac. et ponit Specul. in titu. de ſent. §. nunc uidendum. in prin. imò plus inficit iniuſtitia ex ordine quàm ex cauſa: quia prima reddit ſententiam nullam, ſecunda non: inquit Pano. in c. cum olim. col. pen. uerſic. ſed in contrarium de ſent. et re iudicata. et Anch. conſi. 249. pro declaratio ne col. 2. prope fi.

2 Ordo namque iuris etiam in cauſis, quę Romani Pontificis iudicio deciduntur ſeruari debet: ut eſt tex. in c. cùm in cauſis. de re iud. et c. cum dilecti. ibi, uolentes tamen iuris ordinem obſeruare etc. de dol. et cont. quod à fortiori procedet etiam in eius delegato: ut probat tex. in c. exhibita. de iu. c. ex parte, el. 2. de off. delega. c. cau-

ſam

3 ſam quę de reſer quia ad ordinem iudicii ſeruandum adſtringitur delegatus, quemadmodum ordinarius, inquit Bal. in l. proſcr. col. 9. uerſi q̃dam ſunt exceptiones, C. ſi contra ius uel utilita. publ. quem refert & ſequitur Dec. conſ. 483. pro reſolutione litis. in prin. lib. 4.

4 Quinimo nec ipſe Papa (quoad forum laicorum) ordinem iudiciorum tollere poteſt. inquit gl. in c'e. diſpẽdioſam. in uerb. uſur. de iud. quem ſeq. Abb. in c. cum clericis. col. 1. uerſi. nunc uenio ad gloſſam. de for. compet. & Bal. in l. eos in fi. C. de uſur. & Anch. conſi. 30. dubitari ſolet. col. 1. num. 4. iudicem itaque iuris ordinem ſeruare oportet, alioquin iniuſtè facere dicitur ſecundum Ioan. And. & Gemi. in c. dilect. de ſent. excom. in 6. & Ang. in l. 1. ff. ne quis eum. prout eos refert & ſequ. Hippoly. de Marſ. in l. 1. in princ. uerſi. quomodo autem iudex. num. 30. ff. de q.

5 Et præmiſſa procedunt regulariter, & in quocunque iuditio ſiue poſſeſſorio: quia etiam in poſſeſſoriis ſeruandus eſt iuris ordo: ut uoluit Bar. in l. naturaliter. §. nihil. commune. ff. de acq. poſſ. prout refert & ſequitur Abb. in c. conſultationibus. col. 2. uerſi. ideò extra gl. & ibi

6 congerit Fel. col. fi. in fi. de off. dele. & ibidem Abb in c. Bonæ memoriæ. nu. 17. de appe. & hoc inter quaſcunq; perſonas, etiam ſi ageretur inter matrem & filium: quia etiam tunc in procedendo ſeruabitur iuris ordo: inquit Bal. in l. congruentius. C. de patri. poteſta. ac etiam ſi eſſemus in notariis: quia & illa habent ſuum ordinem, q ſeruandus eſt ut in c. qualiter & quando ubi Fel. in prin. multa cumulauit extra, de accuſ. & Anch. in c. 1. de off. dele. & in conſi. 167. uiſis. col. 2. in fi.

7 Et nullitas hæc, ex defectu proceſſus ſubſtãtialis adeò eſt reuelans: ut ſententia hac ratione nulla per iudicem appellationis reformari non poſſit ſed duntaxat pronunciari nulla: ut uoluit Abb. poſt alios in 3. & 4. not. in c. cum dilect. per illum tex. de empt. & uend. quem tex. ad hoc commendat Bal. in l. 2. 14. q. C. de reſcind. uend. ut tradit Alex. in conſi. 79. proſpectis uerbis. uerſi. eſt uerũ

lib.

lib.2.& Dec.d.conſi.484.2.col.uerſ.nec prædict.

8 Quamuis iudex appellationis regulariter ſententiam ex quocunque etiam iuriſdictionis, & citationis defectu nullam reformare conſueuerit, ſecundum communem ſcribentium ſententiam: ut atteſtatur idem Alex. in conſi.67.uiſo themate lib. 6. & conſi.111.uiſo lib.5. & d.conſi 79.in prin.lib.2.

9 Quando igitur proceſſus & ordo eſt ſubſtãtialis,à partibus aliquo modo omitti,uel remitti non poteſt:qui illud dicitur ſubſtantiale alicuius rei, ſine quo res illa eſſe non poteſt prout dicimus de pretio reſpectu emptionis. l.pretia.ff.de contra.emp.iuncto.§.pretiũ.inſt.de empt. & uend. eodem modo ſentent.ſiue proceſſu ſuo ſubſtan

10 tiali conſiſtere non poterit: ut formaliter arguit Bar. in d.l.prolatam.col.2.uerſi.dico ꝙ illud.& Bald.ibi,col.1.

11 uerſi. item præmitto. dicit quòd ſubſtantia dicitur natura neceſſaria & ineuitabilis: & eſt id, quò primum res aliquid eſt: ut declarat idem Bald. in l. etiam. in princ.uerſi.& quia quotidie.C.de execu.rei iudi.

12 Idcircò etiam ꝙ iudex pronunciaret abſque proceſſu, uel non ſeruato iuris ordine procedendum fore talis pronuntiatio in nullo prodeſſet: cum ordo & ſolennitas huiuſmodi in fauorem publicum fuerit introducta,ſecũdum Card.in Clem ſepe.q.12.de uerb.ſig.& factum prętoris iuri publico derogare non poſſit. l.1.§.1.ff. de feriis.l.formam.C.de off.præfe.præt. cum aliis,de quibus per Alex. conſi.36.in fi.lib.2. nec inferior contra legem ſuperioris diſpenſare poteſt Ro.conſi.332. in caſu propoſito.col.1.uerſi.1.& hoc eſt.Aym.conſi. 179.in cauſa appe.col.1.& facit bonus tex.in l.teſtanſti ibi,nam iuriſditionis mutare formam,uel iuri publico derogare, non eſt cuiquã permiſſum &c. C.de teſti.& tenet Bal.in l.1. col.13.uerſi.ego non credo.C.qui accu.non poſſ.& Ant. de Bu.in c.exhibita.quem in terminis noſtris refert & ſequitur Alex.conſi.82.uiſo proceſſu.in prin.lib.3.& cõſ. 182.nu.5. lib.6.prout nec prodeſſet, ſi huic ſolennitati partes renuntiarent, per text. in l. ius publicum. ff. de pact.

pact.& ponit Caſſad.dec.9.nu.8.de appel. & Rot. dec. 86.in cauſa. in no. & Doctores in l. nemo poteſt. ubi Iaſ.col.3.in 2.elect.de leg.1.& idem Iaſ.in l.ſi cōuenerit. col.1.de re iud.dum ponit. quòd ſententia abſque ſubſtantialibus,uel cum expreſſo errore iuris etiam de conſenſu partium lata eſt ipſo iure nulla.& firmat Guid Pa. q.216.iudex.& Capit.dec.46.in fi.Anch.conſi.67. quęrela,col.fi.nu.6.Aym.cōſ.137.uidetur.col.4.in prin.

13 Et quoad iſtam nullitatem plerumq; circa tria principaliter diſputari conſueuit:uidelicet primò quòd ſentētia eſt ipſo iure nulla ex quo nullus apparet proceſſus & cauſæ cognitio præcedens. Secundò & ſi apparet quòd debitus iuris ordo ſeruatus non fuit, ſed ratione eiuſdem cauſæ ad ſemetipſam, uel aliàs idem ordo præuerſus & præpoſteratus eſt. Tertiò ꝙ & ſi is ordo qui fuit adhibitus fuerit debitus, nihilominus quod aliquid ex ipſius ordinis & proceſſus ſubſtantialibus fuerit omiſſum,opponi ſolet.

14 Et quoad primum ſatis expeditum eſt,quòd ſi de proceſſu non conſtat: ſententia abſque eo lata eſt ipſo iure nulla,maximè ſi ab ea appellatum fuerit:ut probatur in c.quoniam cōtra.ubi ponit gl.Inn.& alii circa fi de probatio.& in c.cum in iure.de offic.deleg per Aeg.concl. 89.ſententia.& Alex.in conſi.222 & lib.2. Caſſad.dec. 1.in fi.de præſumpt. ubi poſt Alexand. in d.conſi.atteſtatur ita communiter teneri: & ponit Saruen. ſuper regulas de triennal. q. 33. & diximus ſuprà in alia quæſtione dum ponitur qualiter & a quo poſſit, & debeat nullitas probari,ubi de hoc uidere poteris.

15 Circa reliqua duo ſciendum eſt duplicem quoad iudicia ordinem reperiri. Vnum qui ſi omittitur, uel præuertatur uitiat:quia dicitur ordo de ſubſtantia. Alium qui ſi omitteretur,aut præuerſus fieret, circa remedium appellationis ipſo facto non uitiaret:qm̄ dicitur ordo de iuſtitia:ut uoluit gl.in ſumma.2.q.1.& Pan.in c.exhibita. col.pe.uerſi.ſed ad ſuſtinendum.de iud.

16 Quæ autem ſint ordinis ſubſtantialis, & quæ de ordine

ne iuſtitiæ antiqui noſtri inter ſe aliqualiter uariarunt. Nam gl. in d. l. prolatam. C. de ſen. de ordine ſubſtantiali eſſe uoluit, ut offeratur libellus, lis cõteſtetur, iuretur de calumnia, depoſitiones teſtium conſcribantur: & publicentur, ſententia ſcribantur, & à iudice proferatur: et ſi ordo ipſe omittitur, ſententia (ſecundum ipſam) non ualeret. Io. And. poſt Aeg. et Bonaguid. in add. Spe. in tit. de ſent. §. iuxta. in 1. add. non recedendo ab opiniones gloſſæ, dixit ſeptem tramites ordinis iudiciarii ſubſtantiales eſſe, libelli, oblationem, litiſconteſtationem, iuramentum calumniæ ſeu ueritatis, ſcripturam atteſtationem, et earundem publicationem, et ſententiæ ex ſcripto à Iudice ſedente recitationem: ex his aſſerens potiſſimè colligi nullitatem ſententiæ Spec. in proœ. ſecundę partis, uerſi. et nota ꝙ non omnia inquit, ꝙ ſubſtantialia iudicii ſunt Citatio, libelli oblatio, litiſconteſtatio, iuramentum calumniæ ſeu ueritatis, et ſententia: et ſi quid ex his omittitur uel prępoſteretur, ipſo facto ſententia non tenet: et ꝙ cætera non ſunt ſubſtantia. Azo, in ſumma, ſub. tit. de iud. in prin. (prout etiam refert idẽ Spec. de off. om. iud. col. 1. uer. 2. uidendum) inquit, ꝙ ſeptem requiruntur ad ualiditatem ſententiæ: uidelicet libelli oblatio, cautionis expoſitio, litis conteſtatio, iuramentum calumniæ, cauſæ congruis interrogationibus examinatio, ſententię in ſcriptis prolatio, et executio, cuius opinionem formaliter ſequutus eſt Bal. in rub. de uindi. liber. col. 2. uerſi. Amplius quoque. Hoſt. in ſumma, in tit. de ſent. §. qualiter. col. 4. uerſi. id eſt ordo, dicit ꝙ ordo ſubſtantialis iudicii eſt, ut pars citetur, libellus offeratur, lis conteſtetur, de calumnia iuretur, et ꝙ ſentẽtia abſolutoria uel condemnatoria certa congruo loco, et tẽpore à competẽti iudice ſedẽdo in ſcriptis gratis et ritè, id eſt nõ expreſſum contra iura pronuntietur: et ſi contra hunc ordinem fieret, ſententia eſſet nulla, &c.

17 ORDO iudicialis de iuſtitia non ſubſtantialis ſecundum ipſum Hoſt. conſiſtit in his, quæ inter iuramentum de calumnia et ſententiam aguntur; prout ſunt poſitiones

nes et reſpōſiones teſtium, et inſtrumentorm productio nes et publicationes, interlocutiones, renunciationes, cō cluſiones, et allegationes: quem ordinem ſi iudex nō ſer uauerit, ſententia ipſo iure tenet, quaſi contra ius litigatorum potiùs quàm ius commune publicum lata.

Et ſic (ut uides) iſti antiqui patres in omnibus non concordant: ſed quoad ſubſtantialia unus plus altero requirit, et ordinem iudicii ac ſolennitatem et formam ipſius ſententiæ reſpicientia permiſcent. de quibus ſingulariter pro aliquali iuuenum cognitione aliquid neceſſario ponendum eſt.

18 LIBELLI itaque oblatio ex ſupradictorum omniū communi ſententia, eſt de ſubſtantia iudicii: cùm principium & fundamentum cauſæ & ipſius iudicii exiſtat: non ſolùm ratione partium, uerùm etiam reſpectu iudicis offerri conſueuit: uidelicet ut ipſe iudex ex eo modum & actionem intentatam, & nunquid ſi apta, uel nō, & ſibi concludat cognoſcere poſſit, ac ſecundum illius formam ſententiam ſuā dictet iuxta tex. in c. licet Heli, extrà de ſimo. & cle. ſæpe. de uerb. ſign. l. ut fundus. ff. com. diuid. cū ſimil. quæ notabiliter ponit Ancha. conſ. 386. in lite poſt prin. ideò ſolennitas libelli eſt ſubſtantialis, & omitti non poteſt: ut uoluit gl. magiſtralis in fi. in c. 1. de libell. oblat. ubi hoc idem tenēt Inn. Hoſ. Ioan. And. Cal. Io. de Imol. qui dicit iſtam ueriorem, & Maria. ibi, in 4. col. concludens regulariter libellum neceſſarium fore: ſiue inter perſonas eccleſiaſticas ſiue ſeculares agatur: & de quibuſcunque rebus etiam merè prophanis, & coram quibuſcunque iudicibus, etiam ſi eſſet arbiter: ut uoluit gl. in l. pen. uer. coniunctim. C. de arbit. & gl. 3. in auth. offeratur. de litiſconteſtat. quamuis ſecus coram arbitratore. c. quintaualliis. de iureiur. & quòd libellus ſi de ſubſtantia, tenuit Cyn. Iac. de Areti. Bart. & Bald. in d. auth. offeratur. & Paul. Lau. & Steph. in d. clem. ſæpe. Barto. Ange. Paul. de Caſt. & Iaſ. ibi, ſecunda col. in l. 1. in princi. ff. de eden. & Bald. in authen. contra rogatus. in fin. C. ad Senatuſconſul. Treb. & in

authen.generaliter.col.pen.uerſic.quintò quæro .C. de Epiſcopis & cleri.ubi dicit quòd illius omiſſio uitiat,& remitti non poteſt: prout etiam glo. & doctores in cap. ex cauſis.de offi.deleg.& ponit Ancha.conſi. 33.per ſtatutum. Et ideò libellus quoad ordinem proceſſus eſt ne-
19 ceſſarius:ut reſcriptum à principe impetratum pro libello haberi non poſſit, quamuis ad effectum actionis perpetuandæ ſufficiat & illius uice fungatur: & proptereà ſi ſuper reſcripto(alio libello ſeu petitione non præcedente) ſententia ferretur, eſſet nulla, ſecundum Bal.in l.1.C.quand.libel.princ.dat.in primo nota. & in l.1.uer.tertiò.nota.C.de precib.Imper. offer.quoniam reſcriptum non dirigitur,neque concludit ipſi parti,ſed iudici duntaxat:ut etiam uoluit Bal.in l. ne quicquam. §.ubi decretnm.ff. de off.proconſ.& leg.maximè in cauſis non ſummariis,ſecundum Imol.in c.dudum el.2.de elec.poſt Bal.in l.ſi quis filio præterito.§.hi autem.ff.de iniuſto rupt.teſta.quos ſecus eſt Fran.de Cur.conſi.50. col.14.uer ſicu.reſtat. & latiùs per Soc. in d. c. ſecundo. uerſ. ſeptima regula.art.12.de libel. obla.
20 Quamuis ſi eſſemus in ſummariis, & reſcriptũ à parte loco petitionis reproduceretur,& peteretur fieri,prout in eo etiam quoad ordinẽ proceſſus uice libelli fungeretut:ut uoluit Spe.in tit.de libel.concep. §. nunc dicendum uer.6.& in tit.de proba. §. 1. in fi. & Abb.poſt Ant.in c.prætereà.co. 2. uer. ſed pro declaratione extrà de dilatio.cum aliis ad propoſitum adductis, per Alex. qui hoc tenuit in conſ.201. in cauſa, in princ. lib. 2. & Decius in conſ.483.pro reſolutione.col.2. uer.ne prædictis.li.4.& in Ro.cu.in frequenti uſu eſt.
21 Contrariam tamen opinionem uidelicet quòd libellus de ſubſtantia iudicii non ſit, ſed ſaltim tacitè ad inſtar iuramenti calumniæ omitti poſſit, & ſufficiat talis qualis petitio in actis redacta: ut pars ſuper illa an uelit credere,uel contendere:ut Iudex ſententiam ſuam formare poſſit,cũ per iſta iuri ſatisfactum ſit: tenuit Frãc. Zabarela, in dicta cle. ſæpe. ubi gloſ. in uerbo neceſſarius.

rius.ac tenuerunt Petr.de bella Perti. in dicta auth.offe ratur.& Ant.in d.c.1.ubi Io.de Imo.dicit hanc æquiorem,& in practica ſeruandam.& Alex.de Imol. in dicta l.1.in princ.col.2.de eden.dicit hanc magis communiter teneri & ſeruari in practica, maximè in cauſis ſummariis,& aliis ubi ſententia neceſſariò non eſt in ſcriptis ferenda, iuxta authen.breuiores.C.de ſen.ex breuicu.recitan.& aliis caſibus enumeratis per Spec. in tit.de libelli conceptio.§.nunc dicendum.& Maria.in c.1.col.6.de libell.obla.tu uerò inter huiuſmodi altercationes doctorum uſui & ſtylo curiæ in qua fueris adhærebis. Anch. conſ.133.ſatis col.2.in fi. & conſi.383.primò,col.fi.ubi dixit quòd ſicut ineptitudo libelli. uitiat proceſſum in cauſis ordinariis, ita uitiat & reddit iudicium nullum in cauſis ſummariis. Illa talis qualis petitio quæ debet aptè concipi & in iure fundari ut ibi per eum.

Vbi autem libellus requiritur, actor multum debet animaduertere,quoniam ſi ille ex ſui facie appareret inceptus, etiam quòd parte non opponente ſuper illo fuiſ-
12 ſet lata ſententia:nihilominus huiuſmodi ſententia eſſet ipſo iure nulla· & actor in expẽſis cõdemnari deberet reſeruato ſibi iure agendi ex cauſa apta, ſi qua foret per text.cum ibi not.in c.examinata.de iudi. & gl.inſti.de obliga in uerb.iſtud. in fi. quam dicit ſingularem Bald. in l.actori.in fin.C. de reb.cred.& in l. ex hoc iure. ff.de inſtit.& iur.& pro qua uidetur text.in l.fi.in uerb. nihil agit.ff.de lib.& poſth.eandem gl.ſequitur Alex.in conſ. 147.uiſis.uerſic.non obſtat quòd ſi iudex. & conſ. 152. in cauſa & lite.col.2.uer.ex his breuiter. & conſ.187.uiſo.col.2.in prin.l b.6.&conſ.137.in cã & lite.2.col.uer. & ſi ſententia.libr 2,& Dec. conſi.62.col.pe.in fi.lib.1.

Et de iſto defectu quandocunque queri poterit ſecundum Iac.Butrig.& Bal.in l.licet col.antepen. C.de procurat.& Bal.in authen. ſi quis litigã. C. de Epiſcop. & cle.cum aliis de quibus per Iaſ.inſti. de actio. §.omnium.col.9.etiam quod à parte(ut dictum fuit)non eſſet oppoſitum ſecundum Bar. in l.edicta. col. 3. in fi. & Bart.

Bald ibi in repe. Pad.col.15.& Alex.col. 5. & Iaſ. col. 6.C.de eden.Ant.de But.in c.dilecti.de Iud. dummodo ineptitudo expreſsè reſultet ex libello: ſecus autem ſi tacitè uel per ſubauditos intellectus ac ſubtilis iuris rationes deprahenderetur,ſecundum Bal.in l.certa ratione.uerſic.præterea.C.quando prouoc.& l.2.circa fi. C.de re iud.Maria,in c.fi.ar.32.de libel.obla.& ſententia ex defectu ineptitud.nis libelli nulla, per iudicem appellationis reformari non poteſt ſed omninò declaranda eſt nulla,& actor in expenſis condemnandus:ut
23 ponit Alex.in conſi.79 proſpectis. col. 1. uer. eſt uerũ. li.2. Et Fel.in c.in literis.col.pen. uer.tertia declaratio: de off.deleg.plura cumulat Aym.conſi.clj.neminé.col. 1.& conſi.191.in cauſa col.1.ubi tenet quòd ſententia ſit nulla quando actor ſine actione experitur. dummodo reus de hoc excipiat, ut diximus ſupra.

Quando autem libellus dicatur ineptus: & quomodo ineptitudo cognoſcatur, ponit idem Maria. in d.c. 2.arti.24.de libel.oblatio.quem occurrente caſu uidere poteris.& Paris de puteo in tract.de ſynd.in §.an dictum capit.col.2.uer.& aduerten.& col.ſeq. uer.quando in hoc &c.ponit notanter Rō.deci.35.ſi quis in cauſa prophana in ulti.addi.in no.quæ dixit quod duplex eſt ineptitudo libelli:una uiſibilis:ut peto rem ſacram: alia inuiſibilis:ut peto rem uti meam,quæ poſtmodum apparet ſacra: & quod talis ineptitudo cognoſcitur ex duobus,ſcilicet ex materia & forma: materia conſtat ex cauſa & rei:Cauſa ex facto & iure ſimul,puta obligatione,uel ex iure tantùm,puta domino. Si igitur talia habent in ſe conſonantiam,libellus eſt aptus.Si uerò habent in ſe diſſonantiam,ineptus eſt.

Nota etiam quòd euidens calumnia habetur loco libelli inepti:ut uoluit Inn.in c. ſ.de off. uicar. quem refert & ſequitur idem Paris in d.tract. in uerb. Iudex.colum.3. uer. iudex in iuriſdictione &c.

24 Si uerò eſſemus in caſibus libellum neceſſariò non requirentibus,etiam quod eſſet ineptus:ſi modò intentio

tio actoris ex eo deprehendi poſſet,ſententia ſuper eo lata ualeret:ut uoluit Bar.ad reprimendum . in uei b figura.& gl.in l.uinum.in gl.magiſtrali circa fi. ubi Bal. Ang.& Mod.ff.ſi cert.pet.& gl.in uerb.ſacris.§.multis. inſt.de liber.quam in propoſito dicit ſingularem Bal. in l.conſentaneum.in 4 col. C. quomodo & quand. Iud. tenet Inn.in c.examinata . de iud. dum uoluit quod ſi hodie exprimeretur,nomen actionis ineptæ:ex hoc pro
25 ceſſus non foret nullus:qui talis expreſſio non erat neceſſaria.quod dictum magni facit Bald.in l.Gallus.§ 1. ff.de li.& poſth. & Iaſ.in d.§.omnium.col.pen.de actio.

Aliquando etiam in cauſis libellum requirẽtibus ineptitudo non uitiat: ut declarat Bal.in l.fi.in fin.C. de fideicommiſ.& Soc.in conſi.146.uiſo.circa mediũ col.6. uol.1.& in fallentiis ſuper regula.356.Inſuper hæc nullitas & libelli ineptitudo tollitur,& purgatur per illã clauſulã,quę in fi.libellorũ cõiter apponi cõſueuit: uidelicet petens ſibi ius & iuſtitiam miniſtrari iudicis officiũ benignè deſuper implorãdo ſm Inno. & Io.And.in c.2.de ordin.cognitio.& Bal.in l.1.de excep.rei iud.Imol. in l. ſi cum nulla.ff.de re iud.prout refert & ſequitur Paris in lib.de ſynd.in §.an dictũ c.1.col.4.uer.tñ aduertendum &c.& plura notabilia ponit Cap.in deci. Neap. dec. 10. col.fin.& dec.86.nu.16.& de illa clauſula omni meliori modo.uide Anch.cõſi.83.uiſis.col.2.conſi.357.col.2.

26 Libellus autẽ generalis,obſcurus, & incertus, ſi pars non opponit, & ſententia ſuper eo feratur, ſuſtineri poſſet.l.fi.& ibi glo.& doct.C.de annal.excep.c.Abb. ſane. de re iud. lib.6. & hoc in ciuili. in criminalibus autem ſecus per text.in l.libellorum.uerſ.quod ſi libelli: & ibi Bart.ff.de accuſ.& Bal.in l.1.colum.13. C. de confeſ. & doct.in d.l.edita.& in §.curare.inſtit.de actio.cum ſimi. de quibus per Alex.conſi.182.lectis.col.1.lib.2.& Paris d.lib.de ſynd.in §.an per dictum cap.per duas colum. & Rot.deciſ.35.ſi quod in cauſa.in fi. addi.in not. & Anto.Capi.in deciſ.Neap.deciſ.5.nu.9.cum ſimi.

27 SECUNDO ſuprafcripti doctores pro ſubſtantiali or-

dine iudicii ponunt citationem:quaſi ꝙ oblatio libello pars ad illi rńdendum,& ad reliquos actus citari debeat alias proceſſus & ſnia non ualerẽt:ꝙ eſt uerum,qñ pars non eſt pñs: quia citatio tunc eſt fundamẽtum ordinis iudiciarii,& ſine ea regulariter ꝗcquam fieri non põt ut eſt cõis reſolutio doctorum in l. nequicquam.§.ubi decretum ff.de of.proc.Bar.& Imol.in l.ſi opus.ff.de nou. ope.nunc.& l.quod iuſſit.ff.de re iud.cõ uul. ſed ſi pars eſſet pręſens citatio non eſſet de ſubſtantia, cum ſnia & proceſſus abſq; illa formari poſſint,ut ꝑ tex.& ibi ſcrib. in l de uno quoque.ff.de re in cauſa.§.iud.l. cauſæ.ff.de mino & dixi ſupra in tit.de citat.

28 TERTIO pro actu ſubſtantiali doctores pfati litiſcõ teſtationẽ requirunt,& uerè hęc eſt ſubſtãtialis:cũ fundamẽtum & initiũ totius iudicii exiſtat: ut ponit Spec. in prin.ſecundæ partis.col. 1.uerſi.& nota ꝙ non oĩa.unde Bal.in c.unic.col.1.extra de litiſc. (ubi eſt bonus textus)dicit ꝙ litiſconteſtatio eſt tanquam lapis angularis ac fundamentum iudicii: quo deficiente nihil põt ſuper ædificari.c.cùm Paulus 1.q.1. & ponunt doctores in d. c.1.in auth.Offeratur.C.de litiſcont & l.fi.§.illud C.de tempor.appellat.& in capit. 2. de litiſcont.lib. 6. & in d.l.prolatam.

Quod procedit etiam ĩ iudiciis poſſeſſoriis ut eſt tex. in c.2.ubi not.doct.ut lite non conteſt.gl.& Bar.C.ſi de moment.poſſeſſ.Bar.& Ang. in l.fi.C.qui legitimã perſonam habeant.Bal. & Sal.in l.fi. C. ſi per uim. uel alio modo. Ioã.And & alii in c.conſultatio.de offi.deleg.& (excepto Guil de Cu.)tenent communiter doct.ut aſſerit Sal.in d.l.fi.quem ad hoc refert & ſequit Alex. cõſ.2 conſideratis.col.3. in prin.lib.3.& ſequitur Dec. conſi 302.pro tenu.col.2.uerſi.2.quia lib.2.Et adeò conteſtatio litis eſt ſubſtantialis. ut illi renunciari non poſſit:ut per gl.in c.cauſis de of. dele.c.1. de litiſcon. in 6.& c. ſi de re iud.eo.li.gl. in cle. ſæpe.in fi.de uerb.ſig. & ponit Mill.in uerb.renunciare.Alex.& Iaſ.in l. ſi cõuennerit ff.de re iud.Bar.in l.quoties.C. de priui.ſcho.lib.12.ponit

nit dec.Neap.181.Abb.col.fi. & per oēs in d.l. prolatā. & Rot.dec.88.in cauſa.in no. Quod intellige regulariter & ordinariè.nam adſunt plures caſus, in quibus neceſſariò litiſconteſtatio non requiritur:quod enumerat Mari.Socy.in c.frequēter.col.2.ubi enumerat caſus 82. conteſtationem litis non requirentes,extrà ut lite non conteſtata.

29 QVARTO doct.ſupradicti pro ſubſtātia ipſius iudicii iuramentum calumniæ ſeu de ueritate dicenda communiter requirunt:quod intellige uerum parte petente:nā tunc in qualibet parte litis præſtari debet: ſed ſi non peteretur, tacitè omitti poſſet. & proceſſus ac ſententia abſq; eo lata tali caſu ualeret : prout eſt hodie deciſum, per c.1.de iura.calum.li.6.& ponit Bar.Bal.& alii in l.fi. eo.ti.iſtud iuramentum in quibuſcunq; cauſis ēt beneficialibus & ſummariis exigi poteſt:ut d.c.1. & cle. ſæpè de uerb.ſig.igitur ſi fuerit petitum ſubſtantiale eſt:quia tunc pſtari debet, alias proceſſus & ſententia non ualeret:prout eſt tex.in d.c.1.dec.dominorum 660. dic ꝙ ſi in aliqua.& 664.nota ꝙ ſi in aliqua.in antiq.nota tamē ꝙ non eſt compellendus quis ad iurandum de calūnia, niſi priùs decreta copia proceſſus,ſi fuerit petita, ſecundùm Rot.ut per Fa.cauſa 26.d.l.

30 QVINTO Ex ordine ſubſtantiali iudicii ſecundū aliquos ex ſupraſcriptis, cauſæ cognitio & examinatio requiritur,q̄ nedum ad iudicii ſolennitatem,uerum etiam ad naturalem iuſtitiam conſeruādam adinuenta eſt. Naturali namq; rationi conuenit, ut quis priùs cognoſcat id, ſuper quo iudicare debet: & propterea dici conſueuit ꝙ cauſæ cognitio à iure diuino deſcendit: ut inquit Abb. in c.1.de cauſ.poſſeſſ.& prop.quem ſequit Fel. in
31 c.eccleſia.col.12.uerſ.2.nota.de conſtitution.Sententia igitur non præcedente cauſæ cognitione lata eſt ipſo iure nulla:ut inquit Bar.in l.prolatam.& ibi cęteri ſequuntur,in uerſi.fi.C.de ſent.& in l. ex ſtipulatione ubi tex. eo.tit.& facit tex.in l.fi.& l.ſi iudex.C. comminationes uel epiſt.& c.ponderet.l. diſ.c.Deus omnipotens.2.q.1

c.quęro.6.q.1.optimus tex in c.ſummoperè.11.q.3.&c. Hēricus.de pœn.diſ.1.cū ex literis.de reſti.i integ.cū ſi.
32 Et talis cognitio debet actum præcedere, non ſequi: alias huiuſmodi præpoſteratio uitiaret,ſecundū Bald in l.non enim.in prin.commen.in ſi.de adoptionibus, quē ſequitur Fel.in c.quoniam contra.col.1. in princ.ut lite non conteſt.& facit l.2.C. de ſententiis ex breuiculo recitādis. & l.1.C.de executione rei iudic.& ꝙ ponit Bal. in l.cū iudex.C.de ſent.& in l.non dubium.in 5. oppoſi. C.de legib.dum uoluit ſenten. ex probationibus factis, non fiendis ferri debere: quem ſecutus eſt Alex. in conſil.37.uiſo.col.6.in prin.lib.2. quod malè à plerisque iudicibus noſtri temporis obſeruatur, qui quotidiè priuſquam proceſſus & merita cauſæ cognouerint, ac illa digeſſerint,prout in cedula,in qua tunc nihil eſt deſcriptū, pronūtiant: ꝙ & ſi ob negotiorum multiplicitatem ſeu periculum inſtantiæ, uel aliàs ex aliqua rationabili cauſa,aliquando tolerari po..t, iuxtá ea quę ponunt doctores in l.cùm iudex.ubi Bal.col.1.uerſi. quæro quid ſi iu-
33 dex.C.de ſenten.cum aliis de quibus per Dec.cōſi.517. in ſententia in princ. lib.4.regulariter tamen iudices ab huiuſmodi præcipitatione abſtinere debent quoniā præcipitatio dicitur nouerca iuſtitiæ: ut probatur in clemē. paſtoralis.§.uerum.de re iud. cum aliis in propoſito adductis per Fel.in c.Eccleſia ſanctæ Mariæ nu.35.de conſtitutio.Hippol.in l.ſtatut.lib.nu. .ff.de quæſt.lenta uirtus & cunctatrix non ante iudicat quàm quod honeſtū & decorum inſpexerit: uelox autē iniquitas quæ ad nocendū occaſionem quærit,omnia præcipitat inquit text. in c.inter hæc & hircum in princ.de pen.diſt.illa 3. q.6. ponit Spec.in tit.de aduoc.§.hic dicendum. colum.2. & quamuis in dubio ſententia cum cauſæ cognitione prolata præſumatur,prout fuit celebre dictum Bal. in l. edicto.C.de ed.d.ad quod magnifacit Franc.in c. ex parte. in l.2.col.de ap. nihilominus multotiès præſumptio huiuſmodi ex breuitate temporis tollitur. Vnde ſi iudici
34 una die proceſſus cauſæ ſeu magnum regiſtrum præſenta-

ſentaretur, & altero die pronunciaret, ſententia tanquā cauſa non cognita. & actis non uiſis lata eſſet ipſo iure uulla:cum intra tam breue interuallum, & modicum tẽporis iuris præſumptione quis non potuerit merita illius cauſæ uidere, ac maturè ſuper his conſiderare, & deliberare. Idcircò talis ſententia quaſi præcipitata, ac temeraria & (prout præſumitur) iniuſta amittenda non eſt, ſed tanquàm nulla reiicienda: ut uoluit Bart. in d.l. prolatā. Cuius dictum doctores ubique ſequuntur & tenent: ut dixit Iaſ. in l. ſi is apud quem col. 4. in fi. & per do. Alex. ibi, col. 3. C. de eden. & ꝙ dictum illud doct. communiter ſequantur, uide per Fel: hoc ponentem in c. quoniā contra, col. 16. uer. 2. declara. ubi enumerat infinitos doctores hoc tenentes extra de proba. & Alexā. conſi. 218. uiſis, col. fi. lib. 2. poſt Abb. in c. afferte. col. 2. de præſumpt. & in c. cùm ex literis, in 8. not. de reſtit. in integ. & ponit Dec. conſi. 295. in cauſa iſtorum. col. fin. uer. 2. principaliter. lib. 1. & conſi. 479. in controuerſia. col. 2. in fi.
35 lib. 4. Anch. conſi. 36. uiſa. colū. 2. & conſi. 255. in cauſa Paris conſi. 79. lib. 1. & uide Aym. conſi. 179. col. 1. cum ſeq. unde non immeritò contra iudices ita præcipitoſos inſurgit Bald. in c. ad noſtram, per illum text. de cōſuet. & Dominic. de ſanct. Gemin. in d. cap. ponderet. 50. diſtin. ubi & ipſi aſſerunt ſententias huiuſmodi nullius momenti fore: prout etiam uoluit Alexan. qui eos refert in conſi. 123. ſcripſit. colum. 9. uer. quinimò. lib. 4. & tenet Paris, qui pulchrè loquitur in lib. de ſynd. in §. an ſi iu-
36 dex. col. 2. ac probant etiam Ant. de But. Imol. & Pan. in c. 2. de re iud. & latiſſimè Feli. qui articulum ponit in d. c. eccleſia S. Mariæ col. 7. uer. 9. de conſtit. ubi atteſtatur hanc uidelicet ſentētiam latam non uiſis actis, & cauſæ cognitione non præcedente eſſe nullam: cōiorem ac ueriorem ſententiā eſſe: ut ibi in col. 9. in uer. 13. & ult. in fi. ubi uideas & Alex. in d. l. ſi is ad quem. & doct. in l. ꝙ iuſſit. de re iud. & Fran. in c. dilecto. col. pen. q. 55. de appel. & regula procedit ēt ꝙ eſſet ſnia Papæ vel Imperatoris: quia ſi ex abrupto, & non præcedente cauſæ co-

gnitione ferretur, diceretur nulla arg. tex. in c. tum ex literis. de reſtitu. in integ. & ponit Dec. poſt multos ibi per eum relatos, conſi. 544. Sereniſſ. col. 3. uer. ſecundò principaliter. lib. 4. & Cap. dec. Neap. 69. in cau. Ioan. nu. 35. Anch. conſi. 167. uiſis circa fin. Aym. conſi. 153. ultra col. 1. & 179. col. 1.

Intellige prædicta, quãdo ſnĩa fertur ĩ abſentẽ, ſecus in præſentẽ, & proceſſui non contradicentem: quia ſibi imputandũ eſſet ſm Lap. alleg. 28. delegata. & ſnia ualeret, prout ẽt ualeret ſi adeſſet timor ſcandali futuri: nã tunc licitũ eſt iudici fallere ne fallatur, ſec. Bal. in conſi. 127. lib. 3. relatũ ab Alex. ad Bar. in l. fi. §. ſi quis. in verſi. arma. ff. de dam. infe. facit etiam quod ponit idem Bald. in l. ſi quis filio. §. hi aũt in fi. ff. de iniu. & irrit. teſt. Fel. in c. 1. col. 13. uer. fallit ſeptimò de conſt. ubi ꝙ propter metum periculi licitum eſt iudici tranſgredi leges, tamen ſuper huiuſmodi periculo non creditur iudici ſed illo ſaltim ſummariè cõſtare debet Angel. in c. 107. dict. Dec. conſi. 366. col. fi. uer. & ideò quando lib. 3.

37 SEXTO Aliqui pro ſubſtantiali iudicii ponebãt probationes quoniã poſtq̃ per negationẽ partis res effecta eſt dubia: ut ĩ l. ſi quis libertatẽ. C. quib. ad liber. procl. & l. nemo. C. de acq. poſ. Iudex cui nihil cõſtat, nihil decernere põt, ut l. 1. ubi gl. C. ſecund. tabu. quẽ tex. in propoſito adducit Bal. in l. falſus. col. 7. uer. itẽ dubitatur. in fi. C. de fur. Imò ſi nullis præcedẽtibus ꝓbationibus iudex aliquẽ cõdemnaret, diceretur in dolo: ut uol. Bal. in l. 1. col. 8. C. de his quæ pę. no. cĩ. aliis de. quibus per Alex. cõſi. 131. in cauſa. col. pe. uer. ꝓbatur ẽt lib. 2. Ideò in quocũq; iudicio ẽt poſſeſſorio, & quãtumuis ſummario

38 requiritur plena ꝓbatio: ut uoluit gl. cõiter approbata in l. 1. in uer. filiũ. C. quorũ bono. prout atteſtatur Alex. conſi. 139. circa fi. lib. 6. Nã ipſemet Papa nõ poſſet condemnare ad debitũ nõ probatũ, ex quo eſſet cõtra ius naturale uel gẽtiũ, & eradicare naturalẽ iuſtitiã: ut inquit Alex. cõſi. 2. col. 1. uer. & eſt ratio lib. 2. quem ſequi. dec. Neap. 91. aliàs qui non probat dicitur carere

iure

iure l. argentarius. §. cum autem. ff. de ed. l. quidam tabularum. ff. de fur. per quæ iura hoc dixit Bal. cõſi. 67. quia ex facto col. 2. lib. 3. refert & ſeq. Aym. cõſi. 48. cogitur. col. 2. nu. 4. Iterũ. 2. col. facit bonus tex. in c. nullũ. 30. q. ult. & quamuis poſſent ſuper articulo hmõi plura diſputatiuè hincinde adducit concluſiuè teneas ꝙ ſententia lata abſque probationibus non eſt nulla, ſed iniqua cũ nõ fuerit contra ius cõſtitutionis, ſed cõtra ius litigatoris duntaxat lata. ita conclu. Rot. ut per Aeg. cõſi. 73. Sententia, & ẽt quia probationes media cauſæ dicũtur & ſunt de ordine iuſtitiæ, non aũt ordine ſubſtãtiali iudicii: unde quãuis iudex abſque probationibus malè faciat aliquẽ cõdemnare, nihilominus ſnĩa ſua, ſi ab ea non fuerit appellatũ, tenet & in rẽ trãſit iudicatã: quia ex iuſta & uera cauſa lata præſumitur. c. Cũ inter. c. ſicuti. de re iu. c. Bonæ. el 1. ibi Inn. & alii de elect. ponunt doct. in c. quoniã cõtra de probatio. & eſt magis cõis opinio ſcribentium, ſecundum Imol. c. cum in iure de off. deleg. Et Alexã. poſt ipſum in conſi. 105. ponderatis. lib. 5. & Dec. conſi. 295. in cauſa iſtorũ, col. 1. lib. 2. quia (ut diximus) probationes de ſui natura non ſunt de ſubſtãtia iudicii, ſed ad bene eſſe: ut inquit Bar. in l. prolatã. in fi. & ibi Bal. & Ang. C. de ſent. & Bal. in l. qui accuſare. C. de edẽ. ubi ꝑ illũ tex. apparet ꝙ ſnĩa in fauorẽ rei, actore aliquid probãte, ẽt ꝙ reus nihil ꝑſtet, proferri põt, & in l. cũ & minores. col. pe. C. ſi aduer. rẽ iud. tenet Abb. per illũ tex. in c. afferte. de ꝑſump. & Alex. d. conſi. 105. 2. col. lib. 5. late Fel. in d. c. Eccleſia ſanctæ Mariæ col. 11. uer. ſimiliter & fortiùs. ubi gl. tenuit cõtrariũ, extra de cõſti. quãuis gl. opinio intelligi poſſet, quãdo iudex probationes recipere noluiſſet, ſed illis nõ obſtãtibus ad cauſæ expeditionẽ ꝓceſſiſſet. Nam eo caſu ſnĩa poſſet dici nulla: prout declarat Alex. poſt Bal. ĩ d. conſi. 105. uer. accedit, &c. Nihilominus & tũc puto debere à denegatione admiſſionis ꝓbationũ huiuſmodi appellare: aliàs ſententia ipſo iure teneret: ut cõcludũt Aut. Cald. Dominic. Fel. & alii in d. c. Eccleſia ꝑ tex. ĩn

l.Argentarios.§.cum autem.in uerſi. ſi non probauerit. ff.de eden: & l.poſthumus.§. ſi quis ex his. ff. de inoffic. teſt.& l.cum putarem.ff. famil. erciſ. ita concludit dec. Neapol.deciſio.47.fuerunt latæ. & Franc.latè diſputans articulum quæſt.55.in d.cap.dilecto. de appel. Præmiſſa etiam tenuit Capic. ut in deciſio.1. colum.9. uerſic. ſecundò quòd dictum.

40 Septimo Aliqui pro ſubſtantiali ordinis iudiciarii etiam publicationem proceſſus & teſtium requiſierunt: quod intellige parte publicationem proceſſus & teſtium petente. Nam ſi iudex tunc non facta publicatione procederet, ſententia ſecundum ipſos non ualeret ut uoluit Hoſt.in ſumma, de ſen.§.qualiter. col.3. uerſi. duodecimus, & eſt glo.quæ dicitur ſingularis, in c.fin.in uerb.iudicii.de hæret.lib.6. quam in propoſito ſingularem vocat Alexan.in l.diuus.colum.1. de re iudi. Quamuis ex his quæ dicta ſunt concludi poſſet, ꝙ etiam petita & denegata publicatione, ſi ſententia ferretur, ualeret, ſi modò à denegatione publicationis non fuiſſet appellatum: quoniam proceſſus reſpectu iudicis, ſemper dicitur publicatus: & reſpectu partium publicatio dicitur de ordine iuſtitię, non de ordine ſubſtantialis iudicii, vt eſt celebre dictum Inno.in c.cum I.& A.de re iud. quem ibi doctores omnes ſequuntur, & Imol.in d.l.diuus.ubi dicit ſe de hoc ſæpius in practica dubitari uidiſſe: Idẽ tenet Abb. in c.cum dilecti.de fid.inſtru.& Bart.in d.l.prolatã (quãtũuis glo.ibi contrarium tenuerit) & illam glo.etiam reprobat & aſſerit in Rom.cu.practicari contrarium. Bald. in c.1.colũ.3. ſi de inueſtit.inter domi.& vaſſal.& latè per duas col.ponit Fel.in d.l.cum I.& A.& Ang. in d.l.prolatam.& Lanfran.in d.cle.ſæpe, ſuper uerb. defenſiones, nu.15.de uerb.ſign.& tenet Guid.Papæ.q.586. quæritur.& 369.quæ ſunt in fi.Capi.dec.1.col.9.uol. 2. quòd dictum, & Alex.conſi.120.uiſo proceſſu.nu.7.lib.7.Caſſad.deciſ.6.nu.2.de app.optimè ponit Anch. conſi.53. commiſſio publicationis aſſerens hoc iniuria ſerua i qđ in ſacro Rotæ auditorio ſæpius practicaui per deciſ.16.

not.

noc.ꝙ non uitiatur ſententia teſtibus non publicatis,niſi à non publicatione fuerit appellatum &c.in antiq.Nam ſi denegatio, & iudicis interlocutio huiuſmodi diſplicebat: pars debebat appellare, & non illi tacitè acquieſcere.c.ex parte de app.l.1.C. ſi ſæpè in integ. reſti. poſtu. ibi. appellare debuiſtis ſi ſentẽtia uobis diſplicebat &c. Et ponit Bar.in l.à procedente.C.de dilat. Si ergo proprio facto illam (acquieſcendo)confirmauit, parere habet neceſſe l.fi.C.de ſenten.quæ ſine cer. &c.l. ab eo. C. quo.& quan.l.1.C.de poſtu.l.1.C.de iuriſ.om.iud.

42 OCTAVO Dicemus idem de dilationib. quia ſiue petitæ fuerint,ſiue non,ſnīa dilationibus non conceſſis lata ualebit,cùm ſint media cauſæ:& ius partis, non autẽ conſtitutionis concernant,ac probationes abſque termino & dilatione fieri poſſint: idcircò ſi nõ fuerint petitæ, non eſt quid imputandum iudici:ſi petitæ fuerint,& denegatæ,imputatur parti, quæ non appellãdo acquieuit: prout concludit Bart. in d.l.prolatam.(quamuis glo. & Bal.ibi uideatur ſenſiſſe contrariũ)quoniã ut ſnīa dicatur lata cauſa cognita:ſatis eſt quòd feratur parte præſente,uel citata,iuxta tex.in l. in cauſa.§.cauſa cognita.ff.de min.& de cauſa poteſt iudici ẽt per aſſertionem partium liquere,iuxta tex.in l.fi.per uim,uel alio modo, inſuper ſi dilationes non dentur, uel dentur minus breues:nõ eſt proditum remedium nullitatis, ſed appellationis,ut in c.1.de dilatio.& ex ſupraſcrip.rõnibus quòd dilatio nõ ſit ordinis ſubſtãtialis tenet Spec.in princ.2. part.Ita ẽt uidetur reſidere poſt multa Bal.in d c.eccleſia ſanctæ Mariæ.& ibi Imol.col.7.per text.in c.dilectus filius.de reſcr.& c.ex parte not.de app.& c. conſtitutus. el 3.de teſti.ubi hæc not. Bal. & c.interpoſita. de appel. in quibus locis probatur quòd ſi iudex exceptiones ac partis defenſiones nõ admittit:& pars à denegatione nõ appellet,ſententia ualet:& hanc partem tenet Fran.in c. dilec.q.55.col.4.& Bald. in l.petendæ.in 3. not.per illũ tex.C.de temp.in integ.reſt.& in l.cùm à nobis. per illũ tex.C.de dilat.quæ(ut dixi) procedunt maximè ſi pars

non

ubi à lege præfixus,ut uitiet, reperitur:ut inquit Bal.in auth.hoc amplius.nu.28.C.de fideicõ.& i.fin.nu.14.C. de hære inſti.ubi ponit ꝙ ordo legis diuinæ, naturæ, & formæ,ꝑpoſterari nõ debet,& in l.præpoſteri.C.de teſta.

49 Idcircò quamuis ordinarii iuris ſit, ꝙ poſſeſſorium prius debeat terminari quàm petitorium l. ordinarii. C. de rei uend.l.incerti.C.de interdi.l.ſi de ui.ff.de iud.l.fi. C.quorũ bono.maximè ubi ageretur actione ſpolii,quæ in hoc ut prius cognoſcatur priuilegiata eſt,c. ſuper ſpoliatione.de ord cog.& 3.q.1.& quæſt.2.per totum.

Nihilominus ex quo talis ordo eſt potius de iuſtitia,q̃. de ſubſtãtia iudicii,ſi præuerteretur,& pars non exciperet:proceſſus & ſententia ualerent, maximè quia hic eſt ordo cognitionis unius cauſæ ad aliã, & reſpicit ius litigatorũ:nõ aũt eſt eiuſdẽ cauſæ ad ſeipſam:neque reſpicit ius publicũ: his nãq; duntaxat caſibus præpoſteratio uitiare ſolet ut eſt glo.in l.ſi mancipium.§.1.ff.de euict.& tex.in l.1.& ibi gl.& ſcrib. C.de app.glo.in l.2.C.cõi diuid.declarat Bar.Bal.& Ang.in d.l.ſi prolatã & ponit gl. in ſumma.2.q.1.& Bar.in l.ꝓſecutione.in fi.C.de pign. Bal.in l.ꝑ hãc.in 6.col.uer. uel pone exẽplũ.C.de temp. app.Lanf.in c.qm̃ cõtra.§.interlocutoriæ.uer. circa ordinẽ.nu.15.de prob. & Alex.in conſi.34 conſultus.lib.4.

50 Idem diceretur,ſi eſſent duo quorum,unum eſſet maius,uel alteri præiudiciale:ut dici cõſueuit de q̃ne criminali & ciuili:qm̃ quæſtio criminaliter mota ratione maioritatis priuſquàm ciuilis cognoſci & terminari debet: ut l.ſi C.de ord.iud.aut foret quæſtio libertatis ſeu nataliũ,& quæſtio hæreditatis. Nam illa quæ alterã perimit, prius terminari deberet: cùm ex illius deciſione altera multoties decidatur:ut in c.tuam.de ordine cogn. & c.lator.qui fi.ſint leg.c.exhibita.de iud.l.unic.cum ibi notatis.C.quãd.ciuil.ac crim.præiud l.1.& ꝑ tot. C. de ord. cogni.Et Bal. utrunque ponit in l.1. nu.2. C.qui accuſ. non poſſ.Aym.cõſi.79.quadam Caterina.col.3.uerſi.3. redditur nulla.Anch.conſi.62.duplici per totum.

Prout etiam idem foret, quando aliquis non poſſeſſor cohæres

cohæres, uel dominus, aut cõſocius negaretur ab altero: prius enim petitione hæreditatis, rei uendicatione, ſeu actione pro ſocio, contra poſſeſſorem, quàm diuiſorio iudicio agere oporteret: ut l. 1. ff. fami. ercif. & l. fundi quę. ff. de excep. & ponit glo. & ſcrib. in d. l. Si mancipium. ff. de euict. & Alex. conſi. 46. uiſis & accuratè. col. pe. uerſi. ergo eſt. lib. 1.

Idẽ obſeruandũ eſſet, ſi creditor uellet agere contra fideiuſſorẽ, non excuſſo principali debitore: quia ordo eſt ut prius agat cõtrà principalẽ, ſi præſens eſt, authẽ. præſente. C. de fideiuſ. Prout ẽt prius mãdatores & fideiuſſores excutiendi ſunt, antequã ad tertios poſſeſſores pignorũ deueniatur. auth. ſed hodie. C. de acti. & obli. cũ aiis, de quibus p Alex. cõſ. 137. in cã. col. 3. in prin. lib. 2. In oĩbus igitur præmiſſis ac ſimilibus, & ſi ordo iuſtitiæ ſit, ut prius unũ expediatur q̃ aliud, nihilominus cũ præuerſio ſit unius cauſæ ad aliã, & principaliter iura partiũ cõſpiciat, præuerſio nõ uitiabit: ut dixi ſupra, & ponit Guido Pap. q. 94. aliquĩ. & 221. item & 432. ſuprà.

51 HACTENVS loquuti ſumus de ordine illius iudicii, quod ſecundum regulas communis iuris plenarium eſt: in eo namque cum ſententia generet plenũ præiudiciũ, requiritur q̃ iudicium ſit formale: & habeat ſua ſubſtantialia: uidelicet q̃ ordinis iudiciarii obſeruantia, de qua ſupra, perſonarum præſentia, & utriusque partis iurium audientia interueniat: ut declarat Bal. in l. iudices. C. de iudic. ubi etiam dicit omne iudicium regulariter dici plenarium: & ponit Spec. de offi. om. iud. §. poſtremò.

2 Si uerò judicium ſummarium foret, uel ſui natura: ut puta q̃ eſſet præparatorium, ſeu preambulũ ad aliud: uel ex eo q̃ illius ſñia modicũ ſeu reparabile præiudiciũ afferret: ut ponit exẽpla idẽ Bal. in d. l. iudices ſiue q̃ ratione contractus, uel obligationis, aut uigore legis, ſiue reſcripti, uel ſtatutorũ, aut aliter, iudiciũ foret executiuũ: tunc tanta ſolennitas & obſeruãtia nõ requiritur, ſed ea dũtaxat, quæ ueritatẽ rei, ac partis defenſionẽ reſpiciũt, principaliter attenduntur: ut declarat gloſ. & ibi doct. in cle.

ſæ-

ſæpè.in uerb.defenſiones.de uerb.ſig.iunct.tex.in cle.di ſpendioſã.de iud.ubi cauſæ ſpirituales ab his dependentes,tanq̃ ſummariæ enumerant.& declarat Bar.l.ad re-
53 primẽdum,in uerb.figura.Quantumcunq; tñ cauſa fuerit ſummaria,neceſſariò interuenire dẽt cauſę cognitio, partis citatio,& iudicis declaratio:ut dixit Alex. in cõſ. 42.uiſo nu.4.lib.4.& habetur in d.cle.ſepè.

Et quoniam in qualibet ſpecie cauſarum ſiue ſummarię,ſiue plenarię ſint ultra communis iuris diſpoſitionẽ, in pleriſque locis uigore ſtatutorũ aut conſuetudinis localis,certus modus ac ſolẽnitas in procedendo adhiberi conſueuit: Propterea diligẽter ad id erit aduertendum: quoniam quicquid ſtatuẽti uel principi ꝙ obſeruet, & ſit ordo placuit,cenſetur ordo ſubſtantialis: cũ talia niſi
54 aliquo miniſterio,& rationabili cauſa induci nõ cõſueuerũt:idcircò ſi modus ille, & ordo non ſeruaret,proceſſus eſſet nullus,diſtinctione non habita an eſſet ordo unius cauſæ,ad ſeipſam,uel ad aliã:q̃a ſemper q̃d fit contra hmõi ordinẽ, ipſo iure nõ ualet.c. Cum dilecta. de reſcr.c.cũ uenerabili.de off.dele. ita declarat Bal. in d.l. prolatam.col.pen.uerſi.nota ꝙ in l.1.ff. de lib.& poſth. ubi moderni uoluerunt quamlibet leuem ſolennitatem à ſtatuto pro forma & ordine inductam ſi omittitur uitiare:q̃d reaſſumit Fel.in c.quoniam contra.col.5.uerſ. ſi tamen ſtatutum.extrà ut lite non cont.in d.c.Cum dilecta. & ponit Dec.conſ.10.uiſo puncto.col.1.li.1. cõſi. 429.licet.col.2.nu.5.& cõſ.434. in prin.& conſi. 466. Stante.col.4.uerſi.& iſta concl.li.4.& pleniùs cõſ.802. accurate.in prin.co.li.cum cõſ.ſeq.in prin. & conſi.612. conclusionẽ.col.1.li.5.Anch.conſi.6.uiſo.nu.4.& conſ. 36.in prin.Aym.182.col.3.

56 Cũ itaq; in concernẽtibus ordinem & modũ procedẽdi,corã quocunq; iudice ſiue ordinario,ſiue delegato attẽdi debeat locus iudicii: quãuis in deciſoriis locus contractus attendaẽ:ut de utroq; ex gl.ord.quã ibi ſequunẽ, Iac.de Aret &Cy 2.q.& Bal.in l.fi.C.q́ ſit long.cõſuet. & l.3.in fi de teſt.l.2.C.queãd.teſt.ape.l.2. circa fi.C. de

iur. calũ. iunct.l.1.in prin.ff.de uſur.& l.ſi fundus.ff. de euict.& l.1.C.de eman.libe.tenet Spe.in ti.de feriis.§.1. uer.ſed ponit Io. And.& gl.i c.licet canõ.iu uerb. decr. de elect. li.6.Canoniſtæ in c.ꝙ clericis.de for. cõp.& in rub.de conſu. Et eſt cõis opinio ſcribentium:ut latè cõprobat & atteſtat Alex.in conſ.164.circa dubitationem col.2 uerſ.ſed pmiſſis.lib.9. & in terminis tenet Rot.ut p Aeg.cõcl.78.ſuper appellatione.& Rot. dec.20.anno domini in fi.in no.Gui.Papæ q.262.conſuetudo.

Idcircò diligenter uidere ꝓceſſum cõueniet,& perquirere nunquid ordo ac ſolẽnitas iudicii in loco,ubi cauſa agebatur ſeruari ſolit. ad unguem ſeruata fuerit.

Puta exẽpli gratia(pro te iuuenis)ꝙ cã in Ro.cu.agitata fuiſſet: uidendũ erit nunqd ordo iudiciarius fuerit ſeruatus,ſm ſtylo & conſuetudinẽ illius fori,in quo cau-
57 ſa cognita deciſa extitit:uidelicet ſi in ſacro Rotæ auditorio cognita fuit: uidebis nunqd termini ſubſtantiales ibidẽ pro tela & ordine iudiciario ſeruari ſoliti, ſeruati fuerint. Nã in cauſis beneficialibus ac ſpũalibus,& aliis, de qbus in d.cle.Diſpendioſã, uel in ꝓphanis, in qbus à partibus(ut fieri cõſueuit) fuerit obtentũ reſcriptũ ut ẽt in his producat prout in beneficialibus:in illis oĩbus qñ cauſa eſt in prima inſtãtia,ex ſtylo eiuſdẽ palatii,termini infrà ſcripti unus poſt aliũ obſeruari conſueuit: uidelicet qa pars diuerſa ad dicendũ contra cõmiſſionem ad primam diẽ, ad libellandum ad primã,ad articulandum ad duodecimã, ad dicendum cõtra articulos ad ſecundam ad producendum omnia,ad ſecundam,ad dicẽdũ contra producta ad ſecundã,ad declarãdum & iurandum de calumnia ad primam dies citari conſueuit.

In ſecunda uerò inſtãtia omnes prædicti termini ſeruantur ad primam diem, excepto termino ad articulandum qui ſeruatur ad octauam.

In tertia inſtantia termini prædicti ſeruant ad primã diẽ,excepto termino ad articulandũ, qui ſeruat ad ſextam (hos aũt dies intellige ꝙ ſint utiles & nõ cõtinui), ut declarat Rot.dec.135.ſi mandetur.in no.

In

In cauſis uerò ꝓphanis, in quibus ex ui alicuius reſcri pti ad inſtar beneficialiũ ꝓcedi nõ põt cũ de iure in eiſ dẽ requiratur libellus, uel ſaltim talis qualis petitio: & lis oĩno cõteſtãda ſit, ultra terminos ſupraſcriptos, ex ſty lo ſeruatᷣ ẽt terminus ad reſpõdendũ libello, & litẽ cõte-ſtandũ ad primã: & ad hoc ſi pars nõ reſpõderit, ac litem nõ fuerit cõteſtata, cõſueuit quatuor uicibus citatio rei terari: uidelicet primò ſimpliciter, ſecũdò ad primã diẽ, tertio ad idẽ ſub pena excõicationis, quartò ad idẽ ex ſu perabundanti: Alioquin ad uidendum ſe declarari &c. Deinde fit citatio ad articulandum ad decimãquintam diẽ in prima, in ſecunda inſtantia ad octauã, in tertia ad ſextã, in reliquis fit prout in beneficialibus, præterquàm in termino ad libellãdum: qui in prima inſtantia in prophanis fit ad octauã, in beneficialibus ad primam, prout in Rom. cu. practicantibus notorium eſt: quãuis rarò eue niat ꝙ termini huiuſmodi prout in prophanis obſeruen tur: quia cõiter obtinentur reſcripta, ut in huiuſmodi cauſis procedi poſſit ad inſtar, & prout in beneficialibus, & tunc uigore talis reſcripti ſeruãtur termini primo loco poſiti: de quo uide Caſſ. deciſ. 9. de reſcrip.

58 Et nota ꝙ ubicũq; cauſa prophana, ſeu alia uigore reſcripti ſeu aliàs ſemel efficitur ſummaria, in quacũq; inſtãtia, & corã quocũq; iudice qualitas huiuſmodi cogni tionis ſummariè ꝑdurat, vt ꝑ Aegid. conclu. 41. Si Papa. & Caſſad. deciſ. 8. quæ magiſtra eſt, ſub tit. de reſcrip.

Erit inſuper ſciendũ ꝙ ex ſupraſcriptis terminis, quatuor ſolummodò ſubſtantiales iudicantur: quorum ſi ali-

59 quis omitteretur, proceſſus non ualeret, uidelicet, termi nus ad articulandum, ad dicendum contra articulos, ad producendum omnia, & dicendum contra producta, iſti namque partis defenſionem, ac cauſarum cognitionem, & inſtructionẽ reſpiciunt, & proptereà nõ poſſunt omit ti: nec illorũ ordo prępoſterari: ut per Rot. dec. 33. quan do cõmittitur, quę declarat præſentẽ materiã, & dec. 90. domini omnes: in no. & deciſ. 806. Sciendum eſt. in an tiq. & Aeg cõcl. 27. & deci. 560. cõclu. & Caſſ. dec. 2. de iud.

iud.qui optimè loquitur.iunct.d.dec.8.ut reſcripti.

Reliqui autem termini bonum eſt, ut propter ſtylū ſeruentur: quamuis ſi aliquis ipſorum omitteretur, uel præpoſteraretur, ſententia nihilominus ualeret: ex quo tales uidelicet porrectio libelli, litiſconteſtatio, iuramentum calumniæ (non petitum) in iſtis ſummariis non ſunt de ſubſtātia: ut magiſtraliter declarat idem Caſſ. d. dec. 8. nu. 6. de reſcr.

60 Eſt etiam ſciendum, ꝙ quādo à principio cauſæ reus ad totam cauſam generaliter citatur, termini ſupraſcripti, non dicuntur de ſubſtantia, ſed ad bene eſſe: ex quo contra taliter citatum & non comparentem abſq; ulteriori citatione uſque ad ſententiam diffinitiuam incluſiuè de iure procedi poſſet: ut diximus ſuprà. & hoc tenet Rot. dec. 8 in antiq. & dec. 93. iudex in fi. & dec. 78. poſt Lap. & 245. licet, circa medium & 223. Si committatur. in no. in quib. locis uidebis Rot. concludentem terminos huiuſmodi, qui per audientiam contradictarum contra citatum ad totam cauſam ſeruari conſueuerunt. potiùs ex urbanitate, quàm iuris neceſſitate ſeruari: nihilominùs propter ſtylum, etiā tales ſeruādi ſunt, ſecundum Aeg. concl. 310. fuit. & 560. conſi 319. cum

61 aliis ad ſuprà. qual. nul. in iud. ded. poſ. ubi etiam reperies de iudicio attentatorum: & ꝙ in eo non ſunt ſeruādi termini ſubſtantiales, ſed ſatis fore de ipſis attentatis docere: ut ponit Rot. dec. 765. ſciendum eſt ꝙ ſi in aliqua. in anti. ut ibi dixi, & nota ſecundum Aeg. concl. 343. appellans, ꝙ termini ſeruati ſuper iniuſtitia, puta appellatione deſeruient etiam in cauſa nullitatis: cum nulla maior ſit iniuſtitia quam nullitas, ſecundum eum:

62 prout etiam termini ſeruati in petitorio deſeruiunt in cauſa poſſeſſorii: ut per Biſſignetum dec. 1. de cauſa poſſeſ. & propriet. cum ſim. Caſſ. dec. 9. n. 7. eo. ti. & ſicut deſeruiunt etiam quoad ius nouum in iudicio poſt obſeruationem dictorum terminorum deductū, ut per Aeg. Card. 562. ſi ex gratia.

63 Et ſi foret cauſa diffamationis, & iactionum ſuper

dine iudicii ponunt citationem:quaſi ꝙ oblatio libello pars ad illi rñdendum,& ad reliquos actus citari debeat alias proceſſus & ſnia non ualerēt:ꝙ eſt uerum,qñ pars non eſt pſens:quia citatio tunc eſt fundamētum ordinis iudiciarii,& ſine ea regulariter ꝗcquam fieri non pōt ut eſt cōis reſolutio doctorum in l. nequicquam.§.ubi decretum ff.de of.proc.Bar.& Imol.in l.ſi opus.ff.de nou. ope.nunc.& l.quod iuſſit.ff.de re iud.cō uul. ſed ſi pars eſſet pręſens citatio non eſſet de ſubſtantia, cum ſnia & proceſſus abſq; illa formari poſſint,ut ꝑ tex.& ibi ſcrib. in l de uno quoque.ff.de re in cauſa.§.iud.l. cauſæ.ff.de mino & dixi ſupra.in tit.de citat.

28 Tertio pro actu ſubſtantiali doctores pſati litiſcō teſtationē requirunt,& uerè hęc eſt ſubſtātialis:cū fundamētum & initiū totius iudicii exiſtat: ut ponit Spec. in prin.ſecundæ partis.col.1.uerſi.& nota ꝙ non oīa.un de Bal.in c.unic.col.1.extra de litiſc. (ubi eſt bonus textus)dicit ꝙ litiſconteſtatio eſt tanquam lapis angularis ac fundamentum iudicii:quo deficiente nihil pōt ſuper ædificari.c.cùm Paulus 1.q.1. & ponunt doctores in d. c.1.in auth.Offeratur.C.de litiſcont.& l.fi.§.illud C.de tempor.appellat.& in capit. 2. de litiſcont. lib. 6. & in d.l.prolatam.

Quod procedit etiam ī iudiciis poſſeſſoriis ut eſt tex. in c.2.ubi not.doct.ut lite non conteſt.gl.& Bar.C.ſi de moment.poſſeſſ.Bar.& Ang. in l.fi.C.qui legitimā perſonam habeant.Bal. & Sal.in l.fi. C. ſi per uim. uel alio modo. Ioā.And & alii in c.conſultatio.de offi.deleg.& (excepto Guil de Cu.)tenent communiter doct.ut aſſerit Sal.in d.l.fi.quem ad hoc refert & ſequit Alex. cōſ.2 conſideratis.col.3. in prin.lib.3.& ſequitur Dec. conſi 302.pro tenu.col.2.uerſi.2.quia lib.2.Et adeò conteſtatio litis eſt ſubſtantialis. ut illi renuntiari non poſſit:ut per gl.in c.cauſis de of. dele.c.1. de litiſcon. in 6.& c. ſi de re iud. eo.li.gl. in cle. ſæpe.in fi.de uerb.ſig. & ponit Mill.in uerb.renunciare.Alex.& Iaſ.in l. ſi cōuennerit ff.de re iud.Bar.in l.quoties.C. de priui.ſcho.lib.12.ponit

nit dec.Neap.181.Abb.col.fi. & per oēs in d.l. prolatā. & Rot.dec.88.in cauſa.in no. Quod intellige regulariter & ordinariè.nam adſunt plures caſus, in quibus neceſſariò litiſconteſtatio non requiritur:quod enumerat Mari.Socy.in c.frequēter.col.2.ubi enumerat caſus 82. conteſtationem litis non requirentes,extrà ut lite non conteſtata.

29 QVARTO doct.ſupradicti pro ſubſtātia ipſius iudicii iuramentum calumniæ ſeu de ueritate dicenda communiter requirunt:quod intellige uerum parte petente:nā tunc in qualibet parte litis præſtari debet: ſed ſi non peteretur, tacitè omitti poſſet & proceſſus ac ſententia abſq; eo lata tali caſu ualeret : prout eſt hodie deciſum, per c.1.de iura.calum.li.6.& ponit Bar.Bal.& alii in l.fi. co.ti.iſtud iuramentum in quibuſcunq; cauſis ēt beneficialibus & ſummariis exigi poteſt:ut d.c.1. & cle. ſæpè de uerb.ſig.igitur ſi fuerit petitum ſubſtantiale eſt:quia tunc p̄ſtari debet, alias proceſſus & ſententia non ualeret:prout eſt tex.in d.c.1.dec.dominorum 660. dic ꝙ ſi in aliqua.& 664.nota ꝙ ſi in aliqua.in antiq.nota tamē ꝙ non eſt compellendus quis ad iurandum de calūnia, niſi priùs decreta copia proceſſus,ſi fuerit petita, ſecundùm Rot.ut per Fa.cauſa 26.d.l.

30 QVINTO Ex ordine ſubſtantiali iudicii ſecundū aliquos ex ſupraſcriptis, cauſæ cognitio & examinatio requiritur,q̄ nedum ad iudicii ſolennitatem,uerum etiam ad naturalem iuſtitiam conſeruādam adinuenta eſt. Naturali namq; rationi conuenit, ut quis priùs cognoſcat id, ſuper quo iudicare debet: & propterea dici conſueuit ꝙ cauſæ cognitio à iure diuino deſcendit: ut inquit Abb. in c.1.de cauſ.poſſeſſ.& prop.quem ſequit̃ Fel. in

31 c.eccleſia.col.12.uerſ.2.nota.de conſtitution.Sententia igitur non præcedente cauſæ cognitione lata eſt ipſo iure nulla:ut inquit Bar.in l.prolatam.& ibi cęteri ſequuntur,in uerſi.fi.C.de ſent.& in l. ex ſtipulatione ubi tex. eo.tit.& facit tex.in l.fi.& l.ſi iudex.C. comminationes uel epiſt.& c.ponderet.l. diſ.c.Deus omnipotens.2.q.1

c.quero.6.q.1.optimus tex in c.ſummoperè.11.q.3 &c. Hēricus.de pœn.diſ.1.cū ex literis.de relli.ī integ.cū ſi.
32 Et talis cognitio debet actum præcedere, non ſequi: alias huiuſmodi præpoſteratio uitiaret,ſecundū Bald in l.non enim.in prin.commen.in fi.de adoptionibus, quē ſequitur Fel.in c.quoniam contra.col.1. in princ.ut lite non conteſt.& facit l.2.C. de ſententiis ex breuiculo recitādis.& l.1.C.de executione rei iudic.& ꝙ ponit Bal. in l.cū iudex.C.de ſent.& in l.non dubium.in 5. oppoſi. C.de legib.dum uoluit ſenten. ex probationibus factis, non fiendis ferri debere: quem ſecutus eſt Alex. in conſil.37.uiſo.col.6.in prin.lib.2. quod malè à pleriſque iudicibus noſtri temporis obſeruatur, qui quotidiè priuſquam proceſſus & merita cauſæ cognouerint, ac illa digeſſerint,prout in cedula,in qua tunc nihil eſt deſcriptū, pronūtiant: ꝙ & ſi ob negotiorum multiplicitatem ſeu periculum inſtantiæ, uel aliàs ex aliqua rationabili cauſa,aliquando tolerari poſſit, iuxta ea quę ponunt doctores in l.cûm iudex.ubi Bal.col.1.uerſi. quæro quid ſi iu-
33 dex.C.de ſenten.cum aliis de quibus per Dec.cōſi.517. in ſententia in princ. lib.4.regulariter tamen iudices ab huiuſmodi præcipitatione abſtinere debent quoniā.præcipitatio dicitur nouerca iuſtitiæ: ut probatur in clemē. paſtoralis.§.uerum.de re iud. cum aliis in propoſito adductis per Fel.in c.Eccleſia ſanctæ Mariæ nu.35.de conſtitutio.Hippol.in l.ſtatut.lib.nu. .ff.de quæſt.lenta uirtus & cunctatrix non ante iudicat quàm quod honeſtū & decorum inſpexerit: uelox autē iniquitas quæ ad nocendū occaſionem quærit,omnia præcipitat inquit text. in c.inter hæc & hircum in princ.de pen.diſt.illa 3. q.6. ponit Spec.in tit.de aduoc.§.hic dicendum. colum.2. & quamuis in dubio ſententia cum cauſæ cognitione prolata præſumatur,prout fuit celebre dictum Bal. in l. edicto.C.de ed.d.ad.quod magnificat Franc.in c. ex parte. in l.2.col.de ap. nihilominus multotiès præſumptio huiuſmodi ex breuitate temporis tollitur. Vnde ſi iudici
34 una die proceſſus cauſæ ſeu magnum regiſtrum præſenta-

ſentaretur, & altero die pronunciaret, ſententia tanquā cauſa non cognita. & actis non uiſis lata eſſet ipſo iure uulla: cum intra tam breue interuallum, & modicum tēporis iuris præſumptione quis non potuerit meritа illius cauſæ uidere, ac maturè ſuper his conſiderare, & deliberare. Idcircò talis ſententia quaſi præcipitata, ac temeraria & (prout præſumitur) iniuſta amittenda non eſt, ſed tanquàm nulla reiicienda: ut uoluit Bart. in d.l. prolatā. Cuius dictum doctores ubique ſequuntur & tenent: ut dixit Iaſ. in l. ſi is apud quem col. 4. in fi. & per do. Alex. ibi, col. 3. C. de eden. & ꝙ dictum illud doct. communiter ſequantur, uide per Fel: hoc ponentem in c. quoniā contra, col. 6. uer. 2. declara. ubi enumerat infinitos doctores hoc tenentes extra de proba. & Alexā. conſi. 218. uiſis, col. fi. lib. 2. poſt Abb. in c. afferte. col. 2. de præſumpt. & in c. cùm ex literis, in 8. not. de reſtit. in integ. & ponit Dec, conſi. 295. in cauſa iſtorum. col. fin. uer. 2. principaliter. lib. 1. & conſi. 479. in controuerſia. col. 2. in fi.
35 lib. 4. Anch. conſi. 36. uiſa. colū. 2. & conſi. 255. in cauſa Paris conſi. 79. lib. 1. & uide Aym. conſi. 179. col. 1. cum ſeq. unde non immeritò contra iudices ita præcipitoſos inſurgit Bald. in c. ad noſtram, per illum text. de cōſuet. & Dominic. de ſanct. Gemin. in d. cap. ponderet. 50. diſtin. ubi & ipſi aſſerunt ſententias huiuſmodi nullius momenti fore: prout etiam uoluit Alexan. qui eos refert in conſi. 123. ſcripſit. colum. 9. uer. quinimò. lib. 4. & tenet Paris, qui pulchrè loquitur in lib. de ſynd. in §. an ſi iu-
36 dex. col. 2. ac probant etiam Ant. de But. Imol. & Pan. in c. 2. de re iud. & latiſſimè Feli. qui articulum ponit in d. c. eccleſia S. Mariæ col. 7. uer. 9. de conſtit. ubi atteſtatur hanc uidelicet ſentētiam latam non uiſis actis, & cauſæ cognitione non præcedente eſſe nullam: cōiorem ac ueriorem ſententiā eſſe: ut ibi in col. 9. in uer. 13. & ult. in fi. ubi uideas & Alex. in d. l. ſi is ad quem. & doct. in l. ꝙ iuſſit. de re iud. & Fran. in c. dilecto. col. pen. q. 55. de appel. & regula procedit ēt ꝙ eſſet ſnīa Papæ vel Imperatoris: quia ſi ex abrupto, & non præcedente cauſæ co-

gnitione ferretur, diceretur nulla arg. tex. in c. tum ex literis. de reſtitu. in integ. & ponit Dec. poſt multos ibi per eum relatos, conſi. 544. Sereniſſ. col. 3. uer. ſecundò principaliter. lib. 4. & Cap. dec. Neap. 69. in cau. Ioan. nu. 35. Anch. conſi. 167. uiſis circa fin. Aym. conſi. 153. ultra col. 1. & 179. col. 1.

Intellige prædicta, quãdo ſn̄ia fertur ĩ abſentẽ, ſecus in præſentẽ, & proceſſui non contradicentem: quia ſibi imputandũ eſſet ſm Lap. alleg. 28. delegata & ſn̄ia ualeret, prout ẽt ualeret ſi adeſſet timor ſcandali futuri: nã tunc licitũ eſt iudici fallere ne fallatur, ſec. Bal. in conſi. 127. lib. 3. relatũ ab Alex. ad Bar. in l. fi. §. ſi quis. in verſi. arma. ff. de dam. infe. facit etiam quod ponit idem Bald. in l. ſi quis filio. §. hi aũt in fi. ff. de iniu. & irrit. teſt. Fel. in c. 1. col. 13. uer. fallit ſeptimò de conſt. ubi ꝙ propter metum periculi licitum eſt iudici tranſgredi leges, tamen ſuper huiuſmodi periculo non creditur iudici ſed illo ſaltim ſummariè cõſtare debet Angel. in c. 107. dict. Dec. conſi. 366. col. fi. uer. & ideò quando lib. 3.

37 SEXTO Aliqui pro ſubſtantiali iudicii ponebãt probationes quoniã poſtq̃ per negationẽ partis res effecta eſt dubia: ut ĩ l. ſi quis libertatẽ. C. quib. ad liber. procl. & l. nemo. C. de acq. poſ. Iudex cui nihil cõſtat, nihil decernere põt, ut l. 1. ubi gl. C. ſecund. tabu. quẽ tex. in propoſito adducit Bal. in l. falſus. col. 7. uer. itẽ dubitatur. in fi. C. de fur. Imò ſi nullis præcedẽtibus ꝓbationibus iudex aliquẽ cõdemnaret, diceretur in dolo: ut uol. Bal. in l. 1. col. 8. C. de his quæ pę. no. cũ aliis de. quibus per Alex. cõſi. 131. in cauſa. col. pe. uer. ꝓbatur ẽt lib. 2. Ideò in quocũq; iudicio ẽt poſſeſſorio, & quãtumuis ſumma
38 rio requiritur plena ꝓbatio: ut uoluit gl. cõiter approbata in l. 1. in uer. filiũ. C. quorũ bono. prout atteſtatur Alex. conſi. 139. circa fi. lib. 6. Nã ipſemet Papa nõ poſſet condemnare ad debitũ nõ probatũ, ex quo eſſet cõtra ius naturale uel gẽtiũ, & eradicare naturalẽ iuſtitiã: ut inquit Alex. cõſi. 2. col. 1. uer. & eſt ratio lib. 2. quem ſequi. dec. Neap. 91. aliàs qui non probat dicitur carere

iure

iure l.argentarius.§.cum autem.ff.de ed.l.quidam tabu larum.ff.de fur.per quæ iura hoc dixit Bal.cõſi.67.quia ex facto col.2.lib.3.refert & ſeq. Aym.cõſi.48.cogitur. col.2.nu.4.Iterũ.2.col.facit bonus tex. in c. nullũ. 30. q.ult.& quamuis poſſent ſuper articulo hmõi plura diſputatiuè hincinde adducit concluſiuè teneas ꝙ ſenten tia lata abſque probationibus non eſt nulla, ſed iniqua cũ nõ fuerit contra ius cõſtitutionis,ſed cõtra ius litigatoris duntaxat lata.ita conclu.Rot.ut per Aeg.cõſi.73. Sententia,& ẽt quia probationes media cauſæ dicũtur & ſunt de ordine iuſtitiæ, non aũt ordine ſubſtãtiali iudicii: unde quãuis iudex abſque probationibus malè faciat aliquẽ cõdemnare,nihilominus ſnĩa ſua, ſi ab ea non fuerit appellatũ,tenet & in rẽ trãſit iudicatã: quia ex iuſta & uera cauſa lata præſumitur. c.Cũ inter.c.ſicuti.de re iu.c.Bonæ.el 1.ibi Inn. & alii de elect. ponunt doct.in c.quoniã cõtra de probatio.& eſt magis cõis opinio ſcribentium,ſecundum Imol.c. cum in iure de off. deleg. Et Alexã. poſt ipſum in conſi.105. ponderatis. lib.5.& Dec.conſi.295. in cauſa iſtorũ,col.1.lib.2.quia (ut diximus)probationes de ſui natura non ſunt de ſubſtãtia iudicii,ſed ad bene eſſe:ut inquit Bar.in l. prolatã.in fi.& ibi Bal.& Ang.C.de ſent.& Bal. in l. qui accuſare.C.de edẽ.ubi ꝑ illũ tex.apparet ꝙ ſnĩa in fauorẽ rei,actore aliquid probãte,ẽt ꝙ reus nihil p̃ſtet, proferri põt,& in l.cũ & minores.col.pe.C.ſi aduer.rẽ iud. tenet Abb.per illũ tex.in c.afferte.de p̃ſump. & Alex. d.conſi.105.2.col.lib.5.late Fel.in d.c. Eccleſia ſanctæ Mariꝫ col.11.uer.ſimiliter& fortiùs.ubi gl.tenuit cõtrariũ,extra de cõſti.quãuis gl.opinio intelligi poſſet,quãdo iudex probationes recipere noluiſſet, ſed illis nõ obſtãtibus ad cauſæ expeditionẽ ꝓceſſiſſet. Nam eo caſu ſnĩa poſſet dici nulla:prout declarat Alex.poſt Bal. ĩ d. conſi. 105.uer.accedit,&c.Nihilominus & tũc puto debere à denegatione admiſſionis ꝓbationũ huiuſmodi appellare:aliàs ſententia ipſo iure teneret: ut cõcludũt Aut.Cald.Dominic.Fel.& alii in d.c.Eccleſia ꝑ tex.ĩn

l. Argentarios. §. cum autem. in uerſi. ſi non probauerit. ff. de eden: & l. poſthumus. §. ſi quis ex his. ff. de inoffic. teſt. & l. cùm putarem. ff. famil. erciſ. ita concludit dec. Neapol. deciſio. 47. fuerunt latæ. & Franc. latè diſputans articulum quæſt. 55. in d. cap. dilecto. de appel. Præmiſſa etiam tenuit Capic. ut in deciſio. 1. colum. 9. uerſic. ſecundò quòd dictum.

40 SEPTIMO Aliqui pro ſubſtantiali ordinis iudiciarii etiam publicationem proceſſus & teſtium requiſierunt: quod intellige parte publicationem proceſſus & teſtium petente. Nam ſi iudex tunc non facta publicatione procederet, ſententia ſecundum ipſos non ualeret ut uoluit Hoſt. in ſumma, de ſen. §. qualiter. col. 3. uerſi. duodecimus, & eſt glo. quæ dicitur ſingularis, in c. fin. in uerb. iudicii. de hæret. lib. 6. quam in propoſito ſingularem vocat Alexan. in l. diuus. colum. 1. de re iudi. Quamuis ex his quæ dicta ſunt concludi poſſet, quod etiam petita & denegata publicatione, ſi ſententia ferretur, ualeret, ſi modò à denegatione publicationis non fuiſſet appellatum: quoniam proceſſus reſpectu iudicis, ſemper dicitur publicatus: & reſpectu partium publicatio dicitur de ordine iuſtitiæ, non de ordine ſubſtantialis iudicii, vt eſt celebre dictum Inno. in c. cum I. & A. de re iud. quem ibi doctores omnes ſequuntur, & Imol. in d. l. diuus. ubi dicit ſe de hoc ſæpius in practica dubitari uidiſſe: Idē tenet Abb. in c. cum dilecti. de fid. inſtru. & Bart. in d. l. prolatā (quāuis glo. ibi contrarium tenuerit) & illam glo. etiam reprobat & aſſerit in Rom. cu. practicari contrarium. Bald. in c. 1. colū. 3. ſi de inueſtit. inter domi. & vaſſal. & latè per duas col. ponit Fel. in d. l. cum I. & A. & Ang. in d. l. prolatam. & Lanfran. in d. cle. ſæpe, ſuper uerb. defenſiones, nu. 15. de uerb. ſign. & tenet Guid. Papæ. q. 586. quæritur. & 369. quæ ſunt in fi. Capi. dec. 1. col. 9. uol. 2. quòd dictum, & Alex. conſi. 120. uiſo proceſſu. nu. 7. lib. 7. Caſſad. deciſ. 6. nu. 2. de app. optimè ponit Anch. conſi. 53. commiſſio publicationis aſſerens hoc incuria ſerua i qđ in ſacro Rotæ auditorio ſæpius practicaui per deciſ. 16.

not. q̄ non uitiatur ſententia, teſtibus non publicatis, niſi à non publicatione fuerit appellatum &c. in antiq. Nam ſi denegatio, & iudicis interlocutio huiuſmodi diſplicebat: pars debebat appellare, & non illi tacitè acquieſcere. c. ex parte de app. l. 1. C. ſi ſæpè in integ. reſti. poſtu. ibi. appellare debuiſtis ſi ſentētia uobis diſplicebat &c. Et ponit Bar. in l. à procedente. C. de dilat. Si ergo proprio facto illam (acquieſcendo) confirmauit, parere habet neceſſe l. fi. C. de ſenten. quæ ſine cer. &c. l. ab eo. C. quo. & quan. l. 1. C. de poſtu. l. 1. C. de iuriſ. om. iud.

42 OCTAVO Dicemus idem de dilationib. quia ſiue petitæ fuerint, ſiue non, ſn̄ia dilationibus non conceſſis lata ualebit, cùm ſint media cauſæ: & ius partis, non autē conſtitutionis concernant, ac probationes abſque termino & dilatione fieri poſſint: idcircò ſi nō fuerint petitæ, non eſt quid imputandum iudici: ſi petitæ fuerint, & denegatæ, imputatur parti, quæ non appellādo acquieuit: prout concludit Bart. in d. l. prolatam. (quamuis glo. & Bal. ibi uideatur ſenſiſſe contrariū) quoniā ut ſn̄ia dicatur lata cauſa cognita: ſatis eſt quòd feratur parte præſente, uel citata, iuxta tex. in l. in cauſa. §. cauſa cògnita. ff. de min. & de cauſa poteſt iudici ēt per aſſertionem partium liquere, iuxta tex. in l. fi. per uim, uel alio modo. inſuper ſi dilationes non dentur, uel dentur minus breues: non eſt proditum remedium nullitatis, ſed appellationis, ut in c. 1. de dilatio. & ex ſupraſcrip. rōnibus quòd dilatio nō ſit ordinis ſubſtātialis tenet Spec. in princ. 2. part. Ita ēt uidetur reſidere poſt multa Bal. in d c. eccleſia ſanctæ Mariæ. & ibi Imol. col. 7. per text. in c. dilectus filius. de reſcr. & c. ex parte not. de app. & c. conſtitutus. el 3. de teſti. ubi hæc not. Bal. & c. interpoſita. de appel. in quibus locis probatur quòd ſi iudex exceptiones ac partis defenſiones nō admittit: & pars à denegatione nō appellet, ſententia ualet: & hanc partem tenet Fran. in c. dilec. q. 55. col. 4. & Bald. in l. petendæ. in 3. not. per illū tex. C. de temp. in integ. reſt. & in l. cùm à nobis. per illū tex. C. de dilat. quæ (ut dixi) procedunt maximè ſi pars

non

non petat:cùm iudex dilationes dare non teneatur niſi petenti,per tex.in l.1.ibi,poſtulāti dare cōuenit. C. de
43 dilat.& l.2.& ibi Bal.C.ut intra cer.temp.no.Iacob.de Aretio,& Bal.in l.fi.ff.de feriis.& idē Bal.in d.l.cū à nobis.C.de dilat.ēt ſi ſtatutum daret certā formam ſuper dilationibus dandis. quia huiuſmodi ſtatutum intelligi debet parte petente:ut eſt glo.& ibi doct.in l. ſi curatoris.in uer.haberes.C de iure delib.& d.l.2.ſi intra certum temp.& facit l.4.§.hoc autem.& ibi Bar.de damn. infect.Ita firmat Ant.in c.uenerabilis de iud.ex quo ut dictum fuit,probationes fieri poſſunt abſq; dilatione, ſe
44 cundum Bar.in l.in crimine.ff.de adult. & l.unius.§.cogniturum.ff de quæſt.Bart.& alii in d.l.fi.ff. de feriis. & idem Bar.ad reprimendum in uer. figura.& Bal.in l. ſi quando C.de dilat.Spec.eo.tit.§.uidendum.uerſi. Cæterum. Et hanc partē (præmiſſa referendo)tenet Alex. conſ.181 in cauſa & lite.col.2.uerſi.ꝑterea.lib.6.& Fel. plura cumulando in c.licet cauſam.col.9.uer.ex iſtis inferunt.de prob.& Cap.in 1.dec Nea.col.9.uerſi.2. ꝙ dictum. & uide gl.in cle.ſæpè.in uerb.litiſcōt.de uerb.ſig. quæ uoluit dilationes deliberatorias,ſi petantur, eſſe de ſubſtantia iudicii.

45 Nono pro ſubſtantiali ipſius iudicii aliqui ponunt ēt concluſionē in cauſa,ꝑ tex.in c auditis.de proc.c.paſtoralis.de cauſ.poſ.& ꝓprie.c.cum dilectis.de fid. inſt. qđ intellige eſſe uerum in foro eccleſiaſtico, & in cauſis ꝓphanis. & plenariis: qa ſi concl.in talibus omitteṫ, proceſſus eſſet nullus:ſecus in cauſis beneficialibus,& ſummariis,uel in foro ſeculariū:ubi hmōi cōcluſio fieri non cōſueuit.Ita determinat gl.in cle.ſępè.in uerbo cōcl.& eā ſequunṫ Doct.& Bal.in repetit. Inn.in uerbo.renunciatio.in 7.q.quē refert & ſequitur Rot.dec.5.in fi.add. in no.& idem tenet Io.And.in add.Spec.in tit.de renunciat.& concl.in prin.in uerbo.§.fi. & Abb.in c paſtoralis,col.3.de cauſ.poſſ. & propri Bal.in l.nec cauſas circa prin.C.de app. & de quo per eundē in c.1.col.4.uerſ.2. quæritur,ſi de inueſt.inter domi,& uaſſ.in uſib.feud. refert

fert & ſequitur Fel. ĩ d. c. cum dilecti. col. 6. uerſi. 4. ſcias. ubi poſuit materiam huiuſmodi, de fid. inſtr. poſt Alex. conſi. 182. in cauſa. in fi. li. 6. & uide Aeg. concl. 277. et & Cap. qui præmiſſa tenet in dec. 1. col. 9. uerſ. item quã tumcunq; & quo pmiſſis uide Rom. conſ. 176. uerſ. oſtẽditur hic. & nota ꝙ concluſio non debet fieri niſi aliqua parte inſtante, alias eſſet locus appellationi inquit Rot. dec. 707. Rot. quòd ſi aliquis in antiquis.

46 Cautionis pſtatio iuxtà auth. generaliter. C. de epiſc. & cler. & auth. libellum de litiſc. tacito uel expreſſo partim cõſenſu omitti põtuit in d. auth. gener. in fina. proptereà potiùs accidentale, ꝙ̃ ſubſtãtiale iudicii reputari debet: quamuis Azo dixerit eſſe de ſubſtãtia: quod temporibus noſtris raró uidi practicari.

47 Reliqua uerò quæ in iudiciis concurrere ſolent, ſi ante litẽ conteſtatam fiunt, præparatoria dicuntur: in quibus ordo iudicii non ſeruatur. Nam ante litem conteſtatam (libello excepto) nihil eſt: qđ uitiet: ut uoluit Spec. in tit. de prępar. iud. in priu. 2. partis. & Bar. in l. ſi quæramus. col. 2. ff. de teſt. & ponit formaliter Bal. in auth. contra rogat. in fi. C. ad ſenatuſcon. Treb. in auth. generaliter. col. pe. uerſi. 5. quæro. ubi deciſiuè loquitur. C. de epiſc. & cle. in l. prolatam. in 1. col. uerſi. quæro. ergo. C. de ſen. & in l. pe. in fi. C. in quib. cauſ. reſti. in integ. & tenet Rot. dec. 496. not. ꝙ in antiq. ubi uoluit ꝙ in cauſa reſtitutionis ad appellandum, uel in probando infamiã ad effectum aliquem ad perſonaliter comparendum, citandum, ſeu inquiſitionem contra ipſum formãdam, & in ſimilibus pręambulis & præparatoriis iuris ordinem ſeruari non oporteat: & tenet Alex. conſi. 37. n. 2. lib. 2. & Dec. conſi. 590. exhibentur nu. 2. lib. 4.

Alia uerò quę fiunt poſt litẽ conteſtatam, dẽptis his, de qbus ſuprà diximus, ex quo ſunt media cauſæ, & accidẽtalia reputantᷣ ſub ordine iuſtitiæ includuntᷣ: & proptereà ſi omittantur, uel præpoſterentur, non uitiatᷣ proceſſus: quia (ut diximus) id ſolũ uitiat ſi omittatᷣ, uel præpoſteretur qđ ſubſtantiale eſt: qm̃ ordo nõ attenditᷣ, niſi

ubi

ubi à lege præfixus, ut uitiet, reperitur: ut inquit Bal. in auth. hoc amplius. nu. 28. C. de fideicō. & i. fin. nu. 14. C. de hære insti. ubi ponit ꝙ ordo legis diuinæ, naturæ, & formæ, p̄poſterari nō debet, & in l. præpoſteri. C. de teſta.

49 Idcircò quamuis ordinarii iuris ſit, ꝙ poſſeſſorium prius debeat terminari quàm petitorium l. ordinarii. C. de rei uend. l. incerti. C. de interdi. l. ſi de ui. ff. de iud. l. ſi. C. quorū bono. maximè ubi ageretur actione ſpolii, quæ in hoc ut prius cognoſcatur priuilegiata eſt, c. ſuper ſpoliatione. de ord cog. & 3. q. 1. & quæſt. 2. per totum.

Nihilominus ex quo talis ordo eſt potius de iuſtitia, q̄ de ſubſtātia iudicii, ſi præuerteretur, & pars non exciperet: proceſſus & ſententia ualerent, maximè quia hic eſt ordo cognitionis unius cauſæ ad aliā, & reſpicit ius litigatorū: nō aūt eſt eiuſdē cauſæ ad ſeipſam: neque reſpicit ius publicū: his nāq; duntaxat caſibus præpoſteratio uitiare ſolet ut eſt glo. in l. ſi mancipium. §. 1. ff. de euict. & tex. in l. 1. & ibi gl. & ſcrib. C. de app. glo. in l. 2. C. cōi diuid. declarat Bar. Bal. & Ang. in d. l. ſi prolatā & ponit gl. in ſumma. 2. q. 1. & Bar. in l. pſecutione. in fi. C. de pign. Bal. in l. p hāc. in 6. col. uer. uel pone exēplū. C. de temp. app. Lanf. in c. qm̄ cōtra. §. interlocutoriæ. uer. circa ordinē. nu. 15. de prob. & Alex. in conſi. 34 conſultus. lib. 4.

50 Idem diceretur, ſi eſſent duo quorum, unum eſſet maius, uel alteri præiudiciale: ut dici cōſueuit de qōne criminali & ciuili: qm̄ quæſtio criminaliter mota ratione maioritatis priuſquàm ciuilis cognoſci & terminari debet: ut l. ſi C. de ord. iud. aut foret quæſtio libertatis ſeu natalīū, & quæſtio hæreditatis. Nam illa quæ alterā perimit, prius terminari deberet: cùm ex illius deciſione altera multoties decidatur: ut in c. tuam. de ordine cogn. & c. lator. qui fi. ſint leg. c. exhibita. de iud. l. unic. cum ibi notatis. C. quād. ciuil. ac crim. præiud l. 1. & p tot. C. de ord. cogni. Et Bal. utrunque ponit in l. 1. nu. 2. C. qui accuſ. non poſſ. Aym. cōſi. 79. quadam Caterina. col. 3. uerſi. 3. redditur nulla. Anch. conſi. 61. duplici per totum.

Prout etiam idem foret, quando aliquis non poſſeſſor

cohæres

cohæres, uel dominus, aut cõſocius negaretur ab altero: prius enim petitione hæreditatis, rei uendicatione, ſeu actione pro ſocio, contra poſſeſſorem, quàm diuiſorio iudicio agere oporteret: ut l. 1. ff. fami. erciſ. & l. fundi quę. fide excep. & ponit glo. & ſcrib. in d. l. Si mancipium. ff. de euict. & Alex. conſi. 46. uiſis & accuratè. col. pe. uerſi. ergo eſt. lib. 1.

Idẽ obſeruandũ eſſet, ſi creditor uellet agere contra fideiuſſorẽ, non excuſſio principali debitore: quia ordo eſt ut prius agat cõtra principalẽ, ſi præſens eſt, authẽ. præſente. C. de fideiuſ. Prout ẽt prius mãdatores & fideiuſſores excutiendi ſunt, antequã ad tertios poſſeſſores pignorũ deueniatur. auth. ſed hodie. C. de acti. & obli. cũ aliis, de quibus ꝑ Alex. cõſ. 137. in cã. col. 3. in prin. lib. 2. In oĩbus igitur præmiſſis ac ſimilibus, & ſi ordo iuſtitiæ ſit, ut prius unũ expediatur q̃ aliud, nihilominus cũ præuerſio ſit unius cauſæ ad aliã, & principaliter iura partiũ cõſpiciat, præuerſio nõ uitiabit: ut dixi ſupra, & ponit Guido Pap. q. 94. aliquĩ. & 221. item & 432. ſuprà.

51 HACTENVS loquuti ſumus de ordine illius iudicii, quod ſecundum regulas communis iuris plenarium eſt: in eo namque cum ſententia generet plenũ præiudiciũ, requiritur ꝙ iudicium ſit formale: & habeat ſua ſubſtantialia: uidelicet ꝙ ordinis iudiciarii obſeruantia, de qua ſupra, perſonarum præſentia, & utriusque partis iurium audientia interueniat: ut declarat Bal. in l. iudices. C. de iudic. ubi etiam dicit omne iudicium regulariter dici plenarium: & ponit Spec. de offi. om. iud. §. poſtremò.

2 Si uerò iudicium ſummarium foret, uel ſui natura: ut putà ꝙ eſſet præparatorium, ſeu prẽambulũ ad aliud: uel ex eo ꝙ illius ſnĩa modicũ ſeu reparabile præiudiciũ afferret: ut ponit exẽpla idẽ Bal. in d. l. iudices ſiue ꝙ ratione contractus, uel obligationis, aut uigore legis, ſiue reſcripti, u l ſtatutorũ, aut aliter, iudiciũ foret executiuũ: tunc tanta ſolennitas & obſeruãtia nõ requiritur, ſed ea dũtaxat, quæ ueritatẽ rei, ac partis defenſionẽ reſpiciũt, principaliter attenduntur: ut declarat gloſ. & ibi doct. in cle.

ſæ-

ſæpè.in uerb.defenſiones.de uerb.ſig.iunct.tex.in cle.di ſpendioſā.de iud.ubi cauſæ ſpirituales ab his dependentes,tanq̃ ſummariæ enumerant.& declarat Bar.l.ad re-
53 primēdum,in uerb.figura.Quantumcunq; tñ cauſa fuerit ſummaria,neceſſariò interuenire dēt cauſę cognitio, partis citatio,& iudicis declaratio:ut dixit Alex. in cōſ. 42.uiſo nu.4.lib.4.& habetur in d.cle.ſepè.

Et quoniam in qualibet ſpecie cauſarum ſiue ſummarię,ſiue pienarię ſint ultra communis iuris diſpoſitionē, in pleriſque locis uigore ſtatutorū aut conſuetudinis localis,certus modus ac ſolēnitas in procedendo adhiberi conſueuit: Propterea diligēter ad id erit aduertendum: quoniam quicquid ſtatuēti uel principi ꝙ obſeruet, & ſit ordo placuit,cenſetur ordo ſubſtantialis: cū talia niſi
54 aliquo miniſterio,& rationabili cauſa induci nō cōſueuerūt:idcircò ſi modus ille, & ordo non ſeruaret,proceſſus eſſet nullus,diſtinctione non habita an eſſet ordo unius cauſæ,ad ſeipſam,uel ad aliā:q̃a ſemper qđ fit contra hmōi ordinē, ipſo iure nō ualet.c. Cum dilecta. de reſcr.c.cū uenerabili.dc off.dele. ita declarat Bal. in d.l. prolatam.col.pen.uerſi.nota ꝙ in l.1.ff. de lib.& poſth. ubi moderni uoluerunt quamlibet leuem ſolennitatem à ſtatuto pro forma & ordine inductam ſi omittitur uitiare:qđ reaſſumit Fel.in c.quoniam contra.col.5.uerſ. ſi tamen ſtatutum.extrà ut lite non cont.in d.c.Cum dilecta. & ponit Dec.conſ.10.uiſo puncto.col.1.li.1. cōſi. 429.licet.col.2.nu.5.& cōſ.434. in prin.& conſi. 466. Stante.col.4.uerſi.& iſta concl.li.4.& pleniùs cōſ.802. accurate.in prin.eo.li.cum cōſ.ſeq.in prin. & conſi.612. concluſionē.col.1.li.5.Anch.conſi.6.uiſo.nu.4.& conſ. 36.in prin.Aym.182.col.3.
56 Cū itaq; in concernētibus ordinem & modū procedēdi,corā quocunq; iudice ſiue ordinario,ſiue delegato attēdi debeat locus iudicii: quāuis in deciſoriis locus contractus attendat:ut de utroq; ex gl.ord.quā ibi ſequunt Iac.de Aret &Cy.2.q.& Bal.in l.fi.C.q̃ ſit long.cōſuet. 57 l.3.in fi de teſt.l.2.C.queād.teſt.ape.l.2. circa fi.C. de

iur. calū. iunct.l.1.in prin ff.de uſur.& l.ſi fundus.ff.de euict.& l.1.C.de eman.libe.tenet Spe.in ti.de feriis.§.1. uer.ſed ponit Io. And.& gl.ī c.licet canō.iu uerb. decr. de elect. li.6.Canoniſtæ in c.ꝙ clericis.de for. cōp.& in rub.de conſu. Et eſt cōis opinio ſcribentium:ut latè cō probat & atteſtat Alex.in conſ.164.circa dubitationem col.2 uerſ.ſed ꝑmiſſis.lib.9. & in terminis tenet Rot.ut ꝑ Aeg.cōcl.78.ſuper appellatione.& Rot. dec.20.anno domini in fi.in no.Gui.Papæ q.262.conſuetudo.

Idcircò diligenter uidere ꝓceſſum cōueniet,& perq rere nunquid ordo ac ſolēnitas iudicii in loco,ubi cauſa agebatur ſeruari ſolita ad unguem ſeruata fuerit.

Puta exēpli gratia(pro te iuuenis)ꝙ cā in Ro.cu.agitata fuiſſet: uidendū erit nunqd ordo iudiciarius fuerit ſeruatus,ſm ſtylo & conſuetudinē illius fori,in quo cau
57 ſa cognita deciſa extitit:uidelicet ſi in ſacro Rotæ auditorio cognita fuit: uidebis nunqd termini ſubſtantiales ibidē pro tela & ordine iudiciario ſeruari ſoliti, ſeruati fuerint.Nā in cauſis beneficialibus ac ſpūalibus,& aliis, de qbus in d.cle.Diſpendioſā, uel in ꝓphanis, in qbus à partibus(ut fieri cōſueuit) fuerit obtentū reſcriptū ut ēt in his producaē prout in beneficialibus:in illis oībus qñ cauſa eſt in prima inſtātia,ex ſtylo eiuſdē palatii,termini infrà ſcripti unus poſt aliū obſeruari conſueuit: uidelicet qa pars diuerſa ad dicendū contra cōmiſſionem ad primam diē, ad libellandum ad primā,ad articulandum ad duodecimā, ad dicendum cōtra articulos ad ſecundam ad producendum omnia,ad ſecundam,ad dicēdū contra producta ad ſecundā,ad declarādum & iurandum de calumnia ad primam dies citari conſueuit.

In ſecunda uerò inſtātia omnes prædicti termini ſeruantur ad primam diem, excepto termino ad articulandum qui ſeruatur ad octauam.

In tertia inſtantia termini prædicti ſeruanē ad primā diē,excepto termino ad articulandū, qui ſeruaē ād ſextam (hos aūt dies intellige ꝙ ſint utiles & nō cōtinui), ut declarat Rot.dec.135.ſi mandetur.in no.

In

In cauſis uerò ꝓphanis,in quibus ex ui alicuius reſcri pti ad inſtar beneficialiũ ꝓcedi nõ põt cũ de iure in eiſ dẽ requiratur libellus, uel ſaltim talis qualis petitio: & lis oĩno cõteſtãda ſit,ultra terminos ſupraſcriptos,ex ſty lo ſeruaĩ ẽt terminus ad reſpõdendũ libello,& litẽ cõte-ſtandũ ad primã:& ad hoc ſi pars nõ reſpõderit,ac litem nõ fuerit cõteſtata,cõſueuit quatuor uicibus citatio rei terari:uidelicet primò ſimpliciter,ſecũdò ad primã diẽ, tertio ad idẽ ſub pęna excõicationis,quartò ad idẽ ex ſu perabundanti:Alioquin ad uidendum ſe declarari &c. Deinde fit citatio ad articulandum ad decimãquintam diẽ in prima, in ſecunda inſtantia ad octauã,in tertia ad ſextã,in reliquis fit prout in beneficialibus, præterquàm in termino ad libellãdum:qui in prima inſtantia in prophanis fit ad octauã,in beneficialibus ad primam, prout in Rom.cu.practicantibus notorium eſt:quãuis rarò eue niat ꝙ termini huiuſmodi prout in prophanis obſeruen tur: quia cõiter obtinentur reſcripta, ut in huiuſmodi cauſis procedi poſſit ad inſtar, & prout in beneficialibus,& tunc uigore talis reſcripti ſeruãtur termini primo ioco poſiti:de quo uide Caſſ.deciſ.9.de reſcrip.

58 Et nota ꝙ ubicũq; cauſa prophana,ſeu alia uigore reſcripti ſeu aliàs ſemel efficitur ſummaria, in quacũq; inſtãtia,& corã quocũq; iudice qualitas huiuſmodi cogni tionis ſummariè ꝑdurat,vt ꝑ Aegid.conclu.41.Si Papa. & Caſſad.deciſ.8.quæ magiſtra eſt, ſub tit.de reſcrip.

Erit inſuper ſciendũ ꝙ ex ſupraſcriptis terminis,quatuor ſolummodò ſubſtantiales iudicantur:quorum ſi ali-

59 quis omitteretur,proceſſus non ualeret,uidelicet,termi nus ad articulandum,ad dicendum contra articulos, ad producendum omnia,& dicendum contra producta, iſti námque partis defenſionem,ac cauſarum cognitionem, & inſtructionẽ reſpiciunt,& propterea nõ poſſunt omit ti:nec illorũ ordo præpoſterari:ut per Rot.dec.33. quando cõmittitur,quę declarat præſentẽ materiã,& dec. 90. domini omnes.in no.& deciſ.806. Sciendum eſt. in anttiq.& Aeg cõcl.27.& deci.560.cõclu.& Caſſ.dec.2. de iud.

iud.qui optimè loquitur.iunct.d.dec.8.ut reſcripti.

Reliqui autem termini bonum eſt, ut propter ſtylũ ſeruentur: quamuis ſi aliquis ipſorum omitteretur, uel præpoſteraretur, ſententia nihilominus ualeret: ex quo tales uidelicet porrectio libelli, litiſconteſtatio, iuramentum calumniæ (non petitum) in iſtis ſummariis non ſunt de ſubſtãtia: ut magiſtraliter declarat idem Caſſ. d. dec. 8. nu. 6. de reſcr.

60 Eſt etiam ſciendum, ꝙ quãdo à principio cauſæ reus ad totam cauſam generaliter citatur, termini ſupraſcripti, non dicuntur de ſubſtantia, ſed ad bene eſſe: ex quo contra taliter citatum & non comparentem abſq; ulteriori citatione uſque ad ſententiam diffinitiuam incluſiuè de iure procedi poſſet: ut diximus ſuprà. & hoc tenet Rot. dec. 8 in antiq. & dec. 93. iudex in fi. & dec. 78. poſt Lap. & 245. licet, circa medium & 223. Si committatur. in no. in quib. locis uidebis Rot. concludentem terminos huiuſmodi, qui per audientiam contradictarum contra citatum ad totam cauſam ſeruari conſueuerunt. potiùs ex urbanitate, quàm iuris neceſſitate ſeruari: nihilominùs propter ſtylum, etiã tales ſeruãdi ſunt, ſecundum Aeg. concl. 310. fuit. & 560. conſi 319. cum

61 aliis ad ſuprà. qual. nul. in iud. ded. poſ. ubi etiam reperies de iudicio attentatorum: & ꝙ in eo non ſunt ſeruãdi termini ſubſtantiales, ſed ſatis fore de ipſis attentatis docere: ut ponit Rot. dec. 765. ſciendum eſt ꝙ ſi in aliqua. in anti. ut ibi dixi, & nota ſecundum Aeg. concl. 343. appellans, ꝙ termini ſeruati ſuper iniuſtitia, puta appellatione deſeruient etiam in cauſa nullitatis: cum nulla maior ſit iniuſtitia quam nullitas, ſecundum eum:

62 prout etiam termini ſeruati in petitorio deſeruiunt in cauſa poſſeſſorii: ut per Biſſignetum dec. 1. de cauſa poſſeſ. & propriet. cum ſim. Caſſ. dec. 9. n. 7. eo. ti. & ſicut deſeruiunt etiam quoad ius nouum in iudicio poſt obſeruationem dictorum terminorum deductũ, ut per Aeg. Card. 562. ſi ex gratia.

63 Et ſi foret cauſa diffamationis, & iactionum ſuper

quibus quotidie altercari videmus: cum in tali iudicio nihil dari aut fieri petatur, neceſſario iuris ordinem ſeruare non oportet.i.libellum offerre, litem cõteſtari &c. Sed aliquali petitione porrecta facta fide de iactationibus ac ſuperabundantius præfixo termino aduerſario ad docendum quicquid prætendat in illa inſtantia.&c.
64 Termino huiuſmodi elapſo, & non probato, iudex declarare poterit diffamationes, & iactationes præfatas iniuſtas, temerarias, ac de facto factas & pſumptas &c. deſuperq; perpetuũ ſilentiũ imponere: prout colligitur ex notatis p Inn.in c.cõquerẽte.in 2.gl.de off.ord. & in c.lator.q. fil.ſint le.p Bart.& alios in l. diffamari.ubi eſt tex.C.de inge.& manumiſ.& l.mãcipiorũ de opt.leg.& declarat Bal.in sũma,ſeu practica,ſub tit.de cita. q.6.& facit dec.Rot.cccv.noia qualiter.in anti. Et latiùs:Practicã & Theoricã d.l.diffamari explicat Boer. dec. 255.
65 col.1.cum ſeq.quis autem in cauſa huiuſmodi dicatur actor,uel reus, uide in c.cum inter.ubi Innocen. Anto. Abb.& Fel.extrã.de excep. & deciſ. Neap. 268. in alia cauſa. Alexan.conſi.103 conſideratis.lib. 5. Capicius. deciſ.18.in cauſa, ac Mod.ſuper d.l.diffamari. ubi concludunt magis communiter teneri eum qui diffamat actorem exiſtere non obſtan.d.deciſ.aff. 268. quæ uult contrarium. moleſtiæ uerò prędictæ ac diffamationes probantur eoipſo quòd aduerſarius in cauſa ſe opponit & contradicit: nam hoc ſufficit.arg.l.is qui.ff.de rei uendi.l.fin.ff.ſi uſuſf pet.per Bar.in l.ſi priùs. in 5.oppo. ff. de nou.ope. Tenet Lap. prędicta referendo allega. 65. quicquid E cleſia.col.fi.Bald.in l.ordinarii.col.5. uerſi, deinde quæro.C.de rei uendic.
66 Eſt etiam ſciendum q quando in palatio cõmittitur cauſa,etiam q eſſet in ſecunda, uel alia inſtantia; & termini pũct in prima inſtantia eſſent ſeruati:ex quo tamẽ proceſſus de partibus regulariter modicũ ualent, tela iudiciaria à capite inchoatur: & ſeruantur termini,prout in prima inſtantia ſeruari ſoliti: ut per Aegi. conclu.74. Termini.in fi.& 78. ſuper appellatione. &

melius Rot.deciſi.xx.anno domini.in no.

Inſuper, Cũ ſtylus curiæ & loci in quibus cauſa agitur, non autem curiæ delegantis ſeruandus ſit (ut per eundem Aeg.conclu.78.ſuper appellatione:& diximus ſuprà) idcirco ſi Papa cauſam alicui iudici in partibus cum poteſtate ſummariè procedendi committeret: ta-
67 lis iudex non cogeretur ſeruare ſtylus & terminos Romanæ curiæ, ſed iuris communis diſpoſitionem ſequi deberet:ut ponit idem Aeg.concl.82.ſi Papa. Nam talis ſtylus ad alia loca non ſe extendit Rom. conſi. 367. col.3.Aym.121.ſcripſi.col. pe.prout ſtylus palatii non ſe extendit extra. Aegid.277.etiam ubi.

68 Si uero in eadem curia extra Rot.putà in curia Capitolii,cauſa uerſa fuiſſet: tela & ordo iudiciarius à ſtatuto & conſuetudine illius fori inductus ſeruari debuiſſet : uidelicet ꝙ in cauſis ordinariis ſummam uigintiquinque ſcutorum excedens:pars ad uidendum productionem libelli & reſpondendum illi citaretur. Et poſtmodùm(libello exhibito)idem reus citari conſueuit ad litemconteſtandum, aliàs uidendum pronunciari habere pro conteſtata: nec non iuramentum calumniæ præſtari uidendum . Et demum lite conteſtata, uel habita pro conteſtata,ac iurato de calumnia, per teſtes ſeu inſtrumenta cauſa inſtrui ſolet:ad quorum productionem pars etiam eſt citanda (prout diximus ſuprà) demum (partes petente)iudex trinas dilationes duas ad probandum , & reliquam ad probatum habendum per omne genus probationis dare tenetur: quibus decurſis,principali & procuratore(ſi quis eſt) ad audiendam ſententiã uocatis,ex ſcripti recitatione, per iudicem pro tribunali ſedentem ſententia profertur : & ſi aliàs fieret, proceſſus, & ſententia non ualerent prout ex forma dictorum ſtatutorum ſatis conſtat, & quotidiè practicamus.

Sed ſi fores in alia curia, ſtylo & conſuetudini illius adhærebis : quòd cùm ſit extra materiam noſtram, ulteriùs non proſequamur.

VISO de ordine ac ſubſtantialibus proceſſus & iudicii reliquū eſt, ut ad nullitates & defectus ex ipſamet ſententia ratione ſolennitatis illius reſultantes tranſitum faciamus.

69 Dico igitur quòd ordinis iudicarii, circa ſolennitatem probationis ipſius ſententiæ eſt ut primò ſententia in mente iudicis concipiatur, & maturè deliberetur, ac deliberata in ſcripturam redigatur: & redacta corrigatur, & taliter correcta litigatoribus hora audientiæ conſueta loco ſolito maiorum, per iudicem pro tribunali ſedentem, publicè recitetur. hæc omnia ſpectant ad officium boni iudicis: quia quod magno conflictu decerni ſolet id præcipitanter, & paucis literis temerè deſcriptis diffiniri fas non eſt: ut inquit text. in l. fi. C. comminat. & epiſto. Ideò ſi ſententia non fuiſſet prius ſcripta, quàm proferretur, ipſo iure non ualeret: vt probatur in l. 2. & 3. C. de ſen. ex breuic. reci. & c. fi. de re iudic. lib. 6. c. in primis. 2. q. 1. capit. 1. de ſent. excom. in 6. Requiritur ergo pro forma ꝙ ſententia primò ſcribatur, & deinde recitetur: adeò quòd ſi iudex oretenùs pronunciaret, & poſtmodum, ſcriberet: talis præpoſteratio uitiaret: ut inquit Bartò. in l. fi. C. de ſent. ex breuicul. recit. quem ſequitur Lanfr. in c. quoniam contra. in §. interlocutoriæ. uer. Secundò requiritur. de prob. & hoc pro-

70 cedit etiam in cauſis beneficialibus & ſummariis: in quibus de plano & ſine figura iudicii procedi poteſt: quia etiam in his (ut excludatur temeritas, & præcipitatio, & ut meliùs per ſcripturam probari poſſit) ſententia in ſcriptis proferenda eſt, ut uoluit tex. in dicta clemen ſæpe. in verb. in ſcriptis. & ibi gl. & ſcrib. de uerb. ſigni. hæc igitur iuris ſolennitas ſeruanda eſt, aliàs actus non ualeret, argum. l. 1. & ibi gloſſ. ff. de iniuſt. rupt. te-

71 ſta. & cumulat. Fel. in cap. quoniam frequenter. col. 3. ut lite non conteſt. & cum pro publica utilitate huiuſmodi ſolẽnitas introducta fuerit, à partibus remitti nõ põt, ſm theoricam Inno. poſt gl. in c. in cauſis. de offi. de leg. & Caſſad. decíſ. 9. nu. 8. de appel. & dicam infrà.

72 Et intellige ꝙ ſententia taliter ſcribatur ut legi poſ ſit, aliàs pro non ſcripta haberetur & nõ ualeret: ut dixit in ſimili de teſtamento textus, in l. quo. tutela §. q̃ in teſtamento. ff. de reg. iur. & tenet Bal. in l. 1. ff. de his quæ in teſt. delen. & ſcribenda erit in ea lingua quæ fuerit communis, & intelligibilis in eo loco, & inter eas perſonas, in quo, & contra quas proferetur, putà Latina inter Latinos, Græca inter Græcos, Vulgari inter Vulgares, ſtylo nihilominus illius curiæ adhærendo: & hoc nequis ignorantia linguarũ, quominùs illi pareat ſe excuſare ualeat: per tex. in l. iudices. C. de ſent. & l. ſed ſi. §. praſcribere. ff. de inſtito. & l. 1. §. fi. ff. de uer. obli. & Bar. in l. decreta. ff. de re iud. cũ aliis, de qbus ꝑ Fel. in rub. de cõſti. col. fi ver. vlteriùs & c. ponit Hoſt. in tit. de ſen. §. qualiter. colum. 1. uer. qua tò ſi recitauit. ubi dicit ꝙ ſi iſtud alicubi de facto nõ ſeruatur, de iure tñ ſeruari debet. & Spe. in tit. de ſen. §. Iſta. col. 6. uer. quid de interlocutoria. vbi aſſerit in curia Franciæ hoc non ſeruari: cũ ibi non ſecundum iura ſcripta, ſed ſecundum certas illorum locales obſeruantias procedatur.

73 Hæc tamen ſcribenti ſolennitas (ſm aliquos) de expſſo partium conſenſu omitti, & ſñia ſine ſcriptis proferri poteſt: ut voluit Spec. in d. §. iuſta. col. 5. uer. non ualet ẽt. Et ibi Ioan. And. qui aſſerit Guil. de Çu. hoc tenuiſſe in authen. niſi. C. de ſenten. ex breuic. recit. ubi ẽt hoc tenuit Angelus. Iſtud etiam tenuit Bartol. poſt gl. in uerbo. cõſentientibus. in fi. per illum tex. in l. quoties. C. de priuil. ſcholari. l. 12. qui tex. ad hoc communiter allegatur: & tenet gl. in c. ſtatutis in 1. gl. 2. q. 1. ponit gloſſ. in uerb. illuſtrium. in c. fi. de re iud. li. 6. & deci. Neap. 191. Abb. col. 3. uerſ. ꝑtereà. & Ant. Corſet. in ſingul. in uerb. ſententia ut ſcis. Lanf. in ca. quoniam contra. in §. interlocutoriæ. uerſi. eſt ordine ſucceſſiuo. numero octauo. de probationibus. & Iaſ. in §. curare. colum. fin. inſtitu. de actio.

Contrarium tamen tenuit gl. in uer. de partiũ & Hoſtien. & Bernard. ibi in d. c. de cauſis. de offi. deleg. cùm

(vt dictum eſt ſupra) ſit ſolennitas iuris in publicum fauorem introducta, cui renunciari non poteſt. l. ius publicum. ff. de pact. l. nemo poteſt. ff. de leg. 1. cum ſimilib. & quicquid ſit de ſententia in cauſa graui & ponderoſa iſtud tamen in cauſa uili & modici momenti nõ procederet: quia in tali, ſi partes uoluerint, ſententia ſine ſcriptis ferri poterit: ſecus ſi cã erit magna: & hoc modo loquitur text. & glo. in d. l. quoties. & facit tex. in auth. niſi breuiores. C. de ſent. Prout etiam hoc non procedet in ſententia interlocutoria, ſi modò ſententia excom-

74 municationis, ſuſpenſionis, uel interdicti non ſit: quæ ob illarum grauitatem in hoc adæquantur diffinitiuę, & in ſcriptis ferri debent: ut in ca. 1. de ſent. excom. in 6. Aliæ uerò interlocutoriæ oretenùs per iudicem ferri. & per notarium in actis redigi poſſunt, ſecundum Spec. in d. §. iuſta. col. 6. uer. quid de interlocutoria. & Bal. in l. fi. C. de ſenten. ex breuicu. recit. quod tenent commu

75 niter doctores: ut inquit Iaſ. in l. ne quicquam. §. ubi decretum. col. x. de off. præſi. unde ſententia condemnatoria expenſarum, quæ ſecundum communem dicitur interlocutoria: ut dicit Alex. in l. quod iuſſit ſup r gl. magna. ff. de re iudic. ſine ſcriptis proferri poſſet. In quàmpluribus etiam aliis caſibus ſententia non ſcripta poterit ſuſtineri: ut nota. gloſſ. in d. c. fi. in ver. illuſtrium. & Abb. Fel. & alii in c. Albericus. per illum tex. de teſt. & in c. quoniam contra. in uerb. interlocutiones, & Iaſ. in d. § . curare. col. fin. & in d. l. nequicquam. §. ubi decretum. cum ſimil.

76 Et aduerte quòd ubi ſententia ſub uerbis primæ perſonæ, ut ita pronunciaui, uel ita pronunciamus &c. concepta reperitur, in ſcriptis lata præſumitur: ſecùs ſi ſub uerbis tertiæ perſonæ: ut ita pronunciauit talis &c. cõciperetur, ut inquit Spec. in d. §. iuſta, col. 6. in princ. & tenet Lap. in c. fi. de appel. lib. 6. ſecundum Rot. deciſ. 409. fuit dubitatum. in ſummario eiuſdem in no. quæ etiam notanter dixit ꝙ licet de ſubſtantia ſententiæ ſit,

77 quòd in ſcriptis feratur: tamen poſtquàm lata fuerit, poterit

terit per teſtes probari. vt latiſſimè proſequitur Fel. in c. ſicut. col. 7. uer. Octaua & ultima. poſt Pano. ibi, in 3. no. de re iud. dicens ſufficere ꝙ tales teſtes ſe eam legi audiuiſſe deponant, licèt illam non uiderint: quia ſolennitas ſcripturæ tali caſu præſumetur, per illum tex. pro
78 ut præſumeretur ſi notarius dixiſſet lata, lecta, àc ſentẽtialiter promulgata & c. quoniam ex uerbis huiuſmodi ſcriptura præſumeretur: ut per Bar. in l. ſciendum. in fi. ff. de verb. oblig. & Bald. & Fel. in d. c. ſicut. col. 7. uerſi. limita niſi quod intellige quando ſententia in rem tranſiuiſſet iudicatam: quia tunc ob authoritatem iudicati ſolennitas illius præſumitur per dict. cap. ſicut & cap. cum inter. de re iudic. & ca. bonæ. el. 1. de elect. & ubique ſcrib.

79 Licet quando ſententia probaretur per teſtes, non haberet fauorem ſolitum, neq; executionem paratam: pro ut ſi de ea ſolenniter ex proceſſu conſtaret, quinimò tali caſu intentare actionem iudicati, & iudicio ordinariò agere oporteret: quoniam ceſſaret illud notorium iuris ꝙ ex prima facie ſcripturæ publicæ nõ aboletæ, nec cancellatæ & reſultat. argum. tex. in l. fin. C. de edic. diui Adri. toll. et tenet Bar. in ſimili loquendo de inſtrumento garentigiato probato per teſtes, in l. 1. in prin. et fi. et ibi Pau. de Caſt. ff. de his quæ in teſtam. delen. et Felin. in d. c. ſicut. col. 3. uerſi. 1. declaratio. cum ibi adductis. de re iud.

80 Diximus etiam ex ſolennitate ipſius probationis ſẽtentiæ requiri: ut per iudicem in loco ſolito maiorum, et tempore congruo, id eſt de die et non de nocte proferatur: ut plenè in c. conſuluit per illum text. de offi. deleg. & l. ſi ut proponis. la 2. C. quomo. et quan. l. pen. et ibi ponunt ſcriben. ff. de iuſtit. et iur. et not. glo in rubr. C. commina. uel epiſt. et doctores in cap. qua fronte. de appe. de quo ſatis diximus ſupra de defectu iuriſdictionis tractando.

81 Debet inſuper ſententia publieè, id eſt pro tribunali, et coram notorio ac officialibus conſuetis, non autẽ

priuatim & ſecreto loco, promulgari, quia tunc ſententia non ualeret: ut probari uidetur in l. cũm ſententiã. C. de ſenten & tenet Hoſt. in ſumma in ti. de iud. §. qualiter. in prin. & Spe. de ſent. §. qualiter. col. 3. uerſi. debet autem ferri. Actus nãq; ſecretè & loco non ſolito
81 clandeſtinè celebrati quaſi fraudulenti reprobantur. arg. c. quia propter. in fi. de elect. c. cũ inhibitio. de clande. deſpon. & d. c. qua fronte. in prin. ubi ponunt doc. & ponit Dec in conſi. 329. in 3. part. poſt Bal. in l. 1. C. de interd. mat. & doctor. in l. clam poſſidere.
83 In hoc tamen arbitror ꝙ ſi locus & tẽpus ipſis litigatorib. intimata fuiſſent, quãuis uiderentur parũ idonea: ſi partes non appellaſſent, ex hoc ſnĩa non eſſet reprobãda: ex quo de loco ad locum, ac de tempore ad tempus a partibus hoc ſcientibus & tacentibus uideretur facta prorogatio, ut uoluit Bald. in d. l. fi. ff. de iuſt. & iur. & Alber. de Roſato in d. l. cum ſententiam. C. de ſent. Aym. conſi. 140. in cauſa ſpolii. col. 2.
84 Diximus etiam ꝙ ſententia poſtquàm ſcripta fuerit, debet per iudicẽ pro tribunali ſedentem legi & recitari: aliàs ſi iudex dum profert ſententiam non ſederet, ſententia tanquam iuris ſolennitate omiſſa prolata, non eſſet ualida: ut eſt tex. in c. fi. in fi. de ſent. & re iud. li. 6. ubi gl. in hac materia magiſtraliter loquitur. & gl. in auth. ut ab illuſtribus & q. ſuper eos. in uerb. ſedere. & tex. in eo lib. in tit. de iud. §. ſedebunt autem. & ponit gl. in l. 1. C. de ſenten. ex breui. recit. & Hoſt. in ſumma titu. de ſent §. qualiter in prin. & Spe. in tit. §. iuſta. col. 5. uerſit. item eſt nulla rõne modi. ubi Ioan. And. in uerb. ſecundum. dicit ꝙ ſedere in iudice pronunciante, & ubicunque actus requirit cauſæ cognitionem, eſt de ſubſtãtia: quia talia à iudice ſedendo, non procedendo expediuntur. l. ſi à procedente. C. de dila. l. 2. §. dies. ff. quis ord. in bo. po. poſſeſ. ſerue. ponit gl. in cle. ſæpe in uerb. ſtans. ubi dixit hoc non procedere in cauſis ſummariis & aliis breuioribus, in quibus de plano proceditur, per illum tex. & l. leuia. ff. de accuſatio. ne quicquam. §. de plano. ff. de
off-

officio. præſi. l.ſi defenſor. §. illud iuncta l. nolit.& ibi gloſſ.ff. de interrogat.actione & pro ſingul.ponit Rom. ſingul 728. An poſſit ſententia. cum ſequen. Et ſolennitas iſta ſedendi, cum ob maieſtatem iudicis conſeruandam, tum etiam ut maiori prudentia & animi maturitate & deliberatione ſententia ipſa progrederetur, adinuenta eſt. Sedendo namque animis quieſcit. & quieſcendo prudentior fit: ut notari conſueuit in dict. §. ſedebunt: unde ſi ſententia ex abrupto, & per iracundiam proferretur, non eſſet ſecundum leges, uidelicet maturè & deliberato conſilio, ſed potiùs iracundia, odio & mentis præcipitatione lata, & propterea quia impedit ira animum ne poſſit cernere uerum: talis ſententia non deberet admitti: ut eſt bonus tex. in capit.iracund. & capit. cum apud. & cap.ſummopere. undecima quæſt.tertia. Nam calore iracundiæ factum pro infecto haberi debet.l.licitatio. in princip. ff. de public.l. 3.ff.de diuor.l ſecunda.C.ad leg. Iul.mai.l. quicquid. ff. de regul.iur.quam legem optimè declarat Ro.ponendo nunquid geſta per iracundiam ualeant,ſingul. 508. uolo commentare legem quicquid.& d. Abb. in c.At ſi clerici.colum. 7. uerſi.& inquantum. de iud.latiùs per Fel. in c.ſicut ex litteris.col.fi. de iureiur.& c.dilecti filii.col.fi. de excep. & ca.Matthæus.col.1.de ſimo. cum ſimil.cautius tamen foret ab huiuſmodi ſentētia appellare, per ea quæ dicemus infra: de ſententia lata per ſordes. & ad prædicta de geſtis colore iracūdiæ.uide Antonium de Pituita in l.1. in 51. effectu. de iureiuran.

85 Oportet ēt ut dictū fuit ꝙ ſnīa ꝑ ipſummet iudicē legat,& recitet:aliàs ſi ꝑ aliū hoc fieret:& iudex de gñre illuſtriū ac maiorib. iudicibus nō foret(ut erat p̃fectus p̃torio,ac Eps & ſimiles)nō ualeret ut eſt tex.in c.fi.d ere iu.in 6.& l.1.& 2.C.de ſen.exc.breuic.reci. ponit Hoſt. in ſumma. in tit. de ſenten. §.ſequitur in princ. de quo per Lanf.in c.quoniam contra, in §. interlocutoria.nu.

9 Eſt tamen aduertendum ꝙ Iaco.But.Bald.& Sali. in l. hac conſultiſſima.C.qui teſt. face. poſſ. tenent ꝙ quilibet

bet iudex lectionem ſuę ſententiæ alteri cõmittere poſſit: dũmodò poſtquàm fuerit lecta, dicat, et ita abſoluo, uel condemno etc. uel ita pronunciamus &c. & idem ui dentur tenere Dõmin. & Philip. in d. ca. fin. de re iud. & Fel. in c. ſuper quæſtionem. uer. in gl. in uerb. cauſæ. nu. 7. ubi pro hac parte plura allegat. de offi. deleg. & in ca. ſi ſcitatus. col. 5. uer. illiterati, de reſcr. ſed Bartol. in d. l. 1. C. de ſen. ex breuic. reci. & Lanfr. in loco ubi ſupra di cunt ita fieri conſueuiſſe: quando iudex, qui eſt de maioribus pronuntiat. Spec. autem in titul. de ſenten. §. iuſta. col. 6. uer. quid de interlocutoria. dicit ſatis fore, ꝙ per ipſum iudicem ſubſtantialia, et concluſio ipſius sẽtentiæ recitentur: et ꝙ in curia Roma. pontifex et alii ita utuntur. Et nempe iſtud in curia Capitolii ſeruari conſueuit: ſed in ſacro Palatio et in aliis locis dictæ curiæ, iudices noſtri temporis prout in papyri cedula pronuntiare conſueuerunt: quæ cædula tunc non apparet: quamuis ſcriba ſeu notarius atteſtatur eandem cedulã ab ipſo iudice fuiſſe tunc lectam: ꝙ potiùs ex ſtylo, q̃ ꝙ uerè ita fiat toleratur: cum pro ueritate iudices ipſi cedulas huiuſmodi non tunc legere, ſed poſteà illas ꝑ ſimilia uerba (ita pronunciaui ego N.) ſubſcribere duntaxat conſueuerint.

86 Et nota quia in huiuſmodi ſubſcriptione nomen dignitatis ſeu officii præponi deberet: et poſtmodum nomen proprium ipſius ſubſcribentis: quod tamen de cõſuetudine non ſeruatur: ſed pro elocutione ac demonſtratione magis apta, primò ponitur nomen iudicis, et poſt eà eius officium, ſeu dignitas deſignatur, hoc modo (ita pronunciaui ego Sebaſtianus Vantius iudex cõmiſſarius, uel locum tenens, aut gubernator, ſenator, et ſimilia) prout eſſe contigerit: docet Bald. in l. 2. C. de ſenten. ex breuic. reci. et ſuper omnia in ſimilibus adhęrendum erit ſtylo et conſuetudini illius curię, in qua negotium tractabitur: quia quo ad iſtas ſolennitates sẽtentia ſecundum fori conſuetudinem formanda et dictanda eſt ut dictum eſt ſuprà: et ponit Spec. in titul. de

ſen-

ſenten. §. qualiter in 1. colum. de quibus ſtylo et conſuetudine iudex etiam in camera à notariis, ſeu aliis in ſimilibus expertis ſe informare poterit: ut dicit Anto. de But. in c. fi. col. antepe. uerſicu. ad primum &c. de cõ ſuetu Bart. & Flori. in l. 3. §. lege Iulia. ff. de teſtib. Cyn. in l. 2. uerſicu. Secundò quia. C. quę ſit long. conſuetu. Bal. & Alexand. in l. 1. C. ut quæ deſunt aduoc. cum ſimil. de quibus per Alexand. qui hoc tenet conſi. 82. uiſo, colum. 2. in fi. lib. 3. & conſi. 14. uiſo. in princip. lib. 5. Dec. conſil. 655. colum. penult. in fi. & conſi. 402. colum. 5 in fin. Gozad. in conſi. 101. audio. col. pen. uerſi. 13.. Cum iſta. quid autem ſi omitteretur nomen iudicis: ſed in ſubſcriptione illius loco reperirentur ſimilia uerba, curia ita pronunciauit, ſeu ordinauit &c. an ualerent? & tene ꝙ ſic: quoniam per illud uerbum curiæ intelligeretur de iudice illic præſidente. arg. l. ſi uno. ff. locat. & l. ſi olei. C. eod. titu. ita in terminis tenet Guid. Pap. q. 451. quid contineatur.

Hæc autem ſolennitas lecturæ ipſius ſententiæ, cùm ſit actus qui tempore prolationis poteſt, & ſolet inter-
87 uenire, per enunciationem & narratiuam ſentẽtiæ pro habitur, ac etiam de facili præſumetur, iuxta tradita ꝑ doctores in l. ſciendum. de uerb oblig. & ponunt Canoniſtæ in d. c. ſicut. ubi Fel. poſt alios in col. 7. uerſi. limita. de re iud.

88 Illa aũt uerba quæ apponi per notarios communiter conſueuerunt, uidelicet lata, data, ac in his ſcriptis promulgata &c. non ſunt de ſubſtantia, neq; de ſolennitate legis, & propterea omiſſa non uitiarent, vt uoluit gl. in uerb illuſtrium in ca. fi. de re iud. in 6. quæ gl. in hoc ab omnibus communiter approbatur, ut inquit Alex. in conſi. 90. ferè nu. 4. lib. 1.

89 TRANSEAMVS nunc ad nullitates ex defectu formæ ipſiuſmet ſententiæ extrinſecè, vel intrinſecè reſultantes: Pro cuius declaratione, ſcire debes ꝙ ſententia nihil aliud eſt quàm controuerſię propoſitæ à iudice legitimè facta declaratio, ſeu diffinitio. Ea igitur ſen-

ſententia quæ controuerſia legitimè non diffinierit, ex quo caret effectu ac ſubſtantia propria & formali, no mine etiam ac effectu carere debet: & ueluti inſufficiēs ac defectuoſa reprobanda eſt.

90. Propterea uides ꝙ ſententia quæ condemnationem uel abſolutionem, aut controuerſię in iudicio propoſitæ, per ſe, uel æquipollens, declarationem non continet, dicitur, ipſo iure nulla: ut eſt tex. in l. præſes. & in l. cum iudex. C. de ſent. tit. generali. & l. ait prætor. §. 1. & l. præſes, & l. in ſumma. ff. de re iud. Sententia itaque debet eſſe talis, ut iudicium & controuerſiam de præſenti diffinita: cùm illud in pendenti relinqui non debeat. l. non quemadmodum. ff. de iud. idcircò ſi ſententia ſimplici-
91 citer per uerbum gerundium, uel futurum tempus deſignans conciperetur, prout quando dicitur talem condemnandum, uel abſoluendum eſſe, &c. non ualeret: ut tenet Bar. in l. 1. C. ſi aduerſ. libert. Io. And. in Spec. de except. §. uiſo. in uerb. pronunciari. quoniam aliud eſt quem liberandum, & aliud liberatum eſſe ut in l. quem ſub conditione. §. fi. ff. de condi. inſtit. glo. in c. frater. 16. q. 1. & in c. ſuper eod. in uerb. ordinet. de off. delegat. ita declarant doct. in d. l. præſes. & Imo. Ro. Alex. & alii in l. 1. §. ſi quis ita. ff. de uerb. oblig. & Fel. in c. cùm uenerabilis. col. pe. uerſi. non obſtant adducta. de excep. ubi aſſerit hoc intelligi debere quando in ſententia non præcederet uerbum aliquod, quod poſſet importare diffinitionē de præſenti: ſecus ſi pcederet, & foret appoſitum uerbū præſentis tpis diffinitiuū, & poſtmodùm adiiceretur, quo ad implementū & executionē ipſius ſententiæ, aliud uerbū futuris tpis enunciatiuum, ſeu qđ ſaltim implicitè & uirtualiter fo. et ſuppoſiti negotii de pſenti declaratiuū. Exēpli gratia ſi diceretur, declaramus ſeu diffinimus rem, de qua agitur, ipſi actori fore reſtituendam, iuxta tex. in c. eccleſia. in fi. de conſti. & l. Aemylius. circa fi. ff. de minorib. cū aliis adductis per And. Sicul. in c. ſi pro debilitate. col. fi. de offi. deleg. Nā tunc eo ipſo ꝙ declaratur rē reſtituendā eſſe, tacite & uirtualiter

liter declaratur ēt rem illius eſſe, & ad illum ſpectare: prout ēt quando dicitur minorem reſtituendum: quoniam uirtualiter intelligit eundem læſum fuiſſe ad poſitionem etenim conſequentis ſequitur poſitio neceſſarii antecedentis.l ad rem mobilem. l. ad legatum. ff.de procur. l.2.ff de iuriſd.om.iu. l.Pomponius. uerſ ſed & is,eo.tit.de procu.& ponit Alex.cōſ.52.uiſo,lib.2.in fi. quãuis cautiùs foret poſt illud uerbum condemnandū, ſeu abſoluendum uel reſtituendum &c. addere hoc uerbum prout & nos condemnamus, uel abſoluimus, aut reſtituimus quod optimè in Ro.cu.ſeruatur.

92 Et quamuis(ut dixi)iudex non uteretur præcisè hoc uerbo condemno,uel abſoluo, nihilominus pro ualiditate ſententiæ illud exprimere per ſuum æquipollens ſufficeret: putà ſi diceret. credo Titium decem debere Mæuio: quia hoc ſatis eſſet, ſecundum gloſſ. in l. diem proferre.§.ſi plures.in glo.magna.ff.de arbit.quam dicit ſingularem Imol.Rom.Alex.& Iaſ.in l.1.ff.de re iudic. & pro qua uidetur text.in l.ſi quis filio.§.irritum.ibi, & credo &c. ubi Imol. & Ang.ff. de iniuſt. & irrit. teſta.

Idem foret ſi iudex dixiſſet, non uideo cur Titiū nō condemnem: quia perinde eſt ac ſi dixiſſet, condemno. l.1.§.ſi quis ita.& ibi ponunt ſcrib.de uerb. ſig. Alex. & Iaſ.in d.l.1.ff.de re iud.& Felin.in d.c. cūm uenerabilis. col.pen.de excep.

Vel diceret, uidetur mihi Titium debere.l. quid tamē.§.ſi arbiter.& ibi Bart. ff.de arbit.l.diui fratres.§. 1. uerſi.pronuntiare debebunt.ff.de liberali cauſ. ca. 1.ubi Abb.in final.uerbis illius tex.de iud.& ponit Alex. cōſi. 19.col.3.lib.5.& facit id qđ ponit Decius, loquens de iſto uerbo uidetur,in conſi. 539. in inclyta.circa fi.li.4.

Satis ēt foret in reali pronuntiare rē eſſe petitoris: ut in l.ſi inter me. circa fi. ff.de excep.rei iud. qm̄ eo ipſo ꝙ iudicatur rem meam eſſe, iudicatur etiam alterius non eſſe.l. Pomponius.§.ſed & is.ff.de procur.

Sufficeret ēt ſi iudex uteretur uerbo ſtatuimus,ꝑcipimus,ordinamus, decernimus, declaramus,& ſimilibus: nam

nam per talia uerba ſententia diffinitiua ferri poteſt.ca. in his.extrà de uerb.ſig.prout etiam dici poſſet,imponimus tibi perpetuum ſilentium &c.per text.in l. Aurelius.§.centum ubi gl.fi.ff.de libe.leg. & pónit Bal.in l. præſes.in fin.C. de ſent. quia non refert ut dixi quibus uerbis utatur iudex in pronuntiando,dummodò ex eis ipſius intentio percipi poſſit.inquit Anch.conſil.16.ui ſo proceſſu.& conſi. 78. ex uerbis circa fi. Latiùs præmiſſa Spec.proſequitur in titu.de ſent.§.ut autem. col. 4.uerſi.& nota ꝙ non eſt uis. Et ſi diceret iudex, condẽno, imò abſoluo, ſententia abſolutoria uideretur argu. tex.in l.Stichus.imò Pamphilus. ff. de ma. teſta. & ponit Bal.in prima conſti.C.§.in quibus.col. pen.uerſ.de inde uerò.prout ſi diceretur, uolo nolò: quia ultimum uerbum attenderetur;ut dicit idem Bal.in l. quidã eulogio.col.1. uerſi.quid ergo.C.de iure delib.arg.l. ſi inæqualibus.ff.de hære.inſtit. & præmiſſa refert etiam, & ſequitur Dec.conſi. 345.in caſu.colu.4.uerſi. non obſtant uerba.lib. 4.

93 Item ſufficeret quòd iudex declararet factum ſuper quo dubitabatur: quando pœna uel executio ipſo iure ſuccedit, prout dicendo talem hæreticum uel criminis læſæ maieſtatis rerum declaramus,aut ſimilia: quia tũc talis ſententia incontinenti à lege,certam & determinatam pœnam contra huiuſmodi delinquentes imponente perficitur:prout eſt tex.in cap.cùm ſecundum.§.fin. de hæret.in 6. & c.pro humani.in fin.de homicid.eodẽ lib. quæ ſententia appellari conſueuit declaratoria: & priuſquam feratur,executio aliqua contra quoſcunque quantùmuis criminoſos, fieri nõ poteſt, per tex.in d.c. cum ſecundum. & ponit Fel.in cap. Rodulphus.in uerſ. ſed declaratoria.de reſcrip.& c.præterea.in prin.de ſpóſal.& Alex.conſi.103.uidetur.colum.pen.uerſi.& regulariter.libr.1. & conſi.124.omiſſis. columna. 1.eodem libro.

95 Ex quibus colligi poteſt, ꝙ ſi iudex per ſententiam ſuam abſq; aliqua temporis præfinitione aliquem relegaret,

garet,ſententia huiuſmodi eſſet ualida:quia tempus,qđ deeſt,a lege ſuppleretur, talisq; intelligeretur relegatus per tempus decennii. per text. in l.ſiue præfinito. & ibi Bar.ff.de pœ.quem pro ſingulari adducit Bal. ad hoc in l.1.C.de poſtulat. & in cap.ex literis.col.6. de conſtit. ſequitur Iaſ.in l.ait prætor.§.primo. col. final. ff. de re iudic.& in §.curare.verſicul.nunquid autem. inſtit. de actio.

96 Ex his etiam datur intelligi decreta illa, quæ quotidiè fiunt, admittendo, uel aliquid faciendo,ſi & quatenus, uel ſi & inquantum de iure fuerit &c.ſuſtineri poſſe:cùm habita relatione ipſius iuris quod certum eſt.decreta huiuſmodi incontinenti certificantur: ut de his plura ponit Feli.in c.cùm contingat.col.3.de off.d eleg. Maximè quia tales clauſulæ modum non conditionem important:ut dicit Lap.alleg.87.Matthæus.col. fi.de quo latiùs uide per Vital.in tract.clauſ. ſuper clauſula. Si & inquantùm. quamuis bonum foret ab huiuſmodi decretis quantum fieri poteſt, abſtinere, quoniam & ſi incertitudo non uitiet actum qui ex iuris diſpoſitione declarari poteſt per ſupradicta.& ponit Bal. conſi. 115. uerba. prope fin.lib. 1. hoc tamen procedit quoad ipſas partes ad quas iuris declaratio non ſpectat. ſecus autem quoad iudicem qui ius ipſum declarare, non autem ad illud ſe in conſulto referre debet, ut uoluit Aret. conſil. 28.colum.2.in ſecundo dubio.quem retulit & ſecutus eſt Aym.conſi.162.nobilis Rubertus.col.1.n.3. & 6.& uidebimus infrà. Sententia itaq; per ſe uel relatioñe ad aliud negotium propoſitum diffinire debet: aliàs effectus proprios ſententiæ non operatur,neque deberet tali nomine nuncupari.

97 Idcircò ſi eadem ſententia non eſſet conformis controuerſiæ, & petitioni partium dici non poſſet ꝙ illam dirimeret & diffiniret. Et propterea non ualeret,quaſi quòd iudex extra interrogata reſpondiſſet. arg. text.in l.1.§.ſi quis ſimpliciter.ff.de uerb.obligat.l.de ætate.§. cùm prætor.ff.de interroga.actio. & eſt text.iuncta glo.

in uer.petitionis.in c.inter dilectos.de fide inſtru. Vnde conſueuit dicit ꝙ fatuus eſt iudex, qui in aliud condẽnat quàm ab eo fuerit petitũ:ut dicit text.in l.fin. C. de fideicom. libert. quia iuxta formam petitionis partium ſentẽtia dictari debet.c.licet Hely.de ſimo.cle. ſępè. uer ſi.uerum quia.de uer.ſig.c.qualiter.el.2.circa fi.de accu ſat. iudex namq; ſuper non deductis coram eo poteſtatem non recipit:ut dicit tex.in l.ut fundus.ff.communi diuid.conuenit igitur iudicantem antequam ſententiã formet,diligenter examinare acta,& uidere quid,& qualiter petatur ab eo: id eſt conſiderare rem petitam,cãm petendi,& modum ſeu actionem intentatam,& cum illis ſententiam ſuam conformare:qm̃ ſi ſuper alia re, vel ex diuerſa cã,aut per alium modũ ab eo, quo fuit actũ, ſnĩam daret, cũ ſuper illis non fuerit lis conteſtata, nec ſeruatus aliquis iuris ordo, eſſet ipſo iure nulla:ut declarat Bal.in l.1.col.2.uer.extrà oppono.& in fi. C.ſi plures una ſent.& in d.l.fi.C.de fideicõ.lib.& tenet Alex.conſi. 171.in cã.col.2.in fi.li.6.& facit tex. in c. Abbate ſanè. uer.cæterum.de re iud.in 6.& glo.1. in ca. hæc quippe. circa medium.3. q. 6.cum aliis ad propoſitum adductis per Boer.deciſ.42.ſub.nu.18. Ancha.conſi.83.col.1.

97 Erit tamen aduertendum, quia ſatis fuerit ut illud ſuper quo pronuntiatur acceſſoriè,aut uirtualiter ex natura actionis,uel aliàs comprehẽdatur,& petitioni ſubſit:quia tunc ꝙ ſententia ſit extrà petita dici non poterit,cum ſaltim tacitè inſint:ut declarat idem Bald. in d. l.fin.& in lege & ſi ſeuerior.col.3. C. de his qui no.infa. Franc.Aret.in lege uinum.ff.ſi cert.pet. Iaſ. inſti. de act. §.curare.uerſi.4. principaliter & ultimò.& latiùs ponit Fel.in d.c.Hely.licet.col. pen. ubi poſuit 31. limitationes ad regulam illius textus: quæ magis declarationes ſunt ſuper hoc,quando aliquid in iudicio cenſeatur ſaltim tacitè & uirtualiter deductum: prout ex earum lectura patet.& in materia uide Alex. conſi. 48. in cauſa, col.2.lib.7.& conſi.8.uiſo.col.2.lib. 5. & Bar. in extrauag.ad rep.in 5.figura.& Cor.cõſi.329.oſtenſo.in prin.

ubi

ubi loquuntur de cauſis ſummariis & qualiter regula iſta intelligatur in illis.& uide Afflict.dec.95.Angel.in fi.ex his ergo poterit iudex condemnare ad reſtitutionem rei unà cum fructibus, etiam ꝙ fructus non eſſent expreſsè petiti, qui acceſſoriè & uirtualiter inerant petitioni rei,ut per Ant.de But.Abb.& alios in ca.grauis. de reſt.ſpol.legiſtæ in l.ex diuerſo, in prin.ff.de re uen. tenet Guido.Papa.q.405.Sempronius.

98 Ex eiuſdem infertur etiam ꝙ ſnĩa, abſque eo ꝙ aliquis ex litigatoribus petat & inſter,per iudicem lata, ſit ipſo iure nulla.ex quo iudex ad commodum partis, in cauſis ciuilibus, ſuper his quæ principaliter in perſonis litigatorum radicãtur,regulariter nemine petente ſe nõ tromittit.l.4.§.hoc autem iudicium.& ibi Bar col.3.in fi.de dam.infec.l.unic.& ibi not. C. ut quæ deſunt aduoc.& ponit idem Bar.& ibi Alex.in l.1.C. de error.ad uoc.Anch conſi.36.uiſa.col.2.& conſi. 167.uiſis.col.2. uerſi.ſecundo principaliter Hip.in l. vnius.§.cogniturum uer.ad ſuperius dicta.nu.21.de q.& Fran.in c.dilecto.q.34.de app.ubi etiam dixit ꝙ iudex ſententiam nullam reformare poteſt, etiam ꝙ pars non petierit,q a pro abſente iudex ſupplere poteſt,ſm Bald.in l.ampliorum.in princ.C.de app. prout etiam ſupplere poteſt in cauſa fiſcali. ut per Rom.in ſingul.564.Non poteſt pro eo.& in aliis caſibus poſitis per Bar.& Rom. in d.§ hoc autem iudicium.& Bald.& Salic.in d.l.1.ut quæ deſunt aduoc.& idem Bald.in c. cùm nobis olim.de elect. poſt gl.& Dominic.in c.priuſquàm.28. diſt. Iaſ. in l.properandum.§.& ſi quidem.col.2.C.de iud.

99 Ex eadem ratione uidetur dicendum ſententiam ſuper cõuentione,omiſſa reconuentione.latam eſſe nullã: ex quo iudex ſecundum acta & propoſitam controuerſiã iudicare non uidetur: quia conuentionem & reconuentionem unica ſententia terminare debebàt. ca. cùm dilecti.de ord.cogn.& cap. primo, & ſecundo. de mut. pet Et ꝙ ſententia hoc caſu ſit nulla. tenuit glo.prima. in fi.in cap.cuius in agendo. 3. q.8. contrarium tamen

Hh tenen-

tenendum eſt: quia iudex hoc caſu quòd iudicauerit ex trà petita dici non poteſt, poſtquam ſecundum petitionem actoris iudicauit, quamuis petitionem rei ex aliqua cauſa, putà quia ſibi non liquet, omiſerit. Nam iudex hoc facere poteſt: ut l. quid tamen. ff. de arbit. l. quidam æſtimauerunt. ff. ſi cer. peta. & proptereà quamuis ambæ controuerſiæ unica ſententia (ſi fieri poteſt) terminandæ ſint tamen ſi conuentio omitteretur, appellandũ eſſet, alias ſententia ipſo iure teneret: ex quo lex magis ſuper hoc conſulit, q̃ iudici neceſſitatem imponat: ut declarat Ang. poſt gl. in l. 1. §. fi. in fi. ubi eſt tex. ff. quæ ſen. ſine ap. & tenet gl. & hoc ibi firmat Fel. in d. c. 1. de mu ta. pet. & gl. in uerb. in eadem ſententia. ubi etiam hoc tenuit Inno. & Abb. in c. 2. de ord. cog.

100 Quinimò iudex ſi res in iudicio deducta diuidua & ſeparabilis foret: poſſet (vt dixi) ſuper aliqua parte eo. ũ quæ in iudicio deducta eſſent duntaxat pronunciare, & ſententia ſua ualeret: prout uidemus ꝙ ſi iudicium ſimul contra plures cœptum ſit, reſpectu unius ſententia ferri, & reſpectu alterius iudicium differri poteſt: ut eſt tex. & ibi Bart. & alii. in l. non idcircò in prin. ff. de iu. & idem Bar. in l. 5. §. fi. uer. pone ꝙ unus. ff. de uer. obli. & plura referendo tenet Dec. conſi. 295. in cauſa iſtorum. in prin. lib. 2. & dec. Neap. ut per Cap. dec. 8. in prin. Nã quot ſunt res ſeu capitula, tot uidetur ſententiæ: & uitiato uno, aliud remanet, l. etiam. §. 1. ubi eſt glo. ordinaria, & ibi Bar. Et cæteri declarant. ff. de min. & l. dicere. & l. quid tamen. ff. de arb. l. quædam mulier. ff. fam. erc. & Spec. in titu de ſen. §. iuſta, uerſi. item eſt nulla ratione qualitatis. & Bal. in l. generaliter. in 2. col. C. de epiſc. & cler. Alex. in l. ſcire debemus. per illum tex. ff. de uerborum obligat. & Io. Mill. in uerb. ſententia ſi fertur ſuper parte. & Guid. Pap. q. 27. in manibus. quam uide.

Secus ſi iudicium eſſet indiuiduum & connexũ: quia tunc ſententia non poſſet ferri pro parte: ſed totum diffinire deberet: aliàs nõ ualeret, ꝑ tex. in l. in hoc iudicio. & ibi gl. Bar. Cuma, & alii. ff. fam. erc. l. apud Celſum. &

ibi

ibi Alex.ff.de doli excep.Bal.in l.2. C. de re iud.& in l. 1.C. ſi aduerſ.rem iudic. nam iſto caſu procedit regula quòd utile per inutile uitiatur: ut per Aeg. dec. 12. ſi in Eccleſia declarant doct. in l.ſancimus.§. 1.C.de don. cum aliis de quibus per Dec.conſi.432. cùm ſit.colum. 3.in princ.lib.3.Ancha.conſi.207. in quæſtione.colum. 2. in fine.

Præmiſſa tamen non procedunt in arbitro, qui ſi nõ fuerit dictum ꝙ ſimul omnia terminare debeat, ſuper parte duntaxat ualidè pronunciare poterit. l. quid tamen.& l. non diſtinguemus,§. cũ in plures.ff.de arbi.fal lit etiam in quibuſdam aliis caſibus,in quibus ſentẽtia pro parte duntaxat lata ualet: ut per Fel.poſt Ant.Imo. & Pan.in c.cùm inter.col.3.uer.ſententia.de re iud.ubi ponit regulam cum tredecim falleñtiis, quam caſu occurrente uidere poteris.

101 Ex eiſdem etiam infertur, ꝙ ſententia quæ ex aliquo redditur dubia,uel obſcura non ualet:ex quo controuerſiam & negotium uerè diffiniſſe dici non poteſt: quinimò dubietas adhuc retinet partes ancipites & dubioſas:& ſic perinde eſt ac ſi nõ fuiſſet lata quoad cauſæ & cõtrouerſiæ præpoſitæ deciſionẽ.argu.l. de ætate. §.qui tacuit.cũ ſeq.ff. de interro. actio. Et ꝑpeá etiam ꝙ res in iudicio deducta ſit gñalis & dubia,curare tamen debet iudex certã proferre ſnĩam.ut in §.curare.inſtit.de actio. & toto tit.C.de ſent. q̃ ſine cer.quãt. prof & ponit Spe.in tit.de ſen §.qualiter.uerſi. itẽ debet eſſe certa. cũ aliis,de qbus per Alex.cõſi.109.uiſo.col.1.li.5.& decla rat.cõſ.187.in hac col.2.in 1.li.2.Dec.in cõſi.8.nu.6.li. 1:qm̃ ſi ſnĩa non eſſet certa & liquida,non poſſet executioni demãdari,ſed anteq̃ exequereť,eſſet neceſſe eãdẽ declarare & liquidare:ut ꝑ Bal.in add.Spe.in tit.de ſent. col.3.uerſi.ſnĩa non liquida. prout dicitur de inſtrumẽtó nõ liquido habẽte executionẽ paratã: quia priuſquã exequat liqdari debet:ut declarãt Bar.Bal.& Ang.in l. 1.in fi.de leg.2. Alex.cõſi.94.uiſo.col.2. in fi.li.6.& cõſ. 136.uiſo.col.fi.li.5.Dec.cõſ.222.uiſis.col.i.li.2.& Ang.

de Aret.inſtit.de excep.col.24. ſuper rub.& Iaſ.in l.certi conditio.in prin.col.7. ff. ſi certum pet.prima igitur ſententia pro ſui certitudine aliam poſt ſe requireret ſẽtentiam, & propoſitum negotium non diffiniret, & eſſet inſufficiens per ſupradicta. Et idem ſi foret incerta & dubia ob ſui perplexitatem,aut repugnantiam: quia non ualeret.arg.l.ubi repugnantia.ff de reg.iur.eſt glo. in c.ſi is qui.11.q.3.& tenet Bar.in.l. duo iudices. in fi. ff.de re iud.& Alex.conſi.124.in cã.in fi.lib.2.& conſi. 49.in cauſa.col.2.lib.7.Aym.conſi. 79. quondam.col. 3.in princip.Anch. 372. pro declaratione.columna ſecunda. in fine.

103 Dicetur nihilominùs certa & liquida ſi retulerit ſe ad acta,quæ certa ſint: quia hoc ſatis eſt:ut probatur in l.in ſumma.ff.de re iud.& l.2. C. de ſent. quæ ſine cert. quant.certum enim dicitur nedum illud quod ex ſe certum eſt,ſed illud etiam quod eſt certum per relationem ad aliud.l.certum.ff.ſi cert.pet.prout arguit Abb. in cõſil.28.uer.quartò adduco lib. 1. quoniam relatum cenſetur eſſe in referente.l.aſſe toto.ff.de hær. inſtit. l.ſi ita ſcriptum.ff.de condict. & demon. & ponit Dec. conſil. 47.col. 2.in princ.lib.1.& conſi.77.col.2.in fin. eo.libr. Ad aliud tamen quàm ad acta pro eius certitudine ſententia ſe referre non poteſt:ut eſt communis opinio ſcribentium,de qua atteſtatur Alex.in conſi.53. quæritur. col.fi.li.5.idem atteſtatur Iaſ.in l.ait prętor.§. 1. col.4. ff.de re iu. & in d §.curare uer.quæro ergo in primis. n.

104 37.inſtit.de action.unde iudex qui pronũtiauit put in conſilio in actis nondum exhibito, eius ſententia non ualebit,ſecundum doct. in ſupraſcriptis locis: quãuis ſecus foret, ſi conſilium penes acta reperiretur: nam tunc ſententia ad illud relata ualeret: vt uoluit Spec. in tit.de excep.§.uiſo.col.9.uerſi.porrò in Italia, & in tit. de ſen.§.qualiter.col.2.uerſi. quid ſi iudex.cum aliis latiſſimè congeſtis per d.Fel.poſt alios, in c.cùm uenerabilis.col.14.uerſ.3.dũ concludit.extrà de excep. & ponit Alex.d.conſi.109.& conſi.185.uiſo.col.fi.lib.2.

Præ-

Præmiſſa tamen intellige quando (ut eſt dictum) ſententia expreſsè ſe refert ad acta: ſed ſi ſimpliciter dixiſſet, condemno te ad ſoluendum id quod debes &c. tunc ſi
105 certa quantitas ex actis probatoriis, in quibus cauſæ deciſio conſiſtit appareret, ſententia huiuſmodi ualeret: qa ad ipſa acta tacitè ex legis diſpoſitione cenſetur facta relatio, ſecundum glo. ordinariam in l. ſi quis ad exhibẽdum. ff. de exhiben reis. Acta enim probatoria qua ſi uirgulæ ad ſententiam declarandum cenſentur: ut inquit Bald. in cap. cum ſuper. ad fin. de cauſ. poſſeſ. & propriè. & refert Fel. in cap. licet Hely. colum. antepe. extrà de ſimo. & ponit Alexan. conſi. 12. attentis. in fin. lib. 7.

Sed ſi quantitas certa, non in actis probatoriis, ſed in reliquis, uidelicet aſſertoriis, & enunciatiuis, ac fidem non facientibus reperiretur, prout eſt libellus, ſeu poſitiones & articuli. quoniam ad iſta nec tacitè nec expſſè ſententia refertur, tanquàm dubia & incerta non ualeret: prout hæc fuit reſolutio & concordia diſcordantium opinionum, quam poſuit Bar. in l. 3. C. de ſent. quę ſine cert. quant. & in l. ait prætor. §. 1. ff. de re iud. ubi Alex. dixit eam communiter teneri. & Ang. in d. §. cura re aſſerit ita in practica ſeruari & tenent Can. in d. cap. Cùm uenerabilis. & Lanfr. in cap. quoniam contra. §. in terlocutoriæ. nu. 1. uer. attende tamen extrà de probat.
106 & Bald. Sal. Fulgo. & alii in d. l. 3. in quibus locis latè reperies articulum examinatum, ac etiam ꝑ ſententia ſuper iudicio vniuerſali (ut petitione hęreditatis) uel generali (ut adminiſtratione tutelæ) uel ſuper acceſſoriis (prout in fructibus, & expenſis) uel quando terminus ſeu inſtantia liberetur: & nondum liqueret de cauſa, etiam quòd eſſet generalis & incerta non uitiatur: & per glo. fi. ubi ſcribentes in c. Querelam. de proc. & Spe. in tit. de excep. §. uiſo. uer. quid autem prius. dum ponit de cond. expen. quando non ſunt liquidæ. & per eundem in tit. de ſent. §. qualiter. col. 2. uer. item debet eſſe certa. & ibi Ioan. Andr. in uer. Tuas. & Iaſ. latiſſimè in

d. §. curare. ubi plures utiles & quotidianas quæſtiones examinat.

107 Ex ratione præmiſſorum dici etiam conſueuit, ꝙ ſententia conditionalis eſſe non debet: quia per illam quæſtio propoſita de præſenti non determinatur: ſed iudicium in pendenti remanet contra tex. in d. l. non quead modum. ff. de iud. & tex. in l. 1. §. fin. ff. de uſur. ubi dicitur ꝙ tractus futuri temporis ad iudicem non ſpectat. Doctores tamen in hoc diſtinguentes dicunt, ꝙ ſententia ſub conditione de præterito, aut de præſenti lata tenet: prout ſi diceretur quatenus probetur, uel probatū ſit te condēno, uel abſoluo &c. Vel quatenus non adſint mobilia, aſſignamus tibi immobilia: uel quatenus legitimum tutorem non habeas, tibi talem decernimus &c. his namq; & ſimilibus caſibus, ex quo conditiones huiuſmodi de præſenti uel præterito actū non ſuſpendūt, ut in l. cū ad pſens cū l. ſeq. ff. ſi cer. pet. idcò ceſſante ratione legis, ſnīa ualebit: ut tenet gl. in uer. capiantur. in 3. ſolutione. in l. à Diuo pio. §. in uenditione. & ibi ſcribentes. ff. de re iud. & l. qui teſtamēto. ff. de excuſ. tut. gl. 1. in c. Biduū. 2. q. 6 Bar. quē cæteri (Cumano. & Pet. de Belu. exceptis) ſequuntur in l. ait ptor. §. 1. in fin. ff. de re iud. & Bal. qui latius diſtinguit in add. Spec. in tit. de ſē. col. 2. uer. quandoq; ſententia. & facit celebris doctrina Inno. in c. G. perpetuus. de fide inſtr. dum uoluit, ꝙ ſi ſententia occultaretur, iudex pronuntiare poſſet hoc mo-
109 do, uidelicet, quatenus ſententia taliter lata, ullo unquam tempore apparuerit, eam confirmo &c. uel infirmo, prout ſibi uideretur: cuius doctrinam pro notabili refert & ſequitur Iaſ. in d. §. in uenditione. col. pe. & Bal. in l. 2. in 2. col. C. ut lit. pend. & Rot. dec. 409. fuit dubitatum. in no. & Guid. Pap. q. 245. ſi aliquis.

110 Et iſtis caſibus uidelicet quādo ſententia ſub conditione de præſenti, uel præterito lata reperitur, ſiue conditio huiuſmodi fuerit pertinens, ſiue impertinens, puta abſoluo te ſi Imperator fuit, uel eſt in Italia &c. indiſtinctè ualebit per regul. l. primæ. §. biduum. & ibi ſcrib. ff. quand.

ff. quand. appell. ſit. Quamuis Bal. in d. additio. ad Spec. tenuerit quòd etiam in terminis iſtis conditio impertinens uitiat.

111 Sed ſi in ſententia conditio de futuro apponeretur, tunc ſi eſt pertinens, & negotio, de quo agitur, adhæreat: putà condemno te ad centum, quæ ſi intra triduum non ſolueris, condẽno te in amputationem manus. ſnĩa huiuſmodi ualebit, cum ſolummodò lata ſit contra ius partis, ut tenet Bal. in l. cũ iudex. in fi. C. de ſen. & idem Bal. in l. 3. in pe. col. uer. quintò quæro. C. ex quib. cã. infamirrog. de quo ponit Bar. in l. 2. col. ff. de pub. iud. & in l. cum duob. § idem reſpondit. ff. pro ſocio. ac ponit Angel. in lib. malefi. in uerb. quas ſi nõ ſoluerit &c. fol. 282. & Ange. de Peruſio conſi. 62. prout ſexageſimoſecundo paet. col. prima.

Aut ꝙ fuiſſet dictum, abſoluo te ſi ita iuraueris &c. quo caſu ſi iuratur incõtinenti, ideſt anteq̃ ad actus extraneos diuertaĩ, ſnĩa ualebit ꝑ legẽ generaliter. in fi. prĩc. C. de reb. cred. & tenet Ioan. Andr. in § iuſta, colũ. 7. verſi. ſi iudex. in Speculatore de ſententiis & gl. Bart. & alii. in d. l. cum iudex. & Ang. in l. quemadmodum. ff. de iud. talis enim conditio negotio pertinẽs, dicitur intrinſeca, & quaſi ineſſe uidetur: & ſi incontinenti fuerit adimplebilis, non uitiat: ut ibi per eos. Idem erit ſi diceretur, condemno Titium ad relaxandum talem domum Sempronius illius uſufructuario, ſub conditione ſi ipſe uſufructuarius cautionem præſtiterit &c. talis ſententia ualeret, ſecundum Paul. de Caſtr. in lege final. C. de uſufruct. ubi refert Bartol. ita conſuluiſſe: & illos refe: & ſequitur Dec. conſil. 408. uiſa. columna fina. in princ. lib. 3.

112 Idem etiam ſi fuiſſet dictum, condemno te eo quod probabis: quia talis ſnĩa, non contra ius conſtitutionis, ſed contra ius litigatoris prolata uidetur: actore namq; intẽtionẽ ſuam non probante reus abſolui debet. l. 4. C. de den. c. uni. ut eccle. benefi. Quãuis in iſto caſu nũ quid ualeat ſententia, doctores adinuicẽ altercentur, ut

patet per ea quæ ponit Alex. in d. §. in uenditione. & latius Iaſ. in d. l. ait prætor. §. 1. ff. de re iud. & Alex. poſt Ang. in l. qui Romę. §. Augerius. ff. de uerb. obli. in quibus locis idem Alex. poſt multos per ipſum relatos, tenuit ſententiam huiuſmodi ualere: & idem tenet Bal. in l. prolatam. col. pe. uerſi. extrà oppono. C. de ſen. & in l. peremptorias. col. 5. uer. quæro iudex tulit. C. ſententiam reſcind. non poſſ. & in l. 1. col. pen. uer. quid ergo. C. qui accuſ. non poſſ. ubi tamen uidetur intelligere ſententiam ualere, quando inſtantia labitur: & iudex non pronunciando pœnam incurrere: hanc partem ſequitur Fel. (ubi plura ponit in materia) in c. quoad conſultationem. in prin. de re iud.

Sed contrarium uidelicet ꝙ ſententia iſto caſu non ualeat, tenuit Bar. poſt glo. & ibi Bal. hoc idem tenens in d. l. cùm iudex. C. de ſent. & idem Barto. & Iaſ. in d. l. ait prætor. §. 1. & Paul. de Caſt. in l. continuus. in prin. ff. de uerb. oblig. ubi dicit quòd ſententia ſub conditione intrinſeca lata tenet, dummodò incontinenti impleatur. Meliùs poſuit Bal. in add. Spe. de ſen. col. 2. in fi. & idem Bal. & Imol. in d. §. Augerius. & Anch. conſi. 267. q. cc. pen. quintò adde tertium. Ordo namq; iuſtitiæ ac ſolennitatis iudiciorum hoc modo præpoſteratur: quia prius liquere debet id, de quo quis pronuntiare debet, & precedere cauſæ cognitio (ut diximus ſuprà) & conditio iſta de iure eſt impoſſibilis: cùm probationes poſt concluſionem in cauſa, & ſententiæ prolationem recipi nõ poſsint. c. paſtoralis. de excep. l. peremptorias. C. ſent. ſ. in. non poſſe. cum ergo. præuertatur ordo iudicii, ſententia & proceſſus non ualebit: quoniam cauſę cognitio ſubſtãtialis eſt, & uitiat, ſi omittatur (ut dictum eſt) & in terminis noſtris inquit Bald. in l. 1. colum. fi. uerſi. præterea. In fi. C. qui accu. non poſſ. & hanc partem tenet Alex. in conſi. 73. uidetur. col. pen. in fin. lib. 3. & ſentit Io. And. in d. §. 1. uerſi. quid ſi iudex. de ſent. dum dixit tutius fore expectare probationes: & certè in ſtu practico hæc opinio eſſet amplectenda.

113 Si autem conditio habens tractum de futuro foret im pertinens, putà condemno te, ſi nauis ex Aſia uenerit: uel te abſoluo, ſi Imperator uenerit in Italiam &c. tũc conditione huiuſmodi reiecta, ſententia firma remanebit, ſec. gl. Cy. Bar. & Sal. in d. l. cùm iudex. gl. Bar. Ang. & Paul. de Caſt. in d. §. ſi uenditione. ubi hoc idem tenent Alex. & Iaſ. in d. §. in uenditione per tex. in d. §. biduum. & tenet Alex. d. conſi. 73. col. fin. lib. 3. quamuis ſententia huiuſmodi ſi aliter ex proceſſu non iuſtificaretur, per uiam iuſtitiæ à iudice appellationis reuocari deberet: ut ibi per eos. d. Bal. tamen in l. non dubium. in 5. oppo. C. de leg. & in l. cùm iudex. uer. modò reuoco. tenuit ſnĩam non ualere, ex quo ſuper hoc non fuerat cœptum iudicium. Si uerò in iudicio de hoc fuiſſet diſputatum, ſententia ualeret, ſecundum ipſum: ut in add. Spec. d. tit. de ſent. col. 3. in prin.

Præmiſſa intellige, niſi conditio poſita eſſet falſa: quia tunc detecta falſitate, ſnĩa ad eam relata indiſtinctè non ualeret, per tex. in d. l. qui teſtamento. ff. de excuſa. tuto.

114 & tenet Alex. in d. §. in uenditione. col. 8. referens Angel. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de uerb. obl. dixiſſe hoc eſſe legiſtis incognitum. & idem ponit idẽ Alex. Ad Bar. in d. l. cum iudex. aut niſi conditio eſſet impoſſibilis: quia talis reddit ſententiam ipſo iure nullam. l. fin. ff. quæ ſent. ſine appe. reſcin. & ponit Imol. in l. fin. ff. de condit. inſtit. facit quod ponit Bal. in add. Spec. in titu. de appe. col. 19. uer. Impoſſibile decretum eſt nullum. & Alex. in d. §. in uenditione. & poſt Bar. in d. l. cùm iudex. & Fel. in c. quoad conſultationem. col. 2. in fin. ubi ponit hanc materiam. de re iud.

115 Idem ſi eſſet decretum trahens ſecum executionem, ut puta decretum tutelæ, curæ, uel ſimilium: in quibus procedit regula actus legitimi &c. de reg. iur. & l. etſi cõditionalis. ff. de auth. tuto. & propterea ſi conditio in talibus apponeretur, actus peccaret in forma, ideò nõ ualeret. l. muto. §. ſi ſub conditione. ff. de tut. & d. l. etſi conditionalis. Si uerò eſſet alia interlocutoria, quæ execu-

tionem

cutionem ſecum non traheret, conditio illam non uitiaret. ſecundum gl. in d. §. ſi in uenditione. in uer. inter loqui. & in uer. capiantur. in 2. ſolutio quam ibi cæteri doct. ſequuntur. & gl. fi. in l. ea quæ. C. ſi mancipium ita fuerit alienatum. uolens decretum citationis ualere, ſi fuerit dictum compareas ſi manumiſiſti &c. uel ſi tua intereſſe putaueris &c. alioquin &c.

116 Si uerò ſententia ſub modo proferretur, ex quo modus non ſuſpendit: ſed ex eo naſcitur actio ualeret: pro-

117 ut ſi diceretur, abſoluo te, ita ut releues indemnem talem, uel ut precium reſtituas emptori: uel prout conſueuerunt facere anteceſſores mei, & ſimilia. Nam per talia uerba ſententia non cenſetur conditionalis, neque ſuſpenditur: ut declarat Bar. in l. cum qui. §. Iulianus. per illum tex. ff. de conſti. pecu. & gl. & doct. maximè Imol. & Fel. col. fi. & alii in c. quoniam Abb. de offic. deleg. & idem Bar. in l. 1. ff. de condi. & demon. ubi ponit ex quibus uerbis inducatur conditio, & ex quibus non. Talia igitur uerba, ſeu clauſulæ non faciunt conditionem, ſed cauſaliter ponuntur: ut declarat Boer. in dec. parlamen. 16. incip. dubium &c. Si tamen modus in ſua forma nõ ſeruaretur, uideretur quis ſententiæ renunciaſſe: ut in l. cùm eorum. & ibi gl. & ſcrib. C. de ſen & l. nonnunquã. ff. de colla. & Bal. in add. Spec. tit. de ſent. col. 2. uer. ſuper hoc ſciendum eſt. & Feli. in c. in tantùm. in fi. extrà de ſi mo. his igitur & ſimilibus caſibus cum ſententia uerè & effectualiter propoſitam controuerſiam non diffiniat, tã quàm defectuoſa & inualida reputari conſueuit, ſecundum ea quæ poſuimus.

118 Diximus ẽt, ꝙ ſnĩa controuerſiam propoſitam legitimè diffinire debet: quia imprimis illud obſeruare debet iudex, ne aliter iudicet quam quod legibus, aut cõſtitutionibus proditum eſt: ut inquit tex. inſtit. de offic. iud. in prin. & proptereà ſi iudex expreſsè contra leges in corpore iuris clauſas ſententiam diceret legibus ipſis aduerſando, putà ꝙ minor quatuordecim poſſet teſtari, ſeu quòd ſententia diffinitiua in ſcriptis proferri

non

non deberet,ſeu filios, ętatem, uel priuilegiũ ad minus uel tutelæ excuſationẽ non prodeſſe,& ſimilia ipſo iure non ualeret, quaſi cõtra ius cõſtitutionis cõtrariũ indu centis manifeſtè lata:ptout eſt text.in l.1.§.item cũ.ff. quæ ſent.ſine app.reſcin.l.ſi expreſſim.ff. de appel. l. 2. C.quand.prouoc.non eſt neceſſ.c.1. extra de ſent. & re iud. Anch.cõſ.372.pro declaratione.in prin. nec excuſaret eũ ſua prætenſa cõſcientia: quia iniuriã facit legibus is,q. uult ſe meliorẽ uideri q̃ ipſæ leges: ut in auth. de iud.§.oportet.quem tex.ad ꝓpoſitũ allegat Paris de ſynd.in uer.iudices puras.col.pe. prout neq; iudex quaſi ꝙ leges & conſtitutiones hmõi ignorauerit, excuſandus eſſet,cùm legũ miniſter electus & deputatus extiterit:ut in l.1.§.poſt originem.ff.de orig.iur.& propterea non liceat tali,ius in quo uerſatur ignorare d.l.2.§.Seruiùs. maximè ꝙ leges & ſacræ cõſtitutiones ita publicè conſtitutæ ſunt:ut ab oĩbus ſciri debeãt.l. ſacratiſſimæ. C.de legib.cũ ſi.prout ẽt non prodeſſet ꝙ litigatores cõ ſenſiſſent, ꝙ talis ſnĩa eo modo proferretur,quia nihilominùs eſſet nulla:ut declarant doct. in l. ſi conuenerit. ubi Iaſ.col.1.uerſi.3.limita.ff.de re iud.

Et ꝑmiſſa intellige de iure claro & manifeſto:ut putà ꝙ eẽt regula iuris,ſeu alias lex clara & indubitabilis:ut declarat Mateſ.xx.no.& Dec.cõſ.8.poſt pri.li.1.alias ſi cõſtitutio(putà uarios habẽs intellectus) cõiter reputet obſcura:ob hmõi ꝓbabilẽ excuſationẽ, iudex ſi contra ea quaſi putãs ad eam non facere, pronũtiaſſet, ſnĩa ſuſtineret:ut inquit tex.in l.cũ ꝓlatis.ff.de re iu.quẽ textũ ad hoc ſingularẽ (ſm intellectũ Iac. de Aret.) faciũt ibi,Imo. & Alex.in prin.& Iaſ.col.ſi. poſt Bar. & tenuit hoc idẽ Bar.poſt Cy.& Bal.ĩ d.l.2.C.qñ ꝓu.Ale.& alii in l.q. Romæ.§.duo fratres.ff.de uer.ob.Ant.Imo.Pan. Fel.in d.c.1.ĩ 7.col.de re iu. Lex nãq; obſcura & uarios
119 hñs ĩtellectus ad dicẽdũ allegari nõ p̃t,ut uoluit Bal.ĩ l.in ambiguo.ff.de reb.du.& ſetit gl.ſi.ĩ prin.ĩ c.1.de cõſti.in 6.& idẽ Bal.ĩ c.ſi. col.ſi.uer.ulteriùs.no.ꝑ illũ tex. extra e.ti.quẽ ſecutus ẽ dec.540.qriſ.ĩ ſi.li.4.in cõſ.põt enim

enim iudex ex uariis opinionibus alteram præeligere, & ſecundum illam iudicare ut inquit Rot.dec.773.dic ꝙ aliquoties.in antiq.

120 Et quamuis aliquis (ex pluribus) alicuius legis intellectus magis communis reputaretur: ſententia tamē aduerſus huiuſmodi magis communem intellectum lata, non diceretur nulla: ut per Alex. in d.§. duo fratres.colum.21.& Iaſ.in d.l.cum prolatis.col. fi. ponit Fel.in c.1.col.fi.uerſi.6.nota. de conſti. dum uoluit ꝙ ſententia contra communem opinionem doctorum lata, quaſi ſi ob expreſſum iuris errorem non ſit nulla, & allegat hoc tenuiſſe Angel. poſt Imol. & docto. in dicto.§. duo fratres.

Iudex tamen contra communem huiuſmodi opinionem iudicans, ſi illam eſſe falſam oſtendere neſciret, in ſyndicatu aliquantò tamen mitiùs quam ſi contra legē indubitabilem iudicaſſet puniretur: ut uoluit Bald. & Ang.in l.fin.C.de pę.iud qui malè iud. & gloſſ.inſti.de oblig.quæ ex quaſi delicto,in prin.& Abb. in c.prudentiam.in princ.de offi.deleg Alex.& Iaſ.in d.l. cum prolatis.in fi. col.& d.Fel.in d.c.1.col.pen.de conſt.& uide Bal.de pace iura.fir.§.& iudices.col.2.& Alex.conſ. 66. uiſis.in fi.lib.5.in conſi.19.circa prin.lib.7.Anch.conſ. 289.de iuribus.col.1.

121 Et ſi iudex contra deciſi.dominorum de Rot.iudicaſſet, ſententia non eſſet nulla: ex quo domini præfati poteſtatem legis condendæ non habent: nec eorū deciſiones, quàmuis magiſtrales & magni ponderis ſint, uim legis obtinent: ut uoluit Dom.in c. duobus. col.11.de reſcri.in 6.Card.in c.paſtoralis.de fid.inſtr. Fel.in d. c. 1. col.6.uer.ſcias etiam.de re iud. & Caſſad. dec.17. circa ſinem de præben.

Ad effectum igitur ut ſententia per expreſſum iuris errorem inualidari poſsit, requiritur ꝙ ſit lata patenter
122 & manifeſtè contra tenorem & caſum legis publicæ, & manifeſtæ: & quòd talis error occulo corporali in d. ſent.habita relatione ad tex. legis cerni poſſit, non autē

quòd

quòd oculo mentis, & per ſubauditos intellectus percipiatur: uel quòd reſultet per tacitam relationẽ ad acta: quoniam ſi error in ſententia non eſſet expreſſus, ſed ex tacita relatione ad acta depræhenderetur, non uitiaretur ſententia, ſecundum communem opinionem doctorum: quia ad inualidandum actum taciti & expreſſi nõ eſt eadem ratio: prout arguit ac de communi atteſtatur Alex.conſi.59.attentis.col. 5.uer. nec obſtat.lib.3. & ꝙ requiratur error expreſſus, & non ſufficiat tacitus, probatur in d.l.ſi expreſſum. & d.l.2. ibi, tam manifeſti iuris.C. quando prouo. &c.in c. ſolet.ibi, uel intolerabilẽ errorem in ſententia fuiſſe patenter expreſſum de ſent. excom.in 6.& facit c.uenerabilibus.§ fi.eo.tit. & ita tenuit Inno.& Hoſt.in c. P.& G.circa fi.de offi. deleg. Cuius dictum famoſum & ſingulare reputat Anto.in ca.ab excommunicato.de reſcr.& doctor.in d.cap.1 ubi Fel. col.8.de re iud famoſum etiam uocat Iaſ.in l. 2. col. 3. C.de erro.cal.& in d.§. duo fratres. colum. 21. expreſſum autem ſolummodò dicitur illud, quòd ex uerbis infertur & colligitur, ut uoluit Bal. in l. ad probationẽ, la 1.C.de probat.& Ang.in l.prætor ait.ff.de oper.noui nunc.quos refert & ſequitur Dec.conſi. 68.col.penult. libro primo.

Et ſi error non eſſet ita patens & legibus aduerſatiuus, ſed iudex ignorantia iuris lapſus aliquem putà Sẽpronium teneri inſolidum Mæuię, quæ erat uxor, uel ad abſolutionem centum computando uſuras, & uſuras uſurarum condemnaſſet: ſententia huiuſmodi quaſi potiùs contra ius litigatorum, quam ius conſtitutionis lata ipſo iure teneret, per text. in l. cum præſes. ff.de re iud.l.ex diuerſis.§.fin.ff.eo.tit.& l.ſeruo.§.cum pętor. ff.ad Treb. Error tamen & iniuſtitia huiuſmodi per iudicem appellationis emendari & reuocari deberet: ut uoluit Inno.in c.cum ſpeciali.in prin. de appel. & Bal. poſt Iac.de Are.& Cy.in d.l.2.C.quand.prouo.& Ant. Pan.& Fel.ibi.col.9.in d.c.1.de re iud. & Alex. in d.§. duo fratres.col.22.

123 Intellige inſuper præmiſſa, quando ex lectura ſnīę apparet ꝙ tais iudex totaliter ſe in ſuos ſimplici motu & intellectu erroneo, & legi aduerſatiuo fundauit, & illū ſecutus eſt: alioquin error huiuſmodi non uitiaret: putà ſi ultra cām erroneā idē iudex in eadem ſententia ēt aliquam aliā iuri congruentem expreſſiſſet & cumulaſſet: nam ſententia ex cauſa congrua ſuſtineretur: ut probat in c. per tuas. qui fil. ſint legit. & tenet Inn. in d. c. in præſentia. Io. de Imol. in l. ſi plagii. ff. de uer. obl. ponit Fel. in d. c. 1. col. 5. de re iud. cum aliis, de quibus per Alex. conſi. 114. perſpectis. col. 4. uerſic. poteſt etiam. lib 6. & Anch. conſi. 289. de iuribus. col. 2. per textum. in l. Titianus. ff. quòd cum eo.

Idē foret, ſi iudex cauſam erroneam cū dictione maximè, uel præſertim expreſſiſſet Nam dictiones huiuſmodi iudicem non ſe adſtrinxiſſe ad cām illam expreſſam declarāt: ut docet Abb. in c. ſicuti. de re iu. & Alex. & Iaſ. in d. §. duo fratres. col. 2. ubi cōſulunt ꝙ ubicūq; ex abūdanti cauſa in aliquo actu exprimiт, quòd hmōi dictiones ſi aptari poſſunt, ponātur: qm̄ tunc ſi cā expſſa erronea detegeretur, ꝑꝑ dictiones prędictas actus nihilominùs ſuſtineretur, ut dicit Imol. in l. ſi is ad quem. ff. de acq. hær. per hmōi namq; dictiones uidelicet præſertim, uel maximè cauſam, quæ dicitur erronea, ex abūdanti fuiſſe appoſitam denotatur: & non ſolent quę ſuſuperabundant, & extrinſecus adiiciuntur uitiare ſcripturas. l. non ſolent. ff. de reg. iur. l. quæ extrinſecus. ff. de uerb. oblig. l. teſtamentum. C. de teſt. cum ſimilib.

124 Præmiſſa ēt intellige de ſnīa lata contra legem in corpore iuris clauſulā, quæ probabiliter ignorari non poſſit: ut diximus ſuprà. & ponit Alex. in conſ. 81. ponderatis. li. 2. ſecus autem foret ſi probabiliter ignorari poſſet: putà quòd eſſet lex noua, aut ſtatutū, ſeu localis cōſtitutio: & cauſa uerteretur in alio foro, q̄ ſtatuentium: & in quo ſtatuta ſeu leges hmōi extrauagantes non fuerint, neq; ſint publicatæ, nec notoriæ, quia his caſibus, cum poſſint talia à iudice probabiliter ignorari: ut eſt

tex.in cap.1.de conſti.lib.6.propterea a partibus allega ij ac produci in forma probāti; & quòd ab uſu recepta fuerint probari debet,iuxta not. ſuper gl. in uerb.frangere.in c.1.de treug.& pace. & ibi per Fel.in col. 3.uer. l.noua.& idem Fel.in d.c.1.col.6. & 7.& in c.paſtoralis.de fid.inſtr.& c.cum inter.de re iud. & c. fi.de coha. cleric.& mulie.& tenet Alex.d.conſi.81. in prin.li.2.ponit Ioan. de Ami.in conſi.42.col.pen.uerſ.ſentio præto rem.Caſſ.dec.12.ſuper regu.& dec. 8.nu. 8. de conceſ. præb.Aym.conſi.137.magiſter.col. 2. Quid autē ſi fuerit lata contra ſtylum aut conſuetudinem probatam uel notoriam quòd ſit nulla, uide Guid. Papæ in dec. in 1. charta.Fel.& alios in d.ca.1. de re iud. & idem Guid.q. 292.ſi alicui.

125 Et quoniam ſententia quæ in iudicatum tranſiuit in eadem cauſa, & inter eaſdem partes facit ius: propterea ſi talis exceptio rei iudicatæ oppoſita fuerit, & probata, & ea non obſtante iudex aduerſus illam ſententiam cōtrariam proferat, perinde ac ſi foret contra ius expreſsè lata,non ualebit:ut l.1.in prin. ff.quæ ſen. ſine appel.reſcin.l.poſt ſententiam.C.de ſenten l.1.C.quand.prouo. non eſt neceſſe: eſt communis opinio doctorum ut aſſerit Frā.in c.dilecto.q.41. de appel. & quòd ſit communis aſſerit etiam & comprobat Fel. in cap. inter monaſterium. ubi latiſſimè poſt alios hoc diſputat. in colum. 7. uerſicul. regulariter. de re iudic. & idem atteſtatur Alexand.in conſil.53. quęritur.colum. 4. lib 5.& Deci.in conſi.295. in cauſa iſtorum. colum.2.uerſi.prædicta tamen.libr.2.declarat Aret. conſil.73.diligenter. colum. 1.

126 Et ſicuti expreſſio iuris erroris (ut dictum eſt) ſententiam uitiat: idem operabitur eiuſdē iuris uel facti notoriū: ex quo tale notoriū ęquipollet expreſſioni:ut dixit Inn.in c.1.de of.uicar. & ponit Fel.in ca. inter cæteras. col.5.uer.ſexta declaratio.de re iu. & c.cū ordinē.de re ſcr.& in c.p tuas.col.2.uer.& hæc q.de ſent.excō.& qđ ſnīa cōtra notorium iuris aut facti ſit ipſo nulla, tenuit

Inn.

Inno.in ca.2.de dilat. quem refert & ſequitur Franc.in d.c.dilecto.q.42.& Abb.c. inter monaſterium . nu. 20. de re iud.& latiùs ponit idem Fel.in ca. quoniam contra.nu 26.uer.ceſſat difficultas.ubi poſt relationem doctorum hoc tenentium dicit eſſe communem opinionem,& eam in practica ſeruari extra. de proba. Ancha. conſi 158.ex nar col. pen.

127 Hinc dici conſueuit, quod notoria & ex actis reſultans iniquitas,et iniuſtitia reddit ſententiam nullam, et omnem illius præſumptionem tollit, ac fomentum, quod pro authoritate ſententiæ eſſet,ac præſumi ſolet : ex quo ita.manifeſte contrariò conſtat. l. ſi pars, & ibi Ange.ff. de inoffi.teſtamen.clem. paſtoralis. in uerb. Piſana.de re iud.c.inter cæteras.extrà eo.tit.c.cùm Bert.et ibi Innoc.ſuper uerb.conceſſimus.eo.tit.quem tex.ad hoc adducit Card.in conſi.56.dum reuerendus Anch.conſi.6. uiſo themate.colum.3.nume.6. et conſi. 289. de iurib. colum.1.et facit tex. in cap. cum ad quorundam de exceſ.prælа.et in cap.ſuam.ubi Anto. de Butr. in ult. not. de pœn. et eſt communis opinio:prout atteſtatur idem Fel.in d.c.inter cæteras.col.pen.in uer.amplia.etiam in fi.latè ponit Rom.in l.admonendi.in x.col.uerſic.x. de iureiur.et latiùs idem Franc.in d.cap.dilecto.q.55.qui per lungum diſcurſum contrarium tenuit : de quo etiã. ponit Bal.in l.ciues.C.de appellat. et idem Felin.in ca. ſi quando in prin.de offi.deleg et in ca.nouit. de iud.et in c.conſanguinei.nu.6.de re iud.cum ſimil.

128 Prout idem foret ſi ſententia eſſet lata ex cauſa notoriè falſa, nam et tunc eſſet ipſo iure nulla : prout tenuit Abb.poſt Butr.Imol.et alios,in d. ca. inter cæteras.ubi Fel.conſi.6.uerſic. ſecunda conclu.aſſerit ita communẽ eſſe opinionem et iſtis terminis intelligere potes. Rot. dec.347.nota quòd licet.in antiq.dum uoluit quòd ſententia per falſas cauſas et allegationes lata ſit nulla . Et Aym. conſil. 134 . ſcripſi. in fin. loquens de ſententia princip.

129 Vnde ſi iudex in ſententia expreſsè ſe ad aliqua acta

non

non uera, ſeu nulla uel erronea retuliſſet, puta q dixiſſet: quia nobis conſtat per talem & talem teſtes &c. uel per tale inſtrumentum &c. te debitorem ideò te condẽno: & inſpectis hmôi teſtibus ſeu inſtrumento ad quæ ſpecialiter ſententia per modum cauſæ ſe referebat, de errore ipſius iudicis conſtaret ſnia eſſet nulla: ut tenuit Bar. & Bai. in l. 1. C. de error. calc. Io. de Imol. & Alex. in l. rei iudicatæ. §. 1. ff. ſolu. matr. idem Bar. & Paul. de Caſt. Aret. & Iaſ. in l. 1. ſi is ad quẽ. ff. de acq. hær. & ponit Inno. & alii poſt eum in d. c. cũ Bert. de re iudca. tenet Anch. conſi. 1. nu. 5. & conſi. 207. in q. col. pen. Gozad. in conſi. 2. nu. 24. Aret. conſi. 75. diligenter. col. 2. ubi uide. uel q acta huiuſmodi ad quæ ſententia expreſſe refert, detegerentur nulla ſeu falſa: quia tunc ſententia non ualret: ut inquit Bald. per illum textum in cap. cum cauſam de re iud. loquens de ſententia ad ſtatutũ nullum ſe referente: & tenet Hoſt. in ſumma, in tit. de ſent. §. qualiter. col. 3. uerſi. Octauus ſi proferat. & Abb. Fel. & alii in d. c. inter cæteras. & eſt communis reſolutio doctorum in c. ab excommunicato. ubi Anton. in 7. char. de reſcrip. prout atteſtatur deci. Nea. deciſi. 47. 2. col. n. 3. ubi etiam ponit quòd ſententia (ſecundum eandem communem opinionem) eſſet nulla, ſi ſe referret ad probationes a iure reprobatas: puta ſi iudex dixiſſet quoniam probatum eſt per duellum, uel experientiã ferri candentis &c. ideo condemnamus &c. per tex. in cap. 2. de pürg. vulga. per quem tex. hoc tenuit Bald. in l. libertorum. C. de teſtib. allegans Ioan. And. ita tenere, in cap. quoniam contra. in fin. de prob. in nouel. & ſequitur Felin. in d. c. inter cæteras. & Ale. in dicta l. rei iudicatæ. & idem Alex. poſt Bar. in l. certa ratione. C. quomodo & quando &c. & in dicta l. ſi is ad quem. & Dec. conſi. 475. in cauſa quæ Mantuæ. col. 3. uer. & breuiter. libro quarto.

130 Si uerò ſententia ad acta in ſpecie per modum cauſæ ſe non referret, ſed potius generaliter & enunciatiuè (ut puta quando dicitur, uiſis actis &c.) uel qm̃ nobis

conſtat, ideò te condemno &c. tunc licet error deprehẽderetur in actis nihilominus ſententia ipſo iure ualeret: ex quo iudex potuiſſet probationes aliquas recepiſſe, quæ non eſſent in actis redactæ, uel animum ſuum ex confeſſione partium, ſeu aliundè informare, iuxtà dictũ Bald. in l. quoties. §. 1. ff. de probat. ideò ſententia quaſi contra ius partis lata ualeret, ſecundum communem ſententiam ſcribentium; de qua atteſtatur dicta dec. 47. col. 2.

Ad inualidandum itaq; ſententiam per modum erroris in actis expreſſi requiritur (ut dictum eſt) ꝙ ſentẽtia præciſè referat ſe per modum cauſæ ad aliqua acta, quæ erronea detegantur: & error huiuſmodi ſit patens & inexcuſabilis: tunc nãq; error ac nullitas actorum huiuſmodi propter expreſſam relationem ſententiæ ineſſe cenſetur. per l. ait prætor. §. 1. ff. de re iud. & d. l. 1. §. 1. ff. quæ ſenten. ſine appell. c. cùm Ber. ibi. ex tenore ſententiæ &c. & ibi Abb. 2. col. poſt Innoc. & alios. & tenent communiter doctores, ut diximus ſuprà: ac etiam de cõmuni atteſtantur Mod. in l. ex diuerſo. §. fi. ubi etiã Alc. ff. ſol. matr. & Iaſ. in d. l. 1. de erro. calc. & l. is ad quem. & Feli. in d. ca. 1. colum. 7. uerſi. 2. declaratio. de re iud. cum ſimil.

131 Si uerò ſententia nullo modo ſe referret ad acta, tunc ſi error in illis actis deprehenderetur, ad quæ neceſſariò ſententia referenda eſt: prout dicitur de libello, in l. in ſumma. ff. de re iud. & l. ut fundus. ff. comm. diuid. ca. licet Hely. de ſimo. uel prout eſt de prima ſententia, ad quam ſecunda referenda eſt. l. eos. C. de appel. l. 1. §. 1. ff. quæ ſent. ſine appel. reſcin. Tunc error libelli ſeu ſententiæ primæ cenſeretur ineſſe, etiam in ſententia confirmante, & propterea eodẽ morbo laboraret & eſſet nulla: ut declarat Bart. poſt Cyn. ſaluando opinionem Iac. de Aret. in d. l. 1. C. de erro. calc. & ibi eum ſequuntu Alex. & Iaſ. & eſt tex. in d. l. 1. §. ſed & ſi. ff. quæ ſent. ſine app. & ponit Cor. in conſi. 71. ſuper col. 2 li. 1.

Et ſi error in aliis actis ad quæ neceſſariò non eſt ſiẽ

da

da relatio deprehenderetur, ſententia non cont'nens in ſe expreſsè, neq; tacitè (per neceſſariam relationem ad acta) errorem mero iure teneret, & parti non appellanti imputaretur. ita procedit tex. in d. l. pręſes. ubi glo. & ſcrib. de re iud. & in l. 2. in fi. C. quando prouoca. non eſt neceſſe. & l. ſeruo inuito. §. cum prætor. ff. ad Treb. & l. ex diuerſo. §. fi. ff. ſoluto. mat. & l. 2. C. de re iud. & l. error. C. de iur. & fact. ign. & d. l. 1. C. de error. calcul. cum ſi.

Et etiam intellige ſupradictas communes opiniones: ſiue loquamur de falſa cauſa, ſeu errore iuris: uel facti expreſſo, uel notorio, & in materia (caſu occurrente) recurre ad Fel. in d. c. quoniam contra. col. 12. uer. fallit primò. de prob. & d. c. 1. de re iud. & Fran. in d. c. dilecto. q. 52. in 8. fall. de appell. & ad alia loca, de quiqus ſuprà plura etiam, ſed more ſolito, cõfusè ponit Vital. in trac. clauſularum ſuper clauſula non errore ductus in uer. expleto errore arbitri.

132 Ex pręmiſſis colligi poteſt, quando ſententia per falſo teſtes, uel allegationes, ſeu inſtrumenta lata ſit nulla: quoniam regulariter dici conſueuit ualida, etiam quòd teſtes pecunia corrupti & ſubornati fuiſſent: ex quo probationes ac media cauſæ non ſunt de ſubſtantia iudicii (ut diximus ſuprà) & quia talis ſententia magis cõtra ius litigatoris prolata cenſetur: ideò ſi appellatum non fuerit in rem tranſit iudicatam: quamuis per reſtitutionem in integrum reſcindẽdi & retractari poſſit: ut eſt tex. in l. diuus. ubi hoc tenent doctores omnes, excepto Cumano. ff. de re iud. & ita intelliguntur leges. C. ſi ex falſ. inſtru. & l. agnitus. de excep. l. ex falſis. C. de trãſ. c. licet cauſam. de probat.

Et eſt communis opinio doctornm in d. l. diuus. & Canoniſtarum in d. c. licet. prout ibidem atteſtatur Fel. col. 18. uerſ. quarta concluſio. quam ſequitur Rot. deci. 443. Nota quod ſententia in antiq. quicquid in contrarium dixerit glo. in c. cum uenerabilis. ubi tenuit contrarium extra de excep. quod limitatur non procedere in ſententia lata contra abſentem ex cauſa falſa dolo

partis fabricata: quia his concurrentibus ſententiā huiuſmodi reputatur nulla:per tex.in l.ſi prætor.§. Marcellus. ff.de iudic. quem tex.ita intelligunt ibi Bart. Bald. Ang.& Pau.de Caſt.& idem Bar. & alii in d.l. diuus. de quo per Matheſſi.ſing.17.nota quòd quandocunque cū ſequenti.latiùs ponit Fel.in d.c. licet.col.18. uerſ. fallit primò.& Bar.& alii in d.l.is ad quem.ff.de acq.hær.

Limitatur etiam non procedere is ſententia lata contra maiorem etiam ſi eſſet defenſus: quia fauore minoris ætatis ſententia prætextu falſarum allegationum ſeu teſtium prolata non ualebit. l.1.C. ſi tutor.ex falſis allegat.& hoc ibi tenuit Bar.in l.2.in uerbo manifeſtè.& in l.fi.C.eod. tit.& in l.qui teſtamento. & ibi glo.in uerbo pronunciationis.ff.de excuſ.tut.tenent Bart. Ang. Paul. Alex.& Iaſ.poſt glo.fi.in d.l.diuus. & idem Bart. Alex. Aret.& Iaſ.in d.l.is ad quem. & aſſerunt iſtam eſſe magis communem.& tenent Canoniſtæ in d.c.licet cauſam.ubi Fel.in 2.fallen.

Et quod dicitur de minore,idem dicendum erit de fiſco, & eccleſia quæ iure minoris utuntur ut in c.1. de reſti.in integrum. & eos æquiparat gl.fi.in l.ſi procu.§.1 ff.de iur.fiſc.quam uocat ſingularem.Iaſ. inſtit.de actionibus.§.ex maleficiis.ſuper uerbum in iudicium.ubi eſt alia ſimilis gl.& gl.in l.unic.C.de ſent. aduerſus fiſcum lat.quam in propoſito adducit Paul. de Caſt. in l.ſeruo §.cùm prætor.ff.ad Treb.& facit gl.in l. imperatores.ff. de re iud.& ponunt ſcrib.in l.non eo minus.C.de procu.

Limitatur etiam iſtud nō procedere in decreto,quod ſi ex falſa cauſa latum fuerit , ſiue contra præſentem , ſiue abſentem feratur , eſt ipſo iure nullum.l.cùm uero.§.ſubuentum.ff.de fideic.liber. & Bald.in l.fi. C.ſi ex falſo inſtrumento.& l.Seyæ egreſſæ.ubi Bar.ff.de tut.datis ab his:etiam quòd cauſa partim eſſet uera,& partim falſa:prout ſi aliquid in ſolutū daretur pro debito : quia tunc in totum uitiaretur.l.ſi non ſortem.§.ſi cētum. ubi Bar.ff.de conditione indebiti. & ponunt doctores in d.l. diuus.& in l.is ad quem,tenet Decius conſi.403.quam-

uis

nis col.5.in medio. libro 3. & conſi.379. in controuerſia.col.2. in fin. lib.4. declarat deciſio.Neap.ut per Capicium dec.51.in cauſa Antoniæ, quamuis in diffinitiua quando eſt diuidua retractaretur ſolùm in eo capite, quo falſa ſeu nulla reperiretur.l.etiam.§.primo. ff.de minoribus.l.ex falſis.C.de tranſ.& quòd decretum ex falſa cauſa interpoſitum ſit indiſtinctè nullum, etiam quòd cauſa non ſit in decreto expreſſa.tenet Rot.deciſi.443. nota quod ſententia. & ita potes intelligere dec. 347. nota quòd licet.quæ eadem iura allegat: licet loqui uideatur in diffinitiua. in antiquis. & eſt communis ſententia doctorum,ut aſſerit dominus Alex.in conſi. 207
133 domine,col.fi. in principio.& conſilio.147.uiſo, in principio.lib.7.& conſi.69. in cauſa.col.2. in principio. libr.3.

Et in præmiſſis erit notandum quòd iudex in dubio probationes in actis facta iudicando ſecutum fuiſſe præſumitur.c.cum I. & A.ibi, eorum dicta iudices ſecuti tantummodò,cùm per alios ea probata non eſſent. de re iud.ſi uerò examinati plures teſtes, aut uaria inſtrumenta, & diuerſæ probationes intentionem actoris concludentes producti & exhibiti fuiſſent detecta falſitate aliquorum teſtium, uel alicuius inſtrumenti ſententia ex aliis ueris ſuſtineretur:& iudex præſumeretur ſententiando uera & non falſa ſecutus fuiſſe. ut uoluit glo.Bar. Bal.& alii.in l.falſam.C.ſi ex falſ.inſtr.Pau. Alex. & Iaſ. in 2.col.in d.l.diuus.Spec.in tit.de ſent.§.quoniam col. 4.uerſ.& nota quòd probatio.& eſt tex.in d.c. cùm I.& A.circa fi.& faciunt ea quæ poſuit Cap.in dec.Neap.25 in cauſa reuerendi. ubi ponit etiam quomodo articulus falſitatis faciat ſuperſederi in cauſa ciuili., poſt Cyn.& Bald.in l. 1.C.qui accuſ.non poſſunt, cum aliis de quibus ibi.

134 Item erit notandum,quòd antequàm exceptio falſi aduerſus ſententiam proponatur,propter authoritatem rei iud.reſtitutio in integrum aduerſus ſententiam huiuſmodi reſcindendam intra quadriennium impetrari &

roponi debebit:ut uoluit gl.in l.agnitis.in gl. pe.ff. de excep.quam ſequuntur Paul.Alex. & Iaſ.in d.l. diuus. ubi Moderni dicunt hanc eſſe communem. & tenent Cyn.Bal.Paul.Alex.& Iaſ.in d.l. ſi ex falſis.C. de tranſ. & Bal. poſt alios in l.quærelam. C.ad l.Cornel. de falſ. & ita intelligi debet.c.licet cauſam.de prob. & c.cùm uene rabilis.de excep.dum ſimpliciter uolunt exceptionem falſi contra ſententiam per falſas probationes latam cõpetere:quòd intellige petita priùs,& obtenta reſtitutione:& propterea Pau.de Caſt.in d.l.diuus. inſtruebat illum,qui huiuſmodi ſententiam obtinuerat,ne illius exe cutionem,niſi tranſacto quadriennio peteret: & Iaſ. ibi aſſerit hanc eſſe ueritatem.

135 De ſententia lata per ſordes, id eſt præce, pretio, timore,uel odio,prout exponit gl.in uerb. uel per ſordes. in c.cùm æterni.de ſen.& re iud. in ſexto. & eſt optimus tex.in c.quatuor modis.11.q.3. & in c.ſunt nonnulli.1. q.1.dici conſueuit, quòd ſi lata fuerit per gratiam, ſeu ambitionem,id eſt quòd iudex uolens parti morem gerere & gratificari,pro conſequenda aliqua dignitate,uel officio, ſeu ob amicitiam, uel odium litigatorum, aut quòd precibus deuictus ſententiam tulerit ipſo iure tenet:& ab ea appellare neceſſe eſt: ut eſt tex. in l.ſeruo.§. cum prætor.ff.ad Treb.& tenet gl.in l.uenales. C.quando prouoc.non eſt neceſſ. & in l.fi. quæ uoluit hoc non procedere fauore minoris.C.ſi tutor falſ.alleg.& eadem gl.in l.fi.C.de pœna iud.qui malè iudic.ubi Bald.dixit quòd ſententia lata per dolum iudicis etiam peſſimum ualet & tenet.quamuis iudex puniatur:prout ibi.& facit gl.in d.c.quatuor.11.q.3.licet hanc; ita ferri non debuiſſet,lata tamen tenet:ut l.1.§.biduum. & ibi glo.in uerb.ſtatim.ff.quand.ap.ſit.& l. relegatorum.§. ad tempus.ff.de interdic.& releg.

136 Si tamen dolus iudicis in ſpeciem corruptionis facta per pecuniam tranſiret, id eſt quòd prætio corruptus ſententiam ferret,ipſo iure non ualeret: ex quo ue nalis eſſet.l.uenales. C. quand.prouoc. non eſt neceſſ.

Canoni-

Canonizatá in §.uenales.2.q.6.& per tex.iuncta glo. &
ibi ſcrib.in l.fi.ubi Bal.col.1.uer.2.quæro.C.de pœn.iu.
etiam quòd pecunia:ut iuſtam ſententiam ferret, data
fuiſſet:quia nihilominus talis ſententia dicetur uenalis,
per tex.in c.uendentes.1.q.3. ibi.iuſtitiã uendere iuſtũ
iudicium: quamuis liceat aduocato uendere iuſtum
137 patrocinium, & iureconſulto rectum conſilium:nam
regulariter acceptio nummorum pręuaricatio ueritatis
eſt:ideò qui excuſſit manus ſuas ab omni munere, iſte
in excelſis habitabit,inquit tex.in c.non licet.cum plu-
ribus c.ſeq.1 1.q.3.& c.cum ab omni.in fi.de uit.& ho-
neſt.cleric.tenet Paul.de Caſt.poſt gl.in l.1.ff.de cond.
ob turp.cauſ.cum pluribus aliis in huiuſmodi materia
per Nicolaum Boer.congeſtis.dec.parlam.153.per to-
tum Anch.conſi.201.prætermittend. in prin. ubi dixit
quòd auaritia eſt mater & radix omnium malorum ma
ximè tuentibus iudicium in hærens.uide etiam Thom.
Gram.conſi.35. incomprehenſibilis. ubi uide plura in
138 materia corruptionis. prout etiam dici conſueuit de
teſte,qui pretium accepit ut ueritatem deponeret:quia
falſarius reputatur per tex.cum glo.in l.1.in prin.ff.de
falſ.quam gl.ſingularem dixit Iaſ.in d.l.diuus.col.pe.ff.
de re iud.& uerbum pecuniæ in materia noſtra largè ſu
mitur.& c.omne id quod iudici datur:ut ſententiam fe-
rat,iuxta tex.in l.quin etiam.cum l.ſeq.in prin.ff.de ca-
lum.& tenet Bal.in l.1.C.de pœn.iud. declarat Paris in
tractatu ſind.in uer.corrup.cum uerſ.ſeque. ubi uide in
materia.

Præmiſſa etiam intellige quando pecunia ante ſenté-
tiam data eſſet:ſecus ſi poſt:uel quod unus tantùm ex
tribus iudicibus fuiſſet corruptus: aut is qui iudicauit
fuiſſet arbiter: quia his caſibus ſententia mero iure uale-
ret ut declarat Fel.in c.tua nobis in fin.extra de ſimo.&
ponit idem Paris in d.§.corruptio.in uerſi. an ſi tempo-
re.col.fi.& Ang.in d.l.uenales.in quibus locis etiam re
peries quid in mutuante pecunias iudici, an uideatur
corrumpere:& tenet quòd ſic,per not. per Bar.in l.quiſ-

quis.C.ſi cer. petat. per illum text. & in l.1.de calum. cum ſimilibus.

139 De ſententia prætextu falſi iuramenti lata an teneat, uide gl.in uerb.præcipimus.& ſcriben.in l.ſi ex falſis.C. de tranſactio.& in l.1.& fi.C.de reb.cred.in l.admonendi.ff.de iureiu.in l.quòd ſi deferente.ff. de dol.in quib. locis uidetur quòd communiter concludatur ſententiã ipſo iure tenere:prout etiam regulariter tenet quilibet alius actus etiam contra proprium iuramentum factus: ut eſt communis opinio doctorum: prout aſſerit Alex. conſi.224 in re tam graui.colu.fi.li.6. & de quo in cõſ. 16.ponderatis.col.1.li.3.& in mat. uide Fel. inter monaſteria.col.pe.uer.ad illud quòd ſententia ualet contra iuramentum de re iud.

140 Si uerò procurator uel aduocatus fuiſſet per diuerſam partem corruptus,& ſubornatus, adeò quòd per colluſionem & corruptionem ſententia fuiſſet prolata, cum perſonę huiuſmodi non ſint ſubſtantia iudicii:nec ſuper his iuſtitia principaliter radicetur. ſententia huiuſmodi etiam mero iure ualebit:ut probatur in l.1.iuncta gl.C.de aduoc. diuiſ.iud.ſecundum intellectum quẽ ibi tenent Odof.Cyn.Pet.& Bart.ac Pau..de Caſtr. in l. ſeruo iuncto.§.cùm prætor ff. ad Treb. ubi contrarium tenuit Bal.& Paris in tract.ſin.§.corrup.uer. corrumpẽs iudicem & c.pro quo facit tex.in l. cum non iuſto. cum l.ſeq.ff.de collu.detegen.& c.ſi eo.ti.ubi uidetur probari quòd ſententiæ huiuſmodi tanquam inter falſas & ſi muiatas perſonas per dolum extortæ, ſint nullæ, & pro infectis habeantur:ſed in iudicando non eſſet tutum ab opinione Bar.& ſeq. recedere.quam uidetur ſequi Spec. in tit.de adu. §.fi.col.fi.uer.illud autem.

141 Et ex quo talis per ſimoniam uinceret tentat fingitur habere malam cauſam.& propterea illam perdit:ut dicit tex.gl.& doct.in d.l.2.C.de pœna iud. Prout etiam perderet,ſi acta uel proceſſum falſificaſſet,& per illum modum religionem iudicantis circunuenire uoluiſſet: quia etiam talis cauſam perdere debet.per tex.iuncta gl.

fi.in

ſi. in fraudē. §. quoties. & ibi Bar. ff. de iure fiſ. Quamuis in corrumpente teſtes ſecus ſit: quia talis non perdit cām. ſed ſnia per reſtitutionem in integrum reciſa ex integro inchoatur: ut per Bar. in d. §. quoties. & per eundē in l. falſam. C. ſi ex falſ. inſt. & in l. 1. §. ſed & cōſtitutio. ad ſi. ff. de calu: latè ponit Fel. poſt alios in c. cū uenerabilis. col. 7 uer. utrùm ſicut ubi atteſtatur hanc eſſe cōmunem opinionē de exce. & ī d. c. licet cām de probatio. & Paris ī d. §. corru. co. 2. Et Ang. ꝑ illū tex. in l. ſatis apertè. ubi ponit regulam cum fallentiis. C. de fal. & latè reaſſumit Boer. in dec. parlam. 291. ubi aſſerit prædicta cōiter teneri & obſeruari in practica. & Cap. in deciſione Neapolitana. 67. in cauſa magna in principio.

142 Snīa aūt ſi per metum lata fuerit ipſo iure tenet, licet ex poſt cōſtito de metū, per actionē qđ metus cā retractāda ſit iuxta not. per gl. & doctores, in l. mulier. §. ſi dos. ff. quòd met. cauſ. & quòd mero iure teneat. uoluit gl. & ibi Archidia. in c. iniuſtum. & c. quatuor. ſacunda. q. 3. & glo. in l. interdum ubi Bal. ff. quod fal. tut. & ſentit gl. (non excipiendo caſum iſtū) in c. Abbas ubi hoc expreſsè tenuit Panor. col. 5. uer. nouus caſus extrà quòd met cau. & facit text. (à contrario ſenſu) & ibi glo. in c. unico. eod. ti. lib. 6. dum ibi ponitur quod hoc fallit in ſententia abſolutionis à cēſuris, quia illa per metum lata eſt ipſo iure nulla: ut ibi ergo in aliis ſecus fuerit. hoc idē tenuit Bal. in l. decernimus. col. 2. in ſi. C. de ſacroſ. eccl. & in l. 1. col. 2. uer. ibi timeat. &c. C. de ſen. ex breuic. recit. ubi tñ uideas: & tenet Spe. ī ti. de ſen. §. qm̄. co. 2. poſt pri. ſentit Ro. dec. 374. fuit dubitatū de illo. in no. & firmat Ro. in ſing. 91. quæro a te. & Corſet. in uer. dicebat Ludoui. Roma. in litera S. ſentit Anc. conſi. 382. retento. col. 1. dum ponit pro regula quòd geſta per metum ualent, tamen cauſa cognita per iudicem reſcindantur. Coacta etenim uoluntas, uoluntas eſt c. merito. 15. q. 1. & tenet Lanfran. in c. quoniam contra. in §. interlocutoriæ. uerſi. ſed nunquid ualeat ſententia. nume. 9. de probation. cum ibi adduct. uide tamen Bald. contrarium tenentem in l. final. in fin. C. de pœna. iudic. qui

mal.

enim iudex ex uariis opinionibus altera præeligere, & ſecundum illam iudicare ut inquit Rot.dec.773.dic ꝙ aliquoties.in antiq.

120 Et quamuis aliquis (ex pluribus) alicuius legis intellectus magis communis reputaretur: ſententia tamē aduerſus huiuſmodi magis communem intellectum lata, non diceretur nulla: ut per Alex.in d.§.duo fratres.colum.21.& Iaſ.in d.l.cum prolatis.col. fi. ponit Fel.in c. 1.col.fi.uerſi.6.nota. de conſti. dum uoluit ꝙ ſententia contra communem opinionem doctorum lata, quaſi ſi ob expreſſum iuris errorem non ſit nulla, & allegat hoc tenuiſſe Angel. poſt Imol. & docto. in dicto.§. duo fratres.

Iudex tamen contra communem huiuſmodi opinionem iudicans, ſi illam eſſe falſam oſtendere neſciret, in ſyndicatu aliquantò tamen mitiùs quam ſi contra legē indubitabilem iudicaſſet puniretur: ut uoluit Bald.& Ang.in l.fin.C.de pę.iud qui malè iud.& gloſſ.inſti.de oblig.quæ ex quaſi delicto,in prin.& Abb. in c.prudentiam.in princ.de offi.deleg. Alex.& Iaſ.in d.l. cum prolatis.in fi.col.& d.Fel.in d.c.1.col.pen.de conſt.& uide Bal.de pace iura.fir.§.& iudices.col.2.& Alex.conſ.66. uiſis.in fi.lib.5.in conſi.19.circa prin.lib.7.Anch.conſ. 289.de iuribus.col.1.

121 Et ſi iudex contra deciſi.dominorum de Rot.iudicaſſet, ſententia non eſſet nulla: ex quo domini præfati poteſtatem legis condendæ non habent: nec eorū deciſiones, quàmuis magiſtrales & magni ponderis ſint, uim legis obtinent: ut uoluit Dom.in c. duobus. col.11.de reſcri.in 6.Card.in c.paſtoralis.de fid.inſtr. Fel.in d. c. 1. col.6.uer.ſcias etiam.de re iud. & Caſſad. dec.17. circa ſinem de præben.

Ad effectum igitur ut ſententia per expreſſum iuris errorem inualidari poſsit, requiritur ꝙ ſit lata patenter

122 & manifeſtè contra tenorem & caſum legis publicæ, & manifeſtæ: & quòd talis error occulo corporali in d. ſent.habita relatione ad tex. legis cerni poſſit, non autē

quòd

quòd oculo mentis, & per ſubauditos intellectus percipiatur: uel quòd reſultet per tacitam relatione ad acta: quoniam ſi error in ſententia non eſſet expreſſus, ſed ex tacita relatione ad acta depræhenderetur, non uitiaretur ſententia, ſecundum communem opinionem doctorum: quia ad inualidandum actum taciti & expreſſi nó eſt eadem ratio: prout arguit ac de communi atteſtatur Alex.conſi.59.attentis.col. 5.uer. nec obſtat.lib.3.& ꝙ requiratur error expreſſus, & non ſufficiat tacitus, probatur in d.l.ſi expreſſum.& d.l.2.ibi, tam manifeſti iuris.C. quando prouo.&c.in c. ſolet.ibi, uel intolerabilé errorem in ſententia fuiſſe patenter expreſſum de ſent. excom.in 6.& facit c.uenerabilibus.§ ſi.eo.tit. & ita tenuit Inno.& Hoſt.in c.P.& G.circa fi.de offi. deleg. Cuius dictum famoſum & ſingulare reputat Anto.in ca.ab excommunicato.de reſcr.& doctor.in d.cap.1 ubi Fel. col.8.de re iud famoſum etiam uocat Iaſ.in l. 2. col. 3. C.de erro.cal.& in d.§. duo fratres. colum. 21. expreſſum autem ſolummodò dicitur illud, quod ex uerbis infertur & colligitur, ut uoluit Bal. in l. ad probationé, la 1.C.de probat.& Ang.in l.prætor ait.ff.de oper.noui nunc.quos refert & ſequitur Dec.conſi. 68.col.penult. libro primo.

Et ſi error non eſſet ita patens & legibus aduerſatiuus, ſed iudex ignorantia iuris lapſus aliquem putà Sēpronium teneri inſolidum Mæuię, quæ erat uxor, uel ad abſolutionem centum computando uſuras, & uſuras uſurarum condemnaſſet: ſententia huiuſmodi quaſi potiùs contra ius litigatorum, quam ius conſtitutionis lata ipſo iure teneret, per text. in l. cum præſes. ff.de re iud.l.ex diuerſis.§.fin.ff.eo.tit.& l.ſeruo.§.cum prętor. ff.ad Treb. Error tamen & iniuſtitia huiuſmodi per iudicem appellationis emendari & reuocari deberet: ut uoluit Inno.in c.cum ſpeciali.in prin. de appel. & Bal. poſt Iac.de Are.& Cy.in d.l.2.C.quand.prouo.& Ant. Pan.& Fel.ibi.col.9.in d.c.1.de re iud. & Alex. in d.§. duo fratres.col.22.

123 Intellige inſuper præmiſſa, quando ex lectura ſnię apparet q̃ tais iudex totaliter ſe in ſuos ſimplici motu & intellectu erroneo, & legi aduerſatiuo fundauit, & illũ ſecutus eſt: alioquin error huiuſmodi non uitiaret: putà ſi ultra cām erroneā idē iudex in eadem ſententia ēt aliquam aliā iuri congruentem expreſſiſſet & cumulaſſet: nam ſententia ex cauſa congrua ſuſtineretur: ut probat in c. per tuas. qui fil. ſint legit. & tenet Inn. in d. c. in præſentia. Io. de Imol. in l. ſi plagii. ff. de uer. obl. ponit Fel. in d. c. 1. col. 5. de re iud. cum aliis, de quibus per Alex. conſi. 114. perſpectis. col. 4. uerſic. poteſt etiam. lib 6. & Anch. conſi. 289. de iuribus. col. 2. per textum. in l. Titianus. ff. quòd cum eo.

Idē foret, ſi iudex cauſam erroneam cũ dictione maximè, uel præſertim expreſſiſſet Nam dictiones huiuſmodi iudicem non ſe adſtrinxiſſe ad cām illam expreſſam declarāt: ut docet Abb. in c. ſicuti. de re iu. & Alex. & Iaſ in d. §. duo fratres. col. 2. ubi cõſulunt q̃ ubicũq; ex abũdanti cauſa in aliquo actu exprimit, quòd hmõi dictiones ſi aptari poſſunt, ponātur: q̃m tunc ſi cā exp̃ſſa erronea detegeretur, ꝓꝑ dictiones prędictas actus nihilominùs ſuſtineretur, ut dicit Imol. in l. ſi is ad quem. ff. de acq. hær. per hmõi namq; dictiones uidelicet præſertim, uel maximè cauſam, quæ dicitur erronea, ex abũdanti fuiſſe appoſitam denotatur: & non ſolent quę ſuſuperabundant, & extrinſecus adiiciuntur uitiare ſcripturas. l. non ſolent. ff. de reg. iur. l. quæ extrinſecus. ff. de uerb. oblig. l. teſtamentum. C. de teſt. cum ſimilib.

124 Præmiſſa ēt intellige de ſnīa lata contra legem in corpore iuris clauſulā, quæ probabiliter ignorari non poſſit: ut diximus ſuprà. & ponit Alex. in conſi. 81. ponderatis. li. 2. ſecus autem foret ſi probabiliter ignorari poſſet: putà quòd eſſet lex noua, aut ſtatutũ, ſeu localis cõſtitutio: & cauſa uerteretur in alio foro, q̃ ſtatuentium: & in quo ſtatuta ſeu leges hmõi extrauagantes non fuerint, neq; ſint publicatæ, nec notoriæ, quia his caſibus, cum poſſint talia à iudice probabiliter ignorari: ut eſt

tex.

tex.in cap.1.de conſti.lib.6.propterea a partibus allega ri ac produci in forma probāti: & quòd ab uſu recepta fuerint probari debet,iuxta not. ſuper gl. in uerb.frangere.in c.1.de treug.& pace. & ibi per Fel.in col. 3.uer. l.noua.& idem Fel.in d.c.1.col.6. & 7.& in c.paſtoralis.de fid.inſtr.& c.cum inter.de re iud. & c. fi.de coha. cleric.& mulie.& tenet Alex.d.conſi.81. in prin.li.2.ponit Ioan. de Ami.in conſi.42.col.pen.uerſ.ſentio præto rem. Caſſ.dec.12.ſuper regu.& dec. 8.nu. 8. de conceſ. præb. Aym.conſi.137.magiſter.col. 2. Quid autē ſi fuerit lata contra ſtylum aut conſuetudinem probatam uel notoriam quòd ſit uulla, uide Guid. Papæ in dec. in 1. charta.Fel.& alios in d.ca.1. de re iud. & idem Guid.q. 292.ſi alicui.

125 Et quoniam ſententia quæ in iudicatum tranſiuit in eadem cauſa, & inter eaſdem partes facit ius: propterea, ſi talis exceptio rei iudicatæ oppoſita fuerit, & probata: & ea non obſtante iudex aduerſus illam ſententiam cōtrariam proferat, perinde ac ſi foret contra ius expreſſè lata,non ualebit:ut l.1.in prin. ff.quæ ſen. ſine appel.reſcin.l.poſt ſententiam.C.de ſenten l.1.C.quand.prouo. non eſt neceſſe: eſt communis opinio doctorum ut aſſerit Frā.in c.dilecto.q.41. de appel. & quòd ſit communis aſſerit etiam & comprobat Fel. in cap. inter monaſterium. ubi latiſſimè poſt alios hoc diſputat. in colum. 7. uerſicul. regulariter. de re iudic. & idem atteſtatur Alexand.in conſil.53.quęritur.colum. 4.lib 5.& Deci.in conſi.295. in cauſa iſtorum. colum.2.uerſi.prædicta tamen.libr.2.declarat Aret. conſil.73.diligenter. colum. 1.

126 Et ſicuti expreſſio iuris erroris (ut dictum eſt) ſententiam uitiat: idem operabitur eiuſdē iuris uel facti notoriū: ex quo tale notoriū ęquipollet expreſſioni:ut dixit Inn.in c.1.de of.uicar. & ponit Fel.in ca. inter cæteras. col.5.uer.ſexta declaratio.de re iu. & c.cū ordinē.de reſcr.& in c.p tuas.col.2.uer.& hæc q.de ſent.excō.& qđ ſnīa cōtra notorium iuris aut facti ſit ipſo nulla, tenuit

Inn.

Inno.in ca.2.de dilat. quem refert & ſequitur Franc.in d.c.dilecto.q.42.& Abb.c. inter monaſterium. nu. 20. de re iud.& latiùs ponit idem Fel.in ca. quoniam contra.nu 26.uer.ceſſat difficultas.ubi poſt relationem doctorum hoc tenentium dicit eſſe communem opinionem,& eam in practica ſeruari extra. de proba. Ancha. conſi 158.ex nar col. pen.

127 Hinc dici conſueuit, quod notoria & ex actis reſultans iniquitas,et iniuſtitia reddit ſententiam nullam, et omnem illius præſumptionem tollit, ac fomentum, qđ pro authoritate ſententiæ eſſet,ac præſumi ſolet: ex quo ita.manifeſte contrariò conſtat. l. ſi pars, & ibi Ange.ff. de inoffi.teſtamen.clem. paſtoralis. in uerb. Piſana.de re iud.c.inter cæteras.extrà eo.tit.c.cùm Bert.et ibi Innoc.ſuper uerb.conceſſimus.eo.tit.quem tex.ad hoc adducit Card.in conſi.56.dum reuerendus Anch.conſi.6. uiſo themate.colum.3.nume.6. et conſi. 289. de iurib. colum.1.et facit tex. in cap. cum ad quorundam de exceſ.præla.et in cap.ſuam.ubi Anto. de Butr. in ult. not. de pœn. et eſt communis opinio:prout atteſtatur idem Fel.in d.c.inter cæteras.col.pen.in uer.amplia.etiam in fi.latè ponit Rom.in l.admonendi.in x.col.uerſic.x. de iureiur.et latiùs idem Franc.in d.cap.dilecto.q.55.qui perlungum diſcurſum contrarium tenuit: de quo etiã. ponit Bal.in l.ciues.C.de appellat. et idem Felin.in ca. ſi quando in prin.de offi.deleg et in ca.nouit. de iud.et in c.conſanguinei.nu.6.de re iud.cum ſimil.

128 Prout idem foret ſi ſententia eſſet lata ex cauſa notoriè falſa, nam et tunc eſſet ipſo iure nulla: prout tenuit Abb.poſt Butr.Imol.et alios,in d. ca. inter cæteras.ubi Fel.conſi.6.uerſic. ſecunda conclu.aſſerit ita communẽ eſſe opinionem et iſtis terminis intelligere potes. Rot. dec.347.nota quòd licet.in antiq.dum uoluit quòd ſententia per falſas cauſas et allegationes lata ſit nulla. Et Aym. conſil. 134. ſcripſi. in fin. loquens de ſententia princip.

129 Vnde ſi iudex in ſententia expreſsè ſe ad aliqua acta

non

non uera, ſeu nulla uel erronea retuliſſet, puta q dixiſſet: quia nobis conſtat per talem & talem teſtes &c. uel per tale inſtrumentum &c. te debitorem ideò te condénno: & inſpectis hmôi teſtibus ſeu inſtrumento ad quæ ſpecialiter ſententia per modum cauſæ ſe referebat, de errore ipſius iudicis conſtaret ſnīa eſſet nulla: ut tenuit Bar. & Bai. in l. 1. C. de error. calc. Io. de Imol. & Alex. in l. rei iudicatæ. §. 1. ff. ſolu. matr. idem Bar. & Paul. de Caſt. Aret. & Iaſ. in l. 1. ſi is ad quē. ff. de acq. hær. & ponit Inno. & alii poſt eum in d. c. cū Bert. de re iudca. tenet Anch. conſi. 1. nu. 5. & conſi. 207. in q. col. pen. Gozad. in conſi. 2. nu. 24. Aret. conſi. 75. diligenter. col. 2. ubi uide uel q acta huiuſmodi ad quæ ſententia expreſſè refert, detegerentur nulla ſeu falſa: quia tunc ſententia non ualret: ut inquit Bald. per illum textum in cap. cum cauſam de re iud. loquens de ſententia ad ſtatutū nullum ſe referente: & tenet Hoſt. in ſumma, in tit. de ſent. §. qualiter. col. 3. uerſi. Octauus ſi proferat. & Abb. Fel. & alii in d. c. inter cæteras. & eſt communis reſolutio doctorum in c. ab excommunicato. ubi Anton. in 7. char. de reſcrip. prout atteſtatur deci. Nea. deciſi. 47. 2. col. n. 3. ubi etiam ponit quòd ſententia (ſecundum eandem communem opinionem) eſſet nulla, ſi ſe referret ad probationes a iure reprobatas: puta ſi iudex dixiſſet quoniam probatum eſt per duellum, uel experientiā ferri candentis &c. ideo condemnamus &c. per tex. in cap. 2. de purg. vulga. per quem tex. hoc tenuit Bald. in l. libertorum. C. de teſtib. allegans Ioan. And. ita tenere, in cap. quoniam contra. in fin. de prob. in nouel. & ſequitur Felin. in d. c. inter cæteras. & Ale. in dicta l. rei iudicatæ. & idem Alex. poſt Bar. in l. certa ratione. C. quomodo & quando &c. & in dicta l. ſi is ad quem. & Dec. conſi. 475. in cauſa quæ Mantuæ. col. 3. uer. & breuiter. libro quarto.

130 Si uerò ſententia ad acta in ſpecie per modum cauſæ ſe non referret, ſed potius generaliter & enunciatiuè (ut puta quando dicitur, uiſis actis &c.) uel qm̄ nobis

conſtat, ideò te condemno &c. tunc licet error deprĕhĕderetur in actis nihilominus ſententia ipſo iure ualeret: ex quo iudex potuiſſet probationes aliquas recepiſſe: quæ non eſſent in actis redactæ, uel animum ſuum ex confeſſione partium, ſeu aliundè informare, iuxtà dictũ Bald. in l. quoties. §. 1. ff. de probat. ideò ſententia quaſi contra ius partis lata ualeret, ſecundum communem ſententiam ſcribentium; de qua atteſtatur dicta dec. 47. col. 2.

Ad inualidandum itaq; ſententiam per modum erroris in actis expreſſi requiritur (ut dictum eſt) ꝙ ſentĕtia præcisè referat ſe per modum cauſæ ad aliqua acta, quæ erronea detegantur: & error huiuſmodi ſit patens & inexcuſabilis: tunc nãq; error ac nullitas actorum huiuſmodi propter expreſſam relationem ſententiæ ineſſe cenſetur. per l. ait prætor. §. 1. ff. de re iud. & d. l. 1. §. 1. ff. quæ ſenten. ſine appel. c. cùm Ber. ibi. ex tenore ſententiæ &c. & ibi Abb. 2. col. poſt Innoc. & alios. & tenent communiter doctores, ut diximus ſuprà: ac etiam de cõmuni atteſtantur Mod. in l. ex diuerſo. §. fi. ubi etiã Alc. ff. ſol. matr. & Iaſ. in d. l. 1. de erro. calc. & l. is ad quem. & Feli. in d. ca. 1. colum. 7. uerſi. 2. declaratio. de re iud. cum ſimil.

131 Si uerò ſententia nullo modo ſe referret ad acta, tunc ſi error in illis actis deprehenderetur, ad quæ neceſſariò ſententia referenda eſt: prout dicitur de libello, in l. in ſumma. ff. de re iud. & l. ut fundus. ff. comm. diuid. ca. licet Hely. de ſimo. uel prout eſt de prima ſententia, ad quam ſecunda referenda eſt. l. eos. C. de appel. l. 1. §. 1. ff. quæ ſent. ſine appel. reſcin. Tunc error libelli ſeu ſententiæ primæ cenſeretur ineſſe, etiam in ſententia confirmante, & proptereà eodĕ morbo laboraret & eſſet nulla: ut declarat Bart. poſt Cyn. ſaluando opinionem Iac. de Aret. in d. l. 1. C. de erro. calc. & ibi eum ſequuntu Alex. & Iaſ. & eſt tex. in d. l. 1. §. ſed & ſi. ff. quæ ſent. ſine app. & ponit Cor. in conſi. 71. ſuper col. 2. li. 1.

Et ſi error in aliis actis ad quæ neceſſariò non eſt ſĕ

da relatio deprehenderetur, ſententia non cont'nens in ſe expreſsè, neq; tacitè (per neceſſariam relationem ad acta) errorem mero iure teneret, & parti non appellanti imputaretur. ita procedit tex. in d. l. pręſes. ubi glo. & ſcrib. de re iud. & in l. 2. in fi. C. quando prouoca. non eſt neceſſe. & l. ſeruo inuito. §. cum prætor. ff. ad Treb. & l. ex diuerſo. §. fi. ff. ſoluto. mat. & l. 2. C. de re iud. & l. error. C. de iur. & fact. ign. & d. l. 1. C. de error. calcul. cum ſi.

Et etiam intellige ſupradictas communes opiniones: ſiue loquamur de falſa cauſa, ſeu errore iuris: uel facti expreſſo, uel notorio, & in materia (caſu occurrente) recurre ad Fel. in d. c. quoniam contra. col. 12. uer. fallit primò. de prob. & d. c. 1. de re iud. & Fran. in d. c. dilecto. q. 52. in 8. fall. de appell. & ad alia loca, de quiqus ſuprà plura etiam, ſed more ſolito, cōfusè ponit Vital. in trac. clauſularum ſuper clauſula non errore ductus in uer. expleto errore arbitri.

132 Ex pręmiſſis colligi poteſt, quando ſententia per falſo teſtes, uel allegationes, ſeu inſtrumenta lata ſit nulla: quoniam regulariter dici conſueuit ualida, etiam quòd teſtes pecunia corrupti: & ſubornati fuiſſent: ex quo probationes ac media cauſæ non ſunt de ſubſtantia iudicii (ut diximus ſuprà) & quia talis ſententia magis cōtra ius litigatoris prolata cenſetur: ideò ſi appellatum non fuerit in rem tranſit iudicatam: quamuis per reſtitutionem in integrum reſcindēdi & retractari poſſit: ut eſt tex. in l. diuus. ubi hoc tenent doctores omnes, excepto Cumano. ff. de re iud. & ita intelliguntur leges. C. ſi ex falſ. inſtru. & l. agnitus. de excep. l. ex falſis. C. de trāſ. c. licet cauſam. de probat.

Et eſt communis opinio doctornm in d. l. diuus. & Canoniſtarum in d. c. licet. prout ibidem atteſtatur Fel. col. 18. uerſ. quarta concluſio. quam ſequitur Rot. deci. 443. Nota quod ſententia in antiq. quicquid in contrarium dixerit glo. in c. cum uenerabilis. ubi tenuit contrarium extra de excep. quod limitatur non procedere in ſententia lata contra abſentem ex cauſa falſa dolo

partis fabricata: quia his concurrentibus ſententia huiuſmodi reputatur nulla:per tex.in l.ſi prætor.§. Marcellus. ff.de iudic. quem tex.ita intelligunt ibi Bart. Bald. Ang.& Pau.de Caſt.& idem Bar. & alii in d.l. diuus. de quo per Matheſſi.ſing.17.nota quòd quandocunque cũ ſequenti.latius ponit Fel.in d.c. licet.col.18. uerſ. fallit primò.& Bar.& alii in d.l.is ad quem.ff.de acq.hær.

Limitatur etiam non procedere is ſententia lata contra maiorem etiam ſi eſſet defenſus: quia fauore minoris ætatis ſententia prætextu falſarum allegationum ſeu teſtium prolata non ualebit. l.1.C. ſi tutor.ex falſis allegat.& hoc ibi tenuit Bar.in l.2.in uerbo manifeſtè.& in l.fi.C.eod. tit.& in l.qui teſtamento. & ibi glo.in uerbo pronunciationis.ff.de excuſ.tut.tenent Bart. Ang. Paul. Alex.& Iaſ.poſt glo.fi.in d.l.diuus. & idem Bart. Alex. Aret.& Iaſ.in d.l.is ad quem. & aſſerunt iſtam eſſe magis communem.& tenent Canoniſtæ in d.c.licet cauſam.ubi Fel.in 2.fallen.

Et quod dicitur de minore,idem dicendum erit de fiſco, & eccleſia quæ iure minoris utuntur ut in c.1. de reſti. in integrum. & eos æquiparat gl.fi.in l.ſi procu.§.1 ff.de iur.fiſc.quam uocat ſingularem.Iaſ. inſtit.de actionibus.§.ex maleficiis.ſuper uerbum in iudicium.ubi eſt alia ſimilis gl.& gl.in l.unic.C.de ſent. aduerſus fiſcum lat.quam in propoſito adducit Paul. de Caſt. in l.ſeruo §.cùm prætor.ff.ad Treb.& facit gl.in l. imperatores.ff. de re iud.& ponunt ſcrib.in l.non eo minus.C.de procu.

Limitatur etiam iſtud nõ procedere in decreto,quod ſi ex falſa cauſa latum fuerit, ſiue contra præſentem, ſiue abſentem feratur, eſt ipſo iure nullum.l.cùm uero.§.ſubuentum.ff.de fideic.liber. & Bald.in l.fi. C.ſi ex falſo inſtrumento.& l.Seyæ egreſſæ.ubi Bar.ff.de tut.datis ab his:etiam quòd cauſa partim eſſet uera,& partim falſa:prout ſi aliquid in ſolutũ daretur pro debito: quia tunc in totum uitiaretur.l.ſi non ſortem.§.ſi cẽtum. ubi Bar.ff.de conditione indebiti. & ponunt doctores in d.l. diuus.& in l.is ad quem,tenet Decius conſi.403.quam-

nis col.5.in medio.libro.3.& conſi.379. in controuerſia.col.2. in fin. lib.4. declarat deciſio.Neap.ut per Capicium dec.51.in cauſa Antoniæ, quamuis in diffinitiua quando eſt diuidua retractaretur ſolùm.in eo capite, quo,falſa ſeu nulla reperiretur.l.etiam.§.primo. ff.de minoribus.l.ex falſis.C.de tranſ.& quòd decretum ex falſa cauſa interpoſitum ſit indiſtinctè nullum, etiam quòd cauſa non ſit in decreto expreſſa.tenet Rot.deciſi.443. nota quod ſententia. & ita potes intelligere dec. 347. nota quòd licet.quæ eadem iura allegat: licet loqui uideatur in diffinitiua. in antiquis. & eſt communis ſententia doctorum,ut aſſerit dominus Alex.in conſi. 207
133 domine,col.fi. in principio.& conſilio.147.uiſo, in principio.lib.7.& conſi.69. in cauſa.col.2. in principio. libr.3.

Et in præmiſſis erit notandum quòd iudex in dubio probationes in actis facta iudicando ſecutum fuiſſe præſumitur.c.cum I. & A.ibi, eorum dicta iudices ſecuti tantummodò,cùm per alios ea probata non eſſent. de re iud.ſi uerò examinati plures teſtes, aut uaria inſtrumenta, & diuerſæ probationes intentionem actoris concludentes producti & exhibiti fuiſſent detecta falſitate aliquorum teſtium, uel alicuius inſtrumenti ſententia ex aliis ueris ſuſtineretur:& iudex præſumeretur ſententiando uera & non falſa ſecutus fuiſſe. ut uoluit glo.Bar. Bal.& alii.in l.falſam.C.ſi ex falſ.inſtr.Pau. Alex. & Iaſ. in 2.col.in d.l.diuus.Spec.in tit.de ſent.§.quoniam col. 4.uerſ.& nota quòd probatio.& eſt tex.in d.c. cùm I.& A.circa fi.& faciunt ea quæ poſuit Cap.in dec.Neap.25 in cauſa reuerendi. ubi ponit etiam quomodo articulus falſitatis faciat ſuperſederi in cauſa ciuili, poſt Cyn.& Bald.in l. 1.C.qui accuſ.non poſſunt, cum aliis de quibus ibi.

134 Item erit notandum,quòd antequàm exceptio falſi aduerſus ſententiam proponatur,propter authoritatem rei iud.reſtitutio in integrum aduerſus ſententiam huiuſmodi reſcindendam intra quadriēnium impetrari &

roponi debebit: ut uoluit gl. in l. agnitis. in gl. pe. ff. de excep. quam ſequuntur Paul. Alex. & Iaſ. in d. l. diuus. ubi Moderni dicunt hanc eſſe communem. & tenent Cyn. Bal. Paul. Alex. & Iaſ. in d. l. ſi ex falſis. C. de tranſ. & Bal. poſt alios in l. quærelam. C. ad l. Cornel. de falſ. & ita intelligi debet. c. licet cauſam. de prob. & c. cùm uene rabilis. de excep. dum ſimpliciter uolunt exceptionem falſi contra ſententiam per falſas probationes latam cõpetere: quòd intellige petita priùs, & obtenta reſtitutione: & propterea Pau. de Caſt. in d. l. diuus. inſtruebat illum, qui huiuſmodi ſententiam obtinuerat, ne illius exe cutionem, niſi tranſacto quadriennio peteret: & Iaſ. ibi aſſerit hanc eſſe ueritatem.

135 De ſententia lata per ſordes, id eſt præce, pretio, timore, uel odio, prout exponit gl. in uerb. uel per ſordes. in c. cùm æterni. de ſen. & re iud. in ſexto. & eſt optimus tex. in c. quatuor modis. 11. q. 3. & in c. ſunt nonnulli. 1. q. 1. dici conſueuit, quòd ſi lata fuerit per gratiam, ſeu ambitionem, id eſt quòd iudex uolens parti morem gerere & gratificari, pro conſequenda aliqua dignitate, uel officio, ſeu ob amicitiam, uel odium litigatorum, aut quòd precibus deuictus ſententiam tulerit ipſo iure tenet: & ab ea appellare neceſſe eſt: ut eſt tex. in l. ſeruo. §. cum prætor. ff. ad Treb. & tenet gl. in l. uenales. C. quando prouoc. non eſt neceſſ. & in l. fi. quæ uoluit hoc non procedere fauore minoris. C. ſi tutor falſ. alleg. & eadem gl. in l. fi. C. de pœna iud. qui male iudic. ubi Bald. dixit quòd ſententia lata per dolum iudicis, etiam peſſimum ualet & tenet. quamuis iudex puniatur: prout ibi. & facit gl. in d. c. quatuor. 11. q. 3. licet namq; ita ferri non debuiſſet, lata tamen tenet: ut l. 1. §. biduum. & ibi glo. in uerb. ſtatim. ff. quand. ap. ſit. & l. relegatorum. §. ad tempus. ff. de interdic. & releg.

136 Si tamen dolus iudicis in ſpeciem corruptionis factæ per pecuniam tranſiret, id eſt quòd prætio corruptus ſententiam ferret, ipſo iure non ualeret. ex quo uenalis eſſet. l. uenales. C. quand. prouoc. non eſt neceſſ.

Canoni-

Canonizatâ in §.uenales.2.q.6.& per tex.iuncta glo. & ibi ſcrib.in l.fi.ubi Bal.col.1.uer.2.quæro.C.de pœn.iu. etiam quòd pecunia:ut iuſtam ſententiam ferret, data fuiſſet:quia nihilominus talis ſententia dicetur uenalis, per tex.in c.uendentes.1.q.3. ibi.iuſtitiã uendere iuſtũ iudicium: quamuis liceat aduocato uendere iuſtum
137 patrocinium, & iureconſulto rectum conſilium:nam regulariter acceptio nummorum prçuaricatio ueritatis eſt:ideò qui excuſſit manus ſuas ab omni munere, iſte in excelſis habitabit,inquit tex.in c.non licet.cum pluribus c.ſeq.1.q.3.& c.cum ab omni.in fi.de uit. & honeſt.cleric.tenet Paul.de Caſt.poſt gl.in l.1.ff.de cond. ob turp.cauſ.cum pluribus aliis in huiuſmodi materia per Nicolaum Boer.congeſtis.dec.parlam. 153.per totum Anch.conſi.201.prætermittend. in prin. ubi dixit quòd auaritia eſt mater & radix omnium malorum maximè tuentibus iudicium in hærens.uide etiam Thom. Gram.conſi.35. incomprehenſibilis. ubi uide plura in
138 materia corruptionis. prout etiam dici conſueuit de teſte,qui pretium accepit ut ueritatem deponeret:quia falſarius reputatur per tex.cum glo.in l.1.in prin.ff.de falſ.quam gl.ſingularem dixit Iaſ.in d.l.diuus.col.pe.ff. de re iu d.& uerbum pecuniæ in materia noſtra largè ſumitur.& c.omne id quod iudici datur:ut ſententiam ferat,iuxta tex.in l.quin etiam.cum l.ſeq.in prin.ff.de calum.& tenet Bal.in l.1.C.de pœn.iud. declarat Paris in tractatu ſind.in uer.corrup.cum uerſ.ſeque. ubi uide in materia.

Præmiſſa etiam intellige quando pecunia ante ſentẽtiam data eſſet:ſecus ſi poſt:uel quod unus tantùm ex tribus iudicibus fuiſſet corruptus: aut is qui iudicauit fuiſſet arbiter:quia his caſibus ſententia mero iure ualeret ut declarat Fel.in c.tua nobis in fin.extra de ſimo.& ponit idem Paris in d.§.corruptio.in uerſi. an ſi tempore.col.fi.& Ang.in d.l.uenales.in quibus locis etiam reperies quid in mutuante pecunias iudici, an uideatur corrumpere:& tenẽt quòd ſic,per not. per Bar.in l.quiſ-

ſi.in fraudē.§.quoties.& ibi Bar. ff.de iure fiſ. Quamuis in corrumpente teſtes ſecus ſit:quia talis non perdit cām. ſed ſnia per reſtitutionem in integrum reciſa ex integro inchoatur: ut per Bar. in d.§.quoties.& per eundē in l. falſam.C.ſi ex falſ.inſt.& in l.1.§:ſed &cōſtitutio.ad ſi.ff. de calu:latè ponit Fel.poſt alios in c.cū uenerabilis.col.ſ uer.utrùm ſicut ubi atteſtatur hanc eſſe cōmunem opinionē de exce.& ī d.c.licet cām de probatio.& Paris ī d. §.corru.co.2.Et Ang.ꝑ illū tex.in l.ſatis apertè.ubi ponit regulam cum fallentiis. C.de fal.& latè reaſſumit Boer. in dec.parlam.291.ubi aſſerit prædicta cōiter teneri & obſeruari in practica.& Cap. in deciſione Neapolitana. 67.in cauſa magna in principio.

142 Snīa aūt ſi per metum lata fuerit ipſo iure tenet, licet ex poſt cōſtīto de metu,per actionē qđ metus cā retractāda ſit iuxta not.per gl.& doctores, in l.mulier.§.ſi dos. ff. quòd met.cauſ.& quòd mero iure teneat. uoluit gl.& ibi Archidia.in c.iniuſtum.& c.quatuor.ſacunda.q.3.& glo. in l.interdum ubi Bal. ff.quod fal.tut.& ſentit gl.(non excipiendo caſum iſtū)in c.Abbas ubi hoc expreſsè tenuit Panor.col.5.uer.nouus caſus extrà quòd met cau. & facit text.(à contrario ſenſu)& ibi glo.in c.unico.eod.ti.lib.6. dum ibi ponitur quod hoc fallit in ſententia abſolutionis à cēſuris,quia illa per metum lata eſt ipſo iure nulla:ut ibi ergo in aliis ſecus fuerit. hoc idē tenuit Bal.in l.decernimus.col.2.in fi.C.de ſacroſ.eccl.& in l.1.col.2.uer.ibi timeat.&c. C.de ſen.ex breuic.recit.ubi tñ uideas:& tenet Spe.ī ti.de ſen.§.qm̄.co.2.poſt pri.ſentit Ro.dec.374.fuit dubitatū de illo.in no.& firmat Ro.in ſing.91.quæro 2 te. & Corſet.in uer.dicebat Ludoui.Roma. in litera ſ.ſentit Anc.conſi.382.retento.col.1.dum ponit pro regula quòd geſta per metum ualent,tamen cauſa cognita per iudicem reſcindantur. Coacta etenim uoluntas,uoluntas eſt c.merito.15.q.1.& tenet Lanfran.in c. quoniam contra.in §. interlocutoriæ.uerſi.ſed nunquid ualeat ſententia.nume. 9.de probation.cum ibi adduct.uide tamen Bald. contrarium tenentem in l.final.in fin. C. de pœna. iudic. qui

mal.

mal.iud. & in l.2.§.1.ff. de iud. ubi de hoc habuit quæſtionem de facto: prout etiam refert Dec. conſi.43. col. 4.uerſ.circa tertium.l.1. quem uideas, & eundem Deci. conſi.119.diuino li.2.ubi in materia renunciationis per metum factæ multa congerit: prout fecit etiam Vital.in tracta.clauſula.in clauſula non ui 7. uer.d.metu. officialis.cum ſeq.

Ex omnibus igitur prmiſſis ratione formæ intrinſecæ, uel extrinſecæ ipſiuſmet ſeutentiæ, eadem poterit eſſe nulla, & nedum ex præmiſſis, uerum etiam ex compluribus aliis caſibus ſententiæ & proceſſus per modum nullitatum poterunt impugnari, quę curioſis lectoribus inueſtiganda relinquuntur.

IN RVB. SEV TITVL.

Qualiter ſententię, &c.

SVMMARIA.

1 *Litigatores quid agere debeant in iudicio ut nullitas euitetur.*

2 *Iuditis officio congruit cuncta rimari & prouidere, ut ſolennia debita obſeruētur, neue lites ex induſtria protrahātur.*

3 *Perſonarum in iudicio comparentium habilitas in primis quærenda eſt. & nu.5.*

4 *Iudicis habilitas ante omnia in iudicio quærenda eſt.*

6 *Actio & libellus in iudicio aptè propono & cōcipi debet.*

7 *Iudiciorum ordo ſubſtantialis ſeruari, & ſentētiæ cum debita ſolennitate ferri debent.*

8 *Iudice ſe fore competentem pronuntiare valde vtile eſt: & quomodo hoc procedat.*

9 *Iudex procedendo ad vlteriora exceptiones iudicij impeditiuas reijcere videtur.*

10 *Procuratores ſeu comparentium perſonas eſſe legitimas pronuntiare multum confert.*

11 *Nullitatem opponens quomodo & qualiter oppone poterit.*

12 *Nullitatem obijciens excluditur ſi fuerit iudicij incapax: aut ſi ſua non interſit. nu.13. vel a tribus conformibus ſenten-*

tijs ſit condemnatus. nu. 14. aut ſi lapſa inſtantia ſtatutaria cauſa nullita. 15. ſiue quòd officium iudicis quod competit pro nullitatibus eſſet præſcriptum. 16. aut quod idem opponens promiſiſſet ſtare ſententia, & non dicere de nullitate. 17

18 Acta iudiciorum ſubſtantialia a lege non à partibus pendẽt: ideò ſi ſint nulla, non poſſunt à partibus validari: quamuis partes poſſint ſe adinuicem obligare de illis parendo: & tũc in vim pacti ſuſtinentur, & mandantur executioni etiam quòd ſint nulla.

19 Nullitati renuntiari poteſt.

20 Præteritio filiæ in teſtamento patris habetur pro exhæredatione, & non poteſt dicere teſtamentum nullum: quoniam extat ſtatutũ quòd extãtibus maſculis fœmina nõ ſuccedãt.

21 Nullitatem opponens ratione ſententiæ quæ impugnatur excluditur, putà ſi opponat ad impediendum decretum. ſiue relaxationem ſequeſtri, ſiue contra ſententiam in conſiſtorio principis latam nu. 22 vel ab eodem principe confirmatam. nu. 23. vel opponatur contra ſententiam quòd ab alia ſententia quæ in rem tranſiuit iudicatam confirmata fuit. 24.

25 Princeps proceſſum ex defectu iuris poſitiui nullũ poteſt confirmare, ſed tunc requiritur certa notitia & ſcientia in ipſo confirmante.

26 Sententiæ ex quocunque etiam iuriſdictionis defectu nulla poteſt per iudicem appellationis confirmari.

27 Sententia lata præſente parte & non reclamante præſumitur ritè, & rectè lata, & ſeipſam abſq; alio proceſſu iuſtificat.

28 Sententia antiqua ideſt 30. vel 40. annorum præſumitur ritè & rectè lata: maxime ſi in ea enuntiantur ſubſtantialia interueniſſe.

29 Nullitatem opponens ratione oppoſitionis excludetur: ſi generaliter & vniformiter, ac nulla expreſſa cauſa opponet, talis namq; oppoſitio dicitur inepta, & non impedit.

30 Exceptiones & proteſtationes generales regulariter non impediunt, neque proceſſum retardant.

31 Nullitas allegata altiorem requirens indaginem leuis præiudicij, & calumnioſa non retardat proceſſum.

32 Iudex cõſpiciens malitiam in excipiente debet parũ curare de exce

exceptione,ex quo non probata veritate illius nil operatur.

33 Nullitatis obiectio non obeſt tertio qui iudicio nullitatis non interfuit: dummodo is de cuius intereſſe principaliter agebatur ſuperatus non fuerit.

34 Sententia ex defectu iuriſdictionis qualiter & quot modis impugnari conſueuerit.

35 Iuriſdictio ordinaria quando eſt notoria probari nõ eſt neceſſe.

36 Iuriſdictio in quam tacitè vel expreſſe fuit cõceſſum, præſumitur, ideò probãda nõ eſt, ſed exceptio negãtis eã probãda eſt.

38 Iuriſdõ ordinaria ſatis eſt ſi negabitur quòd probetur per communem habitationem & reputationem, quia in tali ſufficit quaſi poſſeſſio iuriſdictionis.

39 Habilitas in perſona præſumitur ex pluribus actis per eum publicè geſtis.

40 Iuriſdictionis quaſi poſſeſſio altero non poſsidente & præcedente titulo per vnicum actum iuriſditionalem acquiritur.

41 Iudex ordinarius quãdiu toleratur in officio nihil quoad inualidandum acta contra eius perſonam opponi poteſt, quod impotentiam facti vel iuris concernat.

42 Iuriſdictio delegata qualiter probari poſſit.

43 Delegato quando eſt perſona illuſtris & magnus officialis principis creditur quoad iuriſdictionem ſibi commiſſam.

44 Delegatio præſumitur & reſultat ex ſcientia & tolerantia delegantis.

45 Scientia quoniam eſt fundamentum intentionis per allegantem probari debet.

46 Lex Barbarius. ff. de offi. prat. procedit etiam in delegato.

47 Delegare ſeu de nouo committere cenſetur etiam is qui ſcit & tolerat procuratorẽ ſeu ab eo delegatum fines mãdati excedere.

48 Delegantis poteſtas & iuriſdictio probari poteſt ex communi reputatione, quæ ſufficit ad probãdum titulum prædeceſſoris.

49 Delegandi poteſtas quibus competat de iure.

50 Delegari hodie poſſunt maxime de iure Canonico quandoque cauſæ etiam meri imperij.

51 Delegans an habuerit poteſtatem delegandi cognoſcit iudex delegatus ab eo.

52 Iudex quando dubitatur an ſit iudex ratione dubietatis rema-

net iudex, & proceſſus illius ſuſtinebuntur.

53 *Delegatio facta in non ſubditum valet, quamuis ad acceptandum delegationem togi non poſsit.*

54 *Iudex qui patitur defectum iuriſdictionis impeditiuum, ſi non opponitur & non ſit defectus naturalis procedere poteſt: dummodo tales defectus à iure naturæ non proueniant, vel quem funditus inhabilem & incapacem reddant.*

55 *Iudex non habetur pro criminoſo ſeu excommunicato: vel infami antequam pro tali ſit publicè declaratus. Et propterea antequàm quis publicè pro tali ſcilicet inhabili & incapaci habeatur. quæ facta ſunt ratione officij vtilitate & authoritate publici propter communem errorem, & publicam vtilitatem ſuſtinebuntur.*

56 *Exceptiones quæ ſolent contra perſonam iudicis vel impetrantis non reddunt reſcriptum nullum, quamuis detrahant principem a concedendo.*

57 *Exceptiones contra perſonam iudicis & litigatorum opponi ſolitæ ante litem conteſtatam opponi ſolent.*

58 *Exceptiones reddentes iudicium retro nullum ſemper opponi poſſunt: & quæ ſunt.*

59 *Reſcripta ad lites ſi non ſint aduocatoria etiam quòd ſunt ſubreptitia mero iure valent: & propterea proceſſus illorum vigore facti reputantur validi.*

60 *Forma reſcripti vtilitatem partium concernens ſi à iudice non ſeruatur: & partes expreſsim non contradicant, valet proceſſus, & imputabitur parti: quæ ſi diſplicebat, proceſſui contradicere debuit.*

61 *Præſens & nõ contradicens in iudicialibus conſentire videtur.*

62 *Iudex ſi excedit vel grauat ab huiuſmodi exceſſu eſt appellandum: aliàs proceſſus eſſet validus: quia non ſufficit ſimpliciter proteſtari vel excipere ſi a non admiſsione non appelletur.*

63 *Forma mandati ſi non ſeruetur, qualiter proceſſus ſuſtineri poſſit: & infrà nu. 100.*

64 *Reſcripta ſtrictè interpretantur ad effectum quòd minus offendant ius commune.*

65 *Reſcripta delegatoria latiſsimè quantum verborum proprietas, & iuris neceſsitas, & mandati intentio patiuntur inter-*

interpretanda ſunt.

66 Delegatus ad audiendum cenſetur delegatus ad diffiniẽdum & delegatus ad vnam cauſam cenſetur ad omnem illi incidentem delegatus.

67 Iudex appellationis cognoſcit de nullitate tãquam acceſſoriè.

68 Cauſa ſimpliciter commiſſa intelligitur commiſſa ciuiliter & criminaliter, & tam reſpectu proprietatis quàm poſſeſſorij, & tam quoad cognitionem quam defunctionem, & cum omnibus ſuis incidentibus dependentibus, & vide hic exempla: & Matth.

69 Iudex vnus & idem in diuerſis cauſis quando adiri debeat, & non obſtet exceptio incompetentiæ.

70 Iuriſdictio conſideratur reſpectu ſummæ petitæ, non ſummæ debitæ, & ratione dubietatis valet proceſſus.

71 Iuriſdictio delegati re integra per deceſſum vel receſſum delegantis expirat. ſed poſtquam in perſona delegati efficaciter radicata eſt, non expirat niſi ope exceptionis.

72 Voluntas præſumitur durare quouſque mutata nõ probetur.

73 Reſcripta delegatoria tantum durant, quantum actio ſuper qua fuerunt impetrata.

74 Iuriſdictio qualitercunque reuocetur vel expiret, debet conſtare iudici, aliter proceſſus eſt validus.

75 Reſcripta ad lites quamuis de iure non impetrentur abſque ſpeciali mandato: hoc tamen ex Ro. cu. ſtylo non procedit, quia quilibet impetrat.

76 Iuriſdictio tam ordinaria quàm delegata ex tacito vel expreſſo partium conſenſu de tempore in tempus, ſi iudex non contradicat, prorogari poteſt.

77 Sicuti vtraque iuriſdictio prorogatur ex eodem tacito conſenſu de re ad rem

78 Iuriſdictio ordinaria de perſona ad perſonam prorogatur, ſecus in delegata: & qualiter iſta intelligantur.

79 Iuriſdictio ordinaria & delegata de loco ad locum prorogari poteſt.

80 Prorogatio iuriſdictionis tacita quomodo fieri intelligatur.

81 Minor 25. filiusfamilias, monachus, mentecaptus, ſurdus, mutus, & ſimiles quamuis ſoli in iudicio quoad eorum præiudicium

dicium ſtare non poſſunt, ſententia tamen in eorum fauo: rem lata valebit.

82 L.non eo minus.C.de procu.extenditur ad omnes qui aliorum auxilio iuuantur:tales enim inhabiles in iure parificantur: & priuilegium vni conceſſum ad alios extenditur.

83 Minor 25.& filiusfamiliàs in quampluribus cauſis perſonā legitimam in iudi io ſtandi habere noſcuntur.

84 Monachus religioſus in multis cauſis per ſeipſos in iudicio ſtare poſſunt prout hic.

85 Actor ſi fuerit iudicij incapax putà minor ex parte rei opponi poterit de illius inhabilitate:& impeditur proceſſus, ne iudicium claudicet.

86 Pupillus & minor qualiter ſint conueniendi, & in cuius perſona iudicium & actus ſint dirigendi,vt iudicium teneat.

87 Filiusfamiliàs ſeu religioſus ſi conueniendi ſint: & pater vel ſuperior non velit præſtare conſenſum, quid agendum ſit pro validitate faciendorum.

88 Acta facta cum perſona inhabili putà pupillo poſſunt vnica citatione & audientia cum perſona habil repeti, & reintegrari:& in Ro.cu poſſet ſuper hoc reſcriptum impetrari num.90

89 Termini ſubſtantiales malè ſeruati in vim extrauag.Inno 8 vnica citatione & audientia repetuntur & reintegrantur in Rot.

91 Procurator quod quis non fuerit ex parte domini pro quo fuit comparitum vſque ad mille annos opponi poteſt & eſt potentiſsima exceptio:nec obſtat quòd fuerit pronuntiatum talem eſſe legitimum procuratorem nu.92.

93 Mandatum ex diuturnitate temporis præſumitur ſecundum aliquos:& qualiter intelligendum ſit.

94 Mandatum tacitè reſultat in eo qui videt cauſam ſuam ab alio tanquam ſuo procuratore agi, & non contradicit.

95 Mandatum procuratoris, & mandatum iudicis regulariter parificantur,& argumentum valet de vno ad aliud

96 Mandatum tacite reſultat ex conſignatione ſcripturarum ad cauſam facientium: quoniam is cui fit conſignatio eſt ſolitus talia exercere.

Man

97 *Mandatum non probatur ex ſola iurium oſtenſione, quando conſignatio non probatur.*

98 *Cautio rati exigitur, vt ſaltim pro expenſis recuperandis alteri parti ſuccurratur.*

99 *Coniuncta perſona verè non eſt procurator coniunctæ: neque illi præiudicat, quamuis prodeſſe poſsit: ideò ab his exigitur cautio rati.*

100 *Mandatum tacitè præſumitur in eo qui vtilia geſsit & fecit ea quæ veriſimile eſt dominum facturum fuiſſe: & talia idem dominus cogi poteſt ratum habere.*

101 *Ratihabitio tacita ſeu expreſſa retrotrahitur, & confirmat ea quæ inualidè a principio geſta ſunt.*

102 *Ratificatio fieri poteſt quandocunque etiam poſt ſententiam in fauorem ratificantis lata, ſecundum communem opinionem: ſed Rota poſt ſententiam non admittit ratificationem niſi in præiudicium ratificantis.*

103 *Ratificatio reſultat ex eo quòd dominus proſequitur cauſam a falſo procuratore eius nomine inchoatam, vel vtitur illius proceſsibus, aut poſt cauſam inchoatam ad eundem procuratorem facit, aut a ſententia cum tali procuratore lata ſimpliciter appellat: & vide hic vſque ad nu. 104.*

104 *Ratificatio tacita operatur & fieri poteſt etiam in excedente fines mandati.*

105 *Mandati defectus ſi opponitur ab alio quam ipſo domino poteſt de facili impleri, maxime cùm idem dominus, poſsit tacitè vel expreſsè acta huiuſmodi ratificare etiam poſt ſententiam, & ſi opponitur de inhabilitate perſonæ conſtituentis vel conſtituta: reſponde prout hic.*

106 *Sententia interlocutoria vim diffinitiuæ non habens neque multùm grauans abſque citatione ferri poteſt.*

107 *Citatio poſtqàm cauſa fuit diſcuſſa, cognita & inſtructa eſt ſolennitas iuris poſitiui, ideò tunc cõmitti poſſet.*

108 *Is qui conqueritur ſe non fuiſſe citatum, & nihil aliud releuans allegat, non eſt audiendus.*

109 *Citatio ex ſtylo in multis locis facta concluſione in cauſa omittitur quoad ſententiam audiendam.*

110 *Citatio in Romana curia ad ſententiam audiendam nomina*

tim

tim fieri conſueuit facta tamen concluſione in cauſa ſi omitteretur, poſſet per viã reſcripti ſuppleri prout aliæ nullitates iuris poſitiui.

111 *Citatus generaliter ad totam cauſam, & non comparens ad reliquos actus non eſt vlterius citandus: & citationes quæ fieri conſueuerunt per contradictas, ex vrbanitate potius quam iuris neceſſitate fiunt.*

112 *Citandus non eſt vlterius is qui ab aliquo prætenſo grauamine appellatus à iudicio receſſit.*

113 *Citatio quibus caſibus non ſit neceſſaria vel de iure omitti poſſit remiſſiuè.*

114 *Citatio vbi non eſt neceſſaria ſi omittitur, vel ineptè ſit, aut non expectatur is qui fuit citatus nõ vitiat proceſſũ.*

115 *Præſens in iudicio præſumitur citatus.*

116 *Præſentia partis tollit & purgat oẽm citationis defectũ.*

117 *Citatio in ſententia ſeu actu antiquo ex temporis diuturnitate præſumitur.*

118 *Citatio ſi impugnetur ex defectu iuriſditionis quid agendum ſit: & regula eſt ꝙ illud propter quod tollitur ſuſpenditur, vel impeditur iuriſdictio ipſi iudici allegari & conſtare debet.*

119 *Citatio tempore feriarum decerni & exequi poteſt.*

120 *Citatio eo ipſo quòd de ea per relationem nuntij cõſtat ad partis inſtantiã & a iudice decreta fuerit præſumitur.*

121 *Citatio abſque loco & tempore per iudicem ordinarium decreta valida eſt.*

122 *Citatio etiam nulliter decreta ſeu alias defructuoſa ſi per illam citandus certificatus eſt, afficit & arctat perinde ac ſi quis legitimè citaretur.*

123 *Citatio qđ ad notitiã citari ꝑuenerit, qualiter ꝓbari poſſit*

124 *Citationis defectus cum clauſula, dummodo ad notitiam citari ꝑuenerit in Ro. curia ꝑ reſcripta ſanari cõſueuit.*

125 *Nullitates prouenientes aliunde quam ex defectu iuriſditionis. citationis mandati. cum ſint iuris poſitiui, & iura partium non lædant, in Ro. cu. per viam reſcriptorũ communiter reparari conſueuerunt prout hic.*

126 *Confeſſus in iudicio de nullitate ex defectu proceſſus*

obijcere non poteſt, & vide qualiter hoc intelligi debet.

127 Nullitas quæ eſt dubia vel obſcura non recipitur: & in dubio contra eam & pro validitate actus pronunciari debet.

128 Appellatio quòd valuerit, & quod non ſit deſerta in dubio, pronunciandum eſt.

129 Sententia ex aliquo defectu nulla, ſi conſtabit illam quoad cauſæ merita iuſtitiam continere a iudice appellationis ſeu nullitatis confirmari aut reformari poterit: ideò bonum eſt, quod cauſa in negotio principali rectè inſtruatur, & conſtet iudici de bono iure partis.

130 Poſſeſsio ſeu tenuta nulliter capta ſi conſtat, quòd iuſtitia exigente danda erat, confirmari debet.

131 Captura non ritè facta ſi conſtet de debito, vel quòd alias iuſta ſit, confirmari debet.

132 Sententia nulla quòd à iudice appellationis poſsit quoad cauſæ merito & iuſtitiã confirmari, eſt communis opinio.

133 Iudex appellationis & nullitatis eadem ſententia & ex eodem proceſſu poterit declarare primam ſentẽtiam nullam, & nihilominus partem non fouentem iuſtitiam in negotio principali condemnare.

134 Commixtio iura partium conſeruans admitti debet.

135 Auditores Rotæ ſimul & ſemel in articulo grauaminis puta nullitatis & negotio principali, vel etiam omiſſo grauaminis articulo procedere poſſunt: ideò bonum eſt habere iudicem propitium.

Qualiter ſententiæ & proceſſus, qui dicuntur nulli, defendi, ſeu reparari poſsint.

HVCVSQVE vidimus de nullitatibus & qualiter ſententiæ & proceſſus ex eiſdem impugnari conſueuerint. Reliquum eſt (ne eiſdẽ nullitatibus nimiũ fauiſſe uideamur) ut aliquid etiam contra eaſdem, & pro defenſione ipſarum ſententiarum ponamus.

Dicamus

Dicamus igitur primò quomodo ſe habere debeant litigatores ne fiāt nullitates. Secundò, ubi factę fuerint, qualiter illas obiiciens repelli poſſit. Tertiò, in ſpecie de nullitatibus ex iuriſdictionis, mandati, ſeu inhabilitatis comparentium citationis, & reliquis in genere ſupplendis, & reparandis defectibus pertracte mus. Quartò & ultimò (præſuppoſita nullitate) quid agere oporteat, ſummariè præcurramus.

1 Et quo ad primum, Commonendi ſunt litigatores, & cauſarum patroni qui glorioſè uocis confiſi munimine, ſpem uitam & poſteros defendunt ut omni dili gentia præcaueant, ne in tales defectus ſeu nullitates incidant; quod erit factu facile, ſi ipſi met ad vnumquodq; faciendum diligenter, maturè ac debito modo animaduerterint, id eſt ſi nec præcipi feſtinatione nec moratoria cunctatione proceſſerint. Singula igitur conſultò peragant ne (nimis feſtinando) præcipites in laqueum huiuſmodi defectum temerè inciden tes litigatores ipſi longè tardiùs ac maiori cum diſpendio & difficultate id conſequantur, quod maturiùs & ſine magno labore (rectè procedendo) cōſequi potuiſſet. Cauſidici verò imperitia & rubore confuſi ueluti abiecti atque degeneres inter uiliſsimos numerentur: attendant itaq; ne propriis armis ſe cōfodiāt, & ſibimet ipſis impedimento ſint: ut inquit tex. in l. ueteres in fi. ff. de itin. actuq; priuat. & l. ſi de manifeſtis. §. tandiu. ff. de cond. furt. cum aliis, de quibus per Alex. conſ. 95. in cauſa. nu. 2. lib. 1.

2 Spectat etiam ad officium boni iudicis cuncta rimari, & ordinem rerum plena inquiſitione diſcutere, ac ut ſolēnia debita, in iudicio adhibeantur, ne iudiciū fruſtrà fieri contingat prouidere. cap. iudicantem. 30. q. ult. iuncto. ca. Cauſam quæ. & c. examinata. de iud. & ponit. gl. in uer. Abſentia. in fi. in c. 1. §. ſed & ſi. de elect. in vi. quam declarat Fel. in d. c. cauſam. in prin. & ſeq. Bal. in l. licet. col. 3. uer. ſed hic quæritur. C. de procurat. Ad ipſum namq; iudicem ſpectat curare yt

lites minuantur, neue ab aliquo ex induſtria protrahantur iurgia: ut inquit text.in l.quiſquis. C. de poſtul.l.quidam exiſtimauerunt in fi.ff. ſi cert.petat.l.2. in princip. ff. de aqu. plu. arcen. l. properandum.in princ.C.de iud.cum ſimi.& ponit Spec. de offic. om. iudi.§.de ſeruit.uerſic. item facit libellum &c.& uer. & quod dico &c.

In principio igitur quæſtionis (ut negotium cautè procedat) ante omnia de perſonis,quæ iudiciis interſunt querendum erit:ut in ſimili docet tex.in l.ſi quæ
3 ramus.ff.de teſt.l.non ignorat. C. qui accu.non poſſ. l.quidam referunt.in uer. eſſe. n. debet &c. ff.de iur. cod.l.ſi in diem.in prin.ff.de cond. & demonſtr.

4 Et primò uidendum erit de perſona iudicis, nunquid ſit cõpetens futurus iudex cauſę motæ ſeu mouendę.quod facilè cognoſceus, ſi uidebis ea quæ poſuit Spec.in tit.de iur.om.iud.col.fina. uerſi.& breuiter nota.& titu.de compet.iudi.adc.§.1. & ſeq.ubi reperies quis iudex in qualibet ſpecie cauſarum adeundus ſit: de quo ſatis uidimus ſupra ſub. rubr.de nullit. ex defect. iuriſd. & ponunt doct.in rubr. extrà.de for. competen.

5 Secundò aduertendum erit ad perſonas litigatorum in iudicio comparentes,uidelicet nunquid legitimam in iudicio ſtandi perſonam habuerint: & ſi nõ fuerint principales litigatores, uidendum fuerit qua poteſtate comparuerint: de quo latè poſuimus ſuprà ſub rubr.de nullitat.proceſſ. ex def. inhab. & mand. comp.& ponit Spe.in tit.de actore, cum ſeq.tit.

6 Tertiò erit aduertendum quòd actio ſeu negotiũ aptè proponatur: ſuper quo magiſtrali inſtructione uidebis eundem Specul.in tit.de actio.ſeu petitio. & tit.de iud.& in tit.de libe. concep. & aliqua diximus ſupra ſub rub.de nullit.ex defec. proceſſ.

7 Quartò aduertetur ut ſubſtantialia iudiciorum ſecundum qualitatem cauſæ intentatæ, & ſtylum illius curiæ,in qua fueris, diligenter obſeruentur:demumque

que ut ſententia ſolenniter, & in forma debita per iudicem proferatur: de quo plenè diximus ſupra in d. titu.de nullit. ex defect.proceſ.&c. Et continuò meminiſſe oportebit, ut pars diuerſa ſiue eius legitimus procur.ſi non fuerit præſens, ad quemlibet actum legitimè citetur: de quo plenè diximus ſupra ſub rub. de nullit.ex defect.citatio.

8 Conſueuit etiam (& ſanum eſt conſilium) profundā da iuriſdictione & poteſtate iudicantis obſeruari, ꝙ idemmet iudex in cauſa, de qua agitur ſe iudicem competentem declaret: & talis pronuntiatio reſpectu incompetentiæ iudicis, cùm de ea ulterius non ſit ꝙrendum, utilis admodum, reputari conſueuit. ut docet Bar.in l.ex quacunque. col.3.ff. ſi quis in ius uocatus &c. Ang.in l.1.C.ſi a non comp. iud. Alex in l. de pupillo.§.qui opus in 3.col.de no.oper.nuncia. & in conſ.123.uiſo.in prin.lib.2.& conſi.1.col.3.ubi declarat hoc.lib.5.ponit Abb.in c.cum ordinem.in fin. de reſcrip.Inn.& poſt eum alii,uidelicet Fran. Imo. Pan.in c. ſi duobus de appel. & idem Inno. ubi latè Fel.in c.ſuper literis. de reſcrip. & idem Fel. in rubr. de for.comp.in fi.cum aliis adduc. per Dec. conſi.18. viſo.in princ.lib.1.

Et intellige quòd talis pronunciatio prodeſt: dummodò iudex aliqualem iuriſdictionem, licet elidibilem, habeat: nam ſi penitùs nullam haberet, putà ꝙ literæ iuriſdictionales eſſent falſæ, talis pronunciatio non faceret eum iudicem qui non eſſet: ut declarat Aegidius concluſio.28. iudex & concluſio. 22.ſecundum magnam.& declarat Deci. in dicto conſil.18.in fi. & Alex.conſi.77. uiſis. col.1. & conſi. 82.uiſo proceſſu.col.1.lib.3.dec.Neap. 354. in cauſa reuocationis nu.14.Mill.in uerſi.iudex qui prætendit ſe delegatum.& Fel.in ca.ſciſcitatus. col.3.uerſi.ampliatur,de reſcrip.& ſentit Rot.deciſ. 86.à pronunciatione in fi. in not. & facit deciſ.737, nota quòd neceſſarium in antiquis,

Talis inſuper pronunciatio ad effectum ꝙ proſit expreſsè fieri debet: Nam tacitè uidelicet per proceſſum ad ulteriora,non ſufficeret:ut declarat idem Fel. in c.ſuborta.col.5.uerſi. limita quartò.de re iud. & in d.cap.ſuper literis.uerſi. fallit duodecimò de reſcrip. cum aliis,de quibus per Hippo.in l.ſi quis.uer.teneas

9 etiam menti.nu.99.ff.de quæſt. Quamuis regulariter iudex procedendo ad ulteriora, exceptionem propoſitam iudicii impeditiuam reiicere uideatur : ut declarant doctores per illum tex.in c.ex parte de appe.Bar. in l.ſi a procedente. C.de dilat.ſentit gl.in uer.intuetri.in l. 2.§.ſi dubitet.ff.de iud. eſt deciſ. Rot. 605.dic ꝙ ſi aliquę exceptiones.in antiq.& ponit Alex. conſi.37.uiſo.col.5.uer.quartò confirmatur.lib.2.& conſi.100.diſcuſſis.col.1.lib.5. Dec.in conſi. 275.col.3. ubi uide lib.2.

10 Et ſicuti perſona iudicis per ſuam pronunciationem (ut præmittitur) legitimari poteſt, eodem modo perſonæ ipſorum litigatorum etiam per ſimilem pronunciationem legitimari poterunt: & talis pronũtiatio erit utilis, ut de his etiam ulteriùs non quæratur,ut uoluit Spec.in titu.de excep. §. nunc uidendũ col.pen.uer. in ſumma nota cautelam. & ponunt doctores maximè Bar. Pau. de Caſt. & Iaſ.in l.licet.C. de procur.& Bal.in l.falſus.in pen.col.uerſi.ad quartum venio.C.de furt. & Alex. in conſi. 59. uiſo proceſſu. col.2.uerſi. ſecundò reſpondeo.lib.2. & prædicta omnia de perſonarum ac iud. legitimatione , & quot & quibus modis fieri poſſit , & quantum proſit latiùs reaſſumpſit idẽ Hipp. in d.l ſi quis in quæſtio. ferè per totam.ff.de quæſt. Quæ omnia ſi diligens patronus cauſæ ſeruauerit, rarò in iſtos defectus & nullitates inciderit,ſed cauſam ad finem ſuum optatum, abſque difficultate perducet. Hæc ſint pro aliquali inſtructione , quando res adhuc integra permanet. & quam nullitates fiant.

11 Secundo principaliter ſi ageretur de defectu ac nullitati-

litatibus iam factis, diligens cauſarum patronus conſiderabit imprimis, nunquid aliquo pacto aduerſarium oppoſitorem, ab huiuſmodi oppoſitione excludere poſſit, uel ratione ipſius opponentis, aut cauſæ uel ſententiæ contra quam opponitur, ſiue ratione ipſiuſmet oppoſitionis, aut perſonæ illius contra quē uel iudicis corā quo nullitas huiuſmodi proponitur.

12 Ratione perſonæ ipſius opponentis aliquando idē oppoſitor excludi poterit, putà ſi foret inhabilis & incap. x iudicio ſtandi: ut tot.ti.C.qui legit.perſonam ſtandi in iud.cum aliis de quibus latè diximus ſuprà ſub rubr.de nullit. ex defect. inhabil. compa. Nam cùm materia huiuſmodi nullitatis ſine iudicio expediri non poſſit: ut inquit Bal.in rub.C.quorum appel. non recip. per text. in l.fi. in prin.ff.de appel. eo ipſo quòd opponens apparuerit iudicii incapax regulariter repellendus erit, & non audietur.

13 Prout repelli poſſit, ſi non conſtaret quòd ſua intereſſet: cum in iudicio audiri etiam non debeant hi quorum non intereſt l.1.in princ.ff.de appell.recip: c. non ſolet.2.q.6.cum inter.de elec.cap. de his. extrà de accuſ.cum ſimi.quæ in terminis ponit Aym.cōſ. 177.ſcripſi in.fi.& conſi.170.in cauſa appellationis. col.2.num.5.& dixi ſuprà.

Vel prout excludi poſſet is, qui per tres ſententias conformes in cauſa illa condemnatus extitiſſet: quo-
13 niam talis ſuper nullitate huiuſmodi ſententiarum quouſq; plenariè executioni mandatę fuerint, audiri non debet ut eſt tex.in cle.1.& ibi latè ſcrib.de ſen.& re iud. Idem ſi foret excluſus à ſtatuto, certum tempus iam tunc elapſum, ad cauſam nullitatis proponendam & expediendā pręfigente: nam extra tempus
15 ſtatuti & inſtantiæ, maximè per uiam petitionis, ſuper nullitate ulterius audiri non deberet: ut uoluit Alex.in conſi.225.ponderatis.li.6.& conſi.105.ponderatis.colu.2.li.5. & de quo per eundem conſil.82. uiſo.colum.3.lib.3. de quo tamen uide Are.conſi.75

Kk 4 dili-

diligenter col.pe.& fi. ſtante namq; huiuſmodi ſtatuto nedum agere prohibitus, audiri non debet:quinimò nec iudex ex officio ſuo, ad illius commodum, procedere poterit: & ſi procederet, nulliter faciet:ut uoluit Bar.in l.1.§.quod autem.ff.de aleat.& l.non ſolum.§.fi.ff.de iniur.cum aliis,de quibus per Alex.conſi.27.viſis,nu.2.lib.3.& conſi.8.ponderatis num.4. lib.2.& ad præmiſſa uide per Aym. conſi.179.in cauſa appellationis.col.2 nu.4.

16 Siue ꝙ officium iudicis, quod pro nullitatibus huiuſmodi declarandis & reuocandis competit, de quo per Inno.in c.1.circa fi.extrà de offi. iud. & in ca.ſæpe.in 3.col.in prin.de appel.& uidimus ſuprà in q.1. foret legitimè præſcriptum:& facultas illud implorandi tempore ſublata: quoniam officium iudicis,ſeu facultas illud implorandi tantùm durant quantùm reſi quæ actiones perſonales:ut per Bal.in l.data oper.col. 29. C.qui accu. non poſſ. & Sal.in l.præſes.uer.ulterius quis poteſt.C.quom.& quan. Franc. in c.dilecto. q.5.de appel.& Alex.conſi.59.uiſo tit. col. 4.nu.15. & Dec.conſi.8.diuino.col.pen.in fi.li. 1. cum aliis,de quibus aliàs diximus. hoc igitur caſu opponens tempore ipſo foret excluſus,& non deberet audiri.

17 Vel ꝙ ipſemet opponens ipſum ante ſententiam uoluntariè excluſiſſet:putà, ꝙ ſententiæ ferendæ ſtare,nec dicere de nullitate promiſiſſet: ſed illi (qualiſcunq; foret) parere: tunc etenim lata ſñia iudex nullo alio de principali cauſa diſcuſſo, iuſtâ conuentionem,ueluti confeſſi,ſequet:ut inquit tex.in l.tale pactũ.§.ꝗ prouocauit.ubi Bal.&Ang.col. 17 ff. de pac. & facit tex.in l.1.uer.ſi qs ante ſñiam proceſſus fuerit nõ appellare,indubitãter auxiliũ perdit &c. ff. a quib.ap.nõ licet.facit ẽt l.ſi cõuenerit.ff.de re iu.& l. ſi aduerſus.C.de fid.inſt.& l.ſi qs in cõſcribẽdo.C.de pac.cũ ſi.Nã etſi acta ſubſtãtialia iudicii à partiũ uolũtate nõ pẽdeãt,ſed à lege,illaq; ꝓpterea de dictarũ
18 partiũ cõſẽſu omitti,uel ſi nulla fuerint,ratificari nõ

poſſint

poſſint, p reg. q actus nullus ex facto à, prãte mea nõ depẽdẽte, à me ratificari, nec nullitas ſuppleri poſſit. arg. l. nemo põt. de leg. 1. l. priuatorũ. C. de iur. om. iu. l. nec ex ptorio. ff. de reg. iu. Bar. in l. 1, C. q. pro ſua iuriſ. & in l. licet. C. de pc. c. uno. de liti ſ. no. gl. fi. in c. fi. de re iu. li. 6. & Abb. in c. prudentia. in prin. col. 6. uer. quoad tertiã q. de of. del. & in c. fi. de prob. gl. & doct. in c. de cauſis. de of. dele. Alex. in d. l. ſi cõuenerit. & Rot. dec. 88. in cã in qua eſt ſeruãdus. & dec. 258. ſi auditor in no. Pñt nihilominus partes ipſæ per pactũ ſeu ſtipulationẽ ſe obligare nõ excipere de nullitate, ac de parẽdo hmõi actibus & ſententiis: q & ſi forent nullæ, nihilominus inter partes in uim pacti & ſtipulationis exequentur: qa licet nõ ualerẽt ſntiæ, ualeret tñ pactũ & cõuentio hmõi, per tex. in l. 2. C. com. utri. iu. & ibi doc. & declarant Bal. & Ang. in d. §. q prouo cauit. & Iaſ. in d. l. nemo põt. col. 10. uer. cõfirmatur. in 2. lectura. ff. de leg. 1. & Abb. poſt alios in c. examinata. de cõfir. util. uel inu. & cõſ. 97. cũ per ſnĩam. co. 1. li. 1. Frã. in c. dilecto. q. 50. de app. & latè ponit Fel. in d. c. de cauſis. col. 3. uer. 1. ubi in hac materia ponit regulã cũ aliqbus fallẽtiis & in c. ſignificaſti ĩ prin. in uer. tene mẽti de foro cõp. & in c. cũ ex offi. in uerb. nõ obſtat dictũ Inn. de præſcrip. tenet Alex. in terminis noſtris in conſi. 32. opportunè. col. 2. lib. 2. & Dec. conſi. 475. in cã quæ Mantuæ. col. 4. nu. 33. & conſi. 499. in cã. col. 4. nu. 13. & dec. Nea. 117. promiſſio. in
19 fi. cũ aliis, de quibus per Hipp. in l. 1. §. ad quæſt. nu. 28. ff. de quæſt. Aym. cõſ. 29. pro clariori. col. 3. nu. 6 ubi pmiſſa declarat. Et q poſſit renũciari nullitati uide Bal. ĩ l. antiq. §. fi. in fi. C. ad Vel. & Pau. de Ca. in conſi. 260. in nomine ſanctæ &c. 2. col. lib. 1. & latius quàm alibi per Io. Baptiſtã Peruſinũ. in tract. de arbit. li. 7. c. 10. & ſeq. ubi ponit (loquens de cõpromiſſo) quando & quibus caſibus pactũ & renũciatio nullitatis ualeat, quẽ poteris uidere, & Fel. in d. c. de cauſis. Ioa. de Anania conſi. 47. propè fi. Rom. conſi. 402.

In præpoſita.cũ cõſi.ſeq.Bened.de Barzis ĩ trac.guarentigiæ.q.19.ult. partis Tomo. 17. quantumcunq;
igitur his caſibus ſententia foret nulla, deberet exequi,ſi nõ tanquàm ſentẽtiã,ſaltim uigore pacti & ſtipulationis:ut d.§.qui prouocauit: & taliter opponẽs
à lege,ſiue ſtatuto,uel à ſemetipſo, à iure dicendi de nullitate excluſus,audiri non deberet, maximè ſi pactum ſeu renunciatio fuiſſet iurata:ut loquitur Alex.
d.conſi.32.poſt Ang.conſi.187.inci.a & b.contraxerunt.&c. & per ea quę ponit idem Alex.conſi.21.attentis.col.4.li.3.pro quo facit etiam illud quod uoluit idem Ang.in l. Papinianus.§.ſi quis mortis.ue
ultimò legatur.& in l.poſthumus.§. ſi quis ex his.ff.
20 de inoffi.teſta.dum inquit.quòd ſtante ſtatuto,quòd
maſculis exiſtentibus fœminæ non ſuccedant:filia in teſtamento patris prętерita,ab huiuſmodi ſtatuto excluſa,audiri non deberet,allegando teſtamentum patris nullum & inualidum ob ipſius præteritionem: & uerè audiri non deberet, cùm ſtante tali ſtatuto, per quòd ſuitas ſublata fuit præterito filiæ pro exhæredatione habetur:& teſtamentum remanet ualidum: ut declarat Bar.in l.1.§.ſciendum. in fi.ff.de ſuis & legi. & l.1.§.filium.in 4.q.ff.de con.tabu. & Bald.in l.fi. in fi.C.de lib. præt. & eſt communis doctorum opinio ſecundum Alex.in l.Gallus.§. quid ſi tantum. col.3. de lib.& poſth.& in l.Filiæ dotem.C.de colla.& melius in conſi.47.abundè.col.fi.lib.2. ubi atteſtatur de communi.& facit quod ponit idem Alex. conſi. 19. circa col.1 uerſ.ſed præmiſſis.li.6.& conſi.125. quoniam.eo.li.& Dec.conſi.505.copioſè in prin.li.4.
21 Ratione cauſæ ſeu rei, uel ſententiæ de qua agetur opponens nullitatem excludi poterit, & non erit audiendus,puta ſi ad impediendum decretum, ſeu relaxationem ſequeſtri, nullitatem opponeret, iuxta tex.in cle.ad compeſcendas.in fi. de ſequeſtr.poſ. & fruc. & ponit Rot.394.nota quòd ſi feratur in antiq. & dec.390.ſi feratur in no.

Vel

22 Vel ſi nullitas contra ſententiam in conſiſtorio principis latam, ubi ordo iudiciarius, ac cæteræ iuris poſitiui ſolennitates non attenduntur, opponeretur, iuxta tex.in c.ad petitionem.in fi.& ibi doc. de accu. per quem tex.Bal.in c.1.§. fi.de natu. feu. & c.dicit principem ſola ueritate inſpecta, ac ordine iudicii omiſſo procedere poſſe. Idem tenuit idem Bal.in l.fi. C.de leg.& latè poſt alios ponit Fel.in c.ex cauſis de re iu. Ang.in l.princeps ff.de leg. Ro.in.l.ſi quis arbitratu.in 3.col.ff.de uerb.ob.

23 Siue quod nullitas opponeretur contra ſententiã, uel proceſſus per eundem pincipem confirmatos: ulterius de illorum inualiditate diſputandum non eſſet: iuxta ea quæ ponit Inno.& alii in c.1.& 2.de cõfirm.util.uel inutil.& legiſtæ in l.4.uerſi. condemnatum.ubi Iaſ.col.3.uerſ.tertiò limita.ff.de re iu.Rom. conſi.307.num.3.

24 Poteſt namque princeps Proceſſum nullum ex defectu iuris poſitiui ratum habere: ut quotidiè in Ro.cu.fieri uidemus.quando conſtat cauſam ad ipſius merita rectè inſtructam, inquit Abb.in c.cum olim.col.pe.de re iu.allegando tex.in d.c. ad petitionem.ubi etiam de hoc meminit Fel.ibidem. colu.2. uerſ.tertiò nota.de accu.& facit tex cum ibi no.in c. 2.de tranſ.& quod ponit Bar.in l.conficiuntur.§.codicilli.ff.de iur.codic.& in conſi.196.ciuitati Camerinen.col.1.in fi.& latè ponit & declarat idem Fel.in c qualiter & quando.el 1. col.9. uerſ. fallit ſextò de accu.poſt Abb.& alios in c.ea quæ.de re iud. ſuper quo tamen aduertendũ erit, quia certa ſcientia principis actum nullum confirmantis requiritur: aliàs nullitas non excluderetur: ut uoluit Aeg. conclu.116. ſi petens.& 748.Ro.232.Cum ſeq.in no.Aym.197.cõ. ſi.& gl.in c.per diuerſitatem.in uerb.communi.de cõceſ.præb.Bar.in l.ſi conſtat.ff.de appe. Abb. in conſi. 63.Omnipotentis.uerſ.ſecundò principaliter.li.1.& Alex.conſi.59. uiſo inſtrumento. col.3.lib.1. conſi.

135.

135.uiſo.col.2.li.7.& conſi.1.nu.35. li.5. Caſſa,dec. 9.de reſcrip.huiuſmodi autem confirmatione ex certa ſcientia concurrente,nihil apponi poteſt quod annullet:cùm ut uideatur factū plenitudine poteſtatis: ut uoluit Bal.in l.eos.in pri.C.de ap.& in procæ.Dec. col.4.Aym.conſi.182.uidetur.col.4.uer.6.cōſidero. Iſti ergo poſt confirmationē principis nullitates opponenti,perpetuū ſilētiū imponi debet: ut docet idē Bal.in c.1.§.ſi quis aūt.per illum tex.de pac. cōſt. & præmiſſa ponit Dec.conſi.655. col. pe.li.5. & conſi. 191.col.2.li.1.& conſi.341.uiſo puncto.col.1.uerſi.& non parum.& conſi.373. uiſo.col.2.li.3. Et nota ꝙ intelligimus de cōfirmatione facta in forma ſpecifica,quę fit ex certa ſcientia, & cum cauſæ cognitione,non de ea quæ fit in forma cōi:quia talis nō operatur ualiditatem quoad tertii prę iudicium:ut optimè declarat Alex.in conſi:123.ſcripſit.col.6.nu.28.uſq; in fi.li.3.ubi uide.& Anc.conſi.389. uiſis col.2. idē Dec.conſi.534.procedendo.col.2.in prin.li.4.& 649 in fi.uoluit.quod in dubio præſumendū ſit,ꝙ confirmatio facta fuerit ex certa ſcientia. Allegat. Alex.in conſi.1.col.10.li.5.& cōſi.38.uiſo ſtatuto.li.4. quos uidere poteris,intellige ergo quando nullitas fuit ipſi confirmanti expreſſa:aliàs ſi putaſſet ualidā, ſed pro firmiori munimine roboraret: confirmatio illa non tolleret nullitates ut declarat Abb.i c.inter dilectos, col.4.uer.quartò oppono,poſt Inn. & Hoſtiē. extrà de fide inſt.& tenet & declarat idem Dec.conſi.531. uiſa donatione.col.pe.uerſ.primo quia li.4.

25 Vel(pone exemplum)quòd nullitas opponeretur contra ſententiam quæ per aliam ſententiam, ritè & rectè latam,quæ in rem tranſiuiſſet iudicatam,confirmata foret:prout contigit quando appellatur,& de nullitate dicitur:& iudex appellationis bene iudicatum,& malè appellatum per ſententiam ſuam declarat:hoc etenim caſu de nullitate actus confirmati,obſtante ſnīa & re iud.cōfirmante,alterius quæri nō po

teſt

teſt ut tenẽt cõiter doc. in d. c. ſ. & 2. de confir. util. uel inutil. & Fran. poſt alios in c. dilecto. q. 41. & 48 de app. per Inn. in c. ſuper literis. in uerb. forſan de reſc. & Rot. dec. 118. no. ℘ ubi ſñia nulla. in antiq. ponit Fel. in c. ea quæ. in 1. col. de re iud. & facit tex. in l. fi. ubi ponit Bar. C. de fid. inſtr. & l. 2. C. ſi ex falſ. inſtru. per quæ iura hoc uoluit idem Bar. in l. ſi expreſſum in 3. col. in prin. ff. de ap. & in l. 1. col. pe. C. quãdo pro uoc. non eſt neceſſe Anc. & Imo. in cle. 1. de re iu. idẽ Anc. conſi. 389. uiſis col. 2. ex quo, n. ſemel fuit cogni-
26 tũ & deciſum, de his ulterior quæſtio habenda non eſt: ut ibi per eos: quia (ut eſt dictũ) ſñia ẽt quòd ex defectu iuriſditionis eſſet nulla, per iudicẽ appellationis cõfirmari põt. Et ſi cã nullitatis ſñię primę, in ſñia cõfirmãte ceſſauerit tanquã ritè & ualidè cõfirmata demandabitur executioni, ſecundũ cõem ſcribentiũ opinionem: de quã atteſtatur Alex. in cõſi. 111. uiſo. li. 5. & conſi. 67. uiſo. in fi. li. 6. & conſi. 53. quæritur li. 5 & de quo in conſi. 79. perſpectis nu. 4. li. 2:
27 Debebit inſuper animaduerti nunquid ſñia quæ per uiã nullitatis impugnatur, pręſente parte, uel ſaltim legitimè citata, & non reclamãte lata fuerit: quia poſtquam in rem tranſiuerit iudicatã quòd ſñia huiuſmodi ritè, & rectè lata fuerit, præſumetur, ſi modo expreſsè de contrario non cõſtabit: ut uol. Inno. in c. Bonæ. el 2. de elec. & in c. cum in iure de offi. deleg. & in c. ſicuti. de re iu. ponit Fel in c, quoniã cõtra col. 15 de proba. & eſt cõmunis ſcribentium reſolutio: ut tradit Alex. in conſi. 22. uiſo proceſſu. li. 2. & conſi. 25. uiſo. li. 7. Abb. in conſi. 17. lib. 2. Aeg. concl. 89. ſñia. & Caſſ. dec. 1. de præſump. in fi. Talis etenim ſñia ob rei iudicatæ colorem ex ſeipſa etiam abſq; alio proceſſu ſe iuſtificat: ut dicit Aeg. d. conſi. 89. & ponit Ang. in l. 1. C. de rel. & l. fi. C. quãdo ap. fit. & Alex. in l. fi. ff. eo. ti. Bal. in l. fi. C. de ord. iu. ponit Rot. 301. ſi petatur. in nõ. & aliàs diximus. Et ponit etiam Anc. conſi. 389. col. 2. in fi. latiſſimè Aym. de ant. tẽp. in ſecũda parte.

Bonum

28 Bonum inſuper fuerit uidere, nunquid ſnia huiuſmodi quæ impugnatur ſit recẽs, uel antiqua, putà triginta, uel quadraginta annorum, iuxta tex. in c. ſi quis per triginta. ſi de feudo fuerit controuerſia. & c. peruenit. extra de empt. & uend. ſuper quo uidelicet quando ſententia dicatur antiqua, arbitrio iudicantis ſtandum fuerit: ut uoluit Ant. de But. in c. illud. de præſump. quem ſecutus eſt Alex. conſi. 79 circa primum. col. 4. uerſ. fortificatur. li. 1. & conſi. 4. col. 6. li. 2. & conſi. 9. uiſo. col. fi. li. 3. & conſi. 17. uiſo. col. 2. in prin. li. 4. ponũt docto. in c. de cauſis de offic. deleg. Pro huiuſmodi namq; ſententia antiqua, & quòd ritè & rectè lata fuerit, præſumi ſolet maximè quando ſubſtantialia in alia ſententia uel alia parte proceſſus, enunciantur: hoc enim caſu enunciatio huiuſmodi talia interueniſſe probat: ut declarat Bald. in l. emancipatione. C. de fid. inſtru. & Curt. iuni. conſi. 77. & Fel. poſt alios in c. ſicuti. nu. 32. de re iud. & in ca. quoniam contra. col. 15. de prob. & Abb. conſi. 17. col. 3. lib. 2. & Dec. conſi 42. col. 6. & conſi. 341. uiſo. col. ſexta. circa fi. & conſi. 375. iuridicam. col. i. & cõſi. 409. uiſo in prin. & 558. in cauſa. col. 2 uerſi. non obſtat. li. 4. & conſi. 637. 2. col. Et præmiſſa tenet Ro. ut optimè ponit Caſſad. dec. 3. de procu. & Saruenſis in compend. utriuſ. ſignat. ſuper reg. de non iudicando. fol. 85. nu. 73. ſuper quo uide Alex. conſi. 118. Põderatis. col. 2. in fi. li. 6. & conſi. 179. uiſis col. pe. lib. 7. Regulariter namq; ex temporis diuturnitate præſumitur quòd ſolennitas extrinſeca etiam adhibita fuerit per Bar. & alios. in l. qui aliena. in prin. uerſ. ſed & ſi non adierit. & ibi Ang. ff. de acq. hær. & eſt communis opi. doct. ut aſſerit Alex. in l. ſciendum. col. 5. uer. item fallit, ſecundum Ang. ff. de uerb. obli. prout etiã refert & ſequitur Dec. conſi. 222. diuino. col. 3. uerſi. 4. prædicto. li. 2. & d. conſi. 409. col. 1. Cor. conſi. 348 uidetur, colu. pe. lib. 1. Aym. in antiq. temp. in ſecunda & tertia parte.

Ratio-

29 Ratione ipſiuſmet oppoſitionis obiiciens nullitatem audiendus non erit: ſi oppoſitio peccauerit in forma, uel in materia: peccabit autem in forma oppoſitio: ſi nullitas inepte in iudicio proponetur: quia in iudicio deduci debet per unum ex illis modis, de quibus ſuprà diximus ſub rub. qualit. nullit. in iud. deduc. Nullitas etiam ſimpliciter & indiſtinctè, ac nulla eſpreſſa cauſa in iudicio deducta, dicetur informis, & informiter propoſita: ideò per ſimilem generalem & informem nullitatis propoſitionem, curſus & expeditio cauſæ retardari non debebit: ut eſt de mente Inn. in c. cum Bertoldus circa fi. de re iud. & Bal. in l. in teſtamento, in prin. ff. de execut. tutor. & in l. tale pactum. §. qui prouocauit. q. 15. ff. de pact. & Franc. in c. dilecto. q. 13. de appell. & Lanf. de Oria. in c. quoniam contra in §. interlocutoriç. nu. 37. de probat. Et eſt deciſio. dominorum de Rot. deciſio. 145. nota quòd intentas. & dec. 749. nota quòd ſi principalis in Anti. Aeg. concl. 97. Iudex propè fi. Nam cũ nullitatis plures ſint ſpecies, id eſt ex pluribus & diuerſis cauſis oriri poſſit non generaliter, ſed ſpecifice proponenda eſt: ut dici conſueuit de exceptione ſimulationis: ut per Bal. in l. ab Anaſtaſio. in fi. C. man. cum aliis add. per d. Alex. d. conſi. 111. uiſo ſuperiori col. 1. li. 3. & Dec. conſi. 463. in cauſa col. 2. uerſi. his ſtantibus. lib. 4. & conſi. 648. Pro reſolutione in fi. lib. 5. Anch. conſi. 227. ad corroborationem. col. 1. Nam regulare eſt, quòd exceptiones, proteſtationes, & ſimilia, generaliter & cauſa non expreſſa, propoſitæ nõ releuent, nec iudicium impediant: ut uoluit Bar. in l. 1. ff. de excep. & facit tex in l. ſcire oportet. §. ſcire ff. de excuſ. tutorum. quem in propoſito adducit Alex conſi. 181. in cauſa poſt prin. lib. 6. & facit text. in l. 1. C. de præd. curial. li. 10. quem tex. allegat Bald. ad propoſitum in l. fi. col. 6. uerſic. & nota hic. C. de ediict. diui Adria. toll. extat concl. Aeg. 567. Generalis exceptio de ſubreptione non ualet & c. latè ponit

Fel.in c.paſtoralis.ubi gl. & doctores. col. 4.in princ. de excep.& Ang.ſuper rub.col.xx. uerſi. 2. circa hoc. inſt. de excep.& facit tex.in c. conſuluit. & ibi ſcrib. de appellat.

31 Oppoſitio autem peccauit in materia: putà ſi nullitas allegata fortè calumnioſa, uel altiorem requirens indaginem:aut leuis præiudicii foret: iſtis namq; caſibus bonus iudex omnibus benè penſatis,reſeruato iure agendi ipſi oppon enti,ad ulteriora procedet. argu. tex.in l.2.C.de Fal.& c.ſciſcitata.de in integ.reſti.Nã

32 ubicunq; iudex malitiam in excipiente concipit, de eiuſdem confictis exceptionibus, ſeu appellationibus parum curare debet: quoniam non probata illarum ueritate curruunt, ac nullum iuris effectum operantur:ut uoluit Inno.in c.poſt electionem. in fi. de conceſſ. præb. quem ad hoc pro notabili adducit Pan. in c.ſuper eod.de app.& c.de cætero de re iud. & c.conſtitutus.col.2. uerſ. eſt tertium remedium,de fideiuſſ. cum aliis,de quibus per Alex.conſi. 65.habita col. 3. uer.fortificantur.lib.1. & d. Iaſ.in l. 4.§. condemnatũ. col.3.uer.adde quòd pro iſta & c.ff.de re iud. Et regulare eſt, ꝙ executio ſeu cauſæ proceſſus non retardetur ſi nullitas allegetur:quæ altiorem indaginem repoſcat:ut uoluit Bar.in l.3.§.condemnatum.ff. de re iu. per tex.in l.fi.in fi.C.de ord.cog.& eſt communis ſententia doctorum ſecundum Alex.in conſi.35. uiſo.in fi.lib.1.& Iaſ.in d.§.condemnatum.col.1. uer. ſecundò nota.& aliàs diximus.

33 Ratione illius contra quem nullitas obiicitur non procedet obiectio:ut finge ꝙ legatarius agat ex teſtamento ad legatum: & obiiciatur ſibi teſtamentum huiuſmodi eſſe nullum: & quod ita declaratum fuerit cõtra alios legatarios: quæritur an iſta nullitatis oppoſitio obſtet legatario agere uolenti. Et reſpondet tex. in l.1.ff.de excep.re iud.ꝙ non:quinimò ex tali teſtamento, etiam quod irritum & non ſolenne prætendatur, legatarius ipſe donec in iudicio nullitatis fuerit

ſupe-

ſuperatus,agere poterit:& ita communiter conſueuit intelligi ille tex.ponit eſt gl.in l.Papinianus.in §.ſi ex cauſa.in uerb.non ualeant.ff.de inoff.teſtam. Et idem dicendum erit de quocunq; alio actu declarato nullo inter alias perſonas: dummodò non ſit ſuperatus ille: de cuius principali intereſſe agitur,per reg. ꝙ res inter alios actæ aliis non præiudicant:ut declarant doc. in l.ex contractu.& l.ſæpe.ff. de re iud. declarat Alex. conſi.126 in cauſa.col.1.uerſi.nec obſt.lib.2.& faciũt ea quæ poſuit idem in conſi. 156.ſtantibus. lib. 2. & conſi.30.uiſis.col.2.in fi.lib.6.uel etiam non procedet ratione ipſius obmentis putà quod ſua non interſit. Ro.845.patronus.in antiq. Aym. c. conſi.192.col. 2. nu.6.& 182.uidetur.col.2.& 177. in fin.

Vel ponas exemplum iuxta terminos. l. non eo minus.C.de procur. ubi ratione perſonæ pupilli,ſeu minoris, ſi actus geſtus utilitatem & commodum ipſorum concernet, ꝙ ſit nullus & inualidus obiici non poteſt: de quo ſatis ſupra uidimus ſub rub. de nullit. ex defect.inhab.ſeu mand.compe.

Ratione iudicis obiectio nullitatis forſan euitabitur: oſtendendo cognitionem huiuſmodi ad talem iudicem non ſpectare,nec ſuper articulo nullitatis illum iudicem fore competentem: prout late ſuprà uidimus ſub rub.quis dica.iud.compe.in cauſ.nullit.Ex his igitur aut ſimilibus modis, obiiciens nullitates aliquando fortaſſe à iudicio excludi poterit.

Tertio principaliter: ſi aduerſarius per aliquem ex modis ſupradictis à iudicio excludi non poterit,ſed in obiectionibus ſuis omninò fuerit audiendus: imprimis conſiderandum erit,quæ ſpecies nullitatis in iudicio proponatur, & unde proueniat,ac totis uiribus laborandum nunquid ab ea ſententia & ꝓceſſus defendi ac tueri poſsint: & hic patronus cauſæ omnia experiri & uiriliter contendere debebit.

Exempli gratia, pone ꝙ nullitas oppoſita ex defectu poteſtatis iudicantis prouenire prætendatur: imprimis

primis conſiderabitur modus,& cauſa ipſius defectus & prætenſæ nullitatis. Nam aliquando dicitur eum, qui ius dicit,nullam funditus habuiſſe iuriſdictionē,
34 ſed hominem merè priuatum extitiſſet aliquando & ſi de aliqua poteſtate ſibi tradita conſtiterit: dici con ſueuit illam fuiſſe inualidam & inefficacem ex defectu concedentis, uel perſonæ illius, cui concedebatur,aut ratione cauſæ, ſeu rei quæ cōmittebatur uel ratione formę,ſeu alias prætenditur illum, qui protulit ſententiam,nullam habuiſſe iuriſditionem. Aliquādo uerò & ſi in totum iuriſdictio nō negetur: dicitur tamen quòd in cauſa & negotio huiuſmodi iudex fuerit incompetens, uel ratione loci, aut cauſæ ſeu rei,uel temporis, aut perſonarum: prout ſuprà ſub rub.de nullit.ex defec.iuriſd.plenè tractauimus.

Quando igitur in totum iuriſditio & poteſtas iudicantis negatur,& de illa ex proceſſu nullo modo cō ſtat:nec apparet aliqua ſuper ea facta pronunciatio, minusq; temporis diuturnitas, uel authoritas rei iudicatæ ſuffiagatur:ſi de ordinario iudice tractabitur:
35 & in eo loco,ſeu tribunali, ob locorum uicinitatē, ſeu aliàs notorium ſit,quòd ille, qui ſententiam protulit,tempore prolationis, pro tali ſe publice gerebat, & communiter reputabatur: obiiciens nullitatē, ad defectum poteſtati iudicis,quaſi calumnioſus repellendus erit:& tali caſu:cùm iuriſdictionis iudicātis ex ſe ſit patens & notoria,aliter probanda non erit: ut docet Bal.in iſtis terminis in l.ea quidam. colu.3. uer.notorium uerò facti.C.de accu.& l.2.col.11.C. de fer.& ac. & clariùs in l.1.ī fi.C.qui & aduer.quos & in l.ſi quis per calumniam.uer.deinde quæro.C.de Epiſ.& cle. & alibi ſepę ubi dicit de ordinaria.iuriſdictione non eſſe ad fidem faciendam, ſed quaſi poſſeſſionem ſufficere. & faciunt quæ ponit Aym. conſil. 121.ſcripſi colum.1.

36 Sed talis iuriſdicto & poteſtas in loco iudicii,putà ob longinquitatem, ac locorum diuerſitatem, uel

temporis

temporis diuturnitatem,ſeu aliàs nõ fuerit notoria: tunc erit uidendum,nunquid aduerſarius per aliquẽ actum poſitiuum in talem iudicem conſenſerit:putà aliquas exceptiones contra perſonam agentis proponendo,uel litem coram illo ſuſtinendo, ac conteſtando:his nãq; caſibus attento partis conſenſu,& quòd pro fundamento iuriſdictionis ordinariæ regulariter præſumitur:talis habebitur pro iudice:& aduerſario contrarium aſſerenti incumbet onus probandi ſecundum theoricam Inn.in c.cùm in iure, de offi.deleg. & hoc ibi ponunt doct.& in c.fi.de eo qui furt.ord. ſuſce.tenet Bal.in l. geſta. uerſi.quærto nunquid pro actis præſumatur.C.de re iu.& Arch in c. nobiliſſimus in uerb.oſtendat autem.97.diſt.& declarat Ab. in c.ſicut nobis col.fi.in prin.de re iud.Nam ſemel in aliquo officio approbatus,non debet amplius reprobari,per reg.qui ſemel placuit de reg.iu.& notat Bar. in l.Pomponius.la 1.col.4.ff.de neg. geſt. & ponunt Inn.Abb.& Fel.Dec.ac alii in c. cum uenerabilis. de excep.& idem Dec.conſi.665.ad dubium. poſt prin. lib.5.& facit quòd ponit d.Iaſ.poſt alios in l.fi. colu. antep.uer item in quantùm Bar.de edi.diui Adrian. tollend.ubi quòd ſi citatur ſimpliciter aliquis qui ſit inhabilis puta filiusfamiliàs eoipſo cenſetur quoad citantem perſona ipſius habilitata & ibi etiam Dec num.45.Idem Iaſ.in l.de pupillo.§. ſeruo.num.4. ff. de no.ope.nuncia.

37 Si uerò proceſſus & ſententia in contumaciam aduerſarii confecti & fabricati fuerint, adeò quòd nullus partis aduerſæ tacitusue expreſſus poſſit conſenſus allegari:& iuriſdictio quæ negatur non fuerit notoria ex quo ius dicens tanquam iudex de iure communi ordinarius ſententiam protulit ac intentio iudicantis de communi iure ſit fundata: &(prout diximus)pro iuriſdictione ordinaria præſumendum ſit: talis negatio iuriſdictionem dubiam nõ reddet quinimo exceptio negantis eam legitimè probari debe-

bit:ut uoluit Rot.dec.327.ſi contra petentem.in no. Vel ſaltim ſatis fuerit illa probare per communem habitationem,nominationem,& reputationē: id eſt quòd perſona,quę ſententiam protulit,tunc communiter,& publicè habebatur,tenebatur, & reputabatur pro iudice,uel conſtituto in tali dignitate: cui de iure annexa ſit iuriſdictio: & ſufficiet ad hoc ut geſta per eum ualeant.arg.l.Barba.ff.de off pręt. & l.2.C. de ſen.& eorum quæ ponit Inn.in c.nihil eſt de elect. & ponit Spec.in tit.de prob.§.probare col.pen.& declarat Abb.poſt Inn.& alios in d.c.cum in iure.colu. fi.in prin.de off.deleg.& tenent domini de Rota dec. 47.ualent acta in no.& dec.499. ualēt acta in antiq. ita intellige Aeg.conclu. quadringenteſima ſecundò inter priuatos.

Sufficiet ergo hoc caſu quaſi poſſeſſio iuriſdictionis,uidelicet quòd ſic agebat,ſic reputabatur &c. arg. tex.in l.3.ff.ad Maced.& l.1.& ibi Bal.C.eo.ti. & tenet Bal.in d.l.ſi quis per calumniam 2.col.de epiſ. & cler.& Bar.in conſi.82.punctus quæſtionis. ubi etiā modo articulandi iſtam quaſi poſſeſſionem docet: & Fel.in c.excep.nu.37.de excep.poſt Spec. in tit.dele. §.ſupereſt col.5.uer.quid ergo & in ti. de iu.deleg.§. excipi.col.7.uer.Item quia dixit. &c. & Lap. allega. 89.in Dei nomine.circa mediū uerſ. itē dicimus &c. & facit tex in cap.ſi iudex.de ſent. excom.in 6. hanc enim quaſi poſſeſſionem, ipſo indicāte à principio adeptum fuiſſe:niſi prius literas ſuæ poteſtatis oſtendiſſet,præſumi non debet.arg.tex.in l.1.C.de mand. prin.& ponit conſtitutio Bonif.8.quæ incipit iniuncta ſub ti.de elect.in extrauag.de qua meminit Caſſa. dec.8.nu.5.de reſt.ſpol.Ex multis igitur geſtis publicè, & cum pluribus perſonis,præſumitur habilitas in perſona.d.l.1.C.ad Mace.& declarat Ang. in §.item ſi.col.10.in prin.inſt.de excep.prout etiam ex ipſa fama publica collatio dignitatis præſumetur l. ſolennibus.C.de fide inſt.quem tex. ad illud propoſitum adducit

ducit Paris de ſind.in uerſi.elect.§. in officiis.in prin. & tenet Bald. de pace conſtan.in prin.colum.fi.uerſ. quæro quid ſi iſti.
40 Iuriſdictionis autem quaſi poſſeſſio,altero nõ poſſidente,& præcedente titulo,uel altero poſſidente,ac ſciente,& patiente per alium exerceri, per unicũ actũ iuriſdictionalem acquiritur ſecũdum Inn. & alios in c.dilecti.de capel.mo.& latè per Fel.in c.auditis.col.8 uer.præſcribens de præſcri. & Dec.conſi.271.diuino. col.pe.in 2.conſi.li.2. & ponit Spec.in ti.de iuriſ.om. iu.col.pe.uer.illud etiam nota quòd poſſeſſio.& Bart. in l.1.§.ſi quis.ff.de tit.& actu.priu.& Alex.conſi. 96 i cã.col.3.nu.3.& cõſ.94.col.3.li. 5.& cõſ.68 col.pe. li.2.ubi declarãt hoc intelligi debere quoad ſpẽm illius iuriſdictionis,cuius erat actus,quẽ exercuit: & facit id quòd ponit idẽ Dec.conſi.126.diuino. col.2.in prin.lib.1.declarant moderni.in tract. præſcrip.in 2.q. ſecundę partis principalis.col.pe.Ro.dec.415. fuit dubitatum.col.2.Inn.Socy.conſi.187.nu.21.li. 2.Brun. cõſi.20.Gram.conſi.59.Affli.dec.67.per bannimenta etiam probatur quaſi poſſeſſio iuriſ. etiam quòd non cõſtet illis fuiſſe partium,ſecũdũ Bal.in marg. in uer. poſſeſſio refert.& ſeq.dec. Neap.ut per Cap. dec.27. nu.30.& ad præmiſſa uide etiam in dec.57. & Aret. cõſi.42.uiſo.col. 2.Paris.de put.de ſind.in uer.iuriſd. nu.3.Ro.conſi.70.col.fi.Brun.cõſ.26.Aeg.cõcl. 669.
41 Conſtito itaq; de hmõi quaſi poſſeſſione iuriſdictionis iudicis ordinarii , ad inuadandum acta & proceſſus ab eo factos, aliquid opponi contra ipſum non poterit quòd impotentiã facti uel iuris concernat, ut putà quòd fuerit ſeruus,criminoſus, infamis, hæreticus,excõmunicatus:uel aliàs ad iudicandũ inhabilis: q̃a acta per eũ facta nihilominus ualebunt, nõ ex merito uitę,ſed de officii publici(in quo tollerat̃)ptãte: ut uoluit gl.in c.1.in fi.3.q.7. & Hoſt.in ſum.de offi. ord.§.q̃s poſſit eſſe in fi.& Spe.in ti.de iu.deleg.§.excipi põt.uer.itẽ ꝙ criminoſus. & in ti. de of.ord.§. fi.

& facit text. in c.fi.in fi.3.q. 7. & d.l. Barbarius. ubi Bal.col.9.& l.ſi arbiter.C.de ſen.cum ſim. Et de proceſſu facto coram iudice ordinario etiam publice excommunicato quòd teneat eſt dec.Rot.dec.24.nota quòd proceſſus.ſub ti.de of.ord.in aut. & eſt communis ſententia doctorum, uidelicet quòd tales exceptiones contra iudicem ordinarium in of.tolleratum ad acta & proceſſus inualidandos opponi nõ poſſint: prout aſſerit Fel.in c.ciſcitatus.colu.2. de reſcrip. & declarat Lanf.in c.quoniam contra.in §. interlocutoriæ in prin.extrà de prob.

42 Si autem tractabitur de proceſſu & ſententia iudicis delegati, & nullo modo de poteſtate ſeu delegatione ipſius conſtiterit, nec per teſtes, aut partium cõfeſſiones probari :· neq; de facili ad delegantem, qui hoc declaret poſſit haberi recurſus: prout hos modos probandi ponit & declarat Spec.in tit.de prob.§.uidẽdũ reſtat.poſt prin.& in tit.de leg.§.ſupereſt.uer. quid ſi delegati iuriſditionem.& Hoſtien.in ſumma de recuſatio.§.fi.col.pe. uer.quid de auditoribus. & gl.in uerb.ſine repræhenſione. in c. cum olim. & ibi Abb.in fi.de priuil.& ponunt doct.in d.c. cum in iure.de of.deleg.uel etiam ſi ſententia aliqua parte præſente & non reclamante prolata, aut temporis diuturnitas, uel ſuper iuriſdictione & competentia facta pronunciatio, non ſuffragabuntur: prout diximus ſuprà loquendo de ordinario, ſi hæc omnia defuerint.

43 In primis attendenda erit perſona ipſius delegati: quoniam ſi de maioribus iudicibus, ac grauis & illuſtris perſona putà Cardinalis, ſeu aliàs magnus officialis Papæ uel principis foret, illi aſſerenti ſe habuiſſe iuriſdictione, crederetur etiam in tertii præiudiciu c.nobiliſſimus.97.diſ.quæ tex.ita intelligi debere declarat Rot.dec.714.nota quòd non creditur. in aut. & tenet Spe.in tit.de teſt.§.reſtat.col.3.uerſi.19.creditur cardinali & c. & in titu.de leg.§.ſupereſt co u. 4.uer.quidam tamen dicunt.& Io.And. in c.i.de of. deleg.

deleg.in 6.quem in propoſito adducit Paul.de Ca.in l.unic.C.de mand.in prin. & tenet Abb. in c.quoad translationem in fi.de of.deleg. Lanf.in ca. quoniam contra in uer.teſtium.uerſ.ulterius dubitatur. nu.75 & Fel.plura ponit in c.cum in iure.col.pe. uerſ.præſumitur.commiſſio de offi.deleg. & Aeg. concl.183. Aſſertioni.& Alex.conſi.106 col.pe.nu.19.li.2.ac ita ſtylus & conſuetudo obſeruat, inquit Lap. alleg.33. an frater minor.uerſ. an credatur &c.coiu.fi.& facit quod ponit Bal.in l.exemplo in fi. C.de prob.

Sed ſi perſona delegati non eſſet talis, cui ob dignitatem ſeu aliam præeminentiam uel grauitatem credendum foret:tunc ſi delegatio, & mandatum iuriſdictionale expreſsè probari non potuerunt:ad probationem tacitam ſeu præſumptam recurrendum erit, uidelicet probando per teſtes quòd ille talis, qui tanquam delegatus ſententiam protulit, publicè & no-
44 toriè, ac ſciente & patiente ipſo delegante, uel illo, qui ipſum delegare poterat proceſſit,& ſententiā protulit:ex tali namq; ſcientia & tolerantia præſumpta delegatio reſultat,& præſumitur mandatum ſuperioris præceſſiſſe.arg.l.1.§.magiſtrum. & ibi hoc firmat Pau.de Caſt.ff. de exercit.l.fi.ff. quod cum eo. tenet Bal.poſt But.& alios in l.2.uer.modo dixit.C.de ſen. eſt dec.Neap.308.Franciſcus.col.4.uer.3. ad idem & Alex.in conſi.84.ſuper li.5. & conſi.138.nu.9.uolu.1.& in terminis conſi.157.uiſo inſt. col.3. li.2. & facit etiam quod ponit conſi.16.in cauſa.col.5.lib.5 & Dec.conſi.126.diuino.in fi.& melius cōſi.650. nu. 12.tangit Fel.in c.Cùm in iure.col.5. in prin.de off. deleg.& Corn.conſi.268.in 4.uol. Scientia tamen ac tolerantia ipſius ſuperioris, ex quo eſt fundamentum intentionis,per eum qui talia allegat, articulari & probari debebit:ut no.Bar.in l.omnes in fi. C.de agr. & cenſit. lib. 11.Et Ang.in auth.de eccl.ti.§.pe.& in l.1.col.2 .C.de mil.ag. prout in propoſito concludit Dec.conſi.437.quæritur nu.3.li.3.& conſ.445.in fi.

& conſi.671.quæritur.col.2.nu.7.uerſi.3.etiã reſpon deri.lib.5.poſt Bal.in d.l.2.uerſi.modo dixit Iaco.C. de ſen. & Alex.d.conſi.238.opportunè in prin uol.j. & conſi.179.in cauſa.col.2.li 6.& dec.Nea.ut Capic. deci.57.in cauſa magnifici.

Vel recurrendũ fuerit ad diſpoſitionẽ l.Barbarius. uidelicet q͛ ꝗs,ꝗ ſniãm protulit,cõiter & publicè habe

46 batur & reputabatur pro iudice: ad illumq; tanquã talẽ ab hoĩbus habebatur recurſus:ut diximus ſuprà. Nam diſpoſitio d.l.Barbarius. etiam in iudice delegato procedit,per tex.in d.l.2.C.de ſen.& eſt communis opinio doctorum,prout aſſerit Fel.in d.c.ſciſcitatus. col.3.& in cap.cum dilecta.col.2.uerſi.lex Barbarius extra de reſcrip.

47 Et pmiſſa ꝓcedent ẽt ſi aliquod mandatũ iuriſdictionale appareret,quamuis impertinẽs & minus ſufficiens foret:quia eodẽ ſuperiore, qui mandatũ dedit, ſciente & patiente delegatũ fines mãdati excedere,vr quaſi de nouo ad id poteſtate dare: & acta ac ꝓceſſus ex hmõi tacita & p̃ſumpta delegatione ſuſtinebũtur: ꝓ quo videtur tex.in c.cũ olim, & ibi hoc ponit Feli. col.3.uer.nota ibi etc.de off.deleg. dũ ponit concluſionẽ,ꝙ dominus ſciens et patiens obligatur à procuratore mandatũ excedente,et facit tex. in c.fi.de iure iur.in 6.cũ aliis adductis ꝑ gl.fi.in prin.in d.cap.cum olim,et Bart.in l.fina.C.de exe.et transla.mili.anno. et ſentit Rot.dec.428.ſi habens.in no. ponit Iaſ. in l. ſi ꝓcurator.uer.ſeptimò limita.C.de proc.& Alex.d. cõſ.84.ſu ꝑ cõſultatione.li.5.& Dec.cõſ.427.in prin. li.3.& hæc diximus, qñ de mandato ſeu delegatione, ſaltim ad id ſe extendente,nullo modo conſtabit.

Si uerò de mandato ſeu delegatione cõſtiterit, ſed impugnetur,ac p̃tendatur illã inefficacem & inualidã, puta rõne ipſius delegãtis:uidelicet ꝙ nullibi cõſtet, ꝙ in ſe fuerit iudex ac poteſtatẽ talia delegãdi habue-

48 rit:tunc poteſtas eiuſdẽ delegantis ſaltim ꝑ unũ ex modis ſuprà poſitis probari poterit, maximè per com

munem

munem reputationem & famam:quæ ſufficit ad probandum titulum ſaltim pſumptum in pdeceſſore.ar. eorum q̃ diximus ſuprà & p ea q̃ ponit Lap. alle.89. & Fel.in c.illud.col.3.de præſump.& Caſſad.dec.2.& 3.de cauſ.poſſ.& prop.

Et conſtito q delegans fuerit iudex,etiam ſi de minimis iudicibus fuiſſet,delegare potuerit: cum hoc ſit ſimplicis iuriſdictionis.l.imperium.ubi Bar.& doct.ff. de iuriſd.om.iu.§.ſi uerò in auth.de exhib.reis. idem foret ſi probaretur,q ipſe delegãs erat delegatus principis,uel proconſulis,aut legati de latere, ſiue ad uniuerſitatem cauſarũ delegantis , uel fuerit delegatus à iudice ordinario cum expreſſa poteſtate ſubdelegandi:prout qñ committitur q quis p ſe, uel aliũ cauſam cognoſcat:ſiue probaretur cõſuetudo generalis illius

49 loci ſeu prouinciæ . q iudices quicunq; indifferẽter cauſas delegare,uel ſubdelegare cõſueuerint:his nãq; caſibus poteſtas delegãdi uel ſubdelegandi ſatis cõcludenter pbaretur:prout pmiſſa ponit , & p multa iura cõprobat Fel.poſt alios in c.ſuper qõnum.§.ſi uerò.de offic.deleg.& de quo legiſtæ.in l.quia.& l.more.ff.de iuriſd.om.iu.& l.à iudice.C.de iud.cle.iudices.de of. deleg.& Canoniſtæ in c.cũ Ber.de re iud.& Franc.in c.cum cauſam.de app.cum ſimil.inſuper ſi delegatio uel ſubdelegatio ſciente & patiente primo delegãte, facta fuiſſet,ab eodẽ cenſeretur facta, uel ſaltim approbata.ut declarat Alex.cõſi.84.nume. 2.lib.5. & diximus ſupra .

Sed ſi opponeretur , q delegatio uel ſubdelegatio nõ ualuerit ratione ipſius cauſæ delegatæ, putà ex eo q cauſa hmõi de iure non erat delegabilis , prout ſi fuiſſet meri uel mixti imperii.iuxta tex.& no.p ſcribẽ

50 tes maximè d.Ale.in l.1.ff.de of.eius cui mãd. eſt iuriſd.& Spe. in ti.de of.om.iu.§.1.p tot.replicari poterit,q hodie obiectio non pcedit: ex quo ẽt de iure ciuili oĩa poſſunt demãdari pter ultimũ ſuppliciũ, & illud ẽt ſi pſes abeſſe,uel impeditus eſſe cœperit,ut ĩ §. probi.

prohibentur.in auth.de coll.& tradit Spec.in loco de quo ſupra uer.ad huius autem articuli & c.col.6.

Et quòd de iure Canonum omnia cognoſcibilia, etiam quæ ſunt meri imperii quicquid de iure ciui li ſit)delegabilia,ſint c in archiepiſcopatu.ubi glo. & ſcri.de rap. ponunt doctores in c.quod ſedes ubi Ab. col.2.& Fel.eadem col.uer.datur alia regula: quia aſ ſerit hanc eſſe communem opinionem. de off.ord.& ponit Abb.in c.paſtoralis in 3.notab.eo.tit. & tenet Rot.dec.416.fuit dubitatum in no.notans differentiam in hoc interius Canonicũ & Ciuile, & uerè ita eſt communis opinio:ut atteſtatur etiam d. Alex.cõſi.106.perſpectis.colu.fi.uer.& hoc maximè lib.2.

51 Si diceretur delegationem nõ ualuiſſe, ex eo quòd cauſa delegata ad forum delegantis nòn ſpectabat iuxta tex.in l.1.C.qui pro ſua iuriſd.tunc replicabitur, ſi cauſa huiſmodi ad forum delegantis ſpectauerit, necne pertinuiſſe ad cognitionem, & forum ipſius ſubdelegati,ad quem pertinet exceptiones, per quas negatur delegantem habuiſſe iuriſdictionẽ,admittere,uel repellere.c.ſi à ſubdelegato.de of.deleg.lib.6.& ibi gl.in uer.aliis caſibus.& ibidem Io.And. & Spec. ac Io.And.in add.in uer. cognoſcet. in §. fi.uerſi.ſed quis coguoſcet.col.5.de iud.dele.de quo ponit Abb. in c.cùm te cõſulẽte.in fi.de of.dele.& Fel.in c. ſuper literis col.fi.de reſcrip. & propterea cum non fuerit coram eo exceptũ,quòd ſaltim ratione dubii, & incerti euentus,ipſe remanſit index:ut inquit Spe.in loco de quo ſuprà &[facit tex.in l.ſi quis ex aliena.ff.de iud.c.ſignificantibus.de of.deleg. & eſt glo.in l.2. in uer.ſciãt.ff.ſi quis in ius uoc.& c. Nã uidemus quod quis cognoſcere conſueuit an ſua ſit iuriſdictio: ut in dictis iuribus: & latiſſimè ponit Ang.in §. præterea. col.decima.uer.quęro opponitur ꝙ eſt iudex cõpetẽs & c.inſt.de excep.Ant.Corſ.in libro.ſingularium.in uerb.iuriſdct.ubi ponũt regulam cum ſuis fallentiis.

Si uerò diceretur delegationem non uoluiſſe, ex

quo

quo delegatus de iuriſdictione delegãtis non erat pro ut requiri uidetur per tex.in l.unic.C. qui pro ſua iuriſd. Reſponde iſtud non eſſe de ſubſtantia delegationis,ſed duntaxat requiri ad effectum quòd delegatus cogi ad delegationem acceptandam & exequendam poſſit. Nam delegatio in perſonam etiam non ſubditam facta ualet: quamuis inuitus ad id munus cogi non poſſit: prout declarant doct. in d.l.unic.& Ioan.And.in Spec.de iud.deleg.in §.iam nũc in pri. in uerb.cauſarum.& Abb.poſt alios in c. paſtoralis.2 col.uer.quarto not.de of.ord. & eſt gl. ordinaria in l. eum qui.in uerb.magiſtratum.ff.de iuriſ.om.iud.

Sed ſi delegatio impugnaretur ratione perſonæ ipſius deleti, puta quòd diceretur ſeruum, monachum,infamem,ſeu alias iuriſdictionis incapacem extitiſſe,iuxta tex.in l.cùm proc.§.fi.ff.de iudic.& c.tria ſunt.3.q.7. Reſponde quòd proceſſus & ſententiæ per iudicem,qui patiebatur defectum ſuæ poteſtatis impeditiuum laſæ,ſi non fuit oppoſitum, ipſo iure teneat,iuxta communem opinionem ſcribentium:de qua poſt alios atteſtatur Fel.aſſerens hoc etiam procedere in delegato.in c.Siſcitaris.col.3.uer.ualet proceſſus.extra de reſcrip.dummodò tales defectus à iure naturæ non proueniant,uel quem funditùs inhabilem & incapacem reddant,ut de furioſo,muto,ſurdo,impubere,& ſimilibus aliàs diximus:& declarant ibi Felin.& Ang.in l.fi.C.de excep.& Rom.in rub. de arb.colum.8.

45 Inſuper ante ſentẽtiam ſaltim declaratoriam quis non debet reputari neq; dici infamis,criminoſus excomunicatus, uel ſimilis, ut declarat Dec. in conſ. 822.in cauſa electionis.nu.13. & ponunt doct. in c. ad probandum,per illum tex. de re iu. & c. inte leximus.de iud.Bart.& Bald.in l.2.C.de ſen.Abb.in cap. fraternitatis.in 6.col.de teſt.poſt.gl.in ſumma.24.q. 1.& alias diximus.Et propterea antequam quis publicè pro tali ſcilicet inhabili & incapaci habeatur,

quæ

quæ facta ſunt, ratione officii, utilitate & authoritate publici, propter communem errorem, & publicam utilitatem ſuſtinebuntur. d. l. Barba. ff. de offic. præſi. cum ſimil.

56 Eſt etiam aduertendum quoniam ſimiles exceptiones, uidelicet talis delegatus, uel etiã impetrator erat infamis, criminoſus, &c. non faciunt quòd literæ ſeu mandatum iuriſdictionale non ualeat: quamuis forſan ipſum delegantem à concedendo, ſi talia ſciuiſſet, retraxiſſent: ut inquit Spec. in tit. de excep. §. nunc uidendum. col. pen. uer. ſed nunquid de quo per Inno. in c. ſuper literis. de reſcr. & in c. cum ſuper de offi. de leg. ponit Lanfr. in c. quoniam contra. in §. interlocutoriæ. poſt prin. extrà de prob.

57 Debent etiam tales ac ſimiles exceptiones, quæ contra perſonam iudicis, uel comparentium proponũtur, ante lit. conteſt. opponi ex quo declaratoriæ ſunt, ac litiſconteſtatio ſit finis & terminus talia opponendi. l. cum apertiſſimi. C. de iud. l. 3. C. de iuriſd. om. iudi. l. ita domum. C. de proc. l. Pomponius. §. rati. ff. eo. c. ſi quis. §. exceptio. 3. q. 6. Niſi forent tales exceptiones, quæ iudicium retrò actum redderent ipſo iure nullum: quoniam iſtæ quandocunq́, etiam poſt ſententiam, opponi poſſent: cùm ſemper in principio eſſe, & nihil fuiſſe factum uideatur: prout eſt quando in totum negatur iuriſdictio: & adducit cauſa penitùs eradicans: ut putà quòd ipſe aſſertus iudex fuit uir priuatus, & abſque aliqua poteſtate, uel totaliter incompetens, ut ſunt iudices ſeculares ratione clericorum, uel quòd patiebatur aliquem naturæ defectum totaliter iuriſdictionem impedientem: ſeu quòd literæ delegationis fuerunt falſæ, aut impetratæ pro publicè excommunicato: uel quòd eſſemus in actu, cui à principio lex omninò reſiſtebat, & omnem potentiam aliter faciendi remouebat ſecundum Bal. in l. fi. nu. 7. C. ad ſenatuſcon. Mace. his etenim caſibus ſi exceptio oppoſita, ac etiam per interlocutoriam, quæ in rem tráſiuiſſet

fuiſſet iudicatam, à iudice expreſſè repulſa foret: nihi lominùs adhuc etiam poſt diffinitiuam, de ea in cauſa appellationis, quæri poterit: ut eſt tex. in c. licet. & ibi glo. in uerb. reddens. de app. in 6. Bald. in l. 2. ff. ſi quis in ius uocan. Alex. in l. 1. §. ſublata. ff. ad Treb. ponit Fel. poſt alios in c. inter monaſterium. col. 6. uer. decima declaratio. de re iud. Bal. in alii in l. licet. C. de proc. & Cano. in c. in noſtra extrà eo. tit.

In reliquis autem fruſtra opponetur exceptio quoad iudicium retro factum, & ſententiam latam annulandam: quia etiam quòd exceptio eſſet uera, & probaretur, per hoc non releuat probantem: cùm ſententia ex hoc inualidetur.

Et ſequendo ordinem ſupraſcriptum pone quòd iuriſdictio & delegatio impugnentur ſub prætextu quòd literæ ſuper hoc emanatæ fuerint ſubreptitiæ & obreptitiæ, & nullam propterea uideantur attribuiſſe poteſtatem, iuxta tex. in c. tua nobis. de offi. iudicat. talis excep. non releuabit, nec reddet proceſſum retro nullum, ex quo literæ ſeu reſcripta ad lites (ſi modò aduocatoria nō ſint) etiam ꝙ eſſent ſubreptitia, & obreptitia, non ipſo iure nulla, ſed ope exceptionis eligēda ſunt, & propterea proceſſus illorum vigore facti reputantur ualidi. cap. ſi autem. c. plerunque. c. cæterū. c. ad audientiam. el 2. ubi latè per glo. & doctores, de reſcrip. ponit Hoſt. in ſumma. eo. titu. §. quæ poſſunt obiici. col. 8. uerſic. ſed nunquid proceſſus & eandem concluſionem tenet Rot. ut per Aeg. conſi. 485. proceſſus. & Biſſigne. deciſi. 13. utrum ſi ſit. in titu. de reſcrip. & Caſſa. deci. 1. eod. titu. latè per Fel. in c. ſuper literis, & d. c. audientiam. Et nota quia caſu quo eſſemus in aduocatione, ſi cauſa uni commiſſa, alteri in eo ſtatu, quo erat coram primo, committeretur, commiſſio ualeret: licet ſtatus illius aliter non exprimeretur: nam ex actis & proceſſu incontinenti de illius ſtatu apparere poterit: & ſatis conſtat de mente committentis alteri, ꝙ uoluit eam reuocare à primo: ut vo

luit

luit Inno.& ibi declarat Fel col.2.in prin.in c. ex literis.de offi.deleg.& tenet Rot.dec.383.nota ꝙ licet cauſa.in antiq.& deciſi.213.ſi cauſa, iuncta deci.67. ſi petatur.cum ſua add.quæ illud declarat in no. maximè ſi apponeretur illa clauſula ſolita, uidelicet ſtatum & merita cauſæ pro ſufficienter expreſſis habẽt: vt d.deciſi.214.quia talis clauſula habet uim ſpecificæ mentionis:ut uoluit Ange.per illum tex.in l.omnes.C.de quad.præſ & extat cõſilium dom. Ant.de But.conſi.2.quod hodie obſeruatur in Rota: quicquid teneant doctores in contrarium:prout atteſtatur Caſ. ſuper reg.de triennali.dec.10.num.2.& atteſtatur idẽ Saruen.ibidem.q.17.in fi. & idem Caſſa.deci.38. nu. 3.ſuper eiſdem regulis.& Dec.conſ.341.uiſo in prin. & conſi.165.uiſo.col. 1.quamuis clauſula huiuſmodi intentionis defectum non tollat,ſecundum ea quę voluit Paris in conſi.74.Gratia.li.4.

Si uero impugnaretur proceſſus ſub prætextu ꝙ forma reſcripti, ſeu delegationis non fuerit ſeruata, iuxta terminos ca.cùm dilecta.de reſcr.c.cum uenerabilis.de offi.deleg.cum ſimil.erit primò diligenter cõſiderandum, nunquid per illam formam aliqua præter iuris communis diſpoſitionem inducta fuerit : ſuper quo uidebis ea quæ opportunè poſuit Fel. in d.c. cùm dilecta.col.5.uerſi.primum ſignum dum tractat de ſignis formam denotantibus. Et præſuppoſito ꝙ formam induxerint, videbitur nunquid talis forma publicum uel potiùs merum fauorem ipſarum partium

60 concernat : prout in huiuſmodi reſcriptis de iuſtitia plerumq; contingere ſolet . Nam ſi partium fauorem principaliter concernet : & iudex procedendo illam de expreſſo,uel ſaltem tacito, dictarum partium conſenſu,non ſeruauerit: ut eſt quando neutra pars exceſſui contradicit,proceſſus erit ualidus, & imputabitur parti,quæ ſi diſplicebat, proceſſui cõtradicere debuit: pro quo facit text.in cle.ſæpe. in uerb.non contradicentibus.circa fi. & hoc uidetur ſenſiſſe Inno. in cap. pru-

prudentiam.& clariùs firmat.Panor.in c. ſuper quęſt. §.uerum.col.2.uer.nota hoc dictum.& in c.quoniam. §.is autem.in 2.no.de offi.deleg.& idem tenet Fel.in d.c.cùm dilecta col.11. uerſ.limita hæc. & in c. cum olim. col. 3. uerſ. nota ꝙ iudex poteſt excedere fines mandati,ſi partes non contradicunt &c.de offi.deleg. quam doctrinam ſecutus eſt Gozad.in cōſi.40. in cau ſa hæbreorum.col.1.nu.5.& de quo per Alex.in l.ius publicum. ff.de pact. idcircò quando iudex excedit, neceſſaria eſt contradictio: ne pars tacendo uideatur

61 conſentire:ex quo in actis iudicialibus paria ſunt partem expreſsè conſentire, uel præſentem eſſe, & non contradiceret:ut uoluit Bar.in l.1. C.de relat. & in l. ne in arbitris in fi.C.de arb.& Bal. in l. Emancipatione.C.de fid.inſtr.& ponit Fel.pro reg.in c.cùm in iure.col.4.uerſi.ſecunda concluſio.de offi.deleg.& bene faciunt quæ ponit Alex.conſi.31. habita. colum. 2.in princip.libr 7. & facit quòd ponit Aym. conſil. 140. colum.2. num. 4.

62 Quinimò nedum exceſſui contradicendum, ſed ad huiuſmodi proceſſu appellandum eſt: ut inquit Panor.in d.c.ſuper quæſtionum. & in c.cùm olim. Abb. in 3.not.de offi. deleg. & ſi non appellaretur, iudiciū proceſſus ualeret:quoniam regulare eſt, ut quis excipiat:& ſi exceptio non admittitur, ꝙ à non admiſſione & reiectione ſeu proceſſu ad ulteriora appelletur. Et tūc per huiuſmodi appellationem ſuſpenditur iuriſdictio & impeditur iudex ne ulterius progredi poſſit:& ſi progreditur,nulliter facit, ut declarat ibidem Abb.in c.ex parte.el 2.col.1.de app. Bar.in l.ſi a procedente.C.de dilat.Fel.in c. Eccleſia ſanctæ Mariæ. col.11.uerſic.nec excuſatur.extra de conſt.idem ponit Hoſt.in ſumma.de reſcrip.in §. quæ poſſunt obiici.col.9.uerſi.ita ſimplex ſum.in fi. Simplex igitur ꝓteſtatio ad reddendum proceſſum nullum non ſufficeret,pro quibus vide etiam Roman. conſi.383.in caſu propoſiti uerſic.quoad tertium Fran. Aret. in l.naturaliter

raliter §.nihil commune,colum.5.Fel.in conſi. inter monaſterium,colum.16.in princ.temperato. 8.limit. de re iud.

63 Poſſes etiam ad ſoluendum proceſſum ab iſta obiectione de forma mandati non ſeruata recurrere ad ea quæ ponit Iaſ.poſt alios in l.ſi procurator. C.de procur.ponens quot modis mandatum excedi poſſit, & ad ea quæ ponit idem Fel.in d.c cum dilecta. col.16. uerſi.limita regulam.ubi notabiliter ponit octo fallẽtias ad illum tex.ex quibus aliquæ fortaſſis inſeruiẽt propoſito tuo; & ad ea quæ ſupra diximus de iudice deleg.excedente formam mandati ſciente & patiente ipſo delegante:uide Alex.conſi.2.uiſis. in princ.lib.2. ubi ponit ſatis eſſe adimplere formam mandati per ęquipollens,& idem ponit 90.conſi.in fin.lib.3. & de quo ponit Aym.conſi.177.ſcripſi.col.2.in fi.Memor etiam fueris ꝙ Inno.in d.c.prudentia.in uerſi.excommunicari.dixit ꝙ vbicunque in reſcripto apponitur clauſula concernens inſtructionem circa merita cauſę,quæ alias intelligebatur, non cenſetur inducta noua forma mandati: item ſi mandatur aliquid fieri ſub conditione,tenet ꝙ fit dummodò partes non contradicant,& quoad primum dictum refert & commẽdat Abb.in c.ſi.col.pen.uerſi.uenio.extra de præſum. Et uide Bal.in l.præſumptione.col.3.uerſi. & ex hoc ſoluitur.C.ſi contra ius uel util.pub. illa igitur quæ tacitè inſunt ſi exprimantur non dant nouam formã mãdato:ſed excitant & mouent. ut eſt doctrina gl.in uerſicu. reperient.in prin.in cle.1.& ibi per ſcrib.de offi. deleg.& ſequitur.Anch.conſi.404.tria dubia col.2. nu.5.facit quod ponit Gozad.conſi.2.nu.51.itẽ eris memor ꝙ iuramentum ſupplet defectum formę & ſolennitatis,uel facit ꝙ diſpoſitio iurata non includitur ſub ſtatuto uel legę aliquam formam uel ſolennitatẽ ſimpliciter inducente Alex.conſi.125.in prin. & 37. in 2.uol.& in pluribus aliis conſiliis,quæ ad hoc alle. Anch.de Petrutia in rep.l.1.de iureiur. in 26.effectu

in

in fi.& no.gl.in c.cum non deceat ubi doc.de electi.in 6.Bar.in l.Anti.§.fi.C.aduer.Iaſ.in l.quoties.col.1.C. de precib.imp.of.Alex.conſi.38.in 3.uol.in 2. col.itē eſſe aduertendum an adeſſet aliqua partis confeſſio, quia per illam toleretur exceptio defecti formæ. Feli. in d.c.dilecti col.18.in 8. & ult.lim.ibi uide.

Sed ſi impugnabitur iuriſdictio delegati, & eius proceſſus ſub pretextu quod limites ſuæ iuriſdictionis exceſſerit, ac extra ſibi commiſſa & demandata proceſſerit:erit aduertendum, quoniam & ſi reſcripta ad lites ex eo quòd plerunque cōcedens à partibus circa impetrate decipitur, ſint ſtrictè capienda, ut uoluit tex.in c.p.& g.deleg.c.fi.c.ſedes.c. ex tenore. de reſc. cum ſim.quæ ponit Rot.dec.417. fuit dubitatum in
64 fi.in no.nihilominùs hoc intelligi debet ad effectum ut reſcripta huiuſmodi ius commune minus lædant quam fieri poſſit: hoc enim ſtricta fieri debet interpretatio:ut declarāt doctores in c.1.& c.cauſam q̄ ubi Fel.col.8. uerſi.ſexta declaratio de reſ. & ponit Alex. conſi.33.uiſis.col.2.li.6.& Dec.conſi.33.col. pe.uerſi. Tertiò præmitto.li.1.& conſi.209.col.2. circa mediū. & conſi,233.diuino.col.fi.li.2.

Quando autem reſcripta & delegationes huiuſmodi parum,uel nihil ius cōmune offendunt: prout ſunt
65 iſta merè delegatoria,quæ gratioſa ſunt, ſed iuris rationi nituntur, latiſſimè interpretari debent uidelicet quantum patitur proprietas uerborum, iuris neceſſitas,& mandantis intentio:ut declarat Inn. in d.c. ſuper literis.2.col.& Ioan.Mill.in uerb.reſcripta ſunt ſtricti iuris.allegando Bal.in l. præſcriptione. colu.8. uerſ. his præmiſſis(quem uideas)C. ſi contraius, uel util.pub.& in terminis ponit Abb.in c.cū olim Abb. col.4.uer.ſed quæro de off.deleg. & Rom.in cōſi.343 ubi firmatur concluſio quòd reſcripta huiuſmodi delegatoria ad omnia quæ extendi poſſunt ex lato ſignificatu uerborum extendi debent. Et facit concluſio dominorum ut per Aegidium conclu.558.concluſio

bit:ut uoluit Rot.dec.327.ſi contra petentem.in no. Vel ſaltim ſatis fuerit illa probare per communem habitationem,nominationem,& reputationē : id eſt quòd perſona,quę ſententiam protulit,tunc communiter,& publicè habebatur,tenebatur, & reputabatur pro iudice,uel conſtituto in tali dignitate: cui de iure annexa ſit iuriſdictio : & ſufficiet ad hoc ut geſta per eum ualeant.arg.l.Barba.ff.de off pręt. & l.2.C. de ſen.& eorum quæ ponit Inn.in c.nihil eſt de elect. & ponit Spec.in tit.de prob.§.probare col.pen.& declarat Abb.poſt Inn.& alios in d.c.cum in iure.colu. ſi.in prin.de off.deleg.& tenent domini de Rota dec. 47.ualent acta in no.& dec.499. ualēt acta in antiq. ita intellige Aeg.conclu. quadringenteſima ſecundò inter priuatos.

Sufficiet ergo hoc caſu quaſi poſſeſſio iuriſdictionis,uide licet quòd ſic agebat,ſic reputabatur &c. arg. tex.in l.3.ff.ad Maced.& l.1.& ibi Bal.C.eo.ti. & tenet Bal.in d.l.ſi quis per calumniam 2.col.de epiſ. & cler.& Bar.in conſi.82.punctus quæſtionis. ubi etiā modo articulandi iſtam quaſi poſſeſſionem docet : & Fel.in c.excep.nu.37.de excep.poſt Spec. in tit.dele. §.ſupereſt col.5.uer.quid ergo & in ti. de iu.deleg.§. excipi.col.7.uer.Item quia dixit. &c. & Lap. allega. 89.in Dei nomine.circa mediū uerſ. itē dicimus &c. & facit tex in cap.ſi iudex.de ſent. excom.in 6. hanc enim quaſi poſſeſſionem, ipſo indicāte à principio adeptum fuiſſe:niſi prius literas ſuæ poteſtatis oſtendiſſet,præſumi non debet.arg.tex.in l.1.C.de mand. prin.& ponit conſtitutio Bonif.8.quæ incipit iniuncta ſub ti.de elect.in extrauag.de qua meminit Caſſa. dec.8.nu.5.de reſt.ſpol.Ex multis igitur geſtis publicè, & cum pluribus perſonis, præſumitur habilitas in perſona.d.l.1.C.ad Mace.& declarat Ang. in §.item ſi.col.10.in prin.inſt.de excep.prout etiam ex ipſa fama publica collatio dignitatis præſumetur l. ſolennibus.C.de fide inſt.quem tex. ad illud propoſitum adducit

ducit Paris de ſind.in uerſi.elect.§. in officiis.in prin. & tenet Bald. de pace conſtan.in prin.colum.fi.uerſ. quæro quid ſi iſti.

40 Iuriſdictionis autem quaſi poſſeſſio,altero nõ poſſidente,& præcedente titulo,uel altero poſſidente,ac ſciente,& patiente per alium exerceri, per unicũ actũ iuriſdictionalem acquiritur ſecũdum Inn. & alios in c.dilecti.de capel.mo.& latè per Fel.in c.auditis.col.8 uer.præſcribens de præſcri. & Dec.conſi.271.diuino. col.pe.in 2.conſi.li.2. & ponit Spec.in ti.de iuriſ.om. iu.col.pe.uer.illud etiam nota quòd poſſeſſio.& Bart. in l.1.§.ſi quis.ff.de tit.& actu.priu.& Alex.conſi. 96 ĩ cã.col.3.nu.3.& cõſ.94.col.3.li. 5.& cõſ.68 col.pe. li.2.ubi declarãt hoc intelligi debere quoad ſpẽm illius iuriſdictionis,cuius erat actus,quẽ exercuit: & facit id quòd ponit idẽ Dec.conſi.126.diuino. col.2.in prin.lib.1.declarant moderni.in tract. præſcrip.in 2.q. ſecundę partis principalis.col.pe. Ro.dec.415.fuit dubitatum.col.2.Inn.Socy.conſi.187.nu.21.li. 2.Brun. cõſi.20.Gram.conſi.59.Affli.dec.67.per bannimenta etiam probatur quaſi poſſeſſio iuriſ. etiam quòd non cõſtet illis fuiſſe partium,ſecũdũ Bal.in marg. in uer. poſſeſſio refert.& ſeq.dec. Neap.ut per Cap. dec.27. nu.30.& ad præmiſſa uide etiam in dec.57. & Aret. cõſi.42.uiſo.col.2.Paris.de put.de ſind.in uer.iuriſd. nu.3.Ro.conſi.70.col.fi.Brun.cõſ.20.Aeg.cõcl. 669.

41 Conſtito itaq; de hmõi quaſi poſſeſſione iuriſdictionis iudicis ordinarii, ad inuadandum acta & proceſſus ab eo factos, aliquid opponi contra ipſum non poterit quòd impotentiã facti uel iuris concernat, ut putà quòd fuerit ſeruus,criminoſus, infamis, hæreticus,excõmunicatus:uel aliàs ad iudicandũ inhabilis: q̃a acta per eũ facta nihilominus ualebunt,nõ ex merito uitę,ſed de officii publici(in quo tollerat̃)ptãte: ut uoluit gl.in c.1.in fi.3.q.7.& Hoſt.in ſum.de offi. ord.§.q̃s poſſit eſſe in fi.& Spe.in ti.de iu.deleg.§.excipi põt.uer.itẽ ꝙ criminoſus. & in ti. de of.ord.§. fi.

& facit text. in c.fi.in fi.3.q. 7. & d.l. Barbarius. ubi Bal.col.9.& l.ſi arbiter.C.de ſen.cum ſim. Et de proceſſu facto coram iudice ordinario etiam publice excommunicato quòd teneat eſt dec.Rot.dec.24.nota quòd proceſſus.ſub ti.de of.ord.in aut. & eſt communis ſententia doctorum, uidelicet quòd tales exceptiones contra iudicem ordinarium in of.tolieratum ad acta & proceſſus inualidandos opponi nõ poſſint: prout aſſerit Fel.in c.iciſcitatus.colu.2. de reſcrip. & declarat Lanf.in c.quoniam contra.in §. interlocutoriæ in prin.extrà de prob.

42 Si antem tractabitur de proceſſu & ſententia iudicis delegati, & nullo modo de poteſtate ſeu delegatione ipſius conſtiterit, nec per teſtes, aut partium cõfeſſiones probari :· neq; de facili ad delegantem, qui hoc declaret poſſit haberi recurſus: prout hos modos probandi ponit & declarat Spec.in tit.de prob.§.uidẽdũ reſtat.poſt prin.& in tit.de leg.§.ſupereſt.uer. quid ſi delegati iuriſditionem.& Hoſtien. in ſumma de recuſatio.§.fi.col.pe. uer.quid de auditoribus. & gl.in uerb.ſine repræhenſione. in c. cum olim. & ibi Abb.in fi.de priuil.& ponunt doct.in d.c. cum in iure.de of.deleg.uel etiam ſi ſententia aliqua parte præſente & non reclamante prolata, aut temporis diuturnitas, uel ſuper iuriſdictione & competentia facta pronunciatio, non ſuffragabuntur: prout diximus ſuprà loquendo de ordinario, ſi hæc omnia defuerint.

43 In primis attendenda erit perſona ipſius delegati: quoniam ſi de maioribus iudicibus, ac grauis & illuſtris perſona putà Cardinalis, ſeu aliàs magnus officialis Papæ uel principis foret, illi aſſerenti ſe habuiſſe iuriſdictione, crederetur etiam in tertii præiudiciu c.nobiliſſimus.97.diſ.quæ tex.ita intelligi debere declarat Rot.dec.714.nota quòd non creditur. in aut. & tenet Spe.in tit.de teſt.§.reſtat.col.3.uerſi.19.creditur cardinali & c. & in titu.de leg.§.ſupereſt co u. 4.uer.quidam tamen dicunt.& Io.And. in c.i.de of.

deleg.

deleg. in 6. quem in propoſito adducit Paul. de Ca. in l. unic. C. de mand. in prin. & tenet Abb. in c. quoad translationem in fi. de of. deleg. Lanf. in ca. quoniam contra in uer. teſtium. uerſ. ulterius dubitatur. nu. 75 & Fel. plura ponit in c. cum in iure. col. pe. uerſ. præſumitur. commiſſio de offi. deleg. & Aeg. concl. 183. Aſſertioni. & Alex. conſi. 106 col. pe. nu. 19. li. 2. ac ita ſtylus & conſuetudo obſeruat, inquit Lap. alleg. 33. an frater minor. uerſ. an credatur & c. coiu. fi. & facit quod ponit Bal. in l. exemplo in fi. C. de prob.

Sed ſi perſona delegati non eſſet talis, cui ob digni tatem ſeu aliam præeminentiam uel grauitatem credendum foret: tunc ſi delegatio, & mandatum iuriſdictionale expreſsè probari non potuerunt: ad proba tionem tacitam ſeu præſumptam recurrendum erit, uidelicet probando per teſtes quòd ille talis, qui tanquam delegatus ſententiam protulit, publicè & notoriè,

44 ac ſciente & patiente ipſo delegante, uel illo, qui ipſum delegare poterat proceſſit, & ſententiā protulit: ex tali namq; ſcientia & tolerantia præſumpta delegatio reſultat, & præſumitur mandatum ſuperioris præceſſiſſe. arg. l. 1. §. magiſtrum. & ibi hoc firmat Pau. de Caſt. ff. de exercit. l. fi. ff. quod cum eo. tenet Bal. poſt But. & alios in l. 2. uer. modo dixit. C. de ſen. eſt dec. Neap. 308. Franciſcus. col. 4. uer. 3. ad idem & Alex. in conſi. 84. ſuper li. 5. & conſi. 138. nu. 9. uo lu. 1. & in terminis conſi. 157. uiſo inſt. col. 3. li. 2. & facit etiam quod ponit conſi. 16. in cauſa. col. 5. lib. 5 & Dec. conſi. 126. diuino. in fi. & melius cōſi. 650. nu. 12. tangit Fel. in c. Cùm in iure. col. 5. in prin. de off. deleg. & Corn. conſi. 268. in 4. uol. Scientia tamen ac tolerantia ipſius ſuperioris, ex quo eſt fundamentum intentionis, per eum qui talia allegat, articulari & probari debebit: ut no. Bar. in l. omnes in fi. C. de agr. & cenſit. lib. 11. Et Ang. in auth. de eccl. ti. §. pe. & in l. 1. col. 2. C. de mil. ag. prout in propoſito concludit Dec. conſi. 437. quæritur nu. 3. li. 3. & conſ. 445. in fi.

& conſi.671.quæritur.col.2.nu.7.uerſi.3.etiã reſpon deri.lib.5.poſt Bal.in d.l.2.uerſi.modo dixit Iaco.C. de ſen. & Alex.d.conſi.238.opportunè in prin uol.j. & conſi.179.in cauſa.col.2.li 6.& dec.Nea.ut Capic. deci.57.in cauſa magnifici.

Vel recurrendũ fuerit ad diſpoſitionẽ l.Barbarius. uidelicet q̃ is,q̃ ſnĩam protulit,cõiter & publicè habe
46 batur & reputabatur pro iudice: ad illumq; tanquã talẽ ab hoĩbus habebatur recurſus:ut diximus ſuprà. Nam diſpoſitio d.l.Barbarius. etiam in iudice delegato procedit,per tex.in d.l.2.C.de ſen.& eſt communis opinio doctorum,prout aſſerit Fel.in d.c.ſciſcitatus. col.3.& in cap.cum dilecta.col.2.uerſi.lex Barbarius extra de reſcrip.

47 Et p̃miſſa ꝓcedent ẽt ſi aliquod mandatũ iuriſdictionale appareret,quamuis impertinẽs & minus ſufficiens foret:quia eodẽ ſuperiore, qui mandatũ dedit, ſciente & patiente delegatũ fines mãdati excedere,vr quaſi de nouo ad id poteſtate dare: & acta ac ꝓceſſus ex hmõi tacita & p̃ſumpta delegatione ſuſtinebũtur: ꝓ quo videtur tex.in c.cũ olim, & ibi hoc ponit Feli. col.3.uer.nota ibi etc.de off.deleg. dũ ponit concluſionẽ,ꝙ dominus ſciens et patiens obligatur à procuratore mandatũ excedente,et facit tex. in c.fi.de iure iur.in 6.cũ aliis adductis ꝑ gl.fi.in prin.in d.cap.cum olim,et Bart.in l.fina.C.de exc.et tranſla.mili.anno. et ſentit Rot.dec.428.ſi habens.in no. ponit Iaſ. in l. ſi ꝓcurator.uer.ſeptimò limita.C.de proc.& Alex.d. cõſ.84.ſu ꝑ cõſultatione.li.5.& Dec.cõſ.427.in prin. li.3.& hæc diximus, q̃n de mandato ſeu delegatione, ſaltim ad id ſe extendente,nullo modo conſtabit.

Si uerò de mandato ſeu delegatione cõſtiterit, ſed impugnetur,ac p̃tendatur illã inefficacem & inualidã, puta rõne ipſius delegãtis:uidelicet ꝙ nullibi cõſtet, ꝙ in ſe fuerit iudex ac poteſtatẽ talia delegãdi habue-
48 rit:tunc poteſtas eiuſdẽ delegantis ſaltim ꝑ unũ ex modis ſuprà poſitis probari poterit, maximè per com

munem

munem reputationem & famam:quæ ſufficit ad probandum titulum,ſaltim p̄ſumptum in p̄deceſſore.ar. eorum q̄ diximus ſuprà & p ea q̄ ponit Lap. alle.89. & Fel.in c.illud.col.3.de præſump.& Caſſad.dec.2.& 3.de cauſ.poſſ.& prop.

Et conſtito q delegans fuerit iudex,etiam ſi de minimis iudicibus fuiſſet,delegare potuerit: cum hoc ſit ſimplicis iuriſdictionis.l.imperium.ubi Bar.& doct.ff. de iuriſd.om.iu.§.ſi uerò in auth.de exhib.reis. idem foret ſi probaretur,q ipſe delegās erat delegatus principis,uel proconſulis,aut legati de latere, ſiue ad uniuerſitatem cauſarū delegantis , uel fuerit delegatus à iudice ordinario cum expreſſa poteſtate ſubdelegandi:prout qñ committitur q quis p ſe, uel aliū cauſam cognoſcat:ſiue probaretur cōſuetudo generalis illius
49 loci ſeu prouinciæ . q iudices quicunq; indifferēter cauſas delegare,uel ſubdelegare cōſueuerint:his nāq; caſibus poteſtas delegādi uel ſubdelegandi ſatis cōcludenter p̄baretur:prout p̄miſſa ponit , & p multa iura cōprobat Fel.poſt alios in c.ſuper qōnum.§.ſi uerò.de offic.deleg.& de quo legiſtæ.in l.quia.& l.more.ff.de iuriſd.om.iu.& l.à iudice.C.de iud.cle.iudices.de of. deleg.& Canoniſtæ in c.cū Ber.de re iud.& Franc.in c.cum cauſam.de app.cum ſimil.inſuper ſi delegatio uel ſubdelegatio ſciente & patiente primo delegāte, facta fuiſſet,ab eodē cenſeretur facta, uel ſaltim approbata.ut declarat Alex.cōſi.84.nume. 2.lib.5. & diximus ſupra .

Sed ſi opponeretur , q delegatio uel ſubdelegatio nō ualuerit ratione ipſius cauſæ delegatæ, putà ex eo q cauſa hmōi de iure non erat delegabilis , prout ſi fuiſſet meri uel mixti imperii.iuxta tex.& no.p ſcribē-
50 tes maximè d.Ale.in l.1.ff.de of.eius cui mād. eſt iuriſd.& Spe. in ti.de of.om.iu.§.1.p tot.replicari poterit, q hodie obiectio non p̄cedit: ex quo ēt de iure ciuili oīa poſſunt demādari p̄ter ultimū ſuppliciū, & illud ēt ſi p̄ſes abeſſe,uel impeditus eſſe cœperit,ut ī §.

probi.

prohibentur.in auth.de coll.& tradit Spec.in loco de quo ſupra uer.ad huius autem articuli & c.col.6.

Et quòd de iure Canonum omnia cognoſcibilia, etiam quæ ſunt meri imperii quicquid de iure ciui li ſit)delegabilia,ſint c in archiepiſcopatu.ubi glo. & ſcri.de rap.ponunt doctores in c.quod ſedes ubi Ab. col.2.& Fel.eadem col.uer.datur alia regula: quia aſſerit hanc eſſe communem opinionem. de off.ord.& ponit Abb.in c.paſtoralis in 3.notab.eo.tit. & tenet Rot.dec.416.fuit dubitatum in no.notans differentiam in hoc interius Canonicũ & Ciuile, & uerè ita eſt communis opinio:ut atteſtatur etiam d. Alex.cõſi.106.perſpectis.colu.fi.uer.& hoc maximè lib.2.

51 Si diceretur delegationem nõ ualuiſſe, ex eo quòd causa delegata ad forum delegantis nòn ſpectabat iuxta tex.in l.1.C.qui pro ſua iuriſd.tunc replicabitur, ſi cauſa huiſmodi ad forum delegantis ſpectauerit, necne pertinuiſſe ad cognitionem, & forum ipſius ſubdelegati,ad quem pertinet exceptiones, per quas negatur delegantem habuiſſe iuriſdictionẽ,admittere,uel repellere.c.ſi à ſubdelegato.de of.deleg.lib.6.& ibi gl.in uer.aliis caſibus.& ibidem Io.And. & Spec. ac Io.And.in add.in uer. cognoſcet. in §. fi.uerſi.ſed quis coguoſcet.col.5.de iud.dele.de quo ponit Abb. in c.cùm te cõſulẽte.in fi.de of.dele.& Fel.in c. ſuper literis col.fi.de reſcrip. & propterea cum non fuerit coram eo exceptũ,quòd ſaltim ratione dubii, & incerti euentus,ipſe remanſit index:ut inquit Spe.in loco de quo ſuprà &[facit tex.in l.ſi quis ex aliena.ff.de iud.c.ſignificantibus.de of.deleg. & eſt glo.in l.2. in uer.ſciãt.ff.ſi quis in ius uoc.& c. Nã uidemus quod quis cognoſcere conſueuit an ſua ſit iuriſdictio: ut in dictis iuribus: & latiſſimè ponit Ang.in §. præterea. col.decima.uer.quæro opponitur ꝙ eſt iudex cõpetẽs & c.inſt.de excep.Ant.Corſ.in libro.ſingularium.in uerb.iuriſdict.ubi ponũt regulam cum ſuis fallentiis.

Si uerò diceretur delegationem non ualuiſſe, ex

quo

quo delegatus de iuriſdictione delegãtis non erat pro ut requiri uidetur per tex.in l.unic.C. qui pro ſua iuriſd. Reſponde iſtud non eſſe de ſubſtantia delegationis,ſed duntaxat requiri ad effectum quòd delegatus cogi ad delegationem acceptandam & exequendam poſſit. Nam delegatio in perſonam etiam non ſubditam facta ualet: quamuis inuitus ad id munus cogi non poſſit: prout declarant doct. in d.l.unic. & Ioan. And.in Spec.de iud.deleg.in §.iam nũc in pri. in uerb.cauſarum.& Abb.poſt alios in c. paſtoralis.2 col.uer.quarto not.de of.ord. & eſt gl. ordinaria in l. eum qui.in uerb.magiſtratum.ff.de iuriſ.om.iud.

Sed ſi delegatio impugnaretur ratione perſonæ ipſius deleti, puta quòd diceretur ſeruum, monachum,infamem,ſeu alias iuriſdictionis incapacem extitiſſe,iuxta tex.in l.cùm proc.§.fi.ff.de iudic.& c.tria ſunt.3.q.7. Reſponde quòd proceſſus & ſententiæ per iudicem,qui patiebatur defectum ſuæ poteſtatis impeditiuum laſæ,ſi non fuit oppoſitum, ipſo iure teneat,iuxta communem opinionem ſcribentium:de qua poſt alios atteſtatur Fel.aſſerens hoc etiam procedere in delegato.in c.Siſcitaris.col.3.uer.ualet proceſſus.extrà de reſcrip.dummodò tales defectus à iure naturæ non proueniant,uel quem funditùs inhabilem & incapacem reddant,ut de furioſo,muto,ſurdo,impubere,& ſimilibus aliàs diximus:& declarant ibi Felin.& Ang.in l.fi.C.de excep.& Rom.in rub. de arb.colum.8.

45 Inſuper ante ſentẽtiam ſaltim declaratoriam quis non debet reputari neq; dici infamis,criminoſus excomunicatus, uel ſimilis, ut declarat Dec. in conſ. 822.in cauſa electionis.nu.13. & ponunt doct. in c. ad probandum,per illum tex. de re iu. & c. intelleximus.de iud.Bart.& Bald.in l.2.C.de ſen.Abb.in cap. fraternitatis.in 6.col.de teſt.poſt.gl.in ſumma.24.q. 1.& alias diximus.Et propterea antequam quis publicè pro tali ſcilicet inhabili & incapaci habeatur,

quæ

quæ facta ſunt, ratione officii, utilitate & authoritate publici, propter communem errorem, & publicam utilitatem ſuſtinebuntur. d. l. Barba. ff. de offic. præſi. cum ſimil.

56 Eſt etiam aduertendum quoniam ſimiles exceptiones, uidelicet talis delegatus, uel etiã impetrator erat infamis, criminoſus, &c. non faciunt quòd literæ ſeu mandatum iuriſdictionale non ualeat: quamuis forſan ipſum delegantem à concedendo, ſi talia ſciuiſſet, retraxiſſent: ut inquit Spec. in tit. de excep. §. nunc uidendum. col. pen. uer. ſed nunquid de quo per Inno. in c. ſuper literis. de reſcr. & in c. cum ſuper de offi. de leg. ponit Lanfr. in c. quoniam contra. in §. interlocutoriæ. poſt prin. extrà de prob.

57 Debent etiam tales ac ſimiles exceptiones, quæ contra perſonam iudicis, uel comparentium proponũtur, ante lit. conteſt. opponi, ex quo declaratoriæ ſunt, ac litiſconteſtatio ſit finis & terminus talia opponendi. l. cum apertiſſimi. C. de iud. l. 3. C. de iuriſd. om. iudi. l. ita domum. C. de proc. l. Pomponius. §. rati. ff. eo. c. ſi quis. §. exceptio. 3. q. 6. Niſi forent tales exceptiones, quæ iudicium retrò actum redderent ipſo iure nullum: quoniam iſtæ quandocunq́, etiam poſt ſententiam, opponi poſſent: cùm ſemper in principio eſſe, & nihil fuiſſe factum uideatur: prout eſt quando in totum negatur iuriſdictio: & adducit cauſa penitùs eradicans: ut putà quòd ipſe aſſertus iudex fuit uir priuatus, & abſque aliqua poteſtate, uel totaliter incompetens, ut ſunt iudices ſeculares ratione clericorum, uel quòd patiebatur aliquem naturæ defectum totaliter iuriſdictionem impedientem: ſeu quòd literæ delegationis fuerunt falſæ, aut impetratæ pro publicè excommunicato: uel quòd eſſemus in actu, cui à principio lex omninò reſiſtebat, & omnem potentiam aliter faciendi remouebat ſecundum Bal. in l. ſi. nu. 7. C. ad ſenatuſcon. Mace. his etenim caſibus ſi exceptio oppoſita, ac etiam per interlocutoriam, quæ in rem tráſiuiſſet

fuiſſet iudicatam, à iudice expreſſè repulſa foret: nihi lominùs adhuc etiam poſt diffinitiuam, de ea in cau-ſa appellationis, quæri poterit: ut eſt tex. in c. licet. & ibi glo. in uerb. reddens. de app. in 6. Bald. in l. 2. ff. ſi quis in ius uocan. Alex. in l. 1. §. ſublata. ff. ad Treb. po nit Fel. poſt alios in c. inter monaſterium. col. 6. uer. decima declaratio. de re iud. Bal. in alii in l. licet. C. de proc. & Cano. in c. in noſtra extrà eo. tit.

In reliquis autem fruſtra opponetur exceptio quo-ad iudicium retro factum, & ſententiam latam annu landam: quia etiam quòd exceptio eſſet uera, & pro-baretur, per hoc non releuat probantem: cùm ſenten-tia ex hoc inualidetur.

Et ſequendo ordinem ſupraſcriptum pone quòd iuriſdictio & delegatio impugnentur ſub prætextu quòd literæ ſuper hoc emanatæ fuerint ſubreptitiæ & obreptitiæ, & nullam propterea uideantur attribuiſ-ſe poteſtatem, iuxta tex. in c. tua nobis. de offi. uicat. talis excep. non releuabit, nec reddet proceſſum retro nullum, ex quo literæ ſeu reſcripta ad lites (ſi modò aduocatoria nō ſint) etiam ꝙ eſſent ſubreptitia, & ob reptitia, non ipſo iure nulla, ſed ope exceptionis eligē da ſunt, & propterea proceſſus illorum vigore facti re putantur ualidi. cap. ſi autem. c. plerunque. c. cæterū. c. ad audientiam. el 2. ubi latè per glo. & doctores, de reſcrip. ponit Hoſt. in ſumma. eo. titu. §. quæ poſſunt obiici. col. 8. uerſic. ſed nunquid proceſſus & eandem concluſionem tenet Rot. ut per Aeg. conſi. 485. pro-ceſſus. & Biſſigne. deciſi. 13. utrum ſi ſit. in titu. de re-ſcrip. & Caſſa. deci. 1. eod. titu. latè per Fel. in c. ſuper literis, & d. c. audientiam. Et nota quia caſu quo eſſe-mus in aduocatione, ſi cauſa uni commiſſa, alteri in eo ſtatu, quo erat coram primo, committeretur, com-miſſio ualeret: licet ſtatus illius aliter non exprime-retur: nam ex actis & proceſſu incontinenti de illius ſtatu apparere poterit: & ſatis conſtat de mente com-mittentis alteri, ꝙ uoluit eam reuocare à primo: ut vo

luit

luit Inno.& ibi declarat Fel col.2.in prin.in c. ex literis.de offi.deleg.& tenet Rot.dec.383.nota ꝙ licet cauſa.in antiq.& deciſi.213.ſi cauſa, iuncta deci.67. ſi petatur.cum ſua add.quæ illud declarat in no. maximè ſi apponeretur illa clauſula ſolita, uidelicet ſtatum & merita cauſæ pro ſufficienter expreſſis habẽt: vt d.deciſi.214.quia talis clauſula habet uim ſpecificæ mentionis:ut uoluit Ange.per illum tex.in l.omnes.C.de quad.præſ & extat conſilium dom. Ant.de But.conſi.2.quod hodie obſeruatur in Rota: ꝗcquid teneant doctores in contrarium:prout atteſtatur Caſ. ſuper reg.de triennali.dec.10.num.2.& atteſtatur idẽ Saruen.ibidem.q.17.in fi.& idem Caſſa.deci.38. nu. 3.ſuper eiſdem regulis.& Dec.conſ.341.uiſo in prin. & conſi.165.uiſo.col. 1.quamuis clauſula huiuſmodi intentionis defectum non tollat, ſecundum ea quę voluit Paris in conſi.74.Gratia.li.4.

Si uero impugnaretur proceſſus ſub prætextu ꝙ forma reſcripti, ſeu delegationis non fuerit ſeruata, iuxta terminos ca.cùm dilecta.de reſcr.c.cum uenerabilis.de offi.deleg.cum ſimil.erit primò diligenter cõſiderandum, nunquid per illam formam aliqua præter iuris communis diſpoſitionem inducta fuerit: ſuper quo uidebis ea quæ opportunè potuit Fel. in d.c. cùm dilecta.col.5.uerſi.primum ſignum dum tractat de ſignis formam denotantibus. Et præſuppoſito ꝙ formam induxerint, videbitur nunquid talis forma publicum uel potiùs merum fauorem ipſarum partium
60 concernat: prout in huiuſmodi reſcriptis de iuſtitia plerumq; contingere ſolet. Nam ſi partium fauorem principaliter concerneret: & iudex procedendo illam de expreſſo, uel ſaltem tacito, dictarum partium conſenſu, non ſeruauerit: ut eſt quando neutra pars exceſſui contradicit, proceſſus erit ualidus, & imputabitur parti, quæ ſi diſplicebat, proceſſui cõtradicere debuit: pro quo facit text.in cle.ſæpe. in uerb.non contradicentibus.circa fi. & hoc uidetur ſenſiſſe Inno. in cap.

pru-

prudentiam.& clariùs firmat. Panor.in c. ſuper quęſt. §.uerum.col.2.uer.nota hoc dictum.& in c.quoniam. §.is autem.in 2.no.de offi.deleg.& idem tenet Fel.in d.c.cùm dilecta col.11. uerſ.limita hæc. & in c. cum olim. col. 3. uerſ. nota ꝙ iudex poteſt excedere fines mandati,ſi partes non contradicunt &c.de offi.deleg. quam doctrinam ſecutus eſt Gozad.in cõſi.40. in cauſa hæbreorum.col.1.nu.5.& de quo per Alex.in l.ius publicum. ff.de pact. idcircò quando iudex excedit, neceſſaria eſt contradictio: ne pars tacendo uideatur

61 conſentire:ex quo in actis iudicialibus paria ſunt partem expreſsè conſentire, uel præſentem eſſe, & non contradiceret:ut uoluit Bar.in l.1. C.de relat. & in l. ne in arbitris in fi.C.de arb.& Bal. in l. Emancipatione.C.de fid.inſtr.& ponit Fel.pro reg.in c.cùm in iure.col.4.uerſi.ſecunda concluſio.de offi.deleg.& bene faciunt quæ ponit Alex.conſi.31. habita. colum. 2.in princip.libr 7. & facit quòd ponit Aym. conſil. 140. colum.2. num. 4.

62 Quinimò nedum exceſſui contradicendum, ſed ad huiuſmodi proceſſu appellandum eſt: ut inquit Panor.in d.c.ſuper quæſtionum. & in c.cùm olim. Abb. in 3.not.de offi. deleg. & ſi non appellaretur, iudiciũ proceſſus ualeret:quoniam regulare eſt, ut quis excipiat:& ſi exceptio non admittitur, ꝙ à non admiſſione & reiectione ſeu proceſſu ad ulteriora appelletur. Et tũc per huiuſmodi appellationem ſuſpenditur iuriſdictio.& impeditur iudex ne ulterius progredi poſſit:& ſi progreditur,nulliter facit, ut declarat ibidem Abb.in c.ex parte.el 2.col.1.de app. Bar.in l.ſi a procedente.C.de dilat.Fel.in c. Eccleſia ſanctæ Mariæ. col.11.uerſic.nec excuſatur.extra de conſt.idem ponit Hoſt.in ſumma.de reſcrip.in §. quæ poſſunt obiici.col.9.uerſi.ita ſimplex ſum.in fi. Simplex igitur ꝓteſtatio ad reddendum proceſſum nullum non ſufficeret,pro quibus vide etiam Roman. conſi.383.in caſu propoſiti uerſic.quoad tertium Fran. Aret. in l.naturaliter

in fi.& no.gl.in c.cum non deceat ubi doc.de elect.in 6.Bar.in l.Anti.§.fi.C.aduer.Iaſ.in l.quoties.col.1.C. de precib.imp.of.Alex.conſi.38.in 3.uol.in 2. col.itẽ eſſe aduertendum an adeſſet aliqua partis confeſſio, quia per illam toleretur exceptio defecti formæ. Feli. in d.c.dilecti col.18.in 8. & ult.lim.ibi uide.

Sed ſi impugnabitur iuriſdictio delegati, & eius proceſſus ſub pretextu ꝙ limites ſuæ iuriſdictionis exceſſerit, ac extra ſibi commiſſa & demandata proceſſerit: erit aduertendum, quoniam & ſi reſcripta ad lites ex eo quòd plerunque cõcedens à partibus circa impetrata decipitur, ſint ſtrictè capienda, ut uoluit tex.in c.p.& g.deleg.c.fi.c.ſedes.c. ex tenore. de reſcr. cum ſim.quæ ponit Rot.dec.417. fuit dubitatum in
64 fi.in no.nihilominùs hoc intel igi debet ad effectum ut reſcripta huiuſmodi ius commune minus lædant quam fieri poſſit: hoc enim ſtricta fieri debet interpretatio:ut declarãt doctores in c.1.& c.cauſam q̃ ubi Fel.col.8. uerſi.ſexta declaratio de reſ. & ponit Alex. conſi.33.uiſis.col.2.li.6.& Dec.conſi.33.col. pe.uerſi. Tertiò præmitto.li.1.& conſi.209.col.2. circa mediũ. & conſi,233.diuino.col.fi.li.2.

Quando autem reſcripta & delegationes huiuſmodi parum,uel nihil ius cõmune offendunt: prout ſunt
65 iſta merè delegatoria,quæ gratioſa ſunt, ſed iuris rationi nituntur, latiſſimè interpretari debent uidelicet quantum patitur proprietas uerborum, iuris neceſſitas,& mandantis intentio:ut declarat Inn. in d.c. ſuper literis.2.col.& Ioan.Mill.in uerb.reſcripta ſunt ſtricti iuris.allegando Bal.in l. præſcriptione. colu.8. uerſ. his præmiſſis(quem uideas)C. ſi contraius, uel util.pub.& in terminis ponit Abb.in c.cũ olim Abb. col.4.uer.ſed quæro de off.deleg. & Rom.in cõſi.343 ubi firmatur concluſio quòd reſcripta huiuſmodi delegatoria ad omnia quæ extendi poſſunt ex lato ſignificatu uerborum extendi debent. Et facit concluſio dominorum ut per Aegidium conclu.558.concluſio

quòd ſi.& 606.concl.& ſentit Dec.conſi.33. col.pen. in fi.li.1.& conſi.285. uiſo tenore. colu.3. uerſic.nec obſtat.li.2.

66 Hinc uidemus quòd delegatus principis ad audiẽdum,ut etiam delegatus ad diffiniendum, prout delegatus ad exequendum ſi tale negotium non fuiſſet ꝑ ipſum delegantem examinatum & cognitum cenſeretur delegata etiam cognitio quaſi præambula ad executionem,ut uoluit Anch.conſi.240.per ea quæ ponit Bar.in l.a Diuo pio.in prin. de re iud. & in l.& ſi non cognitio. C. ſi cõtra ius uel uti.pub. ſequit̃ Dec. conſi.22.uiſis conſiliis.col.1. n.2. prout delegatus ad una cauſam:ut etiam delegatus ad quamlibet illi incidentem,& ſic in incidentibus & acceſſoriis non eſt neceſſaria cõmiſſio ſpecialis,inquit Bal.ꝑ illum tex.in l. fi.C.ubi & apud quem.Et Mill.in uerb.reſcriptum ſi

67 mandat.& facit tex.in l.q proprio.§.item quærit̃.ff. de procu.bonus tex.in l.1.C.de ord.iud.ponit exemplũ Ro.dec.186.auditor q ex quo pronunciauit beneficium alicui debitum poteſt ẽt abſque alia communicatione uel petitione condemnare poſſeſſorẽ in fructibus in no.iudicii.n.ſtatim ꝙ factus eſt iudex, oĩum rerum,quæ in iudicio uerſantur,officium incumbit.l. Aediles.§.item ſciendum.ff.de ædil.edict.hinc eſt ẽt, ꝙ iudex cauſæ appellationis abſque alia ſpeciali com

68 miſſione de nullitate, tanquam incidenti & acceſſorio cognoſcit:ut per eundem Bal.in l.1.C.quan.ꝓuo. non eſt neceſſ.& per Felin.in c.ſuper literis.uerſi.quæro facit. de reſcrip.prout uidemus etiam, ꝙ ſimpliciter commiſſa cauſa,intelligitur tam ciuiliter,q̃ criminaliter commiſſa,ſecundum Bal.in addit. Spec.in tit. de iud.dele.uerſi.cauſa ſimpliciter commiſſa. & allegat Io.And.in nouella,in c.diſpendia, de reſcri. in 6. item cenſetur commiſſa tam reſpectu proprietatis, q̃ poſſeſſionis.c.ad hæc.de ſequeſt.poſſ.& fruct.eſt gl.1. in c.2.de cauſ.poſ.& proprie.& tenet Rot.ut ꝑ Aeg. conclu.606.& Rot.deci.396.ſi committatur cauſa in

no. Ac inſuper, intelligitur commiſſa nedum quoad cognitionem, ſed etiam quoad illius deciſionē (ut diximus) argu.l.de qua re.ff.de iudic.c.ſi iudex.de ſent. excomm.in 6.ſentit Bar.Imo.Alex.Iaſo. & alii,in l.a Diuo Pio.in princ.ff.de re iud.ponit Fel.in cap.ſuper quæſtionum.per illum tex.col.2.uerſi.nota ubi cauſæ, & c.de of.de leg.

Sub ergo ſimplici cōmiſſione cauſæ regulariter includunī & ueniunt oīa ſine quibus iuriſdictio explicari, & cauſa cognoſci non poſſet.l.2.ff.de iuriſd.om.iu. l.ad rem.& l.legatum.ff.de procu. idcircò datus iudex in cauſa ſpolii cognoſcet etiam de damnis datis in expulſione:quia talia ſunt acceſſoria ad interdictum,un de ui.l.1.§.qui ui deiectus.ff.unde vi.c.grauis.de reſt. ſpol.ponit Abb.in d.c.cùm olim.de offi.dele.item iudex in cauſa matrimonii datus de dote, tanquam acceſſorii, & ab illo dependente cognoſcere poterit. ca. de prudentia.de dot.poſt diuor.reſtit.& ponit Abba. in conſi.18.Ieſu Chriſti in 3.col.ſecunda parte, & in ſumma iudex datus ſuper aliquo negotio,de oībus incidentibus,dependentibus,emergentibus,annexis, & connexis,ſine qbus negotium cōmiſſum cōmodè explicari nō poſſe,, cognoſcet:ut eſt gl.in c. cū dilectus, de arbi.ſenſit Aug.in conſi.42.prout patet. colu.2.in prin.ēt ſi eſſent acceſſoria acceſſorii: ut ponit idē Ab. in c.prudentiā.§.ſi uerò in primo no.& in c.ꝑtereà.in ulti.no.in fi.ubi plura de hoc poſuit Fel.extra de offi. dele.& Iaſ.in l.ſi proc.C.de proc.facit qđ poſuit spec. in ti.de reſcr.preſenta.§.ulti.col.4.uerſi.item qđ facit & Caſſ.dec.6.de reſcri. & plenius deci.9. de cauſ.poſ. & proprie.ubi uideas.& facit tex. in l. quoties. C. de iud.& l.1.& 2.ff.de quib. reb. ad iud. eundem eat. & qđ ponit Bal.in l.aduerſus.C.ſi aduerſ.rem iudi.& in l.Papinianus.C.de ſenten. & l. ſi idem cum eodem.§. quod ſi mutuæ.ff.de iuriſ.om.iu.in quibus locis reperies regulam,ꝙ ratione coniūctionis,& connexitatis cauſarum,ac diſpendii & incommoditatis, & perple-

69 xitatis euitandæ ad eundē iudicem iri debet:& q cognoſcit de uno poteſt & reliquum cognoſcere:nec opponi regulariter pōt exceptio incompetentiæ: ut declarat idem Bal.in d l cum Papinianus & Fel.in c.p̄tereà.col.2.uerſi.nota ꝙ uno commiſſo.de offi.deleg. & in c.cauſam quæ.col.2.uerſic.ubi mandatum.de re iud.ponit dec. Neapo. & per Cap.deci.122.in cauſa ſpectabilis.uide Alex.conſi.58.circa prin.col.fi.lib.1, ubi ꝙ iudex præparatorii debet eſſe iudex cauſæ præparatæ,cum ſimil. & hæc dummodo iudex capax cognitionis incidentis quæſtionis exiſtat, ꝑpter tex.in c.tuam.de ord.cog.& c.dator, extra,qui fi.ſin leg.uide Dec.conſi.241.ſcripſi.

70 Et notabis unū ꝙ ubicunq; de quantitate ad iuriſdictionē pertinente,queritur ſemp quantū petitur,nō quantū debeatur,attendi dēt,l.pe.§.fi.ff. de iuriſ.om. iu.nec fieri dēt coaceruatio ſummarū ad impediendā iuriſdictionē l.ſi idē cum eodem.in prin.ff.eo.& licet in prin.cauſæ de ſumma ſeu ualore rei dubitaretur,ēt ꝙ poſt modum in proceſſu rem,ſeu ſummam p̄ſatā, limites iuriſdictionis excedere apparuerit, nihilominus talis iudex ratione dubietātis, q̄ a principio inerat,ſuper tali re,poteſtatem & metas ſuæ iuriſdictionis exceden.pronunciare poterit ꝑ tex.in l.fi. §.fin.& ibi Bar.qui hoc multum commēdat.C. de app.& idē Bar.quem cæteri ſequuntur in d.l.ſi idem cum eodē. ff.de iuriſ.om. iu. & optimè facit in ſimili ꝙ ponunt doct.per illum tex.in d.l.ſi putas.l.de pet.hær.

Aliqñ ēt iuriſdictio delegata impugnari cōſueuit: ſub prætextu,ꝙ omnis iuriſdictio ante ſnīam tacitè, uel expreſſe per obitum delegantis expirauerit,ſeu ꝑ aliquem alium ex modis poſitis in Spec. de iud.delega.in §.reſtat.& doct.in c.gratum.& c.in literis.extra eo.ti.in quo erit aduertendum: quoniam uera eſt regula,iuriſdictionem delegati re integra,ideſt antequā delegatus iuriſdictione uti incipiat,per deceſſum,ſeu receſſum ipſius delegantis omninò expirare. ca.quā-

uis.

uis.de offic.deleg.in 6.c.fi.in fi.extra de offi.leg.decla rant doct.in l.& quia.in fi.ubi eſt tex.ff.de iuriſd.om. iud.& in l.eius qui.ubi Ale.ff.ſi cer.pe. & Canoniſtæ in d.c.gratum.ſed ſi iuriſdictio ſemel fuerit acquiſita,& in perſonam ipſius delegati efficaciter tranſierit amplius ipſo iure non expirat, ſed opus eſt exceptione.per quam deducatur,& probetur cauſa,propter q̃ expiraſſe ꝓtenditur,per tex.in c. ſi de ſubdelegato. & ibi gl.in uerb.ipſo iure.& Archidia.de offic.dele.lib. 6.tenet Hoſt.in ſumma de offi.dele.§.fi.uer.uel receſſum.& Inn.in c.licet eo.ti.& Spe.in d. §.reſtat uerſi. q̄d ſi delegatus,col.3.in fi.de quo per gl.in c. cum ue niſſet.ubi Abb.tenet contrariũ de teſtib. uoluntas etenim durare ꝓ̃ſumitur,quatenũs mutata nõ ꝓbetur l.
72 2.& l.cũ q.ff.de prob.c.per latum. de his quæ metus cau.c.maiores.& ibi gl.circa fi.de Baptiſ. facit tex.in l.ſi forte.ff.de of.præſi. & reſcripta ac mandata hm̃oi
73 delegatoria tm̃ durat,quantũ actio ſuꝑ qua concedũ tur:ut inquit Abb.in c.quærenti.uerſi. ſuper gl.fi.de of.dele.c.pe.de iud.c.ſi aũt.de reſcr.l.2.C.de diuer.re
74 ſcri.Qualitercunq; igitur iuriſdictio reuocet̃,hoc ꝓponi,& iudici delegato notificari dẽt:aliàs ſi ante exceptionẽ & notificationẽ,tanq̃ iudex ſnĩam ferret,re putaretur ualida.arg.tex.in cle.1.de renunc.& c.audi tis.de proc.c.dilecti.el 2.de præb.c audita,de reſt.ſpo. & ponit Bal.in l.1.in fi.C.ut lite pend. & in l.mandatum.col.pe.C.manda. & in l.falſus.col.7.C.de fur.& Fel.in c.de cauſis.ſuper gl.in uerb.certum tempus.de of.dele.docto.in ca.cæterum,de reſcrip. & late firmat Dec.conſi 295.in cauſa iſtorũ.col.2.uerſ.ſecundò reſpondetur.lib.2. Videas nihilominus Boer.in dec.par lam.347. dũ ponit nunquid per creationẽ ſecundi ui carii cenſeatur primus reuocatus.Et an geſta ante no tificationem reuocationis teneant: ubi ſuper utroque negatiuè concludit.
75 Sed ſi opponeretur delegationẽ,ſeu reſcriptũ, & cauſæ commiſſione rõne ipſius impetrantis non ualuiſſe:
 quaſi

quaſi ꝙ ad id nullum habuerit à principali dño man datum, iuxta tex. in c. nōnulli, in fi. & in c. ex parte decani, de reſcr. cū aliis de quibus per Alex. qui hoc tenet in conſi. 135. Ponderatis. col. 2. lib. 2. Tunc reſponderi poterit ex ſtylo Ro. Cur. hoc non ſeruari: quinimò indiſtinctè, unus pro alio etiam ſine mandato reſcripta hmõi & cauſarum commiſſiones impetrat: ut quotidiè uidemus, & de hoc ſtylo atteſtat̃ gl. in d. ca. nonnulli. & c. ex parte. in uerb. ſiue. & Rot. deci. 175. cōmiſſio. in no. & Caſſ. dec. 1. in fi. ſub ti. de ꝓcu. ſatis igit̃ fuerit ꝙ illis principales uſi fuerint: q̃a tunc non diſputabit de perſona impetrãtis, ꝑ id qđ ponit Aeg. concl. 506. conclu. circa medium. & 583. licet uſus, cū ſeq. ꝑtereà ubi impetratio, ſeu actus requirit impẽſam præſumitur ab eo factus de cuius intereſſe agitur per doct. Bar. in l cum ſeruus. ff. de uerb. obl. cum aliis latisſimè cumulatis per Fel. in c. ſicut. col. 22. uerſi. fallit quintò de re iud. & Capi. dec. 86. in cauſa magna. nu. 11. & aliàs dixi.

Hęc igitur & ſimilia prodeſſe poterunt, qñ aduerſarius eum q ius dixit nullam habuiſſe iuriſdictionẽ, & poteſtatẽ excipiet ſi uerò illum iudicem fatęat̃, ſed incompetentem affirmet, putà rõne loci, cauſæ, ſeu rei, temporis, uel perſonarum: tunc diligenter cõſiderata obiectione & illius ueritate, aduertas primò nunquid fueris in aliquo ex caſibus in quibus nõ attendit̃, neq; fori, neq; iudicis cõpetentia: quos enumerant Mod. in rub. de fo. comp. & Corſe. poſuit 35. in dictionario, dñi Abb. Pan. in uerſi. iudicis incõpetentia, & ſi in aliquo ex ipſis non fueris, ac reliqua tibi deſint, poteris

76 ad materiã ꝓrogationis conualere: qm̃ tu ſcis ꝙ iuriſdictio tam ordinaria, quàm delegata per cõſenſum partium tacitum uel expreſſum de tempore in aliud tempus prorogari poteſt, dummodò iudex ſaltem tacitè conſentiat: ut probatur in l. 2. §. ſed ſi iudex, & ibi Bar. ff. de re iud. & in c. de cauſis, ubi Inno. & alios de offi. deleg.

Sicuti

77 Sicuti utraq; iuriſdictio pōt ēt de re ad rē & abſq; aliquo partium conſenſu expreſſo ꝓrogari. l. de qua re:§. 1.& ibi gl.ff.de iud.c.cùm olim Abb.& ibi ſcrib. extrà de of.deleg.declarat Bar. in d.l.2.§.ſed ſi iudex. Imo. & Panorm.in d.c.P.& G.col.22.& Fel.in d.cap. de cauſis.col.3.uerſic. ſeptima declaratio.ac(ut dixi) ſatis eſt quòd tacitus partium conſenſus accedat, ſecū dum Bald.in l.1.in 4.col.C.ſi à non compe.iud.tenet & declarat Alex.in conſi.94.ſuper lib.7. & deciſion. Neapo.118.promiſſio.num.4.Paris de Put. de ſindic. in uerb.inſtrumentum in princip.Guid. Papę quæſt. 285 ſtatuto.

78 Prout ēt ex eodē tacito uel expreſſo partiū cōſenſu ēt abſq; ſcitu iudicis iuriſdictio ordinaria poterit, de perſona ad ꝑſonam ꝓrogari,& unus iudex ꝓ altero aſſumi l. 1.& 2.conuenire ff.de iud.l.1.C. de iuriſ. om.iu.c.ſignificaſti,de foro comp.quamuis ſi ꝑſonę li tigatorum eſſent alteri iudici nedū rōne nudi exercitii iuriſdictionis,uerumetiā alterius ſuperioritatis & ſubiectionis ſuppoſitæ,prout ſunt clerici reſpectu ſui ordinarii,ac uaſſalli reſpectu dñi feudi;tunc ad proro gandum alterius iudicis iuriſdictionem requireretur ēt conſenſus illorum ſuperioris,d.cap.ſignificaſti, &c. Ro.in prin.eo.ti.in 6.ponit Spe.de cōp.iud. ade.§.ge neraliter.uer. & no quatuor eſſe neceſ.declarat Bar. in d.l.ff.de iud.& doct.in d.l.ſi qs ex conſenſu,& Ca. in dec.Nea.dec.9.in cauſ.uerſi.col.1.ubi uide.

Delegata aūt iuriſdictio hoc caſu de perſona ad ꝑſonam in delegatione tacitè uel expreſsè,ſeu principa liter,uel incidenter nō compræhenſam, non ꝓrogat, per tex.in d. c.P.& G.ubi gl.& doct. ad omnium tamen perſonas quas negotium tangit, & de quartū intereſſe agitur,iuris authoritate extenſio fit, ut inquit Hoſt.in ſumma,de of.iud.dele.§.quibus modis,col.fi. uer.& in ſumma, & ponit deci.Neap.227.quidam no bilis,& diximus ſupra.

79 Vtraque ēt iuriſdictio de loco ad locum conſueuit:

prorogari dũmodo in iudice delegato partes expreſſe cõſentiant.c.ſtatutũ.§.in nullo.de reſcri.in 6.& tenet Rot.dec.380.ſi iudex, in no. ubi ꝙ tacitus conſenſus non ſufficeret, & ſi locus ille foret in alterius iudicis territorio,ẽt illius iudicis conſenſus requireretur: ut uoluit gl.in c.ut litigantes. de of.ordin.in 6.& tenet Abb in d.c.P.& G.col.6.in prin.& c.cum olim Abb. de of.dele.Ang.in l.fi.de iuriſd.om.iu. Notabis tamẽ ꝙ in omnibus caſibus in quibus agitur de prorogãda iuriſdictione,requiritur neceſſario,ꝙ iudex capax ſit illius iuriſdictionis, & cognitionis,quæ prorogari inteuditur.ut uoluit Inno.in c.paſtoralis,de re iudi. & doct.in c.fi.de iud.

80 Qñcunq; igitur oppoſitum fuerit de iudicis incompetentia,ad ſaluandũ proceſſum replicari poterit de illius prorogatione expreſſa,uel tacita: ideſt,ꝙ partes ſponte, & ſcienter coram hmõi iudice litem conteſtati ſunt:uel ẽt ante litem conteſtatam coram eo actus poſitiuos,qui citra iuriſdictionem explicari non poterant,feciſſe reperiuntur. His namq; modis in eum tãquam iudicem conſenſiſſe, & iuriſdictionem prorogaſſe uidentur,prout eſt communis opinio ſcribentiũ de qua fidem facit Fel.in c.1.col.3.uerſi.glo.in uerb. placere.extra de iud.

Erit tñ aduertendũ,ꝙ ſi litigator nõ fuerit peritus pſum tur in dubio corã iudice incõpetenti litigaſſe p errrorẽ:ut uoluit Spec.in tit.de iud.compe. adit. §.1. uerſi.ſed nunquid pſumetur,& Bald.in l.eos.in princ. col.fi.C.de app.cum aliis,de quibus p Alex. conſ.12. uiſo.col.2.uer.tertio reſponderi.lib. 6. hæc & ſimilia prodeſſe poterunt, ubicunque nullitas ex defectu iuriſdictionis ex aduerſo opponetur.

Si uerò nullitatẽ aliundè putà ex inhabilitate litigatorũ,uel defectu mandati comparentiũ prouenisse prætenſum fuerit:in primis diligenter conſiderabitur nullitas obiecta,ac unde,& qualiter proueniat, & in iudicio proponatur.

81 Nam finge ꝙ afferatur ſniam & proceſſum nullũ, ex eo ꝙ is qui in iudicio fuit, & ſniam ſibi fauorabilẽ reportauit, fuerit minor 25. annis: qui abſq; interuentu tutoris uel curatoris perſonam legitimam in iudicio ſtandi non habet: ut in l. 1. & ibi tradunt ſcri. C. qui legit. perſon. ſtand. & in l. ſi preſes. C. quomodo & quand. iud.

Siue ꝙ fuerit filiusfamiliàs, qui abſq; conſenſu patris in iudicio regulariter eſſe non poteſt, ſecundũ gl. in l. cum non ſolum. ſuper uerb. neceſſitate. per illum tex. C. de bonis quæ lib. & in l. fi. C. ad Mace. & c. ſi annum, de iud. in ſexto.

Vel ꝙ monachus, ſiue religioſus ſine ſuperioris ſui licentia in iudicio ſteterit, contra tex. in c. cauſam, extra de iud. c. ex parte. de accuſa. c. placuit, el 2. & cap. nonnulli. 16. q. 1.

Aut mutus, ſurdus, prodigus, cui bonis fuerat interdictũ, uel ſimiles, q ſine curatore in iudicio ſtare non poſſunt: ut ff. de priui. cred. l. dabimus. §. fi. & l. ſurdo. eo. ti. l. 1. & l. mulieri. ff. de cura. fur. l. 1. §. fi. cũ ſeq. ff. de poſtul. cum ſimil.

Huic & ſimili obiectioni poteris reſpondere, ꝙ & ſi oẽs & ſinguli ſupradicti regulariter quoad illorum præiudicium in iudicio ſtare nõ poſſint: ſecus tñ eſſe quoad ipſorũ commodum & utilitatẽ: quia talibus à lege ſpeciali fauore indultũ eſt: ut eorũ conditionem meliorẽ ꝑ ſeipſos deteriorem uerò non aliter q̃ cũ tutoris, aut curatoris authoritate facere poſſint. l. cõtra iuris regulas. in prin. ff. de pact. inſt. de aut. tu. in prin. & propterea uelle & nolle in eorũ cõmodum, non aũt in eorum ꝓiudicium habere dicuntur. l. Iulianus. §. ſi quis pupillo. ff. de act. empt. l. 2. §. fi. ff. ſol. mat. l inuitam. ff. de ſerui. urb. præd. ponit gl. in l. pupillus. ff. de reg. iu. idcirco cum in caſu noſtro ſnĩa in eorũ cõmodum & fauorẽ lata ꝓſupponatur, ad ipſam inualidandã, ꝙ tales fuerint inhabiles, aut incapaces opponi nõ poterit: cũ iure ſpeciali quoad illorũ commodum ca-

paces & habiles reputentur:uel potiùs ceſſet cauſa & rõ legis eoſdem per ſe in iudicio ſtare prohibentis. Sẽtentiæ igitur & proceſſus illorum fauorẽ concernẽtes ualidi ſunt:prout eſt textus expreſſus in l. non eominùs.ubi latè ponunt ſcrib. C.de procu.& l.1. ubi glo.
82 in uerb.aduerſus.C.q legi.pſonã.& l.ſi tutor. ubi gl. Bar.& alii.C. in quib.cau.in integ.reſt.Canoniſt.in c. cauſam,q̃ de iud. Anch.conſi.223.unus.col.fi. Et quã uis dicta lex nõ eo minùs,in minore 25. annis minus legitimè iudicio comparente loquatur : nihilominùs ex identitate rationis ẽt ad alios qui tutorum uel curatorum auxilio iuuanť,extẽdi ſolet : qm̃ priuilegium uni ex prænominatis conceſſum, ſæpius ad alios leges ipſæ extendunt. prout patet in l. Fulcinius.§.adeò,& ibi Bar.& Alex.& §.planè ff.ex quib.cau.in poſſ. eat. & l.& mulieri.§.fi.iuncta.gl.ff.de cur.fu. l.2. & ibi gl. & Bal.qui in materia nullitatis loquitur,& tales parificat.C.eo.tit.et d.l.dabimus.in fi.cum l,ſeq. ff.de priuil.cred.et l.tutor pupilli,et ibi Pau.de Caſt.ff.de iureiur.l.ſi curatorem habens.C.de in integ. reſt. num. & ſpecialius q̃ de pupillo ad eccleſiam fieri poſſit illatio,& unus fungatur iure alterius,eſt tex. in ca.1. & ibi ſcrib.de reſti.in integ.eſt gl.in uerſic.negotio.in l. Imperatores.ff.de re iud. & in l.unic.in fi.gl. magnæ. C.de ſen.ad Fiſc.lat.li.10.& in l.ſi procu.in fi.ff. de iure fiſc.tenent cõiter Canoniſtę in c.cãm.ubi Pan.col. pe.atteſtatur de cõi.extra de iud.Idem atteſt.Iaſo.in l.non eo minus.in quarta extenſione. C. de procu.& qđ dicitur de eccleſia intellige ẽt de Fiſco, qui cũ illa pari paſſu ambulat, vt per docto.in locis ſupradictis. Quod aũt de pupillo,& eo cui bonis eſt interdictũ fiat comparatio,uť tex in l.certi condictio.§. qm̃.in fin.ff. ſi cer.pe.& l.q bonis.ff.de nouat. iuncto tex. inſti.de auth.tut in prin.de furioſo & prodigo, uidetur text. in l.1.ff.de cur.fur.& l.furioſi.ff.de reg.iu. de pupillo, ſeu minore & furioſo probatur in l.1.§.ſed furio o, & §.igitur.ff.de acq.poſ.& l.ſi contra iuris.§.1.ff.de pa-

tus.

ctis. Ambo.n.loco abſentium reputantur: ut inquit tex.in l.diem.§.corã.ff.de arb. & l.2.§.ſi furioſus.ff.de iu.cod.iunc.tex.in l.de pupillis.ff.ex quib. cauſis m poſ.eat.Et in cõpluribus locis inuenies diſpoſitionem factã de uno ex iſtis ad alterũ extendi,& tenet Bar.in l.Imperatores.ff.de re iud.& Fel.poſt gl,& alios,in c. paſtoralis.in uerb.uniuerſitas.& in c.cãm q̃.col. 4. de iud.& ponunt doct.in d.l.non eo minus,ubi Iaſ.ponit plures extenſiones illius tex.& declarat Bar.poſt alios in l.à furioſo.ff.de re iud.aduerte tñ q̃ a iſti incapaces adæquantur,quoad priuilegia, quorũ ipſi ſunt capaces,& non aliàs.Et propterea cũ furioſus & mente captus iudicii reputenť omninò incapaces: ut diximus ſupra,ſub rub.de nullit.ex defect.inhabil.comparent. propterea ſupradicta æquiparatio, quoad iſtos penitus incapaces non procedet.

Si uerò tales ſnĩam ſibi contrariã reportauerint, & ad ipſam inualidandã ꝑ eorũ parte nullitas ex defectu inhabilitatis & incapacitatis ipſorũ opponeretur tunc primò diligenter examinandũ fuerit,nunq̃d cã, & articulus ſuper quibus ſnĩa lata reperitur,fuerit ta-
83 lis,ꝙ ſupra nominati non habuerint legitimam perſonam in iudicio ſtandi:quia & ſi p̃ſcripti regulariter in iudicio ſtare non poſſint: iſtud tñ non eſt ꝑpetuo uerum,ſed plures fallentias recipit:ꝑut de minore,& filioſfamiliàs ponunt doct.in l.non ſolum §. neceſſitate.C.de bo.q̃ lib. & l.ſi longius.§.ſi filiusfamilias.& l. lis nulla.ff.de iud.& ponit Spe.in ti.de actore.§.1.uer. itẽ ꝙ filiusfamilias,& in prin.& uerſic.ſed nunquid in caſibus.col.16.eſt tex.& ibi gl.& ſcribent.in d.c.ſi an num.de iud.in 6.& c.ex parte.ubi glo.ordinaria, de reſtitu.ſpolia.& Roman.ſingu.320.incip.Tu ſcay.in quibus locis inter alia reperies minorem uigintiquinque,maiorem tñ quatuordecim,etiam abſque cõſenſu patris in cauſis ſpiritualibus, ac beneficialibus, & ab his dependentibus,de quib. in cle. diſpendioſam. de iud. ſeu ſuper bonis caſtrenſibus,uel quaſi & aliis

rebus

rebus quarũ plena adminiſtratio illi cõpetit, uel etiã in aduentitiis abſente patre, vel ipſo pſente filiũ publicè adminiſtrare tolerante, poſſe agere.

84 De Monachis & religioſis ꝙ abſq; ſcitu & licẽtia ſuperioris in, quam pluribus poſſint ẽt ipſi in iudicio ſtare: prout ſi in cauſa ipſorum electionis egiſſent, uel ꝓ aliqua re ſpectante ad peculiũ, ſeu adminiſtrationẽ de conſenſu ſuperioris eiſdem conceſſum, uel in cauſis contra ipſorum ſuperiorem motis, putà ipſum de aliquo crimine accuſando, uel contra eundẽ agendo, ut ipſos ad clauſtrum reſtituere deberet, ſeu ab obſidione liberet, uel egerint contra aliquos ꝓ reſtitutione alicuius rei, qua dum aberat, ſuperior ſpoliati fuiſſent, uel agerent tpe quo de licentia ſuperiorũ in ſtudiis permanent: his namq; & ſimilibus caſibus iudicium cõtra tales actiuè & paſſiuè agitatũ tenebit, nec ratione incapacitatis inualidabitur: prout aliqua ex pmiſſis reperies in cle. religioſus. in uerb. conſtituere. de procu. Spe. in dicto tit. de actore. §. 1. uer. item excipitur contra actorem ꝙ eſt monachus & ibi Bal. in add. in uerb. an monachus, & doctores maximè Abb. & Fel. in c. cũm dilecta. de reſcr. & c. ex parte. de accuſ. & ponit Rot. 438. utrum religioſus. & dec. 18. nòta ꝙ monachus in antiq. quæ inter alia notanter uoluit religioſum ẽt pro laico ſub prætextu utilitatis ſuæ eccleſiæ in iudicio poſſe cõparere: neque illi opponi poſſe, ꝙ non ſit utilitas eccleſiæ: ex quo talis cognitio ad ipſum non ſpectat, prout ibi.

Et ſi ex pmiſſis ꝓceſſum & ſnĩam quis defendere non poterit ne tẽpus in his diutiùs conteratur, cõſu-
85 lo ꝙ ſi inhabilis & incapax fuerit actor, ex parte rei opponatur, & excipiatur eundẽ actorẽ audiri, neque ad ulteriora ad eius inſtãtiã ꝓcedi deberet. ex quo talis non hẽt legitimã perſonã litigãdi, ne iudiciũ claudicare cõtingat, iuxta tex. in c. cũm inter. de exce. Controuerſia etenim q̃ legitimè incœpta fuit, d. tex. terminari debet. l. fi. C. qui legit. perſon. l. un u. ſi. C. qui

dari tut. & hæc oppoſitio ad repellendū inhabilē,& retardādū proceſſum valida reputabitur:ut uoluit Spe. in ti.de act.& ibi Io.And.§.1.col.4.[uer.q d ſi minor. & tenēt Bar. Alex.Iaſ.Paul.de Ca.poſt Cy.& alios in d.l.non eo minùs.Et quāuis talis exceptio nō reddat iudiciū retro nullum,impedit tamen(ut dixi)progreſſum iudicij:ut declarant doctores in ſupradictis locis.

Si uero inhabilis & incapax in iudicio tāq̄ reus ſteterit:& ipſe opponat cōtra proceſſum nulliter actū ratione perſonę ſuę minùs legitimè:ſi oppoſitio in facto uerificet,ac de iure procedat cōſiliū erit ꝙ actor ex integro,cōtra hmōi inhabilē & incapacē inſtātiam ordinat,& ſi talis putà pupillus fuerit,& maior ſeptēnio,iudiciū cōtra illius perſonā dirigat in pſonā eiuſdē libellū cōcipiendo cui idē minor reſpōdere cogetur cū au thoritate curatoris, ſi quē habebit,ſi nō habebit:poterit ſemel citari ad legitimè cōparendum: nam tūc intelligitur citatus ut cōpareat,& ſibi curatorē petat,ut declarat gl.in l.ſi minor.ff.de bo.aut.iud. poſſi. & per Bal.in l.eo minùs in fi.C.de proc.& in l.fi. in prin.C. ſi propt.pub.pēſ.refert & ſequit̄ Dec.cōſ.509.exhibetur. col.2.uer.nō obſtat.li.4.& ſi non cōparuerit, uel minus cōparuerit,tūc poterit à iudice peti curatorem in litem hmōi dari:& dabitur illi ēt inuito,ut l.potuit & l.ſi infanti.C.de iu.delib.l.1.ubi Cy.Ia.de Aret. & Bal.C.qui pet.tut.l.q habet.§.idē Caſſius.ff. de tutel. quē tex.ita in terminis noſtris declarat dec.Nea.246. mater uidua. & facit quod ponit Lap.alle.123.quidā expoſuit.col.pe.uer.nec prodeſt &c. uide tñ Bar.in l. hæc aūt in prin.ff.ex quib.cau.in poſ.ubi uidetur aliter ſentire &c.Si uerò minor fuerit abſens, aut minor ſeptennio:tunc iudiciū dirigetur cōtra perſonā tutoris,ſeu curatoris, ſi aderunt aliàs deputari debebunt: quoniā ēt impuberi tutore carenti curator in litem dari pōt:ut plenè examinat & cōprobat Ale.cōſ.12. uidet̄ li.1.& patet tot.ti.de in lit.tu.uel cu.dād.e.l.1. C.qui tu.dare.& pręmiſſa docet Io. And. in Spec. in tit.

in tit.de reo.col.4.in uerb.authoritate.per eundē Spe. in tit.de lib.concep.§.iam nunc. in prin. uerſi.porro ſi uis agere &c.& Bar.in l.1.C.de bo.mat. & dec.Neap. 272.fuit in conſi.col.1.cum ſimi.

87 Vel ſi cum religioſo aut filio familias quæſtio fuerit ſuperior,ſeu pater ad conſenſum præſtandū ēt capitis pignoribus,ſi fuerint præſentes cogi poterunt, aut ſi ad conſentiendum ſemel interpellati recuſauerint,a conſenſu huiuſmodi præſtando ob illorum contumaciam alieni fiunt,& ulterius nō requirentur:uel (pro abundantiori cautela)huiuſmodi conſenſus poterit per iudicem ſuppleri iuxta tex.in l.qui bonorū. C.qui admitti. & interloqui talem legitimam perſonam iudicio ſtandi habere:ut docent ſcribentes in d. §.neceſſitate. & Spec.in d.§.1.tit.de actore uerſic.ſed quid ſi pater noluerit conſentire.col.11.& ibi Io.An. in uer.conſentiat.& Alex.conſi.69. uiſo.col. 2.uerſi. ſecundò reſpondeo lib.2.

88 Et poſtquam per aliquem ex ſupradictis modis actor perſonam rei inhabilis habilem reddiderit,unico contextu,& audientia cum perſona huiuſmodi habilitata acta quæ dicebantur nulla ex recenſere & repetere poterit:prout docet Bar.in l mutari.C.de procu. & l.r.col.2.C.de ſen.& l.ſi ut proponis.la 1.uer.quæro utrum iudex.C.quomodo & quando &c. Abb.in c.fi.col.2.extrà de prob.Et uidetur ſentire Io.And.in Spec.tit.de act.§.1.in uer.claudicare.dum allegat l.ſi id quod.§.1.ff.de reſcind.uen.ubi actus nullus factus a pupillo renouatur cum authoritate curatoris,& efficitur ualidus:& hanc practicam repetendi & tali modo reintegrandi acta nulla & proceſſum putà cū pupillo uel minorē,ſiue curatore factum,docet et cōmēdat dec.Neap.dec.242.fuit in cō.l.in fi.aſſerens in regia curia ita ſæpiùs practicari. & dec.in cōſ. 549. requiſitus à ſpectabili.in fi li.4. & idem ſentit in conſi. 661.in caſu de quo in finali ubi dixit,quod quando propter inhabilitatem perſonæ actus eſt nullus,licèt

ceſſet

ceſſet ſeu remoueaẽ inhabilitas:non p p hoc actus reconualeſcit:ſed opus eſt nouo cõſenſu, & q actus reiteretẽ,p tex.in l.1. &.de contract.iud.& c.ſi eo tpe, de reſcr. in 6. & in ſimili quotidiè uigore conſtitutionis extrauag.Inn.8.termini ſubſtantiales in ſacro cauſarũ palatio apoſtolico malè ac nulliter, & perperã obſeruati unica audientia & citatione in Ro. Cu. repetunẽ & reintegranẽ:de quo ponit Caſſ.dec.8. de reſcr. ac ẽt uirtute pmiſſorum in eadẽ Ro.Cu.forſan reſcriptum poſſet impetrari,maximè cum illa clauſula refectis expenſis &c.ut iudex eiſdem actis, & proceſſũ ex defectu(put eſſe contigerit nullo,unica audiẽtia & citatione reintegrato & reiterato.ad expeditionẽ cauſæ pro fouente iuſtitiam pcederet:quia hoc prout uides)non longè a iuris cõis diſpoſitione diſtat, & hæc inſeruient qñ ab eiſdem, ſeu per ipſomet principales litigatores, qui per ſeipſos in iudicio comparuerunt t exceptio opponetur.

Sed ſi iudicium non p ipſomet principales;ſed per alios eorum nomine,ut putà procuratores,actores,curatores,ſyndicos,& ſimiles agitatum fuerit, & opponaẽ nullitas ex defectu poteſtatis & mandati ipſorum cõparentium.Aduertendũ erit qualiter,& a quo nullitas huiuſmodi proponatur.

91 Nam ſi fuerit oppoſita ab eo cuius nomine litigatũ fuit:utputa q dñs principalis aſſerat ipſum qui p eo, & eius nomine iudicio inter fuit, & ſnĩam contra reportauit,procuratorem ſuum non fuiſſe:ſi de mãdato non conſtabit erit potentiſſima exceptio, q̃ quoad ipſum dominum reddit iudicium rétro nullum, & quã docunq; etiam uſq; ad mille annos opponi põt, put tradunt doctores.in l.licet p illum tex.C.de proc.&c. in noſtra extra eo.ti.l.2.& ibi Bar. ff.de eo quod pro tuto. & idem Bar.in l.Pompo.§.rati.in fi.ff.de procu. poſuit Bal.in l.2.C.ſi ex fal.inſtru.Cuius dictum uide licet poſſe agi abſque aliqua temporis præfinitione ſecutus eſt Alex.in l.qui aliena.§.1.ff.de acq.hær. & in l.ſcien-

l.ſciendum.col.4.uerſi.unum tamen ſcias.de uer.obl. & in conſi.191.proſpecto.col.2.uol.6.& conſi.1: col. 5.in fi.li.4.& Dec.conſi 215.in cauſa uertente.colu. 1.uerſi.ulteriùs,& conſi.199.uiſis column.2. & dec. Neapo.345.nu.8.& dec.368.in cauſa mobiliũ.nu 9. & Iaſ.conſi.140.Fel.in c.ſicut,col.16.uer.6. aduerte. de re iud.Alb.Bru.coſi.195.& aliàs dixi.

92 Et quamuis aliqui uoluerint ex temporis diuturnitate mandatum pſumi debere:de quibus per Bal.cõſi. 289.in prin.col.4.uerſi.quoad ſecundum punctũ lib. 3.& Cur.conſi.77.ſuper motiuis redditis,colu.2. & Dec.conſi.638.communitas.col.2.& Iaſ.in l.2.C. q admitti.& Bal.in tract.præſcr.parte prima tertiæ partis principalis.nu.28.horum tamen opinionem intelligere potes qñ alius q̃ ipſe principali dñs hoc opponeret:qm̃ tunc propter dubietatem an idem dominus dediſſet mandatum,necne præſumi poſſet in dubio ex temporis diuturnitate mandatum, pro quo uidet gl. in uerb.debet.& ibi Io.And. in c.ea noſcitur.de his quæ fiunt a præla.& declarat Alex. in conſi.78. circa primum.col.4.poſt principium.lib.1.& conſi.9. uiſo themate col.fi.li.3.uolentes ei q dicit conſenſum capituli in alienatione non interueniſſe,qñ capitulum ipſum non reclamat,incumbere onus probandi:ſed ſi capitulum reclamaret,ꝙ interuenerit per eum, q dicit interueniſſe probari debere:quia tali caſu non præſumitur.de quo latiſſimè ponit Goz.ad.conſi. 73. circa.

Vel intelligere potes opinionẽ iſtorum doctorum procedere,quando mandatum in aliqua parte pceſſus enunciaretur:quia tunc ob temporis diuturnitatẽ hmõi narratiuæ & enunciationi crederetur, put ſentit Rot.quę hunc articulum latè diſputat:ut p Caſſa. dec.3.de procu.col.2.uerſicu.ſi igitur in inſtrumento ſententiæ &c.& per Dec.conſi.36.col.4. uel intellige, ut per Alex.dicto conſi.191.& conſi.79.col.4. uerſic. fortificatur.lib.2.& conſi.35.conſideratis.col.1.lib.7. Goza.conſi.56.col.pen.

Hoc

93 Hoc etiam caſu quando principalis dominus ꝙ cõparens non fuerit ſuus procurator opponit: non proderit etiam ꝙ per iudicem pronuntiatum fuiſſet dictum comparentem eſſe procuratorem legitimum, ac legitimam habere perſonam in iudicio ſtandi, quia talis pronunciatio cum falſo procuratore facta ipſi domino abſenti in nihilo præiudicat: ut per glo. fi. & ibi Bar. & alii in d. l. licet. & gl. in uerb. partem. in l. iã tamen. §. nunc uidendum. ff. iudicatum ſolui. & ſpec. de reſcrip. præſen. §. 1. in fi. & Abb. in c. cum in iure. in fi. de off. deleg. cum aliis de quibus per Alex. conſi. 80. examinato. col. 2. uer. & licet. conſi. 103. uiſis. col. pe. in fi. lib. 2. & conſi. 61. uiſo. col. 2. in prin. li. 5. & conſi. 202. ſuper col. fi. li. 2.

Talis igitur pronuntiatio ſolummodò nocet litigatoribus prę́ſentibus, uel obſtaret qñ alius q̃ ipſe dñs de hoc opponeret: ut declarant doctores ſupra ſcripti. uel qñ eſſet productum aliquod mandatum, ut per d. Anch. conſi. 41. pri. facie. col. 1.

Ad ſoluendum igitur proceſſum ab hac potentiſſima exceptione, ſi aliquo modo de mandato expreſſo non conſtabit: uidendum fuerit, nũquid proceſſus ex mandato tacito, uel præſumpto ipſius domini opponentis defendi poſſit.

94 Exempli gracia, ſi principalis dominus cãm ſuam ꝑ alium tanquam eius per procuratorem tractari uidiſſet & nõ contradixiſſet, ex quo non prohibet mandare creditur, iuxta tex in l. ſemper. de re. iur. & l. q patitur. ff. man. c. fi. de iureiur. in 6. ibi ſciente, ac ratũ habente, ſeu non reuocante &c. & l. 2. §. fi. ff. ſol. ma. facit tex. in c. cum olim. in uer. protinus contradixit. de off. dele. ex ſcientia igitur domini, & taciturnitate reſultat tacitum mandatum. & quoad præiudicium ipſius domini tacentis ualet, ꝙ ab hmõi aſſerto procuratore fit: iuxta celebrem theoricam Inn. in c. ex parte decani ubi ponunt omnes doct. & in c. nonnulli. de reſcrip. & in c. cum in iure de offi. dele. & Bal. in l. 2. in fi. C. ſi

ex fal.inſtrum.& in l.2.§.1.& ibi Imo.ff.ſolu.ma.& in d.l.licet.in fi.C.de proc.tenet Ro.deci.454.cum ſeq. per prędictam collationem.in no.& Caſſa.dec.3.n.5. de proc.facit tex.cum gl.1.in l.unic.C.de ſatiſ.& in l. 1.§.ſcientia.ff.ad Treb.ꝑ Fel.in ca. cũ olim.col.2.in fi.de offi.deleg.& latiſſimè diſputat d. Alex.in l.ſæpe. in 1.col.cum decem ſequentib. ff. de re iud. & conſil. 84.li.5.& conſi.157.uiſo.col.3.lib.2.& conſi.80.uiſo col.3.& 4.lib.4.ubi dixit dictum Inn.magis cõiter im probari,quamuis in pluribus caſibus ſaluari poſſit,te net deci. Neap.307.Franciſcus.n.6.ponit Gui.Papæ q.40.quæritur.

95 Sicut etiam diximus ſuprà mandatum tacitum iuriſd ctionale ex ſcientia & tolerantia ſuperioris p̄ſumi per l.1.§.magiſtrum.ff.de exer. Argumentũ namq; de uno mandato ad aliud regulariter procedit.l.& qa in fi.ff.de iur.om.iu.c.is qui de procu.in 6.ponit Rot. deci.413.fuit dubitatum in prin.in no. de quo p Fel. in c.relatum.2.col.de off.delega. & glo.in l.iudicium ſoluitur.ff.de iud.

96 Prout etiam ſimile mãdatum tacitè præſumeretur in eo qui in iudicio tanquam alterius procurator cõparuiſſet,poſtquàm is,cuius nomine comparuit. ſcripturas & inſtrumenta ad cauſam huiuſmodi faciẽtia ſibi conſignaſſet: Nam ſi talis comparens ſolitus eſſet agere cauſas,ut conſignatio iurium aliquid operetur: præſumitur ꝙ dominus illi mãdauerit, ut cum dictis iuribus pro eo ageret,uel defenderet, ſecundum gl.& doctores maximè Bal.in l.fin. C.de pact.conuen.& in l.ſi quis per calumniam.in fi.C.de epi. & cle.Imol.in l.Mæuia.in prin.ff.ſol.mat.Ang.inſti. de his per quos age.poſſ.col.2. & Bal.in l.2.§.cauſę.ff.de Carbonian. edict.Iaſ.in l.1.in fi.C.de procu.Fel.poſt alios in c.coram.col.4.uer.limita primò.de offi.dele. Rom.ſingu. 637.nunquid per productionem,& Caſſ.dec.3.col.4. in prin.de procu. & quod per ſcripturarum traditionem & conſignationem mandatum p̄ſumatur:& quis

ſaltim

ſaltim ſub cautione de rato admitti debeat, eſt cōis opi. ſecundum Hip. de Mar. in l. ſi quis ne quo. uer. & ad hoc dicendum. nu. 171. ff. de quæ.

97 Si tñ conſignatio iurium non probaretur, illorum ſola exhibitio, & oſtenſio, quamuis præſumptionem mandati induceret: tñ quoad ipſum dominum princi palem obligandum non ſufficerent: ſed neceſſe foret, ultra oſtenſionem iurium, ꝙ taliter comparens ꝓmit teret de rato, ſecundum Bar. in l. uulgo. in fi. ff. de ad-

98 mini. tut. & in præmiſſis, uide Aym. conſi. 80. nobilis Aliſia. col. 3. uer. nec obſtat, & latius per eundē de antiquis temporibus in ſecunda parte, in ultima char. ꝑ quam ſatiſdationem aduerſario ſaltim pro ſumptibus & expenſis recuperandis conſuleretur l. ſi procurator & l. ſi ſine. §. cum autem & §. Marcellus. ff. rem ratam habere, & ponit glo. magiſtralis in d. c. coram. & Bar. in d. l. uulgo.

Idem puto ſi in iudicio cōpareret aliqua ex his perſonis, à quibus de iure non mandatum, ſed ſolummodò an conſtet de cōtraria uoluntate exigitur, de quibus in l. ſed & hę. & l. Pomponius. §. fi. ff. de procu. & l. exigendi. & l. maritus. C. eo. de quibus ponit Specu. in tit. de coniuncta perſona. & Ang. in §. præterea. colu. pe. inſti. de excep.

Tales namq; perſonæ ēt de rato cauere debent per tex. & glo. in d. l. Pomponius. §. rati. & in d. c. corā, in 1. gl. & tenet Rot. 142. in no. quæ cautio utiq; nō exigeretur, ſi tales perſonæ uerè eſſent procuratores, & haberent poteſtatē obligandi perſonā coniunctam ꝓ qua cōparent: cenſent namq; coniunctæ perſonæ habiles ad cōparendum pro coniuncto abſente ſine mādato in his q̄ commodum reſpiciunt perſonæ ipſius abſentis cōiuncti duntaxat: ſecùs in cōcernentibus damnū & ꝓiudicium, in quibus eidē abſenti ſi modò tacitè uel expreſsè nō ratificauerit, ꝓiudicare nō pñt, ꝓut ū tex. & gl. in l. 1. C. q̄b. res iud. nō nocēt. & l. fi. C. res inter alios & acta. & gl. i l. 4. ff. de exce. rei iu. & tenet

Bar,per illum tex.in l.3.§.ſtipulationum.ff.iud.ſol,& Ang.in §.item ſi.col.pen.in ſt.de excep.& facit deciſ. Rot.777.no.quod coniuncta,& 731.nota quod ſi aliquis,in antiqu.,& deci.420.ſi committatur.in nouis. Tales enim appellantur ſimplices defenſores:ut declarat ibi Rot.

Adſunt & alii,qui aliqñ iuris beneficio abſque expreſſo mandato pro aliis in iudicio admittunt,ut in l. 2,C.de conſor.eiuſ.lit:& ponit.Iaſ.col.3. duodecima limi.in l.exigendi.C.de proc.& in l.uni. C. ſi p uim, uel alio modo cum ſimi.

100 Acta igit & proceſſus ex tacito & pſumpto mandato (quamuis de expreſſo nō cōſtet)aliqñ ſuſtineri poterunt,put et ſuſtinebuntur ex eodē pſumpto & tacito mandato:qñ aliquid factū reperiet ultra,uel pręter formā mandati expreſſi,qđ tñ in euidentē utilitatem ipſius mandantis tenderet;& ꝙ uériſimile eſt eundem mandantē facturum fuiſſe:prout dicunt doct.in l.ſi qs nec propoſitum.ff.ſi cer.pe.& Io.And.in addi.Spe.in ti.de in ſtr.edi,§.compendioſæ.in uer.Ioan.de deo.& Alex.conſi.106,li.2.& dec.Nea.340.fuit uocatū, circa fi.quo caſu idem etiam principalis a iudice ad acta & proceſſus huiuſmodi ſibi utiles ratificandum cogi poſſet,iuxta tex.in l.Pomponius ſcribit §.1.ff.de neg. geſt.cum uulg.

Inſuper diligenter erit aduertendū:nunqd ex pro-
101 ceſſu de aliqua ipſum dñi principalis expreſſa,uel tacita ratihabitione cōſtiterit: qm ratihabitio de ſui natura regulariter retrotrahit,& mandato cōparat, ac confirmat ea q̄ ab initio inualidè ſubſecuta fuerāt:ut inquit tex.in l.licet.ff.de iud.& l.fi.C.ad Mac.& l.donationes.la 1.in fi.C.de don.inter uir.& uxo.l.ſi fundus.§.1.ff.de pig.ca.ſi qs.de ſent.excō.in 6.c. ratihabitionem.extra de reg.iu. & de quo plenè ponit do. Fel.in c.ſicuti.col.fi.extra de ſimo.poſt gl.fi. in c.4. qui matri.accuſ.poſ cum ſimi.

102 Ratihabitio namque per ipſum dñm principalem quan-

quandocunque, etiam ꝙ ſententia in fauorem falſi ꝓcuratoris eſſet lata,& ſic ad ſui commodum fieri pōt, ſecundum communem opinionem doctorum : quam tenuit glo.& alii in l.ſi mater.§.hoc iure. ff.de excep. rei iud.& in l.licet ff.de iud.Imo in l.ſæpe. col. 25.ff. de re iud.& tenuit Ang.inſt.de excep.§.præterea.cl 2. col.3.uerſi.ex his infertur aſſerens ita tenendum, ac ſæpius uidiſſe practicari,& ꝙ ſit communis opinio,at teſtatur idem Ang.in §.item ſi.col.antepen.uer.4.qd in procuratore.eo.tit.& Iaſ.in l licet.col.3.uerſic.breuiter communis opinio eſt.C.de procu.& Fel.in cap. cauſam.col.penul.uerſic.ſed deueniendo. extrà de iudic.ubi tamen hanc communem opinionem multipliciter limitat.

Contrarium tamen uidelicet ꝙ proceſſus poſt ſententiam latam non poſſit à principali, niſi quatenus præiudicium ſuum concernat ratificari, tenuit Rot. deci.13.no.quod geſta.& deciſi.149.no. quod ubi in antiq.& dec.428.habens.in no. aſſerens ante ſententiam, cum eo tempore incertum ſit, an proceſſus in fauorem ratificantis ſit ratificari poſſe: ſed poſt ſententiam cum illud iam certificatū ſit(ne uideatur claudicare proceſſus)hoc fieri non poſſe,latè candē opinionē tenendo proſequitur Caſſad.ſuper reg.dec.40.introducta &c.Aegid.tñ dec.29.tenet communem opinionem,& aſſerit Palatium ita tenere, & uide de hoc per Guid.Pap.q.330.quia.

Et notabis ꝙ Bald.in l.Iulia.in 5.q.ff. qui ſatiſda. cogan.dixit audiuiſſe Bar.dicentem,ꝙ ſi ille q̃ actum fecit nomine meo allegauit falſo ſe mandatum habere cum non haberet, nō poſſe tali caſu à principali domino ratificari, propter uitium obreptionis argu.l.ſi quis obrepſerit.in uerſi.nihil agit.ff.ad l.Corn.de fal. & cum Barto.reſidet Bald.in d.l.Iulian. prout etiam formaliter refert & ſequitur Ale.conſi.32.uiſo pūcto. col.1.uer.accedit.li.1.& Fel.in d.c.cauſam. col.fi.uer. ſa lit 3.de iud.ubi ponit alias limitationes.

103 Tacita uerò domini ratificatio fiet, ſi ex aliqua parte proceſſus apparuerit quòd idem principalis cauſam ab huiuſmodi falſo procuratore eius nomine inchoatam ſimpliciter proſecutus fuiſſet, per tex. in l. Paul. reſpondet. ff. rem ratam hab. ſiue quòd proceſſu per dictum falſum procuratorem eius nomine facto ſimpliciter uſus fuiſſet, quia etiam per talem uſum uideretur ipſum ratificare cum multò amplius ſit aliquid facto facere quam ore pronunciare: & magis colligitur animus ex opere & factis, quam uerbis. l. ſi tamen. §. ei qui. ff. de edil. edic. l. de quibus. in fin. ubi Bal. ff. de leg. c. dilecti filii. & ibi gl. in uerſi. facto de ap. & facit tex. in l. 1. & l. ſi. C. ſi maior fac. alie. ra. ha. l. pupillus. §. ſane. ff. de aut. tu. & l. 1. & 2. C. ſi maior fac. ra. ha. & ponunt doct. poſt Inn. in c. ex parte decani, de reſc: & c. in præſentia. de proc. & Ro. dec. 455. per prędictam collationem. & 428. habes. in no. & ſentit Alex. conſi. 118. uiſo proceſſu. col. 2. li. 5. & Dec. conſi. 232. ſupra col. 1. li. 2. ſicuti utendo quis inſtrumento alienationis, nel aliquid ex eo percipiendo confirmat illud ſi ex defectu conſenſus fuerat inualidum: ut dicunt doctores prædicti: & ponit idem Dec. conſi. 58. col. 1. nu. 2. li. 1. & conſi. 209. col. 2. & conſi. 297. nō patitur col. 1. li. 2. & conſi. 367. uiſo puncto. col. 2. li. 3. & cōſi. 463 in cauſa. col. pe. nu. 19. li. 4. & conſi. 486. uiſis in fi. & conſi. 583. iuridicam. col. 2. uer. ulterius. eo. li. cum ſimil. facit tex. in l. ſi quis teſtibus. C. de teſt. ubi approbare quis cenſetur perſonas ac dicta teſtium illis ſimpliciter utendo, & ponit Aym. conſi. 73. dicendū uerſ. præterea utendo poſt Anc. conſi. 10. uidetur in prin. & Aret. conſi. 135. eximiè. col. 1. & facit quod ponit Roma. conſi. 54. uiſis.

Idem foret ſi idem principalis poſt cauſam à dicto falſo procuratore inchoatam eundem ad eandem cauſam proſequendam procuratorem ſimpliciter conſtituiſſet, quia per huiuſmodi ſimplicem conſtitutionē ſuperuenientem tacite ante geſta per illum conſtituens

tuens approbare cenſetur,per tex.gl.& ſcrib. in l. Iulianus.ff.qui ſatiſ.cog.tenet Io.And.in addi.Spe.tit. de proc.§.1.col.9.uer.in fi.Rot.dec.586. quidam qui non erat procu.in antiq. & Rot. 445. fuit dubitatum utrum procurator.in no.Iaſ.in l.is qui putat. colu.1. ff.de acqui.hære.& Alex. ad Barto. in l. quo enim. §. rem haberi,in princ.ff.rem rat.habe & idem Alexan. conſi.112.ſuper eo.in fin.lib.5. & conſi.146.in cauſa. col.3.in prin.eo li.Aym.conſi.159.uiſis,col.3.uerſic. dubitatur etiam.

Idem etiam foret ſi idem principalis a ſententia cõtra ſeipſum cũ falſo procuratore lata ſimpliciter appellaſſet: qm̃ ex quo ſententia hmõi ſolummodò ex defectu conſenſus ipſius appellantis deficiebat, appellando ſimpliciter ab ea uidetur quaſi agnoſcere iudicium de eius uolũtate agitatum, ac fateri a principio conſenſum ſuum interfuiſſe. Hoc igitur, ꝙ ab eius mera uoluntate pendebat,ſaltim tacite declarato,ex defectu conſenſus & mandati ſentẽtia p̃lata ulterius impugnari non poterit prout eſt tex.in l.3.§. falſus. ff. rẽ rat.hat.quẽ ita declarat Bar.poſt gl. & alios in l.ſi expreſſim.in prin.ff.de ap.& in l.1.col.pen.C.qui admitti.& in l.1.nu.16.C.quan.prouo.non eſt neceſſ. & gl. in l.1.in uerb.infirmatur.ff. de fer. & gl.& ſcrib.in c. 1.de ſen.& re iud.ponit Abb.in c.1.nu.24.de app. & tenet palatium:ut dicit Aegidius deciſi.29.ſententia lata.cum ſimil.

Et intellige(prout dixi)qñ ſimpliciter appellatum fuiſſet:ſecus ſi conditionaliter uel alternatiuè:ut puta qñ dicitur,dico ſententiam nullã,uel ſi qua eſt appello,ſiue appello a ſententia,reſeruato mihi iure dicendi de nullitate:uel ꝙ falſus procurator fuiſſet admiſſus cum proteſtatione ſi,& quatenus fuiſſet procurator,& non alias &c. Nam his,& ſimilibus caſibus dominus appellando,ſententiam etiam ex defectu mandati nullam non ualidaret, ut declarat Anton. in d. cap.1.in 6.column.& Fel.ibi.colum.ultim.de re iud.

& Rom.ſing.679.tu audiuiſti.& Salice. in l.ſi tutor. C.in quibus cauſis in integrum reſt.Fel. poſt alios,in d.c.cauſam.in 10.fal.de iud.Ang.Iaſ.& alii in l.licet. C.de procu.

104 Et præmiſſa procedunt ſiue ꝙ nullo modo de mãdato ſiue de minus ſufficienti & ualido conſtiterit:ex quo ratihabitio tacita uel expreſſa etiam in exceden te limites mandati operatur.cap.cum olim.el 1.& ibi glo.in uerb.protinus contra dixit,& docto.maximè Fel.col.3.in prin.de of.dele.tex.in c.fi.de iureiu.in 6. cum aliis de quibus in propoſito per Ale.in conſi.80. uiſo p oceſſu.col.pe.lib.4.& conſ.179.in cauſa.col.2. lib.6. & conſi.84.ſuper conſultatione,col.1.libr.5.& Dec.conſi.437.q̃ritur,num.1.lib.3.& diximus ſupra tractando de mandato iuriſdictionali.Nunquid autẽ ꝓcuratore expreſſè reuocato,ſciente & non contradicente dño , adhuc ꝓcurante uideatur induci nouum mandatum,uide Rom. in conſi.76.cum ibi adduct.& Alex.in conſi.128.ſentio.in fi.lib.6.& Boe.dec.247. in fine concludentes,quòd ſic.facit etiam quòd poſuit Fel.in c.ex parte decani.col.antepen. uerſic.6.regula, de reſcrip.

Et hæc oĩa poterunt inſeruire,qñ (ut diximus)ipſemet dñs nullitatem ex defectu mandati & uoluntatis ſuæ in iudicio proponit.

105 Si uero ab altero,puta ab eo qui ſententiam ad inſtantiam falſi procuratoris ſibi contrariam reportauerit,opponetur: tunc ultra omnia & ſingula præmiſſa, (quæ a fortiori contra ipſum ad probandum mandatum tacitum uel expreſſum militabunt)de facili nullitas & proceſſus hmõi ſanari poterit,uidelicet per expreſſam ipſius dñi ſuperuenientem ratihabitionẽ cũ (attenta cõi ſententia doctorum,de qua ſupra) idem principalis dñs etiam poſt ſententiam latam poſſit eã dem ex defectu mandati & conſenſus ſui impugnatã ratificare & conualidare ut ſupra uidimus, & ideo ceſſabit obiectio.

Sed ſi idem aduerſarius ſententiam ſeu proceſſum ratione defectus mandati reſultantis ex inhabilitate ipſius conſtituentis oppugnaret, puta ꝙ conſtituens fuiſſet pupillus religioſus, filiusfa. uel ſimiles, tũc cum ſnĩa & actus fuerint ad commodum & utilitatẽ cõſtituentium geſti: obiectio non ꝓcedet, ꝑ reg. l. nõ eo mi nus. C. de proc. ut diximus ſupra.

Si ratione inhabilitatis ipſius procuratoris conſtitu ti proceſſus impugnabitur, conſideranda erit ſpẽs inha bilitatis obiecta: qm̃ ſi aliquo pacto idem conſtitutus capax iudicii extiterit, & ſaltim pro ſeipſo in iudicio ſtare potuerit: prout minores, filiifamilias, fœminę religioſi, & ſimiles, qui & ſi pro aliis non poſſint, ꝓ ſeip ſis tamen (ut multi uoluerunt) legitimè in iudiciis eẽ poſſunt. Vnde ſi contra eoſdem non fuiſſet oppoſitũ, neque exceptum iudicium & ſententia ab eiſdem ob tenta ualida reputaretur, ut notatur in l. filiusfam. §. uẽterã. per illum textum ff. de procu. & in l. quos pro hibet. ff. de poſtulat. & l. ita demum. & l. exigendi. C. de procuratorib. & l. qui procura. ſi quis remiſit, & l. Pomponius. §. rati. ff. de procuratoribus. & in l. licet. C. eod. ti. & Abb. in c. non iniuſtè. ſuper. 1. gl. extra eo. ti. cum aliis de quibus in propoſito per Hip. de Mar. in l. ſi quis. ne quæſt. nu. 44. & nu. 109. ff. de quæſtion. Tales etenim exceptiones procuratoriæ appellantur, & de apicibus iuris exiſtunt: nec (ſi omittuntur) uitiãt l. fi. fideiuſſor. §. quædam. ff. manda. l. in exceptionibus §. ſed etſi. ff. de probat. iuncta glo. in clem. ſi religioſus de procu. cum ſimi. Si opponeretur ꝙ procurator exceſſerit fines mandati, erat diligenter conſiderãdum: primo quoad ipſam formam, & nunquid obiectio ſit uera, & habeas pro regula quòd in dubio actus præſumitur factus a procuratore eo modo quo fuit mandatum l. qui negotiationem. in prin. ff. de admin. tu. quẽ tex. ad hoc adducit Bal. in l. cũ oportet. in prin. C. de bo. q̃ lib. & tradit Bar. in l. Titiũ. §. altero. ff. de adm. tuto. quos refert et ſequitur Dec. conſi. 77. col. 2. in fi.

In

Inſuper ſatis eſt ꝙ mãdatũ ſeruetur in effectu l.ſi. §.ſi.ff.mandati.l.mandati.& ibi Bal. C.eod.titu.ponit Dec.conſi.77.col.4.uerſi.1.ergo.& uide per dominũ Iaſ.in l.ſi procurator.C.de procura. Ex quibus omnibus ſi diligenter.conſiderabis,facilè proceſſum tuum ab huiuſmodi obiectionibus defendes,& quæ deſunt hic,ſupra ſub rub.de nullita.ex defect.inhab. & mãd. compa.reperies.

SI PROCESSVS & ſnĩa ratione defectus citationis impugnabuntur,in primis conſiderabitur,qũo nullitas hæc in iudicio deducatur, & qualitercunque deducta fuerit,erit aduertendum. primò, nunquid actus qui ratione defectus citationis impugnat, fuerit talis ꝙ de ſui natura partis citationem requiſierit:qm̃ plura ſunt quę uel ratione ſui,aut ipſius partis citandæ citationem de neceſſitate non expoſcunt.

RATIONE ſui,ueluti ſnĩa interlocutoria uim diffinitiuæ non habens, quæ & ſi parte non uocata ferri non debeat ſi tñ fuerit lata,ipſo iure tenet,ut declarat Aeg.concl.93.interlocutoria.& Rot.425. ſed pone in nouis,& 549.utrum proceſſus.in antiqu.ponit Inn.in c.auditis.extra de procu.& docto.in l.de unoquoq;.ff.de re iud.qđ maximè procedit qñ hmõi interlocutoria parum grauat:qa talis indiſtinctè abſente parte ferri põt,ut eſt tex.in l.diem ꝓferre. in prin. ff.de arb.& l.ille a quo. & l.recuſare.ĩ prin. ff.ad Tre. ponit gl.in l.nec quiſquã.§.ubi decretũ.ff. de off.pro conſ.& Rot.dec.93.iudex.in add.in nou. Aym. cõſi. 179.in cauſ.app.col.3.uer.6.reſpondeo. Roma.conſi. 72.Circa Iaſ.in d.§.ubi decretũ.Cor. conſi. 71. ſuper primo.col.pe.uer.& licet non interuenerit, li.1.Aret. conſi.75.diligenter.col.3.in fi.

107 Idcircò ſi cauſa corã iudice inter ipſas partes ꝑſentes ſiue citatas inſtructa,ac plenè de ueritate illius cognitũ fuiſſet,& nõ ſupereſſet aliud q̃ diffinitiuæ ſnĩæ prolatio,ēt ꝙ iudex ſnĩam hmõi parte non uocata ꝓferret: nihilominus defectu citationis non obſtante, habe-

haberetur pro legitima:& ex hoc, ſi aliàs iuſta foret, non deberet irritari; qm̃ omiſſio citationis hoc caſu non grauat, cũ iura partiũ fuerint audita & diſcuſſa: & ꝑpterea nõ de iure naturali, ſed ſolennitate meri iuris poſitiui citatio tali caſu habenda eſſet: q̃ omiſſa parum uitiaret, qa in effectu rationi ac menti ipſius legis ſatisfactũ eſt: ut ꝑmiſſa ſentit Bal.in l. ſi accuſatoribus.col.pe.uer.in eadẽ gl.C.de accu. & Bar.in l.2.§. ꝙ ſi de frumentaria ꝑ illum tex.ff.de admi.rerum ad ciuitã.pertin.& in l.fi.in fin.C.ubi quis de cur.aliave. ponũt Canoniſtæ in c.auditis.ubi gl.in uerb.ad illũ extra de procu.:& tenet Dec.conſi. 603. uiſo puncto. col.pe.in fi.& facit qđ uoluit idẽ Bal.in l.cunctos populos.in repe.collat.20.uerſi. item pone quartam conclusionem.C.de ſum.tri.dum ponit non ualeret ſtatutum, ꝙ quis abſq; citatiõe condemnari poſſit: qđ dicit eſſe uerum cauſa non diſcuſſa, ſecus ſi cauſa diſcuſſa fuerit:& infert ualere ſtatutum Peruſii diſponens, qđ ſententia non uitietur, etiam ꝙ reus ad ſententiã non fuerit citatus, qñ de crimine ſeu ueritate rei conſtat: quia ſublata defenſione per liquidationẽ facti ſtatutum nihil continet iniquitatis,& hoc dictũ Bald. ꝑ no.refert & ſequitur Alex.in propoſito noſtro, conſi. 225.Ponderatis.col.3.uerſi.corroboratur.lib. 6. hoc ẽt modo intellige eundẽ Alex.in cõſi.65. habita. col. pe.uer.& dato.li.1.dũ uoluit ſtylum & conſuetudinẽ poſſe ſolennitati citationis derogare.facit ẽt qđ ponit idem Alex.in l.non ſolum.§.morte.col.15.ff. de noui ope.nunc.dicens non eſſe audiendum illum, q nihil

108 allegat, niſi ꝙ non fuit citatus. nec deducit aliquid releuãs, quod dixiſſet ſeu propoſuiſſet ſi citatus fuiſſet,& idem ſentit in l.pupillũ.ff.de re iud.qđ ẽt ſequit Aym.conſi.179.in cauſa appel.col.2.uer.2. reſpõdeo Citatio igitur poſtquam cauſa plenè inſtructa reperi

109 tur, eſt de iure poſitiuo,& ex ſtylo in aliquibus locis omittitur: qm̃ facta cõcluſione in cauſa, abſq; ulteriori citatione fienda iudex ſuiam dicere põt: ꝑut ſit

in regia curia Neapolitana, ut atteſtatur deciſi. eiuſdē curiæ 283. diu eſt col. fi. & dec. 391. fuit, & proptereà etiam quod in Rom. Cur. pars ſpecialiter & nominatim ad ſententiam audiendam citari conſueuerit: ut uult Rot. dec. 242. retento, in no. & Fel. in ca. conſuluit, uer. ſecundò nota num. 16. de offi. deleg. & Alex. conſi. 105. Ponderatis. col. 2. lib. 5. Nihilominus eueniente caſu ꝙ facta concluſione in cauſa abſque pronunciatione prout quandoque in Rotæ auditorio in ultimis audientiis, quando uacationes generales inſtant, fieri ſolet, ut in dec 705. Sciendum eſt quòd in uacatione, in antiq. ſi poſtea abſque alia citatione ſententia ferretur, defectus talis cum ſit merè iuris poſitiui, & totaliter ex arbitrio iudicis pendeat per uiam reſcripti in eadem Rom. Cu. forſan de facili reparari poſſet, prout et in eadem reparari & ſanari uidemus examen teſtium abſque citatione, cum interrogatoriis tamen aduerſæ partis examinatorum, ac ēt prout ſanantur reliquæ nullitates, quæ meræ ſunt iuris poſitiui, & defenſionem partium non concernunt, ut dicemus infra.

Idem etiam foret, ſi fieret actus a mera ac libera uoluntate facientis dependens: quoniam ad talem actū fiendum puta uidendum fieri declarationem a proprietario rem emphyteuticam in commiſſum cecidiſſe non eſſet pars citanda, per notata in l. in re mādata. C. mand. & Bal. in l. neque natales, C. de prob. cum aliis, de quibus in propoſito per Alex. conſi. 6. circa col. fi. lib. 3. et conſ. 44. uiſa. poſt prin. lib. eo. et melius conſi. 130. difficultas lib. 1. ubi loquitur de teſtibus, abſque citatione examinatis, ꝙ ſuſtinetur quando ꝑſona teſtis erat omni exceptione maior, et contra quā pars non poterit uериſimiliter contradicere per ea, q̄ uoluit Bartol. in l. Theopompus. de dote prealleg. et iſtud reaſſumit Hippo. in l. 1. §. cum quis latrones. ff. de quæſtion.

111 RATIONE partis ſeu litigatoris, liq[illegible] citatio

omi[illegible]

omiſſa non uitiabit, putà ſi generaliter ad totam cauſam citatus non comparuiſſet, quoniam ratione ipſius contumaciæ ad reliquos actus eundem ulterius citari non oportebit, prout notant doct. poſt Inno. in c. conſuluit. de offi. deleg, ubi Fel. col. 5. uer. Tertio nota. et in c. cum olim, ubi idem Fel. ſuper ultimo notabili. de teſtib. et ponit Rot. dec. 345. licet impetrans, in no. cum aliis, de quibus diximus ſupra ſub rub. de null ex. defect. proceſſ. Nam reliquæ citationes, quæ ex ſtylo Rom. Cu. contra hmôi abſentes, et ad totam cauſam citatos non cõparentes in audientia publica, contradictarum fieri ſueuerunt potius ex quadam urbanitate, q̃ neceſſitate fiunt, ut inquit Ro. dec. 93. in fi. et dec. 78. poſt lapſum, et 245. licet, et 223. ſi cõmittatur, in no.

112 Idem foret, ſi litigator fruſtratoriè ab aliquo grauamine appellando a iudicio receſſiſſet. Nam cum eo ipſo tacite proteſtari uideatur, ſe nolle coram tali iudice de cætero litigare, ſi appellationi huiuſmodi nõ
113 renunciauerit ad ſententiam contra eundem etiam abſentem, et non uocatum procedi poterit, iuxta tex. in c. eum qui de dol. et contuma. lib. 6. et clem. 1. eo. titu. Siue aliunde contumax extiterit, uel ex aliqua alia cauſas putà, ꝙ ſua principaliter nõ interfuerit, uel certum fuerit aliquàm illi non competere defenſionẽ aut quòd eſſemus in aliquo alio ex caſibus in quibus de iure citatio omitti poteſt, quos enumerat Ale. in l. de uno quoque ff. de re iud. et Ioan. Mill. in uerb. citatio Fel in c. cum olim, in 7 col. de re iud. Mar. Soc. in rub. de dilat. in 7. artic. principali, ubi recenſet triginta caſus citationem non requirentes, et docto. in l. ne quicquam. §. ubi decretum ubi Iaſon. ponit caſus 19. ff. de offi. præſ. centũ et quindecim recollegit Ant. Nic. in tract. de concor. gl. iuris Ciuil. et Canon. concor. l. 2. quos occurrente caſu uidere poteris: q̃m aliqs forſan propoſito tuo inſeruiet.

114 Et notandum erit, ꝙ ubicunque citatio neceſſaria

non

nõ fuerit,ſi omiſſa ſeu inepte facta reperiet, uel is qui citabatur nõ expectatus fuerit,actus nihilominus ualebit,nec ex defectu citationis impugnabit, ſecũdum Inn.in c.cum inter.in fi.p illũ tex.& ibi Ab. de elect. & Fel.in c.cum ordinem,col.3.uer. & ad hæc.de reſc. & Ang.in l.diuus.col.2.ff.de reſt.in integ.Bal.in l.neque natales prope fin.C.de proba.

115 Si uero fuerimus in caſu neceſſario citationẽ requirente.tunc ſi ex aduerſo fuerit oppoſitum citationem aliquã non pceſſiſſe:uidendum erit nunquid ex proceſſu cõſtet ipſum aduerſarium tpe actus,de quo agitur,pſentem fuiſſe.Nam eo caſu citatus præſumeret: ut declarat Abb.in c.Bonæ.col.pe.extra de elect.poſt Archi.in c.propoſuiſti.82.diſt. cum aliis, de quib.ad propoſitum add.per Hipp.in l.unius.§. ſeruo. uer.ſed iuxta prædicta.ff.de quæſt.

116 Ex pſentia namq; partis purgatur oĩs defectus citationis:ut dixit Ab.in conſi.38.tria ſunt.col.1. uolu.1. Dec.in conſi.449.Viſis duobus,col.2.uerſi.præterea, lib.4.& conſi.618.in caſu.col.2.nu.4.li.5.tenet Ant. Capi.in 1.dec.Neap.col.fi.

Quod et pcedit, ſi pars ſponte & abſq; citatione cõparuiſſet:qm hmõi ſpontanea cõparitio tollit(ut dixi)& purgat oẽm citationis defectum, ut uoluit glo. Bal.Alc.& alii in l.1.in prin.ſi de feri. & idẽ Alex. in conſi.123.uiſo.col.1.lib.2. Solennitas etenim citationis relaxari,& p ſuum æquipollens adimpleri põt, ut dixit Caſſ.dec.2.ſub tit.de iud. in iudicio aũt comparere citationi æquipollet:qa ad illum finẽ citatio inducebat, & propterea menti ac rationi illius legis ſatiſfactum eſt, ideo non curandũ de modo cũ finem habeamus, put declarat Bal.ĩ Spe.tit.de Reo.in uerb. q habeat ius reuocandi. ubi dicit hanc eſſe ueram & cõem opinionẽ, & p eundem in l.ſi accuſatorib.colũ. 2.uerſi.in glo.fuit ibi præſens &c.C.de accu.ita et tenet Abb.in c.tenor.col.fi.de re iud.& diximus ſupra ſub rub.de null.ex defect.cita.iſte etiam defectus purgatur

gatur p ratificationē actus tacitè uel expreſſe ex poſt ſubſecutā:ut probatur in c.qđ ſicuti.& ibi gl.in uerb. conſentire.de elect.& tenet Dec.conſ.274.col.fi.uer. ſecundò reſpondetur.lib.2.

117 Bonū inſuper fuerit cōſiderare nunquid actus ſeu ſententia,quę impugnabuntur, fuerint antiqui: qm̄ tunc pro ſententia & temporis diuturnitate,uidelicet ꝙ ritè & rectè ac citatione pręuia, lata fuiſſe præſumeretur.c.bonæ.el 1.de elect.& ponit Bal.in c.1.col. 5.uer.quæro ſi apparet &c.de mili. Vaſſ.qui cōtuma. cum aliis de quibus per Alex.conſi.105. Ponderatis. col.2.lib.5.& Dec.conſi.123.col.2.lib.2. & diximus ſupra loquendo de mandato.

Si uero oppoſitum fuerit ꝙ & ſi citatio aliqua p̄ceſſit,nihilominus illam tāquā inefficacē & defectuoſam non ualuiſſe,neq; arctaſſe citatum ratione citantis,citati,uel formæ,ipſius citationis:prout plenè tractauimus ſupra,ſub rub.de nullit.ex defect.cita. tunc

118 conſiderabitur modus & cauſa nullitatis intētatæ: qm̄ ſi citatio ex defectu iuriſdictionis ipſius citātis impugnabitur, poteris tunc recurrere ad ea quæ ſupra diximus loquendo de iuriſdictione ſub hac eadē rubrica, & habebis pro regula,ꝙ illud propter qđ tollitur,ſeu ſuſpenditur,uel impeditur iuriſdictio, ſeu poteſtas iudicantis,eidē iudici conſtare debet, & notū eſſe: alioquin ſi de cauſa impeditiua illi non cōſtaret citatio ſaltim quoad conſtituendum ipſum citatū nō comparentem in contumacia,ac eundē uelut contumacem puniendum,regulariter ualeret arg.tex.in l.ſi quis ex aliena.& ibi doct.ff.de iudic.& tex.in l.2.ubi etiam ſcribentes.ff.ſi quis in ius uocatus, & in l. non uidetur.ubi glo.& Bar.ff.eod.titu.de iud. ponit gl.in uerb.niſi cognouerit.in cap.ſi duobus. de appellat.& in cap.cum ordinem.ubi Felin.columm.decima.uerſi. quarta declaratio poſt Panor.ibi,colum.fin.de reſcr. & idem dicas ſi citatio impugnaretur ratione alicuius priuilegii,ſeu infirmitatis,uel alterius legitimi impedi-

pedimenti:quia de his iudici conſtare debuiſſet:aliàs citatio & proceſſus ipſo iure tenerent: ut notāt doct. in l.quæſitum.per illum tex.ff.de re iud.& in d.l.ſi q̃s ex aliena.& l contra maiores.ubi gl.eod. titu.de re iudica.& Canoniſtæ in cap.ſecundò.extra de procuratoribus,& doct.in l.2.§.ſi quis in iudicio.ff.ſi quis cautio.& aliàs ſupra diximus in rub. de nullita. ex defect. iuriſdiction.

119 Si citatio ratione defectus ipſiuſmet citationis oppugnaretur, putà q̃ tempore feriato per iudicem decreta fuiſſet tunc poteris reſpondere,quòd quicquid ſit de iure:in iudiciis magis receptum eſt citationes,& illarum executiones etiam tempore feriarum decerni,& exequi poſſe:ut docet Rot.deciſi.367.ſi cōmittatur.in no.

120 Si diceretur citationem non ualuiſſe, quaſi a iudice non commiſſam,uel ſaltim ad inſtantiā partis decretam non fuiſſe replicari tunc poterit eo ipſo,q̃ de citatione per relationem nuntii ex actis conſtat, partis inſtantiam,& iudicis decretum præceſſiſſe,præſumi debere:ut uoluit Guil.de Cu.in l.ad peremptoriū. ff.de iud.& Ant.Imo.Ab.Fel.& alii in c.1. extra eod. ti.& Lanfr.in c.qm̃ contra. in uerbo citationes. uerſi. item eſt notandum,q̃ citatio &c.extra de prob.& tradit Alex.in conſi.123.uiſo proceſſu. uerſic. & cū nihil appareat. &c.eo.lib.2.

Si opponeretur citationem nō ualuiſſe,quaſi abſq; loco,& tempore decretam, replicabitur q̃ omiſſio eo

121 rundem,ſi fuerimus in iudice ordinario,non uitiat: cum de loco & tempore ſolitis, uidelicet quibus idē iudex ius dicere conſueuit intelligendum ſit:prout de utroque dicit & comprobat Fel. in c. cum M. col.3. circa fin.de conſtitu.& idem poſt alios in c.conſuluit. uerſi.nota ibi in textu ea hora &c.de offi.dele.& Alc. in conſi.48.in cauſa. circa fin.lib. 7. prout hæc & ſimilia latius uidere poteris ſupra ſub rub. de nullit.ex defect.citat.

Inſuper

122 Inſuper tã ad p̃miſſa, q̃ et ad reliquas oppoſitiones q̃ aduerſus citationem fieri poſſent, erit aduertẽdum, nunquid forſan ꝓbari potuerit, ꝙ citatio q̃ defectuoſa & inualida p̃tendit̃ ad notitiã eiuſdẽ aduerſarii ꝑuenerit: ꝑ iliamq; ſufficienter de cauſa mota, ſeu actu contra ipſum fiendo, inſtrui, & certificari potuerit, q̃m tunc ꝓbata hmõi notitia taliter certificatus habebit̃ pro legitimè citato: ut uꝛ tex. in cle. cãm. in fi. & ibi ponunt doct. de elect. & Fel. poſt alios in c. cum contingat. col. 6. uerſi. & pro iſta prima limitatione. de reſcri. & facit tex. in l. 1. § ex edicto. ibi neq; in notitiam peruenit &c. ff. q̃ ſen. ſine appel. reſcind. l. ex cõſenſu. §. fi. ibi eũ q cognouit edictum, &c de appell: tenet Ro. conſi. 410. incip. ut clarior reddat̃ col. 1. cũ plurib. aliis adductis in ꝓpoſito ꝑ Boer. q hoc tenuit dec. 235. col. pe. in prin. & extat deciſi. Rot. 271. ſi de mandato. in nouis. & in ead. Rota ſuper hoc uiget particularis conſtitutio Inn. 8. q̃ uulgo dicit̃ Innocentiana: quam habemus quotidie præ manibus.

123 Talis aũt notitia inter cæteros modos ꝓbabitur, ſi conſtabit citatũ uel citãdũ ſuper eadẽ citatione, uel cõprehenſis in ea amicũ ſeu ꝓcuratorẽ conſuluiſſe: ut docet glo. in d. cle. cãm. in uerb. certa, aut ſi appareret poſt executionem hmõi citationis eundẽ citatum ad talem cãm ꝓcuratorem conſtituiſſe: ut docet Ro. dec. 19. fuit dubitatum. & d. deci. 271. & dec. 402. ſi actor. circa fi. in no. & Aeg. concl. 539. licet. & 364. q ꝑ ſe & ſequitur Fel. in d. c. cũ contingat. & Staſil. de lit. grat. fol. 145. & Saruen. in cõped. ſuper reg. de nõ iudicando, fol. 84. 2. facie. & Boer. dec. 281. col. pe. in fin. uel

124 ſaltim talis defectus de facili, hoc caſu ꝑ reſcriptũ reparari poterit: ut in Ro. cu. quotidie experimur: dũ defectus hmõi citationum ſanant̃ ꝑ reſcripta adiecta clauſula, dummodò ad notitiã citati peruenerit) ꝓut etiam atteſtantur doctores ſupra lati.

Quæ inſeruire poterunt nedum q̃n contra citatione, uerumetiam q̃n contra alius executionem oppo-

neretur, puta de forma ipſius citationis non ſeruata prout in iſtis term'nis proprie loquitur Rot. & Aeg. in ſupra ſcriptis deciſionib.

115 Hæc pauca quoad iuriſdictionis inhabilitatis, ſeu mandati cōparentiū & citationis defectus ꝑcipuos, & releuantes reparandos currenti calamo ꝑlibauimus. Reliqui uero aliunde ꝓuenientes defectus, cum mere iuris poſitiui ſint, neq; partiū, uel iura cauſarū merita concernant, ſed potius ad quendā iuris rigorē cōſeruandū inducta uideanť, in eadē Ro. cu. in uim reſcriptorū de facili reſarciri, & reparari cōſueuerunt, maxime in cauſis beneficialibus, ſeu aliàs qūocunq; ſummariis in qbus iudex ꝓcedere pōt ſimpliciter & de plano, ſine ſtrepitu & figura iudicii, a ſola ueritate inſpecta &c. uigore quarū clauſularū idē iudex ab omni forma iudiciorū a iure ciuili inducta, releuať, & dūtaxat ad formā a iure naturali & gentiū inductā obſeruandā aſtringiť: ideo ſatis fuerit, ꝙ tunc in iudicio interuenerint ea, q̄ inſtruunt, & decidūt: quāuis ea q̄ ordinē, ac ſolennitatē iudiciorū reſpiciunt, omiſſa fuerint: ut uoluit tex. in cle. ſępe. & ibi gl. in uer. defenſiones, & ſcribē. de uer. ſig. & Bar. in conſt. ad reprimendū. in uerb. figura. Anc. in conſi. 97. in q. nu. 2. & cōſi. 383. primo. col. 2. uer. ꝑ iſta ſuperfluo. & Io. mo. in c. fi. in uer. figura de hęre. li. 6. ubi dixit ꝙ iudex ſtātibus hmōi clauſulis pōt incipere ꝓceſſum ab articulis, & illis ꝓbatis proferre ſnīam, q̄ retulit Rot. dec. 33. qñ cōmittitur. poſt prin. in nouis. & Paris de ſind. in §. reſtat unū aliud col. fi. ubi & ſuperius in uerſi. eſt tn̄ ad uertendū. cum plurib. ſeq copioſe de hac materia diſſerit: cum aliis de qbus ꝑ Fel. in c. olim. col. fi. de acc. & in c. 1. col. 17. cum ſeq. de conſtit. & Ant. in c. 2. de iura. cal. Dec. conſi. 445. uiſis col. 4. nu. 21. li. 4. Et talia de iure cōi intelligi debent, qualiter aūt intelligātur, & qui termini ſubſtantiales ēt in ſimilibus iudiciis ſeruari debeant, magiſtraliter ordinarunt dñi de Rot. ex illorū antiquo ſtylo in deciſi. ꝑdicta. 33. & de-

clarant ēt deci.95.dñi oēs.in nouis.Nullitates itaque ex defectu iuris poſitiui inſurgentes in ſimilibus cau ſis uel opponi non poſſunt, uel ſi opponerent de facili (ut dixi) reſarciuntur, & nedū hoc fieri conſueuit in curia in cauſis pdictis, uerumetiā in cauſis pfanis, ante tñ ſniam, & priuſquam de nullitate p parte aduerſam oppoſitū fuerit, uel ēt qñcunq; ubi ageretur de proceſſibus in partibus factis, uel ēt de factis in curia; ſed tunc adiecta clauſula refectis expenſis, uel cōſtito de bono iure. His etenim & ſimilibus caſibus ſolitum eſt obtineri reſcriptū, q iudex cauſæ quibuſcunq; nullitatibus reiectis dummodo ex defectu iuriſdictionis, mandati, & citationis non ſint, ex eiſdē actis ad cōfirmationē uel infirmationē, ſeu cauſæ expeditione perinde ac ſi defectus & nullitates oppoſitæ nō obſtarēt procedat, p quibus facit concluſio Aegid.concl.738. in cauſa mea Gerunden.& Caſſ.dec.4.nu.5. de cauſi. poſſ.& proprie.& Stafil.de lit.grat.& iuſt.152.uer.ulterius notandū eſt.& fol.184.uer.cauſa.ſi in pfana. & Saruen.in d.ſuo compen.fol.36. uer. aliæ tñ nullitates 2.facie.& facie etiam alia deci.Caſſ.dec.2. de iud. loquens de terminis ſubſtantialibus ad dicendū contra articulos, & dicendum contra producta: q ſi omittuntur, proceſſus ſaluari poterit, concurrentibus his de quibus ibi per eum, quem uide, &c.

116 Poſtremo generaliter in materia noſtra prodeſſe poterit, ſi ex aliqua parte actorum cōfeſſio ipſius aduerſarii ſuper eo quod agiē principaliter emanata de præhenderent: qm pceſſus & ſnīa licet ob ordinē iuris nō ſeruatū, aut lapſam inſtantiā uel alias p uiā nullitatis impugnari poſſent, in uim tñ cōfeſſionis hmōi iudicialis ſuſtinebuntur. ex quo confeſſio ad ſui ualiditatē telā iudiciariā regulariter non requirit, ut uoluit Inn.in c.qualiter.& qñ.el 2.col.pc. uerſi. non negamus tamen de accu. Et quia ex tali cōfeſſione iudiciali inducitur notoriū.c. Veſtra.& c.ſi.de cohab.clc. & mul.& Inn.in c.ſtatuimus.col.2.in fi.de offi.deleg.

In notoriis autem ordo iuris. & iudiciorum ſolennitas non requiritur:prout in terminis noſtris dicit Bal. in l.properandũ.in prin.col.4.in fi.C.de iud.& in l.1. col.3.uer.qđ ergo ſtatus.co.ti.& in l.& ſi ſeuerior.colũ.fi.C.in quib.cauſ.infam.irrog. Sententia igitur & proceſſus ſuper iudiciali partis cõfeſſione,quaſi ſuper notorio fundata ſuſtinebitur: neque oppoſitio nullitatis quæ eandẽ cõfeſſionẽ ratione incõpetẽtis iudicis:ſeu inhabilitatis ipſius cõfitẽtis nõ cõcerneret releuabit:ut declarat Bal.in l.fi.col.2.uerſi.quæro qũo.C. de fideicõ.libert.ubi dicit ꝙ licet cõfeſſus de nullit. ex defectu proceſſus obiicere nõ poſſit, poterit tamen obiicere ꝙ perſona cõfitentis non fuerit legitima: & per doct.in c.at ſi clerici.extra de iudi. latè poſt Bart. declarat Alex.in addi. in l.ſi confeſſus.ff.de cuſt. reo. & de quo per Bar.in l.creditores.col.8. uerſi. quintò principaliter.C.de pig.quẽ ad hoc adducit dec.Neap. 191.Abb.ruſſilius,col.fi.& deciſ.182.quia, col.2. ponit Bal.in l.2.cól.2.uer.extra oppono.C.de re iud.ubi dicit ꝙ confeſſus non põt opponere de ineptitudine libelli,ſeu alio iuris ordinẽ non ſeruato,& idem ponit in rub.de iuriſd.om.iud.col.fi.& Alexã. in conſi. 34. Viſo proceſſu.col.2.uer.nõ habet obſtare.li.3.ubi uoluit iudicẽ cõtra cõfeſſum ad expeditionẽ cauſæ procedere poſſe:nõ obſtãte ꝙ proceſſus ſit nullus. Idẽ ẽt uoluit in cõſi.127.uiſa.col.2.in princ.lib.4.& Soci. in c.fi.art.32.de libel.oblat. & Fel.in c.licèt Heiy. col.fi. uer.27.de ſimo.& Abb. poſt alios in c. Piſanis. col.3. uer ult.ſingulariter.nota.&c.de reſti.ſpol. & in c.2.de confeſſ.& in c dilectus.col.fin. de Cap monach.Guid. Pap.deciſ.120.Paris de Put de ſind in uer. executio. uer.pone quòd,circa fi.& Fran.in c.dilecto. col.5. de appel.quem refert & ſequitur idem Fel.in c. cum dilecta,col.18.uer.limita.octauò.de reſcri. cum pluribus aliis ad propoſitum congeſtis per Hip.in l.1.§. diuus.Ant.uerſi.et licèt iſtud dictum Saly. nu.12. ff. de quæſt.Thom.Gram.conſi.40.nu.27.et in fin.

Quamuis igitur proceſſus ex aliqua cauſa non ualuerit, ualebit tñ cõfeſſio corã ſuo iudice emanata: in qt Bal. in auth. offerat. in fi. de litiſc. Abb. in c. cãn. col. 1. uer. contra tex. oppono. de of. deleg. dũmodo (ut diximus) cã annullans pariformiter inualiditatẽ confeſſionis nõ reſpiceret, puta rõne inhabilitatis ipſius cõfitentis, l. clarũ. C. de auth. pſtan. l. ſi filius. la 2. ff. de inter. act. & ponit Bal. in add. Spec. in tit. de cõfeſ. col. 3. uer. qñq; pceſſus. & Ab. in d c. Piſanis. col. 3. in fi. de reſti. ſpol. & Fel. in d. c. cũ dilecta. col. 18. uer. & intellige pdicta. de reſcr. Vel rõne incõpetentiæ ipſius iudicis, ut declarant Cano. in d c. at ſi clerici. & Spec. in ti. de confeſ. §. nunc uidendũ. uer. nunc dicendũ reſtat. cũ aliis de quibus p Ale. 13. conſi. col. 3. uer. fortificari. li. 1. & hanc materiã pſequit Ange. & poſt eũ Aug. cõterraneus meus in tract. maleficiorũ. in uerbo cõparuerunt dicti inquiſiti, & totũ cõfitent. uerſi. qro an confeſſus. fol. 239. ſecundum paruas impreſſiones.

Vel ſaltim ſi tanq̃ ſolennis ſnĩa ob aliquã nullitatẽ ſuſtineri nõ poſſet, nihilominus tanq̃ pceptũ in confeſſum factũ ſuſtineret, iuxta terminos l. ſi debitori. ff. de iud. & l. pinde. in fi. ff. ad l. Aqui. put notanter determinat Rot. dec. 563. utrũ ſi contra reũ. q̃ uide. et facit alia dec. 541. utrũ pceptũ. in anti. et ppterea ſi iudex magis adhæreret opinioni. Ang. poſitæ in conſi. 177. in Dei noĩe &c. et Bal. et Sal. in l. ut debitũ. in fi. C de hær. act. & eiuſdẽ Bal. in l. fi. §. ꝙ ſi actor. uerſi. ulterius &c. C. de iura. prop. cal. dat. uolentiũ ꝙ ſi ſup libello inepto emanaret partis cõfeſſio, uel ꝙ in eodẽ iudicio, ubi adeſſet cõfeſſio omitteret, uel ppoſteraret ordo iudicii, ſnĩa aliqua cõdẽnatoria ſeq. non poſſet &c. Tunc. n. replicari poterit, ꝙ ſi hmõi ſnĩa, tãq̃ ſnĩa non ualebit, tñ eo mõ poterit, uidelicet tanq̃ pceptum factũ in confeſſum. p dec. 558. & ad præmiſſa facit id qđ uoluit Alex. conſi. 75. in cã col. 2. lib. 7. cum ſimil.

127 Inſuper ſtudere oportebit, nunqd nullitas obiecta aliquo modo ex iure, uel ex facto offuſcari, uel ſaltim

dubia reddi poſſit:qm̃ re exiſtẽte dubia cõtra nullitatẽ,et ut actus ſuſtineat,& magis ualeat q̃ pereat iudicari debebit,ꝑ reg.l.quoties,ff.de reb.dub.l.ſi qñ.ff. de le.1.Gallus.§.1.l.Titius §.ſi.ff.de lib.& poſthu.c.in his de uerb.ſig.l.ſi pars.ff.de inof.teſt.l.ſi inter.in fi.ff. de reb.du.ponit Bal.in l.eã q̃.col.10. uer.ſed ſubiũgit C.de fideic.& gl.in uerb.nõ uidebatur,in fi.ĩ l.1.ff.de eo qđ cer.loc.et ponunt Cy.Bal.Imo. in l. cũ teſtam. §.hæc uerba,ꝑ illum tex.ff.de hære.inſt. & Rot.568. utrum ſi contra,in antiq.& Aeg.concl.135.ſi Epiſcopus.Aym.conſi.151.neminem,in fi. bonus tex. in l.ſi putas,ubi Bal.et alii C.de pe.hæ.

128 Sicuti ẽt in dubio uidemus ꝓnunciari appellationem ualuiſſe,nec eſſe deſertã,ut docet Pau.de Ca.in l.1.ff.ſi qs caut.quẽ ſequit Rot. ut ꝑ Caſſ.dec.8. in fi. de app.& dec.ſeq.in fi.eo ti.ubi aſſerit Rot.ita tẽpore ſuo ſeruaſſe,q̃ doctrinã ſecutus eſt ẽt Dec. conſi. 83. diuino,in fi.& in conſi.445.in caſu.col 10. nu.45.& conſi.667.uiſis & conſideratis,in prin. & Alex.conſi. 113.uiſo in prin.lib.5.& in conſi.356.in cã, in princ. lib.3.cũ plurib.aliis ſimilib.ꝑ me poſitis ſupra in prima rub.ſub nu.24.ubi uide. Bonum ẽt fuerit ſi aduerteretur ad nullitatem oppoſitam, uidelicet nunquid fuerit ſolita in loco illo obſeruari, quia illa nullitas ſolum attenditur.quę de facto in loco obſeruatur,ut uoluit Dec.in l.1.in prin.col. 4. ff. qđ quiſque iur. & in le.ſi a me col.pe.c.de ſucceſſ. edict.prout illum retulit etiam & ſecutus eſt Aym. conſi. 137. magiſter col.3. uerſic.2. reſpondeo, & facit quod ponit Bar.in conſi. 144.iudex communis.

Erit ẽt conſilium ꝙ cauſa,quoad ſui merita,quãtũ fieri poſſit,inſtruatur,ut iudici nullitatis ſeu appe.de bono iure partis in negocio principali cõſtet. Nã ꝑſuppoſito ꝙ ſñia prima foret nulla,puta abſq; citatione,uel in die feriato,ſeu ęxtra inſtantiã,uel ex aliquo alio defectu ſniam ipſam cõcernente lata,ſi tñ conſtaret eandem quoad cauſæ merita in ſe iuſtitiam con-

tine-

tinere a iudice appellationis ſeu nullitatis in parte, uel in toto quoad merita & negotiũ principale cõfirmari uel reformari poſſet.arg.l.fin.§.ſi. ff.qđ me.cau. ubi ſup uero debito exacto ꝓceſſus inordinatus toleraſ.& facit l.abſentẽ.C.de accuſa.l.1.§.1.ff.q̃ ſen. ſine appel.reſcin.ꝑ q̃ iura determinauit Bar.in l.ſi expreſſim.col.pe.uer.& dico ꝙ iudex nullitatis &c. de appell.& idẽm Bar.in l.ſi ut ꝓponis.la 1.col.2.uerſic.ex quo habes,ꝙ ſicut cauſa appel. &c. ubi dicit tale uerbũ ab eo nunq̃ alibi auditum. C.quo & qñ. & in l.1. col.fi.uerſi.quæro qd ſi daſ libellus ſuper nullitate.C. qñ prouoc.non eſt neceſſ.& in l.iudex poſtq̃ uerſi.oppono ꝙ ordinarius &c.& l.cõquerebatur.ff.de re iud. quem ſecutus eſt Anch.in cle.1.de re iud. & Ant. in c.dilecto.col.6.& ibi Abb.col.2.de appel.& idẽ Abb. in c.cum Ioannes.in fi.de fid.inſtr.& in conſi.97.Saluatoris.col.1.lib.1.tenet Alex.in cõſi.73. in cã appel. uer.tertiò rñdeo.col.fi.& conſi.181.in cã.col.fi.li.6.&
130 conſi.81.in cauſa inter Gaſparẽ.col.fin lib.7.ubi et ponit ꝙ iudex nullitatis confirmare dẽt tenutã nulliter datã : ſi ſibi conſtat ꝙ de nouo iuſtitia exigente danda foret:de quo plenius ponit Ang. in §. quadrupli col.21.uer.quæro immiſſus.in ſtitu.de acti. Prout idem dicitur de captura non ritè facta, q̃ ſi cõſtat de
131 debito,ſuſtineri põt:ut concludit Pau. de Ca. cõſi. ult.in fi.primæ partis:& ꝑdicta ponit & ſequiſ Dec.in
132 conſi.449.uiſis duobus.col.3.in fin.Aym.conſ.65. ſororib.col.2.& conſi.140.in cauſa ſpolii,in fin.ubi uideas,& conſi.179.in cauſa appel.col.2.in fi. ubi de communi.op. & quòd ſententia nulla quoad merita cauſæ a iudice nullitatis & confirmari poſſit,eſt cõis doctorum ſententia:prout atteſtatur & cõprobat idẽ Alex.in conſi.67.uiſo themate. lib.7. & in conſi. 79. perſpectis,in princip.lib.2.etiam quòd ex defectu iuriſdictionis nullitas prætẽderetur, ut ꝑ eundẽ in cõſ. 111.uiſo themate.ubi de communi pariter atteſtatur libro quinto. & de quo per eũdem in conſi.122. uiſo

proceſſu.in fi.lib.2.& Gui.Pap.quæſt.214.qro. & facit concl.Aeg.295.in cauſa mea.& concl.481. ſi auditor ſecundæ,ubi dicit ꝙ iudex ſecundæ inſtantiæ ſuper nullitate primæ ſnīæ nullæ ex defectu ordinis iudiciarii,uel alicuius termini ſubſtantialis omiſſi pronuncians,ſi repererit dictam ſnīam iuſtam illam confirmare poterit,& eo modo pronuntiare, quo pronunciauerat primus iudex:& Aegidium ſequitur Feli. in c.cum cām.colu.3.in prin.de re iud. Poterit itaq; iudex reiecta nullitate primæ ſnīæ ſi error non fuerit expreſſus in prima ſententia, & cauſa talis nullitatis in ſecunda ſententia ceſſet,eandem quoad merita proceſſus confirmare,ut declarat idem Alex. in conſi.53. queritur.col.3.lib.5.& Dec.conſi.483.pro reſolutio-
133 ne.col.2.nu.8.uel etiam eadem ſententia reiterato prius,ac ſanato proceſſu in toto,uel in parte defectiuo,idem iudex & nullitatem declarare, & ſentētiam eandem quoad merita confirmare, & uitium illius emendare poterit,prout docet Bal.in l.eos.col.3.uerſ. quærunt doct.C.de appel.& in addi.ad Specu.titu.de ſen.col.7.uerſi.ſi appellatur a ſententia nulla.& Frāc. in rub.de appel.col.7.uerſi.quid aute ſi in cauſa Lap. alleg.107.factum col.pen.& Aeg.concl. 523.concluſio ꝙ ſit auditor,& conclu. 404. ſi proceſſus.ubi dixit ex proceſſu ualido poſſe per iudicem appel. proferri nouam ſentētiam,quamuis prima fuerit nulla,ut ibi per eum.& in Ro.Cur.aliquando ad circuitus euitādos concedi conſueuerunt reſcripta, ꝙ idem iudex de nullitate & negotio principali ſimul cognoſcat: ſiue ꝙ ſuper confirmatione & infirmatione primę ſententiæ ſimul & ſemel etiam ex eiſdem actis procedat:qm̄ commixtio conſeruans ius partium, & illis proficiēs admitti debet:ut in terminis inquit Stafileus d.tr.act. de lit.gra.& iuſtit.fol.182.uerſi. ſi pars innodata &c. & ponit Aym.conſi.132.uidetur l.col.4.uerſicu.facit quod ſcribit Alex.ubi uide & in conſi.14.procurator fiſci in fi.Lap.dec.69.num.10. & 13.& in Rota uiget

con-

conſtitutio Innocentiana,per quam auditor ſuper articulo grauaminis,ac negotio principali ſimul ac etiã aliquando (refectis tamen expenſis) omiſſo articulo appellationis, in dicto negotio principali procedere poteſt,ut quotidie practicatur. Idcirco habete iudicẽ proprium ualdè expediet: quoniam ſi coram eo de nullitate ſententiæ, ut cauſa in longum traheretur, diſputabitur:per unum ex ſupradictis modis pronunciandi ipſi actori de facili conſulere poterit.

Et hæc ſunt, quæ pro breui iuuenum exercitatione ſummatim & breui manu hic inſerere libuit,pleniorẽ autem doctrinam, & premiſſorum cognitionem ex doctoribus eorum qui ante me fuerunt,& poſt uenturi ſunt libris, Deo propitio adipiſcentur.

F I N I S.

INDEX PRAECIPVARVM *materiarum in Tractatu de Nullitatibus ſententiarum Domini Sebaſtiani Vantij.*

A

ABſentē iudicare diuinæ, ac humanæ leges ꝓhibent.ti.de nul.ex defec. cita.nu 8.fol. 188

Acceptati, ſeu nominatio nulliter facta nō cōſumit poteſtatē iterū nominādi, & acceptandi tit. quoties & intra quod tēpus, &c. nu.32.fo. 71

Acta iudiciorum ſubſtātialia a lege nō a partibus pēdent: ideo ſi ſint nulla, nō poſſunt a partib. ualidari quamuis partes poſſint ſe adinuicem obligare de illis parendo, & tūc in uim pacti ſuſtinentur & mandantur executioni, etiā ꝙ ſint nulla. titu. qualiter, & quib. mo. ſen. nul. rep. poſ. nu.18.fol. 260

Acta facta cum perſona inhabili puta pupillo poſſūt unica citatione & audientia cū ꝑſona habili repe. & reintegrari & in Ro.cur. poſſet ſuꝑ hoc reſcriptum ipetrari.ti.co.n.90.f. 280

Acta facta corā uno iudice repetenda ſunt corā alio, alias non prodeſſent titu. quot, & quib.mod.nul.in iu.pro poſ.n.127.f. 60

Acta & proceſſus in cā appellationis integraliter ꝓducenda ſunt: nec ſufficit ꝓducere partē.titu.a quo & quib.mo. nullit. proba. poſſ.nu.21.fo. 64

Acta iudicii nō fuiſſe facta probātur ꝑ inſpectionem proceſſus.ti.de nul.ex defect.citat.nu.15.fo. 189

Actor ſi fuerit iudicii incapax putà minor, ex parte rei, opponi poterit de illius inhabilitate & impedietur proceſſus, ne iudi-

cium

ᵵium claudicet. tit. qualiter & quib.mo.ſen.nul.repa.poſſ.nu.85.fo. 278
Actor ſuam intentioně, & reus ſuā exceptioně etiā, qđ eſſent fundatæ in negatiua probare debent. tit.a quo & quib.mo.nul.ꝓba. poſſ.nu.1.fo. 61
Actor ſeu procurator ad lites non facit inuentarium tit.de nul.ex defe inhab. &c.n.145.fo. 173
Actio & libellus in iudicio aptè ꝓponi & cōcipi dēt. tit. qualiter & quib. mod. ſen.nul.rep.poſ.n.6.f.258
Actiones nomē ſi in lib.llo ineptè exprimeret, hodie non uitiat, titu. de nul.ex defect.proceſſ.&c.nu.25. fo. 225
Actus q̃ fiunt per plures ut uniuerſos, ut ꝑ capitulū, collegium & ſimilia rōne inhabilium, q̃ interuenerūt nō uitiantur ti.de nul. ex defe.iuriſ.ord.nu.185. fol. 121
Actus a principe factus ſi aliter ſuſtineri nō pōt, pſumitur factus de plenitudine poteſtatis.tit.de nul.ex defect.iuriſ.deleg. nu. 54. fol. 134
Actus loco nō ſolito & clādeſtinè celebrati, quaſi fraudulēti reprobātur tit. de nul.ex defe. proce.&c. nu.82.fol. 236
Actus contra legē pœnalē factus nō eſt nullus.tit.de nul.ex defe.iuriſd.ordi.n. 124.289. Quid ſi ſit contra iuramentum, uide tit. de nul.ex defe. proceſ.nu. 139.fo. 252
Actus nullus nullū operat̃ poſitiui iuris effectum tit. quoties & intra qđ temp. &c.nu.26.fo. 71
actus nullus habet̃ pro inutili & non facto quoad ꝓiudicinm tertii ſeu cōmodum gerētis, ſecus quoad præiudicium illius ti. eo. nu.53.fo. 73
appellatio qñ interponit̃ a ſnīa reſeruato iure dicendi de nullitate cenſet̃ conditionaliter interpoſitas, uidelicet quatenus ſnīa ſit aliqua titu.quod & quib. mod.nul. prop. poſſe. &c. nu.10.fo. 46
appellatio a diffinitiua etiā ꝙ eſſet nulla ex ſui natura ſuſpēdit deuoluit, & cita. tit.de nul.ex defe. iuriſd. ord.nu.79.fo. 93
appellatio non de uoluit niſi id ꝙ in iudicio pēdere reperit̃, & ſic nō deuoluit petitoriū ſuſpēſum, ti.eo.

num.86.fol. 94

Appellatio ſiue bona, ſiue mala quoad appellantem deuoluit & citat: adeo ꝙ ſi in termino non comparuit, poteſt per audiētiam contradictarum contra eū procedi, dummodò ſit acceptata à iudice, uel à parte. titulo. eodem. numero.88. 94.

Appellatio ut deuoluat reſpectu appellati qui illi nō detulit, eſſe debet legitima & legitimè intimata, prout hic tit. eo. nu. 89. 95

Appellatio ut deuoluat in qualibet cauſa ubi & qualiter in Ro.cu. ſit præſentanda. tit. eo. nu. 90. 95.

Appellatio ſi eſt nulla, nullum operatur effectum: ſi fruſtratoria, iudex apoſtolos concedere debet, ſi fuerint petiti: aliàs proceſſus eſſet nullus, titulo. eod. numero. 142. 108

Appellatio ꝙ ualuerit, & ꝙ non ſit deſerta in dubio ꝓnunciandum eſt, tit. qualiter & quib. mod. ſent. nullit. rep poſſ. nu. 128. 184

Appellatio dicitur auxiliū commune, & qualiter definiatur ſecundum communem opinionem titu quid ſit nullitas. nu. 8. 2

Appellatio à quo ſit iuſtificanda, uidelicet ab appellāte: uel appellato: & quis illorum acta producere, & quid probare debeat ad finem uictoriæ, titulo à quo & quibus modis &c. numero. 20. fol. 64

Appellatio nulliter interpoſita non deuoluit, tit. quoties & intra quod temp. &c. nu. 50. fol. 73

Appellationis cauſa cōmiſſa ſi, de appellatione non conſtat iudici non competit iuriſdictio: & ſatis erit conſtare per cōfeſſionem appellati, tit. de nullit. ex defect. iuriſ. ord. numero. 76. fol. 93

Appellationis cauſa deſerta quamuis cauſa nullitatis non cenſeatur deſerta, ut nume. 38. nihilominus executio nō retardabitur, ut tit. quot. & quib. mod. &c. nu. 35. & 36. fol. 50

Appellationis cauſa ad Ro. cur. legitimè deuoluta, cōtra appellatum proceditur per audientiam literarum contradictarum: etiam ad expeditionē negotii principalis. titul. null. ex defec. iuriſ. ordin. numero. 91. folio. 95.

Appellationi ab alio interpoſitę

poſitæ adhęrere uolens, debet intra decem dies adhęrere, titulo quis poſſ. dice. de null. nu. 26. 30
Appellatione interpoſita ad Papam, ſi interim Papę moritur deuoluitur ad ſucceſſorem & etiam ſede uacante eſt comparendum, tit. de null. ex defect. iuriſ. ordin. nu. 92. 96
appellatione deſerta inſtantia perimitur, & ſententia tunc ſuper negotio principali lata eſt nulla, titulo eod. num. 116. 102
appellatione pendente nihil innouandum, intellige de ualida: ideò illa declarata nulla, uel deſerta attentata eo interim non reuocante, ſcilicet per uiam attentatorum, ut hic 49. cũ ſeq. titul. quoties & intra quod tempo. &c. numero 48. fol. 73
appellare poteſt quilibet ratione ſui præiudicii & intereſſe, titu. quis poſ. dice. de null. nu. 4. 26
appellare prohibitus nõ eſt prohibitus dicere de nullitate: quia remoto uno remedio remanet aliud ſecũdum communem opinionem doctorum declarat, ut nu. 30. tit. eod. num. 33. 35. & 36. 32
appellare non licet de iure ciuili in cauſa momentaneę poſſeſſionis, ſed de nullitate dici poteſt, titu. quis poſ. dice. de null. numero 34. 35. 32
appellare quãuis tertio non liceat, licebit tamen pluries dicere de nullitate ẽt ꝙ in infinitum lis protrahatur, ſecundum practicã, de qua hic titu. quoties & intra quod temp. nu. 3. 67
appellari poteſt ab actu ſeu decreto nullo, & tunc quis ſit iudex appellationis cõpetẽs. tit. Corãm quo poſſit & debeat nullitas proponi, & quis dicatur iudex cõpetens &c. nu. 4. 20
appellãs ſeu de nullitate dicens, uel aliàs grauatus ad iudicem grauantẽ remitti non debet, tit. corãm quo nullitas poſſit & debeat proponi &c. nu. 6. 20
arbiter ſuper iniuſtitia laudi aditus poterit nullitatẽ illius declarare, titu. quot & quib. null. prop. poſ. nu. 19. fol. 43
arbiter & arbitrator ſimul ſimpliciter procedens, ut arbiter proceſſiſſe intellitur. tit. de null. ex defe. iuriſ. ord. nu. 173. 118

aſſeſſorem uel conſultorem capere, uel non remittitur conſcientię iudicantis, tit. eo. nu. 148. 110

Attentata appellatione pēdēte, ſi appellatio deſcribitur non reuocantur per remedium attētatorum, ſed remediū nullitatis, aut ex officio, tit. quoties & intra quod tēpus &c. nu. 49. 61.

Attētata etiam ex mero iudici officio uſque ad concluſionem cauſæ reuocari poſſunt, tit. quot. & quib. mod. nullitas propo. poſſ. num. 23. fol. 49

attentata abſque aliquo iuris ordine reuocari poſſ. titu. eo. nu. 28. fol. 49

Attentatorum cauſa pēdente fatalia cauſę principalis non currunt: intellige, ut h. c, titu. Quoties & intra quod temp. nu. 14. fol. 70

Auditor cameræ apoſtolicæ antiquitus ſolummodo habebat poteſtatem in curiales, tit. de null. ex defect. iuriſd. ord. nu. 103. fol. 98

Auditor audientiæ cōtradictarum olim habebat ordinariā iuriſdictionem. titu. de null. ex defe. iuriſd. delegat. num. 16. fol. 128

Auditores Rotæ in loco antiquorū iudicum qui ſedebant in aula Lateranenſi ſucceſſerunt, tit. de nul. ex defe. iuri. or. nu. 42. fol. 86

Auditores Rotę ī cauſis claris abſque conſilio & uno coadiutorum pronuntiāt, ti. eo. nu. 150. fol. 110

Auditores Rotę in Romana curia ſunt tanq̃ ſtellę in firmamento, & in cognoſcendo ordinarii, in decidendo delegati reputātur, tit. de null. ex defe. iuriſd. dele. nu. 17. fol. 128

Auditores Rotæ non ſubdelegat, nec eorum iuriſdictio prorogatur, tit. eod. num. 18. fol. 128

Auditores Rotæ aſſerunt ſe habere ſtrictā iuriſdictionem, & multa facere ſine ſpeciali mandato recuſant tit. eod. num. 19 128

Auditores Rotę ſimul & ſemel in articulo grauaminis puta nullitatis & negotio principali, uel ēt omiſſo grauaminis articulo ꝓcedere poſſent: ideò bonū eſt iudicem habere propitium, tit qualit. & quibus mod. ſent. nullit. rep. poſſ. nu. 135. fol. 186

Auditores Rotæ in cognoſcēdo ordinarii, in diffiniēdo delegati habentur, ideò eorum ſentētias nullas re-

uo.a-

uocare non poſſunt, titul. pa.num.55. 156
quot.& quib.mod.nullitas in iudicio proponi poſſit, num.15.fol. 22
auditores Rotę habēt iuriſdictionem habitu & non actu, & magis ſtrictam q̄ alii delegati titu.quot. & quib.mod.nul.in iud. ꝓp. poſſ.num.16.fol. 22
Audientia ſi cui per ſtatutū ſeu iudicem denegetur, efficit adeo inhabilis, ut ſententia ꝓ eo lata ſit ipſo iure nulla.tit.de null.ex def. inhab.ſeu manda.cōparentium num.52.fol. 56
Auditorū Rotæ deciſiones tanquam magiſtrales ab aliis iudicibus ſequendæ ſunt, tit.de.null.ex deſe.iuriſ.dele.nu.20.fol. 128

B

Bannitvs id eſt, extra Rempublicam ſuam eiectus, ſi ab imperiali culmine perdit ea quę ſunt iuris ciuilis cōis, ſi à ſola ciuitate perdit ea quę ſunt iuris illius ciuitatis retenta piā te iuris cōis, tit.de nul.ex deſe. inhab. ſeu mandat. comp.num.51.fol. 155
Bannitus captus extra territorium bannientis relaxari debet, tit.de nul.ex defect.inhabil.ſeu mand. cōpa.num.55. 156
Bannitus excommunicato eſt ſimilis, ideo non poteſt eſſe iudex, titu.de nulli.ex defect.iuriſd.deleg.nu.65. fol. 135
Bannitus nulliter ſi vigore ſtatuti occidatur, occidens nō excuſatur, ſed punitur prout hic titu. Quoties & intra quod tempo.&c.nu. 44.fol. 72
Beneficii collocatio q̄ non fuerit facta probatur per inſpectionem libri, in quo talia regiſtrantur, ti. à quo & quib.mod.nullit.proba. poſſ.nu.14.fol. 88

C

Calvmnia ceſſat, ſi nullitas allegata reſultat ex actis, tit.quis poſſ.dicere de nulli.nu.23.fo. 30
Captura ſiue fiat ob cauſam ciuilem ſiue criminalē regulariter abſque iudicis decreto fieri non poteſt, fal lit prout hic, ti.de nulli.ex defect.cita.nu.33.fo. 191
Camerarii apoſtolicæ ſedis poteſtas in quo præcipuè uerſatur, tit.de nulli ex defect iuriſ.del.n.10.fol. 126
Cardinali uel alii magno officiali quoad ſuam iuriſdictionem credendum eſt ſecus quoad alia, ti.de nul.ex defec.

defect.iuriſd.ord.num.17. fol. 82
Cardinales in Ro.cu.præſentes præfectis prætorio abſentes uerò proconſulibus adæquantur: ideò i lorũ ſententiæ nullitatibus ſubiiciuntur tã quælibet ſenten.per remed.nul. impu. poſſ.num.6.fol. 39
Caſſatio habet vim ſententiæ.tit.quot & quib. mod. null.prop.poſ.nu.43.f. 49
Cauſa & ius dicũtur de præſenti, inſtanti ã uerò de futuro: ideò procurator datus ad cauſam quam quis eſt habiturus, uerbum cauſa capitur pro inſtantia, tit.de null.ex defe. inhab. nume.88.fol. 162
Cauſa ciuilis inter laicos ob defectum iudicium ſęcularium, deuoluitur ad cognitionem eccleſiaſticam tit. de null.ex defect.iuriſd.ordin.nume.57.fol. 89
Cauſa feudali non deuoluitur ad ordinarium, niſi ob negligẽtiam domini feud. tit.de null.ex defect.iuriſd. ordi.nu.59.fol. 89
Cauſa ſuffraganeorum non deuoluitur ad Metropolitanum, niſi per uiã appellationis.tit.eo. nu.60.f.90
Cauſa appellationis à grauamine nõ deuoluitur ad iudicem ad quem niſi in euentum legitimæ appellationis, tit.eo.nu.61.fol.90
Cauſa de partium conſenſu poteſt deuolui ad iudicẽ ſuperiorem quãdo iuriſdictio eſt prorogabilis, & nõ aliàs, tit.eod.nu.62.fol.90
Cauſa grauaminis cõmiſſa cum negotio principali eſt conditionalis reſpectu negotii, uidelicet ſi pronuntiatum fuerit malè proceſſum, tit.de nulli.ex defec. iuriſd.ordin.nu.65.fol.90
Cauſa appellationis ad Romanam curiam interpoſita regulariter nõ deuoluitur, ſed cognitio eſt in partibus committenda, tit.eodem nu.66.fol. 90
Cauſa ſemel in Ro.cu.commiſſa propter appoſitionẽ manus Papæ non remittitur, niſi ex magna cauſa, tit.eod nume.70. 91
Cauſa ſemel in palatio cõmiſſa non extrahitur per rationem de qua hic, titu. eod.nume.71.fol. 92
Cauſa appellationis à grauamine ad Papã interpoſitã, & à iudice uel à parte approbata deuoluit ob huiuſmodi multum conſenſum etiam tacitum, titul.

de null.ex defect.iuriſ.ordin.nume.73.118.fol. 92
Cauſa deuoluitur etiam ꝙ appellatio fuerit nulla & nulliter interpoſita ſi modò fuerit à iudice vel à parte approbata,tit. eod. numero 75.fol. 92
Cauſa appellationis à diffinitiua interpoſitę ad Papam,totum deuoluit.eod. tit.num.77. fol. 93
Cauſa ex ſpeciali mandato Papę in curia commiſſa dicitur deuoluta,tit.eod. numero.81.fol. 93
Cauſa cenſetur ad curiam deuoluta,quãdo partes in ea ſunt pręſentes, titul.de null.ex defect.iuriſd.ordi. nume.84.fol. 94
Cauſa propria quomodo intelligitur,titul.eodem nume.93.fol. 96
Cauſa in propria nemo ſententiam dicere poteſt,& ſi dixerit,eſt nulla,titu.eod. nume.94.fol. 96
Cauſa in totum principi remiſſa,poſtquam illi fuerit præſentata tollit omnem poteſtatem iudici remittẽti,titu.eo.nu 145.fol.108
Cauſa ſemel effecta ſummaria in quacumque inſtantia ſummaria reputatur, titul.de nullita. ex defect. proceſſ.num.58.fol. 132
Cauſa ſimplici commiſſa intelligitur commiſſa ciuiliter & criminaliter,& tam reſpectu ꝓprietatis quàm poſſeſſorii : & tam quoad cognitionem quàm diffinitionem : & cũ omnibus ſuis incidentibus & depẽdentibus :uide hic exempla,titul.quibus mod.ſent.& proceſſ.nume. 68. fol. 263
Cauſę requirentes ſpeciale mandatum remiſſiuè, tit. de nullit.ex defect. inhab. ſeu mandat.compa.numero.90.fol. 162
Cauſæ criminales non compræhenduntur in mandato.generali.tit.de null. ex defe.inhab.ſeu man.com. num.92.fol. 163
Cauſæ beneficiales ſub generali mandato includuntur tit.eo.nu.93.fol. 163
Cauſæ maiores beneficiales, ac ſpirituales de ſui natura de facili ad curiam deuoluuntur,titulo de null. ex defect.iuriſd.ordin.nume.67.fol. 91
Cauſæ clericorum ac perſonarum eccleſiaſticarum,ac laicorum temporali iuriſdictioni eccleſię ſuppoſitorum de facili ad curiam

deuoluuntur,titul. eodem numero.68.fol. 91
Cauſę appellationum à grauamine in curia commiſſæ deuoluunt totum nego tium principale, etiam ꝙ appareat malè pronunciatum, titulo eodem numero.69.fol. 91
Cauſæ in Romana curia om mitti ſolitæ quæ ſint, titu. de null.ex defe.iur. ordin. num.83.fol. 94
Cauſæ cognitioni ſedis Apoſtolicæ reſeruatæ,tit eod. num.98.fol. 97
Cauſa ab ordinariis ac etiam ſecularibus iudicibus cognoſcendæ clericis commit.poſſ.tit.de nul.ex def. iuriſ.deleg.nu.68.fol.136
Cauſæ Guardianis ſeu minini ſtris fratrum minorum, ac prioribus mendicantiũ, & ſimilibus à ſede Apoſt. committi poſſ. titul. eod. nume.80.fol. 137
Cauſæ habentibus ſimplices adminiſtrationes; & officia Eccleſiaſtica, prout ſacriſtę, cuſtodes,camerarii, theſauſarii, & ſimiles com mitti non poſſ. eod.titul. num.81.fol. 137
Cauſæ monacho adminiſtrationem in cathedrali eccleſia habenti committi poſſunt.tit.eo.nu.82.fol. 137
Cauſæ cognitio eſt de ordine ſubſtantiali iudiciorum,& à iure diuino deſcendit, titu.de null.ex defe.proceſſ. nume.30.fol. 226
Cauſę cognitio debet actum præcedere,non ſequi:quia talis præpoſteratio uitiat, tit eo.nu.32.fol. 226
Cauſæ publici iuris humani & diuini in quibus quiſq; de populo audit, quæ ſint tit.de null.poſſ. dicere de null.num.8.fol. 26
cauſæ in conſiſtorio principis commiſſæ ſi iuris ordo omitteretur facilius impugnarentur quàm alię, tit. an quælibet ſent.per remedium null.impug.poſſ.nume.24.fol. 43
Cauſam eſſe deuolutam in dubio iudicandum eſt,tit. de null.ex defect. iuriſd.ordin.num. 80.fol. 54
curationis præſtatio de li. ꝑ ſequen.& alias iuxta formam authen.Generaliter, C.de epiſ.& cle.non cenſetur ſubſtantialis.tit.de nullit. ex defect. proceſſ. nume.46.fol. 230
cautio rati exigit ut ſaltim pro expenſis recuperandis parti conſolatur,titu.Quibus modis ſente.null.rep. poſſ.

poſſ.nu.98.fol. 282
certum dicitur non ſolum quod eſt certum ex ſe,ſed etiam quod eſt certũ per relationem ad aliud tit.de null.ex defect.cita.nume. 138.fol. 213
c.ut debitus,loquitur de iudice ordinario ſecundum cõem lecturam, in tit. de nullitate ex defectu iuriſd. ord.nu 63.fol. 90
c.ſtatutum de reſcriptis in 6. de cauſis cõmittendis non procedit in ordinario, tit. de nullit.ex defe.iuriſ. deleg.nu.67.fol. 136
cæcus pro ſeipſo in iudicio ſtare poteſt, titu.de nul.ex defect.inhab.&c.numero. 27.fol. 152
cæcus poteſt iuriſdictionem prius quæſitam retinere & exercere,ſed de non acquirere non poteſt,tit.de.nullit.exdefect.iurid.numero 42.fol. 132
cæcus retinet feudum paternũ,ac in baronia & iuriſdi.paterna ſuccedit, eodẽ tit.num.43.fol. 132
citatio adeo eſt ſubſtantialis ut ſententia etiam in fauorem abſentis non citati lata non ualeat, titu.de nul. ex defect.citation.nnmero 10.fol. 188
citatio ad comparendũ,non ad deliberandum fieri conſueuit,tit.eo.nu.18.f. 189
citatio in quibus caſibus nõ ſit neceſſaria remiſ eo.tit. nu.21.fol. 190
Citatio inualida pẽdentiam litis nõ inducit,iuriſdictionem nõ perpetuat,nec præſcriptionem interrumpit, tit.eo.nu.24.fol. 190
citatio quod fuerit inualida qualiter contingere poſſit tit.de null.ex defect.citat. nume.26.fol. 191
citatio qualiter poſſit eſſe nulla ratione iudicis citantis,tit.eo.nu.27.fol. 191
citatio talis eſſe debet, ut citatus poſſit certiorari de actu fiendo,& illi contradicere,alias ſi generalis æquiuoca,uel obſcura, nõ ualeret,tit.eo.nu.30.fol. 191
citatio ex ſui facie ſeu per uiam notorii iniuſta,temeraria & impoſſibilis impunè ſperni poteſt.titu.eod. num.28.fol. 191
citatio in dubio præſumitur iniuſta, niſi à circumſpecto iudice decreta fuerit, tit.eod.nu.29.fol. 191
citatio pro ſui ualiditate qd & quod requiret, titul. de null.ex defect.citat.nume. 31.fol. 191

 ci-

citatio ſiue realis,ſiue uerbalis per iudicem decerni & committi debet.tit.eo.nume.32.fol. 192
citatio etiam uerbalis à iudice committi non debet, priuſquam petitioné partis audierit,tit.eodem, numero.35.fol. 192
citatio generalis videlicet de quacunque perſona & in quacunque cã illius aliter non expreſſis muiuó committi non dẽt:ſed citandorum nomina exprimenta ſunt,tit.de nul.ex defec.citat.num.36.fol. 192
citatio verbalis cauſæ cognitionem non requirens poterit à nuntio fieri in uim generalis commiſſionis de citando: ſecus ſi citatio foret præiudicialis,aut abſque cauſę cognitione concedi non conſueuiſſet tit. de nulli. ex defect. citatio. num.38.fol. 192
citatio ꝙ à iudice fuerit decreta ſiue commiſſa ex actis conſtare debet,tit. eo. num.40 fol. 193
citatio præſumitur commiſſa,vbi conſtat de relatione nuntii aſſerentis ſe iudicis mandato citaſſe, & hoc in cauſa ciuili & de conſuetudine.tit.eo.nu.42.fol. 193
citatio ad inſtantiam partis decerni & commiti debet tit.de nulli.ex defect. cita. num.44.fol. 194
citatio poſtquam fuit ꝑ nuntium relata præſumitur,ꝙ fuit ad inſtantiam partis decreta.ti.eo.nu.45.f.194
citatio tempore feriarum etiam in honorem Dei pro die non feriato, decerni & exequi poterit maxime de conſuetudine quamuis de iure dubium ſit.titul.eod. nume.46.fol. 194
citatio prima quæ de longinquo fit,debet continere poteſtatem iudicis citantis aliàs citatus non fieret cõtumax,titul. eodem numero 47.fol. 194
citatio debet continere in ſe nomen & cognomen iudicis citantis, ne fiat dubia & æquiuoca, titul. eodem nume.48.fol. 195
citatio nomen & cognomen partis citantis cõtinere debet, titu.de null.ex defe.citat.nume.49.fol 195
citatio rem ſeu titulum cauſæ in qua quis uocatur, cõtinere debet, titul. eodem nume.50.fol. 195
citatio ſpecialis ad quemlibet actum iudiciarium requiritur,nec ſufficit generalis

lis ad totam cauſam: quando citandus eſt præſens in ciuitate iudicii, tit. de null. ex defect. citatio. numero. 57. fol. 196
citatio debet continere nomen & cognomen ipſius citandi ob rationes de quibus hic, tit. eo. nu. 58. f. 196
citatio generalis contra omnes ſua intereſſe putantes licet de iure fieri poſſit, tamen aliquam certamen p ſonam non arctat, tit eod. nume. 60. fol 197
citatio continẽs impoſſibile facti ſeu iuris non ualet, titul. eod. nu. 68. fol. 199
citætio ſine termino ualet: & intelligitur, ut compareat quã citius poterit: ſed cautius eſt illum apponere, titul. de nul. ex defect. citat. nume. 71. fol. 199
citationi neceſſario non eſt apponẽda hora, ex qua intelligitur de ea qua actus communiter expediri conſueuit tit. eo. nu. 72. f. 200
citatio continens horam vel locũ, ſi actus diuerſa hora uel loco ipſo citato abſente fieret, non ualeret, titul. eo. num. 73. fol. 200
citatio debet eſſe in forma ſolita, & cum clauſulis cõſuetis, tit. eo. nu. 75. f. 201
citatio continens inſolitum eſt nulla, uel ſaltim citatus ſi non compareat excuſandus eſt, tit. eo. nu. 77. 201
citatio fuit inducta ad certificãdum abſentem, ideò decerni & exequi debet eo mõ, quo facilius abſens ueriſimiliter certificari poſſit, tit. eo. nu. 81. 201
Citatio etiã in principio cauſæ fieri poteſt domi ſolitæ habitationis, quando non reperitur principalis, nec procurator, tit. eod. uidelicet de null. ex defect. cita. num. 87. 203
Citatio quę fit domi debet fieri publice & alta uoce, & copia in oſtio domus affigi, uel in manibus famlliarium, dimitti, alias non arctaret, tit. eo. nu. 88. 203
citatio domi regulariter fieri non põt, niſi in ſubſidiũ, quatenus perſona non reperiatur, tit. eo. n. 90. 203
citatio priuſquam fiat domi regulariter pręcedere dẽt diligentia de perſonam reperiendo, titu. eodem. numero. 63. 198
Citatio in dubio domi non perſonaliter facta præſumitur, & propterea citatus nõ comparẽs dicitur ficto contumax, tit. de nulli. ex defe

defec.citat.nu.97. 305
Citatio generaliter ad totam cauſam,uel etiam particulariter ad aliquem actum etiam ꝙ nõ comparuerit, vel dixerit nolle comparere quando præſens eſt ad re iquos actus citari debet de quo uide hic tit.eodem nume.98. 205
Citatio qua aduerſus abſentes utitur Romana curia, fuit ex iuris rationibus excepta, tit.eo.nu.100.206
Citatio n qua iudex comminatur ſe ad expeditionem cauſæ proceſſurum habet uim peremptoriæ,titu. de null.defe.cit.nu.101. 206
citatio unica quando fit pro tribus,debet apponi uerbum peremptoriè, uel ſaltem æquipolens,titu.eod. num.102. 206
citatio generalis ad totã cauſam etiam cum oppoſitione peremptorii toleratur propter diſtantiam locorũ, ac difficultatem citandi, necnon partium diſpendia tit.eod.nu.107. 206
citatio in cathedrali ac beneficio eccleſiaſtico de quo agitur,quando tale beneficium non requirit reſidentiam fieri non põt niſi præcedat diligentia de perſonam reperiendo, titul. de nul.ex def.cit.n.120. 207
citatio domi uel in eccleſia fienda ſatis eſt quod publicè legatur, & detur copia petenti, nec requirit affixio,tit.eo.nu.121. 207
citatio per edictum non afficit ignorantes, & eſt exorbitans,ideo non egreditur terminos,cle.penul.de iudi.tit.eo.nu.125. 208
citatio per edictum in Rom. cu. non conceditur niſi ex ſpeciali mandato Papæ, quia hoc uidetur ſibi ſoli reſeruatum,tit. eodem numero 126. ibid.
citatio per edictum non conceditur ab ipſo Pontifice niſi cum clauſula, conſtito ſummariè de non tuto acceſſu &c. unde iudex eam non decernit, niſi de hoc ſummariè conſtiterit, tit. eod.nu.127. ibid.
citatio per edictum publicum poteſt in caſibus à iure permiſſis à laicis iudicibus decerni, titul. eodem num.129. ibid.
citatio per edictum publicũ in quibus locis ſit exequẽda,tit.de null.ex defec.cit. num.130. ibid.
citatio per ediſtum publicũ licet in ſe ſex loca conti-

neat uidelicet tria in curia & tria extra curiam, tamē ex ſtylo ſatis fuerit exequi in quatuor. uidelicet duobus in curia & duobus extra curiam titul. eodem nume. 133. 209

citatio per edictum debet publicè legi, affigi & affixa ꝑ tempus congruum dimitti, titulo. eodem numero. 134. fol. 210

citatio per edictum ſatis eſt ſecundum ſtylum palatii ꝙ affigatur etiam ꝙ non fuiſſet lecta. titulo. eodem num. 135. 210

citatio originalis non autem copia eſt affigenda, titu. de nullit. ex defect. cita. num. 136. fol. 210

citatio ꝑ ediſtum uideretur formiter executa, ſi nūtius referret executam fuiſſe, prout in ea, ex quo in ea aderat unicus modus exequendi tit. eo. nu. 137. 213

citatio quæ non fit per edictum cum habeat triplicē modum exequendi non ꝑficitur, ſi uuntius referat ſe feciſſe prout in ea. titul. eod. num. 139. 214

citatio per edictum non inducit uerā notitiam, ideo non ſufficit ad aliquem excommunicādum, uel ſuo beneficio priuandum tit. eod. num. 141. ibid.

citatio generalis per edictū contra omnes ſua intereſſe putantes fit in caſu quo non ad ſit certus contradictor, alias nō efficeret: ideo antequam fiat inueſtigandum eſt nūquid adſit, qui ex actu illo principaliter lædi poſſit, & talis nominatim citandus eſt, titul. eod. num. 142. ibid.

Citatio generalis per edictum fieri conſueuit contra conſanguineos & amicos minoris & abſentis ex cauſa probabili, non ex uoluntaria, tit. eo. nu. 143. 214

citatio habet quatuor partes decretum, formam, executionem & relationem illius, tit. eod. numero. 145. ibidem

citatio ꝙ fuerit executa debet conſtare iudici antequam ad actum progredlatur, alias actus non ualeret: fallit tamen prout hic, eodem titulo, nume. 146. ibidem.

Citatio quod interuenerit ſeu actum præceſſerit, non probatur ex narratiua ſententiæ quando illa fertur in abſentem, & non tractamus de ſen-

tentia antiqua.ti.eod.nu. 147.fo. ibid.

Citatio q̃ de longinquo fit ſ̃m Rom.cu. ſtylũ uniuerſis dirigitur exequenda: ideo fruſtra diſputat de poteſtate exequen. tit. de nul.ex defec.cita. n. 148. fo. 25

Cautio rati exigitur ut ſaltẽ ꝑ expenſis recuperandis alteri parti conſulatur. ti. qualiter ſñiæ & proceſſus qui dicuntur nulli &c.nu. 98.fo. 282

Citatio poſtq̃ cauſa fuit diſcuſſa, cognita, & iſtructa, eſt ſolennitas iuris poſitiui, ideo tunc omitti poſſet ti.quib.mod.ſen. nul.rep. poſſ.nu.107. 285

Citatio ex ſtylo in multis locis facta cõcluſione in cauſa omittitur quoad ſñiam audiendam tit. eod.num. 109. 286

Citatio in Ro. cur.ad ſñiam audiendã nolatim fieri cõſueuit facta tñ cõcluſione in cã ſi omitteret, poſſet p uiã reſcripti ſuppleri, ꝑut aliæ nullitates iuris poſitiui ſuppleri conſueuerunt eo.ti.n.110. ibi.

Citatio quib.caſib.nõ ſit neceſſaria, uel de iure omitti poſſit remiſſiue ſub ti. eo.nu.113. 287

Citatio ubi nõ eſt neceſſaria ſi omittit, uel ineptè fit, aut nõ expectatur is q fuit citatus, nõ uitiat ꝓceſſũ, eo.ti.num.114. ibi.

Citatio in ſñia ſeu actu antiquo ex tẽporis diuturnitate p̃ſumitur.eo.ti.num. 117.f. 288

Citatio ſi impugnet ex defectu iuriſdictionis qd agendũ ſit & regula eſt, ꝙ illud ꝑ qd tollitur, ſuſpendit uel impeditur iuriſd. ipſi iudici allegari, & cõſti.dẽti.eo.nu.118.fo. ibi.

Citatio t̃pe feriarum decerni & exequi põt.ti. eo.n. 119.f. ibi.

Citatio eo ipſo ꝙ de ea ꝑrelationẽ nuntii cõſtat ꝙ ad partis inſtantiã, & a iudice decreta fuerit p̃ſumit. ti.eo.nu.120.fo. ibi.

Citatio abſq; loco & tẽpore per iudicem ordinariũ decreta, ualida exiſtit, ti.eo. nu.121.fo. ibi.

Citatio ẽt nulliter decreta, ſeu alias defectuoſa, ſi per illã citandus certificatus eſt, afficit & arctat perinde ac ſi q̃s legitimè citaretur, ti.eo.n.122. 289

Citatio ꝙ ad notitiã citati peruenerit, qualiter ꝓbari poſ-

poſſit.ti.eo.n.123.f. ibid.
Citationis defectus cū clauſula dūmodò ad notitiam citati pueneriṫ in Ro.cu. p reſcripta ſanari conſueuit,ti.eo.nu.124.f. ibi.
Citatio nulla nō incidit litis pendentiā neq; iuriſdictio nē perpetuat, nu.28. nec pſcriptionē pacificā inter rūpit 29. & 31. neq; malā fidē inducit 30.ti.quoties & intra quod temp. &c. nu.27.fo. 71
Citatio qñ pars in iudicio nō eſt pſens,eſt de ſubſtātia iudicii,ti.de nul. ex de fe.proceſ.n.27.fo. 225
Citationis nullitas & defectus inter alias potentiſſima eſt, qa defenſionē reſpicit,ti.de nul. ex defect. cita.nu.2.fo. 187
Citationis ſolennitas eſt iuris naturalis nō pp ſe,ſed propter defenſionē,tit.eo. nu.6.fo. 188
Citationis ſolennitate uſus eſt Deus aduerſus primū hominē ut iudicib. ſeculi exēplum daret ſub eod.ti. num.7.fo. 188
Citationis defectus, nec a principe,nec a ſtatuto ſup pleri pōt tit.de nul. ex de fe.cita.num.9.f. 188
Citationis defectus duplici mō qrit, primo an q̄s fuerit citatus,ſcdo an citatio ualuerit, ti.eo.n.1. 187
Citationis uitiū ſeu nullitas reddit proceſſum nullum ti.eo.num.22.f. 190
Citationis decretum ſeu cōmiſſio dr interlocutoria, ti.eod.nu.51.fo. 195
Citationis decretū intelligiṫ ſm formā iuris, ideo com miſſio de aliquē citando intelligiṫ in pſona primo, alioquin domi.tit.de nul. ex defe.cita.n 95.f. 204
Citationis executio domi facta p nuntiū nō referentē ſe feciſſe diligentiā nō ualet.ti eo.n.96.f. 204
Citationis forma q̄ in Rom. cu.decerni conſueuit con tra abſentem, & in remotis partibus exiſtētem tit. eo.nu.99. 206
Citationis ī termino ſi actor nō cōparuerit, & primus actus circunducat nihilominus idem actor poterit contra citatū non cōparē tem qñcunq; p audientiā contradictarum procedere,tit.de nul.ex defe.cita. nu.111.fo. 208
Citationis in termino actor dēt cōparere, & contumacia rei non cōparentis ac cuſare,ti. de nul.ex defe. cita.

cita.n.112. 208
Citatio ordo eſt ut perſonaliter primo. Secūdo ut domi uel in Eccleſia: alias ꝑ edictum & non dēt a iudice prçuerti,quia non ualeret proceſſ.tit.eod.nume. 123. 210
Citationis ꝑ edictū publicū forma ſm Ro.cu. ſtylum q̃ ex mente iuris colligiť. ti.eo.n.131. 211
Citationis forma ab executore diligenter ſeruanda eſt, alias citatio non ualeret,ti.eod.nu.132. & nu. 152. 211
Citationis copia ſi petať dari dēt in forma authētica expenſis ipſius citantis, & qñq; citati.tit.eo.nu.151. 285. 215
Citationis per edictū loca debēt eſſe uicina domicilio ipſius citandi.tī.eo. num. 140. ibid.
Citationis defectus cū clauſula dummodo ad notitiā citati peruenerit in Rom. cu.per uiā reſcripti ſanari conſueuit.ti.quib.mo.ſen ten.nul. reparari poſſ. nu. 124. 282
Citationis defectus & nullitates.ti.de mod. & ord.ui dendi proce.&c.n.6. 16
Citationis defectus eſt de iure naturali,ideo uitiat ſententiam principis. titu.an quęlibet ſententia per remed.nul.impug. poſſ.nu. 14. 41
Citationis neceſſario libellus nō eſt inſerēdus, & ſi inſerať tolliť citatio facultas petendi dilationē ad deliberandū. ti. de nul.ex def.cit.n.52. 196
Citationi nedum inſerēdus eſt titulus cauſæ,ſed etiā noīatim dēt apponi actus qui explicandus eſt.ti.eo. nu.54. 196
Citationi dēt inſeri locus tutus & honeſtus,ad quē qs uocatur.ti.eo.n.61. 197
Citationi iudicis tā ordinarii q̃ delegati qñ locus ſit inſerēdus.ti.eo.n.63. 198
Citationi dēt apponi dies & terminus ꝑ quo qs uocať ti.eo.nu.65. 198
Citatio apponi dēt terminus cōgruus,alias ſi nimis breuis, nō arctaret citatū ad comparendum ēt cū primum poſſet.ti. de null.ex def.cit.nu.67. 199
Citationes in pluribus locis de conſuetudine ſine iudicis authotitate fieri ſolēt. ti.eo.n.39. 193
Citationes quæ in partibus exequantur hodie ex cōi-

obſeruantia p̄ſentantur p̄ publicos tabelliones,& ſic euitatur difficultas, nunquid ſoli nuntio ſi creden dum.ti.eo.nu.149. 215

Citatus quod q̄s non fuerit, probatur eo ipſo ꝙ de cõtrario nõ cõſtat.de nul.ex def.cit.n.12. 189

Citatus ꝙ q̄s non fuerit ꝓbaē per inſpectionē actorũ.ti.eo.nu.14. 189

Citatus p̄ſumitur qui in iudicio reperitur qñ ab illo abeſſe conſueuit. tit.eod. n.16. 189

Citatus nulliter nõ tenetur cõparere.ti.eo n.23. 190

Citatus ad diē feriatum an teneatur comparere,& de iure ciuili uī;ꝙ nõ, ſecus de iure canon. tit. eo.nu. 66. 198

Citatus domi dr̄ ficte contumax,ideo a ſnı̄a cõtra eũ lata intra decē dies a die ſcientiæ appellare poterit tit.eo.n.62. 198

Citatus ad totam cām ſi non cõparet elapſa die aſſigna ta pōt contra ipſum tanq̃ contumacem abſque alia citatione ad u teriora ꝓcedi.ti.eo.n.109. 207

Citatus ad totam cām ſi non comparet ex ſtylo palatii cõſueuit ad reliquos actus fiendos citari in audiētia contradictarum.ti.de nul. ex def.cit.n.110. ibid.

Citatus ad totam cām ſemel cõparendo citationem ge neralē adimplet,ideo & ex poſt ad reliquos actus fien dos ſingulariter citandus eſt.ti.eo.n.113. 208

Citatus ad totā cām dēt cõparere. & uſq; ad expeditionē cauſæ perdurare,alias ſi lite pendente nõ di miſſo procuratore recederet,uirtute primæ citatio nis,cõtra ipſum quaſi con tumacē per audientiā cõtradictarum prociderertur ti.de nul.ex def.cita.num. 114. ibid.

Citatus quem iterum citare difficile eſt, ut puta ꝙ eſt irreperibilis, nec hēt domũ permanentē, ſeu habi tat in ſuburbiis, cogēdus eſt ad eligendum locum ī quo citari poſſit. titu.eo. nu.117 209

Citatus ad locum non tutũ, puta ob inimicitias capitales,ſeu hoſtiũ incurſus, ēt ꝙofferretur ſaluus con ductus, uel ob peſtem, ſi nõ cõparuerit, excuſatur. ti.de nul.ex def.iuriſ ord. nu.165. 115

Citatus generaliter ad totā cau-

[illegible] caiēn.
[illegible]
[illegible] ouitte,
[illegible] & ſui
[illegible] debet, a-
[illegible] ci. co.
[illegible] 204
[illegible] ericus, &
[illegible] tur, nec
[illegible] em habeat
[illegible] ecclefia, q̄
[illegible] um req-
[illegible] ſui
[illegible] num. 118.
[illegible] 205
[illegible] clericus, &
[illegible] domi
[illegible]
[illegible] in
[illegible] & in
[illegible]
[illegible]
[illegible] &
[illegible]
[illegible] per
[illegible]
[illegible]
[illegible] num.
[illegible] ibid.
[illegible],
[illegible]
[illegible] a
[illegible]
[illegible] nale.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] nal.

nul.ex defe.cita.n.17.189
Citatio non pōt is q̄ nō fuit expreſſus in citatione ēt ſi adſit clauſula de citādo oēs quorum intereſt,licet hoc in curia ex benignita te toleretur,ti.n. 59. 197
Citari dēt pſonaliter is q̄ in ciuitate reperiť, maximè in prin. cauſæ & re alicuius ponderis.ti.eo. nume. 83. 202
Citari pōt p edictum publicum qñ acceſſus non eſt tutus ad pſonam, & domicilīū ipſius citandi.ti.eod. num.124. 210
Citari qūo debeat collegiū, ſeu uniuerſitas, aut capit. tit.de nul.ex defe. cit.nu. 144. 214
Citari domi pōt is q̄ ſemel perſonaliter citatus, uel p ſe in iudicio comparuit maximè poſt litem conteſtatam.ti.eo.n.91. 203
Ciuitates ſingulares in pleriſque locis habent hodie diſtincta regimina,prout olim habebant prouinciæ. tit.de nul.ex defec.iuriſd. ord.n.36. 84
Ciuitates Lōbardiæ per pacem Conſtantiæ conſecutæ ſunt iuriſdictionem in illarum territorio.ti. eod. nu.37. 85
Ciuitates hodie multa ex priuilegiis & pmiſſione principis faciunt.ti.e n.38. 85
Ciuitates Italiæ merum imperium ſibi præſcripſerūt ac pleraque uſurpant. tit. eo.nu.39. ibid.
Chriſtiani tātum de iure capaces ſunt iuriſdictionis. ti.de nul.ex defec. iuriſd. ord.n.50. 87
Clericus teſtis coram iudice ſeculari falſum deponēs, nunq̄d ab eo poſſit puniri.ti.eo.n.50. ibid.
Clauſula non obſt.&c.habēt uim caſſationis.ti.quot & quib.mo.nul.in iud. ppo. poſſ.nu 44. 51
Clauſula nullius momēti ſit &c.importat ipſo iure.tit. eo.n.49. 52
Clauſula uiribus careat &c. intelligiť ipſo iure , prout ēt qñ lex iubet aliq̄d non ualere. 147
Clauſula oī meliori modo, &c. multum operať quoad ualiditatem actus.titu. de nul.ex defe.iuriſd.ord. nu.174 118
Clauſula ſi intereſſe non pt, intelligitur ſi nec p ſe,nec per aliū ti.e.n.181. 120
Clauſula illa q̄ apponi cōſueuit in ſententiis uidelicet lata,data &c.nē eſt de ſub

ſtan-

defect.iuriſd.ord.num.17. fol. 82
Cardinales in Ro.cu.præſentes præfectis prætorio abſentes uerò proconſulibus adæquantur:ideò i lorũ ſententiæ nullitatibus ſubiiciuntur ti.an quælibet ſen ten.per remed.nul. impu. poſt.num.6.fol. 39
Caſſatio habet vim ſententiæ.tit.quot & quib. mod. null.prop.poſ.nu.43.f. 49
Cauſa & ius dicũtur de præſenti,inſtnti ſi uerò de futuro:ideò procurator datus ad cauſam quam quis eſt habiturus,uerbum cauſa capitur pro inſtantia, tit.de null.ex defe. inhab. nume.88.fol. 162
Cauſa ciuilis inter laicos ob defectum iudicium ſęcularium,deuoluitur ad cognitionem eccleſiaſticam tit. de null.ex defect.iuriſd.ordin.nume.57.fol. 89
Cauſa feudali non deuoluitur ad ordinarium, niſi ob negligẽtiam domini feud. tit.de null.ex defect.iuriſd. ordi.nu.59.fol. 89
Cauſa ſuffraganeorum non deuoluitur ad Metropolitanum, niſi per uiã appellationis.tit.eo.nu.60.f.90
Cauſa appellationis à grauamine nõ deuoluitur ad iudicem ad quem niſi in euentum legitimæ appellationis,tit.eo.nu.61.fol.90
Cauſa de partium conſenſu poteſt deuolui ad iudicẽ ſuperiorem quãdo iuriſdictio eſt prorogabilis, & nõ aliàs,tit.eod.nu.62.fol.90
Cauſa grauaminis cõmiſſa cum negotio principali eſt conditionalis reſpectu negotii,uidelicet ſi pronuntiatum fuerit malè proceſſum,tit.de nulli.ex defec. iuriſd.ordin.nu.65.fol.90
Cauſa appellationis ad Romanam curiam interpoſita regulariter nõ deuoluitur,ſed cognitio eſt in partibus committenda,tit.eodem nu.66.fol. 90
Cauſa ſemel in Ro.cu.commiſſa propter appoſitionẽ manus Papæ non remittitur , niſi ex magna cauſa , tit.eod nume.70. 91
Cauſa ſemel in palatio cõmiſſa non extrahitur per rationem de qua hic,titu. eod.nume.71.fol. 92
Cauſa appellationis à grauamine ad Papã interpoſitã, & à iudice uel à parte approbata deuoluit ob huiuſmodi multum conſenſum etiam tacitum,tit.

de

de null.ex defect.iuriſ.ordin.nume,73.118.fol. 92
Cauſa deuoluitur etiam ꝙ appellatio fuerit nulla & nulliter interpoſita ſi modò fuerit à iudice vel à parte approbata,tit. eod. numero 75.fol. 92
Cauſa appellationis à diffinitiua interpoſitę ad Papam,totum deuoluit.eod. tit.num.77. fol. 93
Cauſa ex ſpeciali mandato Papę in curia commiſſa dicitur deuoluta,tit.eod. numero.81.fol. 93
Cauſa cenſetur ad curiam deuoluta,quãdo partes in ea ſunt pręſentes, titul.de null.ex defect.iuriſd.ordi. nume.84.fol. 94
Cauſa propria quomodo intelligitur,titul.eodem nume.93.fol. 96
Cauſa in propria nemo ſententiam dicere poteſt,& ſi dixerit,eſt nulla,titu.eod. nume.94.fol. 96
Cauſa in totum principi remiſſa,poſtquam illi fuerit præſentata tollit omnem poteſtatem iudici remittẽti,titu.eo.nu 145.fol.108
Cauſa ſemel effecta ſummaria in quacumque inſtantia ſummaria reputatur, titul.de nullita. ex defect. proceſſ.num.58.fol. 232
Cauſa ſimplici commiſſa intelligitur commiſſa ciuiliter & criminaliter,& tam reſpectu ꝓprietatis quàm poſſeſſorii: & tam quoad cognitionem quàm diffinitionem: & cũ omnibus ſuis incidentibus & depẽdentibus: uide hic exempla,titul.quibus mod.ſent. & proceſſ.nume. 68. fol. 263
Cauſę requirentes ſpeciale mandatum remiſſiuè, tit. de nullit.ex defect. inhab. ſeu mandat.compa.numero.90.fol. 162
Cauſæ criminales non compræhenduntur in mandato.generali.tit.de null. ex defe.inhab.ſeu man.com. num.92.fol. 163
Cauſæ beneficiales ſub generali mandato includuntur tit.eo.nu.93.fol. 163
Cauſæ maiores beneficiales, ac ſpirituales de ſui natura de facili ad curiam deuoluuntur,titulo de null. ex defect.iuriſd.ordin.nume.67.fol. 91
Cauſæ clericorum ac perſonarum eccleſiaſticarum,ac laicorum temporali iuriſdictioni eccleſię ſuppoſitorum de facili ad curiam

deuoluuntur,titul. eodem numero.68.fol. 91
Cauſę appellationum à grauamine in curia commiſſæ deuoluunt totum nego tium principale, etiam ꝙ appareat malè pronunciatum, titulo eodem numero.69.fol. 91
Cauſæ in Romana curia om mitti ſolitæ quæ ſint, titu. de null.ex defe.iur. ordin. num.83.fol. 94
Cauſæ cognitioni ſedis Apoſtolicæ reſeruatæ,tit eod. num.98.fol. 97
Cauſa ab ordinariis ac etiam ſecularibus iudicibus cognoſcendæ clericis commit.poſſ.tit.de nul.ex def. iuriſ.deleg.nu.68.fol.136
Cauſæ Guardianis ſeu miniſtris fratrum minorum, ac prioribus mendicantiū, & ſimilibus à ſede Apoſt. committi poſſ. titul. eod. nume.80.fol. 137
Cauſæ habentibus ſimplices adminiſtrationes; & officia Eccleſiaſtica, prout ſacriſtę, cuſtodes,camerarii, theſauſarii, & ſimiles com mitti non poſſ. eod.titul. num.81.fol. 137
Cauſæ monacho adminiſtrationem in cathedrali eccleſia habenti committi poſſunt.tit.eo.nu.82.fol. 137
Cauſæ cognitio eſt de ordine ſubſtantiali iudiciorum,& à iure diuino deſcendit, titu.de null.ex defe.proceſſ. nume.30.fol. 226
Cauſę cognitio debet actum præcedere,non ſequi:quia talis præpoſteratio uitiat, tit eo.nu.32.fol. 226
Cauſæ publici iuris humani & diuini in quibus quiſq; de populo audit, quæ ſint tit. de null.poſſ. dicere de null.num.8.fol. 26
cauſæ in conſiſtorio principis commiſſæ ſi iuris ordo omitteretur facilius impugnarentur quàm alię, tit. an quælibet ſent.per remedium null.impug.poſſ.nume.24.fol. 43
Cauſam eſſe deuolutam in dubio iudicandum eſt,tit. de null.ex defect. iuriſdiordin.num. 80.fol. 54
curationis præſtatio de li.ꝑ ſequen.& alias iuxta formam authen.Generaliter, C.de epiſ.& cle.non cenſetur ſubſtantialis.tit.de nullit. ex defect. proceſſ. nume.46.fol. 230
cautio rati exigit ut ſaltim pro expenſis recuperandis parti conſolatur,titu.Quibus modis ſente.null.rep. poſſ.

poſſ.nu.98.fol. 282
certum dicitur non ſolum quod eſt certum ex ſe,ſed etiam quod eſt certũ per relationem ad aliud tit.de null.ex defect.cita.nume. 138.fol. 213
c.ut debitus,loquitur de iudice ordinario ſecundum cõem lecturam, in tit. de nullitate ex defectu iuriſd. ord.nu 63.fol. 90
c.ſtatutum de reſcriptis in 6. de cauſis cõmittendis non procedit in ordinario, tit. de nullit.ex defe.iuriſ. deleg.nu.67.fol. 136
cæcus pro ſeipſo in iudicio ſtare poteſt,titu.de nul.ex defect.inhab.&c.numero. 27.fol. 152
cæcus poteſt iuriſdictionem prius quęſitam retinere & exercere,ſed de non acquirere non poteſt,tit.de.nullit.exdefect.iurid.numero 42.fol. 132
cæcus retinet feudum paternum,ac in baronia & iuriſdi.paterna ſuccedit, eodẽ tit.num.43.fol. 132
citatio adeo eſt ſubſtantialis ut ſententia etiam in fauorem abſentis non citati lata non ualeat, titu.de nul. ex defect.citation.numero 10.fol. 188
citatio ad comparendũ,non ad deliberandum fieri con ſueuit,tit.eo.nu.18.f. 189
citatio in quibus caſibus nõ ſit neceſſaria remiſ eo.tit. nu.21.fol. 190
Citatio inualida pẽdentiam litis nõ inducit,iuriſdictionem nõ perpetuat,nec pręſcriptionem interrumpit, tit.eo.nu.24.fol. 190
citatio quod fuerit inualida qualiter contingere poſſit tit.de null.ex defect.citat. nume.26.fol. 191
citatio qualiter poſſit eſſe nulla ratione iudicis citantis,tit.eo.nu.27.fol. 191
citatio talis eſſe debet, ut citatus poſſit certiorari de actu fiendo,& illi contradicere,alias ſi generalis æquiuoca,uel obſcura. nõ ualeret,tit.eo.nu.30.fol. 191
citatio ex ſui facie ſeu per uiam notorii iniuſta,temeraria & impoſſibilis impunè ſperni poteſt.titu.eod. num.28.fol. 191
citatio in dubio præſumitur iniuſta, niſi à circumſpecto iudice decreta fuerit, tit.eod.nu.29.fol. 191
citatio pro ſui ualiditate qd & quod requiret, titul. de null.ex defect.citat.nume. 31.fol. 191

citatio ſiue realis,ſiue uerbalis per iudicem decerni & committi debet.tit.eo.nume.32.fol. 192
citatio etiam uerbalis à iudice committi non debet, priuſquam petitioné partis audierit,tit.eodem, numero.35.fol. 192
citatio generalis videlicet de quacunque perſona & in quacunque cā illius aliter non expreſſis mutuò committi non dēt:ſed citandorum nomina exprimenta ſunt,tit.de nul.ex defec.citat.num.36.fol. 192
citatio verbalis cauſæ cognitionem non requirens poterit à nuntio fieri in uim generalis commiſſionis de citando: ſecus ſi citatio foret præiudicialis,aut abſque cauſę cognitione concedi non conſueuiſſet tit. de nulli. ex defect. citatio. num.38.fol. 192
citatio ꝙ à iudice fuerit decreta ſiue commiſſa ex actis conſtare debet,tit. eo. num.40 fol. 193
citatio præſumitur commiſſa,vbi conſtat de relatione nuntii aſſerentis ſe iudicis mandato citaſſe, & hoc in cauſa ciuili & de conſuetudine.tit.eo.nu.42.fol. 193
citatio ad inſtantiam partis decerni & commiti debet tit.de nulli.ex defect. cita. num.44.fol. 194
citatio poſtquam fuit ꝑ nuntium relata præſumitur,ꝙ fuit ad inſtantiam partis decreta.ti.eo.nu.45.f.194
citatio tempore feriarum etiam in honorem Dei pro die non feriato, decerni & exequi poterit maxime de conſuetudine quamuis de iure dubium ſit.titul.eod. nume.46.fol. 194
citatio prima quæ de longinquo fit,debet continere poteſtatem iudicis citantis aliàs citatus non fieret cōtumax.titul. eodem numero 47.fol. 194
citatio debet continere in ſe nomen & cognomen iudicis citantis, ne fiat dubia & æquiuoca, titul. eodem nume.48.fol. 195
citatio nomen & cognomen partis citantis cōtinere debet,titu.de null.ex defe.citat.nume.49.fol 195
citatio rem ſeu titulum cauſæ in qua quis uocatur, cōtinere debet,titul. eodem nume.50.fol. 195
citatio ſpecialis ad quemlibet actum iudiciarium requiritur,nec ſufficit generalis

lis ad totam cauſam:quan do citandus eſt præſens in ciuitate iudicii,tit.de null. ex defect.citatio.numero. 57.fol. 196
citatio debet continere nomen & cognomen ipſius citandi ob rationes de quibus hic,tit.eo.nu.58.f.196
citatio generalis contra omnes ſua intereſſe putantes licet de iure fieri poſſit,tamen aliquam certamen p ſonam non arctat,tit eod. nume.60.fol 197
citatio continẽs impoſſibile facti ſeu iuris non ualet,titul.eod.nu.68.fol. 199
citætio ſine termino ualet:& intelligitur, ut compareat quã citius poterit: ſed cautius eſt illum apponere, titul.de nul.ex defect. citat. nume.71.fol. 199
citationi neceſſario non eſt apponẽda hora, ex qua intelligitur de ea qua actus communiter expediri conſueuit tit.eo.nu.72.f. 200
citatio continens horam vel locũ, ſi actus diuerſa hora uel loco ipſo citato abſente fieret,non ualeret,titul. eo.num.73.fol. 200
citatio debet eſſe in forma ſolita,& cum clauſulis cõſuetis,tit.eo. nu.75.f.201
citatio continens inſolitum eſt nulla,uel ſaltim citatus ſi non compareat excuſandus eſt,tit.eo.nu.77. 201
citatio fuit inducta ad certificãdum abſentem,ideò decerni & exequi debet eo mõ,quo facilius abſens ueriſimiliter certificari poſſit,tit.eo.nu.81. 201
Citatio etiã in principio cauſæ fieri poteſt domi ſolitæ habitationis, quando non reperitur principalis, nec procurator,tit.eod.uidelicet de null. ex defect.cita. num.87. 203
Citatio quę fit domi debet fieri publice & alta uoce , & copia in oſtio domus affigi,uel in manibus famllia rium,dimitti,alias non arctaret,tit.eo.nu.88. 203
citatio domi regulariter fieri non põt,niſi in ſubſidiũ, quatenus perſona non reperiatur, tit.eo.n.90.203
citatio, priuſquam fiat domi regulariter pręcedere dẽt diligentia de perſonam reperiendo,titu.eodem.numero.63. 198
Citatio in dubio domi non perſonaliter facta præſumitur, & propterea citatus nõ comparẽs dicitur ficto contumax,tit. de nulli. ex

defec.citat.nu.97. 305
Citatio generaliter ad totam cauſam,uel etiam particulariter ad aliquem actum etiam ꝙ nô comparuerit, vel dixerit nolle comparere quando præſens eſt ad reliquos actus citari debet de quo uide hic tit.eodem nume.98. 205
Citatio qua aduerſus abſentes utitur Romana curia, fuit ex iuris rationibus excepta, tit.eo.nu.100.206
citatio in qua iudex comminatur ſe ad expeditionem cauſæ proceſſurum habet uim peremptoriæ,titu. de null.defe.cit.nu.101. 206
citatio unica quando fit pro tribus,debet apponi uerbum peremptoriè, uel ſaltem æquipolens,titu.eod. num.102. 206
citatio generalis ad totã cauſam etiam cum oppoſitione peremptorii toleratur propter diſtantiam locorũ, ac difficultatem citandi, necnon partium diſpendia tit.eod.nu.107. 206
citatio in cathedrali ac beneficio eccleſiaſtico de quo agitur,quando tale beneficium non requirit reſidentiam fieri non põt niſi præcedat diligentia de perſonam reperiendo, titul. de nul.ex def.cit.n.120. 207
citatio domi uel in eccleſia fienda ſatis eſt quod publicè legatur, & detur copia petenti, nec requirit affixio,tit.eo.nu.121. 207
citatio per edictum non afficit ignorantes, & eſt exorbitans,ideo non egreditur terminos,cle.penul.de iudi.tit.eo.nu.125. 208
citatio per edictum in Rom. cu. non conceditur niſi ex ſpeciali mandato Papæ, quia hoc uidetur ſibi ſoli reſeruatum,tit. eodem numero 126. ibid.
citatio per edictum non conceditur ab ipſo Pontifice niſi cum clauſula, conſtito ſummariè de non tuto acceſſu &c. unde iudex eam non decernit, niſi de hoc ſummariè conſtiterit, tit. eod.nu.127. ibid.
citatio per edictum publicum poteſt in caſibus à iure permiſſis à laicis iudicibus decerni, titul. eodem num.129. ibid.
citatio per edictum publicũ in quibus locis ſit exequẽda,tit.de null.ex defec.cit. num.130. ibid.
citatio per ediſtum publicũ licet in ſe ſex loca contine-

neat uidelicet tria in curia & tria extra curiam, tamē ex ſtylo ſatis fuerit exequi in quatuor.uidelicet duobus in curia & duobus extra curiam titul.eodem nume.133. 209
citatio per edictum debet publicè legi,affigi & affixa ꝑ tempus congruum dimitti,titulo. eodem numero. 134.fol. 210
citatio per edictum ſatis eſt ſecundum ſtylum palatii ꝙ affigatur etiam ꝙ non fuiſſet lecta.titulo.eodem num.135. 21^
citatio originalis non autem copia eſt affigenda,titu.de nullit.ex defect.cita.num. 136.fol. 210
citatio ꝑ ediſtum uideretur formiter executa, ſi nūtius referret executam fuiſſe, prout in ea, ex quo in ea aderat unicus modus exequendi tit.eo.nu.137.213
citatio quæ non fit per edictum cum habeat triplicē modum exequendi non ꝑficitur, ſi uuntius referat ſe feciſſe prout in ea. titul. eod.num.139. 214
citatio per edictum non inducit uerā notitiam, ideo non ſufficit ad aliquem excommunicādum, uel ſuo beneficio priuandum tit. eod.num.141. ibid.
citatio generalis per edictū contra omnes ſua intereſſe putantes fit in caſu quo non ad ſit certus contradictor,alias nō efficeret:ideo antequam fiat inueſtigandum eſt nūquid adſit, qui ex actu illo principaliter lædi poſſit, & talis nominatim citandus eſt, titul. eod.num.142. ibid.
Citatio generalis per edictum fieri conſueuit contra conſanguineos & amicos minoris & abſentis ex cauſa probabili,non ex uoluntaria,tit.eo.nu.143. 214
citatio habet quatuor partes decretum,formam, executionem & relationem illius,tit.eod.numero.145. ibidem
Citatio ꝙ fuerit executa debet conſtare iudici antequam ad actum progredlatur, alias actus non ualeret:fallit tamen prout hic, eodem titulo,nume. 146. ibidem.
Citatio quod interuenerit ſeu actum præceſſerit, non probatur ex narratiua ſententiæ quando illa fertur in abſentem, & non tractamus de ſenten-

tentia antiqua.ti.eod.nu. 147.fo. ibid.
Citatio q̃ de longinquo fit ſm Rom.cu. ſtylũ uniuerſis dirigitur exequenda: ideo fruſtra diſputatũ de poteſtate exequen. tit. de nul.ex defec.cita. n. 148. fo. 2 5
Cautio rati exigitur ut ſaltẽ ꝓ expenſis recuperandis alteri parti conſulatur. ti. qualiter ſnĩæ & proceſſus qui dicuntur nulli &c.nu. 98.fo. 282
Citatio poſtq̃ cauſa fuit diſcuſſa, cognita. & iſtructa, eſt ſolennitas iuris poſitiui, ideo tunc omitti poſſet ti.quib.mod.ſen. nul.rep. poſſ.nu.107. 285
Citatio ex ſtylo in multis locis facta cõcluſione in cauſa omittitur quoad ſnĩam audiendam tit. eod.num. 109. 286
Citatio in Ro. cur.ad ſnĩam audiendã noiatim fieri cõſueuit facta tñ cõcluſione in cã ſi omitteret, poſſet ꝑ uiã reſcripti ſuppleri, ꝓut aliæ nullitates iuris poſiti ui ſuppleri conſueuerunt eo .ti.n.110. ibi.
Citatio quib.caſib.nõ ſit neceſſaria, uel de iure omitti poſſit. re.miſſiue ſub ti, eo.nu.113. 287
Citatio ubi nõ eſt neceſſaria ſi omittit, uel ineptè fit, aut nõ expectatur is q fuit citatus, nõ uitiat ꝓceſſũ, eo.ti.num.114. ibi.
Citatio in ſnĩa ſeu actu antiquo ex tẽporis diuturnitate pſumitur.eo.ti.num. 117.f. 288
Citatio ſi impugnet ex defectu iuriſdictionis q̃d agendũ ſit & regula eſt, ꝙ illud ꝑ q̃d tollitur, ſuſpendit uel impeditur iuriſd. ipſi iudici allegari, & cõſti.dẽt ti.eo.nu.118.fo. ibi.
Citatio tꝑe feriarum decerni & exequi põt.ti. eo.n. 119.f. ibi.
Citatio eo ipſo ꝙ de ea ꝑ relationẽ nuntii cõſtat ꝙ ad partis inſtantiã, & a iudice decreta fuerit pſumit. ti.eo.nu.120.fo. ibi.
Citatio abſq; loco & tẽpore per iudicem ordinariũ decreta, ualida exiſtit, ti.eo. nu.121.fo. ibi.
Citatio ẽt nulliter decreta, ſeu alias defectuoſa, ſi per illã citandus certificatus eſt, afficit & arctat perinde ac ſi q̃s legitimè citaretur, ti.eo.n.122. 289
Citatio ꝙ ad notitiã citati peruenerit, qualiter ꝓbati poſ-

poſſit.ti.eo.n.123.f. ibid.
Citationis defectus cũ clauſula dũmodò ad notitiam citati ꝑuenerit in Ro.cu. ꝑ reſcripta ſanari conſueuit,ti.eo.nu.124.f. ibi.
Citatio nulla nõ incidit litis pendentiã neq; iuriſdictio nẽ perpetuat, nu.28. nec ꝑſcriptionẽ pacificã inter rũpit 29. & 31. neq; malã fidẽ inducit 30.ti.quoties & intra quod temp. &c. nu.27.fo. 71
Citatio qñ pars in iudicio nõ eſt ꝑſens,eſt de ſubſtãtia iudicii,ti.de nul. ex de fe.proceſ.n.27.fo. 225
Citationis nullitas & defectus inter alias potentiſſima eſt, ꝗa defenſionẽ reſpicit,ti.de nul. ex defect. cita.nu.2.fo. 187
Citationis ſolennitas eſt iuris naturalis nõ ꝑꝑ te,ſed propter defenſionẽ,tit.eo. nu.6.fo. 188
Citationis ſolennitate uſus eſt Deus aduerſus primũ hominẽ ut iudicib. ſeculi exẽplum daret ſub eod.ti. num.7.fo. 188
Citationis defectus, nec a principe,nec a ſtatuto ſup pleri põt tit.de nul. ex de fe.cita.num.9.f. 188
Citationis defectus duplici mõ ꝙrif,primo an ꝗs fuerit citatus,ſcđo an citatio ualuerit, ti.eo.n.1. 187
Citationis uitiũ ſeu nullitas reddit proceſſum nullum ti.eo.num.22.f. 190
Citationis decretum ſeu cõmiſſio dr̃ interlocutoria, ti.eod.nu.51.fo. 195
Citationis decretũ intelligit ſm formã iuris, ideo com miſſio de aliquẽ citando intelligit in pſona primo, alioquin domi.tit.de nul. ex defe.cita.n 95.f. 204
Citationis executio domi facta ꝑ nuntiũ nõ referentẽ ſe feciſſe diligentiã nõ ualet.ti eo.n.96.f. 204
Citationis forma ꝙ in Rom. cu.decerni conſueuit contra abſentem, & in remotis partibus exiſtẽtem tit. eo.nu.99. 206
Citationis i termino ſi actor nõ cõparuerit, & primus actus circunducat nihilominus idem actor poterit contra citatũ non cõparẽtem qñcunq; ꝑ audientiã contradictarum procedere,tit.de nul.ex defe.cita. nu.111.fo. 208
Citationis in termino actor dẽt cõparere, & contumaciã rei non cõparentis accuſare,ti. de nul.ex defe.cita.

cita.n.112. 208

Citatio ordo eſt ut perſonaliter primo. Secũdo ut domi uel in Eccleſia: alias p edictum & non dẽt a iudice preuerti, quia non ualeret proceſſ.tit.eod.nume. 123. 210

Citationis p edictũ publicũ forma ſm Ro.cu. ſtylum q̃ ex mente iuris colligit. ti.eo.n.131. 211

Citationis forma ab executore diligenter ſeruanda eſt, alias citatio non ualeret, ti.eod.nu.132. & nu. 152. 211

Citationis copia ſi petat̃ dari dẽt in forma authẽtica expenſis ipſius citantis, & q̃nq; citati.tit.eo.nu.151. 285. 215

Citationis per edictũ loca debẽt eſſe uicina domicilio ipſius citandi.tĩ.eo. num. 140. ibid.

Citationis defectus cũ clauſula dummodo ad notitiã citati peruenerit in Rom. cu.per uiã reſcripti ſanari conſueuit.ti.quib.mo.ſen ten.nul. reparari poſſ. nu. 124. 282

Citationis defectus & nullitates.ti.de mod. & ord.ui dendi proce.&c.n.6. 16

Citationis defectus eſt de iure naturali, ideo uitiat ſententiam principis. titu.an quelibet ſententia per remed.nul.impug. poſſ.nu. 14. 41

Citationis neceſſario libellus nõ eſt inſerẽdus, & ſi inſerat̃ tollit̃ citatio facultas petendi dilationẽ ad deliberandũ. ti. de nul.ex def.cit.n.52. 196

Citationi nedum inſerẽdus eſt titulus cauſæ, ſed etiã noĩatim dẽt apponi actus qui explicandus eſt.ti.eo. nu.54. 196

Citationi dẽt inſeri locus tutus & honeſtus, ad quẽ qs uocatur.ti.eo.n.61. 197

Citationi iudicis tã ordinarii q̃ delegati qñ locus ſit inſerẽdus.ti.eo.n.63. 198

Citationi dẽt apponi dies & terminus p quo qs uocat̃ ti.eo.nu.65. 198

Citatio apponi dẽt terminus cõgruus, alias ſi nimis breuis, nõ arctaret citatũ ad comparendum ẽt cũ primum poſſet.ti. de null.ex def.cit.nu.67. 199

Citationes in pluribus locis de conſuetudine ſine iudicis authotitate fieri ſolẽt. ti.eo.n.39. 193

Citationes quæ in partibus exequantur hodie ex cõi

ob-

obſeruantia pſentantur p publicos tabelliones,& ſic euitatur difficultas, nunquid ſoli nuntio ſi credendum.ti.eo.nu.149. 215
Citatus quod qs non fuerit, probatur eo ipſo q de cõtrario nõ cõſtat.de nul.ex def.cit.n.12. 189
Citatus q qs non fuerit pbat per inſpectionẽ actorũ.ti.eo.nu.14. 189
Citatus pſumitur qui in iudicio reperitur qñ ab illo abeſſe conſueuit. tit.eod. n.16. 189
Citatus nulliter nõ tenetur cõparere.ti.eo n.23. 190
Citatus ad diẽ feriatum an teneatur comparere, & de iure ciuili utq nõ, ſecus de iure canon. tit. eo.nu. 66. 198
Citatus domi dr ficte contumax, ideo a ſnia cõtra eũ lata intra decẽ dies a die ſcientiæ appellare poterit tit.eo.n.62. 198
Citatus ad totam cãm ſi non cõparet eiapſa die aſſignata põt contra ipſum tanq contumacem abſque alia citatione ad u teriora pcedi.ti.eo.n.109. 207
Citatus ad totam cãm ſi non comparet ex ſtylo palatii cõſueuit ad reliquos actus fiendos citari in audiẽtia contradictarum.ti.de nul. ex def.cit.n.110. ibid.
Citatus ad totam cãm ſemel cõparendo citationem generalẽ adimplet, ideo & ex poſt ad reliquos actus fiendos ſingulariter citandus eſt.ti.eo.n.113. 208
Citatus ad totã cãm dẽt cõparere, & uſq; ad expeditionẽ cauſæ perdurare, alias ſi lite pendente nõ dimiſſo procuratore recederet, uirtute primæ citationis, cõtra ipſum quaſi contumacẽ per audientiã cõtradictarum procideretur ti.de nul.ex def.cita.num. 114. ibid.
Citatus quem iterum citare difficile eſt, ut puta q eſt irreperibilis, nec hẽt domũ permanentẽ, ſeu habitat in ſuburbiis, cogẽdus eſt ad eligendum locum ĩ quo citari poſſit. titu.eo. nu.117 209
Citatus ad locum non tutũ, puta ob inimicitias capitales, ſeu hoſtiũ incurſus, ẽt qoffertretur ſaluus conductus, uel ob peſtem, ſi nõ cõparuerit, excuſatur. ti.de nul.ex def.iuriſ ord. nu.165. 115
Citatus generaliter ad totã cau-

cauſam, & non cōparens, ad reliquos actus nō eſt ulterius citandus, & citationes q̄ fieri cōſueuerūt per contradictas ex urbanitate potius q̄ iuris neceſſitate fiunt, ti. quib. modis ſen. nul. repa. poſſ. nu. 111. f. 280

Citandus eſt is quē principaliter nō ſecundario tāgit negotiū ti. de nul. ex defe. cita. num. 19. fo. 189

Citandus non eſt is cui notoriū eſt defenſionē nō cōpetere, ti. eo. nu. 20. f. 190

Citandus eſt qs noīatim ad uidendū iurare teſtes, ad uidendū ꝓductionem iurium, & dicēdū contra articulos, & ad alia q̄ in iudicio fienda ſunt, ti. eod. nu. 55. fo. 196

Citandus eſt qs noīatim ad audiendum ſnīam, nec ſufficit ad audiendam uoluntatem iudicis, ti. eo. num. 56. f. ibid.

Citandus ſi eſt p̄ſens in iudicio a iudice moneri dēt, & tali monitio habet uim ꝑemptorii, & eſt modus citandi utilis & cōmēdabilis, ti. de nul. ex defec. cita. n. 82. fo. 201

Citandus eſt ꝓcurator ſi adeſt, & principalis nō reperiatur ēt in prin. cauſæ, ti. eo. nu. 84. fo. 202

Citandus nedū in ciuitate, quinimò & in uillà & ſuburbiis perquiri debet, antequam domi citeť, ti. eo. nu. 94. f. 204

Citandus qui eſt clericus, & ipſe non reperiatur, nec dn̄m particularem habeat citari poteſt in eccleſia, q̄ obtinet reſidentiam req̄rente: ex quo fingitur ſua habitatio, eo. ti. num. 118. fo. 209

Citandus qui eſt clericus, & nō reperiť, nec hēt domū aut Eccleſiā reſidentiā requirentē erit citandus in Eccleſia cathedrali, & in Eccleſia de qua diſputabitur, ti. eo. n 119. fo. 209

Citandus ſi fuerit laicus, & non reperiatur nec domū habeat: citari poterit per edictum publicum, ſeu ꝑ affixionem cedulæ illi rei de qua agetur, ti. eo. num. 122. fo. ibid.

Citandus non eſt ulterius, quis cum ab aliquo prętēſo grauamine appellans a iudicio receſſit. ti. quibus mod. ſen. nul. repa. poſſe. nu. 112. fo. 243

Citare non eſt neceſſe eū q̄ in iudicio p̄ſens eſt tit. de nul.

nul.ex defe.cita.n.17.189

Citatio non pōt is q̄ nō fuit expreſſus in citatione ēt ſi adſit clauſula de citādo oēs quorum intereſt,licet hoc in curia ex benignita te toleretur,ti.n. 59. 197

Citari dēt ꝑſonaliter is q̄ in ciuitate reperitˉ, maximè in prin. cauſæ & re alicu-ius ponderis.ti.eo. nume. 83. 202

Citari pōt ꝑ edictum publi cum q̄ñ acceſſus non eſt tutus ad ꝑſonam, & domi ciliū ipſius citandi.ti.eod. num.124. 210

Citari quō debeat collegiū, ſeu uniuerſitas, aut capit. tit.de nul.ex defe. cit.nu. 144. 214

Citari domi pōt is q̄ ſemel perſonaliter citatus, uel ꝑ ſe in iudicio comparuit maximè poſt litem conte ſtatam.ti.eo.n.91. 203

Ciuitates ſingulares in pleriſ que locis habent hodie di ſtincta regimina,prout o-lim habebant prouinciæ. tit.de nul.ex defec.iuriſd. ord.n.36. 84

Ciuitates Lōbardiæ per pa-cem Conſtantiæ conſecu-tæ ſunt iuriſdictionem in illarum territorio.ti. eod. nu.37. 85

Ciuitates hodie multa ex pri uilegiis & ꝑmiſſione prin cipis faciunt.ti.e n.38. 85

Ciuitates Italiæ merum im perium ſibi præſcripſerūt ac pleraque uſurpant. tit. eo.nu.39. ibid.

Chriſtiani tātum de iure ca paces ſunt iuriſdictionis. ti.de nul.ex defec. iuriſd. ord.n.50. 87

Clericus teſtis coram iudice ſeculari falſum deponēs, nunq̄d ab eo poſſit puni-ri.ti.eo.n.50. ibid.

Clauſula non obſt.&c.habēt uim caſſationis.ti.quot & quib.mo.nul.in iud.ꝓpo. poſſ.nu 44. 51

Clauſula nullius momēti ſit &c.importat ipſo iure.tit. eo.n.49. 52

Clauſula uiribus careat &c. intelligitˉ ipſo iure, prout ēt q̄ñ lex iubet aliq̄d non ualere. 147

Clauſula oī meliori modo, &c. multum operatˉ quo-ad ualiditatem actus.titu. de nul.ex defe.iuriſd.ord. nu.174 118

Clauſula ſi intereſſe non p̄t, intelligitur ſi nec ꝑ ſe,nec per aliū ti.e.n.181. 120

Clauſula illa q̄ apponi cōſue uit in ſententiis uidelicet lata,data &c.nē eſt de ſub

ſtantia, nec uitiat ſi omit tere͂t.ti.de nul ex def.pro ceſſ.num.88. 238

Clauſula ſtatũ & merita cau ſę pro ſufficiẽter expreſſis habẽs, habet uim ſpecifi cę mentionis,ti.quib.mo. ſen.nul.rep.poſ n.59. 271

Clauſula oẽs & ſingulos de fectus ſupplendo &c.non ſupplet inhabilitates a iu re gentium prouenientes ti.quis poſſ.dice.de nulli. nu.47. 34

Clauſula motus proprii nõ inducit diſpẽſationẽ,neq; habilitatẽ perſonarum.ti. eo.n.48. 34

Clauſula ſupplentes &c. tra hit ad defectus iuris poſi tiui tantum tit. an q̃libet ſen.per remed.nul. impu. poſſ.nu.17. 42

Clauſula ex certa ſcientia ac de apoſtolicę poteſtatis plenitudine operatur q̃n cauſa cognita ꝓceſſum fu it.ti.eo.nu.18. 42

Clauſula nõ obſtãte quauis cõceſſione alteri facta in telligitur de inualida. tit. ꝙ quoties & intra q̃d temp. &c.nu.46. 73

Cõmiſſion s cauſarum alte rius noĩe impetratæ effe ctum ſortiuntur ex ratifi catione ipſius dñi & non alias ti.de nul.ex defe.iu riſd.dele.n. 89. uide infra in uer.reſcripta. 139

Cõmixtio iura partium con ſeruans admitti debet. ti. quib.mo.ſen.nul.rep.poſ. nu.134. 286

Conditionis inualidæ defe ctu, non tollit legata. nu. 42.ſub ti.quoties.& intra quod temp.&c. 72

Conditio falſa uitiat ſnĩam ad eam relatam.ti.de nul. ex def proce.n.114. 243

Conditio uitiat decretũ tute lę,curæ, aut ſimiliũ ſecum executionem trahẽtium, alias uero interlocutoria nõ uitiat.ti.e.n.115. 243

Conditionale ſi fuerit man datum ſeu reſcriptum, an te conditionem uel diem, non acquiritur iuriſdictio ſed ſpes duntaxat illius. ti.de nul.ex defec. iuriſd. deleg.n.92. 139

Conditiones de præſenti uel præterito actum nõ ſuſpẽ dunt,ti.de nul.ex def.pro ceſſ.nu.108. 242

Conditio de præſenti uel ꝑ terito etiam impertinens non uitiat ſnĩam. tit.eod. num.110. 242

Cõditio de futuro imperti nens,puta ſi nauis ex Aſia uenerit, non reddit ſnĩam nul-

nullam.ti.eo.n.113. 243
conditio de futuro ad negotium pertinens, prout ſi iuraueris te abſoluo, non uitiat ſententiam: titu.eod. nu.112. 243
confeſſio nulliter emanata, uel ex actu nullo inſurgēs licet declaret mentē nihilominus tanq̄ erronea nō operatur.tit.quoties & intra quod tempus &c. nu. 51. 73
coniuncta perſona ante litē conteſtatā non pōt ꝑ coniuncto alterum facere procuratorem.titu.de null.ex defect.inhab. &c. numer. 129. 170
Coniuncta perſona in cauſis ſpiritualibus & æſtimationem non recipientibus, nō admittitur:quia in his cautio rati non procedit, ſub qua ille admittitur: tit.de nul.ex defe.inhabi. &c.nu.130. ibid.
concluſio in cauſa prophana in foro eccleſiaſtico eſt de ſubſtantia iudicii:ſecus in foro ſeculari, uel in cauſa ſummaria.tit.de nullit. ex defect.proceſſ. &c.nu. 45. 229
cōſultatione pendēte nihil eſt innouandū: quia ꝑ eā ſuſpenditur iuriſd. tit. de nul.ex defe. iuriſd. ordin. nu.145. 109
conſilium ſapientis non eſt concedendum in caſu claro.ti.eo.n.149. ibid.
Conſilio ſapiētis cā remiſſa, qñ eo nō expectato iudex cauſam poſſit expedire.ti. eo .nu.151. 110
conſilium ſapientis an & qñ iudex ſequi debeat ī ſnīa, uide hic, ēt ſi ſuper hoc vigerent ſtatuta & ſi non ſequitur, qñ ſit nulla. ti.eo. num.152. 110
cōſilii ſolennitas ſi requirit probari dēt, quia non pſumitur.ti.de nul.ex defe.iuriſd.ord.n.253. 112
conſilium ſapientis dēt a iudice ante ſententiam aperiri & legi.titu.eo.nume. 154. ibid.
conſilio nōdum exhibitio, ſi iudex ꝑnuntiauerit, ꝑut in eo ſnīa non ualet. titu. eo.n.155. ibid.
Conſilium iuxta qđ fuit pronuntiatum, ſi reperit perplexum, aut dubiū reddit ſententiam nulla.tit. eod. num.155. ibid.
corrūpens procuratorē uel aduocatū partis aduerſæ uel falſificans acta perdit cām:quāuis ſecus ſit ſi corruperit teſtes.ti.de nul.ex defe.

defe.proceſ n.141. ibi.
Cuilibet eſt permiſſum pro reo cōparere data cautione de iudicato ſoluendo. ti.de nul.defec.inhab.&c. num.82. 161
Curator iurare debet utilia facere.ti.e.n.146. 173
Curator ſeu actor qñ deputatur,dēt exprimi aliqua cā neceſſaria,ſeu probabilis. tit.eo.nu.147. 174

D

DECRETVM qđ interponit in ſimilibus manda tis,ſeu deputationibus tutorū uel curatorū eſſe dēt iudici cōpetens, & cautela circa hoc ſub ti. de nul. ex defec.inhab.ſeu mand. comp.n.143. 173
Defenſio nec ēt diabolo deneganda eſt.tit.de null.ex def.cit.nu.3. 187
Defenſionē tollere æquitati iuri naturali & diuino repugnat.ti.e.n.4. ibi.
Defenſio pro abſente nō modo tolli a iudice,quinimo ſuppleri debet. titu. eod. nu.5. 188
Defenſiones abſentis qlibet pōt ꝓponere, qa hoc publice intereſt.ti.quis poſſ. dice.de nul.n.12. 27
Defenſio nunq̃ deneganda, quinimo ex officio iudicis inueſtiganda eſt ti. eo. nu.13. 27
Delegatio cauſæ, ut cognoſcatur an ſit ualida conſideretur quis cui, qd pro quo contra quem,& qualiter,& quib. loco & tpe delegauerit,ti.de nul.ex def. iuriſd.deleg.n.2. 125
Delegans poteſtatem q̃ non hēt,alteri dēmandare non pōt.ti.eod.nu.3. 125
Delegantē magiſtratum eſſe oportet.ti.eo.n.4 125
Delegatum principi quibus caſibus delegare poſſit. ti. eo.n.21. 129
Delegatus ab eo qui ius ꝑtoriū nō ciuile cōſtituit, ut epiſcopi,duces, marchiones & ſimiles nō ſubdelegabit ti.eo.n.22. ibi.
Delegatus legati de latere, ſeu cardinalis ſubdelegabit,qa primus delegās eſt ad inſtar proconſulis. tit. de nul ex defe.iuriſ. dele. nu.23. ibi.
Delegatus ad uniuerſitatem cauſarum ad inſtar ordinarii,ſubdelega. titu.eod. nu.24. ibid.
Delegatus principis cauſas criminales ſubdelegai e ꝑt ti.eo.nu.26. ibid.
Delegati principi ſubdelegatus ſubdelegare non pōt, licet

licet delegatus ordinarii poſſit.ti.eo.n.27. ibid.
Delegatio qñ fit dẽt delegan ti cõpetere iuriſdictio actu & potentia,ti.de null. ex defe.iuriſd. delega.nu. 29. ibid.
Delegatio facta a ꝓconſule ante prouinciȩ ingreſſum non ualet.ti.eo.n.30. ib.
Delegatio nõ conualeſcit ex poteſtate ſuperueniente, qñ a principio nõ tenuit ti.eo.nu,31. ibid.
Delegatio ab excõicato facta non ualet,cũ exercitiũ iuriſd.ſit ſuſpenſum.ti.de nul.ex defe.iuriſd.delega. num.32. ibid.
Delegatio facta ab eo q iuriſdictionẽ ſuſpẽſam, uel impeditã; aut cuius exercitiũ uere nondum cõpetebat, nõ ualet,uide exẽpla hic.ti.eo.nu.33. 131
Delegatio ab uno ex plurib. iudicib. datis cũ clauſula (qđ ſi non oẽs &c.) facta anteq̃ conſtet de impedimento collegæ non ualet. eo.ti.n.36. ibi.
Delegatio ſi impugnet̃ rõne delegantis, exceptio corã delegato proponi dẽt tit. de nul.ex def.iuriſd.dele. nu.37. 132
Delegatus qs fieri impeditur natura lege, & moribus. ti.eo.n.38. ibi.
Delegatus a natura fieri impeditur,ſi ſit rationis incapax,ut ſurdus,mutus, furioſus,& impubes, per rationem de qua hic.ti.eod. n.39. ibi.
Delegatio a principe de pſona inhabili ſciente facta tenet, qa diſpenſaſſe cẽſet ti.eo.n.53 134
Delegatio a principe facta ĩ dubio ſi exhorbitans eſt, impugnari debet per uiã obreptionis,ſubreptionis & defectus intentionis. ti. eo.nu.57. ibid.
Dignitas eccleſiaſtica q̃ dicatur.ti.de nul.ex def. iuriſ. deleg.n.70. 136
Delegatio non ualet,ſi cã ad iuriſdictionem delegantis non ſpectet.ti.e.n.85 138
Delegari poſſunt oẽs cauſæ etiam meri imperii ſecundum ius canonicum. ti.e. n.86. 139
Delegatio diuerſimode fieri ſolet : qñq; de tota cauſa, & aliqñ de uno articulo,ĩ quo eſt diligenter conſiderandũ.ti.eo.nu.93. 140
Delegatio cauſæ extra territorium delegantis fieri pt. ti.eo.n.94. ibi.
Delegatio fieri non põt, ut

Q q causa

cauſa extra locum delegantis cognoſcatur, titu. eodem num. 95. ibid.

Delegatio cauſę fieri non poteſt in loco diſtanti ultra duas dietás, ſi de hoc fuerit oppoſitum, prout de loco non tuto & honeſto dicitur titu. de null. ex defect. iuriſ. deleg. nume 96. ibid.

Delegatio cauſæ à ſede apoſtolica extra locum inſignē facta non ualet: ſi modo de contraria principis uoluntate non appareat, tit. eodem num. 97. ibid.

Delegatio cauſæ in certo loco facta, ſi in eo ex aliqua cauſa expediri non poteſt, alibi expediri poterit, titu. de null. ex defect. iuriſdict. deleg. num. 98 141

Delegatio cauſæ uidelicet ut cauſa cognoſcatur tempore quod legans non eſt futurus iudex, non ualet, tit. eo. num. 99. ibid.

Delegatus ante receſſum ſui delegantis à prouincia, uel priuſquam moriatur, ſi iuriſd. & mandato non fuerit uſus, expirat ſua iuriſdictio, tit. eo. nu. 100. ibid.

Delegato quando eſt pſona illuſtris, & magnus officialis principis creditur quoad iuriſdictionem ſibi commiſſam, tit. qualiter & quibus mod. ſent. null. reparari poſſunt, nume. 43. 265

Delegatio præſumitur & reſultat ex ſcientia & tolerantia delegantis, tit. eodem numero. 44. 267

Delegare ſeu de nouo committere cenſetur etiam is qui ſcit & tolerat procuratorem, ſeu ab eo delegatum fines mandati excedere, tit. eo. num. 47 267

Delegatis poteſtas & iuriſdictio probari poteſt ex communi reputatione, quæ ſufficit ad probādum titulum prædeceſſoris, titu. eod. numero. 48. 267

Delegandi poteſtas quibus competat de iure, titu. eod. num. 49. 267

Delegari hodie poſſunt de iure canonico omnes cauſæ etiam mereti imperii, titu. qualiter & quib. mod. ſent. null. reparari poſſ. titu. eod. num. 50. fol. 269

Delegans an habuerit poteſtatem delegandi cognoſcit iudex delegatus ab eo, titu. eod. nu. 51. 268

Delegatio facta in non ſubditum ualet, quāuis ad acceptandum delegationē cogi non poſſit, tit. e. nu. 53. 269

Delegatus ad audiendum cēſetur

ſetur, delegatus ad definiendum: & delegatus ad unam cauſam cenſetur ad omnem illi incidentem delegatus, tit.eod.num.66. 273
Delegati ad uniuerſitatē cauſarum habentur pro ordinariis ideo illorum ſententias nullas poterunt emēdare, ti. coram quo poſſit nullita.prop.nu.17. 22
Deuolutiones cauſarum quære ſub uerb. (cauſa) fol.89
Deuolutio poſſeſſorio quādo cenſeatur ēt prætorium deuolutum, tit.de nul.ex def. iuriſ.ord.nu.87. 94
dilatio pro pluribus habēdis non datur parti interpellatæ ut compareat cū ſuis iuribus, tit.eo.nu.74. 235
Dies omnes de iure ſunt iuridici, tit.de null.ex def.cita. num.74. 200
Dilatione pendente ſnīa ferri non debet, uide hic titu. de nul.ex defe. iuriſd. ord. num.157 113
Dilatione ſiue petitę fuerint, ſiue non ſunt de ſubſtantia, ſeu de iuſtitia, tit.de nulli.ex def.proceſſ.nu.42. 228
Diſpēſatio & rehab. pſonarū non præſumitur, tit. qs poſ. ſit dicc.de null.num.43.34
Diſpoſitio loquens de actu, intelligitur de ualido, titul. quoties & intra qđ tēp. de nul.agi.poſ.nu.45. 72
Doctorē ſi quis falſo ſe geſſerit, ut falſarius punitur, tit. de nulli.ex defe.inhabi.&c. num.69. 159

E

Electio nulliter facta nō obſtat quominus poſſit iterum canonicè fieri, tit. quoties & intra quod temp. numero 35. 71
Error non uitiat ſententiam quādo reperitur in actis ad quę ſententia nec expreſſe, nec tacitè ſe [illegible]rt, titul. de nul.ex def. proceſ. numero 130.fol. 249
Exceptio tu nō es pcurator quandocunq;, ſed exceptio (tu non potes eſſe procurator) ante litem cōteſtatam duntaxat opponi poteſt, tit. de null. ex def.inhabi. &c. num.135. 171
Exceptiones quæ p conteſtationem litis non purgātur, poſſunt ad impediendū qñcunque opponi, ut de excōmunicato uel eo cui audiētia denegatur, titul.eodem num.137. 171
Exceptiones proteſtationes generales regulariter non impediunt, neque proceſſum retardant, titul. qualiter & quibus mod.ſen. nul.

repa.poſſ.nu.30. 264

Exceptiones q̃ ſolent opponi contra perſonã iudicis uel impetrãtis nõ reddũt reſcriptum nullum, quamuis retrahant principem a concedendo.ti.eo.num. 56. 270

Exceptiones contra perſonã iudicis & litigatorũ opponi ſolitę ante litẽ conteſtatam opponi debent.ti.eo. num.57. ibi.

Exceptiones reddentes iudicium retro nullum ſemp opponi poſſunt: & q̃ iſtæ ti.eo.nu.59. 271

Exceptio firmat regulam in non exceptis.ti.an q̃libet ſen.per reme. nul.impug. poſſ.n.4. 39

Exceptio reddens actum retro nullum regulariter nõ oppon.ẽ, niſi poſt actũ & ſniam, tit.quoties & intra quod temp.de nullita.agi poſſit.nu.2. 67

Excõicatus tpe conſtitutionis non p̃t eſſe ꝓcurator nec ꝓcurationis uigore, quicquam agere poteſt, ſecus ſi excõicetur poſt.tit. de nul.ex defe. inhab.&c. 136. 171

Excõicatus iudex eſſe non poteſt ſi de hoc conſtat ti. de nul.ex defe.iuriſd.ord. nu.137. 107

Excõicatus eſt infamis, & quaſi a ſenatu remotus, ideo iudex eſſe non p̃t. ti. de nul.ex def.iuriſ. deleg. nu.61. 135

Excõicatus ſemel quandiu non conſtat de abſolutione, tandiu excõicatus p̃ſumitur.ti.eo.n.62. 135

Excõicatus publicè quis dicatur ad effectum, ut iudex eſſe non poſſit. ti.eo. n.63. ibi.

Excõicatio nunq̃d ꝓbetur per inſtr̃m denũciationis. ti.eo.n.64. ibi.

Excõicatus & hęreticus ſpecialiter prohibẽtur impetrare reſcripta & cauſarũ commiſſiones.ti.eo.num. 87. 139

Excõicatus tanquam actor non põt obiicere nullitatem.ti quis poſſit dice.de null.nu.30. 31

Executio fieri non p̃t contra aliquem quantũuis criminoſum, priuſquam ſu p crimine declaratum fuerit. ti.de nul.ex defe. proceſſ. nu.97. 239

F

FACTVM de facto tolli debet de facto, & in hoc iudex facilis eſſe dẽt.titu.q̃d ſit nullitas.nu.17. 9

Facto proprio contrauenire ꝙ quis non poſſit, intelligitur de ualido, q̃a ſecus ſi fuerit nuiliter factũ. tit. quoties & intra quod tẽpus.nu.52. 73

Fama bona,quam populi amant,eſt theſaurus inęſtimabilis,ti.de nul.ex defe. iuriſd.delc.47. 133

Fatalia nõ currunt in auditorio principis: ac nouæ danť induciæ.ti.an q̃libet ſen.ꝑ remed. nul. impug. poſſ. n.9. 40

Fœminæ iudices fieri non poſſunt, ꝑ rõnes de quib. hic ti.de nul. ex def.iuriſ. dele.n.71. 137

Fœminis diſpenſatiuè q̃nq; cauſę etiam ſpirituales cõmiſſæ fuerunt. ti.eod.nu. 72. ibid.

Fęminæ in iuriſdictione ſuccedere, & illã per ſeipſas exercere poſſuut. titu.eo. n.73. ibi.

Feriarũ tꝑe iuriſdictio, ſeu exercitium ſuſpendiť, & propterea ſi quid fit non ualet.ti.de nul.ex def. iuriſd.ord.n.129. 105

Feriæ repentinæ, uel alias a principe ob publicã cãm indictæ adæquantur feriis in honorem Dei. tit.eod. nu.130. ibid.

Feriarum diuinarũ tpe non modo ſñĩa ferri quinimo nec exequi poteſt.ti eod. nu.131. ibid.

Filiusfamilias in poteſtate patris exiſtens,ſine patris aſſenſu regulariter in iudicio eſſe non põt,uidelicet ſuper his quorum ꝓprietas.uſusfructus,ſeu exercitium iurium patri competit.titu. de null.ex defec. inhab.ſeu manda. comp. nu. 39. 153

Filiusfamilias in cauſis in q̃bus nil patri quęritur abſque conſenſu patris in iudicio ſtare poteſt. ti. eod. num.41. ibid.

Filiofamilias minori agere uolenti ẽt in cauſis in quibus poteſt in iudicio ſine conſenſu patris ſta e curator eſt deputandus.tit.eo. num.42. ibid.

Filiusfamilias gaudet priuilegio.l.Non eo minus.C. de procurato.tit. eod.nu. 43. ibid.

Filiofamilias in caſu in quo pręſtandus eſt patris conſenſus debet ſaltim p̃ſtari tempore quo lis conteſtatur,non poſt.ti.eod.num. 44. ibid.

Filiusfamilias in p̃p:ratoriis iudicii eſſe põt ſine cõſen

ſu patris,tit.eo.nu.45. 154
Filiusfamilias licet uenia nō petita non poſſit in ius uocare patrem ſuum, ſi tamen ſecus fecerit patre non excipiente iudicium tenet licet pœna incurrat,titu.eod.numero.56. 156
Filiusfamilias, ſeu religioſus ſi conueniendi ſint, & pater uel ſuperior non uelint præſtare conſenſum: qd agendum ſit pro ualiditate fiēdorum, titu. qualiter & quib. mod.ſeut.nul.repa.poſſ.numero.87.fol. 279
Forma reſc.ſeu mand.eſt diligenter cuſtoſtienda, alias nonualet quod fit,titul. de nul.ex.def. iuriſ. deleg. numero 91. 139
Formà reſcripti utilitatē partium cōcernēs ſi à iudice nō ſeruatur, & partes exceſſiui non contradicant,ualet pro ceſſus,tit.qualiter & quib. mod.&c.nu.60. 271
Forma mandati ſi non ſeruetur.qualiter pro ceſſus fulſineri poſſit, & infra tit.eod. num.100. 282
Forma à ſtatuto inducta in dubio cēſetur ſubſtantialis, tit.de nul.ex def.proceſſ.ac ſolen.ſent.nu.54. 232
Forma quæ dicatur ſubſtantialis,& uiatiās: & quæ accidentalis & non uitians, tit. quot & quib. mod. null. in iud.prop.poſſ.nu. 52. 52
Forma uel ſolēnitas actui iā facto adhibita non cenſetur ſubſtantialis, ſed accidētalis dicitur, & non uitiat,tit.eodem.num.55. 53
Fratres minores an poſſint eſſe executores teſtamētariis uel arbitri,tit.de nul. ex defe.iuriſ.ord.nu.96. 96
Fratres ordinis minorū fundit habentur pro mortuis tit.de null.ex defe.iuriſd.de leg.num 78. 157
Furioſus infanti adequatur & cum eo pari paſſu ambulat,tit.de nul.ex def.inhab. ſeu mand.comp nu.15.149
Furoris ſigna & demōſtrationes quæ ſint,ti.eo.n.17.149
Furioſus in quo diſtet à mēte capto & ſtulto,titu.eod. num.18. 149

G

Gabellam ſi quis ex contrahentibus non ſoluerit ca ſu quo ex ſtatuto uel alias ſoluē da ſit, eodē iuſtrumento uti non poteſt, quamuis gabellam ſoluēs eodem utatur,titul. quoties & quibus modis nullit.prop. poſ &c. num.124. 59
Gabella ſeu collecta q non fuerit ſoluta probatur p inſpectio

ſpectionē librorum, in quibus talia deſcribuntur, tit. à quo, & quibus mod. nulli. prob. poſſ. nume. 15. 63
Gabella ſi uigore ſtatuti de omni cōtractu ſolui debeat intelligitur de contractu ualido, qa ſi fuerit nullus, nihil ſoluendum eſt, tit. quoties, & intra qd tempo. de nul. agi. poſſ. &c. nu. 58. 74
Guberuatóris urbis Romæ poteſtas & officium in quo potiſſimum uerſatur, tit. de nul. ex defect. iuriſd. deleg. nu. 11. 126

H

Habilitas perſonarū primò quærenda eſt, etiam in quocunque iudicio quantumuis ſummario, titul. de nullit. ex defect. inhab. & c. num. 3. 148
Habilis eſt agēdum quilibet reputatur, niſi expreſſe prohibitus reperiatur, tit. eod. numē. 4. ibid.
Habilis ad agendum pro ſe, erit habilis ad procuratorem conſtituendum, tit. eo. num. 125. 169
Habilitas in perſona præſumitur ex pluribus actis per eum publicè geſtis, tit. qualiter & quib. mod. ſent. nul. repa. poſſ. num. 39 268
Habilitas perſonarum præſumitur ad hoc ut ſuſtineatur actus, titu. quid ſit nulli. & c. num. 25. 9
Hæreditas quod non ſit ſoluēdo probatur ex inuentario, tit. quo & quib. mod. nullit. proba. poſſ. nu. 16. 34

I

Illustres perſonæ ratione prædecentis adminiſtrationi coram principe uel eius delegato cōueniendæ ſunt, tit. de nullitate ex defectu iuriſdictionis ordinariæ, num. 104. 98
infans id eſt minor ſeptēnio eſt inhabilis in iudicio def. conſilii & intellectus natura proueniente, tit. de null. ex defe. inhab. &c. nu. 6. 148
infantes quos Lombardia, Normandia & Roma generant, ſciunt mentiri & uerum dicere, quia malitia ſeu prudentia ſupplet ætatem, tit. eod. nu. 7. 148
infans ad legitimè comparendum citari non poteſt, titul. de nullit. ex defect. cit. num. 69. 199
infames nedum iudices fieri, quinimo facti remoueri debent, tit, de null. ex defe. iuriſd. deleg. nu. 46. 133
infantes ſi fari poſſunt, rē ſuā ſaluam fore ſtipulantur, & ſponſalia contrahunt, tit. de nul.

nuil.ex defec. inhabi. &c. nu.8. 148

Infans iuris p̃ſumptione intellectum non hēt, ſed qc quid uidet ignorat. tī.eo. n.10. 148

Infantis delictū remanet impunitum, quia innocētia conſilii ipſum excuſat.ti. eo.nu.11.194. ibid.

Infans ſi habet aliquod iudicium. uppletur p tutores ſi nullum hēt, non p̃t ſuppleri: ſed actus fundandi ſunt in perſona tutorum. ti.eo.n.12. ibi.

Infantes nō poſſunt citari, ut legitimè compareant. ti.eo.n.13. 149

Infans eſt ſubiectū contractus & iudicii (in quo cō trahit) penitus inhabile, qa abſenti aut dormienti ſimilis eſt, & ſola eius corporalis p̃ſentia nō ſufficit ubi uoluntas requirit.tit. de nul.ex def.inh. ſeu mā. comp.nu.14. ibid.

Infamis de iure uel de facto, ſeu ob turpē cauſam a cœtu uel ſenatu proborum remotus, iudex fieri non p̃t.ti.de nul.ex def.iur.de leg.nu.44. 132

Inhabilitas pſonarū in iudicio magnus eſt defectus, & maior réputat̃ q̃ defec. iuris in agēte.ti.de nul.ex defe.inha.&c.nu.1. 147

Inhabilitatis exceptio nō includit ſtatuto exceptiōes reiiciente.ti.e.nu.2. 147

Inhabilitas agentium ex q. bus cauſis proueniat.titu. eo.n.5. 148

Inhabiles & q̃tūuis incapaces ad ſe defendēdū idonei reputant̃,ti.de nul.ex def inha.&c.n.50. 155

Inhabilis ad agendū p ſeipſum eſt ēt inhabilis ad p curatorem conſtituendū: ti.eo.nu.124 169

In iudicio inter litigatores contrahitur.ſ.p petitionē & reſponſionē, ut ſupra, n.14.ti.eo.n.26. 169

Impedimentū proueniēs ab ipſo iudice, nullā corā eo requirit probationē.ti.de null.ex defe.iuriſd.ordin. nu.136. 106

Impeditus aliquo iuſto impedimēto puta infirmitatis carceris, uel ſimiliū, ſi corē iudice fuerit excuſatus, & oblata fides de impedimēto, cōdēnari nō p̃t ti eo.num.161. 114

Impedimēta ſi notoria ſunt non indigent probatione alias debent allegari, & p bari, prout hic.titu.eod. nu.166. 116

In-

Inſtantia perempta perimit acta litis ordinatoria: ideò ſi fertur ſententia, eſt nulla. tit. de null. ex defect. iuriſd. ord. nu. 135. 106

Inſtantia ne deſeratur debēt exhiberi acta, & interpellari iudex pro expeditione cauſæ alias iudex non pręſumetetur negligens, titu. eod. nu. 117. 102

ſtantię & ipſi cauſæ in dubio tempus eſſe præfixum intelligitur: titulo eod. numero 120. 103

Inſtantia perempta iudex debet ex ſe ſuperſedere, titu. de null. ex defect. iuriſ. cr. num. 125. 104

Inſtantia. l. properandum, nō procedit de iure canonico ſecundū quod cauſa quandocunque cognoſci & terminari poteſt & tit. eodē num. 126. 104

Inſtantia perempta iudex poteſt declarare ſe non iudicem, uel inſtantiam peremptam, & alias prout hic, titul. eod. nu. 127. 104

Inſolita clauſula latētis fraudis præſumptionem inducit, tit. de null. ex defect. cita. nu. 78. 201

Interlocutoriæ quę quotidiē fiunt per uerbum ſi & inquantum de iure ſuſtineri poſſ. tit. de null. ex defect. proceſ. &c. nu. 96. 240

Is qui conquiruntur nō fuiſſe citatum, & nihil aliud releuans allegat non eſt audiendus tit. qualiter & quibus mod. ſenten. nul. rep. poſ. num. 108. 280

Iudex ex officio poteſt mandatum comparentis requirere, tit. de null. ex defect. inhab. ſeu manda. com. numero. 56. 159

Iudex delegatus cui in delegatione non eſt datus certus locus, poteſt eligere locum quem uult in territorio ipſius deleg. tit. de nullit. ex defect. citatio. &c. numero 62. 198

Iudex ſeu rector alicuius prouinciæ poteſt deputare tribunal in quacunque parte ſuæ prouinciæ, & ſi nō deputat, prouincia habetur pro loco, tit. eo. de nullita. ex defect. citatio. &c. numero. 64. 198

Iudex eſt potentiſſima pars, Duxque & Imperator iudicii, tit. de null. ex defect. iuriſ. ord. num. 2 81

Iudex appellationis poteſt incidenter ſuper nullitate cognoſcere, ti. quot. & quib. mod. nullit. in iud. propo. poſſ. num. 18. 48

Iudex nullitatis ſeu appellationis antequam ſententiam ꝓferat quid agere debeat: & qualiter ac ſuper quo pronuntiare poſſit ꝑ diſcurſum tit. eodem numero 107. 56
Iudex nullitatis quando ſuper antiquis actis poſſit dare ſententiam, & quando non, tit. eo. nu. 128. 60
Iudex nemo præſumitur, tit. de null. ex defect. iuriſ. or. num. 13. 82
Iudex quicunque ſaltem à principio oſtendere debet literas ſuæ poteſtatis, tit. eo. num. 15. 82
Iudex delegatns de ſua delegatione etiã in ſcriptis fidem facere debet, tit. eod. num. 16. 82
Iudex qui non eſt, ſi aliquem per ſuam ſententiam diffamaſſet, uel cõdonaſſet, debet ipſe eadem pœna puniri, tit. eo. nu. 18. 83
Iudex ꝙ quis fuerit præſumitur, quando ſententia tranſiuerit in rem iudicatam, & contrarium aſſerens dẽt probare, tit. de nul ex defect. iuriſ. ord. nu. 21. 83
Iudex ꝙ quis fuerit prẹſumitur, quando partes habuerunt eam pro tali. & corã eo litem conteſtatæ fuerũt & qui contrarium dicit ꝓbare debet. tit. eodem numero. 23. 83
Iudex ut ordinarius non ut delegatus in dubio uidetur aſſumptus. tit. de null. ex defect. iuriſd. ordinar. nume. 27. 84
Iudex ordinarius quouſque toleratur in officio, ad eius facta inualidandum nulla iuris uel facti exceptione repelli poteſt, titu. eodem num. 30. 84
Iudex ordinarius quis dicatur, tit. eo. nu. 31. ibid.
Iudex ordinarius regulariter de omnibus cauſis ſui territorii cognoſcit, tit. eod. nume. 31. ibib.
Iudex ordinarius poteſt eſſe incompetens ratione cauſę, perſonarum, loci, & tẽporis, tit. eo. num. 33. ibid.
Iudex pedanæns uel alias de minimis dicitur incompetẽs in cauſis meri aut mixti imperii, uel ſummã ſuæ iuriſdic. excedentibus, tit. eod. num. 34 85
Iudex unus non debet uſurpare quæ ſunt iuriſdictionis alterius titu. de null. ex defect. iuriſ. or. nu. 44. 85
Iudex criminalium de cauſis ciuilibus principaliter cognoſcere non poteſt, incidenter

dentèr uerò poteſt, tit. eo. num.47. 86

Iudex ad ciuilia deputatus de cauſis criminalibus ac meri imperi, principaliter non cognoſcit, de null. ex defect. iuriſ. nu.48. 87

Iudex ciuilis teſtem coram ſe falſum deponentem punire poteſt, tit.eo.n.49. 87

Iudex ſecularis cauſas ſpirituales quouiſmodo cognoſcere non poteſt, ſiue cauſa ſit criminalis, ſiue ciuilis, ſiue realis, ſiue perſonalis, ſiue poſſe. ſiue petitor. tit. eod.nu.54. 88

Iudex ſecularis procedit in cauſa ciuili coram ſe mota donec corā ſe excipiatur, & fides fiat de litiſpendentia coram iudice eccleſiaſtico ſuper aliquo articulo præiudiciali ipſi cauſæ, tit.de null.ex defect.iuriſ. ord.num.55. 88

Iudex non procedit in cauſa ad ſe legitimè non deuoluta.tit.eo.nu.56. 89

Iudex grauaminis ex tacito uel expreſſo partium conſenſu, omiſſo grauamine, in negotio principali procedere poteſt, tit.eod. numero.64. 90

Iudex nullus ſe intromitti in cauſis ſedi apoſtolicæ reſeruatis, tit.eo.nume.99. 97

Iudex ſecularis regulariter inter clericos iudicare non poteſt, cùm iure diuino ſunt exempti, fallit tamen in pluribus.tit.eodem numero, 101. 97

Iudex ad certum genus hominum deputatus, inter alios non iudicabit, tit.eo. num.102. 98

Iudex extra territorium ſuū exiſtens habetur pro priuato, tit.de null. ex defec. iuriſ.ord.nu.107. 99

Idem ſi foret in Eccleſia in territorio ſuo exiſtente iudicium exercens, non ualet quod agit, ſecus de iudice eccleſiaſtico, tit. eod. num.108.& 109.ibid.

Iudex extra locum ī quo ius dici conſueuit, ius docens nulliter agit, tit. eod. numero.110.ibid.

Iudex ordinarius non habēs locum deſtinatum ad ius reddendum, poteſt illum deputare in qualibet parte ſui territorii, tit.eodem numero.111. ibid.

Iudex finito tempore ſui magiſtratus ſententiam dicere non poteſt, tit.de null. ex defe.iuriſ.ord. numero 112.fol. 100

Iudex ſeu rector alicuius prouinciæ

uncię per duos dies antequã ſucceſſor ueniat & ipſe certificetur etiam ſi elapſum fuerit tempus ſui magiſtratus ius dicere poterit, titu. eo.uum.113. 100
Iudex quicunque ſemel ualidè in cauſa diffinitiuè pronunciãs, deſinit eſſe iudex & ulterius quicquam facere non poteſt, fallit prout infra tit eo.nu.114. 100
Iudex delegatus cui à ſtatuto uel alias pręfigitur certa inſtantia, illa elapſa indiſtinctè deſinit eſſe iudex tit.eo.de null.ex defect.iuriſd.or.nu.118. 102
iudex ordinarius an & quando extra tempus inſtantię poterit ualidè pronunciare, tit.eod.nu.119. 102
Iudex cur eſſe non poſſit infans, mutus, ſurdus, mente captus, & quare ſecus ſit cęco, & aliis in ſenſu, olfactus, guſtus, & tactus defectum patientibus, tit.eod. num.134. 106
iudex alius eſt ſurrogandus: quando primus diuturno impedimento detentus eſt tit.eo.nu.135. 106
iudex inferior præſente maiora magiſtratu ſentẽtiam dicere non poteſt, & quando.tit.de null.ex defect.iuriſ.ord.num.38. 107
iudex ut ſuſpectus legitimę recuſatus ulterius procedere non poteſt, & ſi ſecus ſit proceſſus eſt nullus, tit.eo. num.140. 107
iudex à quo ex cauſa probabili fuit appellatum, ulterius procedere non poteſt, quia ſuſpenſa eſt eius iuriſdict.tit.eo.nu.141. 108
Iudex de iure communi non cogitur ab aliquo conſiliũ petere, quinimò uitium reputatur, titul.eodem numero.147. 109
Iudex ignoras fundamẽtum ſuę iuriſd.non poteſt ualidè quicquam facere, titu. de nulli.ex defe. iuriſdict. ord.num.167. 116
iudex probabiliter credens ſe iudicem facit proceſſum ualidum, titiu.eodem num.168. 116
iudex circa poteſtatem ſuam dubitans, facit proceſſum nullum, titu. eodem numero.169. 117
Iudex errans circa ſuam poteſtatem, ut ſi eſt delegatus, pronuntiat, ut ord.uel econtra, facit proceſſum null.tit.eo.nu.170. 117
Iudex duplici puta ordinaria & delegata iuriſdictione fungens non cogitur al

teram

teram eligere,tit. de nulli. ex defect.iuriſ.eodem numero.171. 117
Iudex in dubio cenſetur procedere omni meliori modo quo poteſt,ad effectum quod actus ualeat, eodem num.172. 117
iudex datus ad uniuerſitatē cauſarum fungitur uice ordinari, tit. eodem numero.178. 119
iudex alium ſibi aſſocians an & quando ratione ineptæ ſocietatis faciat ꝓceſſum nullum tit. eodem numero.184. 121
iudex qui alicui tribunali ordinario preeſt,& ipſe & ordinarius,& delegabit,licet non habeat adminiſtrationem cũ dignitate, de null. ex defe. iuriſdictio. deleg. nume.6. 125
iudex antequam literæ ſuæ poteſtatis ſibi preſententur,non habet,exercitium iuriſd.tit.eodem numero 34.fol. 131
iudex electus nondum confirmatus in dignitate, cui annectitur iuriſdictio, uel ante adeptam poſſeſſionē actualem non habet exercitium propterea non ſub delegabit.titu. de nulli.ex defect.iuriſd.deleg. numero.35.fol. 131
iudex delegatus ultra diem ſtatutum nihil facit, cognoſcendo, titul. eodem nume.100. 141
iudex appellationis ſententiam ex quocunque defectu nullam reformare conſueuit,titul.de null.ex defect.proce.&c.num.8. 222
iudex cui nihil conſtat, nihil decernere poteſt:quia nec Papa poſſet ad debitum non probatum condemnare,tit.eo.nu.37. 227
iudex non tenetur dare dilationes parti non petenti, etiam ꝙ uigeret ſtatutum de dilationibus dandis,titul.eod.nu.43. 229
Iudex in ſubſcribendo ſententia nomen dignitatis præponere debet: quod tamen non obſeruatur, titu. de null. ex defect. proceſſ. &c.nu.86. 237
Iudex poteſt pronuntiare ꝓut in conſilio in actis exhibito,ſecus ſi non foret exhibitum,tit.eod. numero 104.fol. 242
Iudex in dubio præſumitur ſecutus probationes quæ in actis reperiuntur, & ꝙ potius fundauerit ſe ſuper ueris quam ſuper falſis.titul.eo.nu.133. 251

Iudex procedendo ad ulterio ra exceptiones impeditiuas reiicere uidetur,qualiter & quibus,modis ſentent.nul. repa.poſſ.nuro.9. 259
Iudex concipiens malitiam in excipiente,debet perum curare de exceptione, ex quo non probata,ueritate il lius nil operatur,titul.eod. num.32. 264
Iudex ord.qñ tolleratur in of ficio nihil adinualidandum acta contra eius perſonam opponi poteſt,qđ impotentiam facti uel iuris concernat,tit.eodem num.41.263
Iudex qñ dubitatur an ſit iu dex rōne dubietatis remanet iudex, & ꝓceſſus illius ſuſtinebuntur,e.t.n.52.269
Iudex qui patitur defectũ iu riſdictionis impeditiuum: ſi non opponitur,& nõ ſit defectus naturalis ꝓcedere po teſt, tit.quali.& quib.mod. ſent.nul.rep.poſ.n.54.270
Iudex nõ habetur pro crimi noſo,excõicato.ſeu infami, anteꝗ̃ pro tali ſit publicè declaratus,tit.eo.nu.55. 270
Iudex ſi excedit, uel grauat, ab hmõdi exceſſu eſt appellandum: alias ꝓceſſus eſſet inualidus:quia nõ ſufficit ſimpliciter proteſtari uel excipere, ſi a nõ admiſſione nõ appelletur,eo.tit.n.61. 272
Iudex appellationis cognoſcit de null. tanꝗ̃ incidenti & acceſſorio.tit.eodem numero.67. 273
Iudex unus & idem in diuerſis cauſis qñ adiri debeat,& non obſtet exceptio incompetentiæ,tit.quali. & quib. mod.ſent. null. rep.poſſ.numero.69. 274
Iudex appellationis & nullitatis eadem ſententia & ex eodem proceſſu poterit declarare primam ſñiam nullã & nihilominus partem non fouentem iuſtitiam cõdemnare in negotio principali, tit.eo.nu.133. 292
Iudex abſque cauſa omittẽs cognoſcere nullitates ꝓpoſitas tanquam negligens in adminiſtrando iuſtitiam in ſyndicatu tenetur, tit. quid ſit nulli.nu.5. 5
Iudex fingens ſñiam nullam eſſe aliquam ſimilitudinẽ iudicii puniri debet,tit. quid ſit nullitas &c.nu.21. 9
Iudex an & qñ debeat nullitates admittere, ex actis mature deliberabit, & ĩ dubio expeditioni cauſę fauere debet,procedendo tamen pro ut hic tit.eo.nu.31. 10
Iudex tam ordinarius quàm delegatus in omnibus præter-

terquam in diffinitiuis pōt iterum facere quod minus rectè fecit, titu. coram quo poſſ.nul.prop.nu.3. 20
Iudex ordi. ſuam diffinitiuā ſententiam nulliter prolatā reformare,ſeu de nouo pronuntiare poteſt. tit. eodem nume.9. 21
Iudex & cognitor ſuæ ꝓpriæ iniquitatis nullus conſtitui debet,tit.eo.nu.11. 21
Iudex ſuperior qui per viam nullitatis ſeu querimoniæ adiri poteſt, quis ſit intelligēdus tam in ordinario quàm delegato,ti.coram quo poſ. nul.prop.nu.20. 23
Iudex ex officio aſſertum ꝓcoratorem ad exhibendum mandatum cogere pōt.titu. qs poſ.dic.de nul.n.45. 34
Iudex ex officio inhabiles cōparentes,uel etiam teſtes repellere poteſt, titul. eodem numero 46. 34
Iudex nullitatis ſeu appellationis ſimpliciter ꝓnuntiās appellationem iniuſtam,uel abſoluens appellatū à libello appellationis,intelligitur pronunciare tā reſpectu nullitatis,quàm iniuſtitiæ,titu. quot.& quib. mod. null. in iud.prop.poſſ.nu.116. 58
iudex nullitatis ſeu appellationis antequam ſententiā proferat quid agere debeat &qualiter ac ſuper quo prōnuntiari poſſit per diſcurſum &c.tit.eod.nu.107.56
iudex nullitatis quando ſuꝑ antiquis actis poſſit dare ſētentiam & quando non,tit. eo.nu.128. 60
iudicium à citatione principium ſumit.tit.de nullit.ex defect.cita.nume. 1. 187
iudicium ciuile & criminale æquiparātur quoad citationem fiendam,tit.de nuli.ex defectu citationis: & unde ac quib.mod.reg.proue.nu mero.53. 196
iudicatum dici nō poteſt ab eo qui ius dicendi ptātem non habuit,tit.de nullit.ex defect.iuriſ.ord.nu.3. 81
iudicis poteſtas imprimis eſt quærenda: quia iuriſ.ſolum reſidet apud principem,tit. eo.nu.9. 81
iudicium creatio hodie ad principem ſpectat,tit. eod. nume.14. 82
Iudices ſeu terrarum ac prouinciarum præſides tempore quo officia uel ꝓuincias ingrediuntur,publicāt literās illorum poteſtatis,ti de nul.ex def.iuriſ.or.n.19.83
Iudicis ordinarii intentio uidetur de iure fundata: ideo nō ſufficit negare ipſum iudicem

dicem,tit.eod.nu.24. 83
Iudices & magiſtratus terrarum hodie ex illorum ſtatutis & conſuetudinibus poteſtatem capiunt,& in cauſis procedunt,titul. eodem. nume.40. 85
Iudices ordinarii antiquitus in urbe qui & quot erant,titul.eo.num.41. 86
Iudices ordinarii licet olim eodem tpe plures eſſent in urbe:tñ quilibet ſuis partibus fungebatur, & de cauſis ad alterius officium ſpectantibus non cognoſcebāt, tit.eod.num.43. 86
Iudicis ordinarii geſta ſi ad ſuam iuriſ. non pertineant nihil ualent,tit.eo.ex defe. iuriſ.ord.num.45. 86
Iudices ex forma ſtatuti, uel alias ad certam ſpeciē cauſarum deputati non cognoſcunt cauſas alterius ſpecie etiam ex tacita uel expreſſa partium prorogatione, tit. eod.nu.51. 87
Iudicibus duobus eodem tē pore in eadem cauſa eūdem citantibus,coram quo uelit citatus, comparere poteſt, tit.eo.nu.164. 115
Iudices ſi ſint plures, qñ cenſeantur inſolidum dati, & quando non, titul. eodem. num.175. 118
Iudices ordinarii ſi fuerint plures,unus ſine alio ꝑcedere poterit:& erit locus præuentioni: uel ſi oēs incepe-rint ſimul ꝑcedere,in ſimul ēt cauſam debent terminare,tit.eo.nu.177. 119
Iudicibus pluribus delegatis cum clauſula uos aut unus ueſtrum, &c.quilibet cenſetur iudex inſolidum, & prę fertur qui prænenit,tit. eo. num.179. 119
Idem ſi eſſet adiecta clauſula,quòd ſi unus intereſſe nequeat,alter ea nihilominus exequatͬ,tit.eo.nu.180. 119
Iudices ſi fuerint plures omnes debēt eſſe ſimul tēpore quo fertur ſnīa & omnes ꝓnunciare : nec ſufficit quòd vnus nomine alterius absētis pronuntiet, etiam ſi abſens ex poſt ratificaſſet, tit. de nul.ex defe.iuriſ.ord.numero 182. 120
Iudices ſi fuerint plures non inſolidum dati, inhabilitas unus uitiat omnē ſnīam,ſecus ſi inſolidum,titul. eod. num.183. 121
Iudices ſiue ordinarii,ſiue delegati,ſiue arbitri, ſi plures ſint, & diſcordent, qualiter & qñ illorum ſententia teneat,tit.eo.nu.186. 121
Iudicis in quē tacitè uel expreſſe

preſſe fuerit conſenſum,auctoritas probanda non eſt : ſed exceptionem negantis eam probari conuenit,titu. qual.& quib.mod.ſent.nul. repa.poſſ.nu.36. 265
Iudices qui habēt iuriſdictionem cum adminiſtratione, prout ſunt prouinciarum & terrarum præſides,comites, duces,marchoines, archiepiſcopi,epi,&c.cum territorium habeant,uerè ordinarii ſunt, & delegare poterūt tit.de nullita.ex def. iuriſd. deleg.nume.5. 125
Iudices Ro.cur. qui ſint,qui ordinarium tribunal habeant,tit.eo.nu.7. 125
Iudices Ro.cur. tam olim q̃ hodie certam & limitatā iuriſdictionem habuerunt & habent iuriſdictionem ac cauſarum cognitionē tit. de nul. ex def. iuriſ.del.nu.8. 125
Iudicare,bonos& dignitas reputatur,tit.eo.nu 45. 133
Iudices aliquē defectum iuriſdictionis impeditiuū patientes regulariter contra eoſdem ne procedant,excipi debet,tit.eo.nu.59. 135
Iudicis habilitas conſideratur tempore datæ reſcripti, ſeu deleg.tit.eo.nu.84. 138
Iudices præcipitoſi reprehenduntur a Bal.tit.de null.ex def.pceſ.nu.35.& 36. 227
Iudicium dicitur plenarium, ubicunque ſnia generat plenum præiudicium : & tunc ordo iudicialis ſeruãdus eſt tit.eo.num.51. 231
Iudicium ſummarium ſiue executiuum paruam ſolennitatem requirit,titul. eod. num.52. ibid.
Iudiciū quantuncumq; ſummarium requirit cauſæ cognitionem,partis citationē & iudicis declarationem, titulo eo.nu.53. ibid.
Iudici iuſtum iudicium uendere non licet:quāuis aduocatus uēdere iuſtum patrocinium,& iure conſultus rectum conſilium poſſint,tit. eo.nu.137. 252
Iudicis officio congruit cuncta rimari,& puidere:ut ſolennia debita obſeruentur, ne uelites ex induſtria protrahatur,tit.quali. & quib. mod.ſent.nul.rep.poſſ. nume.2.fol. 258
Iudicis habilitas ante omnia in iudicio quærenda eſt,titul.eo.nu.4. ibi.
Iudiciorum ordo ſubſtantialis ſeruari,& ſententię cum debita ſolennitate ferri debent.tit.eo.nu.7. ibid.
Iudicem ſe fore competentē pronuntiare ualde utile eſt,

& quomodo hoc procedat, tit.eo.num.8. 259
Iudicis delegati iuriſdictio ꝑ pronunciationē nulliter factā expirat, & qualiter hoc intelligatur. tit. coram quo poſſ.nul.prop.nu.14. 22
Iudices Rom.cur. an & qui habeantur ꝑ iudicibus ordinariis,tit.eo.nu.18. 22
Iudici delegato non ritè ꝓcedēti ordinarius loci reſiſtere poteſt.tit.eo.num.21. 23
Iudices quicunq; ſiue maiores,ſiue minores ſint in iudicando gn̄ales leges obſeruare debet:alias eorum geſta non ualent:tit.an quali bet ſent.per remedium nul. impugn.poſ.nu.2. 38
Iudæi,& alii qui legem chriſti abiiciunt,ſunt iuriſdictionis incapaces,nec eis publica officia cōmittenda ſunt, tit.de nul. ex defect. iuriſd. deleg.nu.49. 133
Iudæi inter ſeipſos iudices fieri poſſunt,ti.eo.n.51.ibi.
Iuramētum calumniæ parte quandocunq; petente cenſetur ſubſtantiale,& præſtari debet etiā in ſummariis, tit.de null.ex defe. proceſſ. &c.num.29. 226
Iuris publici quod eſt principaliter,et priuati iuris ſecūdario exiſtit, tit. quis poſſ. dicere de nul.nu.14. 17
Iuriſdictionis defectus maxima eſt nullitas,tit.de nul.ex def.iuriſd.ord.num.1. 81
Iuriſdictionis nullitas ſi eſt euidēs poteſt a iudice declarari parte non citata,tit. eo. nume.5. ibid.
Iuriſdictionis nullitas ꝑ defectu inſanabili habetur,tit. eo,num.6. ibid.
Iuriſdictionis defectus oēs ob illorum multiplicitatem recenſeri non poſſunt,titu. eo.num.7. ibid.
Iuriſdictioni ex defectu qualiter proceſſus & ſnīæ regulariter impugnari conſueuerunt,tit.eo.nu.8. ibid.
Iuriſdictio a principe fluit & ad illum refluit tanquam flumina ad mare,titul.eod. num.10. ibid.
Iuriſdictio etiam ordinaria non præſumitur niſi ad ea appareat publica ſcriptura, tit.de nul. ex defect. iuriſd. ord.nu.12. 82
Iuriſdictio ordinaria poſtq̄ fuerit ſemel publicata, tanquam notoria in partibus illis,non eſt ulterius probanda,tit,eo.nu,20. 83
Iuriſdictio ordinaria ſi negetur, & notoria non ſit, eſt probanda per publicam reputationem & famam,titu. eod.

eod.num.21. - 83
Iuriſdictio ordinaria dicitur quaſi naturalis,amica legibus & fauorabiliter interpretanda titu.eo.nu.25. 84
Iuriſdictio alicui ſpecialiter data, accumulatiuè cum ordinario, non priuatiuę cenſet data, tit.eod.nu.26. ibid.
Iuriſdictio delegata tāquam odiſa ſtrictè interpretatur, neque pro ea eſt præſumendum, tit. de nul. ex defe. iuriſd. ord. nu.28. ibid.
Iuriſdictio delegata probari dēt p ſcripturam, uel ſi deperdita eſt, p teſtes: aut eſt recurrēdum ad delegātem, tit eo.nu.29. ibi.
iuriſdictio ordinaria qñ eſt notoria probari non eſt neceſſe, ti.qual. & quib. mod. ſent.nulla.rep.po.n.35. 265
iuriſdictio ordinaria (ſatis ē) ſi negabitur φ probetur p cōem habitationem & reputationem: quia in tali ſufficit, quaſi poſſeſſio iuriſdictionis, tit. quali. & quibus mod.&c.nu.38. 265
iuriſdictionis quaſi poſſeſſio altero non poſſidētę & prædedere, tit. per unicū actum iuriſdict. acquiritur, titulo. eo.nu.40. 266
iuriſdictio delegata qualiter pbari poſſit, tit.e.n.42. ibi.
iuriſdictio conſideratur reſpectu ſummę petitę, nō ſummæ debitæ: & ratione dubietatis ualet proceſſum, titul.eo.nu.70. 274
iuriſdictio delegati re ītegra per deceſſum uel receſſum delegantis expirat, ſed poſt quam in perſona delegati efficaciter radicata eſt, nō expirat niſi ope exceptionis, tit.eo.nu.71. 275
iuriſdictio qualitercunq; reuocetur uel experet, dēt cōſtare iudici, aliter proceſſus eſt ualidus, tit.eo.n.74. ibi.
iuriſdictio tam ordinaria q̄ delegata ex tacito uł expreſſo partium conſenſu de tēpore in tēpus (ſi iudex non contradicat) prorogari poteſt.tit quali.& quib. mod. ſent.nullę rep.poſ.n.76. ibi.
iuriſdictio ordinaria de perſona ad perſonam ,progatur, ſecus in delegata: & qualiter iſta intelligantur, tit. eo, num.78. 276
iuriſdictio ordinaria & delegata de loco ad locum, pro gari pōt, tit. eo.nu. 79. 276
iuriſdictionis defectus primo loco quærendi ſunt, quia eſt ponere falcem ad radicem, tit. de modo & ord. uidendi proc.&c.nu.1. 12
iuriſdictionis ordinariæ def.

& nul.quæ eſſe poſſ.tit. eo nume 2. ibid.
iuriſdictionis delegatæ defectus & nullitatis qualiter conſiderabit̃,ti.eo.nu.3. 13
iuriſdictio generalis & gñaliter conceſſa per literas ſpeciales eneruatur& extinguitur,tit.coram quo nul. ꝓp. poſſ.&c.nu.29. 23
iuriſdictio & poteſtas ꝑ cõſtanti præſupponitur à lege qualitercunq; diſponere: ideo ſemper opponi poteſt ꝙ non eſt ſententia,ex quo talis non erat iudex, titulo Quis dicę.de null.nam.38. & 40. 33
iūs tertii in quacunq; diſpoſitione ſemper intelligitur præſeruatum.tit.eodem numero.15. 28
jūs reuocandi domum non competit pręſentibus in curia,tit.eo.de null.ex defect. iuriſ.ord.nu.85. 94

L

L.non eo minus.C.de procura.loquens in minore extenditur ad omnes qui tutoris uel curatoris auxilio iuuantur,tit.de nul.ex def.inhab. ſeu mand.comp.nu.21. 150
L.ſi curatorem habens,C.de integ.reſtit.mi.non ꝓcedit in iudiciis,ti.eo.nu.33. 152
L.nõ ſolum.§.neceſſitate,de bon.quæ lib. intellectus & ratio ſm cõem opinio.ſcriben.tit.eo.nu.40. 153
L.Barbarius,ff.de offi. præt. procedit nedum in ordinario,uerumetiam in ſimplici delegato,tit.de null.ex def. iuriſ.dele.nu.75. 137
L.Barbarius,ff.de offi. præt. procedit etiam in delegato tit.qual.& quib. mod. ſent. nul.rep.poſſ.nu.46. 267
L.non eo minus,C. de proc. extenditur ad oẽs,qui aliorum auxilio iuuantur: qm̃ tales inhabiles in iure parificatur, & priuilegium uni conceſſum ad alios extendi tur,tit.eo.nu.82. 138
Legatus de latere non poteſt ordinem iuris remittere,ti. an quel.ſent.per remedium null.impu.poſſ.nu.6. 39
Legata ꝙ non fuerint facta. probatur ex facie teſtamenti,titul.à quo & quib.mod. nul.prob.poſ.nu.13. 63
Legati & alii in aliena ciuitate publico munere fungentes,non ſunt iudici illius loci ſuppoſiti,ſi allegãt priuilegiũ,tit.de nul.ex def.iuri. ord.nu.105. 98
Legum profeſſores artem bo ni & æqui, & illius notitiã non artẽ uerborum profitẽtur ideo ueriores potius q̃ diſertiores illorũ ſermones deſiderantur, titul. quid ſit nul

nul!.nume.13. 7
Lex ſi reſiſtit potentiæ & actui in contrariam facto, null.oritur obligatio.tit. de nullit.ex.defect. inhab. &c. num.53. 155
Lex obſcura & habẽs uarios intellectus ad decidendum allegari non poteſt, titu. de nullit.ex defect.proceſſ.&c. numer.119. 245
Libellus in quo aliquid peti tur declarari nullũ,uel quatenus aliqucd reſcindi ſuſti netur,titu.quot & quibus mod.null.in iud.prop.poſſ. nume.8. 46
Libellus dico ſentẽtiam nul lam,etſi qua eſt, appello, a cõi iure & praxi receptus eſt: & tali caſu nullitas in iudicio principaliter deducitur,titul.eod.nu.11.& nu mero.12. 47
Libellus poteſt declararari ꝑ actorem,tit.Quot & quib. mod.nul.prop.poſſ.numero.13.fol. 47
Libellus q̃n nullitas inciden ter deducitur non uꝛ neceſ ſarius,tit.eo.num.39. 51
Libellus quibus uerbis cõci pi,& in eo concludi poſſit, q̃n actus eſt ipſo iure nullus tit.eo.nu. 56.& nu. 57. &c. uſque ad nu.85. 53
Libellus quibus uerbis cõci pi & in eò concludi poſſit, quando actus non eſt ipſo iure nullus,ſed ꝑ ſnĩam an nullandus,tit.eo. nu. 86.& nume.87.&c.uſque ad numero 100. 55
Libellus qũo & quibus uerbis formandus,ſit q̃n dubitatur nunquid actus ſit ipſo iure nullus,uel annullãdus, tit.eo.nu 102. ibid.
Libellus etiam ꝙ non ſit ſpe cificata cã nullitatis ſi non opponitur,tenet: & ſatis eſt ꝙ in proceſſu ſpecificetur & declaretur,tit.eo.n.103. 56
Libellus nullitatis adęquatur libello appellationis, iõ totum deuoluit & deducit, tit.eod.nu.104. ibid.
Libelli oblatio eſt de ſubſtan tia iudicii,tit.de null.ex defect. proceſſ. & ſolennitate ſententiæ,nume.18. 223
Libelli ſolennitas poteſt remitti : & quoad ſubſtãtiam iudicii ſufficit talis qualis petitio in actis redacta,ſecũ dum cõem opin.tit.de null. ex def.ꝓceſ.&c.nu.21.224
Libelli ineptituto uitiat ſen tentiam,& q̃ncunq; de iſto def.quæri poteſt, titul.eod. nu.22.& num.23 224
Libelli ineptitudo in cauſis neceſſario libellum non requirentibus non uitiat dũ-

modo ex eo poſſit deprehendi intẽtio actoris,tit. eod. nume.24. 224
Libellus generalis & obſcuru parte nõ oppõnẽte procedit in ciuili, ſecus ĩ criminali,tit.eo.nu.26. 225
Lite pẽdente in Rom.cu. aliquo ex litigatoribus decedẽte uel recedẽte,ad inſtãtiam alterius proceditur ꝑ edictum.i.audientiam literarum contradictarum, tit. de nullit.ex def.citationis, num.115. 208
Litiſpendẽtia coram alio opponi, & probari, & qñque iudici ſecundo inhiberi dẽt tit.de null.ex defe.iuriſ. ór. num.163. 114
Litiſconteſtatio eſt de ſubſtãtia ordinis iudicialis,etiam in iudicio poſſeſſorio, & remitti non poteſt,tit.de nul. ex def.proceſſ.ſolenn. ſent. nume.28. 228
Locus iudici,in ordinatoriis & locus contractus in deciſoriis coram quocunq; iudice attẽdi dẽt,ti.e. ñ.56.231
M
MAGISTRATVS municipales ut priores,ſeu antiani ꝑ rebus uniuerſitatis abſque conſenſu illius non poſſunt procuratores c nſtituere,ti. de nullita.ex defect.inhabi. &c numero.127. 169
Mandati procurationis defectus ad inualidandum proceſſum quandocunq; & uſque ad mille annos opponi poterit,ti.eo.nu.59. 157
Mandati defectus ex quo facit deficere conſenſum magnus & inſanabilis ut puta à iure naturali proueneins reputatur,tit.eõ.nu.60.158
Mandati defectus hẽt in ſeu tre defectũ citatiõnis ideò inſanabilis,tit eõ.n.61. ibi.
Mandati defectus probatur ex actis,tit.eod.nu.62. ibid.
Mandati defectus ẽt ſi procurator in iudicio fuerit admiſſus ad inualidandum acta,non aũt ad repellẽdum procuratorẽ, uel extorquendum ab eo cautionem de raro,ſeu ut ipſe probet ſe ꝑ curatorem, quandocunque poterit opponi,titul.eo.numero.63. ibid.
Mandatum procurationis poterit ad ſuſtinendum ꝓceſſum probari per teſtes, ſeu per ſigillum publicum, tit. de null.ex defect.inhab.ſeu mandati, cõpa.nu.70. 159
Mandatum non ſufficit ꝓbare per uerba enunciatiua in quacunque ſcriptura enunicietur,tit.eo.nu.71. 159
Mandati defectus non poteſt per

per diuerſam partē ſuppleri in præiudicium abſentis, tit.eo.n.73. 160
Mandatum ad id de quo agitur non ſe extendēs non poteſt dici mandatum, ex quo circa illud nihil mādatum, tit.eo.num.74. 160
Mandati uerba diligenter pōderāda ſunt, tit.e.n.75. 160
Mandati limitati & captioſi forma qualis ſit, tit.de null. ex defect.inhab.ſeu manda. comp.nu 76. ibi.
Mandatum quantumuis generale tantum cauſas quarum exercitium cōpetit cōſtituenti eo iure quo conſtituit comprehendit, titul. eo.nu.77. ibi.
Mandatum factum pluribus nō transfert exercitium poteſtatis cuilibet inſolidum ſed pro rata, lit.de nullit.ex defect. inhab. ſeu mandat. compa nu.78. 161
Mandatum in cauſa ſpiritua li factum pluribus, cuilibet transfert poteſtatem inſolidum, tit.eo.nu.79 ibid.
Mandatum procurationis eſt ſtricti iuris ideo non extenditur ad cauſas ſeu perſonas in eo non comprehenſas, titul.eo.num.85. 162
Mandatum generale cum libera ſufficit etiam iu cauſis ſpeciale mandatum requirentibus.tit.eo.nú.87. 162
Mādati clauſulā uidelicet ad omnes alias eius cauſas &c. licet apta ſit comprehēdere omnes cauſas, tamē mandatum ſpeciale requirentes, non comprehendit, tit.eod. num.89. 162
Mandato generali non concluditur id pp quod principalis aliqua pœna illaqueatur, tit.eod.num.94. 163
Mandatum ſpeciale qualiter intelligatur, & in quo differat a mandato ſingulari, tit. de inhab. manda. & comp. &c.num.96. 163
Mandata habentia clauſulas ad omnia alia utilia faciendum &c.& cum promiſſione de rato habendo quicquid legitime factum fuerit ſunt captioſa, & recipi non debent, tit.de nul.ex defec. inhab, ſent.manda. compa. nu.112. 166
Mandatum in quo cōſtituēs iurauit quid habere gratū quicquid geſtum foret &c. intelligitur quoad comprehenſa, eo quia iuramētum non ſe extendit ultra id de quo fuit actum.titu.eodem nume.114. 156
Mandatum a procuratore receptum licet non produra-

 tur

tur tempore quo fit proceſſus,eo tamen quandocunq; exhibito, proceſſus detegitur ualidus, ti.e.n.117. 168

Mandatum poteſt quandocunque produci, tit.de nullita.ex def.inhab. ſeu mād. comp.num.11. 186

Mandatum non habere, uel habere ex aliqua ratione inualidum adæquantur,titul. eod.nu 121. ibi.

Mandatum ratione conſtituentis reputabitur inualidum,ſi conſtituenti rei, de qua agitur,non cōperat ſaltim adminiſtratio, tit. eod. num.123. 169

Mandatum ratione conſtituti erit inualidum ſi fuerit talis perſona cum qua iudiciū ualide fundari non poſſit: put ſunt ſeruus, monachus religioſus,uel ſimiles, titu. eo.num.132. 170

Mandatū ratione formæ erit nullum & inefficax, ſi non ſit in forma publica, puta manu tabellionis, ſub ſigillo publico, aut per epiſtolam principalis,tit. de null. ex def.inhab.ſeu mandato. comp.nu.138. 172

Mandatum eſſe debet cum ſuis ſubſtantialibus,& carere omni uitio,uiſibili,titul. eo .num.139 172

Mandatum quid neceſſario continere debeat,tit eodē. nume.140. ibid.

Mandatum quod fit ab exiſtēte in aliena poteſtate uel gubernio fieri debet de cōſenſu ſui ſuperioris, uel adminiſtratoris ſi habuerit alias cum decreto iudicis,tit.eo. no.141. 172

Mandatum quod fit a perſona inhabili, quæ loqui non poteſt,fit a iudice cum conſenſu adminiſtratrois, uel ab adminiſtratore cum decreto iudicis,tit.dne ull. ex defect.inhab.ſeu manda. cōp. num.142. ibid.

Mandatum reuocatum, ſeu quodammodo reſolutū nō dicitur amplius mandatum tit.eod.nu.155. ibid.

Mandatum durat,donec uoluntas mandātis durare præſumitur,tit.eo.nu.156. ibi.

Mandatum poteſt expreſſe reuocari etiam ꝙ quis iurauerit non reuocare,tit.eodem nume.158. ibid.

Mandati reuocatio expreſſa (ad effectum proceſſum inualidandi) debet formiter intimari parti ſeu iudici, titul.eo.nu.159. ibid.

Mandatum tacite reuocatur ſi principalis alium procuratorem ſimpliciter in cau-

ſa

ſa conſtituerit,& in quacũque inſtantia, tit.de nul.ex def.inhab. ſeu mād. comp. num.163. 178

Mandatum primum ut reuocetur per ſm,requiritur ut ambo ad eandem cauſam, uel ſimilem in ſpecie fiant, tit.eo.num.164. 179

Mandatum primum expirat ꝑ ſecundũ, etiam ꝙ ſecundum non habuerit effectũ, tit.eo.num.165. ibid.

Mandata ſi fuerint duo ſub eadem data attendiẽ illud quod minorẽ habet poteſtatem,tit.de nul.ex def.inha. ſeu mād.comp.n.166. ibi.

Mandatum tacitè reuocatur, ſi prĩcipalis ſimpliciter cauſam ſuam pertractet,tit.eo. num.167. ibid.

Mandatum cenſetur tacitè reuocatum, ſi principalis liti ſeu cauſæ cedat: aut rẽ ſeu eccleſiam cuius occaſione conſtituerat,quocunq; modo perdat uel amittat, tit. eo.nu.168. ibid.

Mandatum reintegra morte mandantis diſſoluitur, tit. eo.nu.107. 180

andatum in beneficialibus & aliis in quibus non ſupeſt aliquis legitimis hæres indiſtinctè ẽt re nõ integra expirat morte ciuili ſeu naturali mandatis, tit. eod. nume.171. 180

Mãdatum etiam in profanis quando nõ ſupereſt aliqs principalis uerus, aut ſaltim repræſentans ẽt re nõ integra expirat.tit.eodem nume.173. 181

Mandatum expirat ſi conſtituens ex poſt fiat criminis reus,monachus, perpetuo relegetur, arrogeẽ, ſeruus fiat,aut ceſſat id ꝑꝑꝙ fuit conſtitutus,tit. de nullita. ex defect. inha.ſeu mand. comp.nu.175. ibid.

Mandatum qñ morte naturali reuocatur, non requiritur mortis intimatio.titu. eod.nũm.176. 182

Mandatũ ſpeciale requiritur ad impetrãdũ commiſſionem cauſarum de iure,ſed de ſtylo non ſeuat,& qũo hoc ſit intelligendum,tit. de nul.ex defect.iuriſ. del. num.87. 139

Mandatũ iuriſdictionale qualiter tacitè uel expreſsè reſolui & expirare poſſit,remiſſiue,tit.eo.nu.104.141

Mandatum ex diuturnitate tẽpis preſumitur ſm aliquos: & qualiter intelligẽdum ſit,tit.quali. & quib. mod.ſent.nul.repar. poſſ. num.92. 280

Man-

Mandatum tacite reſultat ex conſignatione ſcripturarũ ad cauſam facientiũ:qm is cui fit conſignatio eſt ſolitus talia exercere,tit. cod. num.96. 281

Mandatum tacite reſultat in eo qui uidet cauſam ſuam ab alio tanquam ſuo procuratore agi,& non cõtra dicit,tit.qual.& quib. modis ſent. nullę repar. poſſ. num.94. 281

Mandatum procuratoris & mandatum iudicis reg la riter parificantur, & argumentum ualet de uno ad aliud,tit.qual.& quib.mo dis ſenten.null.repar.poſſ. num.95. 281

Mandatum nõ probatur ex ſola iurium oſtẽſione, qm conſignatio non probatur tit.qualite.& quib modis ſent.nullæ.repar.poſſ. numero 97. 282

Mãdatum tacite præſumitur in eo qui utilia geſſit, & fecit ea quæ uerſimile eſt dominũ facturũ fuiſſe ; & talia idem dominus cogi poteſt rata haberi,tit. qualit.& quib.mod.ſent.null. repa.poſſ.nu.100. ibid.

Mandatus defectus ſi opponitur ab alio quã ipſo domi..o põt de facili impleri maximè cũ idem dñs poſſit tacite uel expreſſe acta huiuſmodi ratificare etiã poſt ſnĩam etſi opponitur de inhabilitate, perſonæ conſtituentis uel conſtitutæ, reſponde, prout hic, tit.quali.& quib.mod. ſeu tent.null.rep.poſſ. numero.18. 283

Mareſcali urbis iuriſd.tit. de nulli.ex defect.iuriſ.deleg. num 15. 128

Matrimonium nulliter cõtractum non impedit ſm tit. quoties de nullita.agi.poſ. num.36. 71

Minor in iudiciis ſine interuentu curatorum nec ciuiliter,nec naturaliter obligatur,unde fideiuſſor non accedit,tit.de null. ex def. inhabil.ſeu manda.comp. num.29. 152

Minor coram arbitro ſaltim naturaliter obligatur,titu. de null.ex defe.inhab. ſeu mand.comp.num.31.152

Minor ſiue habeat curatorẽ, ſiue non,regulariter in iudicio ſtare non poteſt, tit. ex defect.inhab.ſeu man. comp.nu.32. ibid.

Minor in quibus caſibus ſiue interuentu tutoris poſſit in iudicio compãre , titu. de nul i.ex def.inhab. ſeu mand

mand.comp.num.39. 152
Minor non arcetur a iudicio tanquam inhabilis, ſed p-ceſſus illi preiudicialis irritatur, tit. de null. ex defec. inhab. ſeu. manda. compa. num. 36. 153
Minor uigintiquinq; ſeu pupillus procurator cōſtitui non poteſt, tit. de nullit. ex defect. inhab. ſeu mandat. comp. nu. 133. 170
Minor uigintiquinq;, filiusfamilias, monachus, mentecaptus, ſurdus, mutus, & ſimiles quāuis ſoli in iudicio quoad eorum præiudicium ſtare non poſſint, ſententia tamen in eorum fauorem lata ualebit, titulo qual it. & quib. mod. ſent. nul. repar. poſſ. n. 31. ibid.
Minor 25. & filiusfamilias in quam pluribus cauſis perſonam legitimam in iudicio ſtādi habere dignoſcū tur, tit. de nullit. ex defect. inhab. ſeu mand. comp. numero. 35. 152
Minores 25. ob fragilitatem conſilii eorum ſtatum meliorem per ſeipſos, deteriorem autem facere non poſſunt tit. de nullit. ex defec. inhab. ſeu. manda. compa. nume. 28. 152
Minoris contractus mero iure tenet, licet ſi fuerit læſus ope reſtitutiōis reſcindatur, tit. de nul. ex defec. inhab. ſeu. manda. compa. num. 30. 152
Minoritatis exceptio quādocunque tam ex parte minori, quam aduerſarii opponi poteſt, tit. de nulli. ex defect. inhab. ſeu mandat. comp. nu. 38. 153
Minores & pupilli uel nolle, ad illorum commodū, ſed non ad preiudicium habere cenſentur, tit. de nullit. ex defect. inhab. ſeu mād. comp. n. 37. ibid.
Modus non ſuſpendit, ſed ex naſcitur actio, in ſua tamen forma ſpecificè ſeruari debet, tit. de null. ex def. proceſ. ac null. ſenten. numero 117. 244
Monachus & religioſus quoad ciuilia ſeruis æquiparātur, tit. de null. ex defe. inhab. ſeu mand. compa. numero 47. 155
Monachorum ſubiectio concurrente utilitate monaſterii filialis potius quam ſeruilis reputatur, tit. eodem numero 48. 156
Monachi quibus caſib. poſſ. in iudicio ſtare, tit. eodem numero 46. 156
Monachi & religioſi cū ſint ſerui

ſerui religionis, & quoad ſecularia pro mortuis habeantur, iudices fieri non poſſunt, tit. de null. ex def. iuriſd. ordin. deleg. numero. 76. 137
Monachi & religioſi ſeruis adæquãtur, ti. e. n. 77. 137
Monachis & religioſis ſi cauſa expreſſo nomine monachatus, ſeu religionis à ſede apoſtolica cõmittatur, tenet commiſſio, tit. de nullit. ex defect. iuriſ delegat. nume. 79. 137
Monachus poteſt creari officialis epiſcopi, titu. eodem nume. 83. 138
Mortuo altero ex colligantibus ſuper titulo beneficii in curia non citato aliter procuratore ꝓceditur ad inſtantiam ſuperſtis per audientiam contradictarũ tit. de nullit. ex defect. inhab. ſeu mand. comp. &c. num. 172. 181
Moſes habuit utrunque gladium, tit. de null. ex def. iuriſ. or. nu. 58. 89
Mulier luxurioſa adęquatur prodigo, quia honoris ſui eſt prodiga, tit. de null. ex def. inhab. &c. nu. 24. 151
Mutus & ſurdus adæquãtur furioſo & infanti, ex quo in eis deficit operatio intellectus. tit. eo n. 26. 151

N

Noctis tempore ſnĩa ferri non debet, tit. de nul. ex defect. iuriſ. ord. nu 132. 105
Notorium regulariter allegari debet, preterquam ſi ſit notorium ex actis reſultãs tit. quis poſſ. dice. de null. nume. 53. 36
Nullitas duobus modis in iudicio ꝓponitur, principaliter uidelicet aut incidẽter tit. quot & quib. mod. nul. in iud. prop. poſſ. nu. 1. 45
Nullitas qñ in iudicio cẽſeatur principaliter deducta, plura exẽpla uide hic nu. 1. & 2. & nu. 3. 4. 5. & 6. ti. quot & quib. modis nulli. in iudicio proponi poſſit. nu. 18. 45. 46 & 48
Nullitas poteſt eodem libello cũ remedio reſtitutionis in integrum proponi & cumulari, tit. e. n. 7. 46
Nullitas & appellatio poſſũt eodem libello intentati, titul. eo. nu. 9. & tunc utrunque cenſetur principaliter deductam, nu. 9. ibi.
Nullitas & iniuſtitia poſſunt ſimul & ſemel deduci, cognoſci, & terminari, dummodo contrarietas non reſultet, tit. eo. nu. 14. 47
Nullitatis cognitio cognitio

nē negotii principalis parte petente precedere dēt, titul. quot & quib. modis nullit. in iud. propo. poſſit nu. 15. 47

Nullitate oppoſita ſi iudex illa nō cognita ad ulteriora procedat, ꝓceſſus eſt nullus, tit. eo. nu. 16. 47

Nullitas qualiter & quando dicatur incidēter deducta tit. eod. num. 17. & nu. 18. 19. & 20. 48

Nullitas per modum exceptionis propoſita dicitur incidenter deducta: & uide exempla, ti. eod. nu. 20. 48

Nullitas ex actis & proceſſu inſurgens cenſetur incidēter oopoſita, titul. eodem nume. 21. 48

Nullitas ex actis inſurgens ēt poſt concluſionem reuocari poteſt. tit. quot & quib. mod. nullit. in iud. propo. poſſ. num 22. 49

Nullitas ꝙ fuerit principaliter aut incidēter deducta eſt magni effectus: quia unus modus multum differt ab alio, tit. eodem numero. 24. ibid.

Nullitate ſeorſum ac principaliter in iudicio deducta iuris ordo ac tela iudiciaria ſeruenda eſt, ſecus quādo indenter titul. eod. numero 5. & numer. 27. ibid.

Nullitas ſeorſum & principaliter deducta regulariter executionē non impedit: & intellige prout nu. 31. tit. eo. nu. 29. 49

Nullitas incidenter puta per modum exceptionis ꝓpoſita regulariter ſi fuerit in promptu executionem impedire conſueuit, tit. quot & quib. mod. nulli. in iud. propo. poſſ. nu. 32. 50

Nullitas ex defect. iuriſdictionis proueniens, etiam qđ in promptu non ſit executioē retardat, ti. e. n. 33. 59

Nullitas deducta in ſimul cū appellatione dr̄ potentior, & tunc ſuſpendit & deuoluit, tit. eo nu. 34. 50

Nullitas incidenter deducta & cognita pōt iterū principaliter in iudicio deduci & cognoſci. titul. eodem num. 36. & 38. 50. & 51

Nullitas per modum exceptionis propoſita ſi fuerit manifeſta ſtatim perimit & non indiget pronuntiatione, tit. eo. nu. 41. 51

Nullitas qñ incidenter deducitur, pōt in libello concludi, ut habita prima ſn̄ia ꝓ nulla ſeu illa non obſtante uel caſſata ex integro ſuper principali negotio ꝓnuntietur; tit. quot & quibus modis nullita. in iud.

prop.poſſ.nu.42. 51
Nullitas quando principaliter deducitur quō in libello debeat concludi: & qd in primis ſit conſiderandū, tit.eod.nu.46. 51
Nullitatem proponens poterit ſuum libellum quibuſcunq; modis defendere, & finita ſeu relicta una cā nullitatis aliam proſequi, & hoc quando proſecutio & ſnīa non fuerit generalis,& ageretur de nullitate actus iudicialis, ut hic tit.eo.nu.105. 56
Nullitatem alicuius contractus uel actus extraiudicialis proponens non poteſt aliam nullitatē q̄ in libello expreſſam ī illo iudicio proſequi.ti.eo.n.106. 56
Nullitas allegata altiorem requirens indaginem. læuis præiudicij,& calumnioſa nō retardat proceſſum,ti. quali.& quib. mod. ſentē. nul.rep.poſ.nu.31. 163
Nullitas quæ ē dubia uel obſcura non recipitur, & in dubio contra eam & pro ualiditate actus pnuntiari debet,tit.eo.n.127. ibi.
Nullitatem opponens quō & qua iter repelli poſſ. titul. eod.n.11. 260
Nullitatē obiiciens excludet ſi fuerit iudicii incapax, aut ſi ſua non interſit, tit. eo.nu.13. uel tribus conformibus ſententiis ſit cōdemnatus,nu. 14. aut ſit lapſa inſtantia ſtatutaria cauſæ nullitatis 15.ſiue ꝙ officiū iudicis quod competit pro nullitatibus eſſet præſcriptū 16.aut ꝙ idem oppones promiſiſſet ſtare ſententiæ & non dicere de null.tit.eo.n.17. 260
Nullitati renuntiari poteſt, tit.qual. & quib.mod. ſen ten.nul.repar.poſſ. numero 19. 261
Nullitatem opponens rōne ſententiæ q̄ impugnatur, excluditur, puta opponat ad impediendū decretū,ſi ue relaxationē ſequeſtri,ſiue contra ſnīam in conſiſtorio principis latam,nu. 22.uel ab eodem principe confirmatā,nu.23.uel opponatur cōtra ſnīam quæ ab alia ſnīa,quæ in rem trāſiuit iudicatam confirmata fuit.tit.eo.n.24. 262
Nullitatē opponens ratione oppoſitionis excludetur,ſi gnāliter & uniformiter ac nulla expreſſa cauſa opponat talis namq; oppoſitio dicitur inepta,& nō impedit,tit.eo.nu.29. 264

Nulli-

Nullitatis obiectio nõ obſtet tertio, qui iudicio nullitatis non interfuit: dũmodo is de cuius intereſſe principaliter agebatur ſuperatus non fuerit, titu. eodem. nu mero 33. 265

Nullitates prouenientes aliũ de quam ex defectu iuriſdictionis, citationis mandati cũ ſint iuris poſitiui, & iura partium nõ lædát in Ro.cu.per uiã reſcriptorum cõiter reparari con ſueuerunt, prout hic titu. qualit. & quib.mod. ſent, null.rep.poſſ.n.125. 289

Nullitas ex defectu iuriſdictionis ſtatuto nullitates reiiciente non cõprehẽditur, ti.de null, ex defect. iu riſ.ord.nu.4. 81

Nullitas quid ſit, & eius diffinitio, tit. quid ſit nullita, num.1. 5

Nullitatibus pro declarandis uel reuocãdis qñ i iudicio factæ ſunt, competit iudicis officium nobile, ti. eo. nu.2. 5

Nullitates extraiudiciales aliquãdo actione de dolo, aliquando actione ex eodem contractu reuocatur, titu. eod.nu.6. ibid.

Nullitatis dicitur auxilium commune, & eſt uera defenſio, tit.eod.nu.7 6

Nullitas qũo differat ab appellatione, ti.eo.n.9.ibid.

Nullitatis remedium competit pro irritando, at nullum & irritum declarãdo tit.quid ſit nullitas &c.nu mero 10. ibid.

Nullitas unde dicatur & qd ſignificet, ti.e.nu.11. ibid.

Nullitatis uocabulũ apud antiquos legum cõditores & iureconſultos non fuit in uſu, ſed ipſi aliis uocabulis utebantur, tit.eo.n.12.ibi.

Nullitas ſimul cum lege orta eſt, qa ex tranſgreſſione legis naſcitur, tit.eo.n.14. 3

Nullitas dicitur pœna, tit.eodem nu.15. 7

Nullitatis remedium fuit ad modum neceſſariũ & utile, tit, quid ſit nulli. &c. & quid ꝑtendat, nu.16. 7

nullitatis remedium eſt fauorabile, quia in cõe utile eſt maxime quando concernit defenſionem, ut tit. eo. num.18. 8

Nulla eſt maior iniuſtitia q̃ nullitas. ti.e.n.20. 8

Nullitas ex actis inſurgẽs dicitur notoria, & omnino reuocãda eſt tit.e.n. 22. 9

Nullitas ſæpe in iudicio proponitur, ut lis in longũ ꝑtrahat, iõ ſi de ea nõ cõſtabit,

bit, exceptio reputabitur calumnioſa,& parũ fauorabilis,tit.eod.num.23.& num.30. 10
Nullitas materia ex quo cenſetur pœnalis, non eſt ampliãda,ti.eo.n.28. 10
Nullitate ex defectu & inhabilitate,principalium litigatorum, tit. de modo & ord. uidendi proceſſ &c. num.4. 14
Nullitates ex defectu mãdati & poteſtatis comparentiũ tit.eod.nu.5. 16
Nullitates ex defectu proceſſus,tit.eo.nu.7. 17
Nullitates ex defectu ſolẽnitatis ac formæ ipſarum ſententiarũ,tit.de mõ & ord. uidendi proceſ.&c.n.8.17
Nullitas eorum quæ fiũt extra iudiciũ coram quo ſit proponderanda.tit.coram quo nullit. in uid.propor. poſſ.num.1. 19
Nullitates coram quæ fiũt in iudicio,ante ſnĩam diffinitiuam coram quo ꝓponi debeat,tit.eod.nu.2.ibid.
Nullum oẽ dicitur iniquum tit.eo.nu.5. 20
Nullitas ꝑ appellationem ab interlocutoria tacitè non deuoluit;ſecus ꝑ appellationem a diffinitiua,tit.eodem nu.22.& nu.7. ibid.
Nullitas poſt diffinitiuã ſententiã coram quo iudice proponi debeat, tit. eod. numero 8. 21
Nullitas etiã coram ſuperiore proponi & deduci põt, tit.corã quo poſſit & dẽat nul.prop &c.nu.10. 21
Nullitas ex actis reſultans dicitur notoria,& põt à quocunq; etiam inferiori iudice cognoſci,q̃a dicitur incidenter deducta, ac ſuper ea neceſſario nõ eſt ꝓnunciandum tit,eo.n.13.ibid.
Nullitas an poſſit opponi & deduci coram executore, tit.eo.nu.22. 23
Nullitatem proponere & de illa excipere poteſt qlibet, qui nõ eſt prohibitus,hoc ponitur per regulas,nu.5. & nume.1.quis poſſ.dicẽ. de null. 26
Nullitatem obiicere poteſt etiam is qui ſnĩam ſeu alium actum in eius fauorem reportauit,tit.eodem nume.2. ibid.
Nullitatẽ obiicere poteſt quilibet neceſſarius,uel etiam uoluntarius defenſor, tit. eod.num.3. ibid.
Nullitatem ꝓponere poteſt qui nedum ratione ſui,ſue rum etiam ratione publici iuris & intereſſe, titulo eodem

eodem numero 6. 26

Nullitatem cõtractus alienationis rerum eccleſiæ quilibet opponere poteſt, tit. eod. num. 9. 27

Nullitates quæ publicam utilitatem concernunt, maxime qñ notoriæ ſunt ex officio iudicis ſuppleri debent. tit. quis poſſit dicere de null. nu. 10. 27

Nullitatẽ opponere poterit tertius pro intereſſe ſuo cõparens, etiam ꝙ cauſa eſſet cõmiſſa cũ clauſula nullitatib. reiectis, ti. e. n. 15. 28

Nullitate per ſtatutum uel alias remota non includit nullitas ex defectu iuriſdictionis, etiã ꝙ eſſent latæ tres conformes ſnīæ, uel iuratum non dicere de null. ti. eo. nu. 37. 72

Nullitas quãdo per uiam negationis proponitur, ut nego talem fuiſſe iudicẽ, uel procuratorem, nunquam cenſetur excluſa, titu. eod. num. 39. 32

Nullitate remota non includitur illa quæ ex inhabilitate perſonarum prouenit quæ ſemper opponi poteſt tit. quis poſſit dice. de nul. num. 41. 33

Nullitas ꝙ ꝓponi non poſſit uel ꝙ actus ualeat, paria ſunt, tit. nu. 42. 34

Nullitate remota nõ includitur nullitas ex defectu citationis, quia eſt iuris naturalis, tit. eo. nu. 49. 34

Nullitate remota non includitur illa quæ ex capite alterius ſtatus ꝓuenit, neq; notoria i. ex facie actorũ reſultas 51. Quia talis non indiget propoſitione, 52. & ex officio iudicis ſuppleri debet, tit. eo. nu. 57. 36

Nullitas notoria maximẽ ꝓ uiã exceptionis ẽt termino & inſtãtia decurſis opponi põt, ti. eo. nu. 54. ibi.

Nullitate remota nõ includitur nullitas ineptitudinis libelli, q̃a ẽt iſta dr̃ notoria & irreparabilis, prout nõ includit nullitas ex perplexitate & contrarietate inſurgens, & nu. 56. ti. quis poſſit dic. de nul. n 55. ibi.

Nullitas proueniens ex omiſſione cauſę cognitionis, ac defectu mãdati cõtra ſententiã principis opponi poteſt, tit. an quælibet ſent. per reme. null. impug. poſ. num. 15. & 16. 42

Nullitatem proponẽs ad ſui commodũ illam probare debet. tit. a quo & quibus modis null. prob. poſ. nu. 2. & nu. 4. & 5. 61

Nullitas contractus qualiter & quando ꝓbari poſſit, uide per diſcurſum eod. tit. nume. 6. ibid.
Nullitas probatur per inſpectionem actorum, quia qđ ibi non reperitur, factum eſſe non creditur, tit. eod. num. 12. & 18 64
Nullitas poterit etiam per teſtes probari ut hic, uel ēt per cōfeſſionem partis tit. eo. nu. 19. & 20. 64
Nullitas quoties fit toties ꝓponi poteſt, qa oritur cū ipſo actu nullo, tit. quoties & intra quod tempo. &c. nu. 1. 67
Nullitatem nō poteſt proponere is qui reportauit tres ſnias cōtra antequam exequantur. ti. eo. nu. 5. 68
Nullitates ne impediant promuideri conſueuit in Rom. cu. per uiam reſcripti, pro ut hic, tit. eo. nu 7. ibid.
Nullitatis remedium quanto tempore duret, & intra qđ tempus agi poſ. ti. quoties & intra quod tēp. de null. agi poſſ. nu. 8. ibid.
Nullitatis effectus qui ſint tā ante q̃ poſt illius declarationem, quia deuo uit, nu. 10. ſuſpendit, & proceſſus principalis negotii retardat, nu. 11. & nu. 15. permit. nū. 16. tit. quoties & intra quod temp. de null. agi poſſ. 70
Nullitatis cognitione pēdente conquieſcit negotium principale, & fatalia non currūt qđ intellige prout hic, ti. eo. nu. 12. & 13. 70
Nullitas facit ꝙ actus nullus habeatur, perinde ac ſi nō fuiſſet factus: ideo de actu nullo non eſt mentio faciēda, tit. eod. nu. 16. uide hic multa exempla, nu. 19. 20. 21. uſque ad 25. 71
Nullitas actus non conſumit poteſtatem quominus nuliter factum poſſit iterum bene fieri: & uide exēpla, tit. eo. nu. 33. 71
Nullitas actus non excuſet a pena, & nu. 66. & uide hic nu. 53. 54. 55. 56. 57. uſq; ad 66. ubi habes plurima & practicabilia exempla, lege per teipſum; tit. eod. nume. 54. 73
Nulliter & minus legitime aliquid facere, & nullo mō facere paria ſunt, ti. de. nullit. ex def. nu. 25. 190
Nullū eſſe poteſt aliquid reſpectu unius perſonæ & reſpectu alterius ualidum, vt nu. 123. ſub ti. quot & q b. mod. nul. prop. poſ. 59
Nullū eſſe aut caſſandum fore,

re, longe differunt, ſicuti liberatū uel remiſſum aut liberandū, uel remittendū tit. quot & quib. mod. nul. in iud. prop. poſ. nu. 47. 52

Nullum ꝙ aliquid ſit, uel ꝑ ſniam annullandum, qualiter & q̄uo cognoſci poſſit tit. eo. num. 48, 52

Nuntius in principio cāæ deputatus ad citādū poterit in eadem cā eaſdem perſonas abſq; alia iudicis commiſſione citare uſq; in finem cauſæ, tit. de nulli. ex defec. cit. nu. 37, 192

Nuntio referenti ſe aliquem citaſſe de cōmiſſione iudicis, quoad cōmiſſionē nō creditur, ſed illa aliter eſt ꝓbanda. tit. eo. n. 41, 203

Nuntio domi oretenus citāti nō creditur abſq; teſtibus tit. eo. num. 89, 10

Nuntio iterato quoad executionē citationis & illi adhærētia credit, ſecus in aliis, tit. de nul. ex def. cita. nume. 150, 211

O

Obligatio quantuncunque garentigiata non hēt ſolitū fauorem, nec exeq. pōt cōtra tertiū, prout cōtra ipſos cōtrahētes, ti. qñ poſſit dic. de nul. n. 17. 28

Officium iudicis nullam præſupponit obligationē, tit. quid ſit nul. nu. 3. 5

Officium iudicis ꝙ pro declarandis nullitatibus competit, denegari non debet, tit. eod. nu. 4. 5

Ordo ſolitus iudiciorū ſi non fuerit ſeruatus, ſnīa nō ualet, tit. de nul. ex defe. proceſ. & c. num. 1, 221

Ordo iuris ēt in cauſis quæ Romani pōtificis iudicio deciduntur, ſeruandus, eſt, tit. eo. num. 2, ibid.

Ordo iuris tam ab ordinario quā a delegato etiam principis ſeruari debet, tit. eo. num. 3, 222

Ordinem iudiciorū Papa tollere non poteſt in foro laicorum. tit. eo. nu. 4. ibid.

Ordo iudicii in quocunq; iudicio ēt poſſeſſorio ſeruari debet. tit. eo. nu. 5. ibid.

Ordo iudicii īter quaſcunq; ꝑſonas etiam ſi eſſe mater & filius ſeruandus eſt, tit. nul. ex def. proceſ. & ſolen. ſent. nu. 6. ibid.

Ordo ſubſtantialis iudicii neque a iudice, neq; a partibus tolli pōt, tit. e. n. 12. ib.

Ordo iudiciorum duplex eſt unus de ſubſtātia, & alter de iuſtitia, ti. eo. n. 15. 223

Ordinis ſubſtātialis quæ ſint ſm uarias antiquorū opi-

niones,tit.eo.nu.16. ibid.
Ordinis iudicialis de iuſtitia quæ ſint,ti.eo.n.17. ibid.
Ordo non attenditur niſi ubi a lege præfixus ut uitiet re perit,tit.de nul.ex def.pro ceſſ.&c.nu.48. 230
Ordo unius cauſæ ad aliam ſi ꝑuertitur non uitiat,ſecus ſi eiuſdē cauſæ ad ſeipſam, & ꝓpterea ſi prius cognoſcetur petitorium q̃ poſſeſſorium proceſſus ualeret, tit.eo.nu 49. 430
Ordo procedēdi datus a principe uel ſtatuto cenſet ſubſtantialis,tit.de null.ex defectu proceſſ.& ſolennita. ſent.num.54. 231
Ordo iudicialis ac termini ſubſtantialis qui ſeruari cō ſueuerūt in Ro.cu. ī ſacro Rotæ auditorio tā in cauſis beneficialibus,q̃ profanis q. ſint,ti.eo.n.75. 232

P

POENA non extenditur ultra territorium ſtatuētis, tit.de nul.ex defec.inhab. ſeu mand.cōp.nu.54. 156
Prælati eccleſiarū abſq; conſenſu capituli poſſunt pro rebus ſuarū eccleſiarū agere & defendere & ꝓcuratores dare ēt ꝙ bona ſit, cōia ſi diſcreta nō ſint,nu. 126,tit.eo. 169
Peremptorium nō requirit in cauſis beneficialibus & ſummariis,tit.de nulli. ex def.cit.nu.103. 207
Peremptorii ſolēnitas in Ro. cu.non eſt in uſu, quia in ea oēs termini ex ſe poſt litem conteſtatā ſunt perēptorii,tit.eo.nu.104.ibid.
Peremptorii ſolennitas ad ꝓteruitatem nō cōparentis conuincendā, non ad ſolēnizandū iudicium adinuēta eſt,ti.eo.nu.106 ibid.
Peremporiū poteſt maturari .i.unica citatio pro tribus cū termino arbitrario decerni ob diſtantiam locorum,ac difficultatem,cita. tit.eo.nu.108. 208
Petitoriū ſi fuerit ſuſpēſum, iudex ſuper eo procedere non poteſt, tit. ex defect. iuriſ.ord.nu.139. 107
Perſonarum in iudicio cōparētiū habilitas imprimis quærenda eſt,tit.qualit. & quib.mod.ſent.nul.repar. poſſ.nu.3.& nu.5. 258
Perſonarum inhabilitas defectus eſt releuans, & de eo imprimis ēt in quocunq; iudicio ſummariè quærendū eſt,tit.de nul. ex def.in hab.ſeu mand. comp. &c. num.1.cum ſeq. 147
Præſumitur ꝙ nullus habeat offi-

officium publicum, neque priuatum, tit. de nul. ex de fec. iuriſ. ord. nu. 11. 82

Præſens & non cōtradicēs in iudicialibus conſentire uī tit. qual. & quib. mo. ſent. nul. rep. poſſ. nu. 61.

Præſens in iudicio pſumitur citatus, tit. eo. n. 115. 272

Præſentia partis tollit & pur gat omnē citationis defe-ctum tit. eo. nu. 116. ibid.

Præſumitē ex duobus factis il lud præcedere, quod facit actum ualere uide aliqua exempla, tit. quid ſit nulli. nume. 26. 9

Præcipitatio dicitur nouerca iuſtitiæ, & ab ea iudices abſtinere debēt, tit. de nul. ex def. proceſſ. nu. 33. 226

Preparatoria dicuntur oīa q̄ fiunt ante litem conteſta-tam & circa eā, libello ex-cepto, nihil uitiat, tit. eod. nume. 47. 230

Præteritio filiæ in teſtamēto patris habeē pro exhæreda tione, & non pōt dici teſta mētum nullum, qm̄ extat ſtatutū, qđ extantibus ma ſculis fœminę non ſucce-dāt, tit. qual. & quib. mod. ſent. nul. repar. nu. 20. 261

Præuentus a ſuperiore nō dēt ab iuferiori iudice in eadem cā moleſtare, titu. de nul. ex def. iuriſd. & unde ac quib. modis proueniat, tam in iudice ordin. quam &c. num. 162. 114

Princeps defectum naturalē ſupplere non poteſt, tit. de de uull. ex defect. iuriſ. de-leg. num. 40. 132

Princeps ſi quem ſciēter de-leget, ad inſtar ſacrilegii eſt dubitare de habilitate ipſius dele. ti. eo. n. 55. 134

Princeps ſi ignorat impedi-mētū & inhabilitatē, in du bio diſpenſaſſe & habilitaſ ſe, tit. eo. nu. 56. 134

Principis mens & uoluntas preſumitur legitima, licet multoties ob importunita tem non concedenda, con cedat, tit. eo. nu. 58. 134

Princeps proceſſum ex defe. iuris poſitiui nullū poteſt cōfirmare, ſed tunc requi-ritur certa notitia & ſcien tia in ipſo cōfirmante, tit. qualiter & quib. mod. ſen. nul. rep. poſſ. nu. 25. 262

Princeps eſt legibus ſolutus ac ſupra oē ius poſitiuum iō nullitas in eius audito-rio, non attendiē, ſed ueri-tas rei geſtæ, nu. 8. u. de ali quā de ptāte principis hic tit. an q̄libet ſent. p reme. nul. impug. poſ. nu. 7. 40

Princeps nigrū ī cādida uer tit,

tit, nec eſt q̃ dicat illi, cur ita facis, tit. eo. nu. 10. 40
Princeps quandoq; ſe delarat in procedendo nolle a ſuis legib. declinare, & tũc ſolẽnitates iuris ſeruandæ ſunt. tit. eo. nu. 12. 41
Princeps in dubio nõ præſumitur ꝙ uti uoluerit poteſtatis plenitudine, neq; certa ſcientia, aut ꝙ uoluerit legũ aut iudiciorum ſolennitates, aut ordinẽ ſubuertere, nume. 20. 21. 22. titu. eod. 42. 43.
Princeps cõſueuit cauſas coram ſe uertentes diligẽtiſſime tã reſpectu iuſtitiæ q̃ rectitudinis proceſſus examinare, & perperã factũ reuocare, tit. an quælibet ſen ten. per reme. nul. impug. poſſ. nu. 23. 43
Princeps præſumitur ꝙ uti uoluerit ptãtis plenitudine, qñ actus ab eo factus ĩ totũ quoad formam iuris peccaret, & hoc ut actus ſuſtineatur, tit. eo. nu. 26. 43
Probationes non ſunt de ſubſtantia iudicii, ſed de ordine iuſtitiæ, ti. de nul. ex de fe. pceſ. ac ſolen. & formæ ipſius ſentẽtiæ, nu. 37. 227
Probationes fieri poſſunt abſque termino & dilatione, tit. eod. nu. 44. 230
Probatio ex actis reſultãs dicitur probatio liquida, & reiici non dẽt, tit. quis poſſit dicce. de nul. nu. 11. 27
Procuratoris falſi geſta domĩno abſenti non pręiudicãt tit. de nul. ex defe. inhabilitatis, ſeu mand. comparentium & unde ac quib. modis &c. nu. 65. 158
Procurator falſus tenetur ad refectionem damnorũ, expenſarum & intereſſe uexati, tit. eo. nu. 67. 159
Procurator falſus poteſt tam quam ſalſarius puniri, tit. eod. nu. 68. 159
Procurator ex parte rei conſtitutus ad agendum non poteſt eundẽ conſtituentẽ defendere in cauſa ciui. tit. eod. nu. 81. 161
procurator ex parte actoris conſtitutus ad agendũ eundem defendere poteſt, tit. eod. nu. 83. 161
procurator cõſtitutus ad agẽdum contra unũ, non poterit eandem cãm proſequi contra aliũ, quia mutata perſona cenſetur mutata cauſa. tit. eo. nu. 86. 162
procurator generalis agẽs in cã requirente ſpeciale mã detũ dicitur falſus ꝓcurator, tit. eo. nu. 91. 163
procurator cum poteſtate appellan-

pellandi nõ poterit appellare in cauſa executiua, tit.eo.nu.95. 163
procurator in cauſa magis ardua & graui in dubio cenſentur conſtitutus,tit. eo. num.97. 164
procurator ſimpliciter ad omnes cauſas conſtitutus intelligitur datus ad præſentes,non ad futuras,de quo uide,quia articulos eſt dubius,tit.de nul.ex defe. inhabil.ſeu mand.compa.& unde ac quibus mod.regu proueniat,nu.98. 164
procurator cõſtitutus ad cauſas deuolutas,in nõ deuolutis ſi non intromittit,& intelligitur ꝙ ſint deuolutę tpe conſtitutionis, etiã ꝙ eſſet datus ad cãs motas & mouẽdas,ti.e.n.99.164
procurator conſtitutus in certa cã contra Sempronium cũ cluſula, Et ad oẽs eius alias cauſas intelligitur reſpectu eiuſdem Sempronii tit.de nul,ex defe.inhabil. &c.num,101. 164
procurator cũ poteſtate ſubſtituẽdi, antequã recipiat & expreſſe uel tacite acceptet mandatũ ſuſtinere nõ põt,tit.eo.n.103. 165
procurator cũ poteſtate ſubſtituendi, ſimpliciter aliũ habilem & acceptantẽ ſubſtituendo,nõ remanet amplius procurator,eod.titu. nume.104. 165
procurator ſubſtitutus à procuratore expreſſam poteſtatem ſubſtituẽdi habẽte, ab ipſo dño cẽſetur ſubſtitutus,tit.eo.nu.105. 165
procurator ſubſtitutus ubi acceptauit unus cauſę, & ꝙ eo non fuerit uſus, non poteſt à ſubſtituente ſine mandato ſpeciali reuocari tit.eo.num.106. 165
procurator ſubſtitutus põt cauſam pſequi, etiam qđ antequam acceptaſſet ſubſtituens deceſſerit,titu. de de nul.ex defe. inhabi.ſeu mand.comp.nu.107. 165
procurator habens ptãtem reuocãdi ſimpliciter in cã procedendo,uel etiam ſubſtituendo,primo ſubſtitutos reuocare cenſetur, tit. eo.nu.108. 165
procurator ſubſtitutus effectus dominus inſtantiæ potit alterum facere procuratorẽ,ſ.tanquam liti dñs effectus,tit.eo.nu.109. 166
procurator in cauſa ſummaria ſeu alias ubi lis nõ conteſtatur,efficiĩ lis dñs, poſt ꝙ cœperit tractare merita cauſæ,tit.eo.nu.110. 166

cæ rator abſq; poteſtate ſuſtinendi datus, & quod conſtitutus in mandato ꝑ mittat cõſtitutos & ſubſti tuendos indemnes releuare, ex hoc tñ ſubſtituere nõ poterit, tit de nul ex de fec.inhab.ſeu mand. cõp. & unde, ac quib.mo. regu lar.prouen.nu.111. 166

Procurator antequam ſuſcipiat mandatũ ſuæ poteſtatis non poteſt quicquã facere ſm doctores: ſecus ex ſty o palatii, tit.eodem numero 115. 167

Procurator antequam acceptet non eſt neceſſario citãdus.ti.eo.nu.116. 168

Procurator habens mãdatũ inualidum quantuncunq; cũ eo proceſſum fuerit, nõ cenſetur legitimatus quãuis poſſit dici de nul.proceſ.tit.eo.nu.122. 169

Procurator abſq; ſubſtituendi ptãte datus ante litem conteſtatã ſubſtituẽdo nihil agit, tit de nul.ex defe. inhab.ſeu manda. compa. num.131. 170

Procurator ſi iure naturę uel ciuili ſit penitus iudici in capax nõ põt conſtitui, ſecus ſi ob aliquam cãm accidentalẽ.tit.e.n.134. 170

Procurator ſeu actor reo inhab.et abſenti & inuito, actori vero ſolũmodo petẽti & præſens conſtitui dẽt tit.eo.nu.144. 173

Procuratoris reuocatio quoad reuocãtẽ ſtatim afficit, nec attenditur aliqua intimatio, tit.eo.nu.161. 178

Procurator reuocatus etiam qđ petat ſuper reuocatione audiri, & pẽdeat ſuper eo diſcuſſio, eo tñ interim quicquã ut procurator facere nõ põt, tit. de null.ex def.inhab. ſeu mand.compa.nu.162. 178

Procuratoris pſona reputatur pſona domini, ideo ſine ea ſtare nõ põt, quia uideretur ꝓcurator nullius, tit.eo.nu.174. 181

Procurator in cã capitali interueniens ſi non opponatur, nõ facit proceſſum nullum, tit.eo.nu.167. 182

Procuratore rei abſentis lite pendente mortuo ipſo reo abſenti, ꝑ actorem obitus hmõi eſt intimãdus, tit.de nul.ex def.citat.n.116. 206

Procuratoris cęſaris poteſtas erat limitata, tit.de nul.ex defe.iuriſ.ord.nu.46. 86

Procurator cõſtitutus ad cauſam quatenus ſit ad Ro. cu.legitime deuoluta p cõmiſſionẽ de ſpeciali mãdato

to factam reſpondere tene tur,tit.eo.nu.82. 93
Procuratores ſeu cōparentiū perſonas eſſe legitimas ꝓnuntiari multū confert,ti. qual.& quib.mod.ſenten. null.rep.poſſ.nu.10. 259
Prorogatio iuriſditionis taci tę quomodo fie i intelliga tur,tit.eo.nu.80. 271
Procurator qđ quis non fuerit ex parte domini ꝑ quo fu erit comparitū uſq, ad mille annos opponi poteſt & eſt potētiſſima exceptio & non obeſt qđ fuerit pro nuntiatū talem eſſe legitimum procuratorem,ti.eo dem num.92 & 93. 295
Procurator falſus qui ſenten tiam contra ſe obtinuit hę res factus ab eo cuius noīe egerat nō pôt ſnīam hmōi dicere nullam ex defectu mandati,tit.quis poſſ.dic. de null.nu.32. 31
Procurator dñs litis effectus ad ſnīam citari dēt, non aūt principalis de iure ciuile.De iure aūt canonico uterq; citari pôt,ti. de nul lit.ex def.cita.nu.85. 202
Proceſſus nō pôt ſuſtinere ab ea ptāte qua qs nō comparuerit,neq; uſus eſt,titul. de nullit.ex defect. inhab. &c.num.83. 161
Proceſſus factus ꝓ audienti literarum cōtradictarū an tequam procurator exhibeat mandatum cenſet ua lidus,tit.eo nu.119. 168
Prodigus.i.qui nec tpſ,nec fi nem expenſarū hēt, & qui buſdā furioſo adæquatur, tit.de nul.ex defec.inhab. ſeu mand.comp.n.19. 150
Prodigus ad inſtar pupilli cū ſit doli capax tenet ex ſuo delicto,uel quaſi: ſecus in infante,uel furioſo,tit.eo. nu.22. ibid.
Prodigus quantumuis notorius anteq̃ ſit bonis interdictus,hēt legitimū pſonā tit eod.nu.23. ibid.
Prohibentur multa fieri,quæ tñ facta tenent, & qūo inte lligatur,tit. quot & quibus mod.nul.in iud.prop. poſſ.num.54. 52
Prorogādi iuriſdictionē ſpeciale mandatū requirit, ti. de nul.ex defec.inhab.ſeu mand.cōp.nu.102. 165
Prorogatio non pôt fieri niſi de cā ad cām eiuſdem ſpeciei,tit.de nul.ex defe.iuriſd.ord.nu.52. 87
Poſſeſſio ſeu tenuta nulliter capta, ſi conſtet ꝙ iuſtitia exigēte danda erat,confirmari debet,tit.qual.& qui bus mod.ſent. null. repar. poſſ.

poſſ.nume.130. 292
Publicatio proceſſus & teſtiũ uere nõ eſt ſubſtãtialis,ſed ordinis iuſtitiæ & proptẽrea a denegatione publicationis appellandum eſt,tit. de null. ex defec. proceſſ. nume.40. 228
Pupillus & minor qualiter ſint cõueniẽdi, & in cuius pſona iudiciũ & actus ſint dirigẽdi,ut iudiciũ teneat tit.qual.& quib.mo, ſent. nul.rep.poſ.nu.86. 278

R

RATI curatio ſolum legitimat perſonam procuratoris quandiu dubium eſt de manda.tit.de nul.ex defe. inhab.ſeu mand.comp.numero 64. 158
Rati clauſula mandatum nõ ampliat, licet quãdoque mandatnm importet,titu. eod.num.113. 166
Rati clauſula facit ut geſta p procuratorem antequã recipiat mandatum ſint ualida,tit.eo.nu.120. 168
Ratihabitio tacita uel expreſſa retrotrahitur,& confirmat ea q̃ inualidè à principio geſta ſunt,tit.quali. & quib.mod.ſenten.rep.poſ. nume.101. 282
Ratificatio fieri poteſt qñcunq; ẽt poſt ſniam in fauorem ratificentis latã, ſ. ſm cõem opin.doct.ſed iurata poſt ſniãm non admittitur ratificatio niſi præiudicium ratificantis,tit.eo. numero.102. 282
Ratificatio reſultat ex eo ꝙ dñs proſequitur cãm à falſo ꝓcuratore eius noĩe inchoatam, uel utitur illius proceſſibus, aut poſt cãm inchoatã ad eundem procuratorem facit,aut à ſnia cum tali procuratore lata ſimpliciter appellat, & uide hic uſque ad nu. 104. tit.eo.uum.103. 283
Ratificatio tacita operatur, & fieri poteſt etiam in excedente fines mandati,tit. eo.num.104. 284
Relatio ad aliud ut actus ſuſtineatur fieri poteſt,nõ ut deſtruatur,tit.quid ſit nul. &c.num.27. 11
Relatione alicuius cã princi pi facta iuriſdictio referentis ſuſpenditur, & eo interim nil fieri poteſt,titu.de nul.ex defe.iuriſ. ord. numero 143. 108
Renuntiatio eſt ſtricti iuris. & nõ comprehendit id qđ non fuit expreſſum, titulo quis poſſ.dice.de n.l. numero 35. 32
Reſcripta ad lites ſeu cãrum com-

tõmiſſiones & delegationes ſi mõ aduocatoria nõ ſint; licet ſint ſubreptitia, tamen iuriſdictionem tribuunt,tit.de nul. ex defe. dele.num.60. 115
Reſcriptum ſeu cã cõmiſſio cõtra mortuũ, impetrata, non tenet,tit.eo.n.90.139
Reſcriptum qd debeat continere,& qd in eo exprimẽdum ſit,ne dicat̃ ſubreptitium,& ꝙ expreſſa in eo uerificanda ſunt, tit.eod. nume.102. 141
Reſcriptũ ad lites licet ſit ꝑpetuum tamẽ intra annũ iudici præſentari debet, tit.eo.nu.101. 141
Reſcriptum principis in cauſis non ſummariis nõ deſeruit loco libelli,ti.de null. ex defe.proceſ.nu.19.223
Reſcriptum principis in cã ſummaria fungitur uice libelli,tit.eo.nu.29. 225
Reſcripta ad lites ſi non ſint aduocatoria ẽt ꝙ ſint ſubreptitia mero iure ualent; tit.quali.& quib.mo.ſent. nul.rep.poſſ.nu.59. 271
Reſcripta ſtrictè interpretantur ad effectum, & minus offendant ius commune, tit.eo.nu.64. 6
Reſcripta delegatoria latiſſime quantũ uerborum proprietas iuris neceſſitas, & mandantis intentio patiũtur,interpretanda ſunt,titulo eod.nu.65. 275
Reſcripta delegatoria tãdiu durant quandiu actio ſup qua fuerunt impetrata,tit. qual.& quib.mod.ſenten. nul.repa.poſſ.nu. 73. ibi.
Reſcripta ad lites quãuis de iure non impetrentur abſque ſpeciali mandato hoc tñ ex Ro.cur.ſtylo non ſeruatur,ſed a quolibet impetrantur,tit.eo.nu.75.uide ſupra ĩ uerſ.cõmiſiones.ib.
Reſcripta ſuper nullitatibus poſt tres conformes nõ cõceduni in Ro. cur. niſi cũ clauſula ſine præiudicio trium conformium, titul. quoties,& intra quod tẽp. &c.num.6. 67
Reſcriptum ut ualeat de proceſſu,litiſpẽdentia ac ſñia mentionẽ facere dẽt,titul. eo.num.17. 70
Reſcripta quæ ſuper nullitatibus ſñiarum principaliter petunt̃,non conſueuerunt concedi Ro.cu.abſq; clauſula ſine prçiudicio legitimæ executionis: uel ſi quid exequendum fuerit, &c.tit.quot & quib.mod. nu l.in iud.prop.poſſ.numero 30. 50

Scien-

S

Scientia quoniam eſt fundamentum intentionis p allegantem probari debet, tit.qual.& quib.mod.&c. nu.45. 268

Senatoris almę urbis poteſtas & iuriſ.tit.eo.num.14.de null.ex defect.iuriſ.ordin. num.14. 82

Sententia lata etiam in fauore furioſi uel infantis abſque interuẽtu legitimæ pſonę pro illius eſt nulla,ti. de nul.ex defec inhab.ſeu mand.cõp.nu.16. 149

ſententia lata ſuper nul.principaliter intẽtata,hẽt uim diffinitiuę,tit. quot & quibus mod.nul.in iud.prop. poſſ.nul.nu.26. 49

Sentẽtia lata ſuper principali,nõ præiudicat incidenti de quo non fuit plene cognitũ,tit.eo.nu.37. 51

Setentia regulariter ſuper incidenti non profertur, tit. eod.nu.40. 51

Sentẽtia ſuper principali negotio lata vr nullitatẽ reprobare,quando de ea fuit exceptum & cognitum, titul.eo.num.45. ibid.

Sententia in cauſa nullitatis iuxta formam libelli dictã da eſt,& qualiter formãda ſittã ex parte rei,q̃ actoris & qđ iudex nullitatis põt etiã ſuper negotio principali ptonũtiare,uide nu. 109.& 110.cum pluribus ſeq.ti.eod.nu.108. 5

Sententia confirmatoria uel infirmatoria ſi de iure partium non conſtiterit, dari non põt,ſed tunc dãda eſt abſolutoria ab inſtantia iudicii,tit.eo.nu.110. 57

Sententia qualiter formari poſſit qñ in libello dictũ fuit,dico ſnĩam nullã & ſi qua eſt appello tit.quot & quib.mod.null.in iud.pro por.poſſ.nu.114. 58

Sententia qualiter ſit formãda quando a ſentẽtia quæ fuerat nulla, appellatum fuit,tit.eo.nu.115. 58

Sententia in cauſa nullitaits lata,qñ aliis ẽt litiſconſortibus proſit,& qñ non,eo. tit.num.125.& 121. 59

Sententia in cauſa nullitatis principaliter intẽtata ferri nõ põt ſine partis euitatione,quia habet uim diffinitiuæ,tit.eo.nu.126. 59

Sententia lata contra eũ cui bonis eſt interdictum,abſque ſuo curatore nõ ualet lata tamẽ in fauorem, erit ualida,tit.de nul.ex defe. inhab.ſeu manda. compa. num.26. 150

Sententia interlocutoria contra minorem ſine interuentu curatoris lata, eſt nulla, & hoc in quacunque inſtã tiæ, tit.eo.nu.34. 152
Sententia inter falſos procuratores lata, quoad ipſos ualida exiſtit, ti.de nul. ex defect.inhab. ſeu manda. nume.72. 159
Sententia ut opiniones euitẽtur, in perſonam principalis & pcuratoris dñi litis effecti concipi dẽt, tit. de nul.ex def.cit.nu.86. 203
Sententia quæ eſt indiuiſibilis, non ualet, ſi fuerit lata a iudice non habente poteſtatem, ẽt quoad partem ſub iuriſdictione cõprehẽſam, ſecus ſi diuiſibilis, tit. de null.ex defe.iuriſ. ord. num.35. 84
Sententia in cauſa ſuorũ pro lata ualet, tit.eo.nu.97. 97
Sententia cõtra perſonam alterius territorii, & nullo modo ſuppoſitam lata, nõ tenet, tit.eo.nu.100. 97
Sententia contra defunctum uel pro eo lata eſt nulla, titul.de nullit.ex defect.iurid.ord.nu.106. 98
Sententia lata tempore quo iudex naturaliter, ſiue accidentaliter patiebatur aliquem defectũ iuriſdictionis impeditiuum non ualet, tit.eo.nu.133. 105
Sententia an & quando poſſit eſſe nulla ob defectũ cõſilii ſapientis, de quo uide hic plenè, tit.e.n.146. 109
Sententia lata ab uno ex pluribus iudicibus non in ſolidum datis regulariter non ualet, tit.eo.nu.176. 118
Sententia lata ab incapacib. iuræ naturæ abſq; ope exceptionis eſt ipſo iure nulla, tit.de nul.ex def.iuriſd. dele.nu.41. 132
Sententia nulla ob defect. pceſſus ſubſtantialis, aut libelli ineptitudinẽ, nõ põt reformari, ſed dẽt declarari nulla, tit.de nul. ex def. proceſ.nu.7.& nu.23. 222
Sententia ſine proceſſu ſubſtantiali ſubſiſtere non poteſt, ti.eo.nu.10. ibid.
Sententia ratione defectus pceſſus triplici modo p uiã nullitatis impugnari cõſueuit, tit.de null. ex defe. proceſſ.num.13. 223
Sententia non præcedente cauſæ cognitione lata, eſt ipſo iure, nulla, tit.eod. numero 31.& 36. 26.& 27
Sententia in dubio cauſa cognita lata præſumitur, præterquam ſi intra modicum tempus ferretur, quia tunc

præ-

præſumitur præcipitata,& nulla eſt,tit.eo.n.34. 226
Sentẽtia ex uera & iuſta cauſa præſumitur lata,tit. eo. nume.79. 227
Sententia quando diſplicet, ab ea eſt appellandũ, alias per taciturnitatem partiũ cenſeretur approbata ; tit. de nul.ex deſe.proceſſ.&c. num.41. 228
Sententia qualiter poſſit impugnari ratione ſolennitatis ipſiuſmet omiſſę,titul. eo.nu.69. 234
Sententia prius debet ſcribi quàm proferri,alias nõ ualeret ſi omitteretur,uel ꝑ poſteraret̃ ordo,i. ꝙ prius recitaretur, & poſtmodum ſcriberetur,ti.e.n.70. 234
Sententia taliter ſcribi debet ut legi & intelligi poſſit,i. clare & ea lingua quæ cõiter fuerit intelligibilis in locis iudicii,t.e.n.72.235
Sententia ꝙ feratur ſine ſcriptis,an poſſit a partib. iudici aut ſolennitati huiuſmodi renuntiari,tit. de nul.ex deſ.,pceſ.n.73.235
Sententia interlocutoria nõ habens uim diffinitiuæ poteſt ferri ſine ſcriptis,titul. eo.nu.74. ibid.
Sententia condemnatoria ex penſarum dr interlocutoria,ideo ſine ſcriptis ferri poteſt, ti eo.nu.75. 235
Sententia ſub uerbo primæ perſonæ concepta, in ſcriptis lata præſumitur,ſecus ſi ſub uerbo tertiæ pſonæ lata fuerit,tit.nu.76.ibid.
Sentẽtia quamuis in ſcriptis ferri debeat, lata tamen ꝑ teſtes probari poterit, tit. eod.nu.77.ibi.
Sententia præſumitur in ſcriptis lata, quando notarius appoſuit illud uerbum lata,lecta, & iudicialiter promulgata &c tit.de null. ex defect.proceſ.ac ſolen.ſen. num.78. 236
Sententia ſeu inſtrumentum ſolummodo per teſtes ꝓbatum nõ hꝫt ſolitũ fauorem, neq; executionẽ ita paratam,prout quando apparet in ſcriptis,tit.eodem num.79. 236
Sententia in loco ſolito maiorum tpe congruo ferri debet, tit.eo.nu.80. 236
Sententia publicè, i. coram notorio & officialibus in loco maiorum, non aũt ſecrete ferri debet,ti.de nullit.ex defect. proceſ.ac ſolen.ſent.nu.81. 236
Sententia in loco parum idoneo, & tempore minus cõgruo lata parte non oppo-nente

nente ſuſtineretur,tit. eo. nume.83. 238

Sententia debet proferri a iudice ſedente,non ſtāte uel procedente,ſ.in cauſis plenariis, ſecus in ſummariis & lęuius.ti.eo.nu.84.236

Sententia debet ab ipſomet iudice legi & recitari non ab alio ſaltim in ſubſtātia & cōcluſione ipſius ſnīę, iudex non fuerit illuſtris, tit.eo.nu.85. 237

Sententia ꝙ non fuerit lecta per narratiuam eiuſdē ſententię,& alias de facili ꝓbabitur,tit.de null.ex def. proceſſ.& ſolen.n.87.237

Sententia dicitur controuerſię ꝓpoſitæ a iudici legitime facta declaratio,ſeu diffinitio,tit.eo.nu.89. 238

Sententia non continens per ſe,uel æquipollens abſolutionem,uel condēnationē aut declarationē cōtrouerſiæ propoſitæ eſt ipſo iure null.tit.eo.nu.90. 238

Sententia non poteſt ferri ꝑ uerbū gerundiuū:ut (dicimus tale abſoluendnm)ex quo uerbum illud hēt tractatū de futuro, quod non eſt in poteſtate iudicis declaratur prout hic,titu.de null.ex defe.proceſ.&c.nu mero 91. 238

Sententia poteſt ferri ꝑ uerbū credo,uel nō uideo,ſeu uř mihi, ſeu per uerbū ſtatuimus,præcipimus, & ſimilia &c.tit.eo.n.92. 239

Sententia ſatis eſt ꝙ declaret factum qñ lex ſuper tali negotio ſiue facto certā pęnā impoſuit,tit.eo.n.93. 239

Sententia aliquem indeterminatē relegans,intelligitur per decennium relegare,tit.eo.nu.95. ibid.

Sententia non conformis petitioni & controuerſię fatua, & inualida reputatur per rationem de qua hic, tit.eo.nu.97. 240

Sentētia in cauſa ciuili abſq; eo quod aliqua ex partib. inſtet,per iudicem regulariter ferri non poteſt,titul. eo.num.98. 241

Sententia ſuper cōuentione, omiſſa reconuentione, lata,ipſo iure tenet, ſi nō appelletur,tit.eo.nu.90 241

Sententia qñ iudiciū ſeu res eſt indiuiſibilis,poteſt ferri ſuper parte,ſi eſt indiuiſibilis, dēt ferri ſuper toto alias non ualeret, qđ fallit prout hic tit.e.n.100.241

Sententia dubia uel obſcura controuerſiam nō diffinit ideo non ualet,tit.de nul. ex defect. proceſſ. ac null.

ſentent.nume.101. 242
Sententia debet eſſe certa & liquida,etiam qđ res dedu cta eſſet generalis & obſcu ra, quia alias exequi non poſ.tit.eo.nu.102. 242
Sententia pro eius certitudi ne poteſt ſe ad acta referre non tamē ad alia quę ſunt extra proceſſ.titul.eod.nu mero.103. 242
Sētentia ad acta probatoria, non aſſertoria ſiue nuntia tiua in dubio relata cenſe tur, ideo ſatis eſt ꝙ in illis certa quantitas reperiatur tit.eo.nu.105. 243
Sententia quibus caſibus ge neraliter ferri poſſit,id eſt abſq; certa quantitate,tit. de nul.ex defe.proceſ.nu mero.106. 243
Sententia conditionalis an & quando ualeat,tit.eod. nume.107. ibid.
Sentētia ſi occultaretur, qua liter a iudice appellationis prnnuntiari poſſet,ti. eod. nume.109. ibi.
Sententia lata ſub iſta condi tione,condemno te in eo quod probatum fuerit an ualeat,articulus ē dubius, tit.eod.nu.112. 244
ſententia ſub modo proferri poteſt,tit.eo.nu.116.ibid.
ſententia expreſſe contra le ges claras in corpore iuris clauſas manifeſte lata,ipſo iure non tenet,& qualiter hoc ꝓcedat,tit.de nul. ex def.proceſ.&c.nu.118.ibi.
ſententia contra cōem opin. doct.lata non dicetur nul la, quamuis iudex taliter ſententiando in ſyndicatu teneretur,ti e.n.120. 245
ſententia contra deciſiones dominorum de Rot.lata, quāuis magiſtrales ſint ip ſo iure tenet,titul. eodem nume.121.ibi.
ſententia ut uitietur p erro rem iuris expreſſum,requi ritur ut talis error ſit patēs oculo corporali, & fuerit lata contra ius cōſtitutio nis,tit.de nul.ex def.ꝓceſ. ac ſolenn. & formæ ipſius ſenten.nu.122.ibid.
ſententia uitiatur qñ conſtat iudicem totaliter fundaſſe ſnim ſup aliquo erroneo & legis aduerſatiuo, ſecus ſi in eo ſe nō fundaſſet, ap ponēdo dictionē maximè uł pſertim.ti.e.n.123.246
ſententia lata cōntra legem nouam extrauagantē, ſeu ſtatuta à parte non produ cta,nec allegata, quādo iu dex ea ꝓbabiliter ignora re,pōt nō eſt nulla,tit. eo. nume. 124.ibi.

ſententia lata contra aliã rẽ iudicatã, de qua fuit oppoſitum, eſt ipſo iure nulla, tit.eo.nu.125. 247

ſententia contra notoriũ iuris aut facti lata, eſt ipſo iure nulla, ex quo notorium æquipollet expreſſioni, ti. de nul. ex defe. proceſſ. ac ſolenni. & formę ipſius ſenten.num.126. 247

ſententia notorie iniqua & iniũ a eſt nulla.titul.eodem nume.127. ibi.

ſnĩa lata ex cã notoriè falſa, eſt nulla, ti.eo.nu.128.ibi.

ſententia expreſſe ꝑ modum cauſæ referẽs ſe ad actum nullũ ſeu falſum, erroneũ uel a iure reprobatum, eſt nulla, tit.eo.nu.129. ibid.

ſententia prima ad libellum, & ſecunda ad prima, referendæ ſunt, ideo error relatæ cenſetur ineſſe ipſi referenti, & uitiat. eod. titulo nume.131. 249

ſententia lata per falſa probationes ac teſtes corruptos & ſubornatos mero iure tenet fallit prout hic, tit.eo. nume.132. 250

ſententia quę prætẽditur per falſas ꝓbationes lata priuſquam per uiam falſi impugnetur, reſtitutionẽ in integrũ ad reſcindẽdũ impetrari oportet, nu. 134.251

ſnĩa lata per ſordes, i.pre ce, timore, uel odio, ſiue ꝑ gratiam, aut dolum iudicis, ſeu ambitionem mero iure tenet quamuis iudex ſit puniendus, tit de null. ex def. proceſ. & ſolen. ſente. nume.135. 251

ſententia lata per iudicẽ pecunia corruptum, tanquã uenialis eſt ipſo iure nulla et ſi pecunia fuiſſet data, iuſtam ſententiam ferret. nume.136. 251

ſententia lata per falſum iuramentum, an ualeat, remiſſiuè, tit.eo.nu.139. 252

ſententia per colluſionem ſiue corruptionẽ ꝓcuratoris uel aduocati extorta, mero iure tenet, tit. eodem numero. 140. ibi.

ſententia per metum lata, ipſo iure tenet: ſed ꝑ actionẽ ꝙ metus cauſa retractãda eſt, tit. de nul. ex defec. proceſ.&c.nu.142. 253

ſententia ex quocunq; , etiã iuriſdictionis defectu nulla pót per iudicem appellationis confirmari. ti., qualiter & quib. mod. ſenten. nul. repa.poſt.n.26. 263

ſententia lata præſente parte & non reclamante præſumitur ritè & recte lata, & ſe-

...abſq; alio proceſſu iuſtificat,tit.eo.n.27. 263
ſententia antiqua, i. 30. uel quadraginta annorū præſumitur ritè & rectè lata, maximè ſi in ea enuntiant ſubſtantialia interueniſſe, tit.eo.nu.28. 263
ſnīa ex defectu iuriſ.qualiter, & quot modis impugnari conſueuit,tit.qual.& quibus mod.ſent.nul.rep.poſ. num.34. 264
ſnīa interlocutoria uim diffinitiuæ non habens neque multum grauans,abſq; citatione ferri poteſt,tit:eo. nume.106. 285
ſnīa ex aliquod defectu nulla ſi conſtabit illam quoad cāæ merita iuſtitiā continere, a iudice appellationis ſeu nullitatis cōfirmari aut reformari, poterit, iō bonū eſt qđ cā in negotio principali rectè inſtruat,& cōſtet iudici de bono iure partis,;& hmōi defectibus ꝑ uiam reſcriptorū in curia Ro.de facili prouideri poterit, prout hic, & uſq; ad finem,tit.qual. & quib. mod.ſent.nul. repar. poſſ. nume.129. 291
ſnīa nulla ꝙ a iudice appellationis poſſit quoad cauſæ merita & iuſtitiā cōfirmari ... eſt cōis opi.ti.e.n.132.292
ſnīa quęlibet pōt dici nulla, tit.an quęli.ſent.ꝑ remed. nul.imp. poſ.nu.1. 38
ſententiæ ēt præfectorum prętorio poſſunt ex uitio nullitatis impugnari, titu.eo. nume.3. 39
ſententia ſupremi principis an & quib. null. ſubiiciatur,tit.eo.nu.11. 41
ſnīa & diſpoſitio principis ſubiicitur nullitatibus à iure duntaxat naturali ꝓuenientibus nō aūt a iure poſitiuo,tit.an quęli.ſen. per remed.nul.impugna.poſſ. nu.13.& 19 105. 42
ſententia principis ac etiam Romanę ſedis qñq; in melius cōuertit,corrigitur & emendat,tit.eo.nu.25.143
ſententia in cā nullitatis, uxta formā libelli dictāda eſt: & qualiter formanda ſit tā ex parte rei quā actoris: & idē iudex nullitatis pōt ēt ſuꝑ negotio principali ꝓnuntiare,uide nu.109.110 cum pluribus ſeq.tit.quot & quib.mod. null. in iud. prop.poſſ.nu.108. 56. 57
ſententia confirmatoria uel infirmatoria ſi de iure partium non conſtiterit, dari non pōt, ſed tunc dāda eſt abſolutoria ab inſtantia iudicii,

dicii,tit.eod nu.110. 57

Sententia qualiter formari poſſit,quando in libello dictum fuit, dico ſententiam nullam,& ſi qua eſt appello, tit.eo.nu.111. ibid.

Sententia qaaliter ſit formanda,quando a ſententia quę erat nulla appellatum fuit, eo.ti.nu.115.118.119.120 folio. 49

Sententia in cauſa null. lata quando aliis ét litiſconſortibus proſit,& quando nõ,ti. quot & quib.mod. null. in iud.prop.poſſ. nume. 122. & 125.159 59

Sententia in cauſa nullitatis principaliter intentata ferri non poteſt ſine partis citat, quia habet uim diffinitiuę, tit.eo.nu.126. ibid.

Sententia quæ non tranſiuit in iudicatum,non præſumitur,rite lata ſecus quando tranſiuit in iudicatum,quia tunc præſumitur omnia iuris ſolennia interueniſſe, & ſola ſnīa ſeipſam abſq; proceſſu iuſtificat,titu.a quo & quib.mod.nul.ſeu.poſſ.numero 7.& 16. 62.& 63

Sententiæ narratiua quod ſolennia iudicii probat,quãdo ſnīa iudicatum tranſiuit ꝑ ut dicitur de decreto ſolennitates enuntiante,tit. eod. nume.8.& 9. 62.& 63

Sentētiæ ac res iudicatę quo illudantur,tit.quoties & intra quod temp.&c.nu.4.67

Sententia nulla non tollit remedium ſpolii,titu.quoties & intra quod tẽpo.de null. agi poſſ.nu.42. 72

Sententia nulla non impedit teſtes prius publicatos iterum examinari,titu.eodem nume.40. 72

Seruus,quoad ciuilia ꝓ mortuo,habetur propterea in actiuè.nec paſſiuè in iudicio ſtare poteſt, etiam ꝙ pro libero ſe gerat,tit. de null. ex defe.inhab.&c.nu.46. 154

Sermones noſtri ueriores redduntur, cum uniuerſalibus cognitis ad particularia deſcendimus,tit.quoties & intra quod temp. de null. agi poſſit.nu.66. 75

Syndicus ſeu actor quando cõſtituitur uniuerſitas, ſeu collegium debet eſſe more ſolito & collegialiter cõgregata & quod duæ partes ex tribus præſentium,quorum nomina exprimantur. conſentiant,de cuius cõſtitutione uide hic,tit.de nul.ex de fec.inhab.ſeu mand.comp. nume.151. 275

Syndicatus ꝓ publico inſtrumento prę́ſumitur,tit. eod.

numero.152. 175
Syndici conſtitutio ſi eſt ipſo iure nulla, non obeſt, etiā ſi iudex pronuntiaſſe in perſonam ſyndici legitimam, tit. eo.num.153. 176
Syndicus ſeu procurator uniuerſitatis non eſt procurator ſingulorum, titu. eodem numero.154. 176
Solennitas & modus in cōcedendo obſeruatus dēt, & in tollendo & derogando obſeruari ti.eo.nu.160. 178
Solennitas etiam læuis à ſtatuto inducta ſi omittatē, uitiat.tit.de nul.ex defe.proceſſ.& ſolen.ſen.n.55. 231
ſolennitas iuris ſeruanda eſt tit eo.nu.71. 234
ſolennitas extrinſeca regulariter non præſumitur, tit.de nul.ex def.cita.nu.13. 189
ſolitum fieri debet fieri alias quod fit iniuſte fit.tit. eod. nume.76. 201
ſtatutum q bannitus impune offendi poſſit, publicam utilitatē concernit, tit. quis poſ.dice.de nul.nu.7. 26
ſtatutū ac diſpoſitio generaliter loquens ad uериſimile & rōnabile deduci debent, tit.eo.nu.55. 36
ſtylus & mores agentium ſequendi, tit.de nul.ex defec. cita.num.80. 201
ſtylūs & cōſuetudo an & quę fuerit, poterit à iudice priuatim, & in camera perquiri & inueſtigari, tit.de nulli. ex defe.proceſſ.ac.ſolen.numero 86. 238
ſtipulatio nulliter facta non obſtat, quominus poſſit iterū ritè ſtipulari, tit. quot. & intra qđ tēp.&c.nu. 34. 71
ſubdelegatus non pōt ſubdelegare, ēt q ſub eo fuerit lis conteſtata, tit.de nul.ex defec.iuriſ.del.nu.28. 130
ſubſtantiale dicitē id ſine quo aliquid eſſe non poteſt, tit. de nul.def.proceſ.nu.9. 221
ſubſtantia appellatur natura neceſſaria & ineuitabilis, & eſt id quo primū res aliqđ eſt, tit.eod.nu.11. 222

T

Tabellioni atteſtanti de offō ſibi cōmiſſo nō eſt credendum.tit.de nul.ex defe. cita.nume.43. 193
Temerarii ſunt reprimendi, tit. quid ſit, nul.nu.19. 9
Termini præfixio non operatur deuolutionem cauſæ, licet habeat uim perēptorii. tit.de nul.ex defect.&c. numero 78. 93
Termino a iure uel ab homine conceſſo durante manus iudicis cenſentur ligatę, tit. eod.nu.158. 113

Termino ad dandum uel recipiendum apoſtolos pẽdente ſi qu d fit, non ualet, titu. eod.num.159. 113

Tetmino non includitur nec computatur dies termini, tit.de nul.ex defect.iuriſ.ordin.nu.169. 113

Termini ſubſtantiales, uerè q ſint quorũ omiſſio uel pᷓuerſio uitiat pceſſum in rota, tit.de nul.ex defect. proceſſ.&c.num.59. 232

Termini qui ſeruari ſolent p audientiam contradictarũ contra citatum a principio ad totam cauſam potius ex urbanitate, q̃ iuris neceſſitate ſeruanſ, ti.eo.n.60. 233

Termini qui ſeruantur in rota in cauſis deſertionis appellationum quales ſint, tit. eod.nu.61. 233

Termini quis ſolent in rota ſeruari, quando reus petit ſe ab inſtantia iudicii abſolui, tit.eo.nu.62. ibid.

Termini in cauſis nullitatũ & attentatorum an & q ſeruari debeat, tit.e.n.63. ibid.

Termini ſeruati ſuper iniuſtitia puta in cauſa appellationis deſeruiunt in cã nullitatis & ſeruati in cauſa poſſeſſorii deſeruiunt in petitorio tit.de null. ex defec.proceſ. & ſolen.nu.64. ibid.

Termini ſeu qualis ordo iudicii ſit ſeruãdus in cauſa diffamationis & iactationum, tit.eo.nu.65. ibi.

Termini ẽt qđ fuerint ſeruati extra rotã in prima inſtantia, iterũ ſeruantur, & a capite inchoatur inſtantia, quã de eadem cauſa in rota cõmittitur, ti.eo.n. 66. ibi.

Termini ſeruari ſoliti in curia nõ ſeruãtur extra illam in cauſis uigore reſcripti cõmiſſus, tit.eo.nu.67. 234

Termini & ordo iudiciarius qualis eſſe debeat in cauſis ĩ curia Capitolina uerſantibus, tit.de nul.ex defe. proceſ.&c.nu.68. ibid.

Termini ſubſtãtiales malè ſeruati in prim extraua. Inn.9. unica citatione & audiẽtia repetuntur & reintegrãtur in rota, tit. qualiter & quib. mod.ſentẽ. null. repar.poſſ. numero 89. 28

Tertius põt de nullitate excipere, ẽt ꝙ litigatores principales hoc nõ poſſunt, tit. qs poſ.dice.de nul.n.18. 28

Tertio nullitatẽ proponenti non obſtat exceptio trium confirmium ſententiarum tit.eod.nu.19. ibid.

Tertio ad cãm uenienti non obſtant renũtiatio, neq; cõfeſſio rei principalis, uel ſuſpen-

ſpenſio petitorii, nec exceptio ſpolii & attētatorū: ſed quū ocunq; in iudicio pōt opponi, prout hic ti. quis poſſit dicce. de nul. nu 20. 29
Tertius poteſt nullitatē obiicere, etiam ꝙ principalis litigator recuſet & ꝓhibeat, tit. eo. nu. 21. ibi.
Tertius ad cām ueniens imprimis dēt docere de ſuo intereſſe ſaltim ſummariè, ut nu. 24. tit. eo. nu. 22. ibid.
Tertius non impedit oppoſitionem ſequeſtri neq; miſſionem in poſſeſſionē, ſi ſua non interſit, tit. eo. n. 23. ibi.
Tertius ad cām ueniens admittendus eſt in ſtatū & terminis in quibus cā reperit, ideo præcluſa uia principali litigatori, cenſetur & ipſi tertio illi adhærentī præcluſa, tit. eo. nu. 25. 30
Tertius quando reſultat præſumptio malitia, ſeu calumniæ & quod ueniat ad impediēdum, & ut faueat reo eſt audiendus, tit. eo. nu. 27. 30
Tertius ſi fuerit inhabilis & incapax iudicii, nō eſt audiēdus. titu. quis poſſit dicce. de nul. nu. 29. & 31. 31
Teſtamentum quod quis nō fecerit, ꝓbatur ex inſpectione prothocollorū notarii, tit. a quo & quib. mod. nul. prob. poſſ. nu. 17. 64
Teſtamentū ultimū nulliter factū non tollit primū ualidum: idē eſt de contractu, tit. quoties & intra quod tē po. de nul. &c. nu. 37. & 43. 148. 71. & 72.
Teſtis qui pretiū recipit ut ueritatē deponeret falſa ius eſt, ti. de. nul. ex defect. &c. num. 138. 252
Teſtes deponentes ſuꝑ non tuto acceſſu ſatis eſt ꝙ dicant: credere impoſſibile fore, uel nō eſſe tutū citare illos in illorum domicilio tit. de nul. ex. def. ci. n. 128. 210
Teſtiū examen nulliter factū non derogat primis depoſitionibus, tit. quoties & ītra quod temp. &c. nu. 28. 72
Teſtiū publicatio nulliter facta nō impedit ulterius examen, tit. eo. nu. 39. 72
Tutor ſeu curator quibus adhuc uerè ob aliqd nō adimpletū, non competit adminiſtratio rerū pupilli, aut ſimilium, nō poſſunt procuratores cōſtituere, ti. de null. ex def. inhab. ſeu mand. comp. & unde, ac quib. mod. regulariter ꝓueniat, n. 128. 170
Tutor antequā actorem ſeu procuratorem cōſtituat, ꝗd & quod adimpleuiſſe deat, tit. eo. num. 148. 174

Tutelæ ſeu curatoriæ copia peti dēt,q̄ dāda eſt expēſis pupilli,tit.eo.nu.148. 174

V

Validitati actus in dubio fauendū eſt & pro ea p̄ſumendū,tit.q̄d ſit nullitas, & vñ dicatur,&c. nu.24. 10

Validitas actus in dubio præſumitur,ac ſtatur illi donec de contrario conſtet,titu. a quo & quib.mo.&c.n.3. 61

Verbū caret quid importat ipſo iure,tit.de nul.ex defe. inhab.ſeu mand.comp.&c. num.58. 157

Verba denotantia actū ipſo iure nō ualere,q̄ ſint,remiſſiuè,tit.quot & quib.mod. &c.num.51. 52

Verborū proprietas non ſemper obſeruatur:ſed unum p alio ſępenumero ponitur, & tunc qualiter interpretāda ſint,tit.eo.nu.101. 55

Verbum nō dēt honeſtatem non neceſſitatem importat, tit.de nul.ex def.iuriſ. ordi. nume.95. 96

Verbū non poſſit,tollit oēm potentiā,tit.eo.nu.121. 103

Verbum legis,ſimpliciter p hibitoriū facit actū in contrarium factum eſſe nullum ſi lex ulterius non procedat puta pęnam imponendo,ti. eo.nu.122. 103

Vicarii Papę generalis in ſpiritualibus ptās circa q̄ potiſſimè uerſat̄,tit.eo.nu.13.de nul.ex def.iuriſ.deleg. 127

Vicarius Epiſcopus licet nō poſſit alium facere uicariū generalē, ſpecialem tamen facere poterit, & ſubdelegare,quia ordinarius eſt,ti.de null.ex def.&c.nu. 25. 129

Vicecancellarii poteſtas in quib. regulariter conſiſtat, tit.eo.num.9. 126

Voluntas preſumitur durare quouſq; mutata non probetur,tit.qualit.& quib.mod. ſent.null repa.poſſit, numero 32. 264

Voluntas nō pręſumit̄ mutata,ti.de nul.ex def.inh. ſeu mand.comp.nu.157. 177

Volūtas iuris pręſumptione deficit, perſona quę uoluerat deficiente, ti.eod.numero.169. 180

Vſurarius publicus cum ſit infamis, iudex eſſe non poteſt,tit..de nul.ex def.iuriſ. deleg.nu.52. 134

FINIS.

Regiſtrum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z
A a Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn
Oo Pp Qq Rr Sſ Tt.

Omnes ſunt quaterniones præter T t duernio.

VENETIIS Apud Georgium Angelerium.
M D LXXIIII.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE